

Bibliothèque numérique

medic @

**Galien / Hofmann, Caspar (éd.). Casp.
Hofmanni Commentarii in Galeni de
Usu Partium corporis humani Lib. XVII**

*Francofurti ad Moenum : Apud Danielem et Davidem
Aubrios et Clementem Schleichium, 1625.*

Cote : 67x01

CASP. HOFMANNI
COMMENTARII
IN GALENI

DE

USU PARTIUM
CORPORIS HUMANI
LIB. XVII.

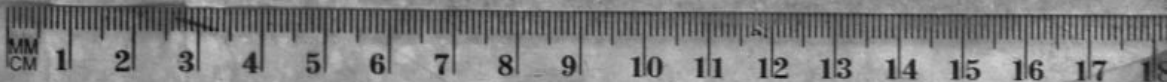
*CUM VARIIS LECTIIONIBVS IN VTRVMO;
Codicem, Græcum & Latinum, & Indice
gemino.*

OPVS, NON MEDICIS TANTVM,
*sed & Philosophis, nec minus Philologis para-
tum.*

FRANCOFVRTI AD MOENVN,
*Typis Wechelianis, Apud Danielelem & Davidem Aubrios,
& Clementem Schleisbium.*

ANNO MDCXXV.

BONVM FACTVM:

VIRI INTEGERRIMI, TYPOGRAPHORVM EXIMII, IDEMQ.,
 NON PROPRIA TANTVM, SED ET PATERNA, AVITA, AB AVITA INDVSTRIA CLA-
 RI, DD. DANIEL ET DAVID AVBRII, FRATRES, NEC NON D. CLE-
 MENS SCHLEICH, &c. POSTQVAM IAM BIS DEDERVNT HIPPOCRATEM
 GRÆCOLATINVM, OPERA ET STUDIO D. ANVTII FOESII, NON EMENDA-
 TISSIMVM TANTVM, SED ET MAXIMÈ PERSPICVVM, COGITATIONES INSTI-
 TVERVNT DE GALENO QVOQVE. EAM IN REM CVM DIV QVÆSIVISSÈNT FORSIVM ALIQVEM,
 OCCASIONE HORVM COMMENTARIORVM INCIDERVNT IN CASP. HOFMANNVM,
 QVEM ORARVNT ET EXORARVNT, VTI BONI PVBLICI CAVSSA LABOREM HVNC IN SE RECI-
 PERET. RECEPIT ILLE QVIDEM, NEC HACTENVS PEPERCIT VLLI OPERÆ ET SVMTVI, VTI
 GALENVS FIAT QVAM ORNATISSIMVS: VERVM, CVM CVPIAT OPVS ESSE OMNIBVS (SI POTE)
 NVMERIS ABSOLVTISSIMVM, VOLVIT IS PVBLICE HOC SIGNIFICATVM, ROGATVMQVE OMNES
 BONOS ET CORDATOS, PER SALVTEM ET INCOLVMITATEM METHODI GALENICÆ, VTI, SI
 QVÆ HABEANT GALENI SCRIPTA, SIVE NYNQVAM EDITA, SIVE EDITA SEORSIM, SIVE CVM,
 SIVE SINE EMENDATIONIBVS, QVA GRÆCÆ, QVA LATINÆ ORATIONIS, AD SE (VEL AD
 TYPOGRAPHOS) MITTANT, CERTI DE HOC IPSORVM FACTO PVBLICE OLIM CONSTITVRVM,
 SI QVI ETIAM SINT, IN QVORVM MANIBVS CORRECTIONES NONDVN EDITÆ VESALII,
 DODONÆI, CORNARII, LALAMANTII, GREGORII, BVDÆI, RICCI,
 FALKENBVRGII, ALIORVM; IMMO VERO SI QVI EMENDATIONES HABEANT EX COL-
 LATIONE MSS. IN GERMANICIS, ITALICIS, GALLICIS, HISPANICIS, ANGLICIS BIBLIOTHE-
 CÆIS RECONDITORVM: EOS PARITER ROGAT ET OBSECRAT, VTI SECVM COMMVNICENT, CER-
 TI, VNICVQVE SVASINE LIVORE TRIBVTVM IRI. HOC ILLE SPONDET FIDE SVÆ. ACTVM
 ALTORFII XVIII. CAL. APRILIS MDC XXIII.

NOB. AMPLISS. PRVDENTISS.

VIRIS

DD. COSS. ET
SENATORIBUS
INCLUTÆ REIPUBLI-
CÆ NORIBER-
GENSIS,

DD. & Patronis meis magnis,

S. D.

CASP. HOFMAN.

*VI BENEFICIUM SECRETO AC-
cipere volunt, tantò mihi sceleratiores esse viden-
tur, quò beneficium ipsum est maius. Dum enim
tegunt, quò publicè sciri intererat benefactorum,
hoc ipso tacitè negant, quidquam boni se accepisse.
Ego verò, PATRONI MAGNI, tanto semper intervallo abfui ab
hàc culpà, ut nihil magis in votis habuerim, quam vestra in me me-
rità propalare, non in concione quàdam, quò Seneca iubet, sed in
conspectu quotquot ullibi sunt bonorum. Neque enim fateri me
pudet, quin clavo trabali affixum cupio utriq; polo, Vos esse eos, qui
intercedente autoritate viri optimi, D. M. MATHIÆ SCHILHE-
RI, p. m. &c. studijs Philosophicis & Medicis, & adhibuistis me, & eo-
usque provexistis, ut iisdem docendis in Academiâ vestrà dignus habe-
rer. Cuius rei memoriam cum conservatam esse vellem apud po-
steros, & ita conservatam, ut monumentum illud, quòdcunque futu-
rum esset, statua instar aeternum perennatura foret: sapè sapiùs co-
gitavi, Ecquà tandem ratione id effectum darem! Nihil verò oc-*

EPISTOLA

currit aliud unquam, quam si ex ingenioli mei fructibus, quos ortum hoc literarium hactenus mihi peperit, aliquid decerperem, & in frontispicio eius, pro more huius saeculi, de animo meo quasi signatis tabulis testarer. Verum-enim-verò cum scriptis meis aeternitatem polliceri velle nimis quam temerarium sit, libuit aliquid ex GALENO desumere, animumque in eam spem erigere, fore, ut quo vivacior fuit ille hucusque, eò minus senescat gratia, quam ex ambio. Et visus sum mihi huius rei quasi gustum aliquem percipere, cum missis ad Typographos Commentariis his cum conatu emendandi Graecam iuxta & Latinam Gal. orationem, rogare illi inciperent, & instare, uti, boni publici causâ, omnia eiusdem opera susciperem exornanda. Nempè enim si omninò interitura erant haec, qua nunc praemanusero, mansura tamen erat memoria eorum aliqua, quod occasionem praebuerint correctioni auctoris gravissimi, & tam diu duraturi, quamdiu hac Mundi machina. Et accepi ego quidem opus Aetnâ licet gravius, & in hunc usque diem conatus sum probare bonis & sapientibus, qualemcunque meam diligentiam: Ceterum de eventu, quod promittam, non habeo, quod is in solius DEI OPT. MAX. situs sit manu. Interim emitto hunc anteambulonem, si fortè ILLE porro quoque, adesse velit laboribus meis, quos ideò tolero, ut pro meâ virili prosim humano generi vivus & mortuus. Cuius voti si compos fiam, VOBIS in primis cedet ea laus, qui vestro in me favore occasionem dedistis operi tam laudabili, ut amicis quibusdam loqui libet. Accipite ergò hos libros Commentarios, & vel propter Galenum commendatos vobis habete. Me enim ipsum cur commendatum esse velim causa non est, quod videam & intelligam, me gratiarum actione potius, quam commendatione indigere. Atque utinam, quemadmodum confido, me pietate illâ, quam debeo, praestandâ satisfacturum esse cordatis: ita re ipsâ partem aliquam beneficiorum vestrorum assequi me posse sperarem! Quanquam enim eâ sitis fortunâ, ut bene mereri potius de aliis velitis, quam aliorum facultatibus fulciri: licet ita etiam instituti sitis, ut liberalitatis istius nullum aliud praeium expectetis, quam communem bonorum virorum benevolentiam: tamen de hoc quoque aliquando soleo esse sollicitus, ineptè magis, quam prudenter. Cupio autem (ut illuc redeam) vel ideò à VOBIS admitti hoc opus, quod permagni intersit novitati meae, qualem inveniat aditum, & à quibus quasi gloriae fores aperiantur ad futurum opus. Postquam enim eò sunt progressæ res humanae, ut malè auspicatorum quorundam improbitate frigeant bona litera, & ij, qui his provehendis na-

vant

DEDICATORIA.

tant operam, fame laborent, & omnium rerum inopiâ: nisi Vos, vestriq; similes gubernatores seriò opponant se iam iam ingruenti calamitati, actum est de omni posteritate. Quod quia facitis, & benè & feliciter, videbor quibusdam dubitare de voluntate vestrà in posterum, si plura perdam verba. Hoc solum superest, ut persuadeatis Vobis, si quid boni in GALENUM contuleritis, id illum certò vel cum fanore repositurum esse. Benè valet. Patroni mei magni. Ex Altorfinà Vestrà Non. Maij anni M. DC. XXII.

* 3

PRÆFATIO.

Uò gravior indies mihi fit ætas, LECTOR, eò magis amo Plinij Secundi illud, *Eruditio præcipua discere velle.* Hoc enim est unicum illud & admirabile bonum, quo Socrates prædicat se vivere, *ὅσα ἀρχαῖοι μοι μάθησαν,* inquit, *non pudet me discere.* Quæ enim Naturæ nostræ conditio est, non subitò, sed per gradus benè longos & arduos perveniendi ad Deam illam, quæ *Temporis filia* dicitur, si quidem contingat, aliquem in juventute, aut lentius progredi, aut aberrare à semitâ: quis bonus veret illum in senectute defectum sarcire? Hoc quia cerebrosi negant, imperiti dubitant, age dispiciamus paucis, ut vel de longinquo, in obscura nube, tandem appareat, *Quantum nobis boni, ab hoc bono?* Nisi fallor, duæ sunt hominum familiæ, quas pudet discere. Altera eorum, qui malè instituti sunt: altera eorum, qui sectæ alicui se dediderunt. Principiò, cum vix manus ferulæ subduximus, aperitur plerisq; omnibus nobis ludus impudentiæ, in quo gnaviter litigemus, & ad duritiem frontis infelices erudiamur adolescentes. Quâ de re cum cogito, ante oculos mihi

Pygmaeus parvis currit bellator in armis.

Nimirum, tales disputationes non minus ridiculæ sunt, quàm instructa acies gruum & Pygmæorum, de qua Poëtæ fabulantur. Quo enim, (quæso,) modo tyronibus benè consultum esse possit istis velitationibus, antequam principia comprehenderent? antequam vel leviter usui accommodârunt? Non magis certè, quàm si in prima acie collocentur, egregia facinora designaturi, qui nec clypeum tenere didicerunt, nec hastam vibrare, nec firmiter pedes ponere? Erat quidem apud Veteres etiam tale quid, quod illi vocabant *ἥσυχος λημιζεν*, ut mihi quidem scribendum videtur: sed non erat inter imperitos, & erat alioquin tam dissimile huic, quàm nox est diei. Interim mirificè nobis blandimur, beatitatem seculi laudamus, profectum juvenum ad parentes extollimus, facimusq; adeò illos lacertas, cum cochleæ sint. Illi autem quid non audent? Imbuti deterrimo *Φιλαντίας* vitio, se ipsos amant, se circumspiciunt & admirantur, nihil omnium esse rati, de quo non feliciter judicare possint, reverà autem ebrijs similes sunt, quibus omnia videntur duplo majora. Quibus bonus à natura contigit animus, in illis sentibus ita obrigescent, ut bonæ sementi vix locus sit. Nam ut homines fiunt claudi & curvi diutinâ sedendi consuetudine: ita animus, nisi interdum ad seriam, præjudicioq; carentem meditationem exstimuletur, distorquetur, & à seipso degenerat. Qui pravi sunt, tam confirmantur in audacia sua, ut nihil desit, quàm Julianus aliquis, qui doceat, *πῶς κωμισέον, quomodo impudenter cum quibusvis agendum sit.* Atque hinc est, quod viri facti, partim *κακὸς ζήλια*, partim *κακὸς θεία* cæci raptentur, obliq; omnis modestiæ & humanitatis, nihil præter stolidos impetus manifestæ veritati opponant. Hujus enim cum ea sit vis, etiam ab invitis extorquere confessionem; confessionem autem sequatur necessitas depugnandi cum odio consecraneorum: pleriq; tales, cassibus falsi irretiti, tam pertinaciter hærent, ut nihil magis metuant, quàm ne à pessimis opinionibus, quas ab alijs ad se transmissas imbiberunt, ad meliora traducantur. Quamobrem quia victas dare manus nihil aliud esse arbitrantur, quàm stuporem suum fateri: odisse veritatem malunt, quàm à veritate vinci. Nec stat hac fini *μωρογονία* illorum. Principum enim domos, quâ vi, quâ dolo ingressi, omnia disponunt suo

P R Æ F A T I O.

fuò arbitrio, itaque agunt, si quis vel semel illis os obvertat, ne postea mutire audeat. Paullò mitiores sunt illi, qui progressi de sinu recentis cujusdam disciplinæ, quæ Philosophiam cum eloquentia una professione complexa est, tantas ubique odiosa sua brevitate procellas ciet, ut felicitis ingenij sit, non obrui illis. Mihi videtur de istis hominibus dici debere, quod de Mathematicæ ignavis veteres, *Non habent ansas Philosophia.* Quam enim isti spem ponebant in soliditate demonstrationum linealium, illam ego in possessione Analyticæ, quam cum Dialectica tam turpiter miscant illi, aguntque, ut utriusque vix obscura supersint vestigia. Interim, non minus quam genuini Philosophi demonstrationes crepant, ignari & unde petendæ sint, & quas unaquæque scientia desideret. Cæterum, ut Africa semper aliquid novi apportat: ita cum stultitia hæc non amplius videretur lucem ferre posse, irruerunt aliunde, quasi diluvio quodam, novi libri, de quibus jure dicas Lucilianum illud,

pergula pictorum, veri nihil, omnia falsa.

Quos tamen si tu non laudes, amplectarisque abjectis alijs omnibus, videaris Jovem cælo deripere. Scilicet ea est hominum istorum ambitio, ut, quia vetera quidem illis sordent, nova autem cudere non possunt, damnatis jam opinionibus novis parent vestes, novis divisionibus fulciant, novis nominibus insigniant, omnia agant, quæ *Ἀπιδύνακα & ασμύρον δεῖγμα*, interpolatam comædiam, tragædiamve sapiant. Hos omnes si Socratis exemplo discere jubeas, non clementiores habiturus sis, quam tygridem, cui pulli sint ademti. Satis enim est illis, quod in trivijs didicerunt, vociferari, & Andabatarum more clausis oculis gladium ventilare. Profectò, si aliquis veritatis sensus penes illos esset, tempus erat ab *ἀκαταλόγηταις, spinosis discursibus*, illis discedere, & veritati suam laudem tribuere! Quod quia sperare non licet, findant porrò quoque ligna clave, & securi fores aperiant, aut his stultiora alia faciant. Jam enim ex his liquet, verum esse, quod Galenus ait, *μέγιστον κακὸν ἄλογος πείρα, ἢ malis diutius immoratum esse, extremum malorum est.* Venio ad alteram familiam, quæ jurare consuevit in verba magistri, ut tritum Juvenalis verbum habet. Est quidem ita, quod ex Hippocrate docent quidam, *A veterum doctrina recedere, & nova præter rationem committi, cum per se temerarium esse, tum in faciundo periculosum:* sed est, ita, si fiat, præter rationem. Sed enim, quia rerum ea est obscuritas (verba sunt Galeni) ut si vel triplum prorogetur vita nostra, ne tunc quidem dici possit, unum hominem exactè omnia scire: cauto opus est, ne demus nos in servitium, unde exire non liceat. Facile enim dictum est, *Antiqua hæc sunt:* at non facile scitu est, *Verane sint?* Scientia hæc in ijs est, qui nōrunt discernere verum à falso, oriturque à certis & confessis principijs, à quibus tanquam à carceribus ad metam pergimus. Absque hæc qui priscis se adglutinant, postulantque à nobis, ut idem faciamus, leges potius scribunt, quibus nos in sententiam suam ire cogant, quam demonstrationes faciunt, quibus confessionem à nobis eliciant. Hoc est, quod scitè ait Galenus de Hippocrate, at quo viro! *Ego, inquit, huic non credo, tanquam testi, sed quia firmas habet dogmatum suorum probationes.* Idem dictum esto de Aristotele, de Galeno ipso, de alijs. At nostri ubi aliquem elegerunt, quem per omnia sequantur, tam feroces se faciunt ejus autoritate, ut auro contra præciosa æstiment illa quoque, quæ (si modestia patiat, auctorisque dignitas permittat) sibilo digna esse dici queant, & pastoritiâ fistulâ. Sed ita est: cum ex paupertino suo ingenio laudem sperare non possint, aliorum stultâ commendatione famam negotiantur. Rectè quidem illi, cum benè meritis bonam gratiam referunt: at pessimè, cum ultrâ, quàm par est, & illi ipsi, si viverent, vellent, præceptoribus deferunt. Sanè, fuerint illi maximi, & omninò dignissimi, quorum vestigia legas, ut sunt apud nos Hippocrates, Plato, Aristoteles, Galenus, *λείψανα* alia *ἡ χρυσῆ ἡμέρα*, reliquie aurei seculi: non sunt tamen illi, qui nunquam & nusquam errarint. Nemo igitur hominum cum sit natus *πάντα κατὰ φύσιν*, omnia rectè agere: solertis ingenij fuerit, hinc quidem recta ratione æstimare cujusque virtutes, illinc autem *ἀσυντυχίας, frustrationes*, animadvertere. Utrumque cum sit reverà difficilimum (*ἢ γὰρ τῶν λόγων κείνης*, inquit Dionysius Longinus, *πλήρης ἐστὶ πείρας πλεῖστον ἁπλοῦς ἡμῶν*,

P R Æ F A T I O.

Rationum examen est longæ experientie ultimus fructus,) non est committendum vulgò omnibus, sed ijs, qui habent septem requisita Galeni, de quibus in medio est pulcherrima oratio Scherbij nostri. Arque ut de rectè dictis heic nobis agendum non est: ita de erratis hoc monendum, *Non esse illa in super habenda.* Cum enim non alius fidei pronior lapsus sit, quam cum falsæ rei gravis autor existit: credat subito, qui decipi volet. Fortassis autem in scientijs non fuerit hoc magnæ rei: in artibus, præcipuè in Medicina, cui tantus thesaurus est creditus, quis æquo animo ferat sibi imponi? tantò magis, quò faciliores sumus omnes Medicum se profitenti? Sub auctoritate juris scientiæ sæpè perniciosè errari, ait Celsus J C: sub nomine solo Medici quantæ strages eduntur! Quibus enim credimus, ab ijs omnia rectè atque ordine fieri existimamus, eorumque vitia virtutes esse putamus. Usque adeò obliviscimur conditionis humanæ, quæ est, labi, errare, decipi, & non nisi cum vita necessitatem peccandi deponere! Hujus tu memor, quisquis es, cave, ne quem semel sapere vidisti, aut bis, illum semper sapere credas. Difficile enim cum sit omnia legisse: difficilius longè est omnium meminisse: difficilimum, (quin imò divinum,) in omnibus consequi vera. Et hinc vox est magni cujusdam viri, *Non satis est, doctum esse, nisi quis in hac re, de qua questio est, doctus sit.* καλὸς θεόκριτος, εἰ μὴ αὐτῶπιων ὄραϊ, Pulcher quidem est Theocritus, Verum non solus sapit inter homines, alter inquit. Quando igitur ita se habet res: cur sectas condimus? Dicam tribus verbis, *Præ pigritia vera inquirere piget.* Atat, si agnosceremus quàm turpe sit ignorare! quam fœdum protrahendo duce suo mentiri! quàm impium, amicos, cognatos, patriam ipsam in discrimen adducere! quàm sceleratum sibi ipsi perniciem machinari! fortean melius consuleremus rebus nostris. Quin ergò, (dicunt architecti nostri) protenus abjicimus omnia, si tot sunt offendicula in autoribus? Bona verba! Audite verò ratiocinium Clementis Alexandrini, *Non, inquit, quia multa sunt via, quarum quadam in præcipitium ducunt, abstinemus ab itinere, sed incedimus via regia.* Eodem modo, non quia errores sunt, alijs alia dicentibus, abstinendum est ab inquisitione veritatis: quin potius ob id ipsum exactius & diligentius inquirimus, ut ad ipsam tandem perveniamus. Cum oleis horrensibus nascuntur herba, ideoque abstinunt agricole à cultura hortorum? Cum ergò à Natura habeamus subsidia ad inquirendam veritatem, debemus etiam illis uti. *Qua in re si socordes simus, quod est, si credamus iis, quibus credendum non est, rectum à curvo non discernamus, verum à falso, merito condemnatur.* Hæc ille in suo foro: quæ jure quis accomodet rebus nostris. Quid enim? Verum quærere piget, falsum, erroneum, impium credere non piget, quia *Hic dixit?* O stultos! & tantò quidem stultiores, quod in stultitia consensescere volumus! Quid isthuc verò est? Laborem in invenienda veritate subterfugimus: laborem in comendâ falsitate toleramus! Ausim liquidò jurare, in defendenda veritate, semel oblata, non infumi centesimam partem molestiæ, quæ in pigmentis meretricijs, magna bonarum horarum impensâ subindè illinendis, perditur. Hei, quot distinctiones, quas nec ipse intelligit, nec alij, comminisci jubetur, qui mendacio patrocinator! *Consistit enim in pertendendo, quod Card Lotharingum dixisse accepimus.* Ut exemplo doceam, in his ipsis Comment. proposito, Qui defendunt motum cerebro proprium, in quot rerum miracula se non vertunt! Frustrà omnia, cum non cerebri, sed arteriarum motus sit. Verum enim verò quia illi neque in hac, neque in alijs multis quæstionibus volunt uti vel prima navigatione, vel secunda, eant porro sine velis. Ego enim jam dicam, Quid sit faciendum homini φιλαληθεί? Duo sunt aut, si mavis, tria, ut Scaliger me docuit *in laboriosissimo opere de Emend. temporum,* quæ correctione opus habent. Quædam sunt peccata, quæ humanitatis admittuntur, quædam, quæ consilio. Hæc, temerationes vocat idem: illa, subdividit in errores, qui fiunt per inscitiam; & hallucinationes, quæ obrepunt per incuriam. Temerationes accidunt etiam bonis viris, quando quidem nemo est, quem non aliqua in re videre Suffenum possis. Durat quippe καθολικὸν illud θεώρημα, quod Attico tradit Cicero, *Neminem unquam, neq; poetam, neq; oratorem fuisse qui quemquam meliorem, quàm se arbitrarctur.* Et multi tenent Artelij illud, *Suam quisq; sponsam, mihi meam: suum quisq; amorem, mihi meum.* Veruntamen, quia amor ingenij neminem facit divitem: fas est, eos, qui instructi sunt ijs

armis

P R Æ F A T I O.

armis, quæ nuper prodita sunt, opponere se nugis illis, & dicere, quod res est. Si qui verò sunt, qui invidiam errorum ab ijs, quos adulantur, in se transferunt: ijs ostendendum est, deprehensam culpam defendere velle, culpam alteram esse. Eadem est ratio errorum & hallucinationum, quæ eo nomine indicanda sunt, & excusanda. Quod si ferre quidam nolint, eos sinere oportet. Non enim tam bene agitur cum genere humano, ut verè bona multis placeant. Agedum autem, illustremus hoc productis in medium duobus maximis viris, Aristotele & Galeno, doceamusq; Quomodo, hinc quidem grato animo accipere debeamus, quæ bona nobis dederunt? illinc autem, Quomodo seorsim collocanda sint vitia, ne mala cum bonis eodem loco habeantur? Temerationes qui Aristoteli ostenderit, nondum vidi. Nam quæ de Platone mussitant quidam, adhuc in obscuro sunt. Quæ tamen (ut & alia fortè quædam) si in lucem protrahantur, non ego illa defendam. De erroribus igitur, hallucinationibusq; hoc tenendum est. Habebat Aristoteles consuetudinem, à Pythagoreis, (credo,) acceptam, non proponendi omnia omnibus. Quamobrem ijs quidem, quos dignos iudicabat secretiori Philosophiâ, ἐπιπέτω, *in schola matutina*, ut Gellius loquitur, proponebat ἀκροαματικά dicta: quos indignos, δειλιῶ, *in vesperina*. ἐξωτερικά. Nos cum habeamus ex utroq; scriptorum genere pauca, sed non distincta debito modo: παραρρήματα errores Philosophi censere debemus, non ex Exotericis, sed ex Acroamaticis. In illis enim cum ut plurimum loquatur ex aliena sententia, & παχυλῶς, *crasse*, si tu velis illum apprehendere, in promptu erit excusatio, περὶ τῶν ὀκ ἐν ὀδῶ, *de his non agitur vulgò*. In his igitur si quid sit, contra quàm res ipsa loquitur, audacter facere debemus, quod ipsemet conceptis verbis iussit nos facere, προτιμῶν τὴν ἀλήθειαν, καὶ δεξιῶς σωτηρίας αὐτῆς καὶ τῶν οὐκ αἰσίων, *Præferre veritatem, atq; ut illa salva sit, etiam propria deserere dogmata*. Sed facere hoc oportet, non vellicatim & saltuatim tangēdo libros ipsius: sed magna, quod Cicero ait, *in summi contentione*, ut rem exactè putes prius, quàm pronuncies. Tum verò, quemadmodum, quod Sophocles ait,

--- ἢ περὶ ἰατρῆς σφῆ
 Προεῖν ἐπαρδὰς παρο-πρωῶν πημάλι,
 --- non est Medici sapientis

Ut cautionibus in ulcere, quod ferrum desiderat:

ita nec Philosophi. Contra, si aliquid inveneris, quod præconceptæ tuæ opinioni adverteretur, si quidem respondere non possis, cum Stetichoro ad παλινοδίας conversus, ὅκ ἐ ψεύδεις εἰς τὸν ἀληθῆ μετέσθι λόγον, *ex falso ad verum descendito*. Vide verò etiam atque etiam, Sitnè quæstio de τῶ ὄντι, an de τῶ δοκῶ? Aristoteles enim, ut & alij magni viri, in universalibus occupati, fidem habent alijs in particularibus. In his igitur si certius aliquid repereris, securus esto de Aristotele. Neq; enim quidquam decessit ejus autoritati, licet dicatur nescivisse hoc vel hoc. Αἰ δευδόςας γίνονται, inquit Ilocrates, καὶ τῶν πεχυῶν, ἔ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἔ διὰ τὰς ἐμμέδοντας τοῖς καθεσῶσι, ἀλλὰ διὰ τὰς ἐπαρορθῶντας ἔ τὸ μῶντας αἰεὶ ἐκινεῖν, τῶν μὴ καλῶς ἐχόντων. Quorum verborum sensum videretur mihi exprimere voluisse Virgilius, Diosc. Commentator, cum docet: *Artes & scientias luna ad instar quotidianis accessionibus fieri maiores. Quamobrem nullibi minus, quam in his, vetustatis, maiorumq; fama rationem esse habendam. Secus si fiat, periturum id, quo uno haecenus steterunt, & in aetate meliorescunt disciplina omnes. Futurum etiam, hominem nihil aliud agere oportere, quam otiosum maiores audire, nec quasi duces, sed dominos sequi, autoritatè omnia tribuentem, & ex Commentariis tantum sapientem, tanquam nihil intersi inter hominem & librum*. Mihi verò longè etiam gravius videtur subesse malum, quod Galenus in Proorth. indicat, *Cogentur Philosophi oratorum more erroribus patrocinari*. Hi enim, ut convictos etiam caedis, alteriusve flagitij defendunt, & si pote, à pœna eximunt, iudicibus cum rudes sint, & deceptionum ignari fucum facientes: ita nos mendacium fovebimus neglecta veritate, tenebras colemus exacta luce, nugas amabimus relictis sanis sermonibus, quo quid putidius? quid honestati inimicius? Haecenus ergò concedo, Aristotelem errasse, corrigendosq; errores ipsius. At si quis velit πῶς ἐπιπέτω Φυσικῶν ἐξ ὧν ἀλόγως Φλυδῆ, *nodum in omni scirpo querere, ut habeat, ubi ostendat sapientiam suam*: illum ego jubebo cucurbitas potius pingere. De Galeno quoq; ut

P R Æ F A T I O.

dicam, didici per hoc duodecennium, quo verfor in Academia, verissimum esse; quod ante Cæsalpinum Scaliger, & ante utrumq; Albertus Magnus scripsit, *illum apud Philosophie ignaros esse Aristotelis calumnia famam captare*. Quod ipsum cum jam non error sit, hallucinatiove, sed temeratio, operæ precium fuerit cognosse, an res ita se habeat? Videbitur enim multis calamitosum, præsertim illis, qui eo solo Galeni sibi videntur, si omnia Galeni laudent, & quidem non sine convicio aliorum. Equidem ita sum animatus, ut me quidem vidente & volente nemo detraxerit ei

Flarentem capiti multa cum laude coronam:

Sed ut verisimilia illius sint potiora veris, ut probabilia ejus prævaleant solidis aliorum rationibus, hoc verò impium mihi videtur & nefarium. Et ne ultra præscriptos nobis limites evagemur, In juvenili illo & Asiatico scripto *περὶ δογματικῶν ἰπποκράτους καὶ ἀλάτων*, quàm contentim insultat Aristoteli! Primum enim testibus agit, quod Oratorum esse, docet idem alibi. Deinde, testes, quos produxit, aut non intellexit aut studiò corruptit. Quid verò? Negotium, ab Aristotele conculatam, resumit: sed neq; munijt illud sufficientibus argumentis, neq; verò ullibi fatis Aristoteli fecit. Quò factum est, ut optimi quiq; jam facti fuerint, illum non solum deficere in demonstrando, sed etiam succumbere præ mole partis adversariæ. Accedit, quod sæpè seipsum redarguit. In primitiva Ecclesia magnum robur ponebant patres in fundamentis quæ non à Christianis, sed à gentilibus ipsis petebant, quibus deniq; efficiebant, ut vel tacita erroris confessio exprimeretur, vel silentium pertinaciæ finem faceret. Et præficit Galenus huic rei peculiarem Deam, Adrastæam, cujus officium sit, Cavere, ne quis eorum, qui Veritati litem movent, non possit non tandem prodere acumen suum. Ab hac quoties victus est ipse! Et non postulemus nos à sectarijs, ut ipsi quoq; ab eadem se victos fateantur herbamq; porrigant! Scio, quid caudentur: sed scio hoc quoq; & refero acceptum ipsi Galeno, *Convictos quosdam similes esse malis luctatoribus, qui prostrati non dimittunt adversarium, ne videantur victi, ut reverà sunt*. Transeat verò hoc: In Anatomicis quot errores? quor hallucinationes ad oculum illi demonstrârunt Recentiores? Quos præstatne defendere, an potius indicare? Laborârunt hac in parte duobus contrarijs morbis, Vesalius & Sylvius, ille quidem omnia carpendi, hic omnia defendendi. Non ita: ubi verum, ibi bonum quoq; virum esse oportet. Nam ut odio dignissimus est, quicumq; solet *κατὰ πῶν τὰ λεγόμενα, legere voculas*, quod Chryssippi verbum fuisse, Galenus est autor: ita deliro proximus est, qui hoc duntaxat agit, ut persuadeat divinitatem clientis sui. Accidit enim ferè talibus, quod in Tragœdia dicitur,

καὶ Φημι, καὶ πο Φημι, καὶ οὐ ἔχω πὶ Φῶ,

Aio, nego, neg, ratio mihi constat ulla, cur aiam, aut negem.

Cum enim non possint ferre lumen solis illius; & tamen nolint deferere τῶς φίλων, amici suos, ut Galenus ipse sectarum capita vocat: modò huc, modò illuc lapsando fluentes finem faciunt disputationi, qui itidem in Tragœdia dicitur,

--- τῶν μὲν ἠγωνισμένων

οὐ μὲν δοκίτω πῶτ', ἐμοὶ δ' ἐναντία.

--- *His quidem certantibus,*

Tibi quidem videatur hoc, mihi autem illud.

In medio igitur consistentem fas est, nec approbare omnia, nec improbare, sed uti libertate quadam in judicando, verum tamen eo adhibito temperamento, ut omnis contumeliæ suspicio absit. Eâ in re magna est opus diligentia, ne vel videaris inelegantior! Quis enim tam compositæ mentis est, qui vel oblata re ridicula non rideat? vel indigna non indignetur? Olera enim ipsa olla legit, ait paræmia. Et docent alioquin sapientes, in rebus magni momenti non esse agendum sine aliqua animi cōmotione, contra eos præcipuè, qui falsa tuentur. Si enim in vilioribus etiam molestum est audire eos, quibus oratio frigida & insulsa natat in supremis labijs: quanto magis in gravioribus? Sic Cicero cuidâ lentè oranti, *Nisi fingeres, inquit, non sic ageres*. Hac de re scribens D. Chrysofostomus, *Quemadmodum, ait, chirurgus, dum purulento ulcere medetur, inquinat manus: ita magni viri quandoq; indecorius loquuntur, cum vitia aliorum detegunt*. αὐ μὲν γὰρ σπυρῶς εἶπης, οὐ διωχὴ καὶ ἐπιβόη τοῦ ἀκούοντος. αὐ δὲ βουληθῆς καὶ ἰα-

P R Æ F A T I O.

καὶ τὴν αὐτὴν σφοδρῶς, αὐτὸν γὰρ ἔχεις ἀπογομῶσαι σιφίετρον τὸ λεγόμενον, *Si enim timidius loquaris, auditor non intelliget: si audacius contingere voles, necessario in lucem proferes id, quod dicitur.* Omnino, Theopompinum hoc scribendi genus, ut Cicero vocat ad Atticum, cum de omnibus omnia liberrate palàm dicuntur, trahit secum aliquid injusti. Verùm, ut in Medicina fanitatis pulcritudo velat turpicula quædam & insuavia: ita veritatis splendor debet obscurare acriores vopulas quasdam, quæ non advertentibus nonnunquam excidunt. Nisi enim fallor, de bonis tantum est Senarius,

ἀγροῖός εἰμι, τὴν σκάφην σκάφην λέγω,
Rusticus sum, scapham voco scapham.

Hæc in re sicubi fui nimius, loquentur (spero) pro me ij, qui in simili aliquando labore versati sciunt, quàm difficile sit, ita temperare stylum, ut hinc quidem veritati sua constet majestas, illinc autem autoribus sua reverentia. Conatus certè sum ita pugnare in Galenum, sociosq; ut quoad licet, etiam favcam ipsis, modò aliquid humanitati dans, modò aliquid civilitati, ne probrosum videri possit falli. Ut enim odi in disputationibus τὰς λίαν διεκείρας, qui omnia ad unguem exigunt, nec unquam cedunt: ita laudo illos, qui in tempore silere possunt. *Contentio enim, inquit Cicero, tamdiu sapiens est, quamdiu aut proficit aliquid, aut non obest.* Hoc exigas ab illo fortè, qui fit

Iam fractus senio, placidisq; modestior annis.

In hoc enim παιδεία ὄκνον ποιεῖ, hunc eruditio tardiozem facit, & subinde aurem vellendo instillat illud Satyrici,

Quæ tu non nôsti, novit fortassis Ofellus.

Item illud, *Omnia perperam tradita emendare, omniumq; animos ad rectitudinem componere, ne Atlas quidem totis suis viribus, quibus cælum sustinet, possit.* Quæ causa est, cur aliquando ne tangam quidem illos, quibus invitis benè fit, quibusq; universale est illud, τὸ κακὸν ὄ κείμενον ἢ κινήσιον, *Malum, si commode iaceat, non est loco movendum.* Hoc ipso enim cum fateantur, pertinaciam suam vehementer labefactatam esse, quandoquidem per ingenium & naturam deserere sententiam illis non licet: cordati viri est, non permutare cum illis quietem & otium suum. Satis enim superq; est illud, τὸ δὲ μεθ' ἡμῶν, *Bonum à nobis est.* Et hæc quidem occasione errorum Gal: de quibus ne quis importunior sit, velitq; latius extendere, denique protestor, *De Philosophia me loqui.* Nam in Methodo quoq; medendi, & quæ illam propius attingunt, si quis velit ἀκρίβως εὐλογεῖν: ille omnibus bonis justissimum debet ludibrium. Hanc enim inviolabilem esse, verèq; sanctam tam certum est, quam dubitare nefas. Pater ex his, ut reor, cur in his Commentarijs jungere voluerim utramq; Interpretis virtutem. Neq; enim libuit tantum φυλάττειν τὴν γνώμην ἔσχεμασιν, *sententiam scripti*, ut in frontispicio Epid. Gal. loquitur: sed & τὰ χρησιμα διδάσκειν τὰς ἀγνωστούς, *utilia proponere legentibus.* Qui enim (ut aibi Gal.) in enarrationibus id tantum desiderant, ὅτι περὶ τὴν ἔσχεμασιν γνώμην, καὶ ἡ δόξας ἢ: *quod est de mente auctoris, licet falsum sit:* alligant se legi, quam nec Galenus ipse servavit, nec verò servare debuit, si quidem honestè agere voluit. Quoties enim Hippocratem ipsum reprehendit? quoties Hippocratis discipulos, qui aliquid sub Hipp. nomine ediderunt? Quoties Platonem quoq; errasse fatetur? quid dico autem? ἀτόπως ὀπίκεινται? *ineptè argumentatum esse?* In hoc si reprehendar, quod, (inquam,) Galenum deseruerim: laudabor, (credo,) in illo, quod Aristotelem explicaverim, aut quicumq; alius in trivio circumspicienti digitos ad fontem intendit. Quia enim, quod scriptor quidam Ecclesiasticus ait, τὸ καλὸν ὅπου αὐτὸν πρὸς ἀρετὴν, τῆς ἀληθείας ἰδίον ἐστὶ, *Quod bonum, ubicunq; inveneris, veritatis proprium esse debet:* quis vetet me hinc inde spicilegia facere? Et est res adeò non nova, ut (quod apud Suidam est) Potamon Alexandrinus peculiarem sectam hoc ipso instituerit, quæ αἰρέσει dicebatur. Ut enim apum labor non propterea vilior est, quod ex alijs libent: ita eorum labor non est spernendus, qui passim depascunt aurea dicta, ut Lucretius amat loqui. Nec me terrebit, qui pleraq; hæc in Medicinâ Logica esse dixerit, seu inutilia. Postquam enim res eò devoluta est, ut ars nostra sine Philosophiâ doceri non possit: præstat, (opinor,) vera & naturæ consentientia docere, quàm falsa, vel ideò, quia nimis, quàm suaviter accidit auribus nostris vox illa, Philosophus. Voco autem, quæ heic tradita sunt, vera & naturæ consentanea,

P R Æ F A T I O.

non quod pro decretis venditem, à quibus discedere, non minus periculofum fit, quam à Draconis legibus: sed quod hactenus mihi persuaferim, pro veris esse amplectenda. Ita enim amplector, ut meliora, si offerantur, repudiaturus non sim: si mollius hoc est dictum, ut ipse libenter jugulaturus sim, si quis falsitatem illorū mihi demonstraverit. Non valdè me etiam commovebit, si quis inutilium numerum nimis augeri dixerit miscellā illā Philologicorum. Quia enim Galenus illa intersperfit; & verò quia ad propositum mirificè conducunt: quid facerem? Spes autem est, doctiores illa habituros Πηνομιδ^{ος} loco, aut certè ἐμσαμμάτων in dubio aliquo & opiparo convivio. Quemadmodum enim in Natura ipsa quædam ad εἰσίας pertinent, quædam ad πεισίαν: ita in Naturæ libro tolerari possunt & debent superflua quædam. Ut rectè dixerit Scaliger in opere nuper laudato, *Ea demum se probare studia, quæ supercilium non nimis contrahunt, sed & amœnitates captant.* Quod si aliquando ad nominum expositionem descendi, ne id quidem sine ducis mei consilio feci, certus, errorem in nominibus errorem parere in rebus. Et alioquin cum admirabili Lipsio, si nihil aliud, hoc certè commune mihi est, *Etiā in minimis vera scire volo.* Quare nihil mihi tam leve est, quod vindice opus non habeat, si ab alijs minus rectè traditum esse videatur. Sed ita, (inquiat aliquis,) crevit tibi volumen in nimis magnam molem? Nihil mali: *ut enim alia res,* inquit Plinius Secundus, *is a bonus quosq; liber, quò maior, hoc melior.* Et sunt in medio festivissimi Philemonis versus:

Τῶν μὴ λεγόντων τῶν δέοντων μὴδὲ εἰς
μακρὸν νόμιζε, καὶ δὴ εἰ εἶπη συλλαβῶν.
τόνδ' ὅς λέγοντα μὴ νόμιζε εἶναι μακρόν.
μήδ' αὖ σφόδρ' εἶπη πολλὰ, καὶ πολλὰ χερόν.

Ita Aristophanes longissimum quemq; Archilochi jambum videri sibi optimum ajebat. Nec est, quod quis hæc poetarum propria dixerit: *De prolixitate,* inquit Plato, *vel brevitate scribendi curare, nimis ineptum est. Non enim quæ brevissima aut longissima, sed quæ optima sunt, expetere debemus.* Et explicatius idem, *Qui longiores sermones vituperat, circuitusq; disputationum quarundam non admittit, haud ita temerè leviterq; damnare debet prolixitatem, sed ostendere prius, disputatione breviori & promptiores nos ad differendum, & sagaciores ad invenendum fore, si sequamur.* Hinc, ut credere par est, Galenus ipse, *Non oportet intueri multitudinem librorum, sed multitudinem & magnitudinem rerum propositarum, & considerare, si possit de illis dici brevius aliquid, sed ita, ne quid eorum, quæ necessaria sunt, omittat.* Et alibi, *Doctrina illa, quæ late & diffuse, non quæ presse & compendiose traduntur, perfectos reddunt artifices.* Quò magis detestor nostrorum hominum *σπαλιωτικὴ ἀλογία, militarem insciam,* quæ persuadere volunt adolescentibus, jam pervenisse ad culmen eruditionis, cum tres; quatuorvè philuras Dialecticæ, aut alterius disciplinæ edidicerunt! Pervenerunt scilicet, quia pervenisse sibi videntur. Hæc pestis quia invasit etiam Medicinam, ut is, qui Ideam Hipp. cudit, putet se Hipp. oculis præstruxisse: interest nostra, qui adolescentes rectè institui volumus, non monere tantum, sed & contrarijs exemplis refutare Non contemno compendia, cum summam totius rei breviter comprehendunt, ut Galenus loquitur: at pedem ibi figi nolo. Quid enim, si pauca illa non sufficiant, fiasque ideò obscurus, dum brevis esse laboras? Hoc vitium tribuunt magni viri Vitruvio. *Quis enim nescit, inquit, in rebus difficilissimis tractandis compendium sua natura semper esse obscurum?* Hoc idè tam mihi semper exofum fuit in re Medicâ, ut putem, malos nostros Methodicos, qui multimodis pejores sunt Empiricis, non esse aliundè, quàm ex malè feriatissillis compendijs. Quò gravior fio illis indies, doceoq; studiosos meos, non quæ brevissima sunt sectentur, sed quæ utilissima. Inde enim solidè solida gloria. Hoc facio verbis planis, ut mihi videtur, & nullo fuco madidis. Nimis enim quàm οἰλασθεροντα ἔπη, *magnifica, & quasi fulmine adacta verba,* quibus pascere nos solent illi, qui ex secta potius, quàm ex re judicant. Hoc ipsum facio de autoritate Zenonis, cujus præceptum circumfertur: *Δεῖ τὸν Φιλόσοφον εἰς νῆν δασυβάπτοντα Πητιφέρεσθ τιλὸν λέγειν, oportet ut is, qui velit intelligi, in mentem auditoris sese insinuet quovis dicendi genere,* etiam vili, (addam ego,) & fortassis alicubi *σαλακιζοντα.* Hanc ἀληθινήν λέξιν vocasse priscos reperio. Porrò autem, cum nihil (absit jactantiæ opinio) reliquum fecerim diligentiae: non dubito tamen contigisse mihi, quod Homero etiam contingere proverbiali loquendi modo

P R Æ F A T I O.

modo Horatius ait. Nemo enim usq; adeò vigil est, ut nõ aliquando conniveat, aliquando oneri cedat, aliquando plusculum sibi indulgeat. Non dubito etiam, quin sint futuri, qui oleum & operam me perdidisse dicant, quod quædam aliter, ac ipsi vellent, scripserim. Quin parùm fuerit hoc dixisse, in eo quoq; nomine irrideant & contumelijs excipiant. Quos ego nihilo plus facio, quam testudo muscas. Semitari-um enim illud hominum genus suo tantum nititur ingenio: quid dico autem? lingua potius, quàm publicè sacramentum dixit, nihil velle profiteri absq; maledicentiã. Quamobrem rectè assimilaveris mulierculis, quæ manuum operã privatæ dentem imprimunt. Hos tales, ne desit scilicet, quod agant, jubeam domi oblectare se calumnijs aliorum, imitantes canum latratus & iratum mare, in quibus ultra spumam & agitationem nihil. Nempè, quo quisque animo ignavior est, eò linguã pro-cior. At ille magnus est, (inquit sapientissimus Stoicorum,) & nobilis, qui more magna feræ latratus canum securus exaudit. Nec est, quod quisquam putet, me fingere mihi hostes, more illorum, qui zoilos tam diligenter absterrent. Abunde exper-tus sum hætenus, quam non destituatur nostra quoque professio Catilinis & Cethegis, de quibus jure dixerim Alcæi versum, sed mutatã syllabã :

οὐκ εἰ ἀνέειν αὐτὸς, εἰ μὴ γροῦμαι?

Putas, illos me intellecturos, nisi grunniam?

Atq; hi dum morbo suo obsequuntur, non tantum lædunt pietatem, præceptoribus debitam, sed & Titanum more cælum eunt oppugnatum. Quos si aliter, quàm silentio contemtuq; vindicem, contemtibilis sim ipse. Quorsum enim morosos illos laceßam, qui nihil omninò probant, nisi quod ipsi faciunt? Quorsum indoctos, quorum admonitio nihil mihi prodest? Quorsum ambitiosos, qui ex detractiõne famæ aliorum laudem sibi quærunt? Quorsum audaces, qui carpunt, quod non legerunt, aut certè non intellexerunt? Quorsum inciviles, qui homines se esse nesciunt? Quorsum temerarios, qui quod ipsos latet, alios pariter latere putant? Quorsum ineptos, qui unicam hanc excusationem habent, cum multis delinquere? Mihi perquam aptè dictum videtur, Eos, qui de alijs temerè triumphant, similes esse Melancholicis, è quibus alij reges se esse dicunt, alij pontifices, alij prægrande aliquid & magnificum sibi imaginãtur, ignari quàm altã mentis caligine sepulti sint, & quam cæteris mortalibus sint ridiculi! Interim multa causantur, è quibus una in promptu est, *Vlcerosus per se, odiosa est veritas, ne discere cogantur.* Hoc semper contigit, neq; finis ullus erit, donec eadem hominum conditio. Quò magis decet nos in stadio strenuos esse, neque tamen subito poscere præmia, quæ D. Chrysoftomus ait, non illorum esse, qui ambiunt, sed quibus benè vult summus ille *βραβούτης*. Huic enim si placeas, satis est: at hominibus, (præsertim malis,) si placere voles, placenta fias oportet, aut vinum Thasium, ut Bionis diæterium habet. Fortassis autem ne sic quidem certus sis, quæ nostrorum hominum extrema est malitia. Ego heic oportunè receptui cano, & DEUM Opt. Max. oro, ut omnibus nobis sanctissimo suo Spiritu adsit. AMEN. Perscriptum Altorfij Mense Julio anni 1618.

*In Excellentissimi & Clarissimi
Viri,*

**DN. CASPARIS
HOFMANNI, Med. D.**

*acin Academia Altorfina Professoris
primarij,*

*COMMENTARIUM
IN LIBROS GALENI
DE VSU PARTIVM.*

Epigramma.

Q*orporis humani quo pars sit nobilis usu
Quaq; vel officio, dia ante reperta GALENI,
Nunc magis HOFMANNI fax commentaria clarat.
HOFMANNE humana, quâ parte locatus es, in re,
Quàm officio atq; usu, quàm docta es nobilis arte!*

Georgius Nœslerus Med. & Phil.
D. earumq; P. P. in Universitate
Altorfina.

In eosdem Commentarios Elegidion.

V*idimus humanos plures scrutarier artûs,
Arte nec absq; bonâ, nec ratione sine.
Vidimus at plures sensa in contraria ferri,
Et præjudicij traditione rari;*

Dum

Dum *Stagyreá* placent placita huicce, *Galenica* at illi,
 Hujus ut, aut hujus quis genio trahitur.
 Sequior ast animi tibi mens, *HOFMANNÉ* diserte,
 Cui volup' est isthanc in-simul ire viam.
 Corporis humani sic singula membra resolvis,
 Vesalij ut nequeat rectiùs ipsa manus.
 Quidquid *Aristoteles*, quidquid *Cous*, atq; *Galenus*
 Ex adytis genij progenuère sui,
 Rimaris solidè, mirá dulcedine motus,
 Et rectæ trutinas hæc rationis acu.
 Congrua quæ vero retinens, discongrua linqvis;
 Sint *Stagyreá* licet; sint ea *Coa* licet.
 Sic non, quis dicat, sed quid dicatur, amicus
 Huic uti, sic illi, mente sagace legis.
 Exfulat adfectus; defectus & exfulat unà,
 Dum frenò aurato *Palladis* omne regis.
 O genios supra genio, *Vir Clare*, potenti!
 Hactenus in medico qui nituère foro.
 Tempore posterior sic es, prior arte magistrâ;
 Et prior ævigenæ nomine laudis eris.
 Exsuperare queunt nos tempore nempe priores;
 Judicio haut æquè semper, & ingenio.

Caspar Conradus
Phil. & Med.
D.

In eosdem Elegia.

Dum sectantur opes alii per fanda, nefanda,
 Quis animus turpi fervet avaritia,
 Dumq; alii mersant sese civilibus undis,
 Ambitio insanum cor quibus ægra quatit;
 Aonios optem, procul his, haurire liquores.
 (Arbitrius iret si modo vita meis.)
 Et fumum, & strepitum non magno pondere pendam
 Rerum humanarum, quas levis aura rotat.
 Namq; seditio pelagi nunc sidere *Luna*
 Mota tumet, nunc in se impetus ille cadit:
 Sic alternanti miserandus luditur æstu,
 Fortuna cui mens movere mota tumet.
 Hac reputans sapiens intra sacraria *Hygeia*
HOFMANNUS suscit temnere vulgus iners;

*Atq; ibi Naturæ refringens claustra, Minerva
Pandit opes adytis, diæ Galenæ, tuas.
Nam lucem obscuris sollerti fœnerat arte,
Et stantem multa sente repurgat agrum.
Macte, Machaonia doctor clarissimus arte!
Cumq; Opere hoc vester perpetuetur honos!*

Michael Virdungus f.

PROLE-

PROLEGOMENA

IN

CL. GALENI LIBROS DE USU PARTIUM CORPORIS HVMANI.

INTERPRETES Aristotelis solent in vestibulis explicationum suarum septem exponere capita, quæ heic quoq; exponenda mihi esse censui.

Primum est *Scopus autoris*. Hic ut intelligatur, scire oportet. Veterum institutum fuisse, ea, quæ ad notitiam animalium pertinent, docere, non in uno libro, ut hodiè moris est Anatomicis, sed in diversis. Et cum duo sint præcipua in hoc genere, Historia animalium, partiumque ipsorum, & Usus singularum partium: docet Gal. 2. Ex. Anat. 1. Historiam in primis Medicinæ incunabulis, sub Asclepiadum familiâ, non fuisse scriptam: scripsisse autem primum omnium Dioclem Carystium, qui paulo post Hippocratis ætatem vixit, ut scribit idem l. de Anat. uteri, 10. Quod si accipere licet de seculo discipulorum Hipp., quorum coætaneum fuisse Platonem, idem auctor est 1. Nat. hum. 43: non longè id aberit à temporibus Aristotelis, quem Hipp. discipulum fuisse, docet Bassus 1. Decret. Hipp. & Arist. 1. Certè, sub hoc ita amplificatum fuerat hoc descriptionis genus, ut divisum esset *εις τῶν ἰστορίων, καὶ τῶν ἀνατομῶν*, ut disco ex 2. Part. 3. 3. Part. 14. 2. Gen. 4. sive, *εις τὰ ᾠραδείγματα, ἢ ἐν ταῖς ἀνατομαῖς καὶ γεγραμμένα, ἐν ταῖς ἰστορίαις*, in exempla, quæ in exercitijs Anatomicis proponebantur, & in

Commentarios de historia factos, ut loquitur 2. Gen: 7. Puto autem per τὰ ᾠραδείγματα, intelligi τὰς ἀγεγραφαῖς, ut vocat. 1. Hist. 17. hoc est, figuras partium corporis animati, in tabellis expressas, memoriae gratia, ut hodiè quoque fit, quas illi simpliciter αἰατομαῖς ut plurimum vocabant, ut colligo ex 3. Hist. 1. Pariter, per τὰ γεγραμμένα intelligi τὰς ἐκλογὰς τῶν αἰατομῶν, quarum & Laërtius meminit & Apollonius in Admirandis, ceu Ferrarius scribit in Sermon. exot. hoc est, explicationes historicas, quas historias illi appellabant simpliciter, quamvis & de moribus agerent, ut ex Athenæo docet Casaubonus 7. Animadv. 7. E cuius l. i. c. 1. & l. 3. c. 24. docuerit aliquis, ἐκλογὰς fuisse, qui Excerpta vocat Seneca, περιεχολαῖς Athenæus, γεσημαθείαις ἢ σημειώσεσ, alij. Quidquid sit, ex duplici hoc librorum genere, restant nobis libri novem (nam decimus planissimè non est Arist.) περὶ ἰστορίας τῶν ζώων, de historia animalium. In his, ut docet Accorambonus in Proœmio in 8. Phys. & 1. Part. 1. quoniam materia, & quæ hanc immediatè sequuntur, explicatur; consistit autem notitia animalium, non in hac tantum causâ, sed in tribus alijs: explicat deinde in libb. de Partibus animalium, finem; in libb. de Anima, formam; in libb. de Generatione, efficientem. Et hæc quidem ille, ut Philosophus, qui in sola scientia acquiescit. At Galenus, qui ad usum respicit, dividit quidem & ille hoc negotium, sed in duo opera tantum, quorum alterum est περὶ

A

ἐγχειρησεων ἀνατομικῶν, de Administrationibus vulgò, de Exercitijs Anatomicis, mihi, Interpreti nostro ferè, de ratione difficandi: al-
 3. terum, περὶ χρήσεως τῶν ἐν ἀνθρώπῳ σώματι μορίων, de usu partium corporis humani. Nempe, quod alibi docetur ex Averroë, quia Medicina decidit de fastigio scientiæ, quod non explicet τὸ κατὰ μέρος, hoc est, non agat in universum de omnibus animalibus, sed de homine solo, qui est subiectum ipsius, in quod introducere vult finem suum: ideò Gal. Exercitia sua accommodat suis de usu partium libris, 6. Ex. Anat. 1 & 8. qui, ut inscriptio præ se fert, de homine solo sunt. Jam igitur hic est scopus librorum nobis propositorū, Docere, non historiam partium, sed usum earundem. Interim, qui usum discere volet, oportet in historiâ sit exercitatus, ut ait l. 7. c. 7. l. 6. c. 12. l. 12. c. 8. Tanquam jam omnes sciant, (inquit l. 11. c. ult.) quæ in Anatomijs visuntur, ita hujus sermonis enarrationem omnè instituimus. Præsupponit igitur Gal. in his libris historiam partium, usum verò etiam ipsum non latè explicat, sed qui satis esse possit Medicò, ad praxin accessuro. Interim aliquando & historiam inculcat, vel lucidioris doctrinæ gratiâ,
 4. l. 6. c. 1. vel renovandæ memoriæ, l. 7. c. 1. & usum latè deducit, vel quia res desiderabat, l. 12. c. 6. vel quia Sophistas convincere volebat, ibid. & l. 7. c. 1. vel quia peculiare ejus rei mandatum habebat, l. 10. c. 12. & seq. vel propter alias fortè causas. Et quia in historiâ multi discrepabant à se invicem, ut necessariū esset, discrepare quoq; in usu: præsupponit, ἡ ἀφωτίει τῶν ἐν ἀνατομίαις, discrepantias illas Anatomicas non latere lectorem suum, nullo aliâ modo rectè judicaturum de usibus ab ipso traditis, ut l. 6. c. 12. docet. Interim & has aliquando persequitur, ut videre est l. 6. c. 9. de ventriculis cordis. Et quia usus omninò præsupponit actiones: præsupponit & ipse, actiones, quæ in usum diriguntur, notas esse studioso suo, ut monet sæpe numerò, præcipuè l. 1. c. 16. & l. 7. c. 7. & l. 6. c. 13. & l. 7. c. 4. l. 6. c. 12. & l. 7. c. 12. & 20. Ideò toties se refert, modò ad libb. περὶ δογματικῶν ἰπποκράτους καὶ πλάτωνος, de sententijs Hipp. & Plat., modò περὶ φυσικῶν δυνάμεων, de naturalibus facultatibus, & alios. Interim & has aliquan-

do repetit memoriæ causâ, lib. 6. c. 17. Fuerit autem operæ pretium intelligere, de quibus actionibus illi sit sermo. Non est illi sermo de communibus, per quas pars quælibet alimentum sibi trahit, tractum retinet, coquit, ejusque excrementa pellit: sed de proprijs, quas unaquæq; obit, v. g. Ventriculus chylum conficit, hepar sanguinem, vesica biliaria bilem attrahit, renes serum, &c. Et hæc actio quia respicit partes tantum dissimilares; & verò tribuitur actio etiam similibus quibusdam: oportet hoc quoq; addere. Non est illi sermo de actione tantum illarum partium, quæ reverà agunt, & vocantur principes, qualis in l. 10. dicitur humor crystallinus in oculo: sed & illarum, quæ agentibus subserviunt. l. 7. c. 12. Ex his enim omnibus sit actio perfecta, v. g. visio. Nimirum, non semper distinguimus actionem ab usu, cum (inquam,) de similibus agimus, quatenus actionem dissimilares adjuvant. Jam rursus hoc quoq; addere oportet. Non est illi sermo de ijs, quæ necessariò sequuntur aliquid: sed de ijs, propter quæ instituit Natura partem aliquam, l. 5. c. 3. Interim & ista non negligit, l. 4. c. 17. l. 5. c. 15. l. 11. c. 13. l. 15. c. 5. Ultimò & hoc tenendum est. Non est illi sermo de actionibus præter: sed secundum naturam. Quod, (inquit l. 4. c. 17.) etsi non dicatur in unaquaque utilitatum, quas recensemus: non tamen, qui prætermittit, negligentia, sed qui non subintelligit, tarditatis est accusandus.

Secundum est *Utilitas operis*. Hanc l. 1. c. ult. promittit se monstraturum l. 17. seu ult. Et facit. Postquam enim cap. 1. multa dixit in laudem Naturæ: Prima, (inquit c. 2.) utilitas est, non tanquam Medicis, sed ut aliquid scire cupientibus. Philosophica igitur est hæc, seu potius Theologica, ut ex creaturis agnoscatur creator, quâ de re in Epist. ad Roman. 1. agit Apostolus. Gal. ipse l. 3. c. 10. sacrum vocat sermonem, quem Conditori suo componat. Existimo, (inquit) in eo esse veram pietatem, non taurorum hecatombas sacrificare, &c. Quare l. 7. c. 15. & iterum l. 17. c. 1. præfert sacris Eleufinijs & Samothracijs, ob duas, ut puto, causas. 1. Qui admittuntur primum ad illa sacra, mirantur & stupent,
 ob

ob novitatem dicam, an reverentiam? At Naturæ opera qui intuetur, multò magis mirari debet Conditoris sapientiam, potentiam, &c. 2. Sacra illa sunt obscura. At Naturæ opera sunt in propatulo, non in homine tantum, verum etiam in minutissimis & despiciatissimis animalculis, quâ de re pulchrè philosophatur Arist. 1. Part. 5. Ne laudare quidem satis possim, (ait porrò l. 7. c. 17.) sapientiam & potentiam ejus, qui animalia fabricatus est. Nam ejusmodi opera non laudibus modò, sed & hymnis sunt majora, &c. Si dixeris, Usus hunc longius abesse à proposito: respondebit tibi, quod modò innui, ex l. 17. c. 1. & repetit 2. Ex Anat. 2. Venire se huc coactum ab Sophistarum impudentiâ, cum talia neq; ad curationem, neq; ad dignotionem, neq; ad prænotionem quidquâ faciant. Quo ex loco patet, Utilitatem hanc his libris esse accidentariam: quæ sequitur essentialem. *Secunda* igitur est Medica, cum ad affectus internos cognoscendos, tum ad externos ritè curandos. Ad cognitionem, actionis cognitio magnum habet momentum. Quemadmodum enim, (inquit l. 17. c. 2.) qui jam exploratum habet, quod crurum actio sit ambulare, ventriculi cibum concoquere: ita idem novit, quod crurum usus sit ad ambulationem, ventriculi ad coctionem. Quare, si quæ viderit, qui ambulare aut concoquere nō possit, illum dicit malè disposita habere crura, ventriculū, &c. Hæc res tanti est momenti, ut verè dici possit, Medicinam non esse Medicinam, si careat hæc artis parte. Quam etiam ob rem Gal. scripsit libros *περὶ τῶν πονηρῶν, de locis affectis*, quo opere non scripsisse illum quidquâ Medicis utilius, ait Valles. in fine Com. Ad curationem facit, ut q; sciat, si scindendum sit aliquid, si telum extrahendum, & simile quid faciendum, quatenus & quousq; in singulis partibus fieri id possit. In his enim nisi exercitatus sit chirurgus, officio suo satis esse non potest, ut 2. Ex Anat. 2. fusè docetur. vide Riolanum l. 3. schol. Anat. 1. & 6. itē l. 4. c. de Nervis. Facit verò ad curationem partiū etiam internarum vel maximè, ut ex citatis Gal. libris, ipsâq; experienciâ facilè est docere. Ad externa pertinet pulcritudo, de qua l. 11. c. 3. Et heic fundamentū

suum habet Cosmetica Medicinæ pars, de qua aliàs quæritur, quomodo ad nos pertineat? Ab hac differt Commotica, quæ quatenus huc faciat, docet Gal. l. 1. c. πω. 2. *Tertia* & ultima utilitas est, ut Sophistis, alijsq; malè de arte nostrâ sentientibus, os obturare possimus, præcipuè in ijs, in quibus Naturam rectè agentem imitamur.

Tertium est *Inscriptio*. Hanc dixi esse, *περὶ χειρῶν τῶν ἀνθρώπων κοίματι μορίων. Χεῖρας Usus* interpretantur pleriq; omnes: solus Scaliger Com. in putatitium 10. Hist. Arist., & in Poët. l. 1. *Officium*. Non male: Coincidunt enim. De *homine* solo cur heic agatur, ratio duplex reddi potest. Altera, quia notior est reliquis animalibus, ut Aristoteles ait 1. Hist. 6., qui tamen mox cap. 16. de externis duntaxat partibus id explicat. Πολλὴ γὰρ δουρῶν ἰδῶν, ἐξ ὧν ζῶεσθαι τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, ut loquitur 1. Part. 5. *Abominabile enim est videre hominis interiora*. Altera quia, (ceu dictū est) decidit heic Medicina de dignitate scientiæ, quòd respicit hominem solum, qui horum librorum subjectum est, ut Gal. docet l. 4. c. 17. l. 6. c. 9. l. 7. c. ult. l. 8. c. 1. l. 14. c. 3. 4. & 12. Interim Gal. aliquando, (quamvis invitus,) ad alia animalia divertit, ut ait l. 6. c. 4. Sæpe fieri nō potest, (inquit l. 13. c. 11.) etiam si maxime nolim, quin aliorum etiam animalium constructionem attingam. Quin facit aliquando de industriâ, cum γομνασίας ἢ τὴν ἀσθεῖν γυμναστικὴν, *gratiâ exercitiij in exemplo*, ut loquitur 6. Ex. Anat. 1. secatur animalia, homini similima, quorum sex facit genera & ibi, & c. 3. quemadmodum etiam fecerat antè l. 4. c. 4. Simile quid habet Ruffus lib. 1. Appell. corp. hum. c. 17. Imo ab animalibus ordiendam esse scientiam hanc, valde credo eidem Ruffo c. 2. quin Gal. ipsi 3. c. γβ. 2. & 3. Ex. Anat. 5. ubi *προγυμναστικὴν, præexercitationem* vocat. *Μέρη* heic dicuntur, quæ alibi *μέρη, μέλη, ἔμπερι, partes, membra, loci*. Et quia hæ voces fere tantum significant *partes Dissimilares*, de quibus primario heic agitur: Gal. statim in vestibulo operis explicat negotium, tradita definitione Partis dissimilatis. Dixi *Primario*: Gal enim subinde interspergit quædam, non tantum de similibus vulgo dictis, sed & de Humoribus & Spiritibus, ut patebit legentibus.

PROLEG. IN GAL:

- Quartum est *Autor*. Licet Seneca dicat, Eorum esse de autore libri quæ-
re, qui operosè nihil agunt: tamen quia
is fuit Stoicus, qui affectus exfuisse vi-
deri voluit, possumus dicere cum Sim-
plicio, omninò de autore esse quæren-
dum. Nescio enim, (inquit) quo modo
erga autorem afficiamur? Quo fit, ut
eorum, quos non amamus, etiam senten-
tias rejiciamus, ait alicubi Muretus. Au-
tor ergo indubitatus hujus operis est
10. Galen⁷. De quo quæ plurima utilia cog-
noscere volet, legat vitam ejus, à Conr.
Gesnero operibus illius (in Venetis Ex-
emplaribus subtriceretur nomen viri opti-
mi) præfixam. Ego illud addo, Gale-
num testari L. de lib. propr. cap. 2. & de
Præcogn. ad Posthumum, c. 9. se hos li-
bros, juxtà cum alijs, quibusdam elabo-
ràsse duràte bello Germanico seu Mar-
comannico, cujus primæ profectio-
ni (in qua uterq; Imp. Marcus & Verus) ipse
interfuit. Geri cepit id bellum, (ut On-
nuphrius Panvinius Com. 2. Fastorum
scribit) circa A. U. 919 Pudente II. &
Pollione Coss. circa A. C. 168. ut Halo-
ander & Funccius computant. Casau-
bonus Notis in Capitolinum, falli ait
Panvinium integro lustro, de quâ re alij
viderint. Certè fuit circa illa tempora,
quibus nomen Christianum incipiebat
minus sordere, propter legionem Ful-
minatricem, de quâ vide Epistolâ Imp.
Marci apud Onuphrium l. i. & alia non
pœnitenda, Scaligerum Animadv. in
Chronologica Eusebij, n. 2189. ubi ejus-
dem epistolæ censura instituitur. At
quo anno ætatis? Nam & hoc quidam
determinare audent, 35. dicentes. Sed
in signis est hallucinatio. Licet enim li-
brum de Ossibus scripserit anno 34. ut
testatur de lib. propr. 1: non necesse ta-
men est, scripsisse hos anno seq. Hoc ve-
rum est, scripsisse librum primum in pri-
ma profectio-
11. ne, tribus illis annis, quibus Romæ
fuisse se ait: at quia interim
attigit annum 37., quia ingruente peste
Româ abiit in patriam; quia inde ab
Imp. revocatus, Aquileiam ivit; quia
post mortem Veri iterum Romam con-
tendit, ibiq; substitit, usq; dum appa-
ratus Marcomannicus alter fieret; quia,
durante bello ut jam dixi, totum opus e-
laboravit: quot annos intercessisse ne-
cesse est? Perstitisse verò tum Romæ ad
20. minimum decem annos necesse est, si-
quidem, ut scribit I. Antid. 13. Severo
Imp. paravit Theriacam. Imo ad viginti
penè, ut censent alij. Quo tempore cõ-
cinnavit etiam secundas illas *εγχειρήσεις*
αὐαμπυκῆς, quas habemus, eum primæ
(quæ constabant duobus tantum libris)
perijissent. Dedicavit autem libros hos
Boëtho, quemadmodum etiam priores
10. *εγχειρήσεις*, ut scribit I. Ex. Anat. 1. Hic
nunquã fuit Consul Romanus, ut qui-
dam putant, nisi fortè substiturus. Gal.
enim in de Lib. prop. τῶν ἰσραηλιτῶν αὐδρῶν
fuisse ait, quos de Præcogn. ad Posth. *καὶ*
δυναμῶν αὐδρῶν appellat. Neutrum ho-
rum aut *Consulatum* aut *principatum* secū
fert, quamvis Interpretibus ita visum
fuerit, sed *præminentiam seu potentiam*
quandam, ob quam hic ipse Boëthus fa-
ctus est Proconsul Syriæ-Palæstinæ, in
quo officio etiam mortuus est, ut ll. cc.
scribit Gal.
- Quintum est *Ordo*. Hic duplex esse
potest. Aut enim quæritur, Quem re-
spectum habeat ad alios Gal. libros? Et
12. responsum est jam, Legi debet, postquã
adolescens in Anatomijs exercitatus
est, & scit, quæ partes quas actiones e-
dant. Aut quæritur, Quem ordinem in
tractatione ipsâ servet autor? De hoc
dicetur mox l. i. c. 8. & 9. ubi causam ex-
ponet scripti hujus, & quid peculiare ex
illo exspectari debeat. Quo modo au-
tem sibi temperarit, quo minus omnia
scripserit, quæ scribi poterant, docebit
l. 2. c. 7. l. 5. c. 3. l. 7. c. 21. l. 10. c. 14. & 15. l.
11. c. 11. & 17. Tribus verbis, Non erat o-
pus: non erat hujus instituti: de indu-
striâ omisi.
- Sextum est *Divisio operis*. Hæc tradi-
tur ab ipso Gal. in calce lib. 1. Libri sunt
septendecim. In horum 1. agit de sum-
mâ manu: in 2. de carpo, metacarpio,
cubito & brachio: in 3. de cruribus &
pedibus: in 4. & 5. de abdomine, parti-
busq; vulgo dictis nutritorijs: in 6. & 7.
de thorace, partibusq; vulgo itidem di-
ctis respiratorijs: in 8. & 9. de capite,
ibiq; contento cerebro, & nervis: in 10.
50. de Oculis: in 11. de facie, seu illo, quod
comprehendit utramque maxillam: in
12. & 13. de spinâ, indeq; prodeuntibus
nervis, de scapulâ item & musculis ejus:
in 14. & 15. de partibus genitalibus: in
16. de Vasis, quæ Medici dicunt: in 17.
&

& ult. de proportione omnium corporis partium, & utilitate operis.

13. Septimum est, *Ad quam Medicinæ partem pertinet?* Ad Physiologiam. Ubi hoc sciendum; tum pertinere ad Medi-

cinam, cum usui accommodatur: at cum propter solam scientiam, ad Phisicam, ceu constat ex ijs, quæ in secundo Prolegomeno dicta sunt

ARGUMENTVM

LIBRI PRIMI ET SECUNDI, CVM PARTE POSTERIORE DECIMI TERTII.

Postquam c. 1. proposuit Gal., De quibus partibus sibi sit agendum? ut causam reddere possit, Cur ordiatur à manu? c. 2. 3. & 4. disputat illud, An anima cuiusq; corporis sit talis, quia corpus tale? an contra potius, corpus sit tale, quia anima est talis? Et concludit, Corpus esse tale, quia anima sit talis. Anima igitur corpore prior est. Tam, quia anima hominis sapientissima est, corpusq; habet, per quod sapientiam suam prodere potest: omnis ratio videtur suadere, agendum esse primo loco de illa parte, per quam homo est homo. Ea verò est Manus. Heic illud statim movendum ex l. 2. c. 2. 3. Ex. Anat. 2. 2. Motu musc. 2. 2. Fract. 8. n. Manus duo significare. Aliquando totum id, quod è scapulis dependet, & tum dividi in tres partes magnas, 1.

14.

Brachium seu humerum, 2. Cubitum seu ulnam, 3. Manum summam, Hippocrati dictam ἀρσὸς πορ, l. 2. c. 2. Aliquando tantum Manum hanc summam, & tum iterum dividi in tres partes minores, 1. Carpum seu brachiale, 2. Metacarpium seu postbrachiale, 3. Digitos. In utra ergò significatione heic accipitur? In priori. Vnde subito apparet causa, cur non tantum junxerim librum primum secundo, sed & fragmentum decimi tertii: Nimirum, serviunt hæ partes uni actioni, Apprehensioni, quam Manu præstat. Quia læsa quia cogitur Medicus considerare omnes & singulas, visus sum mihi habere facti mei probabilem causam. Apprehensio igitur est actio illa, ad quam usus omnium heic dicendarum partium spectat. Quam ubi c. 4. docuit, incipit capp. seqq. diligenter inquirere in singulas manus partes, & docere, Quid qualibet illarum conferat ad hanc actionem? Nimirum, quod ex Hipp. docet c. 8. quæ in singulis partibus dissimilaribus (de his enim agit primario) sunt partes similes, ea singule quoq; conspirant ad actionem partis illius, quam constituunt, v. g. Oculus videt. Ergo omnes oculi partes eo tendunt, ut fieri possit visio. In hoc censu quia non est æqualis omnium digni-

15.

tas, docet c. 9. Quæ & quot insint partibus omnibus? item, Quid sit in singulis per quod agit? Temperamentum, (inquit) inest primo & maxime, & per hoc plerq; agunt, quod agere nata sunt: complet enim essentiam cuiusq;, seu formam. Quædam agunt per ea, quæ eandem essentiam necessario & immediate sequuntur, v. g. odor, sapor, color, durities, molli- tios, &c. Quædam etiam per ea, quæ eidem essentia accidunt, v. g. situs, magnitudo, connexio cum alijs, conformatio, &c. Manus ergo nostra, per quid est Manus? per quid apprehendit? Per conformationem. Licet autem conformatio hæc pertineat ad totam manum, de qua agimus: præcipue tamen pertinet ad summam manum. Quare de hac agit à c. 4. (exclusivè) huius libri, usq; ad c. 13. (exclusivè) libri secundi. Nam c. 5. docet, Cur manus summa sit divisa in digitos? Cap. 6. Cur digiti ipsi sint tales, quales sunt? Cap. 7. 8. 9. 10. & 11. de unguium usu late agit. Cap. 12. 13. 14. & 15. de ossibus digitorum, simulq; de carne eorundem. Cap. 16. factis hypophesibus quibusdam, c. 17. de tendinibus digitorum incipit agere, & persequitur porro c. 18. 19. 20. & 21. Cap. 22. de pollice. Cap. 23. de numero digitorum. Cap. 24. de inæqualitate eorundem. Atq; hic finis est libri primi cum argumentis omnium sequentium librorum, ceu jam dixi. Librum secundum

16.

orditur ab ἐπιτομῇ τῶν ἀπορίων, simulq; narrat, Quid postea velit agere? Resumit autem, & c. 2. 3. 4. 5. 6. & 7. tractat tendines cum musculis, non digitorum tantum, sed totius summæ manus. Cap. 8. 9. & 10. de ossibus carpi & metacarpij agit. Cap. 11. de articulatione carpi cum cubito & radio. Et sic, absolutè à summâ manu, venit ad cubitum, de cuius duobus ossibus loquitur c. 13. & 14. Quibus quia articulatur brachium, c. 15. 16. & 17. de illo quoq; agit, adjungens subinde alia quedam vicinia, quibus super addit epilogum libri. Verum enim vero quia nondum omnia, quæ Apprehensionem faciunt, allata sunt, oportet, (ut dixi) huc accersere, quæ sunt à c. 10. usq; ad finem lib. 13. Nam c. 10. & 11. de scapulis & clavicularibus agit. c. 12. de articulatione scapularum cum humero. Tandem c. 13. & ult. de musculis earundem.

LIBRI PRIMI CAP. I.

Quemadmodum animal quodvis unum esse dicitur. Diciturò de usu partium necessitas incumbere, ut se explicaret, Quid diceret partem? Hoc facit, & ait, *μὲν οὖν ἐστὶ σῶμα, μὴτε πᾶντῃ περιεργαζόμενον ἰδίαν ἐχορ, μὴτε πᾶντῃ συνημιθέτον ὡς ἐτερεα*, Hoc est, pars est corpus, quod neq; undiquaq; circum- scriptionem habet, neq; undiquaq; coheret cum reliquis. Hanc definitionem competere Dissimilaribus tantum, argumento est, quod exempli loco affert oculum, lin- 17. guam, nasum, cerebrum. At verò quia

addit, Multas esse animalis partes, alias majores, alias minores, alias in aliâ speciem indivisibiles: credibile est, voluisse eum includere etiam similes. Quin immò, inclusisse, manifeste probare licet ex 8. Sent. Hipp. 4. Inclusisse heic verò etiam, necessarium est. Cum enim (ut in vestibulo dictū est,) actiones præsupponantur, inquiratur usus; actiones autem sint dissimilarium, usus similium: profectò, hæ quoque in definitione esse debent. Accedit, quod mox dicet c. 9. Veteres in eo deficere, quod nõ assecuti fuerint singularum similium: ad unius

diffimularis constructionem concurrē-
tiū,ufum. Jam igitur rectè dicitur, duo
in his libris agi , exponi scilicet ufum si-
miliarium, qui est ad actionem diffimila-
ris : exponi etiam ufum diffimiliariū, qui
est ab actione, hoc est, quem percipit a-
nimal ab actione huius diffimularis. In-
tērim, inter ipsas similiares hoc est discrimi-
nis, quod quædam agant, ut in oculo
humor crystallinus : quædam agentibus
subferviant, ut reliquæ, quæ de re par-
tim dixi, partim dicam.

CAP. II. III. IV.

UTiles autem sunt hæc omnes ipsi animæ.]
Postquam docuit , Quid sit pars?
causam vult reddere , Cur initium capi-
at à manu: Hoc ut facere possit, indu-
cit pulcherrimum philosophema , Utrū
sit prius, Anima vel corpus? ut explica-
tius dicam, An unumquodq; animal ta-
le habeat corpus, quia anima ipsius est
talis? an contrà potius, Anima sit talis,
quia corpus est tale? Concludit autem

18. ex Φαινομήνοις quibusdam, Animam esse
priorem corpore. Quare, quia illa est
talis, tale est corpus. Ejus rei indicium
est, (docet hoc etiam l. de Form. fat. 6.)
quod quædam animalia conantur face-
re aliquid, quod non nisi certis instru-
mentis fit, antequam instrumenta illa

30 perficiantur. v. g. Bovis vitulus vult cor-
nu petere, antequam cornua illi nascā-
tur. Ergò anima ipsius est petax, quæ fa-
cit sibi corpus tale. Aper, recens natus,
dente ferire cupit, antequam exsertus
ille dens nascatur. Nimirum, ut dicit

3. ex Aristotele 4. Par. 10. 2. Gen. 6. περὶ
ἡκεί τῶ ὄντι αὐλητῆ δέναι μᾶλλον αὐλῆς, ἢ τῶ
αὐλῆς ἔχοντι περὶ εἶναι αὐλητικῶν. τῶ γὰρ μεί-
ζονι καὶ κεραιώτερον περὶ εἶναι τῆ λατῆον, αἰὲν ἔτῶ
ἐλάτῆον τὸ ἰσχυρώτερον καὶ μείζον, Hoc est, Tibi are-
tius dabitur perito tibia, quam tibiam haben-
ti peritia tibiæ addetur. Rem enim minorem
maiori, potiori q; addidit Natura, non maiore,
nobiliorem q; minori. Docet autem 2. Phyf.

2. t. 26. ἀλλ' εἰδὸς ἄλλῳ εἶναι ὕλῳ, hoc est, a-
lius forme aliam esse materiam. Propterea
1. Animā 4. t. 53. Pythagoræorum μετεμ-
ψύχωσιν eo infringit, Quod intueantur
animam solam, πῶς δὲ δεζομένης σώματι ἔ-
δεν διορίζοντες, h. e. de corpore, animam receptu-
ro, nihil definientes. Quasi, (inquit,) anima

19. quælibet possit ingredi corpus quodlibet.
Et pergit, Δοκεῖ γὰρ ἕκαστον ἰδίον ἔχειν εἶδος
ἔμορφῶν. πῶς ἀπλήσιον ἢ λέγεσθαι, ὡς περ εἴ τις
Φαίη, τὴν πεπτικῶν εἰς αὐλῆς ἐνδύσασθαι. δεῖ γὰρ

τὴν μὲν πύχλω γρηῶδ' αἰσθησίαισι· τὴν δὲ ψυ-
χῶ τῶ σώματι, h. e. Rationabile est, unam-
quamq; rem habere formam & speciem pro-
priam. Dicunt verò illi perinde, ac si quis di-
cat, Artem edificatoriam ingredi in tibus.
Necesse enim est, artem quidem uti instrumē-
tis suis, animam autem corpore. Quamobrè
idem ait 1. Part. ult. τὸ σῶμα πῶς τῆ ψυχῆς
ἐνεκεν, ἔτ' αὖ μέρη τῶν ἔργων ἐνεκεν, πῶς αὖ πεί-

10 Φυκεν ἕκαστον, h. e. corpus aliquo modo est pro-
pter animam, & partes propter actiones illas,
ad quas unaquaq; illarum facta est. Explicat
hoc uberius 2. Part. 1. Ἐναντίας δ' ἴπ' τῆς γε-
νέσεως ἔχει καὶ τῆς ἀσίας, &c. quæ vide, & di-
scè inde, Rectène an secus determina-
verit Gal. illam quoque litem, Utrum
sit antiquius, Anima, an corpus? Utrūq;
est antiquius altero : sed diverso respec-
tu. Tempore materia est prior : at rati-
one, forma, quæ est anima. Tu vide

20 Valles. Sacræ Phil. 4. cui supperadde, si
placet, quæ ex sententiâ Platonis docet
Plutarchus, quæst. Platon. 3. Cæterum,
expresfit hoc elegantissimis verbis
Lucretius, l. 6.

Sentit enim vim quodq; suam, quam possit abuti,
20. Cornua nata prius vitulo quam frontibus exstant,
Illis iratus petit, atq; insensus inurget.
At catuli pantherarum, scymniq; leonum
Vnguibus & pedibus jam tum, morsuq; repugnant,
Vix dum etiam cum sint dentes, unguesq; creati.

Ovidius etiam, aut quisquis est autor
fragmentorum Halieuticorum, quæ
habemus:

— Vitulus sic namq; minatur,
Qui nondam gerit in tenera jam cornua fronte.

Sic Martialis 3. Epigr 58.
Vitulusq; inermi fronte prurit in pugnam.
Et hoc Prurit, itemq; illud Minatur, pu-
tat I. Alexandrinus esse κεραιῶν, quo
verbo Gal. utitur, non autem Cornu pe-
tere, seu, quod Latini dicunt, In Cornua
assurgere. Sic Horatius 2. Sat. 1.

Dente lupus, cornu taurus petit: unde, nisi intus
Monstratum?

Et hoc est, quod infra ait l. 11. c. 14. Na-
tura animæ moribus corporis formam
fecit convenientem. Et l. 1. c. 3. Natura
constructionem instrumentorum fecit
formæ corporis convenientem. Sic 6.
Ex. Anat. 1. Firmiter mihi persuadeo, 21.

quod singula animantia corporis stru-
cturam animi moribus, facultatibusq;
propriam, obtineant. Quare ibid. do-
cet, Mores animalium ex solo intuitu
dignosci posse. Et 2. Sem. 2. Natura mo-
ribus & facultatibus animæ corpus præ-
parat

parat idoneum. Hinc c. 22. & l. 13. c. 11. de simiâ ait, Quemadmodum simia, quod animam habeat ridiculam, corpus ob id habet ridiculum: ita homo, quod animam habeat rationalem, ob id etiam corpus, solum inter ea, quæ sunt supra terram, habuit divinum, atque optimè ad animæ potentiam & facultatem comparatum. Hoc est, quod heic quoq; ait, Omnibus est corpus aptum animæ moribus & facultatibus. Et quod mox infert, Homo, animalium sapientissimus, manus habet animali sapienti convenientes. Quare subito etiam laudat Aristotelem, qui 4. Part. 10. contra Anaxagoram disputâs, Εὐλογον ἦ, inquit, διὰ τὸ φρονιμώτατον εἶναι τὸ ζῶον τὸν ἀνθρώπον, χεῖρας ἔχειν, h. e. Rationabile est, hominem propterea manus habere, quia animalium omnium sapientissimus est: non autem, quod ille volebat, propterea esse sapientissimum, quia manus habeat. Hinc Plutarchus l. de fraterno amore, Naturam ait fecisse manus humanas πάντων ὀργάνων ἐπιμελέστατον, ἡ χερσικώτατον, accuratissimam & artificiosissimam. In cuius rei probationem subjungit hunc ex 22. Arist. contra Anaxagoram locum. Propter manus homo solus est ζῶον σοφόν, animal sapiens, & propter sapientiam θεῖον, divinum, ut & heic, & iterum l. 13. c. 11. vocat. Propter has virtutum omnium capax est. Et hæc sunt τὸ ἡμιώτατον ἐν ἀνθρώποις, pulcherrimum rerum, ut ex Suida loqui licet in Λιβερνα, quo populus Romanus plurimum valebat, ut ait Val. Max. l. 5. c. 6. ex Livio dec. 1. l. 7. quâ de M. Curtio. Quo ex loco illud annoto, Vates, quos Livius ait, Sibyllas esse, disci ex Suida l. c. Has enim in difficilimis casibus consuluisse Rom., certum est, & affert ejus rei loca plurima Obsopceus in Oracula Sibyllina, quæ quidem hodiè vocamus. Ni grave tibi est, adi I. Alexandrinum, & cognosce loca quædam Arist. & Platonis, quibus docetur, Hominem, quia prudentiæ capax est, ideo esse αἰετῶν τὸ ἐν κόσμῳ, optimum rerum. Jam ergo in promptu est ratio, Cur Gal. ordiatur à manu, Quia agit principaliter de homine: utiq; ab illâ hominis parte incipere illum æquum est, quâ præcipuè est homo. Illa verò est manus, ut 4. quoque Ex. Anat. 1. ait.

Ex quo quidè fortibus unguis, & iubâ.] De armis, quæ singulis animalibus tribuit Na-

tura, videri potest Aristoteles 2. Part. 9. 3. Part. 1. & 2. Cic. 2. Nat. Deor. Porphy. l. 3. de abst. à carnib. Max. Tyrius, Serm. 10. Plato, in Protagora, Xenophon 2. κύριον. Laërtius de opificio Dei, Minutius in Octavio Lucretius l. 5. Oppianus κωμῶν. δ. ubi vide Rittershulium nostrum, Gregorius Nyss. de opificio hom. c. 7.

Homini autem pro omnibus simul defensoriis armis.] Hanc in sententiam pulcherrimus est locus apud Philosophum 4. Part. 10. ἀλλ' οἱ λέγοντες, ὡς συνέστηκεν ἔκαστῳ τῷ ἀνθρώπου, & c. quæ vide, & adde locum 1. Polit. 2. ubi, ἀνθρώπος, inquit, ὅσπαστα ἔχειν φύσιν, φρονήσιν καὶ δρετῆν. Quem ut rectius intelligas, opus tibi duce Piccarto nostro, qui in Polit. suis ex 7. Eth. 6. rectissimè exponit, secus quam Gifanius & alij. Sic Stobæus alicubi, ἰσχὺς καὶ τείχος, καὶ ὅσπαστα σφῆξ, ἡ φρόνησις, prudentia homini sapienti est robur, est murus, est armatura. Sic Laërtius, τείχος εἰσοφαλέσται φρόνησις, prudentia est murus firmissimus. Sic Phocylides,

ὅσπαστα τοῦ λόγου ἀνδρὶ πμώτερον ἐστὶ σιδήρη,
Ratio hominis est acutior ferro.

Et hæc quidem ad hominis gloriâ pertinent: quam ut iminutum eat Plinius in Procem. l. 7. & Plutar. l. de Fortun. Alex. quamq; diligenter illam defendat. Cæli Rhod. 3. Antiq. lect. 10. Langius 2. Epist. 2. Greg. Nyss. l. c. legere est apud ipsos. Politicum animal.] Cic. 1. Off. extremò; Arist. 1. Polit. 2. ibidèq; Montecatinus, Giphanius, alij. Adde Vitruv. l. 2. c. 1.

Vt rectissime censuit Aristoteles] 4. Part. 10.

Vt ait Hippocrates.] 6. Epid. 5. t. 2. apud Gal., ἀπὸ δὲ τῆς φύσεως ἐξῆσαι, καὶ ἐμαθῆσαι, τὸ θεῖον ἄπειρα, h. e. licet à nemine instituta sit Natura, & à nemine didicerit facit tamè, quæ illa decent. Laudat hanc sententiâ Gal. sæpiculè, 1. Fac. nat. 13. 9 Sent. Hipp. 8. l. An animal, 4. & 5. 7. Aph. 5. 4. 2. Sem. ult. Tu vide 6. Loc. aff. 6. item 5. in 6. Epid. 4. ubi pulcherrimum habet experimentum de caprâ, quæ omnia faciebat, quæ capræ solent, etiam si è matris alvo exsecta, nō vidisset matrem id facere. Huic nō diffimilia sunt exempla, quæ heic ponit de ovo anatis, àquilæ serpentis. Faciunt huc quoq; quæ infra l. 15. c. 7. de infante recens edito differit, h. e. q. Epicharmus ait apud Laërtium, Sapientia nō in uno tantum consistit, sed quæ vivunt omnia, sensum ejus habent. Nā gallina nō parit vivētes pullos, sed ova prius incubat, & calore

animat. Hæc autem sapientia ut sese habeat, natura novit sola. Dicis, cum *πρόσημον* sit τὸ *Natura*, quid heic appellas? Ait Gal. in de Sent., τὸ *δημιουργικὸν ἡμῶν αἴτιον, causam, que nos fabricavit*, ita vocari ab Hipp. Idem tamen 3. Crif. 8. τὰς *δυνάμεις πολλὰς, αἷς διακίεται τὸ ζῶον, omnes facultates, quibus animal gubernatur*, ita appellat. Harum fundamentum quia est τὸ *θερμὸν ἐμφυτον, calidum innatum*, nominat id Naturam 1. Aph. 15. 7. Aph. 37. Quare 2. Aph. 16. non referre ait, si ve in singulari numero Facultatem dicas, si ve in plurali, Facultates corpus gubernantes, usus in eam rem Hipp. etiam auctoritate l. de Alim:

Homo autem, sicut i corpus armis nudum.] Pulcerrimum philosophema, in quo manus hominis comparat cum ratione humanâ. Quemadmodum, (vult dicere) homo est inermis, sed ita ut omnis generis armis uti possit manu illa, quam præ omnibus animalibus propriam habet: ita idem homo est iners, sed ita ut omnes artes addiscere possit. Quanto igitur præstantius est, omnia arma gere-re posse, quam unum aliquod; quanto melius est, omnes artes nôsse, quam unam: tanto præstantior est homo reliquis animalibus. Non dissimile quid legeris apud Arist. 3. Animâ, 8. t. 78. 30. Probl. 5. Vide etiam Monantholium, præf. in Mechanica Arist. Cæterum, quia Gal. heic ait, τὴν *ψυχὴν τῶν τεχνῶν ἐρημον εἶναι, h. e. animam nostram esse vacuum artium*, intelligitur, non esse illum hæc in parte Platonicum. Ille enim volebat, scientiam nostram nihil aliud esse, quàm *ἀνάμνησιν, recordationem*, ut ex Phædone, Menone, alijs liquet. Alium igitur sensum habet, quod in Philebo de libro scribæ aut tabulâ pictoris docet. At Arist. 3. Animâ 4. t. 14. ait, Animam nostram esse instar tabulæ rasæ. Hac de re videri possunt amplius Interpretes, inter cæteros Carpentarius in Alcinoium cap. 4. num. 9. Hæwentreuterus in d. l. Arist.

Pulcrè igitur Aristoteles.] 4. Part. 10. Itatum post illa, quæ modò laudavi. Est enim manus instrumentum omnium primum seu perfectissimum. Nempè ita oportet explicare illud *ὄργανον πρὸς ὀργάνων, ut rectissimè docet Piccartus noster Polit. l. c. allatis exemplis similibus Græ-*

cæ phraeos. Quia, (ut inquit Gal.) πάντα *καλῶς πέφυκε δεχέσθαι, h. e. nata est manus omnia instrumenta rectè capere*. Lege, si placeat, Nyssenium dicti operis c. 8. & considera, Rectène an fecus dicat, hominem manus habere propter sermonem? An hoc dicit propterea, quod, (ut Plato loquitur in Sophista) ἡ *Διάνοια ἔστί ὁ λόγος ταυτῶν, ratio & sermo sint idem?* πάλιν (pergit) ὁ *μῦθος ἐν τῆς ψυχῆς πρὸς αὐτὴν Διέλογος, αὐτὴ Φωνῆς γινώσκου, ἔστι αὐτὸ ἡμῶν ἐπινομάσθη Διάνοια. τὸ δὲ γ' ἐπὶ ἐκείνης ῥέομα, Διὰ τὸ σῶμα τὸ ἰόν μὲ Φόνη, κέκληται λόγος.* Aureum flumen orationis! pro quò, si ita vis, ecce tibi aquam hanc. *Ratio seu mens, seu discursus, ut hodie vocant, idem est cum sermone seu oratione, nisi quod, cum ratio intus cum se ipsa sine voce disputat, hoc nobis dicatur, Ratio: cum verò aliquid cum voce ab ipsa defluit per os, Oratio.* Huic penè geminus est locus τῶν *πλατωνίζοντων* Philonis l. 3. de Mose. *Ἐν ἀνθρώπῳ ὁ μῦθος λόγος ἐστὶν ἐν Διέλογῳ, ὁ δὲ πρὸς φωνῆς. καὶ ὁ μῦθος οἷα τις πηγή ὁ ἡ γινώσκων ἀπὸ ἐκείνου. ἔστι μὲν ἐστὶ χωρεῖα τὸ ἡγεμονικόν. ἔστι καὶ πρὸς φωνῆς γλωττίαν καὶ ὄμμα, καὶ ἄλλα ἅπαντα Φωνῆς ὀργανοποιία.* In homine, (vult dicere) duplex est λόγος, alter interior, alter exterior, & ille quidem fontis instar, hic autem fluvius, ἐξ *fontis manavit is.* Rursus, illius *sedes est pars anima illa, que ἡγεμονικόν dicitur: huius lingua, os, aliæque vocis instrumenta.* De hoc pulchrè Aristot. 2. Poster. 8. t. 25. ubi vide sis Philoponum. Si placeat, inquire in illa etiam loca, quæ laudat Hæschelius noster Notis ad 1. Horapoll. 27. ut planè intelligis, cur Ægyptij τὴν *ψυχὴν, animam*, vocârint ἐπί τῶν *λαλιῶν, aliam quendam & à nostro distinctum sermonem.* Hinc adeò ijdem, (ut credo,) significatur *ἀγαθὸν ἀνθρώπου σῶμα, viri boni & honesti os, ἀνθρώπου καρδίαν, Φάρυγγα ἡγεμονικόν, humanum cor laryngi ipsius appingunt.* Rectè enim alicubi à Niceta vapulant illi, qui *γλωττίαν τῆς καρδίας ἀπὸ πρὸς φωνῆς, linguam menti contrariam, habent, & ab Homero,*

οἷτ' ὁ μῦθος βαλῆσσι κακῶς δὲ ὄπισθεν φρονέουσι,

Qui suaviter quidem dicunt, sed malè postea cogitant.

Tales Græci significantissime vocant *λαβροθήκτας, κρυφοθήκτας, clanculum mordentes, λαϊτάρους, occultos, clandestinos.* Huius farinae sunt illi quoque, qui in disputationibus nunquam & nusquam cedunt.

ant. Nimirum evenit, quod apud Platonem in Theæteto Euripides ait,

ἡ μὲν γλῶττα ἀνέλεγκτος ἡμῖν ἔσται ἢ φρενὸς ἀνέλεγκτος.

Lingua quidem nobis invincibilis erit, mens autem non ita.

Homo igitur animalium solus.] Conclusio disputationis, quæ huc tandem it, A manu sum exorsus heic: quia manus est homini, (de quo principaliter ago,) propria. Huic causæ accedit altera, cujus meminit c. 9. Oportet initium sumere à tali aliquâ parte, cujus actio sit manifestissima, è qua judicare liceat alias actiones, minus manifestas. Talis autem actio est manus. Accedere & potest tertia ex 2. Ex. Anat. 3. In manibus & pedibus plurimæ contingunt operationes chirurgicæ, ideò in ijs maximè exercitatum esse convenit Medicum. An, (ut ad primam causam revertar,) quia Elephas est animalium sapientissimum, & ipse instrumentum habet, quod manus usum complet, promuscidem seu proboscidem, l. 17. c. 1? Certè, non videtur etiam ratione destitui, ut multis & egregijs exemplis, quæ veteribus, quæ novis, ostendit admirabilis Lipsius Cent. 1. Epist. 50. ad Joa. Hauttenum.

C A P. V.

Agedum igitur hanc eius partem primam expendamus.] Constituto principio, consequens erat, ut ederet actionem, quam principium illud habet. Hoc facit implicite, cum Manum heic vocat ὄργανον ἀπληπτικόν, instrumentum apprehensivum. Actio igitur manus est, ἀπληψις, apprehensio, ut c. 9. & 10. expressè ait. Aristoteles, quo loco dixi, simplici utitur verbo, sed explicat per aliud. ἀπληψιν enim vocat, καὶ πῆσιν, prehensionem & pressionem. Heic illud addere oportet, Totam quidem manum pertinere ad hanc actionem: at summam manum tantum esse propter τὸ εἶναι, ut apprehensio fieri possit, brachium verò cum scapulis propter τὸ εἶναι, ut melior & commodior apprehensio fieri possit. Puta, ut res longius distitas sequi possimus, majoresque circumplecti validius, & stringere. Propter prius illud digiti, habent eam longitudinem, quam habent: propter posterius hoc, flectuntur πρὶ τὸ κέυλον, ad cavum, inquit Philosophus περὶ πρεϊός τῶν

ζώων 1. & 12. πρὸς π, (addit) τῶν χειρῶν χεῖρσιν, καὶ πρὸς τὴν τῆς προφῆς λῆψιν, & ad manus commoditatem, & ut cibus ori admoventi possit. Hoc est, quod infra ait Medicus l. 2. c. 16. (credo, ex Hipp. 2. Fract. 8.) Os brachij extrinsecus gibbum esse, intrinsecus sumum, ut manus ad se invicem conversæ sint, &c. Hoc negat Vesal. l. 1. c. 23. cui respondet Sylvius Depuls. calum. 8. Dubitaverit heic aliquis, An non peculiariter summa manus, præter hanc actionem, habeat aliam. Ut sit instrumentum tactus? Certè Gal. l. 2. c. 2. & 6. l. 3. c. 11. 1. Temp. ult. & fortè alibi, cuti volæ id adscribit. Respondeo, Confectarius est tantum, quatenus scilicet manus summa sentit, quid apprehendat. Quamobrem infra l. 5. c. 9. volam manus, unà cum ore ventriculi, vocat quodammodo sensoria, ob copiam nervorum, quam habent. Cæterum, de πρώτῳ δεικτικῷ sensus tactus disputatio est longè quam obscurissima, alibi excutienda. Interim, si placet, vide Talentonium 4. Recondit. 5.

Utrum igitur ad eam rem commode præstandam.] Ut hoc intelligatur, oportet meminisse eorum, quæ in argumento exc. 9. seq. dicta sunt. Quid est illud, per quod manus est manus, h. e. per quod apprehendit? An per temperamentum? Non. An per eorum unum, quæ temperamentum immediatè seu necessario sequuntur? Non. Ergò per illorum aliquid, quæ accidunt temperamento? Ita. Per conformationem. Nisi enim ita divisa esset in digitos, non posset magna & parva, hujus & illius figuræ comprehendere. Et hoc est Aristotelis, (loco toties dicto,) cum ait, Διαρετικὴ εἶναι καὶ πολυχιδῆ (τὴν χεῖρα) Manum esse divisam & multifidam. Εἶναι γὰρ (addit) ἐν τῷ διαρετικῷ εἶναι, καὶ συνθετῶς εἶναι. Εἶναι πύτῳ δὲ ἐκείνῳ οὐκ ἐνεστὶ, q. d. nunc, cum divisa est manus, possumus illà uti non aliter, atq. si integra esset: at si integra esset, non possumus illà uti, ut divisa.

Cæterum, quoniam corpora non pauca majori sunt mole.] Quod in alijs plerisque instrumentis observatum est, ut duplicia sint, quò alterum venire possit alteri in subsidium: id heic quoq. factum esse docet. Cum enim sæpè usu veniat, ut majora onera sint sublevanda, quam una manu fieri potest: fecit Natura duas

manus. Fecit verò etiam tales, quæ sibi ipsi subsidiarias operas terre possent, factis digitorum articulationibus ita, ut se mutuò respiciant. Porro, includit hæc oratio illam, quæ l. 3. c. 5. de pedibus legitur, Quemadmodum illi sunt cavi, ut ad apprehensionem sint commodiores: ita manus, præter varietatem de articulationis digitorum, habet internam cavitatem, quæ facit, ut circa res ample-¹⁰ctendas commodè plicari possit. Includit & illâ, cujus nuper facta est mentio, ex Arist. & Gal. Brachium flecti introrsum, ut commodior sit manuû actio.

Non tamen per se satis erat, eam esse divisam.] Non satis fuit, (inquit,) utramque manû fuisse divisam in digitos, nisi hoc modo, quo est, divisa fuisset. Nisi enim quatuor digitis opponeretur unus ille, quem nos pollicem dicimus, non posset²⁰ ex locis contrariis apprehendi, itaq; quasi circulo ambiri res, quæ apprehendi de-³¹bet. Quare *Ἰππία, operculum reliquorum,* vocat pollicem infra c. 21. & 23. itemq; l. 2. c. 9. Atq; hoc sensu quidam *ἀντίχειρα* dictum volunt, ut c. 22. dicitur. Hæc eadem est doctrina Aristotelis l. c. 8. *ἔπος,* inquit, *κατάθεν αἰὼν πλέξῃ, ὅπερ οἱ ἕτεροι αἰὼνθεν κῶτα. Δεῖ γ' ἔσο συμβαίνειν, εἰ μέλλ' ἔχειν, ὡσπερ σώματα ἰσχυρῶς συνδέειν, ἵνα ἰστένη εἰς ὧν πολλοῖς.* Et mox: *καλεῖται μέγας, μικρὸς ἂν, ὅτι ἀχρηστοὶ (ὡς εἰπὲν) αὐτὸ τέτε.* Quod est, *Digitus hic ex inferioribus tradit sursum, quæ reliqui ex superioribus deorsum. Oportet autem hoc fieri, siquidem, quod capere vult, quasi vinculo quodam constringere velit, ut, unus cum sit, æquipolleat multis. Quæ res facit, ut, licet parvus sit, magnus tamen appelletur, quod reliqui sine hoc tantum non inutiles sint,* ut infra exemplis demonstrabitur.

CAP. VI.

Non enim simpliciter oportebat duos digitos.] Post explicata conformationis essentialia, proponit duo, quæ aptam & securam illam faciunt. 1. Substantiæ, seu totius molis terreæ mediocris consistētia. 2. Unguium fabrica. In his quatuor considerat, 1. situm, 2. Duritiē, 3. Duritiem talē, 4. Figuram. Atq; ita sensim ad partium simularium examen descendit.³⁰

Neg, enim si carnosa non esset ipsorum extremitas.] Primum Necessarium fuit, digitos constare ex substantia, quæ media³² sit inter durissimam & mollissimam. Si enim tuta futura est apprehensio, oportet

et exactè circumplicari digitos rei apprehendendæ. Non potest autem circumplicari, quod durum & osseum est: non enim cedit. Non potest etiam circumplicari, quod molle est & fluidum: diffluit enim. Quapropter digiti jure sunt partim ossei, partim carnei. Hoc, ut applicent se rebus: illud, ut firmiter apprehendant.

CAP. VII.

Cum autem sint & ipsa, quæ apprehenduntur.] Alterum. Quod de totis digitis dixerat, applicat summitati ipsorum, quæ ungues sunt. Quoniam, quæ apprehendenda sunt, nō sunt unius generis, summitas digitorum debuit apta nasci omnibus. Aptâ igitur nata est, quatenus intrinsecus quidem, & quæ ad se invicem inclinati sunt digiti, carnea est: extrinsecus autem ungues habet, quasi *ἑδραῖον πινά, firmamentum, seu sulcrum quoddam,* prohibens ne in duriorum rerum contactu caro illa loco moveatur.

Disces autem aperitius, quod dico.] Probat, usum unguibus assignatum esse verum, argumento à statu quodam præter naturam petito. Qui ungues habent longiores, & ultra carnem prominentes, non possunt apprehendere corpora minora. Qui breviores, carnemq; non satis regentes, quidquid tollere volunt, ineptè & invalidè faciunt.

Ob id igitur dicebat Hipp.] Probat insuper Hipp. autoritate. Locus est ἐν ἱητρικῶ, in *Officina Medica, seu ut alii, de us, quæ in Medicatrina sunt,* apud Gal. Com. 1. t. 20. ubi ait, *ὄνυχας μήτε ὑπερέχειν, μήτε ὑπερβάλλειν, h. e. Ungues neq; supereminere debere digitos, neq; verò infra carnem illorum esse.* Tunc e-³³

⁴⁰ nim, (inquit Gal.) usum suum manifestissimè habent, cum magnitudinem sortiti sunt digitis proportionatam. Cōsistit verò usus, non tantum in usu generali, in apprehendendo: sed & in radendo, scalpendo, excoiando, & similibus.

CAP. VIII.

Cum itaq; Plato.] Accusat Platonem negligentē, qui non expresserit verum unguium usum. Ego verò in Variis meis lectionibus ostēdi, Platonem sensisse, quod Gal. Est autē locus in *Timeo.* *καὶ δὴ καὶ τῶν ὀνύχων χρείας, καὶ τὰ λοιπὰ.*

Cum Hipp. imitator.] Exemplo sit Methodus Hipp., quam laudat Plato in *Phædro, seu de pulcro.* Hanc ex eodem

trans-

transcribit Gal. in præfatione, & post-
cà in peroratione Comm. in l. de Nat.
hum. Hipp., nec non i. Meth. 2.

Cur item Aristoteles.] Aristotelem pa-
riter accusat erroris de unguium usu. E-
go verò in iisdem Variis docui, ne hunc
quidem aliorum iussu, si talem nanci-
scatur interpretem, qualis Gal. solet ef-
fe Hipp. Locus est 4. Part. 10.

Porro, Platonis memini & Aristotelis.] 10
Occupatio, ut causam reddere possit
scriptionis huius. Non eò dixi hoc, ut
refutem hos duos viros magnos: sed ut
34. rationes afferā nati operis huius. Multa
(vult dicere) egregia scripserunt multi
Veterum: sed duo defunt omnibus &
singulis. Alterum, non observarunt Me-
thodum Hipp., quam ille in partium u-
sibus præscripsit. Hanc in vestigio pro-
ponit ipsius senis verbis: mox c. seq. fu-
sus explicaturus. Alterum, ignorarunt
quædam, tam quoad historiam, quam
ad usum, ut ferè solet fieri in artibus,
quæ per additionem fiunt. Hæc de re lo-
quens l. 2 c. 3. Vellem, (inquit), hoc opus
meum absolvere citra erratorum men-
tionem, &c. Sensus est, Constat ex meis
Anatomiis veteres in manu (hanc enim
proponit in exemplo) ignorasse totos
musculos: quidni ergò ignorarint etiam
30 usum eorum? Hac de re longus est ser-
mo i. Ex. Anat. 4. Utar ego hac repro-
me, Si Gal. etiam in Anatomiis quæ-
dam latuerunt: quidni nobis sit ius illud
in Gal., quod Galeno fuit in alios? sine
tamen animi morbo?

Quod autem ab eo dicitur, est eiusmodi.]
Verba Hipp. sunt l. de Alimento, *ἑρροίκα
μία, ἑρροίκα μία, ἑρροίκα πάντα. καὶ μὲν ἐ-
λομελίαν πάντα καὶ μέρος ἓ, τὸ ἐν ἐνίστω μέρος
μέγιστα πρὸς τὸ ἔσθον.* 40 *Quorum sensus est. Omnes
hominis partes organice conspirant ad unam
hominis salutem: at in singulis organis parti-
cule quæ sunt, conspirant in idem ad organi
actionem. V. g. Oculus est organum.
Eius actio est visio. Ergò omnes oculi
partes conspirant ad edendam hanc a-
ctionem. Jam ergò hoc defuit istis, Do-
35 cuerunt quidem oculi actionem esse
hanc: at non de mente Hipp. explica-
runt, quid singulæ oculi partes ad visio-
nem conferant.*

Philosophorum optimi.] Plato & Aristo-
teles.

Quidam siquidem in corde.] Aristoteles.

Alius in cerebri membranis.] Erasistra-
tus fortè, de quo ait 7. Sent. Hipp. 3. il-
lum iuniorem, nervos è sola crassa me-
ninge deduxisse, seniore agnovisse et-
iam substantiam cerebri.

*Est ab illo tamen, me iudice, perperam scri-
ptum nihil.]* Egregia Hipp. laus, non si-
ne tamen salis grano intelligenda. Si e-
nim Pythagorico modo velis accipere,
10 *αὐτὸς ὁ ἰπποκράτης ἔφα:* regeter ipse Gal. l.
Quod animi mores, 9. Ego huic viro, ut
testi, non credo, sed quod certas habeat
firmasq; demonstrationes. Propterea
9. Meth. 8. cum Traiano Imp. compa-
rans, omnem ad medicationem viam a-
peruisse ait, sed ita, ut cura & diligentia
sit opus ad absolutionem. Quemadmo-
dum igitur laudem meretur Gal., quod
tam religiosè coluit præceptorem Hip-
20 ita non video, quomodo excusari possit
acerbitas ipsius in Aristotelem, quem in
multis etiam fuisse illi præceptorem, nō
potest negare. Suscitavit profectò ea res
in Medicina difficultates multas, quæ
nō modicum facescunt negotium, ut in-
quit alicubi Cæsalpinus. Quod ipsum, 36
si commentaria hæc fecerit prolixiora,
ignoscent mihi *οἱ φιλαληθεῖς*. Ita loquor:
Non enim magis sum *φιλαριστοπέλης*,
quàm *φιλοζάλλμος*.

CAP. IX.

igitur intermissum prius sermonem.] Ut
Methodum promissam expromere
possit, primum omnium expromit *κε-
πέρον* illud, cuius cap. præced. memine-
rat. Accipit autem, (ut & Methodū) ex
Hipp., cuius vocè ait esse *ὡσαυτε θεῶν, quasi
Dei cuiusdam*. Hoc in pari cum prioribus
sensu accipere oportet, quemadmodū
illud etiam Suidæ de Aphorismis Hipp.
40 *ἀθροπύλω ὑπερβαίνειν αὐτίαν, transcendere
humanum intellectū*. Illud quoq; Ammo-
nii de scriptis Aristotelis, excedere τὸ
ἀνθρώπινα μέτρα, humanos terminos, & his si-
milis alia, ad quæ affectus nos rapiunt.
An excellentia ingenii, quæ Deum pro-
ximè accedunt heroës isti, meretur et-
iam nomen divinum? Ita enim Plutar-
chus censet in quæst. Platonicis de So-
crate, Menandro, & Heraclito, Plato ip-
se, in Convivio, divinum vocat illum,
cui multa à naturâ virtutes insunt. Ho-
rum quoq; animas post mortē ad Deo-
rum consortium ire scribit in Phædone.

Sic Apollonius Thyaneus apud Philostratum l. 8. principio, Omnem virum bonum cognomine divino honorari scribit. Vide Rosinum 2. Antiq. Rom. 18. An in modo tantum loquendi usitato consistit res? Solemus enim Deos vocare, quicunque nobis boni alicujus auctores sunt. Et Hipp. non mereatur hoc nomen, qui omnium bonorum auctor nobis est, ut loquitur Gal. de Præcog. ad Posth. 1. : Ita de Aristotele, ita de alijs.

37. *Quo enim loco unguium utilitatem demonstravit.*] Εὐνησεῖω, statim post verba nuper allata. Δακτύλον, inquit, ἐκφυλῶμαι μέγαν, τὸν ἐν μέσῳ δακτύλων, καὶ ἀπεναντίον τὸν μέγαν τῶν λιχναῶν. Hæc Gal. ita legit, Δακτύλων δὲ ὄφυσία, μέγαν τὸ ἐν μέσῳ, καὶ ἀπεναντίον τὸν μέγαν τῶν λιχναῶν. Illa ut vix ullum sensum admittunt : ita hæc maximè perspicuum. Hæc, (vult dicere,) *est constitutio digitorum secundum naturam, si pollex (ita esse vertendum τὸ μέγαν, auctor est Gal. infra c. 22.) sit in medio, indicig. oppositus.* Et tum Gal. in Comm. dicere potest, Fieri alio modo non potest, ut in apprehensione pollex opponatur indici, nisi interstitiū sit magnum. Id ipsum reliquis quoque &c. Ab hoc sensu non abluunt, quæ Gal. heic dicit, Digitorum inculcata constructio &c. Ut certus sim, vitiosa esse omnia illa, quæ ἐν ἡγεσίῳ, & quæ restitui ex h. l. commodissimè possint & debeant. Ad rem. Quod est illud κερτήριον, φῶς illud λαμπρὸν, ut l. 2. c. 7. vocat? Quod est signum illud, quo sublato, omnis ἀσφωνία, dissensus, silebit? Quod est lumen illud, quod discutiet omnes tenebras, exortum uti ætherius Sol? Εὐφύσια, τετέστι, ἡ δέξις καὶ ἀσπίς ἔσώματα, Naturalis, eaq. optima corporis, singularumque partium eius dispositio, constitutiove? Hæc enim est κανὼν, regula, μέτρον, mensura, ut Gal. vocat, quâ habitâ, licebit nobis, partim dextrè judicare de veterum decretis, partim nova facere.

Vera enim pulchritudo.] Ab ὄφυσίῳ seu pulchritudine Hippocraticâ venit ad κῆλλος σωκράτειον, de quo videri potest Erasimus Rot. in Adag. Sileni Alcibiadis.

38. *Tu verò apud Xenophontem.*] Locus est in Convivio, laudatus etiam ab Athenæo l. 5. Cum Critobulus valdè prædicasset suam pulchritudinem; Socrates verò, omnium hominum deformissimus, (Silenus quippe aliquis,) formo-

siorem se illo diceret : post aliquam multa doceri cupit Critobulus à Socrate, Quomodo sit pulchrior se?

Μόνον, ἔφη ὁ σωκράτης, τὸν λαμπρῆσαι τὴν ἐγγύς περὶ νεγκάτω. Eius ἀνὰ κρῆσιν πίνω σε (addit) περὶ τὸν τῆς δίκης καλῆμα. ἀλλ' ἀποκρίνη. πότερον ἔν ὄν ἀνθρώπῳ μόνον νομίζεις τὸ καλὸν εἶναι, εἰ καὶ ἐν ἄλλῳ ἴνι; Εἰ γὰρ μὴ ἔμαθι, ἔφη ὁ κριτόβουλος, καὶ ἐν ἴπῳ καὶ βοῖ, ἐν ἀλύχοις πολλοῖς. οἶδα γὰρ ἑὰσπίδα ἔσσαν καλῶ, ἔξιφος, ἔδору. Καὶ πᾶς, ἔφη, οἶόντι τῶντα, μηδὲν ὁμοία ὄντα ἀλλήλοισ, πάντα καλὰ εἶναι; ἢ νῆ δὲ, ἔφη, πρὸς τὰ ἔργα, ὡν ἐνεκα ἔκαστα κτῶμεθα, δὲ εἰργασμῶνα ἢ ἡ δὲ πεφυκότα, πρὸς ἀνὰ δέομεθα. Καὶ τῶντα, ἔφη ὁ κριτόβουλος, καλὰ οἶδα ἔν. ἔφη, ὁφθαλμῶν πινὸς ἐνεκα δέομεθα; ἤλον, ἔφη, ὅτι ἔορα. ἔτω μὴ πίνω ἢ δὲ ἐμοὶ ὁφθαλμοὶ καλλίονες ἀντῶν σῶν εἴησαν. ὅτι οἱ μὴ σοὶ τὸ κατ' ὄν μόνον ὁρῶσιν· οἶδε ἐμοὶ καὶ τὸ ἐκ παλαγῆ. Δὲ τὸ Ἰπτιπό-

λαμοὶ εἶναι, & quæ seq. Hæc ita libuit mihi ἀσφωσῆσαι. Afferat aliquis faculam, (vide Casaub. in Athenæum l. 15. c. 20.) ut cognoscamus, uter nostrum sit pulchrior? Attestor itaq. te, ut respondeas mihi, quæ conscientia iubes te respondere. Putasne in solo homine pulchritudinem esse, an potius in alijs etiam rebus? Ego verò, (inquit Critobulus) pulchritudinem agnosco etiam in equo, in bove, in multis inanimis. Scio enim ἔσcutum esse pulcrum, ἔσ gladium ἔσ hastam. Quomodo igitur, (reddidit Socrates,) fieri potest, ut hæc omnia sint pulcra, cum nihil inter se simile habeant? Hoc simile habent, (ille ait,) quod affabrè sint facta, ἔσ bene apta illis, propter quæ possidemus, ἔσ ad quæ indigemus. Et hæc est singulorum pulchritudo. Nōsti ergò, (inquit Socrates,) cur desideremus oculos? Vt videamus, ait, Quare iam oculi mei sunt pulchriores tuis. Tui enim vident tantum, quod rectè à illis opponitur: mei autem id etiam, quod ex obliquo est. Prominent enim. Erat autem Socrates, ut ex Thecetero Platonis scimus, non tantum prominutis oculis, sed & sumo naso. Caterum, in Differt. Epicteti apud Arrianum l. 3. c. 1. legeris his plane similia, & nescio an non inde sumta.

Hæc namq. Socratis Musa fuit, ut scribunt iocis semper miseret.] An pertinet hoc ad frequentem Socratis ironiam, ut Ficinus loquitur, (in arg. in Protagoram Platonis) quæ quidem Socratis bona dissimulat, sæpe verò simulat bona superbiorum? & quantum semper Socrati derogat, tantum sæpe superbis arrogat? Atque id quidem (pergit Ficinus) 46. jocis,

jocis, facetiisq; frequentibus efficit, & sæpius ultra fidem, ut in se quidem deprimendo, audientes reddat modestiores, in superbis verò, supra fidei modum extollendis, superbiam reddat omnibus deridendam. Profecto, qui præter modum laudantur à Socrate, si non omnino perditii sunt, rubore suffusi seipso emendant: sin verò jam perditissimi, non ipsi jam, sed præsentis, correptionis ejus exemplo, tam ridiculam superbiam vanitatem cautissimè vitant. Est autem Socratica ironia res admodum artificiosa, urbana, faceta, venusta, Tutius veritati adstipulatur, odiumq; declinat, dum & professionem aptè dissimulat, & prius sibi derogat manifestè, quam vel clam derogare alteri videatur, & quod maximum est, in vitiis corrigendis fugit maledici nomen. Hæc eruditus interpres. Certè fuit Socrates ob id dictus *εἰρων*, ut lego apud Cic. 1. off. & 2. Acad. quæst. nec non Quintil. l. 9. c. 2. Laërtium in Socrate, Casaub. in Char Theop. c. *ἠὲ ἠρωνίας*. An potius pertinet ad *τὴν μακροθυμίαν*, ad artem obstetriciam eiusdem, de quâ apud Platonem in Theæteto? Cum enim filius esset Phœnaretæ, *μαίαις μάλιστ' ἀγναίαις πικρῶν βλοσυρῶν*, obstetricis generosa valdè, & animi ferocis, ut Casaubonus vertit Animadv. in Athenæum: fingebat se quoque excercere artem istam. Nimirum ita comparabat illam Dialecticæ partem quæ *πειραστικὴ*, tentatrix dicitur, quâ juvenum animos, quasi aliud agendo (interrogando semper, respondendo nunquã) ad frugem pertrahebat. Hanc idè Socraticam scientiam vocabat Athenæus l. 1. ubi Casaub. lege. Ipse Socrates *φιλόσοφος καὶ παιδαγωγός* dicebatur quia profitebatur *σε καὶ γαίρειν τὰς ψυχὰς λόγῳ*, ut in Græcis Eusebii Chronicis animadvertit summus Scaliger, n. 1582. Vide de hæc Socratis obstetriciâ Plutarchum, principio quæst. Plat.

Ut igitur sermo noster methodo procedat] Methodus tamdiu desiderata. Quid igitur ô Galenè jubes facere illum; qui partium usus ex Hippocratis mente explicare velit? Hoc jubeo primum omnium considerare, quot & quæ singulis partibus insint? Insunt autem trium generum. 1. est Temperamentum, quod constituit essentiam propriam cujusq;

partis, si mavis, quod forma est partium. 2. sunt quæ Temperamentum immediatè sequuntur, Odor, sapor, color, mollities, durities &c. 3. quæ eidem accidunt, situs, magnitudo, connexio, conformatio, &c. Hoc factò, jubeo deinde videre, per quodnam horum pars, de quâ agitur, agat, quod agit? Agit autem per Temperamentum ut plurimum: aliquando per eorum aliquid, quæ Temperamentum sequuntur: aliquando per ea, quæ accidunt. V. g. Manus apprehendit per Cõformationem, oculus videt per colorem. Hoc etiam factò, inquire in omnes & singulas partes similes, & considera diligenter; Quid & quantum conferant illi, per quod agit pars dissimularis, de quâ quæstio est? In hoc examine (quod addit l. 3. c. 13. & alibi) invenies, omnes ita esse factas ut non possint melius fieri, adeò, ut si vel tantillum mutaris, corruptum fit totum. Hoc Aristoteles docet 2. part. 14. 4. part. 10: Juv. & Sen. 4. *ἡ φύσις ἐκ τῶν ἐνδεχομένων αἰτία ἔβελτιόν*. In eodem (quod ait l. 7. c. 12.) invenies, quasdam ad actionem conferre utile quid, quasdam nihil conferre, sed agentibus subservire tantum, v. g. quæ *ἀσφάλεια*, securitatem præbent, ut est l. 3. c. 3. In eodem iterum (quod docet l. 4. c. 12.) primum omnium inquirere oportet in partem principem, h. e. illam à quâ præcipuè pendet actio, ut est in oculo humor crystallinus. Hac tandem methodo non tantum invenire licebit actiones partium obscuras, sed & de inventis dextrè judicare, l. 5. c. 5.

Quippè, quæ propriam partium substantiam complent.] Ergone temperamentum est forma, adeòq; quidquid agit pars, agit per temperamentum? Gal. videtur hoc planè velle, quemadmodum etiam i. Fac. nat. 3. & alibi? Si hoc, ergo quidquid agit totum, agit per temperamentum, adeòq; temperamentum est forma, uno verbo, anima? Certè Gal. peculiari libro docet, esse id verum de sententia Hipp. Arist. & Platonis? Mihi videtur lis tolli allato *περὶ αἰσθητικῆς, modo considerandi*. Temperamentum est forma, tam partium, quàm totius, Medicè considerato humore. Vide infra l. 7. c. 10. quo de animâ.

CAP. X.

43. *Ne igitur & nos in eum errorem spontè incurramus.*] Proposita methodo sua, reddit ad manum, & docet, quoniam conformatio est id, per quod manus agit, quæ est illa pars inter similes, manum constituentes, princeps, quæ conformationi maximè servit? Musculi, inquit. Quia enim musculi sunt instrumentum motus; manus autem immobilis commodè apprehendere non potest: utiq; musculi erunt pars illa primaria, cui potissimū actio debetur. Quid huic principatui opponi possit ex l. 4. c. 12. videre possunt, qui volūt. Cæterum, non agit heic de musculis, sed post aliquam multa, ut videbimus. Nimirum, ab unguibus c. 7. discesserat, ideò ad illos reditum facit, & docet.

Genus unguium gratia eius, quod est melius.] Si de unguibus quærat, quem illi habeant ordinem inter partes manus similes? quid sit respondendum. Non sunt, (inquit) in censu earū, quæ actionem perficiunt: sed earum, quæ subserviunt. Facti enim sunt propter *τὸ δὲ propter id, quod melius est.* Manus enim sine unguibus apprehendere potest: at cum unguibus melius apprehendit. Faciunt autē hoc, cum quatenus duritiem habent, tum qua tenus hunc situm quæ fuerunt duo prima considerata supra c. 6.

CAP. XI.

Cur autem adeo duri sint facti.] Tertium eorū, quæ de unguibus proposita sunt, cur habeant hanc duritiem? si duriores essent, quàm sunt, non possent fungi officio suo. Ut enim commoda fiat apprehensio, oportet aliquantulum cedere possint. Sed & propter securitatem ita facti sunt. Si enim osse essent, 44. facilè rumperentur.

Omnes enim animalium particule prominentes.] Occasione unguium explicat universale Naturæ consilium, quod ubiq; observavit. Quæcunq; (inquit) partes sunt nudæ, illas Natura fecit mediocriter duras, tales quippè, quæ & satis essent usui suo, & à periculo tutæ. Hoc 50 explicat, & explicabit latius lib. 7. c. 2. r. de costis, l. 11. c. 12. de naribus & auribus, &c.

Quale apud Indos est plurimum.] Indici ferri mentionem hæcenus inveni apud

folium Martianum J.C. l. ult. ff. de publ. ubi miror, Pancirollam 2. Variar. 110. de serico interpretari. An propter ignobilitatem negligebatur? Esse enim Indiæ pleriq; locis ferrum, Hispani nos docuerunt, Hollandiq; nuperis suis in eas orbis partes navigationibus. Cæterum, quia fragile Gal. vocat, Plinius l. 34. c. 14. ærosium appellaret. Ex æris enim (ut stanni quoque) admistione fit fragile: ut autor est Cæsalpinus 3. Metall. 6. Huic jure opposueris *σίδηρον νωρικόν*, cujus meminit 8. Ex. Anat. 6. quod fortè Germanicum est. Sunt qui *νωρικὸν χαλκόν*, apud Homerum Iliad. β. de Germanico ære ex alpibus Noricis interpretantur. Vide Casaub. in 14. Athenæi 6.

Cur autem rotundi sunt undiq;.] Quartum. Cur ungues sint figuræ rotundæ? Propter securitatem, inquit. Ex omnibus enim figuris hæc minimè omnium est exposita injuriis, quod nullus in illa promineat augulus. Hæc dere mihi dicetur infra l. 8. c. 11.

Sed quoniam scalpendo.] *Ἐπίουγμα.* Cur 45. ungues subinde crescunt? Quia usu atteruntur. Crescunt autem (inquit) non ut aliæ partes (secundum trinam dimensionem, puta) sed pilorum modo, subnascensibus subinde unguibus novis, qui veteres propellunt. De hac *καθ' ἑαυτοῦ φύσιν* auctione ago in libro de Part. simil.

CAP. XII.

Ossium vero genus in digitis.] Constituta methodo, indicata parte principe initio examinis simularium facto ab unguibus: progreditur Gal. ad ossa, (propter viciniam, credo, substantiæ) & docet, Hæc non minus quàm ungues, facta esse propter *τὸ εὖ, h. e. ut firmitior & tutior sit apprehensio.* Si enim digiti robur hoc non haberent, possent quidē multiformiter moveri, variaq; apprehendere, instar polypi, qui est in genere *τῶν καλεσμένων μαλακίων, vocatorum mollium*, utiturq; cirris suis, non pedum tantum loco, sed & manuum, ut Philosophus 50 docet 4. Hist. 1. at non tam validè tenere. Ethic quidem usus est, quatenus ossa sunt: Ut enim alibi docetur, A duritie, quæ temperamentum ossium immediatè sequitur, pēdet actio ipsorum.

Sed quod ad multas actiones utilis eadem sit di-

fit digitis.] Quod cap. 7. fecit in unguibus, facit heic quoq; in ossibus, probat, inquam, actionem ipsorum secundum naturam, è statu quodam præter naturam. Quemadmodum, (ut docet 2. 46. Sympt. caus. 2. de Palp. 3.) tremor fit, non abolitâ facultate motrice, sed imminuta seu debili, non valente quippè illa membrū regere, ut vellet: ita (vult dicere) nisi digiti fulcrum quasi quoddam haberent ab ossibus, nunquam fieret validus motus.

Etenim hoc ipsum ut multiformiter figuraretur.] Alter usus, quatenus ossa digitorum articulata sunt. Quemadmodū (vult dicere) si ossibus carerent digiti, apprehenderent quidem, instar polypi, sed non firmiter: ita si ex unico osse constarent, non essent quidē inutiles, quippè, qui efficere possent illa, quæ alioquin extentis digitis efficimus; at verò ad apprehensiones essent inepti. Nimirum, quia (ut c. 5. docuit) manus est divisa in digitos, ut multis comprehendendis figuris sufficeret: ita rursus digiti sunt articulati, ut figuris illis aptè circumplicari possint. Rursus, quia plerumq; ad unam aliquam actionem nō indigemus æqualiter omnibus digitis: singuli digiti sunt divisi, non semel, sed ter, ut tot fieri possint motus differentia, quot habemus opus. Sunt a. universales quidē sex: at particulares (quæ secundū magis & minus à se differunt) vere infiniti.

CAP. XIII.

47. *Non enim simpliciter oportebat duos digitos oppositos.*] Occasione commodæ apprehensionis, quam præbent digiti articulati, relabitur Gal. ad id, quod supra c. 6. de mediocri digitorum substantia dixerat, & enucleatius, secundumq; partes explicat. Præter ossa, (vult dicere,) digiti habent carnem, ut circulus in apprehendendo fiat integer, qui nō sinat liquidum quid elabi, aut parvum, quod addo ex c. 22. Non ergò fuit opus, ut caro sit in extimis digitorū partibus: satis fuit, si in intimis. Sed neq; in his æqualis fuit necessitas. Quæ enim fit articulationis, non debuit esse, ne impediretur motus. At verò quia articulationes illæ habent utrinq; eminentias quasdā, de quibus mox c. 15: ut fiat æqualitas, debuit interjici caro. Ita in lateribus digitorum satis erat tantum carnis, quan-

tum claudit vacua spacia, quæ aliàs prohibent, quò minus utamur manu, veluti integra, putà, per quā nihil potest effluere, sive illud sit liquidum, sive exile. Hinc intelligitur, Quatenus manus sit excarnis, quod nō heic tantum dicitur c. 17. & 18. verum etiam 2. Fract. 8. Extorsum, videlicet. Neque enim placet effugium Anatomicorum quorundā, qui distinguunt inter carnem albam & rubram, & dicunt, Manus non habet quidem carnem rubram, sed albam, illā sc. sui generis, quæ fibris tendinum, membranarū, cartilaginum, ligamentorum interjicitur, adipi, glandulisq; similior, quā carni. An potius manus dicitur excarnis, collatione facta cum aliis partibus? Certè hoc conceptis verbis dicit Gal. c. 17. quod repetit l. 2. c. 7. Præstabat (inquit) manum esse levē simul & tenuem, non autem gravem simul & crassam, ob carniū multitudinem. Et hanc causam reddit ibi, cur in manu tendines potius musculorū sint, quàm musculi? Interim non nego, In tota manu, præsertim summitate digitorum, carnem esse sui generis. De qua locutum esse Gal. c. 7. 13. & 18. iterum non nego: At hoc nego, explicationem eius quæstionis, Quatenus manus sit excarnis? ab illa pendere.

Communis vero, his enim nihilominus etiam potitur.] Postquā egit de usu carnis (complexus hac voce totos musculos, non solam inquam partem carnosam, seu ventrem, de quo dicitur l. 12. c. 3.) digitorum speciali, subiungit eiusdem usum generalem. Docet verò illum ex Platonis Timæo, ubi hæc sunt verba. Τήνδε σάρκα (subaudi, ἐμνηχανήσατο ἡ φύσις) προσβολὴν μὲν καυμάτων, πρὸς βλημα δὲ χειμῶνων, ἐπὶ δὲ πτωμάτων, οἷον τὰ πληγὰ ἐσταδμικήματα, σώματος μαλακῶς ἔπερας ὑπέκταν. θερμὴν δὲ νοτίδα ἐντὸς αὐτῆς ἔχουσαν, θερμὴν μὲν ἀνδροῦσαν καὶ νοσιζομένην ἔχουσαν, ψυχρὰ κατὰ πᾶν τὸ σῶμα παρέχειν οἰκείον. Χειμῶν δὲ πάλιν αὐτὰ τῶ τῶ πυρὶ τὸν προσφερόμενον ἔχουσαν ἔπεισάμενον πᾶσαν ἀμυνεῖσθαι κατὰ τῶ. Ταῦτα ἡμῶν διανοηθεὶς ὁ κηροπλάστης, ὕδατι μὲν καὶ πυρὶ, καὶ γῆ συμμιξῆς καὶ σπινθηροσῆς, ἐξ ὁμοῦ καὶ ἀλμυρῶν ζωδιῶν ζύμαμα, ἔκαστης αὐτῆς, σάρκα ἐγχυμένην ἔμαλακῆν ζυέστικε. *Quæ ita intelligo. Carnem fecit Natura, ut esset propugnaculum adversus æstum & tegumentum adversus frigus & imbres, quæ*

49. non secus ac vestes, ex lana seu pilis coacta, molliter cederet forinsecus incidentibus laesuris corporibus. Fecit autem illam calido intus humore plenam, duplici commodo. Per aestatem enim exsudans humiditatem quandam foras, prabet corpori toti refrigerium domesticum & familiare. Per hyemem contra igne hoc suo mediocriter temperat incurans & circumstans frigus. Atque hæc conditor nostri considerans, aquam, ignem & terram com-

10 miscens & coaptans, fermentationem etiam quandam ex acido & salso parans, his invicem misctis, carnem constituit humidam & mollem.

74. Quod autem omnis calida moderatè humiditas.] Explicat Platonis mentem, Quomodo scilicet caro una possit opponi duobus excessibus, calori nimio, frigori nimio? Exemplo (inquit) tibi fit balneum aquæ dulcis. Nihil enim invenias, quod magnos æstus præsentius refrigeret, aut magna frigora feliciter curet, quàm balneum hoc. Hæc experientia, (vult dicere,) pendet ex rei natura. Cum enim aqua sit humida & moderatè calida, humiditate quidem natam ex caliditate siccitatem rigat, caliditate autem: ortam ex gelu frigiditatem sanat. Ita, (vult dicere,) caro, quæ calida & humida est. Hæc sensum cum faciant planum, non video, quæ necessitas nos adigere possit, ad commentitios illos Avicennæ humores secundarios.

C A P. XIV. XV.

De natura verò articulorum & ossium.] Sentit. Gal. delapsum se esse ab ossibus digitorum, occasione carnis, quæ spacia in illis vacua exæquat: ideo redit in viam, & quinque; explicat. Primum est, de numero ossium digitorum. Secundum, de proportionem magnitudinis inter se. Tertium de figura. Quartum de articulatione, eiusque; modo. Quintum de substantia.

50 Sic igitur tandem dicatur.] Primū. Tria sunt: neque; verò vel plura vel pauciora esse potuerunt. Pauciora enim si fuissent, tot motibus (quot dicti sunt c. 12.) non suffecissent. Plura si fuissent, & superflua fuissent illa, & verò structura facilius fuisset vitiata, adeoque; actio ipsa læsa. Plura n. facilius læduntur paucis.

Manifestum verò omnibus est.] Secundum. Inferius debet esse maius superiori, partim, ut hoc vehere possit illud;

partim, ut digiti sensum in acutum desinant. Hoc enim necessarium esse, antea se ostendisse ait. Ubi? Certè, non nisi implicite, cum c. 5. & 6. docet, Etiam parvas moles à digitorum summitatibus tolli posse.

Quod autem & rotunda sunt.] Tertium. Singula sunt rotunda, ob *δυσμήθειαν*, ne tam facile lædantur. Quo loco repetit causam, c. 11. allatam, Quæ rotunda sunt, non facile læduntur. Non enim habent angulos, in quos externa incurfent. Sed addit, Hoc præcipue obtinet in parte externa: intus & in lateribus minus. Factum verò hoc est ideo, ut intus quidem (ea enim parte fit apprehensio) aptiores sint rebus tenendis: in lateribus autem, partim ut exactè, & sine intermedio vacuo jungi inter se possint, adeoque; usus manus etiam esse possit, quasi integra esset, (ne, inquam, facile quid effluat) partim, ut seipsos invicem defendant.

Fidem verò eius quod diximus, facit.] Lateralis huius conformationis egregiam affert rationem. Pollet (inquit) & parvus digitus extrema sui parte exactè sunt rotundi, secus quam alii digiti: Cur? Quia debebant se ipsos defendere ea parte, ubi alii digiti non poterant illis incubere. Jam ergo heic quidè abest metus, ne aliquid effluat: illeic autè rotunditas se ipsam satis custodit. Hæc ut vera esse non nego: ita non displicet mihi Columbi ratio l. 1. c. 27. Ossa hæc fuisse talia ad recipiendos tendines. Nimirum, extrinsecus sunt convexa: quia tendines ibi sunt exiles & membranosi, qui digitorum rotunditati nihil demunt. Intrinsecus & ad latera, quoquomodo profunda; quia tendines ibi sunt teretes & magni, qui digitos facturi erant valde deformes, nisi ossa illis cederent.

Miraculum autè de articulationis.] Quartum, quod iterum duplex est. Alterum enim pertinet ad speciem articulationis: alterum ad modum, qui præcipue in securitate spectatur. Species de articulationis est *γίγλυμοσ*, h. e. ubi utrumque os & recipit & recipitur. Hoc concedit Colum. l. c. de ipsis quidè digitorum ossibus inter se, non autè de imis cum metacarpio. Hæc enim articulari per *ἐνδοσθρασιον*, h. e. ubi alterum recipit tantum, alterum recipitur tantum. Sed benè habet. Gal. enim loquitur de solis digi-

digitorum ossibus. Quod autē nō ignorat, quomodo ossa hæc articulentur eū vicinis metacarpis, discere est ex l. de ossib. c. 19. Huius diversitatis maximus est usus. Digni. ipsi quia per γγγλυμων articulantur, flectuntur tantū & extenduntur: digiti a. cū metacarpio q̄a p̄ διάρθρωσιν, ut Gal. ait, (distincti^o, p̄ illā διάρθρωσιν specie, q̄ ἐνάρθρωσις dicit^r) articulantur, etiā ad latera seu in obliquū mōventur. Quare digitorū motus laterales, de quibus infra tam multa dicentur, ne fieri quidē possent, nisi illi hoc modo cum metacarpio articuletur. Modus versatur partim in universalibus, partim in particularibus. In universum n. primò docet, Quomodo Natura providerit articulationibus? Quod quia huius loci non est; & verò quia infra l. 2 c. 17. iterum occurret: parcā heic operā. Deinde, in specie hæc omnia quoque in digitis fuisse observata monstrans, hoc prætereā peculiare illos habere ait, Quod supercilia, quæ utrinq; securam reddunt articulationem, extus quidem sint maiora, intus autem minora. Illud, ne ultra, quam par est, extendi possint digiti. (Id verò ad robur facit plurimū) Hoc, ut libera sit flexio. Hæc enim magis est secundum naturam, quā extensio, prorsus ut musculi, i Mot. Musc. 2.

53. *Propter quid autem dura & densa, & medulla expertia.* Quintum, Propter δυσπίθειαν sunt talia. Idem docet 2. Fract. 8. Cum enim Hipp. dixisset, manum constare ex multis & parvis ossibus, addit Gal. Et duris. Medulla enim (inquit) carent, & fistulosa non sunt, parvis lapillis perquam similia. Sed profectò reclamat Galeno sensus, qui ait, Omnia ossa (etiam sesamoidea, de quibus mox) vel insignibus cavitatibus esse prædita, vel certè spongiosa. Videatur Vesalius & Columbus, uterq; l. 1. c. 1.

CAP. XVI.

Quæ quidem ad ossa digitorum pertinent. Conclusio dictorum de ossibus, cui subnectit explicationem hypothesos illius, de qua in limine, Non demonstrari heic actiones partium, sed demonstratas alibi accipi. Ubi autem id factum est? περὶ δογματικῶν ἰπποκράτους & πλάτωνος, In libb. de Sententiis Hipp. & Plat. Ita enim vertit Scaliger, & rectè. Nempe, δεκείν est videri, δογμα sententia

de aliqua re. Ergò quoniam heic obiter meminit quorundam ibi demonstratorum, ἐν ἑνὶ καὶ ὑπερ πινὰς ὑποθέσεις, πὰ συμπεράσματα τῶν ἀποδείξεων λαμβάνει, & πινὰς conclusiones illarum demonstrationum accipit, tanquam hypotheses quasdam: videamus nos quoq; obiter, & quasi per transennam, Quid roboris habeant iuvenes illæ demonstrationes? Principio igitur mirantur omnes, Cur Gal. non responderit ad rationes Aristotelis? Si triplex est anima in corpore humano, loco distincta, quid unit illam? Et hanc rationem habet Philosophus i. de Anima, ult. t. 90. Vide Cæsalp. 5. Quæst. Perip. 7. Rubium in 2. de anima, tr. Quomodo anima informet corpus? quæst. 5. Zabar. de part. an. c. 3. Quod si Medici fatentur, (ut fatentur quidā, qui paullò plus ingenuitatis habent) non habere se subiectum demonstrationis, sed operationis: oportet etiam fateantur, Philosophos se non esse, quatenus scilicet triplicitatem animæ agnoscunt. Cum his ergò negotium mihi non est. Deinde mirantur non minus, Cur Gal. vitam posuerit pro anima peculiari, cum illa in nullo animato sit seorsim, ut de reliquis ostendit Aristoteles 2. de Anima 2. t. 13. Vide Mercenarium, Dilucid. f 360. Bonamicum i. Alim. 9. Quod si medicorum quidam fatentur, reverà non esse facultatem à reliquis distinctam, sed vegetativam exaltatam: oportet fateantur iidem, se neq; hac in parte esse Philosophos. Cum his igitur pariter non est mihi negotium. Ita autem res se habet: Cor est pars absolutè princeps, in quo anima est radicaliter per calorem nativum, qui est primum & commune naturæ instrumentum. Hoc enim misso ad hepar, sanguificat. Hoc ablegato ad cerebrū, sentit & ratiocinatur. Hepar itaq; & cerebrum non habent absolutū imperiū: quia sine corde nihil possunt, non secus ac Cancellarius & Maior-domus sine Rege. Breviter, Cor est αἰτίον, hepar & cerebrum συναιτίνα. Hoc dum invertunt, quidam, ignorantia animalitiā faciant, apud me incertum est. Vid. Averroem in 3. part. an. 4. & 2. coll. 9. Turrifanū de Turrifanis, Com. in Artē Gal. cōciliat. diff. 38. Venas nō minus quàm Arterias esse è corde, probavi a libi. Nervi, quatenus sint è corde, &

quatenus ē cerebro, probavi itidē alibi. Non solū sanguinē venosū nutrire, sed arteriosum etiā ex ipsomet Gal. probabo infrā. ἀλλὰ τὰυτὰ νῦν κείσθω εἰς τὸ μέσον, nunc ista in medio relinquo.

C A P. XVII. XVIII. XIX. XX. XXI.

His igitur ad presentem, & consequentem sermonem.] Conclusio orationis de hypothesebus, & simul reditus ad Manū. In hac post ossa considerat Tendines, seu fines musculorum, digitis incumbentes. Qui quoniam ad historiā pertinent; & verò sine suis musculis intelligi non possunt: non ego heic dicā aliud, quàm hoc, Unumquemq; tendinem trahere partē, cui inseritūr, versus principium musculi sui. Quare infrā l. 12. c. 3. tendinem vocat primum motus instrumentum. Et hic est unus & perpetuus illorum usus, qui maior vel minor fit, prout tendines ipsi sunt maiores, vel minores, plures, vel pauciores, quod in ipso progressu monebitur. Natura n. ipsa subito hoc loquitur, quippè, quæ semper spectat id, quod melius, ut alibi dicitur. Hæc de re vide infrā l. 3. c. 10. sed de musculorum exactā Anatome, &c. Et l. 15. c. 8. extr. Statim autē cum prædictis intelligere possumus, &c.

Qui enim antiquis] Hippocrati l. de loc. (malim de Partibus) in homine t. 9. apud Marinell. l. de Off. nat. t. 17. Platoni in Timæo, Aristoteli 3. Hist. 5. 5. Gen. 3. & alibi apud alios. Unde ego illud deduco, Musculos Arist. non fuisse incognitos. Si n. Hipp. novit, cur, qui illū secuti sunt, non nosserit? Memini magnū virum in publica Anatomia dicere, Vellem adesset Aristoteles, ut musculos ei ostenderem! O simplicitatem!

56. *Prognati sanè ex nervis & ligamentis.*] De musculi constitutione latius agitur l. 12. c. 3. Ego in tract. de Partib. similibus, ubi etiam de usu, quem heic tangit, duplici, aut, si ita vis, triplici.

Album autem & ex sanguine.] Distinctio ligamenti rotundi à nervo. Hæc de re, (ut & de ligamēti generibus) in d. tract.

Quomodo, opinor, simulacra funiculis solent moveri.] Rationem insertionis tendinū in articulos digitorum docet per ἀγάλματα νεύροσ πάσαι Græcis dicta. De his Horatius 2. Sat. 7.

Tu, mihi qui imperitas, aliis servis miser, atq;
Ducis, ut nervis alienis mobile lignum.

In quem locum Lambinus annotat,

Muretum fuisse primum autōrē explanationis huius, additq; Fuisse νεύροσ πάσαι parva quædam animalium simulacra, quorū vel singula vel universa membra certis nervis aut fidiculis, in hanc vel illam partem, cum quadem venustate & convenientia, movebantur sua sponte.

Qui huiusmodi simulacra vulgò ostentabant νεύροσ πάσαι dicebantur, ut intelligere licet ex Aristotele l. de Mundo, c. 6. καὶ οἱ νεύροσ πάσαι. (inquit) μίαν μὲν ἂν ἴσταντοσ πάσαι μὲν, πῶσιν δὲ ἀνθρώποις κινεῖσθαι, καὶ χεῖρα τὰ ζῶα, ἔω μὲν, ἔω φθαλλῶν, ἐστὶ δὲ ὅτι πάντα τὰ μέλη, μέγα πρὸς ἑρπυδίας. Unde Apuleius de Mundo, Etiam illi, qui in ligneolis hominum figuris gestus movent, quando solum membri, quod agitare solent, traxerint, torquetur cervix, nutabit caput, oculi vibrabunt, manus ad ministerium præsto erunt, nec

20 invenisse totus videbitur vivere. Hæc ille 57 ex Aristotele venustissimè. De his Herodot. in Euterpe, ἀντὶ τῶν Φαλλῶν ἀλλὰ σφί ἐστιν ἐξ ἐρημῶν ὄσων τὴν πηχυνάα ἀγάλματα νεύροσ πάσαι, τὰ περιφορέσει καὶ τὰ κάμιας γυναικῶν Phallorum loco inventa nobis sunt alia simulacra quasi cubit alia nervis tracta, quæ mulieres circumferunt per vicos. Si scire voles, cur successerint Phallis, audi Lucianū l. de Dea Syria, Φαλλὸς ἑλλήνης τῶ Διονύσιω ἐγείρουσιν, ἐπὶ τῶν χεῖρῶν τοῦν δὲ ἡ φέρουσι, ἀνδρῶν μικροῦς, καὶ ἑύλας πεποιημένους, μεγάλας αἰδοῖα ἔχοντες, καλέεται δὲ τὰδε νεύροσ πάσαι. Nimirū eadē turpitudine ludebatur cum his imagunculis, quæ cū Phallis, de quibus consule Erasmus in Adagio, Φαλλὸς τῶ θεῶ, alios. Urn. Budæus addit, Com. Græce linguæ, νεύροσ πάσαι genus erat circulatorum, & præstigiatorum, qui imaguncularum motus & Iusiunculas fidiculis moliebatur, ita ut saltare & osculari invicem sigilla ipsa, & amplecti se videretur. His adeo delectabantur Athenienses, ut Pothino cuidam Euripidis scenā in id dederint. Autor est Athenæus l. 1. c. 17. ubi vide Casaubonū. At qui erant illi, qui fabricabant? οἱ μηχανικοὶ, de quibus vide Pappum, Col. l. 8. principio, & qui hunc laudat, Baldum in vita Heronis. Quis primus instituit? Protea, Ægyptium Sophistam dixerit aliquis ex Euthydemo Platonis. Is 6. de Leg. accepit hinc simile. τὰ πάθη, inquit ἐν ἡμῖν οἶον νεύροσ ἢ μὲν ἄνθρωπος ἐῶσαι, σπῶσι τε ἡμᾶς, καὶ ἀλλήλους ἀνθρώπων ἐναντίου ἑστέ ἐπὶ ἐναντίας περᾶς. Casaubonus, in Persium Sat. 5. autor est, stoicos plurimum illo usos esse

te, Marcum etiam Antoninum Imp. in vita sua, quod aliquot exemplis ostendit ille, quæ vidisse non pigebit.

Curigitur ita longos tendines.] Hoc est illud, quod dudum attuli, Cur manus extrema fuerit excarnis?

Quia vero erat necessarium.] Tendinibus his (inquit) dupliciter Natura providit: primum, membranis investientibus, quæ sunt illæ, quæ totos musculos in toto corpore induunt: deinde, figura rotunda, de qua dictum iam est bis, & dicetur amplius l. 8.

Iusta enim cum sit omnibus in rebus. Hac de re c. 22.

Cum enim quatuor digitis flexis.] Ratio, Cur flectentium musculorum tendines sint validiores?

Monstrat enim est in libb. de Motu musc.] c. ult. l. 1. & toto penè secundo. Vide etiam 2. Fract. 3. 4. Fract. 19. 1. Artic. 49. 3. off. Med. 29. 6. Meth. 6. & fortè alibi. 59. Adde Riolanum l. 3. scholæ Anat. 5.

Modo per simili iugorum habenis.] Τὸν ἔν-
νοσον ἰδὼν vertendum erat, non *Iugorū*, sed *Bigarum*, aut fortè etiam *Quadrigarum*. Hoc enim vult: Quæ admodum in equis, curuiunctis, super iuga sunt certi annuli, per quos traiectione habenæ ad manum aurigæ perveniunt; perveniunt autem non omnes recta via, quò facilius possit cõgi iumentum horsum vel illorum: ita tendo hic &c. Utinam autem quam promptus est hic sensus, tam pròtè posset ostendi ex antiquitate: M. Aurelii Imp. triumphum Romæ in Capitolio vidi anno 1603. at ibi nulli circuli, quin unica habenæ tantū. Fortassis dicces, non in triumphis, sed in certaminibus, ludisvè Circensibus ita erat? Fortassis. Nā neq; Pyrrhus Ligorius quidquam tale expressit in circi sui maximi accuratissimâ delineatione. Videas n. ibi bigas & quadrigas, in quarum nulla circularum ullum vestigium, quin duæ habenæ tantum, quarum altera à dextro latere equi ad dextram extremi rectâ ad manum aurigæ abit, altera à sinistro equi ad sinistrâ, modò in manus singulas una & sola, modò utraq; in altera-
tram, armata interim altera flagro. An pictores & statuarii olim omittebant talia parerga? Quo minus credam, facit CL. Remus noster, qui vidisse se ait & annulos & habenas tales in numis

antiquis, quæ Græcorū, quæ Romanorū. Quin in Lombardia hodieque ita fieri, asserit. Fuerit itaq; Ligorii pictura hac observatione locupletanda. Intellego de amicis, in Ungariæ planis frequentes esse eiusmodi quadrigas, sed quas auriga regit unica habenæ, appensa sinistro equo, cui appensi sunt alii, ut cogantur sequi illum. Hæc res valdè favet triumpho Aurelii, quanquā ibi dexter equus sit illigatus. Uter sit, dicitur funalis à Suetonio in Tiberio, c. 6. (ubi vide Marc. Donatū, & quos ille citat) habenalis ab aliis. Adde Jul. Cæs. Bulingerum l. de circo, c. 58. qui utinam ista quoq; diligentius nobis explicasset! 60.

Nec ulla est dicendi facultas.] Insignis commendatio exercitorū Anatomicorum. Nullus sermo (inquit) assequi potest, quæ uno intuitu assequi licet. Intuitu autem potius quā verbis docere oportet talia, addit post aliquamulta. Quare l. 2. c. 3. ait, Qui operū Naturæ contemplator esse vult, non oportet eū Anatomicis libris credere, sed propriis oculis. Quod n. verbis deest, aspectus ipsarum partium supplet, ait l. 14. c. 6. In hanc sententiam, sed exemplariter de ossibus, r. Ex Anat. 2. ait, Hoc fit oportuū, hoc studium, ut non librorum modò lectura, &c. Quādo igitur Gal. rā humiliter sentit de historiis Anatomicis, quid censeat illud dicturum de operosis nostris picturis, in quibus prorā puppimq; eruditionis pleriq; collocat? Non nescio, Cæs. Galpinū in doctrina plantarū picturas habere infra orationē, quæ hæc plures differentias assequatur, quæ illa; scio etiā, Philandrum Com. in Vitruviū l. 3. eò collineare: mihi tñ. placet Gal. iudiciū, sensum præferentis etiā orationi. Ingeniosior est Natura, inquit Marcellus Vergilius in l. 1. Diosc. c. 104. quæ lingua, oculus & pictura hominis, nec possunt extrema illa & exigua rerum discrimina cognosci, & cognita describi, præsertim patioribus toto aliquo seculo huiusmodi observantibus, nec eodem modo eadem tradentibus. Tu vide l. 7. c. 1. 61.

Quia vero nulla caro ex seipsa sensum habet.] Nervos huc ire docet propter duas causas. Alteram, ut sensum vehat è cerebro: Alteram, ut ad constitutionem musculi (tu putat, una cum ligamentis) concurrant, quæ de l. 12.

Vt procedens sermo ostendet.] c. 19.

Non quidem, quando magnā corporis molem.] Ex his amplius intelligitur, cur supra c. 13. liquidis corporibus addiderim parva. Parva autē tollere, quia, doctore Galeno, opus est muscutorum lateraliū, seu obliquorum, qui triplices sunt, ab Anatomicis non benè distincti: falsus fuerit Solenander, qui 2. Conf. 17. putat, peculiare ei rei musculū esse perfectum, quē in brachio ibi depicto monstrat. De quo ipso musculo cū in accuratissima Anatomia, anno 1606. Basileæ à Præceptore Clarissimo, DD. Casp. Bauhino nobis exhibita, diligēter quaererē: non apparuit eius ullum vestigiū.

A musculus parvis, in ipsa manu sitis.] Nō Iumbricalibus hodiè dictis, ut olim credidi, sed Interosseis, ut clarè patebit ex l. 2. c. 3. ubi se refert ad libb. de Exercitiis Anat. & de Muscutorum Anatomia.

Vt monstravimus.] A c. ult. l. i. de Motu musc. usq; ad finem secundi, ex Hippocrate, locis jam allatis.

Demonstratum enim fuit & hoc in libb. de motu musc.] lib. i. c. 4.

In unum verum n. quādo à duobus motibus,] Motus hinc fit tonicus dictus, de quo i. Mor. musc. 8. Ex hoc lepidū paradoxon (ut solebat vocare) deducebat DD. Nicolaus Taurellus, Præceptor olim me⁹: In motu ipso dicens, quietem esse, & in quiete motū. Avis n. qui in aëre quiescit, movetur. Si n. quiescerēt omnes muscoli, decideret, &c. Vide Rioli schol. an. 4. Peramatū. l. de Facult. c. 10.

Magnus enim, qui eis oppositus est.] Notetur comparatio muscutorum pollicis unius, cum omnibus digitorū musculis.

Quæ autem nonnulli amplexantium sermones Epicuri.] Magnas & parvas, crassas & tenues esse partes dicebant hi, non quia præstabat tales esse, sed quia plures vel pauciores haberent actiones. Hos operosè refutat, quemadmodū infra etiā l. 6. c. 13. in simili planè negotio.

At qui si collegeris numerum.] Hoc fit ab aliis aliter, prout quisque musculos describit. Videri hac de re potest D. Bauhinus, iam laudatus, 4. Theatri 12. & seq. quæ vel idè præfero aliis, quia quæ singuli habēt singula, ille habet omnia.

C A P. XXII.

Actiones autem magni digiti.] Inflammatus Gal. odio Sophistarum, stultitiā ipsorum, iunctam cum pari impietate,

redarguit, accersito ex c. 5. pollice. Et quoniam (ut cap. præced. videre est) utebantur illi simiæ exemplo, instituit collationem pollicis humani cum pollice simiæ, quem maximè ridiculum esse, ut totum ipsum animal, affirmat.

Quod cum considerarent homines.] Ε' τινος 63. *μον & αντίχειρος,* Ideò ita appellatus est, *ὅτι τοῖς δακτύλοις πτεράσι ἀντιτεταγμένοις ἰσόρροπον παρέχει χρεῖαν, quod oppositis sibi quatuor digitis aequalem habet usum, ὡς ἀπὸ τῆς ὅλης χειρὸς ὄντα tanquam qui locum totius manus tutari possit.* Eodem modo ἀντιθασον apud Vitruvium l. 10. c. 15. exponit Baldus. Nostri Pro-manum dixerunt, melius dicturi Pro-manu, ut Pro-rege, &c.

Hippocr. verò μέγαν.] Loco jã c. 9. allato.

Pulcra ceriè semper apud pueros est simia, ut ait veterum quidam.] Pindarus, Pyth. 2. ode 2. --- καλὸς τοῖς (παισ, legit Casaub.) πιδων, ὡς ἔχει πωσὶν αἰεὶ καλὸς.

Ubi Interpres Græcus multas affert explicationes: at Gal. noster ait, Ideò esse hoc dictum, quod simia sit ἀθυρία γελῶν παιζόντων παιδων, ludicrum ridiculum lascivientium puerorum. An hoc per similitudinem quandam à Platone captum est? Quemadmodum enim apud illum in i. de Leg. homo est πείριον ἡῶν θεῶν, ludus jocosa, Deorum: ita simia hominū. Hæc scilicet, cum degeneratione quadam ac deformitate, imitatur actus hominum, non secus ac homines actus divinos, ut ex Piccolhomineo 9. Ethic. 7. loqui licet. Hanc Platonis esse mentem invito etiam Talentonio 3. Recondir. 12. probo ex Hippiā maiore. Ibi enim ex Heraclito ait, ἀνθρώπων σοφία τὸν πᾶσι θεῶν πείριον Φαῖνεται, καὶ σοφία, καὶ κάλλος, ἔσθλα πᾶσι, hominem etiam sapientissimum, ad Deum collatum, simiam videri & sapientia, & pulcritudine, & aliis omnibus. Vide in hanc rem pulcherrima quædam apud Mazonium i. Prælud. 2. Quæ tamen de re quidquid sit, (neq; n. definire necesse est.) Galenus hoc voluit, Pueros simiā delectari, sapientes non item, nisi 64. relaxandi animi ergò. Hinc Masinissa apud Athenæū l. 12. simiā emturientibus quibusdam, An apud vos (inquit) mulieres nō pariunt pueros? Cum n. valdè delectaretur infantibus, quæ sivit à pueris id, quod alii à simiis. Nō dissimile dictum est apud D. Chrysof. in Hom. de uxore, Quid liberis dulcius est, dic mihi: quid

hi: quid uxore? Barbari fanè feruntur quondam verbum Philosopho dignum dixisse. Cum n. de exlegibus istis theatris, & intèpestivâ oblectatione audivissent, Romani, (inquiūt,) quasi liberos & uxores non haberent, ita huiusmodi voluptates excogitarunt. Hoc ipsum iure merito quis dixerit de Mimis, aliisque, qui ridiculi esse volunt. Etiam de morionibus, principum nostrorum cura maxima. De his libet mihi afferre locum Senecæ, ex Epist. 50. Harpasten, (inquit) uxoris meæ fatuam, scis hæreditarium onus remansisse in domo mea. Ipse n. averissimus sum à talibu prodigiis. Si quando delectari fatuo volo, non est mihi longè quærendus, me rideo. Paulò aliter animatus fuit, propiusq; ad sensum nostrum accessit Anacharhis apud Athenæum l. 14. Cū enim in convivium inducerentur plurimi mimi, non risit: at postquam introducta fuit simia, risit. Causâ rogatus dixit, Simiã natura animal esse ridiculū, hominè instituto. Quasi vellet, Id semper & ubiq; esse pulcrū, quod Natura voluerit esse tale: non quod ars cogit esse tale. Tu, si placet, his iunge, quæ Pierius Val. Hierogl. 13. quã de fele, habet. Ut ad simiam reditum faciam, scribit Gal. noster 3. Fract. 51. 3, Progn. 2. simiam improprie (ab Atticis, puto ut est apud Suidã, in καλλίας,) dici καλλίας, propter apparentem quandam pulcritudinem, non secus atq; impropria locutio est, cum stultum dicimus, qui simplex est. Simiam enim (addit) non appellantes suo nomine, dicunt, quomodo Callimachus ait,

πρὸ μῆτις ἀρεῆς θηρόν ἐ λέγεται

Antequam hora abeat, bestia non dicitur.

Puto, cum iam morsu impetit collutores, quod facit, ubi vel exagitur diutius, quam vellet, vel acrius, vel ab iis, quos odit. Ubi illud addo, Quia, qui τὰ τῆ καλλιμάχου σωζόμενα collegerunt, non inciderunt in hunc, posse hoc modo augeri numerum versuum illorum. Cæterum, mirari liceat, Cur Gesnerus lib. 1. de Animal. orationem hanc non retulerit inter proverbialia, quamvis locum afferat, & explicet ex Æliano. Retulit autem Erasmus, diminutivū dicens esse πύων δασίς ἔπιθημα, & de adulatorib. explicans. Ulpianus Franckerensis accom-

modavit ad iudicia, quæ alia facit sapiens, alia vulgus.

Quæ ridicula animalis anima ridiculum quoq; corpus. Sapit doctrinã Platoniam in Phædone, quo docet, Animas, è corporib. semel egressas, ingredi iterū alia, καὶ πρὸς αὐτῶν ὁμοιότητις τῆς μελέτης, in xta similitudines morum, uti aq; rationē singulorū. V.g. Hominis rapacis anima in vulturē, seduli & diligentis in apē, & sic de ceteris Pulcrū n. in pulcro, & fædū in fædo ubiq; esse, verisimile est. Quin ipsius verba sunt in Conv. τῶνος ἐν τῷ ἀναρμόσιω-ἀδύνατον γενέσθαι ἀνάρμοστον δ' ἐστὶ τὸ αἰσχρὸν παντὶ τῷ θείῳ. τὸ δὲ καλὸν ἀρμότιον, Partus fieri non potest in improportionato. Improportionatum autem est turpe omni divino. Pulcrū autē proportionatum est. At illud, quod subjicitur, simiæ corpus esse ridiculam hominis imitationem, pertinet ad perfectã illam imitationem, de qua Plinius l. 11. c. 44. Hinc Therpsit turpem deformemq; faciē depicturus Lycophron, πηθηκόμορφον, specie simiaceã vocat. Et πηθηκειον βλέπειν, non est torvū videre, ut quibusdã videtur, sed simiaceum quid, ridiculūq; Hoc ipsa verba Gregorii ostendunt, εἰ μὴ καὶ λέοντα ἀπειῶ τοις, ὅτι μὴ πηθηκειον βλέπει. Nã leo profectò torvissimū videt. An hinc argumentū sumi potest contrã carnium esum? Plutarchus n. orat. 1. ait, Carnium esum (addit verò vinū) corpus quidem robustū facere, animum a. hebetare. Nimirū, ut ex Platone quis dixerit, accedit turpe ad pulcrū. Et Gal. in orat. exhort. contrã Athletas ait, Cū & sanguinis & carnis mole se onerent, animã quasi largo cæno suffocāt atq; obruunt, ut nihil paulò reconditius intelligant, amentes perinde ac beluæ. Hoc videri possit acceptū à Diogene Cynico. Is n. rogatus (ut quidem apud Laertium est.) Cur athletæ nō sentiant? ὅτι κρέασι καὶ βοσείῃσι εἰσπυρομένω, quod caribus suillis & bovillis farti sint. Id n. malo, quã quod interpretes, Exstructi sint. De pædotribis, genere hominū non multum meliori, in Conf. de pu. Epil. scribit, Gal. Non minus animã, quã corpus, hebetē & crassam habere. Quin 3 Alim. 1. de iis, qui carnib. camelinis & asininis vescuntur, inquit, Homines esse & animo & corpore camelinos & asininos. Quid nos? Proculdubio bovilli, suilli, ovilli. Caro n. horum animalium trahit aliquid de moribus animæ, quæ ministerio illius utitur.

Procedens sermo demonstrabit.] Anl. 13. c. II.

Quemadmodum saepe nominare illam consuevit Hipp.] Περὶ ἀγμάτων, de fracturis, præcipuè. Apud Gal. est Com. I. t. 2. 34. & 49. Com. 2. t. 3. Com. 3. t. 31. & 53. Com. 4. t. 38. Gal. sæpè laudat, nō in his tantū libris, sed & in aliis, quæ heic inculcare operæ pretium non est. Vide Foësium in διηγήσει.

Bene etiam Aristoteles.] I. part. 5. 2. part. 14. 4. part. 10. Juv. 4. Notetur epiphonema, q̄. I. part. habet, & χαλῶς, ὅσοι μὴτε τοῦ τῶν ἀλλῶν ζώων αἰσθάνονται κέσμις, μὴτε τοῦ μαλιστα πάντων κεκοσμημένου. ἀλλ' ἀγωνίζονται μέγαν ἀγῶνα, ἔδεδιάσι, μήπως δειχθῶσιν, ἢ ψυχὴν ἔχοντες σφωτέρειν τῶν ἀλόγων ζώων, ἢ κοτασιδὴν σώματι πρέπουσιν ζώω σφω. *Qua ita ὄρα φερέτω:* Non bene immo pestime & improbe faciunt, quicumq; usq; adeo cæci & surdi sunt; ut animadvertere nolint, vel pulcritudinem & ornatum reliquorum animalium omnium, vel illius, quod omnium pulcerrimum & ornatissimum est: quin contra omni ingenio contendunt & allaborant, ne unquam videantur, accepisse, aut animam sapientiores, aut corpus pulcrius. Hoc verò pertinet ad primum horum librorum usum, de quo in limine.

68. *Quod est omnium ornatissimum.*] An propter rationem & orationem? Nam alioquin singula animalia in suo genere ornatissima sunt & perfectissima. Vide Lactant. de Opif. 7.

CAP. XXIII. XXIV.

Vbi autem addidero, quod reliquum est.] Intelligit Gal. posse quædam desiderari in cōstructione manus: ideò his duob⁹ capp. duo addit, alterū de numero digitorū, alterū de inæqualitate eorundē.

Nam si pauciores quidem essent.] Primum. Neq; pauciores quinq; esse poterāt, neque plures. Non hoc: fuissent enim superflui, adeoq; impedito reliquis in agendo. Non illud: sufficiebant enim hi ad comprehendenda omnis generis corpora, magna, parva, dura, mollia, &c. Hoc ratiocinium claudit pulcerrimo epiphonemate, Naturam neq; deficere in necessariis, neque abundare in superfluis. Huic simile legeris infra l. 6. c. 1. l. 8. c. ult. i. Fac. nat. 6.

Magno namq; perditio, alii potestate perierint.] Hoc Aristoteles 4. part. 10. λόγῃ significantius dixit: ὡς περ εἰ μὴ ἦν χεῖρ

ὄλωσ, ὥστε ἀν' ἡν λήψις. ἔτιως καὶ εἰ μὴ ἐκ πωλῆ-
γίς εἷς, βραχὺς καὶ παχύς, ἀλλ' ἔ μακρός ἦν.
ἔτι ὅτι γὰρ κείτωθεν ἀνω πέλξει, ὅπερ οἱ ἔτεροι ἀνω-
θεν κάτω. Q. d. *Tanta est pollicis præstantia,*
ut quemadmodum si manus non esset, apprehensio non esset: ita si pollex non esset, apprehensio non esset. Hic enim cum ex adverso sit oppositus reliquis unus, brevis quidem, non longus veluti illi, crassus, & bene validus, ab inferioribus sursum agit, reliqui à superioribus deorsum. Hoc libet mihi illustrare ex 69. historia, tam sacra; quam profana. De Adonibefek, rege Cananæorū & Pherætorum legimus Judic. 1. quod 70. regibus captivis præciderit pollices manuum & pedum. Quare iusto Dei iudicio factum est, ut cum caperetur ab Israelitis, idem illi fieret. Sed quæ causa fuit Tyranno eius facti? Ælianus l. 2. Var. hist. c. 9. Valer. Maximus l. 9. c. 2. Cic. 3. off. scribunt, Athenienses præcidisse Æginensium iuventuti pollices dextræ manus, ut quoniam classe valēbant illi; remigare quidem possent, pugnare non possent. Idem habuisse in animo Philoclem, Atheniensium in bello Peloponnesiaco ducem, scribit Plutarchus in Lyfandro; eadem profus addita causa. Xenophon tamen 2. Hist. Græce est autor, cogitasse illum de tota manu, nimis citò. Vicit enim Athenienses ad Ægos potamon, (& hanc cladem diu antè prædixisse illis Sibyllam, autor est Pausanias in Phocicis) Itaq; bello diuturno (de quo præcipuè Thucydides) finem imposuit Lyfander Lacedæmonius. De equite Romano scribit Suetonius in Augusto c. 24. qui duobus filiis adolescentibus, causa detrectandi sacramenti, pollices amputavit. Quod ob factum Augustus hæcæ subiecit ipsum, bonaque eius. Quam severè Senatus animadvertit in C. Voctienum, (ut alii, Votienum, ut iterum alii Vatiniuna) qui sinistrae manus digitos sibi præciderat ne bello Italico militaret, videre est apud Valer. Maximum l. 6. c. 3. Apud Fortunatianū, (unū è veteribus Rhetoribus,) exemplum est Declamationis, Decem milites tempore belli pollices sibi amputaverunt: rei sunt læsæ Reip. Ammianus l. 15. extremo, de Gallis loquens, Italos suggillat. Nec illorū quifquam (ait) ut in Italia, munus Martium exti-

extimescens, pollicem sibi præcidit, quos joculariter Murcos appellant, Polletruncos Galli. Hunc locū laudat Cælius Rhod. 18. Antiq. 21. & Pierius Val. Hierogl. l. 36. Vide Meursium Ex. Crit. part. 2. l. 2. c. 2. qui Murcidos etiam appellari ait, (non Murrucidos) aut Murcilos. Adde Lipium 1. Milit. Rom. 4. ubi caufarios fuisse vocatos generica appellatione invenies: Horum Dea erat Murcia, quam distinguere oportet à Murtia vel Myrtia, quæ Venus est. Vide Festum, Varronem, D. August. 4. Civ. Dei. Pierius, quo loco dixi, scribit, si furrigatur pollex, indicari robur: si in manu deprimatur, pacis esse signū. Pax enim non indiget bello. Tale quid spectari Romæ in statua Antonini, ait. An hinc peti potest proverbii explicatio, premere pollicem & convertere! Quin premit, promittit omnem operā, studiumq;: qui convertit, negat eandē. Superaddam hoc quoq;: Beroaldus in Sueton. scribit, Morem fuisse regibus Barbarorū, quoties in societatem coibant, applicare dextras, pollicesq; inter se vincire, nodoque stringere. Ubi mox sanguis in artus extremos pervenerat, levi vulnuscule cruorem eliciebant, atq; invicem lambebant. Id fecerunt, ut Tacitus refert, Arcanum habebatur, quasi mutuo cruore sacrum. Locus est 12. Annal. qua de Mithridate & Rhadamisto.

71. *Dictum est autem prius, opinor.*] c. 19.

Is demum, cui præter naturam sextus est digitus.] Et heic & 2. Cauf. morb. 8. Diff. morb. 8. Gal. sextum digitum habet pro monstruoso. At historiae testantur, non profanæ tantum, sed & sacræ, multis non obfuisse digitū illū, quod vel solus Volcarius, Sedigitus inde dictus, Poëta, cōprobarit, ut est apud Pliniū l. 11. c. 43. è quo Crinitus, de Poëtis l. 3. c. 65. Huius rei exempla compluscula qui cupit, adeat Schenkium l. 5. obs. 32.

Cur autem inæquales digiti omnes.] Alterum. Debuerunt longitudinis esse inæqualis, ad comprehendendas moles maiores, præcipue sphericas. Hoc est Aristotelis loco iam cit. μάλιτα, inquit, τὸ λαμβανόμενον, ἀνάγκη περιλαμβάνεσθαι κώλω κατὰ τὸ μέσον, πρὸς τὰς θερρασίαις. Ita enim lego, in ultima hac voce mutata litera tantū, ut monui in Variis, ut sit sensus. Quod

comprehendi debet, oportet maximè circulo quodam media sui parte comprehendere, ut commodiores sint operationes. Notandū, quod ibi. Aristoteles ait, Medium digitorum esse longissimum, ὡς περ κώπη μέσον νεῦς. Hoc enim est, quod Gal. ait.

Quemadmodum, opinor, & in triremibus.] Quemadmodum (vult dicere) triplex in his remigū differentia est, quorum qui longissimos trahunt, & in medianavi sunt, ζυγῆται appellantur; qui brevissimos, & in prora θαλαμίται, ἡ θαλάμηνες; qui mediocres, & in puppi, θρανήται: ita in digitis. Iterum, quemadmodum remorum extremitates, licet sint inæquales; inter navigandum tamē veniunt ad æqualitatem: ita in apprehendendo digiti fiunt æquales. Heic duo sunt maximè controversa, alterum

20. Quod sit navis medium? Capiendumne sit κατὰ τὸ μέσον, quod Bayfius vult in lib. de re navali? an κατὰ τὸ ὑψέρον, quod Scaliger. in Chron. Eusebii, 1230? alterum, Qui remi sint medii? Illinc, quos dixi ego, ex Aristotele & Galeno? an illi, quos Thucididis scholiastes, quem sequitur Bayfius, Scaliger, Dalechampius in Athenæum, alii? Primum, quia ambages habet longas, & verò nō magno opere huc pertinet, alibi examinabo. Secundum confirmo iam dupliciter. Arist. quæst. mechan. 5. demonstrat τὰς μεσσηνέας (ita enim vocat ibi τὰς ζυγῆτας) ideò plus movere navem, quia remi illorum sint longiores. Hac de re videri potest Monantholius in d. l. Stewechius. Gom. in Vegetium l. 5. c. 13. nūm pingit, in quo liburnica, cuius remi medii representantur longissimi. Scholiasti verò respondeo, τὰς θρανήτας ideò accepisse donativum præ aliis, quod opera ipsorum maximè promovere possit navem. Cum enim in prora sint, si validè incumbant remis, labores reliquorum fiunt leviores.

CAP. XXV.

Primo huic libro finem imponere.] Conclusio libri, cui subnectitur divisio operis, de quâ in Prolegomenis.

LIBRI SECUNDI

CAP. I.

DE usu partium corporis humani.] Quia, (ut in Proleg. dixi) liber primus

feor.

seorsim fuit scriptus, sepositusq; Gal. ad laborem suum rediens, ἀνακεφαλῶσιν facit eorum, quæ ibi dicta sunt, simul causam dat, cur de musculis agendum sibi esse videatur primo loco?

Mox enim, ut à multitudine incipiam] Licet, (ut ab initio monui) Gal. in his lib. non doceat Anatomiam, h. e. non exerceat, nos in historiâ partiū, quæ in sensus incurrit: sæpiculè tamen interspergit quædam, ut hæc quoq; Nam

C A P. II. III. IV. V. VI. VII.

textit brevem historiam omnium totius summæ manus muscutorum, cui subinde addit peculiarem singulorum usum. Historia quia huc non pertinet, non morabitur nos: sed neq; usus, quando ille (ut de tendinibus quoq; digitorum monui,) subito est in oculis, ut vix opus sit verbis aliis, quàm iis, quæ pariter supra attuli, ex l. 3. c. 10. Omnis musculus movet partē, cui inferitur, versus principium suum. De his scribit l. de libb. prop. 2. omnes à se inventos esse, ignoratosq; aliis ante se.

Numerus omnium cubiti & manus extremitate.] De hoc idem esto iudicium, quod de tendinibus digitorum in fine c. 21. l. 1. dedi.

Reverà autem nullus motus alicuius digitorum ei commissus est.] Mirabilis sermo: musculum esse, & non movere! Loquitur autem de illo, qui nostris Anatomicis Palmaris dicitur, quod in palma seu vola constituat latum illum tendinem, de quo c. 6. agit. Ubi cum dicat, facere, ut manus sit erugata, sine pilis mediocriter dura, ad exquisitiorem manus sensum: scire cupio, si omninò facit hoc tendo, quid faciat musculus, seu potius caro ipsius: Neq; enim datur pars, cuius totum non sit, ex natura relatorum. Quamobrem inanis est fugā illorum, qui dicunt, Gal. novisse solum tendinē. Sed & ipse c. 6. dicto vocat explantationem medii musculi recti. Medii, intellige, inter sex alios: quare septimus vocatur c. 2. Quando igitur movere aliquid debet, & eam quidem partem, cui inferitur; inferitur autem primò digitorum internodio: quidni moveat illud? si non solus, & per se, certè cum aliis, ut mox dicam? Et hoc modo etiam non indigemus altera fuga, quam meditantur quidam ex ligamento, primum in-

ternodium ambiente, & tendines secundi internodii continente. Quid verò? Continet ligamentum illud tendines etiam tertii internodii: ergone primum internodium movetur etiam à tendinibus internodii dicti?

Quam procedente sermone enarrabo.] c. 75. 6. Sitigitur ea de re dictum per anticipationem.

Ancon autem est, cui innitimur, ut ait Hipp.] Locus est apud Gal. Com. in 1. Fract. 13. ubi ait senex: Ἐστὶ δὲ ἐκείνω τῶ ὀστέω πάλυτὸ ὀστέον καλεῖται, ὃν ποτὶ σπριζόμεθα, b. e. cum hoc osse idem est illud, quod appellatur ὀστέον cui innitimur. Hūc Gal. 2. Fract. 66. 2. Mot. musc. 2. citat, aliterq; legit, Ἐστὶ δὲ ἐκείνο τὸ ὀστέον πάλυτὸ ὀστέον καλεῖται, ὃν ποτὶ σπριζόμεθα. Quæ verba cū vertit interpres, quasi corrigere voluisset ex superioribus; nescio quam consultè faciat. Videtur enim Gal. succurrere voluisse Hippocrati, absurdū quid superiore loco dicenti, nisi benigna interpretatio admittatur. Ego illud noto: ὃν ποτὶ dicitur Doricè pro ὃν ποτὶ. Ut falsus sit Cajus, Annot. in 2. de Mot. musc. qui ex Gal. vult corrigere. Quin potius Gal. corrigendus est ex Hipp. ut utrobique sit ὃν ποτὶ. Non negem tamen, ποτὶ ἢ ποτὶ cum Dativo, hoc etiam sensu reperiri. Apud Latinos certè cum eo casu est. Virgil. in 4: de Didoñe moriente:

Ter sese at tollens, cubitoq; innixa levavit. 76.

Quid si τὸ ποτὶ usurpetur pro μέλιτι, ut Hippocratē accipere, autor est Gal. 3. Artic. 38: tum verò ὃν prorsus erit legitimum, vertendumq; Cui præcipuè innitimur. Vide Foëf. in Oecon.

Ad hanc figuram aspiciens.] Vide 1.

40 Fract. 13.

Semper natura servituras pluribus.] Tale quid fuit l. 1. c. 17. Natura, quod præcipuum est, servitq; pluribus actionibus, non collocat in superficie, ne tam facile lædatur, sed abscondit.

Quando exponemus motus carpi.] c. 8.

• *Sed etiam parvos musculos.*] Quia se refert ad l. de Anat. musc. 22. & 1. Ex. A. nat. 9. ubi expressè ait, Esse in metacarpio: dubium amplius esse non potest, De lumbricalibus, an de interosseis sint accipienda hæc? De his igitur (Interosseis, inquam) intelligenda fuerint & illa, quæ l. 3. c. 10. de parvis musculis sunt, primum internodium, tam in manu, quam

quam in pedum digitis movētib. Cur ergò, (inquis,) non his potius musculis, quàm Palmari, tribuis motum primi internodij? Ego ita censeo, Ad motum illius concurrere, nō tantum Palmarem, & Interosseos, sed & Lumbricales, quorum tendines cum Interossēis ita miscentur, vix uti discernere liceat. Et q̄ ad Palmarem: cui bono sunt nexus illi fibrosi & validi, quibus internodio dicto jungi, ait Bauhinus, si non movendo illi? Quod ad corrugationem volæ, quam idem Bauhinus illi mandat, vereor ut obire possit. Cum enim fiat in orbem, quomodo ab uno musculo fit? Fit à multis, simul agentibus.

78. *Sed tamen illi mentionem facientes moventium.]* Querela hodiè etiam usurpanda! Nam qui in hoc negotio alios omnes anteire voluerunt diligentia, omnes manus musculos diviserunt in Flexentes & Extendentes. Hoc subindicare volui, cum non ita pridem dixi, Obliquos manus musculos ab Anatomicis nostris non benè fuisse distinctos à reliquis. Mea sententiâ, trium sunt generum. 1. Lumbricales. 2. Interossēi. 3. Extendentium septimus & octavus, apud Bauh., illi, inquam, quos Gal. c. 4. ait facere *χιασμων*. Addo & hoc, Extendentium primum & secundum apud eundem Bauh. facere prorsus hoc, quod dicuntur: sed tum tantum, cum omnes omnium tendinum fibræ æqualiter agant. At cum vel unus solus tendo cietur, vel unius digiti laterales fibræ (in ista scilicet latitudine) moventur: verifimile videri, digitum illum, aut partem digiti, quæ tenditur, trahi quodammodo ad latera. Quem verò Gal. & heic & alibi meditatatur *χιασμων* musculorum, est, contra *αὐτομάτως*, adeoq; mera conjectura. Putavit enim non posse hos motus fieri, nisi per musculos, hoc modo factos. Hoc notent illi, qui in Arist. tantum non ostracismo dignas esse censent ejusmodi conjecturas.

79. *Quem paulo post dicam.]* c. 6.

De quibus postea.] c. 7.

De quibus postea fusius dicitur.] c. 16.

Internam autem summarum manuum.]

Hoc pertinet ad cutis differentias, de quibus agendum erit nobis l. II. c. 15.

Non enim aliud quidem oportebat esse.]

Dixi hæc de re aliquid suprâ: & nunc

addo, Necessarium quidem erat, manū, quæ apprehendit, simul sentire, quid apprehenderet: at necessarium non erat, solam manum esse *πρωτον δεκτικον* sensus tactus. Quin imò, quo modo sentit manus, eo sentit & lingua, & (breviter) partes omnes.

Cur deniq; absq; tendinibus. Vide infra l. II. c. 3.

Quas in Anatomij administrationibus recensimus.] Lib. I. c. 4. At tu dixisti in frontispicio, scriptos esse post hos nostros libros? Ita est, & ex ore Gal. Is ibidem sub finem cap. & infra l. 16. c. 10. jubebit te distinguere inter *εγχερησας προτερους η̄ δευτερους*, priores & posteriores. An non est opus hæc cura? Gal. enim in his quidem libris refert se ad libros de Sent. Hippoc. & in lib. de Sent. refert se ad hos libros. Utri sunt priores?

Ita sane & paulo ante dictorum tendinum] cap. 2.

Manifestum igitur iam est ei.] Conclusio doctrinæ de musculis cum protestatione. Fortè aliquid prætermisum est? Non nego, inquit: illud ipsum tamen non difficulter erit intelligere, quia similitudinem habebit vel proportionē, aut ad ea, quæ dicta sunt, aut ad ea, quæ dicentur. Tantò id autem facilius erit, quò majora habemus ad eam rem præfidia, & inter cætera eximium illud, *ωσπερ η̄ φως λαμπερον*, inquit, *quasi lucernam quandam splendidam, & φως η̄ κατασκευαστω*, naturalem cuiusq; partis constitutionem, secundum quam actiones edit sibi naturales. Et hæc una est causa, quam attingit etiam l. 7. c. 21. item l. II. c. 11. & 17. ut in limine monui, Cur non dixerit omnia, quæ dici poterant?

Ne longius abeamus.] Exemplo declarat, quam non sit difficile intelligere quædam, quæ heic dicta non sunt! Si videris, Naturam, non in uno aliquo osse, sed in omnibus hoc observasse, ut ubicunque vel nervus vel tendo ossi sit vicinus aut os excavetur, aut perforatur, aut denique nervus ipse tendove diligētissimè muniatur sursum deorsumque fortibus membranis: an non fateberis, Naturam hoc fecisse *δυσωθειας ενεργ.*, ne nervus tendove facile ledatur? Hoc verò si semel dicatur, tardus fueris, nisi subintelligas, etiam si alibi non dicatur.

Quod & primo libro monstratum est.] cap. 17. Cum enim quatuor digitis &c.

CAP. VIII.

Sed tempus est, nos transire ad sermonem de Ossibus.] Quemadmodum cum l. 1. ageret de ossibus digitorum solis, de solis etiam digitorum tendinibus egit: ita heic, cum egerit de totis musculis totius summæ manus, debuit etiam agere de omnibus summæ manus ossibus, digitis exceptis, ne actum ageret. Nimirum, à musculis habent manus, ut sint mobiles, ut supra dixit l. 1. c. 10. Jam igitur opponit digitis manûs ossia carpi & metacarpij, & veluti ibi) considerat numerum illorum, magnitudinem, figuram, situm, modum substantiæ &c.

Incipienda verò iam est narratio ab ipsorum multitudine.] Miretur aliquis, (inquit) quid moverit Creatorem nostrû, ut, cum brachium & femur, membra tam insignia, fecerit ex uno osse, carpum tamen & metacarpium ex duodecim constituerit? Tantò magis, quod, cur digiti sint facti ex tot ossibus, statim appareat ex motu ipsorum: cur hæ partes, nulla planè appareat causâ? Tu verò, (respondet,) noli mirari. Jam enim intelliges, non potuisse etiam heic quidquam fieri artificiosius & excellentius.

Obstendendum enim est contrario sermone, ait quodam loco Hipp.] ἀντιμωρητικὸν γὰρ τὸ ἐναντιῶ λόγῳ, φησὶ πρὸς ἰπποκράτους. Ubi? Ego quidem 2. Acut. 35. invenio, ἡμωρητικὸν ἢ τῶν ἢ τῷ μέγῳ τῶ ἐναντιῶ λόγῳ, h. e. *partem hanc sermone contrario iuvare oportet, inquit Vassaus interpres:* at hoc videtur huc non facere. Sed facit. Qui enim opponit se sententiæ contrariæ, eo ipso juvat & patrocinatur alteri, quæ veritatem defendit, ut explicat Gal. & consentit Foësius Com. in h. l. Hipp. Ergò hoc vult, Non est concedendum Sophistis, ut calumnientur naturam: quin potius omni conatu hoc est agendum, ut ars Naturæ per nos omnibus inno-

rescat. *Principio (anè nullum os carpi.)* Præmissâ brevi ossium horum historiâ, clarioris; (ut credere par est,) doctrinæ gratiâ,

explicat deinde duas causas, Cur hæc pars sit facta ex tam multis ossibus. Motum & δύναμιν.

Distant autem à se invicem.] Qui studiosi Mathematicis delectantur, referunt hoc ad id, quod Proclus assumit Com. in 1. Euclid. 29. & demonstrat Arabicus paraphrastes in lemmate primo post 28. ejusdem. quod duæ lineæ non parallelæ ad unam partem minus, ad alteram plus semper distent. Paraphrastes is est Nasiridinus, ut Romana editio vocat.

Quando igitur perfectè opus est extendere.] Primum de motu. De hoc ante alia sciendum id, quod l. Ex. Anat. 10. docetur, Habere hæc ossia motum quendam obscurum, licet tendines illis inferantur nulli. Habent autem, partim beneficio laxæ dearticulationis partim ligamentorum, quæ in motu cedunt. Tu verò non immerito dubites de ἀσθησι illâ, vel ideò, quia in l. de Oss. συναρθρώσεως legitur! Hinc iterum aliud malum, Ad quam συναρθρώσεως speciem referri debeat! Non longè abibo: Sana est lectio l. de Oss. De malo, quod inde sequitur, consulendus tibi erit liber noster de Partibus similibus, è quo disces, Connexionem ossium, quæ vulgò pro Galenica habetur, vitiosam esse, speciemque ἀσθησι ibi memoratas, æquè ad συναρθρώσειν pertinere. Tum verò hæc connexio, erit συναρθρώσεως species illa, quæ ἀσθησι dicitur. Qualis ergo motus est? Non video explicari à quoquam, fortè quia Gal. verba sunt obscuriora. Mihi faciunt hunc sensum, quem dicam. Quoties opus est nobis vel perfectâ manus extensione, vel flexione, (hoc est, si opus est, ut vel tota surrigatur manus, versusque ἀγκῶνα jam dictum inclinetur, vel tota pendeat, versusque flexuram brachij interiorem vergat) non potest illa fieri, nisi moveantur hæc ossia. Sed quatenus? Cum opus est summa manus extensione, ab extrinsecus incumbentibus tendinibus quasi refractis, (verbi hujus intellectum oportet petere ab Opticis) tenduntur omnes digiti, simulque extenditur articulatio carpi, & metacarpij.

Tum

Tum verò cogūtur in angustum & carpus & metacarpium, qualiq; quodam vecte violenter impelluntur, ut necesse habeant mutare statum illum, quē modò habebant. Mutant igitur & cedunt. Sed cum, ob tendinum dictorū constrictionem seu intensionem, ad exteriora cedere non possint: reliquum est, ut cedāt versus interiora, & in se mutuò collidantur, ut sic dicam. Hęc, (ni fallor) est illa *ἴσσω μετασεισις, ἴσσω πάλωσις*, quam Gal. habet, quęq; in de Exerc. explicatur per *συμβολῶν*. In hoc statu cum quilibet articulus parumper moveatur, ex omnium motu conjuncto fit magnū quid & memorabile, sensui etiā manifestum. Quę enim in interiori quidem manu convexitas erat, mutatur, confidentibus in se ossibus: in exteriori autem gibbositas non amplius est. Et sic deniq; fit exquisita extēsiō. Contrā fit in exactā flexione. Laxantur enim exteriores tendines, intēduntur interiores, simulq; flectuntur digiti, itaq; in suum locum redeunt omnia, de quibus agimus, ossa. Quod nisi fieret, non fieret etiam flexio hęc summa. Utrobiq; nisi ligamenta illorū essent tam valida, exciderēt ossa omnia articulo suo. Neutra autem harum motionum fieri possēt, si unicum esset os. Unde subito apparet causā tanti numeri.

85. *Non solum autem manus motionem.*) Alterum de *δυσπρόθεια*. Hanc tribus modis molitam esse Naturam docet. 1. Cum multa fecit. Si enim ex uno osse facta esset hęc pars nuda, ab omni duro concuteretur, lædereturq; totum. Nunc ubi læsa est, duodecima tantum ejus pars læditur. 2. Cum ad eò dura. Talia enim, nisi cedant, facile læduntur. Cedunt autem, quia multa. 3. Cum tam diversa figuræ. Multiformis enim illa varietas facit, ut multiformis sit cessio. Cæterum, cum Gal. talem his ossibus tribuit duritiem, qualem etiam digitorum, (nā de Oss. c. 18. expressè negat, medulloso esse) non minus heic, quam ibi fallitur. Sensus enim ostendit, foraminulenta esse. Huic ratio adstipulatur. Cum enim, quod Fallop. observavit, in infantibus cartilaginosa sint, qui possint ita lapidescere postea? Non intelligo etiam, quomodo *δυσπρόθεια* faciant hęc, si quidem verum est, quod I. c. 14. dixit,

Plura facilius fatigari paucioribus. Si ad externa duntaxat referre volet, dicam, ob hęc ipsa sepè præcidi totam manum, quod non fieret, si os esset unum. Et in universum, natura non spectavit aliam *δυσπρόθεια*, quàm quę servit actionibus, quod Piccolhominus alicubi docet.

Hęc enim prior sermo monstravit.] Lib. I. c. 17. Cur igitur ita longos, &c.

C A P. I X.

AT quod reliquum est, nunc adiciatur.] 86. Occasione carpi, de quo agit Gal., causam quærīt, Curea sit inter manum summam & pedem imum differentia, ut heic quidem pollex articuletur cum metatarso, non cum tarso: illic autem non cum metacarpio, sed cum carpo? Respondet, Quia pes est instrumentum ambulatorium, debebat etiam securum habere stabilimentum. Nō poterat autem securius habere, quàm si omnes digiti uno juxtà se ordine collocarentur. Quia manus est instrumentum apprehensorium, debebat ita etiam esse factum quod multis comprehendendis esset aptum. Non poterat autem multa comprehendere, nisi digiti plurimum essent ab se abjuncti. Factum est autem id eo modo, quo dictum est, scilicet, ut hinc quidem sint quatuor digiti, illinc autem unus pollex, quippe qui tantum pollet, quantum reliqui. Ergo ut plurimum ab alijs digitis distet pollex, articulavit illam Natura cum carpo, non cum metacarpio. Articulavit autem ad indicem potius, quam ad parvum digitum, ut verè esset oppositus reliquis, cum ad apprehendendum manus componitur. Ex his satis intelligitur, sed & ex cap. seq., quin de Oss. etiam 19. expressè dicitur, Metacarpij ossa apud Gal. quatuor tantum esse. Quod enim pollicis præest os longum, ossibus metacarpij *σύνζυγον*, non pertinet ad metacarpium, sed est primum pollicis internodium, siquidem omnes digiti tria habent internodia. Adde, superius quidem cum secundo pollicis internodio articulatur per *γινῆλυμον*, ut omnia digitorum ossa inter se: inferius autem cum carpo per enarthrosin, ut prima digitorum ossa cum metacarpio. Quare etiam cum pollice moveretur. Hoc totum

paucis verbis exprimit Gal. l. 3. c. 8. contra Eudemum agens: Ex tribus, (inquit) ossibus pollex constat evidenter, ut & dearticulationes eorum & motus declarant.

CAP. X.

Sed cur hoc quidem ex quatuor sit compositum.] Cur multa sint ossa carpi & metacarpij? dixit: at, Cur tot sint? nondum. Hoc ergo facit, docerq; Metacarpij quidem ossa quatuor fuisse, quod quatuor deberent articulari digitis; eadem verò non contingere se, sed præparatam esse distantiam inter illa propter musculos interosseos, de quibus dictum sibi esse ait, puta c. 3: carpi autem octo, eaq; in duos ordines iterum divisa, quorum alter laxam habet inter se articulationem, alter strictam, ut hic, tanquam unum os esset, articulari posset uni cubito; ille, tanquam plura, (ut revera sunt,) ossibus metacarpij pluribus. Est verò differentia laxioris & strictioris articulationis etiam in eo, quod quâ parte laxior est, ad metacarpium (scilicet, minus laboret in violentis illis motibus, quos huic parti demandatos esse, cap. præced. dictum est quâ parte strictior, ad cubitum scilicet, magis omnino fatigetur. Tu forte an scire cupis, Annon metacarpij ossa habeant motum, ut carpi habent? Habent. Et ostendit illum Columbus l. 1. c. 4. cum docet, obliquum esse, qui fit, adducto pollice ad minimum digitum.

88. *Quod sane attribunt nonnulli metacarpio.*] Hinc apparet, q̄ vetusta sit controversia de numero ossium metacarpij.

Si vero & de osse pralongo] De quo mox c. 12.

Sermo, qui dicitur.] Anl. II. c. 18?

CAP. XI.

Sed etiam, ubi oportet dearticulationem.] Attingit carpi dearticulationem cu cubito & radio, quæ ad historiam pertinet. Ait autem, factam esse, primario quidem propter motum manus in pronum & supinum: secundario autem propter tutelam tendinum, ad digitos euntium. Sub eminentijs enim illis, quas cubitus & radius habent, latent illi, tanquam muro quodam valido muniti aut turri.

Sicut assuevit, eo, quod propter aliud factum est.] Hoc est, quod locis ille multis inculcat, Naturam facere quædam primâ ratione quædam secundâ, seu ex abundanti. Vide l. 4. c. 17.

CAP. XII.

Quia vero extrinsecus quidem magna erat altitudo] Agit de octavo osse carpi. Hoc quale sit, jure scire desideres, si quidem de octo jam sæpe est dictum. Interim & hoc te faciat dubium, quod c. 10. non semel dixit, Carpum constare ex septem ossibus. Quomodo enim hæc consonant? Igitur sciendum est, Carpum constare revera ex octo ossibus, in duos ordines divisis: at quoad articulationem, differentiam quandam esse. Infra enim, versus metacarpium, quatuor ossa carpi articulantur cum quatuor ossibus metacarpij: Supra autem versus cubitum, tria tantum articulantur cum cubito & radio. Quod ergo heic superest, (quod, inquam, non articulatur) est octavum illud, de quo agitur, quo in censum non admisso, septem duntaxat sunt ossa carpi. Et hoc est *ὄστυον ἰσομήκης*, de quo in fine c. 10., quodque heic etiam initio cap. eodem nomine appellat. Sciendum autem, *τὸ ἰσομήκης* non bene verti *Pralongum*: sed *Oblongum*, ut infra etiam l. 9. c. 17. dicitur. Appellat verò & heic & i. Ex. Anat. 10. *ὄστυον χονδρώδες, os cartilagineum*, non a substantia cartilagineâ, (est enim durissimum) sed quod multâ incrustatum sit cartilagine. Litigant Anatomici nostri, Quâ parte manus situm sit hoc os? versusne pollicem, an versus parvum digitum? Vesalius, Columbus, aij, pollicis transcribunt, quartumque in ordine faciunt: Ego verò prorsus assentior Bauhino præceptorî, qui eundem quidem illi numerum tribuit, sed locat ad parvum digitum, quo conceptis verbis Gal. h. l. Usus Gal. esse ait heic, recipere tendinem, carpum flectentis. Hic est flectentium carpum primus Bauh., si modo, quod reor, *σφάλμα* ibi est *γραφή*. Quartum, pro Octavum. Ut enim jam dixi rectè exponit Bathinus mentem Gal. de situ hujus ossis. Dicit, At c. 10. ait, *Ἀρθρώσκει πρὸς τὴν λεπτινὴν ἔπιχειας δόρυφον*, articulari ad tenuem cubiti processum; *δρυφον* autem illa est, quæ

Ana-

Anatomicis ὑλοειδής κὲ γραφειοειδής dicitur, in de Exer. Anat. l. c., ubi etiam expressè ait, servire hanc articulationem motui εἰς τὰ πλάγια, in latera, ne dubites, εἰς τὰς λοξὰς κινήσεις ἔκδεξιν, ad obliquos carpi motus. Hoc vero quomodo stare potest, inquiet Vesal. & Columb., uterq; l. i. c. 24. cum motus obliquus debeat radio, non cubito? Addent & hoc, Impediri ab hac articulatione motum obliquum, indicio sunt oves & boves. In his enim talis ferè articulatio est, qualem describit Gal., hæc vero animalia cum destituantur motu obliquo: quis non dubitet de hoc Gal. dogmate? Respondeo, περὶ τὸν ἄρθρον in eo est, quod sermo illis est de osse, ad pollicem posito: at Gal. de alio loquebatur, ceu dixi. Deinde, quod attinet Διάρθρωσιν, cuius c. 10. mentio, necessarium quidem est, siquidem Διάρθρωσιν, ut habeat etiam motum. At verò quia Gal. h. c. (in quo se refert, ad 10.) neque Διάρθρωσιν ullius meminit, neque motus: jure dubites de sensu loci. Sed revera est is planè obvius, si diligenter inspicias contextum.

91. Nam illa, κατὰ Διάρθρωσιν, & c. hoc volunt, *Qua parte articulatur, (non os, de quo nunc nobis sermo est, sed) carpus.* Ad hunc enim respiciunt antecedentia, τὰ ἔνδον αἰτιά, partes interiores carpi. Quod verò de motu obliquo dicitur, αἰτιασθόντων est. Aliud est loqui de motu carpi, de quo supra c. 4. aliud de motu radij, de quo cap. seq. Et quid? cum Gal. in de Exer. clarè dicat, os hoc ἄρκει τῇ Διάρθρωσιν, inferni articulationi carpi cum cubito? cum c. 10. utatur verbo ἐπιχειρῶν, inequitare? cum heic explicet per τὸ ἐμβαίνειν, ingredi? Ita enim legendum esse, præbo in 40 Appendice.

Particula igitur carpi] Transitio ab osse hoc octavo, ad minimum digitum locato, ad os, quod ad pollicem huic ossi proportionè respondet. De quo quid dicat, peterè licet ex ipsomet. Mihi enim parùm liquet, vel idèò, quod τὸ μέγαλον in μικρὸν, & contra τὸ μέγαλον in τὸ μικρὸν non libenter mutò.

92. *Sicut neque aliquod eorum, quæ σημειώθη.*] Horum usum ait esse, ut motus digitorum sint securiores. Cæterùm, quid heic desideret Vesalius,

& quid Vesalio respondendum sit, videri potest, illud quidem apud nominatissimum Anatomicum lib. i. cap. 28. hoc autem apud Sylvium, in depulsione calumniæ duodecimæ. Quomodo securitatem hæc faciat quadruplicem Columbus, videri potest itidem apud ipsum l. i. c. ult.

10 *Ferè sunt dicta mihi omnia principalissima.*] Conclusio totius doctrinæ de summa manu, cum protestatione, Si quid omissum est, id facillè erit supplere, si quis adhibeat tantum lucernam Hippocraticam, de quâ l. i. c. 9. Constitutionem partis.

CAP. XIII.

20 **D**E positione autem & conformatione radij.] Absoluta summa manu, venit Galen. ad cubitum. De hoc sciendum ab initio illud est, Id, quod à carpo sursum est, usque ad flexuram, Cubitum dici. Hic constat duobus ossibus, majore & minore. Majus propriè dicitur *Cubitus*, ut autor est Gal. 1. Fract. 18. & 51. indequè adèò fit, ut totum appelleretur eodem nomine. Est autem vox Græca, κύβιτ, quamvis apud eam gentem frequentius dicatur πῦχος, *ulna*, quo nomine non raro venit ipsum totum. Minus, ab omnibus vocatur κερκίς, *radius*. Cubitus ergò, pro altera manus parte, subservit apprehensionì, quatenus facit, ut manus sequi possit res apprehendendas, tam recta via, quàm obliqua. Et hæc est 93. causa duplicis ossis. Cum enim manus habeat duos motus rectos, Extensionem & flexionem; duos item obliquos, Ad dextrum, ad sinistrum: utriquè recto servit cubitus propriè dictus; utriquè obliquo radius. Et propter hunc utriusquè usum, cubitus quidem rectum habuit positum, radius autem obliquum. Sed cur radius inclinatur magis ad dextrum, quàm ad sinistrum? Quia pronâ manu opus habemus ad plura, quàm supinâ. Cur radius incubat cubito? Quia rationabilius est, os brevius, & ob id levius, incubare longiori & graviori, quàm contrâ.

Cur utriusq; regio media est depressa, extrema elata? Quia medium cedere debebat musculus, extrema debebant efferri propter articulationes. Cur cubiti quidem alterum extremum, quod fursum est, majus est, contra autem radij, quod deorsum? Quia utrumque os æqualiter articulatur carpo, articulatio autem cubiti ad brachium tantò est præstantior, quantò motus recti sunt præstantiores obliquis. Et hæc quidem de utroque hoc osse Gal. docet valdè quam necessaria, quibus penè neglectis, Anatomici nostri supponunt alia, non contemnenda quidem, sed cum his non comparanda. Videantur apud ipsos.

CAP. XIV. XV.

94. **P**ostquam verò de positu & conformatione.] Ut promiserat, se post definitos usus tam situs, quam conformationis, dicturum de articulatione ossium dictorum cum brachio, id facit. Breviter, (quia res ad historiam spectat.) Articulatio est duplex. Cubitus cum brachio articulatur per *γυγλυμῶν*, ingredientibus duabus coronis duas *βαθμίδας*, ut firmissima esset manus extensio & flexio. Radius cum brachio articulatur per *δεδυθραδίας*, cavitate obscurâ recipiente caput non magnum, ut fieri possit aliquis ad obliqua motus. Hæc ille oratione explicat prolixâ, subinde monens, non potuisse melius aut commodius fieri ullo modo, quam factum est.

Similis Græcorum litera Sigma.] Hæc de re infra l. 6. c. 14.

Quod rotunda sint.] Quid ergò nugatur Columbus lib. 1. c. 24. cum ait, Gal. has *δοσοφύσας* fecisse acutas? Cur neglectis vocibus genuinis, assumere maluit adulterinas illas, quæ sunt in præf. l. de Ossibus? Vide Fallop. Com. in l. de Oss. cap. 11.

Athenienses ἀλέκερον.] Ut Dores *κύνειον*, Ruffo & Polluce autoribus. Dicitur quasi *ἀλεονόκερον*, quod idem est ac si dicas *ἀκρωλέιον*, *summa pars cubiti*. Et quia manifestè hæc docetur, esse idem, quod *ἀγκών*; apud Arist. 1. Hist. 15 lego, *ἀγκών*, ἢ *ἀλέκερον*.

Hipp. ἀγκώνα.] Vide locum c. 2. Quò traxerint vocabulum Architecti, vide

apud Baldum in verb. Vitruv. significatione.

Vt prius diximus.] c. 2. ubi etiam Hipp. loca sunt allata.

Sic enim Hipp. cavitates brachii vocat.] *Περὶ ἀγκυῶν, de Fracturis.* Apud Gal. Com. 1. r. 10. & Com. 3. r. 53. Vide Foësum & Gorraëum. Non possum hæc non exponere I. Alexandrini conjecturam: *ὁ βαθμὶς* esse *δοσοφύσας*, & significare propriè gradum in scalâ. Quemadmodum igitur ibi firmatur pes, ut totum corpus transferri possit: ita in his cavitatibus cubiti os, ut in motu sit expeditius.

Quam Græci τετρακλώδη appellant.] Vide 95. Gal. jam dicto loco 1. Fract. 10.

Sermo magis pertinet ad vasorum expositionem.] Quam promittit & præstat l. 16. Est autem id, cujus hæc meminit, c. 8.

Quin etiam ligamenta.] Non obliviscitur ligamentorum hujus articuli, subinde ad generalè naturæ providentiam se referens, quæ in singulis partibus plura, pauciora, robustiora debiliora producit, prout exigit, partim motus expeditus partis, partim tutela.

CAP. XVI.

Porrò, quæ restant dicenda in brachio.] Ut 96. absoluta sit doctrina de Cubito, restabant musculi illum moventes. Verùm quia illi in brachio siti sunt; adeoque abutitur illis natura ad tutelam ossis brachij: simul agit de osse illo. Dux ergò sunt capitæ hujus partes, Os brachij, & Musculi, cubitum moventes.

Ossitur brachii.] Primum de osse. In hoc statim considerat conformationem, de quâ supra mihi dictum est l. 1. c. 5. Hoc autem vult. Quemadmodum manus summæ ad seipsas sunt convertæ: ita os brachij utrumque. Quare extus quidem gibbum est, seu elatum: intus autem simum seu depressum. Hinc fit, ut *ὅτι τὸ κεῖθεν, ἢ ἐκ τούτου* moveatur, ceu l. c. dixi ex Aristotele. Posthæc in extr. cap. addit, Os hoc non fuisse solidum, cavitatisque expers, sed laxum & cavernosum, quemadmodum de alijs omnibus majoribus ossibus fecerit natura, ne motus ipsorum sit difficilior, ob onus majus. Est enim os hoc omnium

omnium ossium (excepto femore) maximum, ut scribit ipse de Oss. l. 6. ubi vide Riolanum, qui colligit sententias. Cæterum, abuti naturam caventis istis, ad servandum ossium proprium & familiare alimentum, quod medulla est. Hoc repetit infra l. 11. c. 18. ubi fortè dicam, quem sensum habeat. Abuti quin etiam cavitate ossis externâ ad tutelam vasorum, & docet heic, & promittit se amplius docturum l. 16.

97. *Quod autem & musculis.*] Alterum de musculis. Utitur his, (inquit) ad motum quidem cubiti, ad tutelam autem ossis brachij, cui sunt instrati. Et hic est usus carniū generalis, de quò supra l. 1. c. 13. ex Platone dictum est abundè. Quod ad musculos, pertinent illi ad historiam. Duo tamen notanda veniunt. 1. non facere *χμασμων*, ut supra quoque de manus musculis c. 4. dictum est. 2. flectentes seu internos movere quidem cubitum recto motu, si uterque simul agat: at verò si alter solus, motum fieri obliquum, ut Gal. ipse se explicat. Hoc scire oportet propter Columbū, qui l. 5. c. 22. adimit his musculis motum obliquum. At, ô Columbe, (si hoc quoque licet addere,) per te l. 1. c. 23. radius est dicatus motibus obliquis; & muscoli hi non minus radio inferuntur, quàm cubito: quid ergò pugnas? Interim minimos esse motus, fatebitur Gal. mox c. 18.

In libris de motu ipsorum musculorum.] Lib. 1. cap. 1., sed distinctius infra l. 12. cap. 3. ubi stæbes instar ait esse interjectam carnem fibris nervosis & ligamentalibus.

98. *Sed de his quidem.*] Lib. 12. c. 3. *Sicut in Anatomicis tractationibus diximus.*] Lib. 1. c. 3. & passim. *In principio statim totius operis.*] Lib. 1. c. 16.

Etenim quidam eorum.] Hujus rei determinationem petere tibi licebit ex 1. Mot. musc. 5. & 6.

Sæpè enim iam ante quoque dictum est.] Lib. 1. c. 17. Cum enim quatuor & c.

Vnde Hipp. iustam illam appellat.] Vide local. 1. c. 22.

Neesse vero etiam fuit.] Simile quid est l. 11. c. 15.

Sed de hac quidem postea.] Lib. 11. c. 18.

CAP. XVII.

Utrum autem unum quidem os in brachio.] Redit ad os brachij, quod cur unum sit & solum, ut ostendere possit, interjicit pulcherrimum discursum cujus meminit etiam l. 12. c. 5. Quid Natura in singulis articulationibus spectarit? Natura, (inquit,) in omnibus non tantum ita comparat organa, ut edendis actionibus, quibus destinata sunt, sufficiant: sed curat etiam, ne facilè lædantur. Hoc antea quoque sibi dictum esse ait, nimirum supra cap. 8. de carpo, quin potius l. 1. c. 15. de digitis. Heic autem deducit hoc ferè sensu. Ubi articulationes edere debebant fortes violentosque motus, à quibus metus erat luxationis: fecit, non tantum ligamenta crassa, rotunda, cartilaginosa, quæ in orbem ambiunt ossium conjunctionem, sed & conjunctionem ipsam ita paravit, ut caput ingrediens justam habeat proportionem ad cavitatem, quæ ingredi debet. Præterea, ossi utriusque addidit utrinque sua supercilia seu labra, quibus articulationes ad amissim contineantur. Contrà, ubi articulationes destinatae erant actionibus minus validis ibi minus sollicita fuit Natura. Utriusque (ceu l. 1. c. 15. docuit,) duo addidit subsidia. Alterum, cartilagine interjecit ossibus movendis, tanquam tomentum quoddam. Alterum, in super humorem quendam oleosum interjecit, ut non minus facilis sit motus, quàm in rotis curruum, ceu l. 13. c. 9. docet. Ad rem nostram. Articulatio, tam illa, quæ cubito cum carpo est, quàm illa, quæ cubito cum brachio, validissimis præfesse debebat motibus: ideò tam sollicitè providit utrique Natura modis istis, qui dicti sunt. Articulatio contrà brachij cum scapulâ non erat occupata fortibus motibus: ideò minus operosè sollicita fuit. Quo fit, ut brachium quidem ex scapulâ facili negotio excidat: cubitus ex brachio non nisi rarissimè: digiti medio modo se habeant. Quantum enim absunt digiti à securitate illâ, quæ in cubito & carpo est: tantum superant libertatem, quæ in brachio est. Nimirum duo sunt modi securitatis, quarum utraq; in cubito est: altera (exacta compositio) in digitis: neutra in brachio. Sed cur Natura nò ubiq; pariter studuit

securitati? Non potuit. Contraria enim sunt, varietas motuum, & securitas. Quare quoties alterutrum vult, oportet alterum quoquo modo negligat. Ergo cum Natura in cubiti articulatione omnino vellet securitatem; vellet verò non penitus negligere motus varietatem: quid fecit? Hoc est, quod heic dici debet, Loco unius ossis fecit duo, alteri quidem, Cubito propriè dicto, commendans motus rectos, alteri autem, Radio, obliquos. Et cum hac differentia in radio, ut inferius quidem ad carpum obliqui illi motus valde sint obscuri, superius autem ad brachium, satis evidentes. Hanc ipsam autem differentiam quomodo obtinuit? Docet id Gal.

CAP. XVIII.

Verbis autem multis ne id quidem eger.] Fecit, (inquit) ut quâ parte articulatur radius cum carpo; (infra dico) articulatione esset strictissima, à qua motus ille obliquus tam est obscurus, ut non pauci prorsus illum negarint. Contrà, qua parte articulatur radius cum brachio, conjunctio est satis laxa, ut motus ille sit evidentissimus.

Quæ ὑλοηδεις vocatur.] De hac voce dicitur l. 7. c. 19.

CAP. XIX.

Dilectum est mihi de omnibus ferè manus partibus.] Transitio cum triplici promisso. 1. se de vasis manus acturum esse lib. 16., quod dari illi potest. 2. se de magnitudine, positu, &c., manus in fine operis, h. e. l. 17. dicturum, quod dari illi etiam potest, quamvis non nisi impliciter ibi faciat. 3. Se de musculis humeri & scapulæ docturum esse l. 13., quod dari ipsi non potest, nisi de una actione, (apprehensione, inquam,) diversis in locis agere velimus, quod sine confusione fieri non potest. Quare, quæ huc pertinent, huc transfero.

¶

PARS LIBRI DECIMI
TERTII.

CAP. X. XI. XII.

Tempestivum sanè est iam, [scapularum.] Quæ dicta sunt de articulatione brachij seu humeri, (utroque enim modo vocatur) cum scapulis laxâ, non intelligat quisquam hominum, nisi dicatur, Quid sint scapulæ? Et quia scapulis subserviunt *αι κλειδες* Græcis dictæ, *claves nobis, usitatori vocabulo clavicula*: oportet de his quoque sermonem habeat Gal. Utrumque facit his capp. tribus. Primum autem omnium de usu scapularum loquitur, 2. de earundem conformatione, 3. de claviculis, quomodo & cum qua parte scapularum jungantur, 4. de usu earundem, 5. de ratione articulationis cum humero.

Quod si eas ex animali excemas.] 1. Usus 102. scapularum duplex. Primus & maximus, præbere humero sedem & firmamentum, cui inarticuletur. Secundus & accidentarius, munire à posterioribus thoracem, cum ab anterioribus nostrâ industriâ munire possimus.

Ut ante docui.] Lib 12. c. 15.

Ob id enim ipsum spinam utriusque scapulæ.]

2. Conformatio scapulæ, quoad processum illius medium, qui spina dicitur vulgò, ob id præcipuè facta, ut claviculæ utrinque illi jungerentur. Fit autem per *συνάρθρωσιν*.

*Quod si non ea parte.] 3. Locus, ubi claviculæ junguntur scapulæ, in summo inquam humero, qui Græcis *ἀκρωμιον* dicitur. Hanc *συνάρθρωσιν* solvi aliquando, Gal. proprio malo didicit, 1. Artic. 62.*

Ad eandem autem providentiam clavis generatio.] 4. Usus clavicularum, quas ait factas esse propter eas causas, ob quas spina scapularum ita fuit elata, ut claviculas reciperet. Sunt autem 1. Præbere articulationi brachij cum scapula quasi imbricamentum, sub quo illa sit tuta ab externis injurijs. 2. Prohibere, ne in eandem partem (sursum, inquam) facile luxetur. Facile autem hoc foret, ob superficiariam articulationem 3. Facere, ut scapula plurimum distet à thorace. Hoc autem factum est peculiariter in homine ob eam causam, ob quam præ alijs animalibus omni

omnibus solus habet pectus latum, nē-
pē, propter plurimas manus actiones.
Quemadmodum enim animalia non
possunt latius diducere anteriora cru-
ra, quam satis est commodæ ambula-
tionis, ob duas causas dictas: ita homo
propter easdem latissimè potest expan-
dere brachia, ut quamplurima contin-
gere possit, & apprehendere. Hoc ampli-
us ostendit simiæ exemplo. Quem-
admodum, (ceu dictum est) animalia ad
cursum propterea sunt expeditiora,
quod careant claviculis: ita simia, quia
habet claviculas, in cursu impeditus
est, claudisq; , non secus ac homo, si in
manibus etiam loco pedum uti vellet.

Docuimus enim id antea.] Lib. 1. c. 22. l.
3. c. ult.

Cum privatim de ipsis ageremus.] Eodem
l. 3. c. ult. Non dissimile quid est 6. Ex.
Anat. 1. quæ de simiâ erectâ currente.
Potrò, vidimus sæpiusculè Patavij si-
miolam, totos dies per domum discur-
rentem, ligatis post tergum anteriori-
bus cruribus, mirabilesque jocos feren-
tenti. Hujus sceleton servo, postquam
illa, oblato multo pane aromatico, ra-
biola facta, (ex impatientiâ ardoris, cre-
do,) seipsam strangulârat.

Antea ostendimus.] Lib. 3. c. 3. Obeam
causam vocat hominem animal divi-
num, quâ de re mox l. 3. c. 3.

Sed ad iugulum ipsum.] Ex hoc loco di-
scimus, non posse nos cum Celso l. 8. de
curatione fracti juguli, claviculas voca-
re Jugulum. Aliàs dicere heic deberet
Interpres, Non extendit jugulum ad
scapulas, sed ad jugulum. Id verò ine-
ptum erat. Jugulum igitur, *σφαγή*, Ga-
leno heic est, veluti etiam Arist. 1. Hist. 40
14. scrobiculus ille, qui in summo sterno
discernit claviculas.

Os parvum scapulae cartilaginofum.] *κα-
τακλειδα* vocat l. de Off. 14. ubi quia lo-
quitur ex aliena sententia, verisimile
est, heic quoq; ita loqui. Reverà enim
mera cartilago est, ut docent Rec. Ana-
tomici. Hujus usum esse ait eum, qui re-
liquarum cartilaginum exstantium, de
quâ re antè sibi dictum esse ait, tu putâ
l. 1. c. 11. quâ de unguibus. Dicit verò et-
iam l. 7. c. 21. quâ de costis, l. 11. c. 12. quâ
de auribus & nasi alis, lib. hoc eod. c. 7.
quâ de osse sacro. Tu hinc discere pot-
es, *πὺ κατὰ κλειδα* à Gal. distingui *ἀπὸ τῆς*

κρομῆς, quod hodiè à quibusdam non
fit. Columb. l. 1. c. 20. & antè ipsum Ve-
salius l. 1. c. 21. heic opponunt se Gal.,
quem sollicitè defendit C. Montanus 5.
de Morbis 18.

Sed nunc demum tempestivum est.] Tan-
dem exsequitur quintum eorum, quæ
proposuit, rationem articulationis sca-
pularum cum humero. Verùm, quia de
illâ in generali sermone, (qui fuit lib. 2.
c. 17.) dixit, quæ satis esse possunt, repe-
tit heic tantum breviter, Tàm laxam
fuisse hanc articulationem, ut tot mo-
tus obire posset, quot necesse est illam
obire in tot tamq; varijs manus actioni-
bus. Dicas, Quomodo non sæpè luxa-
tur, si tam malè illi consultum est? Re-
spondet.

Admiraberis heic quoq; artem Naturæ.] 105
Natura caviti illi multitudinem ligamen-
torum. Hoc quia ad historiam pertinet,
nihil dico amplius, quàm hoc, Adde
Bauh. 4. Theatri 5.

Dum de manu ageremus.] L. 2. c. 16.

Dum de ipsis seorsim.] L. 12. c. 3.

CAP. XIII.

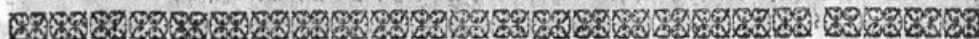
DE quibus dicere nunc est tempestivum.]
Post alia omnia agit de musculis
brachij. Horum historia, à Gal. heic &
alibi tradita, quatenus respondeat ob-
servationibus Rec., non est hujus loci.
Hoc tantum moneo, Illum, qui *Δελπει-
δης* dicitur à Gal. 1. Ex. Anat. 11., vocari
heic ab eodem Musculum *τῆς ἐπωμίδος*,
& *τῆς ἐπωμίδας*, l. 16. c. 7. & 8. Est autem
ἐπωμῆς, Ruffo autore, caput seu sumitas
τῶν, quæ ab hoc musculo constituitur.
Unde intelligitur, q̄ parum curent no-
minum proprietatē, qui musculū ipsum
vocant *ἐπωμίδα*: Meminit hujus Mu-
sculi Hipp. quoq; 1. Art. 4. & ex eo Gal.
3. Ex. Anat. 3 ubi pro *βραχίονα* legendum
esse ex Hipp. *βραχίονος*, docet, pbatq; au-
toritate Cod. MS. Cajus Annot. in d. l.
Hoc in primis propter Foësiū dico, qui
in Hipp. suo tangit ulcus, sed non sanat.

Verum, iam conversus ad scapulam.] 106
Pariter de musculis scapulae non est heic di-
cendi locus. De usu autem, tam horum,
quam illorum, repeto id tantum, quod
supra dixi, Trahit unusquisque versus
principium suum. Peculiariter doceo,
Quomodo fiat circumactio brachij, cū
nullus in eo censu sit, cui id officij pos-
sit demandari? Fit, non ab uno solo, sed

ab omnibus simul, successivè agentibus, extendentibus; inquam, flectentibus &c. Et illud, Annon scapularum musculi moveant etiam brachium? Omnino. Cum enim sibi invicem sint appensæ istæ partes, altera sine alterâ moveri non potest. Et illud, Annon hi musculi serviant etiam respirationi? Serviant, verùm cum hac distinctione. Cum duplex sit respiratio, libera & coacta, huic quidem serviunt, non illi. Sed & non omni coactæ serviunt, sed quæ extremè talis est, ob extremum cordis incendium. Cum enim tum sit opus latissimâ, quæ quidem fieri potest, thoracis explicatione, necesse est cedant partes omnes, quæ cedere possunt. Et tum dicitur ab Hipp. spiritus sublimis, de quo

alibi. Tandem & hoc, Annon moveantur quoque claviculæ? Non videtur: quia sunt immobiles ad sensum. Interim & sensus docet, Cucullarem dictum musculum inter scapulares, illis inferi. Resp. Non moventur. Cum enim ob hunc præcipuè finem sint factæ, ut instar vectis, qui januam sponte sua aliàs occludendam fulcit, ut maneat aperta; illud verò munus quiete obeatur: non debuerunt moveri. At cur inferitur illis musculus? Ut unâ cum scapulis moveantur. Nam cucullaris & in scapulam & in humerum simul fertur. Commoventur ergò, non moventur. Hic clavicularum motus dicitur Hipp. 1. Artic. 67. κίγκλισμός, motus exilis, ut Gal. explicat, qualis est caudæ κίγκλις, motacilla.

Finis libri primi & secundi cum appendice partis decimitercii.

ARGUMENTVM
LIBRI TERTII CUM PARTE POSTERIORE DECIMI QUINTI.

*Q*ua causa fuit supra conjungendorum diversorum librorum: ea heic etiam est. Agunt enim de unâ actione, Ambulatione, quam Crus præstat. De hoc agitur post manum, propter constitutionis similitudinem, ut ait Gal. in sine l. 2. Immutata est autem Natura in fabricando crure quam maxime potuit manum, ut loquitur heic cap. 5: quia, (ut ait statim initio, sed explicatius c. 2. 4. 5.) non minus pedes homini tales sunt, quia animal sapiens est, quam manus. Quamobrem 4. Præfag. puls. 8. dicere potest, Has duas partes habere genere similes actiones. Verùm heic, ut & ibi, de nominibus præscire oportet, ex 2. Fract. 8., quò se refert 3. Ex. Anat. 2. Apud Hipp. pes, non esse, ut sed significare tantum pedem summum, ut Plato vocat. Totum igitur, quod toti manui opponitur (sive totum id, quod, quemadmodum manus è scapulis, dependet ex offe sacro, mihi dicto, pertingitq; ad plantam usq; pedis) dicitur Græcis, nobis Crus. Non tamen observatur hoc in vulgari loquendi Modo. Nempe, & Crus sapè dicitur pars tantum illa, qua Tibia vocabitur, & Pes non solum id, quod summa manui respondet: sed totum, modo simpliciter, modo cum additione, Pes magnus. Nos, (Hipp. imitati,) Crus vocabimus totum hoc, de quo agendum est: Pedem, partem totius imam. Interim, sicubi consuetudo vulgi nos aliorum rapiat, veniam petimus. Cæterum, cum Aristotele 1. Hist. 15. & Gal. l. de Inæq. intemp. 2. dividere oportet Crus in tres partes magnas, ut de manu quoq; factum est. In illam, (inquam) qua Offi sacro articulatur, femur, dicitur, respondetq; brachio; in illam, qua deinceps est, & femori articulatur, tibia, respondetq; cubito; in illam, qua tibia articulatur, pes, respondetq; summa manus. Rursus, ut summa manus dividatur in tres partes parvas: ita pes dividitur, non heic tantum c. 5. & 6., sed & l. de Oss. c. 24. & 25. in tarsum, & respondet carpo; in digitos, qui ipsi respondent digitis manus. Mihi liceat heic paululum à Veteribus desciscere Tarsus, nomine appellare, non id tantum, quod illi, ut videbimus c. 6: sed & tria pedi peculiaris ossa, Talum, calcaneum, & os naviforme. Valde etiam quam proba mihi videtur sententia illorum, qui Gal. vocant metatarsium. Puta, ut similitudo sit, non in ipsis tantum partibus, sed in appellationibus partium. Tum vero necessarium videtur, ut quemadmodum id, quod respondet metacarpio, dicitur metatarsium: ita id, quod respondet carpo, dicatur tarsus. Contra, improba mihi videtur sententia illorum, qui metapedium volunt vocare hanc partem: Gal. enim vocat. Quod si illi attulerint Hefychios, Polukes, alios hujus generis, qui, ut Scaliger loquitur, ipsis literis, describunt alij ex alijs, itaq; errores erroribus cumulant: si aliud, quod dicam, non habeo, hoc ipsum dicam. Quicquid hujus rei sit, Actio partium considerandarum est, ceu comprehensum jam antea fuit, Ambulatio: sed talis, qua animali sapienti propria sit. Hanc ut docere possit Gal., veluti lib. 1. specialium singularum partium usui præmisit disputationem illam nobilem, Cur solus homo habeat manus? ita heic c. 1. 2. & 3. disputat, Cur solus homo sit bipes? Et concludit, Esse bipedem propter manus, & consequenter, propter ani-

man sapientem. Neq; enim (inquit) crur simpliciter est ὄργανον ποδῶν, instrumentum ambulatorium: sed tale, quod simul duo præstat. Alterum, ut solus homo sit erectus. Alterum, ut solus sedere possit. Ipsum verò amplius hoc habet præ alijs animalibus pedestribus, quod simul est ὄργανον αἰδουμένην ποῶν, instrumentum apprehensorium quodammodo. Hinc quidam è Rec. vocarunt manum inferiorem. Et historia docent, (vide, si placet, apud Schenckium 5. obs. 4.) quosdam, in aribus carentes, pedibus fuisse usos loco manuum. His ita per actis, c. 4. & 5. exponit Conformationem 111. pedis, per quam pes est pes, h. e. agit, quod debet. Atq; ut lucidior sit doctrina. c. 6. comparat partes pedis cum partibus manus, sed præcipue explicat tria illa tarsi ossa, quibus in manu non respondent alia tria. Mox cum c. 7. monuisset, (quod repetit c. 10.) se non persecuturum ea, qua pede cura manu communia sunt, sed digitum tantum intenturum; explicaturum autem, qua pedis sunt propria, quatenus est organum ambulatorium tale: ex methòdo sua, l. 1. sibi præscripta, orditur specialem partium simularium, ad pedis constitutionem concurrentium, usum. Prætermittit autem ungues, quod sint, (ut dicit ipsemet c. 10.) in pede, quatenus est organum apprehensorium. Ergò c. 7. agit de ossibus pedis, & primum quidem in genere de omnibus, deinde autem (ut & in principio c. 8.) in specie de septem ossibus tarsi, ut ego quidem accipio vocabulum. In reliquo 8. de planta pedis seu metatarsio & digitis. Hæc illustrat triplici comparatione. 1. Metatarsij cum metacarpo, ubi refertur Eudemum, qui nimis accuratam proportionem querebat. 2. Tarsi cum carpo. 3. Pedis humani cum pede simie. Cap. 9. de osse femoris agit, nescio an satis commodo loco. Nam c. 10. reditum facit ad pedem, primumq; de tendinibus musculorum loquitur, qui in digitos eunt, mox de iis, qui in tarsum & metatarsium. Cap. 11. de sensu cutis pedis quedam dicit, quemadmodum c. 12. de habilitate ejusdem ad sensum. Hoc modo absoluto imò pede, qui, (ceu dixi) respicit summam manui: c. 13. & 14. agit de ossibus Tibiæ & fibulæ, qua respondent Cubito & radio. Vbi sciendum est. Vt cubitus significat modò totum id, seu utrumq; os; modò alterum, seu majus tantum, vocaturq; alterum seu minus, Radius: ita tibiæ, xñµµ significat modò totum hoc, seu utrumq; os; modò alterum, seu majus tantum. Tum vero minus ὀστέον appellatur, fibula seu os fibulæ, & abusivè sura, seu os turæ. His c. 15. addit articulationem genu, patellamq; ibi positam, quam μῦνλον vocant Græci, ἢ μῦλον ἀρπίδα, ἢ ὀστρεῖον ἢ ὀστρεὶον ἀλῖδα. Cap. 16. de musculis tibiæ agit, quos femoris vocat, quod in femore sint locati. At tibiæ vocant omnes, quod tibiæ moveant. Atq; hæc non ibi, vellem egisset mihi Gal. de femore. Quod femur moventes musculi, quia ipsemet indice Gal. ultimus verbus hujus libri faciunt ad actionem nobis propositam, Ambulationem: quidni de illis agamus hæc? Et quia ossis sacri eadem, est (ut ostendam) ratio in crure, qua scapularum in manu; adeoq; actio ipsius similis pertinet ad hanc dissimilem, (ipsemet rursus indice Gal. l. c.) quidni & de eo agamus hæc? Adde autem ne qua in verbis meis sit obscuritas, Os sacrum dico hoc loco, non id tantum, quod proprie ita dicitur, 113. (quod, inquam, sursum est contiguum cum vertebriis lumborum, deorsum cum osse coccygis, ad latera cum ossibus ilij, coxæ & pubis): sed totum, quod constat ex omnibus; am dicitis ossibus. Hæc facio Gal. autoritate, qui l. 12. c. 12. constituit illud quartam spine partem, atq; componi ex quatuor, quamvis de Oss. 11. ex tribus (qua de re alibi) ossibus.

LIBRI TERTII

CAP. I. II.

Manus homo omnium animalium.] Ratio ordinis. Quemadmodum homo manus habuit propter animam sapientem: ita propter manus habuit pedes. Post manus igitur agendum fuerit de pedibus.

Cum enim necessarium ad vitam corpus] 10
Ratio diversitatis inter hominem & reliqua animalia. Sed cur homo solus factus est bipes, habetq; loco pedum anteriorum manus? Quia reliquis animalibus serviebant quatuor pedes ad velocitatem: at homini non erat opus velocitate, quippe, qui manum habet, quæ est ὄργανον ποδῶν ὀργαζῶν, ut lib. 1. cap. 1. dictum fuit, quo instrumenta sibi parat ad domanda etiam velocissima animalium. 20

114. *Cur autem non habuit crura.]* Dicas, An fieri non potuit, ut haberet homo organum illud, omnium organorum primum & maximum, & tamen simul quatuor pedes. Instituit autem hanc quaestionem propter Centaurosum fabulam, quæ in Thesialiâ olim homines

fuisse perhibet, qui superiore quidem parte homines essent, inferiore autem equi. Hoc, (inquit) per rerum naturam fieri non potest. Homo enim & equa sunt animalia nimis discordis naturæ, ut ipsis commistis generatio non fiat, sicuti fit, si equus & asina, canis & lupo & c. misceantur. Hunc in modum Lucretius quoq; philosophatur l. 5.

*Sed neq; Centauri fuerunt, nec tempore in ullo
Esse queat duplici naturâ, & corpore bino
Ex alienigenis membris compacta potestas, & c.*

Mox causam reddens, addit:

*Principio circum tribus actis impiger annis
Flores equus, puer haudquaquam, qui sæpè etiam
tunc
Vbera mammaram in somnis lactantia querit, & c.*

Et iterum, cum negat generare posse unâ illa,

*Inter se quorum discordia membra videntur,
Quæ neq; florescunt pariter, nec robora sumunt
Corporibus, neq; proficiunt ætate senectâ,
Nec simili Venere ardescunt, nec moribus unis
Conveniunt, neq; sunt eadem jucunda per artus.*

Hæc si cognoscere tibi libet ex Naturæ 115. genio, Aristotele, accipe hæc ex 2. Gen. 4. verba. Μίγνυται ἡ, ἂν ἴσοι οἱ ζῴωναι ἔχουσι αἰκνησῆς, καὶ τὰ μετέστη τῶν σωματίων μὴ πολλὴ διάστημα.

h. e. Cum miscentur μη ὁμογενῶν, ea animalia, que non sunt eiusdem generis, ut homo est cum homine, equus cum equa, oportet tempora uteri gestandi, partitionisque propinqua habeant, præterea, non multum inter se differre corporis mole. Ad hanc ipsam causam se referens 4. Gen. 3. ἡ δὲ ἀδιωκτὴν ἐστὶ γίγνεσθαι τὸ πρῶτος τοῦτον, δηλοῦσιν οἱ ζῴων τῆς κνήσεως, πλὴν διὰ φέρουτος ἀνθρώπου καὶ περὶ βόου καὶ κυνός, h. e. Fieri non posse, ut ex homine & ove, itemq; ex bove & cane, generetur monstrum aliquod, indicant partitionis tempora, quæ non sunt eadem in omnibus. Qua de differentia si cupis plura, lege totum cap. ult. 4. Gen. Nota, quod Gal. ait, Fortassis semen nescitur quidem in tam diversis animalibus, &c. Huc enim eunt, quæ Philosophus docet 6. Hist. 23. In misturibus sæpius fieri abortus, quàm in congeneribus. Ob naturæ enim discrepantiam agens cum patiente non facile unitur. Hinc 8. Hist. 28. ait, In Africâ misceri quidem τὰ μη ὁμόφυλα, etiam illa, quæ non sunt eiusdem generis, sed generare illa tantum, quorum tempora uteri ferendi eadem, quæq; magnitudine non multum discrepant. Nimirum, abortiunt, quæ nimis à se distant. Tu vide in hanc rem pulchra alia apud Hieron. Magium 1. Miscell. 20. simulq; nota verba, quæ 4. Gen. 3. immediatè præcedunt modò allata, ut intelligas, Quid sit sentiendum de historijs, quas Joa. Lonæus Boscius affert in inani illâ Medicorum & Physicorum concordia?

116. *Pindaro autem, si ut Poeta quidem.] Locus est Pythior. Od. 2. unde versus ita sunt ordinandi & corrigenda hujus loci lectio.*

--- ὅς
 ἰσσοπισι μαγνη-
 τίδεσσι ἐμίγνυτ' ἐν Πα-
 λίσσῳ Φυραῖς. ἐκ δὲ ἐγένοντο στρατὸς
 θηυμαστὸς, ἀμφοτέροις
 ὁμοῖοι τοκέσσι τὰ μαθρόθεν μὲν
 κέρτω, τὰ δὲ ὑπερθε περὶς.

117. *Loquitur autem de Ixione, qui ex Nube, servâ, quam Jupiter Ixioni, Junonem appetenti, objecerat, genuit Centaurum, hominem sine Gratijs natum, superbum, qui neq; inter homines honorem consequi potuit, neque inter deos. Atq; hic Centaurus E quibus Magne-*

siis miscbatur in Pelij collibus. Inde nascebatur exercitus Mirabilis, utrisq; Similis parentibus: Matri quidem Infra, supra autem patri.

Cæterum, quantoperè variet hæc fabula, & quid illâ significare voluerint veteres, videre est apud Nat. Comitem 1.6. Mythol. cap. 16. & 1.7. c. 4. Pierium Val. lib. 4. Hierogl. f. 32. & 36. Polydor. Virgil. l. 2. Invent. 2. Clem. Alexandrinum l. 4. Stromatum, Diod. Siculum l. 4. At tu, siquidem allegorijs non delectaris, & miraris, quæ ratio sit, Cur κένταυροι dicantur illi ἰσσομιγῆς Gigantes? audi versus politicos Joa. Tzetis, quibus Palæphatum, talia in libris suis Incrediblem jactantem, irridet. Sunt autem isti numero syllabarum, non etiam temporum ratione æquales, ut alij quoque.

Τίνες δ' ἦσαν οἱ Κένταυροι, Παλαίφατος μὲν 118.
 λέγει,
 πρὲν ἰσσοπις μονοκέλησιν ἔκειτο ἰσσοχῆντι.
 Ταύρων δὲ ἀγρίων θετταλῶν τῶν χάρων σινο-
 μβίων,
 νέοι λινές τ' ἀσναμῶν κέλησιν Ἰππιθαίντες
 τὰς ταύρας κατηκύνισον. ἔσπερ λινές ἰδόντες,
 ὡς ταύρας ἀκοντίζοντες, ἀνόμιστον Κενταύρας.
 ἰσσομιγῆς ἐνόμισαν, ὡς πύρρωθεν ἰδόντες.

Ex quibus intelligis, fabulæ originem ex historia esse. Thessali erant primi equites. Quos de longinquo videntes alij, putabant monstra esse, ex equo & homine facta. Iidem, cum olim tauros sylvestres, regionem ipsorum infestam habentes, pellerent, equis infidentes, & spiculis trudentes, vocati sunt Κένταυροι, cum κεντόταυροι deberent, ut Tzetes monet. Verum, ut ad Gal. reditum faciam, quæ ratio est Centaurorum, ea ratio est omnium monstrorum διφυῶν ἢ τριφυῶν, duplicis aut triplicis nature, ut Scyllæ, Charybdidis, Geryonis, Chimææ, Oannis sive Annodoti, &c. Per rerum enim naturam generatio talis fieri non potest. Licet autem his talibus sui tribuantur parentes: quædam tamen è Lunâ (quam alteram terram esse veteres putabant) descendisse ajebant, ut eruditè docet Scaliger in Cirin.

Scientes, Poeticam Musam non minus 119. indigere miraculo, quàm aliis propriis ornamentis.] Scaliger, in primo statim limine Poë-

Poëtices suæ, eum multa dixisset egregia de vi orationis in variis artib. & disciplinis, Sola poësis (inquit) hæc omnia complexa est, tantò quàm artes illæ excellentius, quod cæteræ res ipsas, uti sunt, repræsentant, veluti aurium pictura quadam: At Poëta & naturam alteram, & fortunas plures etiam, ac demum istoc ipso sese perinde ac Deum alterum efficit. Nam quæ omnium opifex condidit, eorum reliquæ scientiæ quasi actores sunt: Poëtica verò, cum & speciosius, quæ sunt, & quæ non sunt eorum speciem ponit, videtur sanè res ipsas, non ut aliæ, quasi histrio narrare, sed velut alter Deus condere: Unde cum eo commune nomen ipsi, non à consensu hominum, sed à naturæ providentia inditum videatur. Quod nomen Græci sapientes ubi commodissime *ὡς τὸ ποιῆν* effinxissent, &c. quæ vide sis. Hoc sensu Diphilus apud Athenæum l. 6. de Poëtis ait *οἷς ἐξ ἑστία ἐστὶ λέγειν ἀπαντὰ, ἔ ποιῆν μόνους*, quibus solis omnia licet dicere & facere. Hinc *ἀνδρῶν, liberos, & à quibus ratio factorum non exigatur*, veteri proverbio eos vocat Lucianus in Dial. de Imaginibus. Ita Flaccus, Pictoribus atque poëtis &c. Vide Casaub. Proleg. in Theop. characteras. An ergò hoc vult Gal. Poëticam, scio, multa desiderare ad suam perfectionem, inter cætera autem hoc, ut fingat esse, quæ in rerum natura non sunt? Talia enim ob insolentiam mirari solemus, v. g. Bestiam media parte hominem, de qua Gal. heic, aut cervam cornutam, de qua post Pindari Scholiasten, vide Frischl. Annot. in 3. Hymnum Callimachi, aut tale quid, quod vel in rerum natura non sit, vel si sit, alium à sua natura habitum induat, ut si scopuli repant, & sylvæ currant, quod de *ἀνθρωπῶν* eiusmodi *θεατρικῶν* Martialis ait. Tum verò fuerit id, quod Plato tradit in Phædone: *τὸν ποιητὴν θεοί, εἴπερ μέλλοι ποιητῆς εἶναι, ποιῆν μύθους, ἀλλ' ἔ λόγους*, h. e. Poëtam, si modo nomen poëta mereri velit, oportet fabulas facere, non autem sermones. Quem locum exponens Proclus, πάντως γὰρ, (inquit) τὸ μυθολογικὸν ἔ, πλάτων ἀποδίδωσι τοῖς ποιηταῖς. τὸν γὰρ ποιητὴν, φησὶν εἴπερ μέλλοι ποιητῆς εἶναι. χρὴ ποιῆν μύθους, ἀλλ' ἔ λόγους, h. e. omnino fingendi fabulas facultatem etiam Plato tribuit poëtis. Poëtam enim

dicit, si modo poëta futurus est, oportet facere fabulas non sermones. Hanc magistri sententiam videtur approbare Aristoteles, cum statim in initio Poëtices suæ promittit se docturum, *πῶς δὲ συνίσταται τὰς μύθους, εἰ μέλλοι καλῶς ἔχειν ἢ ποιῆσαι*, h. e. quomodo constituenda sint fabula, si rectè habitara se sit poësis. Hæc talia admiramur ob discendi cupiditatem, ut idē Arist. docet 1. Rhet. 11. & Seneca de vita beata, c. 32. Vide Oct. Ferrarium l. de Serm. Exot. f. 85. An potius spectat hoc ad illud Platonis in Cratylo: *Εἰ μὴ ἀεὶ δὴ*, inquit *ὡς περ οἱ τραγωδοποιοὶ, ἐπειδὴν τι ἀπορῶσιν. Ἰπὶ τὰς μηχανὰς δὲ ποφεύγωσι. θεὸς αἴροντες*. Quod spectasse videtur Cic. 1. de Nat. Deor. Quod, quia quemadmodū Natura efficere sine aliqua Mente possit, non videtis, ut Tragici poëtæ, cum explicare argumenti exitum non potestis, confugitis ad Deum, cuius operam profectò non desideraretis, &c. Videri autē potest accepisse hæc Cic. ex Aristotele 1. Metaph. 4. quæ de Anaxagora ait, Illū in fabricando mundo uti Mente seu Intellectu, nō secus ac Poëtæ Tragici Deo suo. Trahunt enim machinam, è qua ille apparet tantum, cum progredi ulterius mentiendi non possunt. Ita n. placet mihi interpretari locum, secutus Erasmmum in proverbio, *θεὸς δὲ πο μηχανῆς ἰπιφάνεις*, ubi eius generis plura & elegantia loca videre est. His addam tria. Cic. de Arusp. resp. in fine: Nolite putare, accidere posse, quod in fabulis sæpè videtis fieri, ut Deus aliquis delapsus de cælo cætus hominum adeat &c. Themistius Orat. 1. interprete Remo nostro, Instar Comædi, qui triste, meticulousū, & quod spectatoribus incutiat horrorem, gestibus factum repræsentat, eoque aliquandiu animos eorum suspensos detinet: insperatò, mox è machina Deum, illi perplexitati exitum invenientem, producit Polybius l. 3. quæ de transitu Hannibalis per Albes: Eiusmodi scriptores (inquit) cum non possint invenire exitum, neque libertare se suscipione mendacii, Deos & Deorum filios infarcire in historiam pragmaticam, &c. Vide sequentia, & Casaub. in præf. Goropium Hierogl. 14. f. 216. Lambinum, in illud Horatii in Arte, Nec Deus interfit, &c. Scalig. 1. Poët. 9. & 21. Minturnum, de Poëta l. 3. f.

120.

30

40

50

121.

186. & l. 4. f. 353. Faciunt hoc reliqui etiam Poëtae, restante Macrobio 5. Saturn. 17. cum in summa desperatione, aut alioquin animi dubietate, inducunt Deum aliquem. Hæc de re dicitur mihi aliquid l. 10. c. 12. Tu verò hinc intellige, Jov. Pontanum in Actio, & Hier. Fracastorium in Naugerio, non usquequaque assecutos esse officium Poëtae.

122. *Si verò concesserimus.*] Sit ita (inquit) possit generari *ἐπιπίνθησις* ille: qua re nutrietur? Aliud enim est alimentum homini, aliud equo.

Sed si quis uerum.] Sit iterum ita: possit etiam nutrirī monstrum tale: quid opis afferent illi tot instrumenta? Impedimento potius erunt, quàm emolumento. Quod quomodo explicet, videat, qui uolet.

Quibus verò cruribus imponet librum.] Notetur obiter mos scribendi veterum super genibus. Fit huius rei mentio infra quoq; c. 9. Et Homerus initio Barchomyochiæ suæ,

ἦν ἕβον ἐν δέλτοις, ἐμοῖς δ' ἐπὶ γένασι θῆκη:

Hoc ita esse, persuadet mos Orientalium, hodieq; observatus, cuius, præter alios, Rauwolfius meminit i. Itiner. 3. Sed & cum in universum non ha-

30 beant mensas, ut nos, quæ alia scribendi ratio possit illis affingi? Et hunc sensum afferunt ipsa verba, non illum autem, quem l. Alexandrinus in Notis, ut videre est apud ipsum. Interim non nego, splendiores habuisse olim lecticas seu lectulos lucubratorios, de quibus Casaubonus in Suetonium l. 2. pag. 51. l. 37. & Persium Sat. 1. hoc autem nego, lectulos hos esse eosdem 40 cum triclinariis. Cum enim recumberent in illis, quomodo scribere poterant? Sedisse igitur in lucubratoriis, & habuisse ante se aliquid, cui librum imponerent, probo ex duobus locis, à Casaub. allatis. Primus est Ciceronis 5. Epist. 5. de C. Fannio, qui jacens in lectulo suo, compositusque in habitum studentis, habebat antè se scrinium At iacebat? Oportet hoc explicare exfe-

50 123. *πάντα* (sunt verba Casaub.) componit ad discendum.

*καθίξει πίνωσι τῆν ἕβον σκίμπεδα,
Sede igitur in sacro hoc grabato.*

Heic (inquam) τὸ *jacere* explicatur per τὸ *καθίξειν*. Ne dubites, In Vespis iubet præceptor discipulum ita se componere ad discendum,

*παῦ' ἀλλὰ δόρυ κατὰ κλίβεις, προσμάνθησε,
Tace & huc recumbens disc.*

Heic (dico) τὸ *καθίξειν* exponitur per

10 τὸ *κατὰ κλίβεις*. Huc etiam facit τὸ *Ponere*, quod idem Casaub. non loco tantum dicto, sed & in Sat. 5. sed & apud Horatium de more studendi explicat, prorsus ut Gal. noster. Est autem (ut dixi) discrimen in eo tantum, quod alii genibus utebantur pro mensa, alii scrinio seu pluteo. Qua voce cum utatur paulo post Persius, Nec pluteum cædit &c. laudetq; Quintilianus l. 10. c. 3. quid

20 causæ dicemus, quò minus admittamus explicationem? Fallor, an alia dici non potest, quàm illa, quam ego nolo dicere? vel propter Gal. locum?

Recubere uellet aliquis in convivio.] Huc 124

more qui intelligere uolet, adeat Mercurialem i. Gymnast. 11. Stuck. 2. Conv. 34. f. 267. b. Apianum, Inscript. f. 435. & 448. Philandrum in Vitruv. l. 6. c. 5. Pæcirollum, eiusq; Commentatorem Salmuthum l. 1. Deperditarum.

Equum sanè, bovem, canem.] Postquam dixit, quæ commoda habeat homo bipes ex manibus: dicit etiam, quæ incommoda forent quadrupedibus ex iisdem si haberent. Hæc occasione attingit disputationem libri primi, de animæ moribus, corporis apparatus respondētibus.

Hæc quidem inclinat a pascuntur.] Ob id collū habent longius. Vide infra l. 8. c. 1.

40 *Anterioribus pedibus pro manu utuntur.*] Hac de re infra l. 11. c. 8. quædam. Adde Aristot. 2. Hist. 1. 2. part. 16. 4. part. 10.

Quicumq; verò animalium ex sanguine.] Ab animalibus sanguineis delabitur flumine quodam orationis ad exsanguia, de quibus ubi pauca quædam dixit, ablegat nos ad Aristotelem 4. Hist. 1. & seq.

Quod autem tutius erat.] Non tantum erat incommodum quadrupedibus habere manus, sed & periculosum. Cum enim non possint sibi (instar hominum) parare præsidia, quæ cordi opponant: debent ita prona incedere, ut spina dorsī esset illis pro defenfaculo, qua de rel. 12. c. 10. & 11.

125. *At bipedes quidem & aves sunt.*] Objectione, Quomodo solum hominem dicis esse bipedem cum aves etiam sint? Respondet, sunt. sed non eo modo, quo homo. Sedere enim non possunt, quod crura ipsarum cum spina non faciant lineam rectam. Vide Aristotelem 4. Part. 12. *περὶ ζῴων κινήσεως, 15.*
Quaedam veluti carina] Explicationem pete ex l. 12. c. 10.

CAP. III.

Qui igitur sit, quod illa sedere nequeant.] Quæ hæcenus dicta sunt oratione fati prolixâ, tandem confert in pauca: Cur solus homo hoc modo est bipes? seu, quid conferunt illi duo crura, hoc modo facta, ad sapientiam? Duo: alterum, ut sedere possit, alterum, ut erectus incedere. Utrumque enim servit tractandis varijs artibus. Propter sessionem, tam illa articulatio, quæ femoris est ad os sacrum, quam illa, quæ tibiæ ad femur, habet peculiare quid præ quadrupedibus & avibus. Articulatio femoris cum osse sacro in omnibus illis est antorsum: in homine est retrorsum. Articulatio tibiæ cum femore in illis contra est, hoc est, vergit retrorsum: at in homine antorsum. Jam igitur sedere potest commodè homo. Cum enim spina ipsius cum femore lineam faciat rectam; cum femur cum tibia aliam faciat lineam rectam: inniti potest spinæ, plurimum adjuvantibus clunibus, quippe quæ ἀθλιπὸν τε καὶ ἄλυπον ἐργάζονται ἐν τῷ κνήμῳ ἔδραν, faciunt, ut sessio sit sine molestia & dolore, ut infra loquitur l. 15. c. 8. Sunt enim, ut heic vocat c. 8. extr., ἰππιθηδεῖο-
 τῶν πρὸς ἄλλα τῶν ὑποκνημίων σωματίων, *artissimum proruignaculum incumbentium*
 126. *corporem.* Has quia solus homo habet, solus etiam sedet, docente Aristotele 2. Hist. 1. 4. Part. 10. Est autem hæc causa primaria, artium exercitium: secundaria meminit idem Philosophus in de Part. Cum, (inquit,) quadrupedia super quatuor suis pedibus quasi jaceant, non facile lassantur: at homo, cum duobus pedibus innitatur tota moles, non diu durare potest, sed indiget ἀναπαύσεως ἐκ κνήμῳ, quiete & sedili. Hanc præstat sessio, de qua fati. Propter rectam figuram, non tantum sunt illæ articulatio-

nes, sed & crura tota (περὶ ἰσχία, inquit Arist. in de Hist. καὶ οἱ μηροὶ ἐκ κνήμῳ, femora & tibiæ) tam sunt robusta, ob copiam multorum robustorum musculorum, ut gestandæ huic moli sint fati. Cæterum, apud Philosophum in de Part. l. c. Quadrupedia quidem sunt talia, μη δυναμένης τῆς ψυχῆς φέρειν τὸ βάρῳ, quod anima sit debilior, quam ut elevare possit pondus tam insigne: homo autem est talis, ἀλλὰ τὸ πλὴν φύσιν αὐτῶν, καὶ πλὴν ἐστὶν εἶναι θεῖον, quod natura & substantia eius sit divina. Et licet subinde dicat, Quæ in re consistat illa ἡσότης, divinitas, ἐν τῷ φρονεῖν καὶ νοεῖν, in prudentia & mente? tamen, si causam quaras ex inferioribus, dicitur tibi ex 2 Part. 3. 3. Part 6 de Resp. 13. Quia homo ex omnibus animalibus est calidissimus & maximè sanguineus. Quæ causa est, cur thoracè habeat latissimum. Quò n. major est ignis, eò latius se explicat. Infra sub fin. l. 7. Jam igitur hic calor hominis opponitur debilitati seu frigori animalium aliorum, facitque, ceu 2. Part. 7. & 10. 4. Part. 10. de Ingr. anim. 5. dicitur, ut solus homo partem superiorem habeat versus superiora, itaque sit maximè dispositus secundum naturam, putà, primam, seu primum ens, à quo proximè dependet. Et hoc est, quod Varolius docet 1. Anat. 3. hominem esse rectum, propter cerebrum. Hanc etiam ob causam Gal. hominem solum vocavit animal divinum, lib. 1. cap. 2. & repetit infra lib. 13. cap. 11.

Præcedente Commentario.] Non immediatè. Est enim l. 1. c. 5.

Modo similimo infantibus.] Vide locum cit. Arist. in de Ingressu.

Opinari autem, ob id rectè stare hominem.] Πολυθροῦλῳ γὰρ sunt in hanc rem versus Ovidij 1. Metamorph.

Pronaque, cum spectent animalia cætera terram, Os homini sublime dedit, cælumque tueri iussit, & erectos ad sidera tollere vultus.

In eandem sententiam Virtus apud Silium Italicum lib. 15. Scipionem alloquitur:

Nonne vides, hominum, ut celsos ad sidera vultus Sustulerit Deus, ac sublimia finxerit ora? Cum pecudes, volucrumque genus, formasque ferarum Segnem atque obscenam passim stravisset in alvum.

Cic. 1. de Leg. Figuram, (inquit) corporis habilem & aptam ingenio humano dedit. Nam cum cæteras animan-

res abjecisset ad partem, solum hominem crexit, & ad cœli, quasi cognationis, domicilijq; pristini conspectum excitavit. Et 2. de Nat. Deor. Sunt e terrâ homines, non ut incolæ atq; habitatores, sed quasi spectatores superarum rerum, atq; cœlestium, quarum spectaculum ad nullum aliud genus animantiũ pertinet. Dixerat autem antea, Deum homines ex humo excitatos, celsos & 129. erectos constituisse: Huic sententiæ objicit Gal. heic duo, 1. piscem dictum *ἔρανοσκόπον*, quem callionymum dicunt alij, Pulcrum Gaza apud Aristotelem, quia confundit, ut puto, cum *καλλιχόρῳ*. Ab utroque distinguunt alij *τὸν ἡμεροσκοπῶν*, ἢ *ἡμεροσκοπίων*, qui & *νυκπερὶς* Oppiani, minus rectè, ut ex Hesychio quoque ostendit Casatib. in 7. Athen. 7., cui consentit Valles., cap. 42. Sacræ Phil., eum 20 piscem esse autumans, cujus felle Tobias discussit suffusionem paternam. De hoc multa Gesnerus, Bellonius, Odoardus, Rondelietius, post alios plurima Aldrovandus, de Piscibus cap. 51. Hoc autem vult Gal., Quia piscis hic sursum spectat, unde non Græcis tantum *ἔρανοσκόπος* dicitur, sed & Italis quibusdam un Prete, ὁ Preve, quod, sacerdotis orantis more, sursum oculos 30 habeat: non potest id proprium dici hominis, quod vulgo tamen creditur. 2. Structuram hominis. Cum enim cœlum videre non possit, nisi reflexo collo; & verò asini, boves, cameli, omnia quadrupeda eodem habitu videant, quemadmodum etiam aves, quæ longo collo præditæ sunt: quis non dixerit, animalia hæc esse homines? Hanc posteriorem Gal. ratiocinationem quidam (cujus 40 nomini parco) in publico scripto vocat calliditatem aut sapientiam nimiam: ille verò non respondet ad rationem, quod facere utiq; debebat, si malè Gal. dixerat.

130. Et dicere possit, *Respicio*.] Integer est versus in Græco, *αὐταυγῶ τὸν ὀλυμπον ἀταρθέτωςι προσώπις*. Non est autem, ut Interpres putavit, *τὸ αὐταυγῶ* solum *Respicio*, sed, ut *αὐταυγῶ* significat contra 50 fulguro, (sic propudium illud Imperatoris, Caligula, apud Dionem, *πῆς θρονῆς ἐκ μηχανῆς ἐν ἀντιέροντῶ, ἐπῆς ἀστραπαῖς ἀνταυγῆς, ἢ ὅτι κεραυνὸς κατέπε-*

σι, λίθον ἀνταυγῆς, tonitruum ex machina aliqua obtrahat, fulguribus opponit aliud fulgur, & si fortè lapis e cælo cadat, lapidem contra vibrat,) ita *αὐταυγῶ*, contra intueor. Ut sit sensus: Quemadmodum cœlum & cœlestia corpora deorsum vident & inveniuntur nos: ita ego contrarium illis lumen objicio, nihil formidans. Quos enim valdè metuunt homines, eos aspiciere non possunt, etiam verbis deliniti, inquit Xenophon *κυρσπ. γ.* Est autem *Aspicere* *ἀντιέλεπν*, quod idem *Ἑλληνίζ.* dicit, *ὁρῶντις ὀμμασιν ἀντιέλεπν*, & Plautus in *Casinâ*, *Contra aspiciere oculis*. Cæterum, cujus sit versus iste, multâ operâ, multâque apud amicos Clarissimos, charissimos diligentia inquisivi diu: sed frustra. Affert etiam sine autoris nomine Scaliger in 5. Manilij, itemque in *Cirin* Virgilij, & putat Lucretium ita expressisse, Epicurum intelligendo,

Qui primus cælo est oculos attollere contra Ausus.

Affert pariter sine autoris nomine Camerarius 5. Problem. 6. Ut mihi fortè, meique similibus sit porro dormiendum in utramque aurem, præcisâ omni inventionis spe. An dictum est *ὑπερβίχεν* *ἢ ἐξυπνιάζοντ*, *superbi & supini*, qui incedere solet, quasi veru deglutivisset, ut Epictetus comparat apud Arrianum l. i. c. 21? An, ut specialius dicam, Titanis cujusdam, imponentis Pelion Ossæ, ad cœli oppugnationem? Sic fuerit ex Epico Cyclo, cujus scripti argumentum ex varijs autoribus oppido quam eruditè explicat eruditissimus Casaubonus in 7. Athen. 3. & 4.

Quod verò ne Platonem quidem intellexerint.] Locus est in 7. de Republ., qui Justus inscribitur. Socrates enim refutans ibi Glauconem, nimis extolentem Astronomiam sui temporis, hæc ratione datâ, Quod sensu utatur solo, (non magis quam ille, qui laquearia picta intuetur,) non intelligentia seu mente, ait: *Ἐγὼ γὰρ αὐτὸν εὐδυναμαί ἀλλότι νομίσαι αὐτὸν πρὶν ψυχῶν βλέπῶν μάθημα, ἢ ἐκείνο, ὃ αὐτῶν τὸ ὄντε ἢ καὶ ἀόρατον. Ἐάν τῳ πῆς αὐτὸν κεχρημένος, ἢ κατὰ συμμεμνηκῶς, τῶν ἀσθητῶν τι ἀπὸ χειρῶν*

μαθαίειν, ἕτε μολέειν αὐ πότε Φημι αὐτόν. Ἐπισημῶν γὰρ ἔδεν ἔχον τῶν ποιῶτων. ἕτε αὖω, ἕτε κρω βλέπειν τῶν ψυχῶν, καὶν ἔξυπνίας νέων ἐν γῆ, ἢ ἐν θαλάσσει μαθηταίη. *Sensum igitur Platonis secutus est Gal. tantum, non etiam verba, quae sunt: Ego persuadere mihi non possum, ullam aliam disciplinam facere animam sursum ferri, quam illam, quae sit de (verro) ente, eog, invisibili. At verò si quis vel sursum vel deorsum hiet ore, ositanti non dissimilis, occupatus interim in sensibilibus tantum: ne discere quidem illum puto. Sensibile enim scientia non est, sed intelligibilem. Dicit verò etiam non potest, animam vel sursum vel deorsum ire, si quis supinus iacens, sive in terra, sive in mari, discere se credat.* Hæc ille, quibus Gal. confirmat suam sententiam, Quid sit cælum suspicere? Ita Anaxagoras apud Laërtium interrogatus, cujus rei causâ natus esset? Inspiciendi, inquit, cæli & solis & lunæ.

CAP. IV. V.

132. **[**Incipiamus igitur rursus à cruribus.] Absolutâ disputatione universali, Cur homo habeat tales pedes? descendit ad particularia. Licet autem videatur velle agere de partibus pedis similibus. agit tamen omninò de conformatione, ex præscriptâ methodo lib. I. cap. 9. Nimirum, per hanc agit pes, quod agit, non fécus atque in manu fit. Heic illud præmonstrandum est. Quemadmodum conformatio ibi respiciebat, vel totam manum, vel imam tantum: ita heic quoque. Tota manus veluti facta est, ut quam longissimè discedat à thorace, flectaturque *ἔπι τὸ κῆλον*, ceu Aristoteles loquitur, quò mutuas operas tradere, & quam plurima, maximaque comprehendere possint: ita totus pes (quâ de re latius cap. 9.) factus est, ut quam longissimè à clunibus abscedat, flectaturque in ambulando extorsum, ut quam plurimum soli contingere, & quam firmissimè inniti possit. Rursus, ut duæ magnæ manus partes sunt factæ propter τὸ ὄ tantum; minor seu summa manus propter τὸ εἶ-
50 *ναι*: ita heic quoque. Quemadmodum igitur manus summa tantum dicebatur ὄργανον ἀπτελητικόν: ita heic pes parvus tantum dicitur ὄργανον βαδιστικόν, instrumentum ambulatorium. Ut enim

Philosophus ait 4. Part. 10. τῶν ποδῶν ἕργον ἐστὶ βεβηκέναι ἀσφαλῶς, *Pedum officium est tutò & securè incedere.* Nimirum, 133. comparat ibi manum summam cum pede imo. Et alioquin totum vocat ille σκέλον, *Crus.* Ergone, (inquis) hic unus & solus est totius pedis usus. At Aristoteles agnoscit etiam alterum. Paullò enim ante verba jam allata (ut etiam 2. Hist. I. Ingress. anim. c. 11.) docet, Hominem proportionè corporis pedes habere maximos, carnosos quippe valdè, idque in eum finem, ut, duo cum sint foli, sufficiant gestandæ corporis moli. Et hoc est, quod 2. Part. 16. ait, ἔνεχ' ὑποστάσεως ἑ βαρῆς ἔχειν, *pedes idèò esse, ut subsint corpori, h. e. ut instar Atlantis gestent corpus.* Nec abest ab hac sententia Gal., cum heic cap. 5. & mox 6. 7. & 8. 2. etiam Mot. musc. 3. vocat ὄργανα τῆς βάσεως, ἢ ἑδρας, *instrumenta talia, quæ basis, fundamentive usum præstent corpori.* Resp. Ita planè est. Sed enim quia ambulatio præsupponit fundamentum hoc, commune homini cum animalibus gressilibus, ut Gal. docet cap. 6. non necesse habemus illud peculiariter monere. Nimirum, jam hoc dicitur cap. 5., Corpus nullum de loco in locum transferri posse, nisi pede, altero quidem quiescente, & fulciente corpus, altero autem promotò. Duo ergo heic reverà sunt, à quorum potiori denominationem accipiunt Aristoteles & Gal., quos meritò sequimur. Quo loco id repetere non fuerit alienum, Pedes humanos præ alijs esse divisos, ut apprehendere possint, adeoque manibus sint similes, non figurâ tantum, sed & usu. Malè igitur Aristoteles, qui 4. Part. 10. divisos esse ait, ne unâ particulâ læsâ lædatur totum. Verumenimverò, ut hæc apprehensio, melius intelligatur, oportet audire ipsum Galenum.

Virum igitur præstitisset ei, rotundos & 134. duros.] Heic enim instituit comparisonem pedis humani cum pede equino in tribus. Ut velox, (inquit,) & tutus sit ingressus equo quadrupedi, debebat & rotundos habere pedes, non latos; & duros, non molles; & integros, non multifidos: at verò ut homo bipes, in pluribus locorum differentijs versari posset, ascendere, (inquam)

montes, arbores, &c. debet pedes habere latos, molles, & multifidos, quò ad apprehensionem sint aptiores. Sed ita caret homo commodis, quæ equus habet? Ubi omnia simul esse non possunt, præstat ea sola esse, quæ sunt utiliora. Sed neq; omninò absunt illa. Quæ enim equus habet à soliditate unguæ: homo potest habere à calceis. Quos quia deponere potest, quoties vult, in eo etiam præstat equum.

Cur autem adeò longi, quantum, nunc sunt.] Resumit pleraque, quæ humano pedi propria esse dixerat, & latius explicat, confirmationis ergò, ut loquitur.

Dicendum itaq; prius est nobis.] Ut manifestior sit oratio, docet, ex Aristotele, (ni fallor,) de Ingr. anim. 12. Quomodo fiat ambulatio? Fit, (inquit) ingressus seu ambulatio altero pede promotò, altero quiescente. Cui ergò ex his duobus servit, quod dictum ab initio est, Pedem humanum esse latum?

135. *Sed firmari quidem pedis.*] Respondet: Pedi in terram fixo, molemq; sustinenti, ne cadamus. Melius autem figit, stabiliusque sustinet, quod latum est, præcipuè, si sit solum. Addit autem heic, Cum latitudine habere longitudinem quandam, comparatum scilicet cum equino. De hac loquitur infra cap. 7., quamvis exemplariter digitos nominet, Habuisse longitudinem illam, quæ huic apprehensioni sit satis.

Testimonium eius rei locuples nobis tulerunt.] Confirmat rem duabus historijs. Pestis, (inquit,) quædam grassabatur in summos pedes, eosque putrefaciebat, ut sine baculo ingredi nò possent, quos calamitas illa prehensisset. Indicio manifestissimo, si dematur aliquid de latitudine & longitudine pedis, non posse illum postea ita firmari in terrâ, ut moles ipsa sit tuta à lapsu. Huic pestem germanam fuisse crediderim illam, quæ annis superioribus in pecora, præcipuè equos, sæviebat in hac nostra vicinia. Quæ enim evadebant, illis unguæ decidebant, & non nisi longissimo tempore restituebantur, & illa ferè juniora tantum. Altera historia est, Latro quidam circa Coracisium Pamphiliæ deprehensus præcidebat extremos pedes, qui pariter sine baculo incedere non poterant, ob eandem causam. Porrò, Coracisium, aut po-

tius Coracesium, (in Græco n. scribi debet *κορακίσσιον*) apud Pliniū l. 5. c. 27. pars est Tauri montis. Distinctius Strabo l. 14. ubi Coracesium primum Ciliciæ castellum esse ait, in petra prærupta situm, quo Diodorus Tryphon receptaculo usus sit, &c. Et ne putes, alium quendam 136. heic designari locum, post aliquot lineas ait, Coracesium à quibusdam Pamphiliæ adscribi. Pamphiliæ enim fines & Ciliciæ initium in propinquo sunt, eodem autore. Hinc tanta in utraque gente morum similitudo, de qua idem Geographus lib. 12. & latè Erasmus in Proverbio, Corycæus auscultavit. Si delitari tibi libet amplius, adi Protopomæum Mercatoris in Tab. 1. Asia.

Quorum digiti, mortificati à nive.] Ejus rei exemplum è Xenophonte afferetur infra l. 10. c. 3. Interim vide Simlerum Com. de Alpibus, f. 115. Affectum ipsum (ut author est Suidas,) vetustiores Græci *χύμεθλον ἢ χίμεθλον, perniονε*, recentiores *ἀπικαυμα* vocarunt. Quo autem sensu frigus dicatur *χέειν, urere*, scies ex Casaub. in Athenæum l. 3. c. 19.

Nisi varia fuissent in pedibus dearticulationes.] Postquam fat multis verbis & exemplis docuit, Pedem humanum præ equino habuisse hoc peculiare, ut latus simul & oblongus sit, quod primum fuit inter illa, quæ proposuerat: accedit jam ad tertium, & docet, Debuisse etiam articulatam esse, & referendo se ad l. 1. c. 5. docet, ideo pedes esse factos ita, ut sicubi opus sit. (v. g. in scandendis scalis) possint se circumplicare, firmiterque apprehendere. Hoc nò ruat illi, qui fructus legunt ab arboribus. Deponunt enim calceos, ut tenacius hæerere possint. Cæterum veteres plerosque non semper fuisse calceatos, ut nos, è multis locis probat summus Casaub. in Theop. cap. *ἐπιμυρολογίης*. An ut certius ambulantur?

Nam ut in manibus antea demonstravimus.] Loco jam dicto. Ubi cum de cavitate manuum nihil legatur, confirmatur id, quod Galeno objicit Argentarius, in præf. operum suorum, & fateatur ipse l. de libr. propr. 1. Non solitum illum fuisse relegere sua. Quidquid sit, addendum id esse ex h. l., monui ego, moneoque denuo. Hac de re pulchra est observatio Varoli 1. Anat. 11. Quoniam (inquit) nullum corpus grave duobus tantum

tantum fundamentis erectum detinetur, nisi fuerit infixum : ideò cruribus hominis pedes adjiciuntur in media planta concavi, ita, ut quilibet horum duobus extremis inhæreat, hominesq; duobus quidem cruribus innixi, quatuor tamen fundamentis stent & incedant. Hæc ille : è quibus intelligitur, Cur illi, quibus à mala conformatione pedes imâ parte plani sunt (Plancos aut Plautos Latini, λειόπους Græci vocant) tam infeliciter stent, ambulentq;? Heic verò illud sciendum est, καλοτης, *cavitas*, seu *firmitas*, (pectus seu pectusculum pedis vocant quidam, ex Hippoc. 3. Artic. 92.) de qua nobis sermo est, est in exteriori & humiliore pedis parte, ut Gal. loquitur cap. 7. ut nos, in planta pedis: Huic opposita κυρότης ή ύψηλότης, *gibbositas* seu *convexitas* in interiore & superiore pedis parte est, *auffdem riefi*. Cavitaris ergò si hic est usus, apprehensio : quis usus est gibbositatis? Explicat illam Gal. c. 7. jam dicto, itemque c. 9. extr., Firmitas seu securitas. Quemadmodum igitur illud propriè pertinet ad pedem promotum : ita hoc ad pedem in terrâ firmatum, super quo οχέει ό έ σώματα, *vehitur corporis moles*, ut Gal. ait. Sed quomodo gibbum juvat firmitatem pedis stantis? Præstando tibiæ αὐτήση γγμα ή αὐτήρεισμα, *fulcrum seu tibicenem*, ne in motu labascat. Hac qui carêt, (ut Gal. docet) faciliè evertuntur in lucta, in cursu, aut alioquin in locis inæqualibus.

138. *Qui planè privatus est omni apprehensione.* Non ausim id dicere. Certè videmus, quomodo in ascensu montis, aut alioquin si gravius sit onus, quod trahunt, infigant anteriores pedes! Et ob id extremitas circularis ungulæ eminent. Quæ quia atteritur; & verò loca sæpè sunt aspera : ferreis soleis solemus juvare naturam.

Luporum autem & leonum.] Tacitæ objectionis solutio: At rapacia animalia, (γαμψώνυχα vocant Græci) fortius apprehendunt homine? Respondet, prædam tantum. Ad reliqua enim quæ homo obit, sunt inepta. Idem dixeris de simia, de qua mox c. 8.

CAP. VI.

R *Vrsus autem & heic oratio*] Finita comparatione pedis humani cum equi-

no, alijsq; animalibus, instituit novam, cum manu scilicet humana, à quâ ait illum differre in duobus, 1. in positu digitorum, 2. in numero ossium tarfi, ut ego quidem accipio vocabulum.

Oportere quidem omninò humanum pedem.] Primum. Quoniam pes humanus debebat quidem & ipse apprehendere, ut manus; debebat autem simul consuli stabilitati, & quidem potiori ratione: fuerunt digiti omnes conjuncti, non autem abunctus à reliquis pollex, ut in manu. Et hoc est, quod supra docuit l. 2. c. 9.

Num igitur hoc solo differunt.] Alterum. 139. Quoniam pes humanus tantoperè indigebat firmitate, quippe, unus in progressu sustinet totam corporis molem: Natura etiam peculiaris ei dedit instrumenta, tria videlicet ossa, quæ rectè subjacent tibiæ, & vocantur, primum quidem αὐτή γαλ, *vulgo (sed male) talus*, secundum πέλων, *calcaneum*, tertium σκαφοειδές όσεν, *os naviforme*. Et hoc est, quod jam aliquoties dixi, Gal. tarsum vocat quatuor tantum ossa, cum metatarsio articulata. ego verò huic appellationi includo etiam tria hæc ossa, ut evidentior sit responsus tarfi cum carpo.

CAP. VII. VIII.

D *Icamus iam, quemadmodum in manu fecimus.*] Post absolutam disputationem universalem, venire Galenum dixi ad conformationem, prorsus ut in manu. Absoluta igitur conformatione etiam (pariter ut in manu) descendit Gal. ad explicationem similiarium, docetq; Quid singulæ conferant ad actionem hanc, Ambulationem? Protestatur autem heic, & repetit c. 10., se de ijs partibus, quæ pedi insunt, quatenus est organum apprehensorium, non dicturum, nisi obiter, ne longior fiat oratio: dicturum autem de ijs tantum, quæ pedi sunt propriæ, quatenus taliter ambulat. Ideo statim ablegat id, quod de multitudine digitorum & articulatione dici poterat: pertinet enim ad apprehensionem. At verò, quod pollex non est abunctus à reliquis, ut ibi; quod in tantâ longi non sunt, ut ibi: id pertinet ad apprehensionem talè, quæ pedi propria est. Hac occasione agit etiâ de cavitate & gibbositate

pedis, de quarum utraq; jam dixi. Nempè, cavitas est communis pedi cum manibus: at gibbositas propria est, propter apprehensionem talem.

140. *Non igitur adhuc quæres.*] Jam penitus se firmit in partibus similaribus, facitq; initium ab ossibus pedis imi. Primum autem de tarso septem ossibus agit, quæ omnia ait ita esse facta, ut, extrinsecus quidem cavitas fiat, intrinsecus autem gibbositas. Qua de re quia dictum est satis; & verò quia ad *αὐτὴν* potius pertinet res ipsa, quàm ad orationem: non est cur immeret.

Et ita quidem septem primorum pedis ossium usus constat.] Hæc sunt ultima verba cap. 7., quæ alius loci esse, planè certus sum. Cum enim ibi non sit finis usus ossium tarso, sed extendatur per aliquot lineas c. 8., usque scilicet ossa metatarsij: quí potest heic legi talis oratio? Rejicio igitur eò, quò dixi. Ubi cum dicatur, *ἐξ ἧς ἡ τρίτων; τὴ τρίτων* autem non possit non referri ad *τὸ ὅσων*, quod est in oratione hac trajectitià: prorsus persisto in sententiâ.

Posthac sunt planta ossa.] Post tarsum agit de metatarsio, quod ait ex quinque ossibus constare, non ex quatuor, ut metacarpium. Causa est antea allata, 30 firmitas apprehensionis. De his ossibus addiderunt Rec. hoc, Quâ parte articulantur digitis pedum, capita illorum versus superiora magis, versus inferiora minus porriguntur, contrà quam in manibus. Cur hoc? Quia pedes in ingressu elevari, seu versus exteriora protendi debent: manus contra in apprehensione deprimi, seu versus interiora tendi debent, ut sit firma apprehensio.

141. *Hoc nomen ab Anatomicis.*] *ἡ τῶν πρῶτων ἀεὶ ἀδρεῖς ἀεὶς τὴν δὲ τῶν πρῶτων* (ita enim rectè Gaza, non *πρῶτων*) *κίνησις, ζήσημός ἐστιν, pes extremus additus est propter motum in solo*, ait Arist. 4. Part. 13 Vide I. Alexandrinum in hunc locum.

Deinde sunt digiti.] Post metatarsium agit de digitis pedum, de quibus hoc tantum notat, Pollicis ossa non tria fu- 50 isse, ut in manu, sed duo. Eadem longè majora fuisse, quàm pollicis in manu. Cur hoc? Magna & pauca ossa plus habent roboris, quàm parva & multa. Ob robur igitur fundamenti ita est in pede.

De his etiam addenda videretur Rec. observatio, Sinus ossium non fuerunt tam ampli, ut in manibus, ut ad elevationem in ingressu, de quo modò, sint aptiora. Contrà autem in manibus debuit fieri, ne facillè cedant.

Num igitur planta proportione.] Quia 142. quæ juxta se ponuntur, fiunt utrinque clariora, comparat Gal. explicatum modò tarsum & metatarsium cum carpo & metacarpio. In hac refutat tantum Eudemum quendam, qui nimis exactam similitudinem volebat, non animadvertentem interim, neque de articulationes singulorum ossium, neque motus, de quibus suprà l. 2. c. 9. Nimirum, similitudo non extendit se ultra actiones cujusq; partis. In illa id ipsum inculcat, heic quidem tarsum fuisse talem, illeic autem carpum, quia manus actio volebat hoc, pedis illud. Ejus rei occasione explicat iterum usus ossium singulorum tarso, rationemq; compositionis & figuræ. Calcaneum, (inquit,) est maximum omnium, idq; immobile: quia sustinet molem totius corporis, adeoque firmitati servit. Astragalus, quatenus articulatur tibie, adjuvat motus ipsius rectos; quatenus naviformi, obliquos: ideò motui servit. Naviforme, propter Astragalum est. Reliqua minora ossa habent eum usum, quem carpi omnia.

De quo prius diximus.] c. 5. & 7. Jam illud superaddit, Cavitationem illam internam servire etiam levitati pedis, & per consequens velocitati.

Mentionem autem & heic faciemus pedis simie.] Referendo se ad l. 1. c. 22. comparat pedem humanum cum pede simie. 40

CAP. IX.

DE ossibus itaq; pedum abunde.] Debat post ossa pedis egisse de musculis, alijsq; eò pertinentibus, ut proportio sit inter tractationem manus & pedis: ille verò ait heic, Se ossa absoluturum, antequam ad musculos. Ideò statim de ossè femoris agit mirum, cur non prius de tibia & fibula! Sed refert id parum. De ossè femoris duo heic docet, 1. Cur omnium corporis ossium maximum fuerit? Quia omnem corporis molem gestare debebat. 2. Cur ossi fa-

cro

cro inarticuletur obliquè, & non secundum rectam lineam? Propter id ipsum. Cum enim, sive stamus, sive ambulemus, necesse sit corpus faciat lineam rectam cum eo, quod portat corpus; non sit autem idem positus corporis stantis & ambulantis: necessum fuit, ut unum illud fulcrum esset potestate duplex. Ergo cum stamus, corpus facit rectam lineam cum acetabulo, cui os femoris inarticulatur: itaq; moles incumbit acetabulo. Cum ambulamus, h. e. alterum crus transferimus, alterum in terra firmamus, cum inclinatur corpus versus exteriora, facit rectam lineam cum capite obliquo ipsius ossis femoris: itaq; moles incumbit ossi non acetabulo.

144. Hoc, (ni erro) volunt sibi verba illa, ab Interpretibus non intellecta: τὸ δὲ ἐκ τῆς μέσης ὑπερρείδῃ τὸ βασιλῆον αὐτὸ, μάλιστα αὐ γίνονται, Q. d. Hoc optime factum fuerit, si, quod portat pondus, corpus, suffulciat illud exactè in medio. Nimirum, medium aliud est in stando, dum corpus est in æquilibrio: aliud in ambulando, dum corpus propendet extrorsum. Illi corporis statui seu situationi, secundum rectam lineam est acetabulum ossis sacri: huic cervix femoris. Ex utroq; constituitur medium unum, si & stationem & ambulationem jungas. Hunc esse Gal. sensum, ostendunt porro illa, Ut enim si latitudo esset æqualis, &c. Atque hic est primus & maximus usus: secundus est, ut crura à se distent. Cum enim ad tutam ambulationem necessarium sit, ut multum contingatur soli, super quo rectè firmentur pedes: debuit fieri huiusmodi aliqua obliquitas, qualem facit ossis femoris cervix, quæ proportionem respondet claviculis. Necessarium hanc esse, (ait Gal.) docent illi, qui femur habent rectius, & ad genu inclinans, sive à nativitate, sive à casu aliquo fortuito: quæ enim facile illi cadunt? Tertius usus est, ut locus sit musculis & vasibus harum partium. Per exteriora enim illa decurrere non poterant, sine gravissimo vitæ periculo.

145. Hanc eius formam & Hipp. novit.] Lib. de fract. Apud Gal. est Com. 2. t. 69. Προσχωμένην τὴν χεῖρα, inquit, καὶ τὸ δεξιὸν μέρος γαυρῶς ἐστὶν εἰς τὸ ἐξω μέρος, ἢ εἰς τὸ ἐσω, ἢ εἰς τὸ ἐμμεσοθεν μᾶλλον, ἢ εἰς τὸ πρῶθεν. Εἰς τὸ πρῶθεν τὸν ἰσχυρὸν

τὰ μέτρα καὶ διαστέφεται, ἐπὶ μὴ καλῶς ἰστέφεται, h. e. scire oportet, femur esse contortum ad exteriora magis, quàm ad interiora; & ad anteriora magis, quàm ad posteriora. Quamobrem, nisi rectè curetur, ad hac loca facile distorquetur.

Refert quidem & ille loco quodam.] Lib. de Articulis. Apud Gal. est Com. 3. t. 87. Agens enim ibi Hipp. de luxationibus femoris & tibiæ, utriusque ait commune esse, minus rectè stare posse, siquidem ad interiora fiat luxatio. Quo loco cum Gal., de significatibus vocis καλῶς ἀγῆς, manifestè loquatur de luxatione huic opposita: manifestum etiam est vitium esse in Codice, qui ἔσω legit, αὐτὸ δὲ ἐξω. Quod enim ait, contorsionem illam facere ad stationis firmitatem, cum & illi, qui naturaliter sunt vari, stabilius ac firmitus stent, quàm qui penitus recta crura habent: omninò facit ad id, quod jam dictum est, Femur naturaliter vergere ad exteriora. Comprobant hanc lectionem, quæ heic leguntur, Maxima autem fides hujus sermonis sit, &c. Comprobant præterea Archilochi versus, de quibus mox.

Alter utiq; esset blasitatis modus.] Hinc intelligitur vera βλασις ἢ βλαισις significatio. Cum enim antea dixerit, βλαισις dici illos, quibus femur non est naturaliter extrorsum flexum, sed introrsum ad genua; cum heic dicat, βλαισις dici etiam illos, quibus femur nimis extrorsum vergit, h. e. non ultra tantum medietatem, postquam intrò, & ad genu redire debet, sed usq; ad genu, & ultra genu: βλαισις duplices fuerint, Latinis & Vari & Valgi. Veruntamen scire oportet ex l. de Caus. morb. 7. Vocabulum aliàs latè accipi, pro quavis distortionem, ut heic: aliàs pressè, pro illa tantum, quæ fit ad interiora, quomodo qui affecti sunt, Latinis Vari dicuntur. Tum verò quæ huic distortionem opponitur, peculiare habet nomen. Ραιβοί enim καὶ ροικαί, Græcis dicuntur sic affecti, Latinis Valgi, aut Variæ. Fuerit itaque locus in 3. Off. medicæ, t. 31. ubi ista invertuntur, corrigendus ex h. l. de Caus. morb.

Quod qui plurimum curvis sunt cruribus.] Huc faciunt Archilochi versus, à Gal. allati 3. Artic. 38. & 87. utrobiq; in

Græcis vitiosè , & sine metri lege , (à Foëlio neglectâ ,) quam hanc putem fuisse.

---- ἢ μέγαν

Φιλέω στρατηγόν, ἢ δὲ Διαπεπλεγμένον,
ἀλλ' ὅς μικρὸς τ' ἢ, ἢ, παρ' ἐκνήμας ἰδεῖν
ροϊκὸς, βεβηκὸς δ' ἄσφαλέως ποσὶ, καρδίας,
πυλῆας. ---- Quæ sic describo:
Nolo ducem longum, passusq. cruribus:
Sed corpore is compactiore sit. pede
Obortus, ut bene ambulet, robore integer.

147. Τὸ μέγαν enim non videtur mihi excludere corpus quadratum, sed longum & tenue. Quamobrem τὸ Διαπεπλεγμένον verto etiam, παρ' ἐκνήμας, qualia ciconiarum sunt, à quibus sæpe per jocum denominamus longuriones quosdam. Nimirum, τὸ Διαπεπλεγμένον muto in Διαπεπλεγμένον, de qua voce consule Foësiū vocibus Διαπεπλεγμένα ἢ παρ' ἐκνήμας, à quo intelliges, posse etiam legi Διαπεπλεγμένον ἢ Διαπεπλεγμένα. Si placet Διαπεπλεγμένα, fortassis interpretari licet cum Interprete *Divariā autem*, ut sit oppositum τῷ ροϊκὸς, sensusq. erit, Nolo talem, cui genua sunt quasi coagmentata, sed potius, cui multum distant. De τῷ ροϊκὸς, & an idem sit cum τῷ ροϊκὸς, (de quo pridem) adire tibi licet eundem Foësiū, & Gorraūm. Verūm, nolo tibi persuadeant hi, significare incurvationem introsum. Nimis enim quā manifestus est locus hic Archilochi, ne de Galen. quidquam dicam.

Id quod priori sermone omiseramus.] c. 7. Notandum heic, pro ὑψηλόπερον leg. esse ὑψηλόπερα, sensumq. loci petendum esse ex antè allatis. Verba enim Interpretis mihi perquam obscura sunt. Considerandum etiam relinquo, Annon qui carent istâ pedum eminentiâ, sint πλατόποδες, qualis Pittacus dicitur fuisse apud Diog. Laërtium? Tum verò ijdem erunt *καρποπόδες, τὰ ἐστὶ σύροντες τὰς πύδας*, ut video exponi. Quia enim destituuntur illo ἀνώγει γυμνασίῳ, necesse est pejus ambulare, h. e. in elevatione cruris deficere, ut cogantur trahere pedes. Adi Casaub. in Laërtium.

Et refrigerari.] Notent hoc illi, qui de usu arteriarum Galenico dubitant. Videl. l. 6. c. 16.

CAP. X.

148. *Sed tales sane & tot cruribus esse.*] Si

omninò de ossibus omnibus ante alia volebat agere Gal., de tibia etiam & fibula egisset post os femoris. Ille verò jam ad musculos pedis transit, & hoc præcipuè agit, ut tradat differentiam motus pedis à motibus manus. Consistit autem differentia in tribus, In magnitudine, in situ, & in numero musculorum. Musculi digitorum pedis non sunt tam magni, quam manuum: quia neque ipsi digiti æqualem habent magnitudinem. Quod vero omnium primum est, Finis naturæ in digitis pedum alius erat, ideò musculi nō fuerunt planè similes. Ad apprehensionem enim, qualis in manu erat majoribus: ad apprehensionem, qualis in pede, sufficiebant minores. In ipsa manu non poterant ulli esse musculi: in pede autem, qui oblongus est, poterant esse, ij in quā, qui serviunt motui obliquo, tam interno, quam externo. Hōs ab extendentibus & flectentibus diversos ut non facile est ostendere apud nostros Anatomicos: ita consentio illis, fieri utrumq. motum obliquum à rectis, successive per fibras agentibus. Rectis, (dico) ut illi appellant. Nam & heic valet querela, de qua supra l. 2., Non benè distingui à nostratibus rectos musculos ab obliquis. Ea vero res huc non pertinet. In manu quemadmodum tres erant ordines musculorum, totam moventium, Radij, carpi, & metacarpij: ita heic duo tantum sunt, Tarsi & metatarsij. Sed cur fibula non habet musculos, perinde ut radius? Quia, (inquit Gal.) in pede potior est securitas, quam vitiat motuū varietas, in manu apprimè necessaria. Eandem ob causam, (addit) non quemadmodum in manu duplex est articulatio ad brachium, cubiti una, radij altera: ita in pede etiam est duplex, sed una jungit femori utrumque os. Cæterum, historiam musculorum heic non persequor, ob causam jam satis notam.

Opportunum enim mihi videtur, uti Thucydidis verbis.] Lib. 3. de anno quarto belli Peloponnesiaci, quod propter tria scorta cæpit, ut Trojanum propter unum. Cum Paches, Atheniensium dux, certis conditionibus recepisset Mitylenam, quæ ad Lacedæmonios defecerat, Athenas misit eos, qui rem

rem ad defectionem inclinarent, una cum Salætho Lacedæmonio, qui cum exercitu Mitylenæis venerat subsidio. Tum verò, subito occiso Salætho, decretum est factum, Interficerentur non ij tantum, qui missi erant: sed omnes Mitylenæi puberes. Hoc cum plerisq; videretur durius, eò rem deduxerunt, ut iterum deliberaretur. Ibi Cleon quidem Orator, seu ut nos diceremus, Cōfiliarius, (is, in quem Equites suam scripsit Aristophanes, & quem aliàs sæpè exagitat) perstitit in sententiâ priori: Diodotus autem, & ipse Orator, contrarium suasit & persuasit. Inter alia ergò Diodotus in vestibulo orationis suæ ait, Eum, qui contendit, in deliberationibus non esse conferendas sententias, ἢ ἀξιώσεων ἀναγ, ἢ ἰδία τὴ αὐτῶ Διὰφύρειν, αὐτὰρ parum prudentem esse, aut privatam aliquod commodum inde expectare. Hæc verba accipit Gal. & negotio suo applicans, Qui non admiratur, (inquit) naturam in manibus, aut stultus est, aut privatim aliquid illius interest. Stultus est, qui actiones, quæ manibus infunt, aut non animadvertit, aut putat, meliores fore, si alia, quam nunc est, constructio manuū esset. Privatam quid interest illius, qui, malis imbutus sententijs, credit, nihil benè à natura factum esse. Qui igitur, (vult dicere,) neq; in pedibus, qui ad similitudinem manuum, (quãtum licuit) facti sunt, admiratur naturam, aut stultus est, aut privatam quid inde habet. Sed quod est illud privatam? *περὶ δόξης τῆ φιλοφρον, proditio eorum, quæ sibi carissima sunt* inquit Gal. 1. Fac. nat. 13. Hæc trium generum esse invenio. 1. Capita sectæ cuiusq; v.g. Asclepiades, Gal. lib. Citius Moyli assectæ & Christi decedant de sua disciplina, quàm qui sectis sunt addicti, 3. Diff. pulf. 3. Surdi enim & muti fiunt, 8. x. τῶπ. init. Vide Långium 1. Epist. 2. 2. Amor propriæ opinionis. τῶφλῆται γὰρ περὶ τὸ φιλέμενον, ὁ φιλῶν, qui amat, cæcus fit circà id, quod amat, inquit Platon 6. de Leg. & citat Gal. de cogn. morb. an. c. 2. Huc tendebat Philofophia Socratica, de qua quæso ne molestum sit adire Plutarchum in quæst. Plat. supra quoque lib. 1. cap. 9. laudatum mihi. 3. Metus amittendæ acquisite gloriæ, ob quem mentiri tales non verentur, quin civitatem proderè, infrà l. 10. c. 9. 3. Loc.

aff. 2. 4. Loc. aff. 4. 1. Diff. pulf. 26. 2. Diff. pulf. 10. 9. Sent. Hipp. 4. 1. Facul. Nat. 13. & 14. Cauf. procat. 2. Videant Theologastri quidam, ne sint in hoc numero! Certè Wolfius, præf. in Zonaram, dicam hanc illis impingit.

Quod in manuum constructione ostendimus.] Lib. 1. c. 17.

Ab Anatomicis non animadverti.] Interosseï, de quibus l. 2. c. 3.

Antea demonstratum est.] Lib. 2. c. 17. & 18. & l. 2. c. 7.

Conspicuum ille tendo, qui in calcaneum retrorsus inseritur.] Fit ex quatuor musculorum aponeurosesi, Gastrocnemij externi, Gastrocnemij interni, Plantaris, & Solei. Et est is, per quem Achilles apud Homerum Iliad. x. funem trajecit, Hectorem, ad currum religatum, circa mœnia rapturus, ut intelligeret, Quomodo Trojani, amisso hoc duce, animati essent? Versus sunt:

*ἀμφοτέρων μετόπισθε ποδῶν τέτληκε τένοντα
Εἰς σφυρον ἕκ πέρωνης, εὐρέως δ' ἐξήπην ἰμαίντας
Ἐκ δὲ φρεοῖο δ' ἐδήσας, κήρη δ' ἐλευκασθ' ἐάσων & c.*

Principalissimum ambulationis instrumentum.] Quatenus firmat pedem quiescentem, ut supra c. 8.

Ut prius dictum est.] c. 6.

Ex tribus.] Immò quatuor, ut modò dixi.

Ut diximus antea.] Lib. 2. c. 7. Locus est 1. Ex. Anat. 4.

Scorsim scribetur.] At supra lib. 2. c. 3. scripsisse se ait. Unde intelligitur, quod alibi quoq; tetigi, ex talibus citationibus non posse agnosci tempus cuiusq; scripti à Gal. operis. Costæus.

Ut in Anatomicis tractationibus.] Lib. 2. c. 7.

Cutim verò negligenter & contemptim construxit. Pertinet hoc ad l. 2. c. 6. quin potius l. 11. c. 15.

Ab Hipp. persuasus.] Vide l. 1. c. 22.

Insanus revera is fuerit.] Affectus quidem est Interpres mentem Gal., sed non expressit ἀνεργῆσαι sermonis. Ait enim, Κόροιβος αὐ εἶη. Nimirum, proverbium est, Κοροίβος ἡ λιθιώπερος, Coræbo stultior. Ut enim Servius scribit in illud 2. Æneid.

— Iuvenisq; Coræbus
Venerat insano Cassandra captus amore.

Euphorion Comicus induxit Coræbū stultū, à quo accepit Virgilius. Stultitiæ

argumentum affert Eustathius Odyss. κ. & Lucianus in Amoribus, quod conatus fuerit maris undas numerare, cū ultra quinq; profequi suppurationem non posset. Vide Erasmus in dicto proverbio. Hoc ergo vult Gal. Qui, cum ipse non admiretur opera naturæ, audeat etiam convitari, Coræbus aliquis fuerit.

Tempestivum autem tibi iam fuerit.] Digressio in laudem opificis, in qua partim reprehendit Sophistarum erga illū impietatem, partim prædicat pietatem suam, oratione Christiano digniore, quàm pagano. Pertinet autem hoc ad primum seu Philosophicum horum librorum usum.

153. *Diffuebat adeo.*] Διητέρευθ' ὁ πρὸ τρυφῆς εἰς τὸ σῆθεν. Interpreti erat in animo (nec malè) loquendi modus, tam Græcis, quàm 20 Latinis frequens, quo τήκειν, liquefcere, diffuere, q. mollitie dicuntur illi, qui ad omnem laborem nauseant, etiam naturæ debitū. Talis erat, de quo Gal. heic. Ovum ovo tam simile non est, atq; illi erant, quorum B. Chrysostomus Hom. 13. in Ep. ad Rom: meminit his verbis: ἀν μὴ βυλόμεθα, κ' ῥάσει Φορτικὰ ἡμῖν Φανεῖται. τί τὲ Φαγεῖν ῥάων; ἀλλ' ὑπὸ πολλῆς βλακείας πολλοὶ κ' πρὸς τὰ π' δουχεραίνουσι. πολλῶν δὲ 30 ἀκῶα λεγόντων, ὅτι ἔσ' τὸ Φαγεῖν κῆματ'. Nisi faciles & prompti simus, etiam illa, quæ facilissima sunt, videbuntur gràvia. Quid facilius, quàm edere? Præ multa tamen mollitie multi etiam ca in re difficultatem sentiunt. Multi n. non dissimulant, edere etiam laborem esse. Vide Casaub. in 3. Persii.

Quomodo tandem eiusmodi hominem.] Videntur hæc efficta ex Platone, in fine 9. de Rep. quem locum l. 17. afferam, si 40 volet Deus.

Quem ego conditoris verum hymnum cōpono.] Ultimis verbis totius operis explicat, Quam sibi partem deposcat officii huius? Heic considerandum est id, quod Grammatici docent, & ait Callisthenes moriturus apud Arrianum l. 4. de gestis Alex. Mag. Hymnos esse proprios Deo: laudes hominibus etiam cōpetere Sic Theocritus, in Encom. Ptol. 50 ὕμνοι δὲ κ' ἀθανάτων γέρας αὐτῶν, hymni sunt præμιῶν ἰσθῶρων ἰμμορταλίων. Vide Paschalium 5. Coron. 8. Hinc l. 7. c. 15. ait Gal. Naturæ opera non laudibus modò sed & hymnis esse maiora. Canebantur

autem Diis hymni alta voce: hominibus laudes, sedatè. Illud τμη dicebatur: hoc αἶν. Quare apud Aristoteli 1. Eth. 12. distinctio est inter τίμια ἔπιπνετὰ. Vide Stukium l. de sacrif. gentil. f. 153.

Non taurorum hecatombas.] Nominis 154 ratio indicat, constitisse hoc sacrificium ἑκατὸν βόοσι, centum bubus. Talis apud Homerum ab Agamemnone Iliad. a. Apollini, ab Achino Odyss. v. eidem Apollini offertur. Hæc (ut constat ex Athenæi l. 1. ἑκατόμβη τῶ ὄντι, vera (alii, perfecta) dicitur, ad differentiam τῆς ψευδανύμης, quæ vel fiebat ex centum ovibus, unoq; bove, ut ex Hesychio docet Casaubonus ib. vel ex viginti quinque bubus, quorum centum sunt pedes. Vide Stukium lib. cit. f. 75. Alludit sensus Gal. ad illud Porphyrii lib. 2. de Abstinentia, τὸ δαιμονίον μάλλον πρὸς τῶν θουσίων ἤθος, ἢ πρὸς τὸ τῶν θυμμένων πλῆθος βλέπει, Deus respicit potius animum, moresq; sacrificantium, quàm copiam rerum sacrificatarum. Sed propius ad illud Senecæ, in præf. 3. Nat. quæst. Quid est præcipuū in rebus humanis? Animo omne vidisse & qua nulla est maior victoria, vitia domuisse. Hoc Arrianus dixit l. 3. τὴν πανήγυριν ἰσορήσαντα ἀπελθεῖν. Cæterum, quæ fuerit sententia Ethnicorum de verâ pietate, non melius neq; rectius didiceris quàm ex eiusdem Casaub. Commentariis in Sat. 2. Persii.

Et Casias, alias, sexcenta odoramenta.] 155. Per τὸ κασίας vix puto heic intelligi posse corticem nostrum aromaticum usualem Coniungit enim cum unguentis. Dubitandi ansam maiorem affert mihi locus in de Instr. odor. 3. ubi ait, Εἰς τις ἐν οἴκῳ σμικροτέτω θυμιάσις ἀσφαλτον, ἢ κασίας, ἢ σμύρναν, ἢ λιβανῶν, ἢ εὐράκη, &c. Quia enim iungit liquoribus, videri potest & illa esse liquor. Ea in sententia confirmat me Theop. 4. Hist. 6. cū Casiam habet inter excrementosas arbores, qualis etiam thus, myrrha, opobalsamum, opocinnamomum, &c. Quin imò, cum succorum arboreorum meminert, videri possit de ipsis excrementis seu succis locutus. Videtur huc quoque ire Persius, cum Sat. 6. casiam adulterari dicit gummi Cerosi, ut quidem Casaub. explicat. Quidquid sit, ita mihi persuadeo, Casiam vel Cassiam dici

dici modò de arbore , modò de succo arboris. Et licet hodiè arbor sola sit nota : nihil tamen incommodi est, si dicam, Olim ejusdem arboris gummi etiam fuisse notum, quin etiam fructum, quo Hipp. utitur alicubi ad potiones hystericas. Si quis malit, Cassiam dici aliquando pro unguento, ut Myrrha : ab eo non se jungam. Videri potest hac de re Pancirollus 2. Variar. 97. In 10
facris nostris aliquoties (Exo. 30. Ezech. 27. Psal. 45.) est Keziam, Keziod, Kitra, quam pro Cassia ligno interpretantur M. Marinus, Munsterus, Schindlerus, Amatus in Diosc. l. 1. c. 66. Rabini penè omnes. Quid si fuit Cassiæ gummi, unguento longè aptius, quàm cortex? Judæi autem, qui in Biblijs suis Germanicis de Zingibere exponunt, delirant. Ut hoc addam, Amatus, qui l. c. Aholod 20
explicat, non de Aloë, ut omnes, sed de Ligno-aloes, seu Agallocho : valde quam placet mihi. Aloë enim non est odorata. Nec facilè inveneris, qui unguento misceat.

156. *Jovis Olympici ornatus.*] Galeno consonat Pausanias in Atticis, & Corinthiacis, qui magnitudinem ejus ait fuisse, qualis Colossi Rhodij & Ròmani, Phidiamq; opificem perfectà statuâ supplicasse Jovi, daret signum, Placeretne labor? Qui subito responderit tonitru. Vide, quæ de eodem scribit Val. Maximus l. 3. c. 7. quæ laudat Dalech. in Plinium l. 36. c. 5. Cæterum Eusebius l. 4. Præp. Evang. ut & in Chron. scribit, tactum fulmine hoc simulacrum corruisse, ævo Julij Cæsaris.

At non item ceriè, quisquis est artifex.] Vide l. Part. 5. Debutades Sicyonius, insignis statuarius, ex argillâ fingebat simulacra, quæ aureis præferebantur, ob artificium singulare. Vide infrà l. 17.

Vbi oportuit locatum esse solem.] Propter generationes, diceret uno verbo. Est enim id, quod Plato docet in Theæteto, ob solis motum omnia moveri, adeoq; eo stante, fore, ut stent omnia inferiora. Quare ibidem Plato ait, Catenam auream Homeri esse, Iliad. 8. ubi vide 50
Spondanum, qui aliorum quoque sententias affert. Infrà l. 6. c. 12. meam quoque aperiam.

157. *Ad Pyrocentis vel Phaethontis.*] ὁ πυρόεις

αἴθερ est Mars, ut I. Alexandrinus explicat, ex Cic., ut puto, 2. de Nat. Deor. & Arist. l. de Mundo, (qui Herculeum etiam vocari ait) & Colum. l. 10. Agric. Ex ipsdem ὁ φαέθων est Jovis stella. Hinc verisimilior fit origo fabulæ Phaëthontis, quam quidam tradunt, siccitatem fuisse eo anno insignem ex congressu planetarum aliquot, quam inundatio Eridani fuerit secuta. Vide Natalem Comitum l. 6. Mythol. c. 1.

Sed & veluti parvum quendam mundum aiunt viri veteres.] Hermes Trismegistus in Clave sic ait, ὡς τε πὸ παλῶν ἐκ τε ὑλικῆς καὶ νοητικῆς σώσεως, ἔοικε τὸν κόσμον πρῶτον, ὅδε ἀνθρώπος δεύτερον ζῶν μὲν τὸν κόσμον. Itaq; universum ex materiali & intelligibili constitutum est, & mundus primum, homo vero secundum animal post mundum, ut veritit Patricius, 2.

Discuss. Perip. 6. Huc ire videtur Aristoteles 1. Hist. 15. ὁ ἀνθρώπος τῶν ἄλλων ζῴων μάλιστα ἔχει διακριθῆναι πρὸς τὰς κατὰ φύσιν τέρας τὰ αἶμα καὶ κῆτω. τὰ τε γὰρ αἶμα καὶ κῆτω πρὸς τὰ ἕτερα τὰ αἶμα καὶ κῆτω τίτληται, Homo præ cæteris animalibus maxime secundum naturam universi, quod ad superiores & inferiores partes, dispositus est.

Distinctius Joannes Damascenus in l. de duab. Nat. in Christo, Homo, (inquit) parvus mundus rectè appellatur. Cum inanimis enim communem habet missionem & temperaturam quatuor elementorum ; cum plantis, vim nutritivam & auctivam ; cum brutis, sensum, motum, &c. cum incorporeis & intelligentijs, mentem. Fusius hæc Neme-

158.
sius initio operis de Natura humana, ad quem vise. Strictius Varolius 1. Anat. 2. Homo dicitur μικρόκοσμος, quia non tantum natura materialis, tum simplex, tum mixta, sed etiam mens immaterialis & divina, &c. Autor l. An animal, statim in principio, hominem vocans μικρόκοσμον, ait, nos esse ἕκαστον ἑμῶν οἶον δαίεισμα καὶ μόρον, quasi genus & particulam. Eleganter! Et hæc jam respiciunt illa, quæ suprà c. 3. de divinitate hominis dicta sunt. His stantibus, solus homo fuerit μικρόκοσμος, non etiam reliqua animalia. Aristoteles tamen 8. Phys. 1. t. 17., veluti Gal. etiam heic, extendunt ad omne animal. Cæterum, ut hoc obiter addam, Si illa Hermetis sunt, vix posse esse ejusdem hæc,

quæ in vestibulo τῶν ἱατρομαθηματικῶν sub nomine Hermetis dedit Hæschelius noster. τὸν αἰθρωπὸν κέσμον Φασὶν οἱ σοφοί, ἐπεὶ δὴ ἀφομοιοῦται τῇ ἑξέσει φύσει. ἐν γὰρ τῇ κατὰ βολῆν ἑξέσει αἰθρωπὸν ἀπέριματτον, &c. quæ vide, si ineptias tibi videre animus, & otium cum Catullo molestum est.

CAP. XI. XII.

159. **P**Es verò, de quo nunc propositum est dicere.] Post alia omnia duo de pede docet Gal., seu potius de cute plantæ pedis. 1. Sentire illam beneficio lati tendinis, (quem, ut in manu à palmari musculo habet, ita heic à plantari) nervorumque è spinali medulla eò delatorum, ut animal fugere possit, si quæ sibi sint nocitura. 2. Ut sentire possit, consistentiam habere mediam inter molle & durum. Quod ergo cap. 8. de duritie cutis hujus dicitur, explicandum est ex h. l. Alioquin nisi callum ducat, æquè mollis est, atque in vola, ceu videre est in recens natis. Propter sensum tam exactè unitur hæc eadem cutis cum subjecto tendine lato, non heic tantum, sed & in manu. Quæ de re cap. præced. dixit Gal. quædam, & amplius dicit lib. 11. cap. 15. Mihi ex hac oratione fit suspecta Gal. sententia, de qua lib. 1. cap. 5. dixi quædam, Puta, quod cutis volæ manus sit πρῶτον δεικτικὸν sensus tactus. Si enim in vola est, cur non in planta quoque? maximè, quia pes humanus aliquatenus est instrumentum apprehensorium? Nec est, quod quis causetur duritiem plantæ. Revera in habentibus secundum naturam non est alia à duritie manus. Si igitur planta non est summè sensilis, non fuerit etiam vola. Hoc verò planè necesse est, ut minima etiam sentiri possint.

160. **N**am summè quidem durum.] Causa, cur dura non sentiant? Mirum autem, cur dicat ἐξ ἑσῶς, πενὲ? Revera enim non sentiunt, ob causam ab Arist. dictam 2. de Anima, 12. t. 124. οὐκ ἔχουσι μέσσηται, μηδὲ πινυτὶν ἀρχίω, εἴαν δεχιοῦν τὰ εἶδη τῶν αἰσθητῶν, Cum sensus fiat patiando seu recipiendo, dura non habent illam medioeritatem, quæ principium est receptionis specierum sensibilium. Similis locus apud Platonem

est in Theæteto, quæ in universum negat, fieri posse aliud ex alio, nisi intercedente alteratione.

Et [scarabeorum.] τῶν κεράβων. τὸν κάραβον esse scarabæum, & heic credit Revisor, (nam Calaber Græcum retinuit) & infra bis lib. 8. cap. 1. & 5. At verò, cum κάραβον apud Aristotelem, Athenæum, alios, sit in genere τῶν μαλακασράκων; scarabæus autem, Græcis κεράβρον, sit in genere τῶν πτερωτῶν κλεοπέτρων: quæ possint de eodem animali esse? Ita autem censeo, κάραβον esse Locustam (piscem) Plinij, & eum quidem, quem Matthiolus in Diosc. lib. 2. cap. 2. pingit & describit sub nomine Hippocampus, locustæ genus, à quo summus Anatomicus Falloppius nomen sortitus est. Falloppa enim, Italis quibusdam dicitur, scribit idem. De eò dicendi locus amplior erit l. 7.

Et [balanarum.] ἑ φάλαγγων. Vox eadem est infra bis l. 6. c. 9. l. 8. c. 4. & 5. & retinetur ubique Græca. At verò non posse id fieri, cogit fateri contextus, qui docet, Et heic & lib. 8. sermonem esse Galeno de minutis quibusdam animalibus, quæ sunt, in genere τῶν μαλακασράκων, crustaceorum: at l. 6. loqui illum de immanibus illis maris monstris, quæ nobis dicuntur Βαλάνισσι. Non potest igitur non πολύσημον esse τὸ φάλαγγα. Ego in Varijs ostendi, videri mihi, φάλαγγα, cum accensetur crustaceis, esse eandem cum ἀκρίδι ἢ κερίδι, quæ sit species illa gammari minuta, quam Squillam vocabant veteres, Squille Itali hodiè. Et hæc explicatio tutior est, quam illa amici correctio, qui τὸ φάλαγγα in κερίδι δάμα transformabat. Exstat hæc vox, apud solum (si rectè memini) Athenæum, qui ait, Heraclidem in Opfartytico ita vocare τὴν κερίδα, squillam. Dico igitur, tutius est hoc, quia nulla fidei librorum vis infertur, & de eodem animali exponitur. Vide, quem dixi, lib. 3. & Aldrovandum lib. 2. de Zoophytis cap. 9. item, lib. 4. cap. 7. Cæterum, constat, τὸ φάλαγγα apud Nicandrum in Theriacis etiam latius patere, dicique de animalculo quodam Ægyptiaco, non dissimili cicindelæ seu lampyridibus, quæ lucernas ardentes circumvolitare solent. Ubi nota, Interpretem

pretem Græcum eandem bestiam vocare ἀντιόδα, ἰώρα, & ψυχλὸν, & addere, Rhodij esse proprium, vocare Φαλαίνας, τὰ περὶ τὰς λύχνες περιόμβρα θηρία, que lychnos circumvolitant animalcula.

CAP. XIII.

162. **I**n tibia verò, ea, que ad arteriarum.] Nam ita prorsus vertere oportet, ut monent Marginalia, propter causam ibi dictam. Factâ occupatione, Cur de vasis pedis non agat? de ossibus tibiæ duobus duo docet. Alterum, Quis sit usus minoris ossis, quam fibulam vocamus, & quotuplex? Alterum, Cur totum hoc non sit factum ex uno osse, ut femur?

Prima certè utilitas.] Primum. Triplex est fibulæ usus. Primus est, ut tota tibia areiculari possit ad astragalum, adeoque commodius & tutius moveri pes totus. Cum enim, (quod pulchrè deducit Columbus lib. 1. cap. 30.) tibia parte externâ descendere non possit, suamque cum astragalo articulationem firmare: fecit id fibula. Prohibet igitur fibula luxationem astragali ad externa. Secundus, ut vasa & musculi haberent tutelam. Tertius, ut tibia, parte sui superiore, quâ cum femore articulatur, sit robustior. Affirmatur enim ibi, ut tibicen aliquis. Non possum heic præterire illos, qui dicunt, Fibulam in pede eam habere utilitatem, quam radius habet in manu. At hos jam refutavit Gal. cap. 10., & meminit ejus rei cap. seq. Differre structuram fibulæ à structura radij in eo, quod fibula sit immobilis, (caret enim musculis, ceu dictum est) ut tutior sit ambulatio. Nempè, securitas in pede potior erat varietate motuum: Ergò illam assumpsit hanc neglexit, ne parum videri posset artificiosa. Sed quid opus multis? Sensus docet, nos pedem non ita vertere posse in obliquum, (puta, ut ima pars, quâ digitus minimus est, sit elatior summâ, quâ pollex est) ut manum possumus. Fit autem hic qualiscunq; motus obliquus in pede, partim ope musculorum, de quorum distinctione jam dixi c. 10., partim laxæ de articulationis ossium tarsi, quæ intelligi debet ex ijs, quæ de carpo dicta sunt l. 2. c. 8.

Quod si quis putat, crus non indigere fibula.] Alterum. Non potuit esse os unum (inquit,) quia fuisset ejusdem magnitudinis cum femore. Hoc verò fieri non poterat, siquidem pes debebat esse mobilis. Quæ enim motura sunt, oportet sint fortiora movendis. Et contrâ, quæ movenda sunt, oportet sint imbecilliora moturis. Ab æqualibus enim non fit. Accedit, quod caruisset secundo, de quo dictum est, usu. Absque enim fibulâ esset, vasa, quæ ibi sunt plurima, juxta cum multis & magnis musculis, non habuissent tutelam hanc, quam habent à fibula. Non dicam, valdè informem fore tibiam totam, si uni ossi tot circumjicerentur muscoli. Licet igitur utrumq; spectaverit heic Natura, & motum, qui à duobus, quàm ab uno osse commodior est; & firmitatem, quæ ab uno, quàm à pluribus major potior tamen fuit ratio motus commodioris, ita tamen, ut non præterita fuerit omninò firmitas. An non unitatis ratio heic aliquid potuit? Cum enim Natura ejus sit studiosissima; pedes verò manibus in plerisq; alijs sint similes: debuerunt etiam hac in re esse. Quare, ut radius attingit parvum digitum ita etiam fibula, 2. Fract. 66. Alioquin duo minora possunt esse tam gravia, quam unum magnū est.

Memoria est repetenda tibi Meth. dus ab initio dicta.] Lib. 1. c. 9. ubi monui, Aristotelicum esse hoc, Naturam in ijs, quæ facit, facere optimum.

CAP. XIV.

Quod autem & tibia magnitudo.] Cur duo sint ossa heic, dixit Gal. Modò dicit, Cur alterum, quod tibia dicitur, & majus est, sit hujus magnitudinis, cujus est? Nimirum, proportionem debuit habere ad musculos suos. Hoc docet ex statu duplici præter naturam. Quibus propter varices crura sunt crassiora & ponderosiora, ij malè ambulant: quia ossi non sunt proportionata tam magna pondera. Contrâ, quibus atrophiam laborant, ijs pariter difficilis est ambulatio: quia musculis tantillis non est proportionatum tantum pondus. Atque ut hi facile cadunt: ita illi currere non possunt.

Propterea igitur cum radius superne] Meminit obiter articulationis fibulæ cum tibiâ. Hæc est, ut in de Oss. 22. docetur,

ἄρθρωσις species illa, quæ συνάρθρωσις dicitur, estque cum motu valdè obscuro. Quod enim repetit heic, Ut homo & firmiter staret, securèque, neque tamen esset immobilis: elegit Natura medium quid inter immobile & valdè mobile. Quare ut homo staret super uno pede quam firmissimè, & quam securissimè, dearticulationes fecit quæ paucissimas. Ut idè moveretur, fecit articulationes tot, quot necessariæ erant, & inter has quasdam obscuras, & tantum non immobiles, qualis est fibulæ ad tibiã, & astragali ad scaphoides, quod alibi dicitur.

C A P. X V.

165. **A** *Tg, hæc ipsa quidem mirabiliter.*] Occasione, (credo,) articulationis cum fibulâ, meminit quoque articulationis tibiæ cum femore. Ita autem describit, ut dici aliter non possit, quam ginglymum esse. Ginglymus quoq; est articulationis tibiæ cum astragalo, cujus Gal. heic non meminit, & fit per συγχόνδρωσιν, sine tamen motu processus fibulæ, qui constituit malleolum externum. Ita enim vocari debent (monet Galen. ipse de Off. cap. 22.) protuberantiæ illæ duæ ad pedem, non autem Tali, qui tamen error hodiè ex Plinio recruduit. Quod autem facit malleolus externus heic, Prohibet inquam luxationem: id facit internus suo loco. Hos si compares inter se, Uter faciat magis? dicendum, Externus. Magis enim descendit.

Rotula quoq; seu patella.] Propter articulationem tibiæ cum femore, meminit rotulæ seu patellæ, cujus usum ait esse duplicem. 1. prohibere, ne facile luxetur genu versus anteriora, præsertim cum vel fleximus genua, vel in ipsa procumbimus. 2. facere, ne cadamus in declivibus, tum scilicet cum corpus totum nutat versus anteriora.

166. *καλέμεθα γυῖ τε καὶ ὀκλαξ.*] Differentia est inter hæc duo, quod τὸ γυῖ significet ἄπὸ τὸ γόνυ, in genua: τὸ ὀκλαξ, geniculatim. Illud apud Homerum est sæpiculè, ut Iliad. v.

*Γυῖ δ' ἔειπ' οἰμώζας ---
In genua autem cecidit gemens.*

Hoc apud Aratum est in *Φαινόμενοις*, -- τῶρε ἢ σκαλέων ὄση περιφαίνεται ὀκλαξ. -- *tauri autem flexura crurum, quam fama ait, manifestè apparet.*

Hoc autem planè experti sumus.] Historia palæstricæ confirmat usum patellæ. Huic enim cum evulsa esset in lucta, superiusque reducta, neque sine metu casus flexebat crura longius, neque ambulabat in declivibus. Simile exemplum novi in balneatore. Is cum opificium disceret puer, cecidit in obversum cultrum rasorium, ut patella propenderet. Sanato vulnere, cum in pavimento vaporarij lubrico cecidisset, rupta sunt iterum ligamenta, & patella procidit. Repositâ illâ, sed sursum reductâ, non tantum in declivibus malè incedit, sed & in plano fatigatur subitò, adeoque nullum habet robur in cruribus, præcipuè affecto, ut nullo negotio possit everti, etiam à puero.

Quæ prius est habita communiter.] Lib. 2. c. 11. & 17.

Uti sabulam anilem.] Proverbium est apud Platonem in Theæteto, de quo vide Erasmus in Adagijis.

Anteà monstrabatur.] Heic c. 10.

Quam ab Olecrani structura differre asserbamur.] Ubi? Nam lib. 2. c. 9. comparavit ossa digitorum pedis cum digitis manus, quam rem latius deduxit c. 10. hujus libri, ceu vidimus. De olecrano, quod Hipp. ἀγκών est, egit c. 14. & 15: at genu ego ibi mentionem non invenio. Consistit autem differentia in eo, quod, cum ἀγκών Hipp. proportionè respondeat patellæ, ut Gal. docet heic: ἀγκών fit pars ossis, ἀρσφυσίς, processus, dicta, & speciatim κερώνη, cornix, à forma: patella, ne quidem fit ἄπὸ φυσις, appendix vel femoris vel tibiæ, sed os peculiare. Quântò igitur difficilior est fractura, quàm luxatio: tantò securior est articulatio brachij cum cubito, articulatione femoris cum tibia.

Præter alia quidem ligamenta.] Post securitatem, quam genu habet à patella, agit de securitate, à ligamentis proficicente. Quæ quia ad sermonem communem pertinet, non est opus pluribus.

CAP. XVI.

C*Præ autem omnes muscoli in femore.]* Post ossa agit de musculis tibiæ. Ubi illud ante alia notandum venit, dici hos sæpè femoris, quod in femore collocati sint: at reverà esse tibiæ, quod in eam inferantur, eamq; moveant. Horum historia cur huc afferenda non sit, dixi sæpe causam. De usu hoc moneo, dividi à Recent. Anatomicis in flectentes seu posteriores, & extendentes seu anteriores: at Gal. addit obliquos. Nec illi tamen malè, si rectè explicetur negotium. Flectunt enim & extendunt totum crus motu recto, cum omnes agunt simul. V. g. flexio fit, seu sublatio à terra, cum omnes flectentes sunt in officio: extensio, seu firmatio in terram, cum omnes extendentes agunt. At vero, si vel singuli agunt, vel singulorum fibræ tantùm quædam, (habent enim vel latum duntaxat tendinem omnes, vel tendinem simul latum & principium) motu obliquo movent tibiæ. Et hoc modo fit actio pedis in gyrum, successivè agentibus omnibus, ut de humeri musculis dictum est. Sunt autem, quod Gal. non heic tantum monet, sed & infra lib. 15. cap. 8. extendentes longè fortiores flectentibus, quod princeps cruris actio sit extensio & firmatio super terram, contra scilicet quàm in manibus, ubi flexio erat principalior extensione. Non secus etiam ac in calcaneo, coaluerunt tendines omnes, ut fortior sit eorum actio.

Est parvus musculus poplitis.] Hic est Popliteus Recentiorum, de cujus maxima potentia, (ut loquitur ipse 2. Ex. Anat. 5.) ad flectendum genu, valde dubitat Vesalius, qui putat, Habere in tibia cum usum, quem in brachio habet pronatorum primus seu quadratus. An igitur, ne prorsus oblita fuisse videatur analogiæ, quæ est inter brachium & crus, loco quatuor radij musculorum, fecit hunc unum?

Ut in libro de motu musculorum.] lib. 1. cap. 4.

Quemadmodum & qui per quosdam funiculos.] Gestores τῶν ὑδροσπαστῶν intelligit, de quibus abundè l. 1. c. 17.

Principio totius sermonis.] Lib. 1. cap. 2. & 3.

Ut antea dictum est.] Lib. 1. c. 22.

Imperito imitatori.] μιμηλῶ πρὸς τὸ χεῖρον. Hinc μιμῶ, autore Tzerze, dicitur simia, quod hominis mores imitatur.

In puerorum ludicro.] Revisor (nam Interp. non habet) videtur legisse, ἐν τῇ παιδικῇ ἐμπαιγμῇ, de qua re dixi, quid sentiam, in Varijs lectionibus, ad finem apertis. Ego quia persuasum habeo, legendum esse παιδιᾶ, quæro, Quis sit ille lusus? Alexandrinus dicit aliquid, quod non intelligo. Olim censui, esse ludum illum, quem Empusæ vocat Erasmus in colloquijs, cum pueri super uno pede saltant. Nunc ex contextu mutato videor mihi colligere posse, (autorem enim non habeo) lusum fuisse, quo Vulcanum, omnesq; utrinque claudos, imitabantur, ridebantq; male feriat quidam. Ait enim Gal., simiam uti pedibus, ut ille, qui hominem claudum ridet, subsannatq; repræsentatâ statione, ambulatione, & cursu illius? An igitur est saltationis genus illud, quod ὑποσκέλησιν ex Hesychio vocat Meursius in Orchestra? An potius illud, quod σκωπία, ἢ σκωπίαν, ἢ σκωπιδμα dicit idem ex Polluce, Athenæo, Eustathio, alijs?

De musculis enim articulum ischij moventibus.] Hæc libri hujus conclusione Gal. ipse quasi manu nos ducit ad id, quod ad complendam actionem, quam exponimus, restat, Os scilicet sacrum, cū adjacentibus femoris dictis musculis. Age igitur consideremus, quæ docet.

LIBRI DECIMI QUINTI.

CAP. ULT.

S*uperest autem in toto hoc opere.]* Nimirum, heic partim docet, partim alibi ob rerum similitudinem docuisse se ait omnia, quæ huc pertinent. Operæ igitur precium fecerimus, si, quæ huc faciunt, attulerimus, ne quâ in re cespitet ille, qui noxam ambulationis considerare velit. Tria autem sunt in universum, quæ supersunt. 1. Ratio de articulationis femoris cum ossè sacro. 2. Os sacrum ipsum, eo sensu, quo dixi in argumento libri. 3. Musculi femoris.

Cur autem oportebat.] Primum. Heic primum est tenendum illud, Quia lib. 13. indicato articulationis hujus vestigium non est, mendum irrepisse in literis numeralibus, scribente quodam ἰγ, cum scribere deberet ἰδ. Lib. enim 12. c. 8. agit de hâc articulatione, & quomodo Natura ei consuluerit, occasione articulationis capitis. ἡ γὰρ τῶν πραγμάτων ὁμοιότης εἰς κωνονίαν ἀγὰ τὰς λόγους αὐτῶν, *re-¹⁰rum enim similitudo facit, ut eadem de ἴisdem dicere sit necesse*, ut heic loquitur noster. Docet autem l. c. de hâc dearticulatione duo præcipuè. Alterum, Qualis sit illa, cum capite & humero comparata? Alterum, Quid dearticulatio hâc peculiare habeat à dearticulatione humeri? Quod ad primum, Cum, quod sæpè jam dictum est, varietas motuum pugnet cum firmitate ipsius dearticulationis, in capite quidem alia facta fuit dearticulatio pro motibus rectis, alia pro obliquis, ut videbimus ibi: in humero autem & femore pro utroq; motu fa-
171. cta est non nisi una dearticulatio. Ergò ut utriq; membro consultum esset, dearticulatio humeri quidem minus firma est: femoris autem longè firmissima. Nempè, ob varietatem motuum, quæ humero debebatur, non poterat articulus ille ligari fortissimè: ob paucitatem, quæ femori debebatur, & poterat & debebat illud validissimè stringi. Præter enim (& hoc jam secundum est) ligamenta illa, quæ sunt in humero, totum articulum ambientia, in femore peculiare est unum, quod teres est, & ex ossis sacri acetabulo enatum, in summum femoris caput inferitur. Et hoc facit, ut ipse quidem articulus non sit val-
40. dè mobilis, sit autem bene firmus, & ad luxationes ineptissimus. Quoties igitur luxatio fit, fit ferè versus interiora, & quidem vitio hujus ligamenti teretis, vel rupti, vel nimium mollificati & humefacti, ut docet idem Gal. 4. Artic. 42. Ubi hoc etiam est, si luxatio accidat, ob mollietatem, malum esse curabile: sin ob rupturam, incurabile. Exsiccari enim (inquit) potest longo tempore humiditas: redintegrari ruptura non potest. Quod si maximè (addit) repositum os maneat aliquandiu in acetabulo: manet tamen tum tantum, cum in plano ambulamus! At verò si tantillum ascen-

damus, aut etiam contentius ambulemus: excidit iterum. Tum verò quia attrahitur à musculis, qui hac in parte sunt, totum crus fit brevius, ut vix possit attingere terram, ceu 3. Artic. 92. & 94. idem docet. Hinc adeò est, ut circum-
172. volutim ambulent tales, ut boves, 3. Artic. 73. Boves enim, cum articulum hunc habeant naturâ laxum, contingit illis vel maximè hâc luxatio, præcipuè cum vel ex labore vel inediâ graciliores habent musculos, 1. Artic. 26. 27. & 28. Idem fit in hominibus gracilioribus, 4. Artic. 42. ubi Gal. ait, Aliàs etiam, si compares dearticulationem hanc cum dearticulatione genu, infirmior est, quàm ut possit causis violentis resistere. Nec obstat huic affirmationi, quod & interni femoris musculi, heic l. 3. c. 9., & externi, 4. Artic. 97. sint maximè, omnino majores, quàm in tibia, seu genu, l. 2. cap. 17. Magnitudo enim illa in carnea potius mole est, quàm in tendinibus, qui sæpè ligamèti usum præstant. Quare 3. Fract. 61. dearticulatio genu dicitur esse firmior in anteriori parte: quia ligamenti & tendinibus innascitur ibi patella, cujus idem cum ossiculis sesaminis usus, quatenus articulis suis præstruuntur, ne faciliè luxentur, ut docuit me olim præceptor Bauhinus, & docet 4. Theatr. 29. Heic duo videntur mihi monenda esse. Alterum, Brevitatis pedum causam sæpè esse, non musculos trahentes, sed musculos incuria chirurgorum exsiccatos. Cum enim opus sit ligatura fortissima; illa verò fiat deorsum: sæpè fit, ut in poplite tumorem quendam faciant, quem nisi diligenter tractent illi, fit nodus quidam durus, qui prohibet extensionem cruris ad terram. Hujus rei exemplum vidi in adolescentia mea, cum magno, non tantum Chirurgorum, (peritorum alioquin) sed & celebrium Medicorum rubore, cum cogentur illi à carnifice subito audire hanc causam, quam illi sollicita indagine invenire non poterant. Al-
173. terum, fieri aliquando, ut fractura sit, cum putetur luxatio esse, cum videlicet femur, vel in summitate, qua appendix est, frangitur, vel in ipsa cervice. Illud de appendicibus omnibus monet Columbus l. 1. c. 2. Hoc ego vidi in femore felis. Quæ cum juvenis admodum (hoc ipsum

ipsum autem facit ad faciliorem fracturam) dejecta fuisset per scalas, atque inde in altero crure semper claudicaret, putabatur in lapsu illo luxationem esse passa. At verò cum secuissem illam, inveni, cervicem femoris fractam esse, capite ipso femoris in suo acetabulo etiamnum hærente. Hujus Sceletonervo, vel propter hanc causam. Et hæc quidem potissima causa est, Cur humerus facile luxetur, femur difficulter? Quia ille quidem caret hoc ligamento: hoc autem habet. His accedunt duæ aliæ, i. Articulus ipse humeri est longè laxior, quin & acetabulum ferè superficialium: articulus femoris est strictior, & acetabulum satis profundum. 2. Musculi humeri longè sunt debiliores musculis femoris. Hi enim præterquam, quod ἀβλιπτον τε καὶ ἀλυπτον ἔδραν ἐν τῷ καθεζέσθαι ἐργάζονται, ut loquitur Gal. heic, firmant etiam undiquaque, & quasi vallo circumdant dearticulationem hanc, quæ (si forte hoc etiam scire vis) est diarthroseos species illa, quam ἐνάρθρωσιν vocant.

174. *Quin & de ossibus ipsis.*] Secundum. Ubi iterum sciendum est. Quia lib. 3. indicato nullibi agit de osse sacro, ut ego quidem accipio vocabulum; agit 30 autem lib. 13 c. 7. τῷ γ, quod ternarium notat, postponendum est τὸ ι, quod denarium. Quam facilis sit error, non est agendum pluribus. Docet autem l. c., τὸ ἱερόν ὅς ἐν γερμηνήσθαι, ἀμα μὲν ἄσπερ ἵνα κρηπίδα τῆ ῥέχθαι γνησθῆμιον, ἀμα ἢ ἐνεκα δ' ἰδέσθαι τῶν ἐπιείσασιν τῶν κατ' ἰσχίον καὶ λαγόναις ὅσων, ἂν χωρὶς, ἔτε τὰ τῆς ἡβῆς ὅσῃ διωσάτων λυθμυερθηθῆσθαι, ἔτε (sic enim leg. est) σκελῶν ἢ ἀσπέρθρωσις, ἢ πρὸς ἰσχίον, ἔσθ' αὐ ὄλωσις ἐγνήσθαι, h. e. Os sacrum esse factum, ut spina habeat quasi fulcrum quoddam seu fundamentum, (& hoc ipso loquendi modo utitur Gal. bis l. 12. c. 13. & 15.) simul verò etiam, ut suscipere possit ossa ilij, sine quibus neq, ossa pubis constare, neq, omnino crura ilibus articulari poterant. Hanc orationem ita accommodo rebus meis. Quemadmodum scapulæ sunt sedes & firmamentum, cui inarticulatur humerus, absque quibus si 50 set, articulatio non posset fieri, atque ita neque apprehensio: ita os sacrum fundamentum est articulationis femoris, sine quâ ambulatio non fit. Sic autem cenſeo cum Vesalio lib. 1. c. 29., ut

jam non semel dixi, Quia tota hæc compages ossium proportionem respondet scapulis, debere etiam uno nomine vocari. Quo autem alio justius vocetur, quàm hoc? Ossis sacri? Nimirum, ut scapulæ totæ serviunt soli humero, quatenus varietatem motus brachij promovent: ita omnia hæc ossa servant uni femori, partim quatenus musculos dant, qui femoris sunt & dicuntur, quia ex ossibus his enati plerique omnes in solum femur inseruntur, partim quatenus sustinent articulationem femoris. Hoc igitur interest, quod 175. scapulæ ipsæ sunt mobiles, propriosque musculos habent: os sacrum est immobile, & proprios musculos non habet. Hoc eò factum est, quia, (ceu dixi,) in manibus varietas motus præpolleret securitati: in femore securitas præpolleret varietati. Propter hanc etiam causam musculi femoris tam sunt vasti, robustique, ut toti moli ferendæ sufficere possint. Est autem hic primus & præcipuus ossis sacri usus, nisi omnia me fallunt, qui hanc quoque interpretationem admittere debet. Os sacrum est ἰόν κρηπίς, quasi fundamentum, quatenus sustinet articulata sibi crura. Hæc enim sunt βάσις corporis, ut lib. 3. c. 4. dicitur. Hanc interpretationem nisi acceptemus, ridiculi erimus cum ijs, quos refutat Gal. l. 15. c. 5. Quemadmodum enim fœtus matri non fit levior, quia innatat humoribus, quod mater gestet etiam humores: ita os sacrum non facit, ut melius gestetur moles corporis, siquidem ipsum os sacrum gestatur à cruribus. Et de hoc quidem usu heic tantum agitur: de alijs lib. 13. Est autem propter hunc immobile. Puta, licet constet ex pluribus ossibus, tanquam vertebris: non tamen moventur illa, ut vertebræ. Quam etiam ob causam non habent interjectam cartilaginem, ut vertebræ, ut docet Columbus lib. 1. cap. 18. qui de adultis hominibus est intelligendus. In pueris enim sunt interjectæ cartilagines.

176. *Quod verò soli articulo ischij.*] Tertium. Quod cur heic tantum explicet, causam affert: Quoniã cum communitatis ratio ad se traxerit illa; non fit autem operæ precium denuò huc inducere: restat hoc solum. Quod ante-

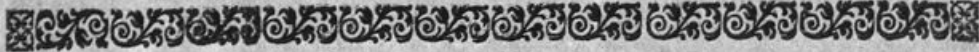
quam faciat, comparat hominem cum alijs animalibus, præcipuè cum simia, quæ homini præ alijs similior est, ceu jam duobus locis est dictum, l. 1. c. 22. & l. 2. c. ult. In ipsa musculorum historia refert se ad l. de Anat. musc. 31. & 2. Ex. Anat. 4. 5. item Ex. Anat. 9. De hac nostri officij ratio nihil desiderat, nisi fortè hoc. Dividunt vulgò cum Gal. heic in Flectentes, Extendentes, & Obliquos seu Circumagentes: sed reverà, nisi oculis fidem derogamus, etiam illi movent obliquè, qui tamen obliqui non dicuntur, non minus, quam in Tibia. De circumagentibus hoc dicendum est, Quamvis illi ad actionem hanc plurimum conferant, non edere tamen solam. Est enim circumactio omnium musculorum, non simul, sed successive agentium, ut de humero quoque dictum est supra, & pronuper de pede. Repetendum etiam videtur, quod modo cap. 16. attigi, vel ipso Gal. autore, qui repetit, quemadmodum etiam docet 2. Fract. 61. Ultra actio sit principalior, magisque secundum naturam, flexio, an extensio? In brachio fuit flexio: at heic extensio est. Propter hanc enim muscoli extendentes longè sunt robustiores flectentibus. Quæ causa etiam est, Cur minus laboretur in extensione, quàm in flexione? Hæc enim insolentior est, quod 2. Mot. musc. 7. quoque Gal. ait. Quærere aliquis possit, In stando, an in ambulando major sit labor? Respondet Gal. heic, In stando. Omnes enim muscoli tum summè 177. tensi sunt. Hoc verum est, non tantum, cum quieti stamus super pede utroque, sed etiam, & quidem potius, cum in ambulando onus totum incum-

bit pedi illi, qui in terram firmatus est. Sed, Quomodo, si extensio est secundum naturam, est laboriosior? Quæ enim sunt secundum naturam, minus solent esse molesta. Resp. Quod est secundum naturam, heic non opponitur ei, quod est præter naturam. Nam & flexio est secundum naturam. Extensio igitur est magis secundum naturam, quia facit hominem erectum, quod ei maximè secundum naturam est. Ita in brachio, flexio est secundum naturam, magis tamen defatigamur flectendo. Tandem & illud superaddendum est, Musculos hos tam esse magnos, primà quidem ratione propter magnos & validos motus: secunda autem propter commodam sessionem & quietem, quâ de re lib. 3. cap. 3. tum verò etiam ad tegendum τὸ διεξοδικόν, partem illam, per quam excrementa exeunt, ut vocat Aristoteles 1. Hist. 16. Rem ipsam docet Gal. non heic tantum, sed & supra lib. 3. c. 8. itemq; lib. 11. c. 13. ubi nates pulcritudinis causa factas esse scribit.

Crurum actio est ambulatio, cursus, & statio. Videri possit ex h. l., Actionem, de quâ hætenus actum est, non simplicem esse, sed triplicem. Sed una & sola est. Cursus enim est ambulatio vehemens. Ideò Gal. ait heic, fieri utramque contrario modo affectis cruribus. Putà, altero quiescente, altero promotò. Statio autem pars ambulationis altera est. Quo casu quia magis laborat crus, quod quiescit: magis etiam laboramus stantes, quàm ambulantes. Docent hoc illi, quibus alterum crus est affectum. Tum enim in subsidium illius, quod quiescit, scipio paratur.

*Finis libri tertii cum appendice partis
decimi quinti.*

ARGV.

ARGUMENTVM
LIBRI QVARTI ET
QVINTI.

Agit Gal. his duobus libris de Abdomine seu Imo ventre. Qui ut rectè intelligantur, 178.
 oportet primum hoc monere, Duplices in abdomine esse actiones, & idèò duùm generum partes. Quadam enim seruiunt individuo, quadam speciei. De illis solis agitur heic: de his agitur l. 14. & parte 15. Deinde & hoc, Cum actiones (præcedunt enim immediatè usus) quadam sint publica, qua seruiunt toti corpori; quadam privata, quibus singula partes sibi prospiciunt: huius, non illius generis esse, qua heic quaruntur. Tertio & hoc, Cum publica actiones aut sint simplices, quas una aliqua pars sola efficit, ut visum oculus, auditum auris, &c. aut composita, quas multa sibi invicem subordinata: huius, non illius generis esse, qua heic tractantur. Est autem, uno verbo, Sanguificatio. De hac iterum sciendum est hoc, Duplicem esse, primam & rudiorum: secundam & perfectiorem. De illa agitur heic: de hac libb. duob. seq. De rudiori iterum hoc est sciendum, Cum sanguis, & (ex quo fit sanguis,) cibus, valdè sint inter se dissimiles: fieri verò non possit, ut similitudo introducatur ab una actione, & consequenter una parte: hinc tantum esse partium acervum, quarum singula sunt succenturiata singulis, quæq; omnes part. & τὸν ἐξ αὐτῶν agentes, tandem in id conspirant, ut ex cibo, partibus nutriendis dissimilimo, sanguis fiat, illis quam similimus, quatenus, (inquam,) heic fieri potest. Hinc est illa partium divisio, de qua l. 5. c. 14. Quadam sunt facta prima ratione, scilicet qua alimentum concoquunt & distribuunt: quadam secundâ, qua alimenti excrementis purgandis, deducendis, excipiendis: quadam tertiâ, qua iisdem expellendis. Quæri solet, Cur rudior hac sanguinis elaboratio fiat in Abdomine, loco, (inquam,) inferiore, aded ut sanguis necesse habeat ascendere ad Thoracem, locum superiorem, & præter naturam gravium, si debeat perfectionem suam nancisci? Respondet Gal. l. 4. c. 7. Quia habitura erat multa excrementa, eaq; gravia, quæ per viciniam educi necessarium erat. Et hoc est, quod Plato docet in Timæo, Hanc animam partem (Vegetativam) esse in imo loco, ne turberetur ratio. In culma enim multa sunt sordes, multi sumi, gravesq; tumultus. Quæ ipsa causa est, Cur in thorace, & propè cor non potuerit hoc fieri? Locus enim ille, in quo ἐστὶν, ἐν ἡ κέρταυ τῆς φύσεως τῆ ζωοποιῶν, focus, in quo Naturæ ignis absconditus est, ut loquitur Aristoteles 3. Part. 7. & non valdè aliter Gal. infrâ lib. 6. c. 7. 4. item in 6. Epid. 2. 4. nobilior omnino est, quam qui stabulum id sordidum tolerare possit. Huc Philosophus ut, cum 4. Part. 2. docet, Cordi bilem appropinquare non posse, quod causa sit τῶν βλαβῶν παθῶν, violentorum morborum. Loqui autem illum exemplariter, accipiendumq; esse hoc de omnibus aliis excrementis, consentiunt Peripatetici. Quæri etiam solet, Cur abdomen, in quo fit hac sanguificatio, non perindè sit clausum ossibus, ut thorax est? Respondet Gal. infrâ l. 7. c. 21. factum hoc esse propter tumorem, qui existit, in omnibus quidem hominibus post cibum sumtum, in feminis autem peculiariter post conceptum, & toto gestationis tempore. Nisi igitur ita esset, magna in utroq; difficultas esset. Hoc verò Aristotelis est 2. Part. 9. quod se refert 4. Part. 10. Verumenimverò ut propius veniamus ad rem nostram, An non actionis huius composita, sanguificationis, possunt dici certæ actiones simplices? quibus dicata sint certæ partes? Possunt omnino. Ne dicam de distinctione, de quâ modò, cui non dissimilem videris 6. Ex. Anat. 2. Si diligenter perpendas, quæ à Gal. heic dicuntur, tres esse intelliges actiones, quæ à diversis obeuntur partibus, Coctionem, Distributionem & Excrementorum abductionem. Coctio iterum duplex est. Aut enim dicitur specifico nomine Chylificatio, aut vulgari Prima coctio, & fit in Ventriculo præcipuè: quia initium accipit in ore, per masticationem dictam, (quare dentes etiam & lingua quoquo modo huc pertinent,) finem in Intestinis, ut Gal. mox docebit. Aut dicitur iterum specifico nomine, quamvis confusè, Sanguificatio, vulgò Secunda coctio, & fit in hepate solo apud Gal., in hepate & liene apud Aristotelem. Distributio pariter duplex est. Aut enim chyli est, cuius præcipuum instrumentum sunt Intestina, deinde Vena porta, aut potius totum Mesenterium. Aut sanguinis est, cuius unicum instrumentum est Vena cava, per totum corpus didita. Excrementorum abductio vel primam respicit coctionem, vel secundam, vel utramq; una cum parte tertiâ, qua in Corde fit, & de quâ nondum agimus. Prima coctionis excrementum utrumq; crassum & tenue, quod τῆς κοιλίας φλέγμα & πύσημα, ventris pituitam, sedimentumq; vocat Philosophus 4. Part. 2. per Intestina abit, & expellitur ope musculorum, non tantum, qui in ipsis intestinis sunt, sed & Abdominis, Thoracis, (præcipuè Diaphragmatis,) & Laryngis. Secunda coctionis excrementum tenue attrahitur ex hepate per poros bilarios, & in vesicam bilariam deponitur, tandemq; cum primæ coctionis excremento utroq; vacuatur. Eiusdem coctionis excrementum crassum trahitur à liene, apud Gal. solum & per se, ut videri vult: apud Aristotelem cum aliqua chyli portione. Et rursus apud Gal. ad ventriculum deponitur, è quo ad intestina primam tenuia venit, mox crassa, & sic tandem cum tribus dictis elabitur: apud Aristotelem rectè ad crassa. Quod utriq; coctioni (quemadmodum & tertiæ, ut dicitur) commune est, Aqua, inquam, ὕγρου τῆς ἐσθῆς, vehiculum alimentii, Hipp., attrahitur primum à renibus, deinde per ureteras ad vesicam urinariam ablegatur, è quo per pudendum exit, & dicitur Vrina. Atq; hæc est τὸ οὐροποιῶν, subfiguratio seu præfiguratio totius negotij, quam de sententia Aristotelis, oportet semper præmittere tractationi ipsi. Cui non dissimilem postquam Gal. fecit l. 4. c. 1. 2. 3. 4. 5. & 6., in sequentibus rem διαρρηθῶν clarè explicat. Nam c. 7. 8. & parte 9. agit de Ventriculo. In 7. quidem de indigentia ipsius seu fame animali verba facit, item de situ eius, de figura, de gemino orificio, de glandulosa substantia, superiori orificio apposita: in 8. autem de tunicis primum ventriculi pertractat, quidq; differant à tunicis intestinorum: deinde repetit, quod c. 7. dixerat de situ eius, sed causam addit, Cur tam vicina illi sint duo viscera, Hepar & Lien? Et quia quod faciunt heic viscera, parte alia facit omentum: parte prima cap. 9. docet, In anteriori parte, non minus fovere ventriculum, quam dicta viscera, quemadmodum in posteriori faciunt spina & musculi incur-

58 ARG. LIB. IV. & V. GAL. DE VS. PART.

- bentes. Deinceps, quia omentum habet initium à peritoneo; & verò ventriculus mediante peritoneo alligatur dorso. parte altera cap. 9. ut 10. etiam; exponit usum, Quid in universum omnibus abdominis partibus profit peritoneum? Cap. 11. ad omentum relapsus, historica quedam affert. Ab his ad Hepar venit, de quo agit c. 12. 13. & 14. In 12., partim ex sufficienti partium enumeratione, partim duobus argumentis concludit, Carnem hepatis esse partem eius principem. Quod dum facit, simul & incidenter exponit usum singularum hepatis partium. Totum autem negotium assumit c. 13. & 14.
183. quibus docet, 1. Cur non, quem admodum in corde, ita in hepate sit facta cisterna quedam, sed potius venarum plexus, in quo celebretur sanguificatio illa? 2. Cur vene ibi tam tenues sint? 3. Cur pori choledochi sint medijs inter radices vena cava & porta? Hoc enim ita esse præsupponit. 4. Cur arteria heic sint tam pauca & exiles? 5. Cur nervus etiam tam parvus, perq; solam ambientem tunicam dispersus? 6. Quibus vinculis cohereat hepar vicinis? 7. Quomodo se habeat ad easdem? 8. Tunicam superaddit. Ab hepate transit ad lienem, de quo agit cap. 15. & 16. Et quia actio ipsius non perinde nota erat, primum docet illam; deinde, ut in hepate, singularum partium usum. 1. Carnis exponit. 2. arteriarum. 3. aperit, Vnde sit sanguis ille tenuis, quo lien alitur? 4. Arteriarum alterum usum affert. 5. discrimen explicat inter insertionem vasorum in hepar, & in lienem. 6. ligamenta lienis ostendit. 7. tunicam. Ab utroq; hoc visceri ad intestina cap. 17. 18. & 19. descendit. Scribit enim c. 17., intestina habere triplicem usum, distribuendi chyli, perficiendi ejusdem, & excrementa abducendi. Cap. 18. de Colo speciatim agit, & Cæco. Principio 19. de musculis Recti, cui subijcit rationem nutritionis Intestinorum. Ex his quia chylus ad duo dicta viscera pervenit; nondum autem est dictum, per quos fiat venas: cap. 20. seu ult. l. 4. ad Venam portæ, eiq; conjunctas arterias transitum facit. Et quia res videbatur latius patere, quam qua posset hoc libro expediri: interjungit, factoz, in seq. libri c. 1. novo quasi proœmio, c. 2. & 3. ejusdem, pertexit negotium distributionis chyli. Tria autem c. 2. docet. 1. Quomodo tam vene, quam arteria hient ad intestina tenuissimis quibusdam oscillis? & quomodo tenuia illa vasa colligantur in majora, & subinde in alia, usq; dum ad unum truncum sit pergentum? 2. Quomodo omnibus his vasis providerit Natura? 3. Quomodo in specie majoribus? Tria etiam c. 3. docet, 1. Cur duodenum non fuerit circumvolutum in orbem, ut reliqua? 2. Cur idem sit conversum ad spinam? 3. Cur idem sit semper inane? Ejus rei occasione interponit pulchram disputationem ex Arist. 4. Part. 2. An omnia, quæ sunt, fiant usus alicuius gratiâ. Iam quia necessarium erat, ut distributi ad hepar & lienem chyli, ibiq; confecti excrementa pariter vacuarentur & corpore: docet c. 4., Eadem cum prima coctionis via exire, verum utrobq; cum magno Natura commodo. Bilem enim flavam stimulare intestina ad expulsionem: atram autem, seu potius uno verbo, Melancholiam, famem ciere. De communi utriusq; coctionis excremento, quam Urinam dixi vocari, agit in omnibus subsequentijs capp. præterquam 14. & 15. quibus de alvi excrementis. Verumtamen quia interspergit multa, videbor opera precium facturus, si singula h. l. seorsim exponam. Primum itaq; c. 5. breviter adumbrat totam urinam per renes, ureteras & vesicam vacationem. Deinde per partes docet, Quomodo omnia in tribus illis partibus conspirent ad vacationem hanc? Non pauca etiam immiscet de vesica fellea, propter huius cum urinaria, renibusq; cognationem. Quod ad renes ipsos & vasa emulgentia, cum eodem cap. 5. proposuisset, Quot & quæ de illis dici possint? contra Erasistratum & Lycum disputat. Mox cap. 6. querit, 1. Cur renes situm habeant inæqualem? 2. Cur duo sint, non unus, ut vesica fellea & lien? 3. Cur substantia illorum sit tam densa? Huius explicatio occupat maiorem etiam partem cap. 7. In quo 1. causam dicit, Cur renes non indigeant alijs venis & arterijs, alimentum ferentibus, præterquam Emulgentibus? 2. Cur ea sint tam ample? 3. Cur nervus adsit tam exiguus? Qua de re cap. etiam 5. & 9. loquitur. Quod ad vesicam urinariam, docet cap. 6. & 7. 1. Cur tam magna sit? 2. Cur opus habeat alijs ab ureteribus vasis nutritiis? Hac vasa qualia sint, cap. 8. exponit, ubi etiam de nervis sermonem habet. Quod ad vesicam felleam, cap. 6. & 7. agit 1. de magnitudine ipsius, comparando, non cum vesica altera tantum, sed & cum liene. 2. de orificijs pororum biliariorum, qualia sint? 3. quod opus habeat & ipsa alijs vasis nutritiis. Et hac cap. 8. producit, ubi etiam sit mentio nervi. Hac in re Gal., usus quadam sua libertate, de nervis geminam instituit digressionem. Nam cap. 9. docet in genere, Quot scopos habeat Natura in distributione nervorum? Hanc doctrinam cap. 10. accommodat, non his modo partibus, de quibus agimus, sed in universum omnibus instrumentis nutritiis. Eius rei occasione cap. 12. & 13. de tunicis omnium instrumentorum nutritiorum agit, & persuadet, Quemadmodum nervos habuerunt hæc omnia, non pro magnitudine quodq; sua: ita tunicas habuisse tales, talibusq; fibris donatas, pro necessitate illa, quam singulorum usus exposcebat. His ita confectis, regreditur ad vesicam utramq;, & cap. 13. de Vreteribus docet, 1. Quæ sit illorum substantia? 2. Quæ conformatio ingressus in vesicam suam? Pariter de poro vesica fellea illo, qui ad intestinum abit, docet, 1. Quæ sit eius substantia? 2. Quæ conformatio in ingressu? Tandem tribus ult. capp. à partibus, excrementorum delationi dicatis, convertit se ad ipsa excrementa, & cap. quidem 14. & 15. de sicco, ut Aristoteles vocat, agit; cap. autem 16. de humido. De sicco ait, Servire ei, non tantum musculis ani, sed & abdominis: quin, Non hos tantum, sed & thoracis plerosq;, præsertim diaphragma, nec non laryngis. De humido, 1. Vesicam non minus, quam anum, habuisse musculum, qui tempus exitus ipsius moderetur. 2. Differentiam affert, quæ est inter meatum urinarium in viris & feminis.

LIBRI QVARTI

CAP. I. II. III. IV. V. VI.

187. **Q**uandoquidem nutriri necesse erat.] Quoniam, ut dixi in Prolegomenis, Gal. neque historiam partium integram huc transferre potest, neq; actiones demonstrare, & verò utile est ista in recentim memoriâ esse: non rarò attingit

& historiam & actiones. Id facit heic quoque in hunc sensum. Animal debet nutriri accepto per os alimento: hoc per œsophagum demittitur in ventriculum: ibi fit prima separatio utilis ab inutili: inutile ablegatur per anum: utile per venam portæ transfertur ad hepar: heic altera fit separatio: utile per venam cavam in cor, totūq; corpus didi-

diditur: inutile partim ad vesicam fel- leam abit, partim ad lienem. Et quoniam alimentum de loco in locum transfumi non potest, nisi ope vehiculi; vehiculum autem illud non nutrit: paravit Natura huic quoque vacuando renes, vesicamque urinariam, quorum ope per pudendum utriusque sexus ab- it. Loquitur autem de hoc vehiculo tantum, quatenus servit negotio pro- posito.

Vias quamplurimas inde divisit.] Con- fer hæc cum ijs, quæ infra lib. 16. c. 1. di- cuntur, Sic certè aquas potabiles, &c. Nam & Hipp. 3. Artic. 59. (si modò ipsius est) & Aristoteles 3. Hist. 5. 3. Part. 5. 2. Gen. 6. per rivoram similitudinem ex- plicat alimenti distributionem. Plato quoque in Timæo, apud Gal. t. 4. cò tendit.

188. *Nomen autem ingressus huius proprium.]* Nota differentiam inter τὸ οἰσφάγον & τὴν στήναι, paucis notam. οἰσφάγον, στή- να, propriè dicitur hæc pars, per quam ἡ τροφή πορεύεται εἰς τὴν κοιλίαν, *cibus profici- scitur in ventriculum*, ut cum Aristot. lo- quar 3. Part. 3. στήναι vocatur ἀπὸ τῆς κοιλίας ὁ περὶ τὴν γαστήρα ἀνώτερον ἰσθμὸς, quoad cunctas, *collum angustum, isthmi in- star, cuicunque cavitati seu ventri propositum*, 3° ut Gal. heic loquitur. Et hoc sensu c. 4. & iterum cap. 15. alibi que sæpè στήναι vocat vasa aut poros quosdam. Quan- do ergò communis & lata est significa- tio huius vocis: quomodo potest eadè propria esse τῷ οἰσφάγω, quod ait idem Gal. 13. Meth. 17? Potest aliquo modo, cum videlicet vocabulum hoc ad os et- iam ventriculi extenditur. Impropijs- simè igitur (æquivoçè, ait Gal. 8. κ. π. 4° 1.) quia os ventriculi dicitur στήναι: propriè autem, quamvis genericè, œso- phagus: dicere licet, Oesophagum pro- priè dici stomachum. An ergò omissa vox est apud Aristotelem 1. Hist. 16., & ita legendum? Ἐν τῷ ἔργῳ αὐτῷ, ὅτι οἰσφάγον καλεῖται ἔστιν, ἔχων τὴν ἐπινομιάν (τὴν στήναι) ὅτι ἔχει τὴν στήναι. Et tum admittere possum explicationem Marfilij Cagnati 1. Variar. 15. οἰσφάγον esse ὄνομα; στήναι esse ἐπινομιάν.

189. *Purgat enim ex ipsis.]* Nota simile de excrementis primæ coctionis.

Quantum ad ipsum ventriculum.] Ergò

non tantum Mesaraicæ trahunt chy- lum, sed illæ etiam, quæ in ventriculum eunt. Hunc sensum faciunt illa etiam, quæ cap. 8. dicuntur, Ubi sanè oportuit solum coqui, &c. Faciunt & illa, quæ c. 13. Cur tandem, ut à primo incipiam, &c. Memini me hac de re audire lon- gam disputationem Clarissimi senis, Præceptoris mei observantissimi, D. Hier. Fabricij, ab Aquapendente con- cludentis, In casu tantum necessitatis id fieri. Huius hæc tenus consentio.

Vir quidam antiquus, natura opinor peri- tus.] Haud censcam, vel à Philosopho, vel à Medico esse hanc nomenclatu- ram. Docuit enim me Casaubonus, Notis in Capitolinum, τὰς ἥπαι, sacrificulos, victimarios, portas, vocasse hepatis venas, πόλλαι, portas. Hoc ab Hesychio

est, *cujus verba ecce tibi.* ὁμοίως τῶν ἥπαι τὰς ἥπαι, ἡ τὰς φλέβας, πόλλαι λέγουσιν. Heic quia τὸ ἥπαι nō ha- bet sensum, quid si legamus ἥπαι? Et erit, à sacrificiis contorsiones, conversiones- ve hepatis, & venas eiusdem dici portas. Vo- cantur ἥπαι à Græcis aliàs ἱεροσκοποι, à Latinis Extispices & Haruspices. De lo- co illo Hesychij vide Meursium in At- ticis l. 4. c. 3.

190. *Quin & Hippocrates ipse.]* Tribus locis in- venio, l. de Off. nat. t. 14. apud Mari- nellum, 2. Epid. 4. t. 1. apud Valles., & in fragmento l. de Anatomia. Est etiam apud Platonem in Timæo, & Aristote- lem 1. Hist. 17. 7. Hist. 8. Hinc Gal. ve- nam ibi excidentem μεγάλην ἥπαι πόλλαι, ἡ ἥπαι τὰς πόλλαι, vocat, vulgò Vena por- tæ dicitur. Vide Sylvium, Cal. 18. Porro in laudato Hipp. fragmento e- minentiæ illæ hepatis dicuntur etiam ἡπερθερωφώσις, quamvis paullo ante hepatis lobi ita vocentur. Quæ causa est, cur Hippocraticum vix esse cre- dam.

Quemadmodum Homerus finxit.] Iliad. 5. Thetis enim, filio Achilli à Vulcano impetratura arma, invenit illum in of- ficinâ

--- ἰδρώων ται, ἐλίσσόμενον παρὶ φύσας, ἀπὸ δὲ οἰαίης ἰρίποδας γὰρ εἰκόσι πέντασ ἔτευχεν ἑσάμηροι παρὶ τοῖχον εὐστάθεο μεγάλοιο. χρύσεια δὲ σφῆρα κύκλα ἐκαστὴν ὑπὸ μῆτι ἡ- ὄφρα οἱ αὐτόμαλοι θεῶν δύσασαί τ' αἰγῶνα, (κεν, ἡ δὲ αὐθις πρὸς δῶμα νεοία τ' ἡλυία ἰδέσθαι.

Hoc est: — Sudantem, huc illuc circum folles currentes, Opusq; urgentem. Lebetes enim viginti fabricabat, Qui ad parietem bene edificata domus acclinati erant, Fecerat autem unicuiq; subtus aureas rotas, Quarum vi, sponte sua in caetum Deorum venirent, Iterumq; in locum suum redirent, mirabile visu.

191. Mox, cum accersitus à conjugè Vulcanus, Thetidem iret excepturus,

--- Ἰπὸ δ' ἀμφίπολοι βῶοντο ἀνάκτι χερούσται, ζωῆσι νελεύεσσιν εἰοικῆσαι, πῆς ἐν μῦθῳ ἐστὶ μὲν Φρεσίν, ἐν δὲ καὶ αὐθῆ, καὶ δ' ἐν ἑ. ἀθανάτων ἡ θεῶν δότῳ ἔργα ἴσασιν, αἱ μὲν ὑπαίφει ἀνάκτ' ἐποίπυον. ---

Hoc est: — Forti gradu sequebantur regem ancilla Aurea, non viva prorsus, sed vivis adolescentibus similes,

Quibus et mens inest, et vox, Et vis divina, habentq; operum suorum scientiam ab immortalibus, Quae in conspectu regis laborabant. ---

Et iterum cum ad faciendâ arma se accingeret,

--- βῆ δ' ἰπὶ φύσας, τὰς δ' εἰς πύρ' ἔτρεψε, κέλ' ὅσπερ ἐργάζεσθαι. φύσας δ' ἐν χοαίσιον εἰοῖσσι πᾶσαι ἐφύσων πάντων δ' ἔπρησεν αὐτῶν ἐξαιεῖσσαι, ἄλλοτε μὲν σπ' δ' ὄντι παρέμμεναι, ἄλλοτε δ' αὐτῶν ὅπως ἡ Φαῖς τ' ἑτέλοι, καὶ ἔργον αὐοίτε.

192. Hoc est: — Ivit ergo ad folles, Igniq; obvertit, iussitq; operari.

Folles autem viginti numero efflabant in foramina fornacum Emittentes auram variam, facile incendentes, Nunc quidem, cum properabat, vehementem, nunc autem aliter, Prorsus ut Vulcanus ipse vellet, opusq; perficiendum requireret.

Citat hunc Homeri locum Aristoteles 1. Polit. 3. seu, ut alij distinguunt, 4. additq; talia etiam fuisse Dædali opera. Eiusdem Veneris lignæ, (quam Philippus, Comicus, induxerit mobilem ob infusum argentum vivum) meminit idem 1. de Animâ, 3. t. 44. & ibi Themistius, Paraphr. 1. Eiusdem, ut puto, sunt tripodes Pythici, pincernæq; ærei apud Philostrat. lib. 3. de Apollon. Thya. Meminit Dædali operum Plato in Menone his verbis: ὅτι τῆς δαιδαλῆς ἀγάλμασιν ἔπεσσερχομαι τὸν νῦν. ἴσως ἦ, ἐστὶ ἐστὶν παρ' ὑμῖν; περὶ ἴδε ἔπο λέγεις; ὅτι καὶ ταῦτα, εἰ μὴ μὴ δεδεμῆρα ἢ δ' ἀποδιδράσκει ἔδραπετῶσι, εἰ μὴ ἡ δεδεμῆρα, ὡς δ' ἀμύβη. πῶς αὐθῆ; τῶν ἐκείνῃ πινημάτων λελυμῆρων μὲν ἐκ-

τῆσται ἔ πολλῆς τιν' ἀξίον ἐστὶ ἡμῶν, ὡς περ δ' ἀμύβη αὐθῶν. ἔ γὰρ ὡς δ' ἀμύβη. δεδεμῆρον ἦ, πῶς ἔ ἀξίον. Quae Erasmus in Adagio, Dædali opera, ita vertit. Quoniam non animadvertisti Dædali signa: fortassis ne sunt quidem apud vos? Quorsum istuc dicis? Quoniam illa quoq; ni revincta fuerint, discedunt atq; aufugiunt: sin vinceta sint, consistunt. Quid tum postea? Si quod ex illius operibus

10 solutum possideas, haudquaquam magno aestimandum, perinde quasi servum possideas fugitivum. Neq; enim apud te manet. Sin vincetum, id magno aestimandum sit. Apud e-

undem in Eutyphrone Socrates argumenta non consistentia, Dædali operibus similia videri dicit. Eutyphron autem respondet, Socratem sibi pro Dædalo esse, quippe, qui suas rationes non sinat consistere. Cæterum, qui

20 Dædali opera verè animata fuisse, quæ admodum etiam Boëthij illa apud Cassiodorum 1. Variar. 45. censent: miserè falluntur. Præterquam enim quod Diod. Siculus l. 4. de Dædali operibus expressè id negat: quis bonus credat, artem eò posse ascendere? Quod tantò libentius scribo, quò confidentior fuit Ramus in Schol. Math. in hujusmodi nugis celebrandis! Neque enim

30 unquam Noribergæ visa est Imperatori obviam ire Aquila: neque in convivio mensam obire Musca. Quomodo scilicet per rerum naturam fieri potest, ut corpus grave, firmamento destitutum, non labatur deorsum? Quod si considerasset Baldus, in discursu, quem præmisit Heronis Alexandrini Mechanicis, non tanti fecisset Ramum, cui in

ijs, quæ sunt ultra fidem, credendum putasset. Invenias enim homines, quibus volupe est, insultare credulitati aliorum. Quidquid sit, sensus est, Ut instrumenta Vulcani pleraque ex se faciunt, quod facere debent, non se fecus atque si ab assidente opifice regerentur: ita partes corporis omnes tam sunt affabrè factæ, ut nulla illarum sit otiosa, sed semper agant, quod agere natæ sunt, quasi aditaret ipsis conditor, &c. Tu vide Eustathium in d. l. Homeri, Pausaniam in Bœot. Scalg. in Animadv. in Chron. Eusebij, n. 737. è quo n. 2148. cognoveris, βαυτλία fuisse opera αὐτοκίνητα, perinde ac δαιδαλῆα.

Cæte-

Cæterum pertinet huc disputatio Gal. l. de Form. fœt. 6. de qua consulendus tibi Riolanus 3. schol. Anat. 3.

194. Quippe, quæ naturâ ipsi sint similes.] Que fit ἡ ἀρχὴ πλῆσιᾶ illa φύσις, discere cupio. Certè Galenistæ plerique in diuersum abeunt, Venas quidem ex semine mascululo fabricantes, Hepar autem ex sanguine materno Ne tamen amittant originẽ suam, bellum sibi parant commentum, Aliud (inquirunt) est principium ἡρώσεως, aliud διοικήσεως, aliud ῥιζώσεως. Hepar non est principium venarum ἡρώσεως, sed διοικήσεως, καὶ ῥιζώσεως. Quid audio? At Gal. heic expressè ait, Venas facere ex hepate τὴν πρῶτην βλάστησιν, primam generationem. Ne tergiverferis, 6. Sent. Hipp. 7. ult. verbis negat, Cor esse principium Venarum τὴν πρῶτης ἡρώσεως, prima generationis. Ergò hepar est. Hoc enim unicè tantòque cum molimine agit ibi. Ne rimam aliam quæras, Paucis lineis post initium cap. 8. addit, εἰ τι τῶν τῶν πρῶτης ἡρώσεως ἀρχὴ τῶν φλεβῶν ζῆταις, ἢ πῶρ ἐστίν, Si primum prima venarum generationis principium queris, Hepar est, &c. Quid illud verò est, Quod principium ῥιζώσεως distinguunt à principio ἡρώσεως? Certè Gal. in de Sent. 3. utitur Hipp. autoritate, sicut cor arteriarum est principium, ita hepar venarum ῥιζώσις. inquit senex, φλεβῶν ἢ πῶρ ῥιζώσις ἀρχὴ τῶν καρδίων. At cor, per vos, ὡς οὐτι, est principium arteriarum ἡρώσεως: Hepar ergò quoque est principium venarum ἡρώσεως, adeoque ῥιζώσις καὶ ἡρώσις sunt idem. Quod verò longè ineptius est, ῥιζώσιν καὶ διοίκησιν volunt esse eandem. At διοίκησις non ad venas, sed ad sanguinem, in venis euntem, pertinet. Clara enim sunt verba Gal. in 6. Sent. Hipp. 8. εἰ τὸ τῶν ἄλλων διοικήσεως, ἢ τῆς ἐξ ἑαυτῶν σύμπαντος σώματος, &c. Si principium dispensationis materiæ, (ita enim Interpres) quâ totum corpus alitur, &c. non in venis commodius viscus aliud hepate. Nempè ita falsitas nuspam constans est, nisi in leuitate sua, ad instar fortunæ. Tu verò, si tamen fidis huic origini, adde eiusdem Gal. verba de Form. fœt. 5. ἢ τῶν φλεβῶν ἕστια οὐδὲν οὐδὲ ἐχρὺς ἔχει τῆν τῆν ἡρώσεως ἕστια, Substantia venarum nihil planè simile habet cum substantia hepatis. Quomodo igitur utriusque πᾶρ ἀπὸ πλῆσιᾶ φύσις, vicina natura? An propter carnem, quod Peramatus ait l. de

Facult. c. 3? Non videtur. Ita enim omnes partes dici possent similes hepatis, v.g. ventriculus.

Inducit ei postremum ornatum ad sanguinis exacti generationem.] Qualis quidem ab hepate induci potest, non is, qui nutritionem præstare potest. Hæc enim fit, misto cum sanguine venoso hoc (uti appellare mos est) altero, quem arteriosum vocamus, vt probabo infra l. 6. cap. 10. si Deo placuerit.

Quod autem erat velut palea.] Nota iterum simile de excrementis secundæ coctionis. Verum ipse Gal. hoc rejicit, & mox substituit aliud commodius, quod etiam frequentius est apud Medicos.

Vt Plato dicebat.] In Timæo, quæ de animalium alimento, ista sunt verba. Τέμνοντος τὰ στήθια ἔς πυρὸς, αἰωραμβύω (ita legitur) δὲ ἐν τῶν πνέματι ξυνοπιμύου, πῆς φλέβας δὲ ἐκ τῆς κειλίας τῆς ξυνοπιμύου πληροῦντος, τῶν τῶν πεποιημένα αὐτὸν ἐπαντλεῖν, ἔσθαι τῶν τῶν δὴ κατὰ ὅλον τὸ σώμα πᾶσι πῆς ζωῆσι τῶν τῆς τροφῆς ναμάται ἕτως ὅτι ῥήματα γεγονέναι. Νεώτερον δὲ ἐστὶν ἐξ ἑαυτῶν ὄντες, τὰ μὲν καρπωτῶν, τὰ δὲ τῶν χλόης, ἀθεός ἐσθαι αὐτὰ τῶν ἡμῶν ἐφύτθισεν, εἶναι τροφῶν, παντοδαπα μὲν ἡρώματα ἔσθαι, ἀθὰ τῶν ξυμμιξίν. ἢ δε ἐρυθρὰ πλεῖση πᾶσι αὐτὸ χροῖα ἀθὰ θῆ, τὸ ἔς πυρὸς τομῆς τῆς ἐξομοιώσεως (ita legit Gal.) ἐν ὑγρῶν ἀεθμιουρημένη φύσις. ὅθεν τοῦ κατὰ τὸ σώμα ῥέοντος τὸ χροῖα ἐχρὺν, οἷον ὄψει διεληλυθῆσθαι, ὃ καλοῦσθαι αἷμα, νομῶν σαρκῶν καὶ ξυμπαντος τοῦ σώματος, ὅθεν ὑδροκόμματα ἐκαστα, πληροῦ τῶν κενουμένου βάσιν. Quæ hunc mihi pariunt sensum. Dum ignis cibos separat, quod est, utile ab inutili diuidit, & unà cum eleuato in interioribus spiritu sursum it, venasque illa utriusque eleuatione replet: eo ipso inde haurit, quæ iam separata sunt utilia, itaque fit, ut in omnibus animalibus flumina illa alimentalia per uniuersum corpus se diffundant. Hæc iam recens separata, quandoquidem corpori cognata & affinia sunt, siue illa ex fructibus sint accepta, siue ex herbis, (ex his enim Deus voluit nos alimentum petere) varios quidem ob misturam colores habent: sed rubrum colorem plurimum. Nempè, color hic existit, dum ignis in humidum agens, suam illi naturam imprimat incidendo, & utile ab inutili separando. Et hinc colorem habet id, quod per totum corpus fluit, qualem diximus. Vocamus autem sanguinem, qui pabulum est carnis & omnium corporis partium. Ab hoc enim irrigatis omnibus repletur id denuò, quod dissipatum est.

Vna vena maxima.] Vulgò cava.

Ceu aqueductum.] Redi ad principium hujus libri.

Vocat autem ipsam Hipp.] ὑγρασίη, τροφήσ ὄχημα, humiditas, vehiculum alimenti, Sunt ultima verba l. de Alimento. Laudat Gal. etiam 3. Acut. 17. Trallianus l. 6. c. 1. quà de mulsæ tepidæ usu in pleuriti-
 197. ὄχημα. Aëtius quoq; Tetrab. 1. serm. 3. c. 165. explicans, quid per ὑγρασίη intel-
 ligat senex, ὕδωρ, inquit, τῆ τροφῆσ ὄχημα, aqua alimenti vehiculum est. Nimirum, u-
 sus potus, (est autem ille simpliciter, aqua.) alter est, servire alimento, de parte in partem transferendo, at-
 que, ut ita dicam: transvehendo. Nisi enim hoc modo dilueretur, non esset
 fluxile.

Ex ea nutrivi nulla particula potest.] Aristot. de Sensu, c. 5. Gal. iterum 3. Acut. 17. & 39. Vide Bonamicum 3. Alim. 1. & seq. Valles. com. in 4. Meteor. 3. Stukium 3. Antiq. Conv. 6.

Deinde verò ipsius cordis.] Notetur, quod sanguinem, antequam nutrit, o-
 pus ait habere calore cordis. Ego autem per calorem hunc intelligo, non solam
 30 qualitatem, sed substantiam calidam, eo inductus argumento, quo Gal. uti-
 tur 3. Fac. nat. 15. Ul. pull. 5. Ex quo ipso judicetur fuga, quâ aliàs creberrimè
 utitur, In arteriis solum spiritum esse.

Ex ἀναστομίσει.] De qual. 6. cap. 17. ubi etiam, si volet Deus, latius videbi-
 mus negotium nutritionis.

CAP. VII. VIII.

198. **H***Vius igitur est facultas quedam.]* Facta
 ὑποτιπώσ partium, actionumque, quas singulæ ad sanguificationem hanc
 rudiores conferunt: assumit Gal. singulas, & distinctè usum illarum docet,
 initio factò à ventriculo, quippe cui ci-
 bus, in ore præparatus, primo objicitur. In hoc considerat ordine quinque
 50 1. Famem ejus, animale dictam. 2. Si-
 tum, 3. Figuram, 4. Geminum ejus ori-
 ficium, 5. Tunicas.

Soli verò ventriculo.] Primum. Quod ut intelligatur, duo præmunire oportet.

Alterum duplicem esse apud Me-
 10 dicos famem, animale & naturalem. Naturalis inest omnibus partibus, qua-
 tenus exhaustæ alimentum deside-
 rant novum, quò, in locum deperdi-
 tæ substantiæ reposito, servetur pars in
 statu suo naturali. Soli ventriculo (præ-
 20 ter naturalem famem) inest animalis,
 quæ fit, (ut dicitur) ob nervos sextæ
 coniugationis, in os ipsius insertos. Al-
 30 terum, cum (quod in argumento libri
 dictum est) actiones aliæ sint privatæ,
 quales sunt illæ omnes, quæ ad famem
 naturalem pertinent, quatuor nu-
 40 mero, ut dicitur; aliæ publicæ: actio-
 nem hanc famis animalis esse publi-
 cam. Ventriculus quippe appetit, ut
 alimentum suppetat, non sibi tantum,
 sed & aliis totius corporis partibus.
 50 Iam ergo hoc est, quod Gal. docet heic,
 referendo se ad lib. 3. de Fac. nat. 6. O-
 199. mnes partes totius corporis habent
 quatuor facultates naturales dictas,
 quibus, q̄ sibi familiare est, attrahunt
 attractum retinent, retentum alterant,
 deniq; quod superfluum est, expellunt:
 solus ventriculus, præter has quatuor,
 quintam habet, qua appetit cibum &
 60 potum. Verum enim verò hæc expli-
 care oportet, ne erretur, idque occa-
 sione sumta ex Gal. 13. Meth. 3. quo pu-
 to) tendit Piccolhomini disputatio 2.
 Prælect. 16. qua de usu ventriculi. Ven-
 triculus geminas habet actiones, qua-
 rum has priuatas appellabo, illas pu-
 70 blicas. Privatæ sunt illæ, quibus pro nu-
 tritione sua sanguinem attrahit, reti-
 net, alterat seu concoquit, & excre-
 menta expellit. Voco priuatas, quia
 80 privatim soli ventriculo viles sunt.
 Publicæ sunt illæ, quibus pro nutritio-
 ne totius corporis cibum & potum at-
 trahit, retinet, concoquit, & porrò ad
 alias partes pro ulteriore perfectione
 expellit. Voco publicas, quia publi-
 90 cè utiles sunt, non (inquam) ventricu-
 lo, sed toti corporis œconomie, aliàs
 de fame periclitaturæ. Jam, quia ser-
 mo nobis est de actionibus ventriculi
 publicis, non privatis: dico, Præ-
 100 ter quatuor illas priuatas (hoc sen-
 su) fac habet quintam, quæ dicitur
 appetitus animalis. Nulla enim
 alia pars, quamvis & ipsa actionibus
 publicis sit destinata, habet hanc.
 Ejus

Eius rei causa est, quia in ordine succedentium sibi mutuo partium fugentiū, de quo 1. Caus. Sympt. 7. tandem pervenitur ad ventriculum, qui, quoniam, quem vicinum ulterius appellet, non habet, oportet aliquid peculiare habeat. Id verò sensus indigentia est, quæ habet à nervis sextæ conjugationis, ut dixi. Nimirum, quod heic Gal. docet, & repetit l. 5. c. 9. appetitus hic, non in toto ventriculo est, sed in ore, quod vulgò dicitur, seu orificio superiore, ut mox distinguetur. Si ulterius quæras, habet os ventriculi hunc sensum indigentia, quia animal non est affixum terre, vnde perpetuò haurire possit alimentum, plantarum instar. Quare Aristoteles 2. Part. 3. 4. Part. 4. ait, τῆς ζωῆς ἢ κελία, καὶ ἢ τῶν ἐντέρων διώματις, ἀπὸ γῆς ἐστίν, ἐξ ἧς δὲ λαμβάνουσιν τροφήν, *Ventriculus & intestina sunt animalibus loco terra, è qua alimentum capiant oportet.* Heic liceat illud mihi interponere, Quia molestia famis definit oblato cibo, annon ventriculus nutritur cibo, seu (ut vulgò dicunt) chylo? At tu sanguine nutriri, dixti? Ita dixi, & ita est. Ad difficultatem autem illam, quæ pluribus faceffit negotium, respondi in Tract. de usu lienis, cap. 21. item lib. de Humor. c. 11. Tu vide, quid Pacius dicat in 7. Meth 5. Piccolhominus l. c.

201. *Ipsi autem substantia.*] Duæ causæ, ob quas animalia nutriri non possunt è terra, ut plantæ. Altera, partes animalium nutriendæ non habent analogiam ad terram. Altera, animal movetur arbitrario ad alimenti convenientis inquisitionem. Motus autem hic esset frustrà, si absque motu ali posset. Hinc intelligitur, Motum, si de homine loquaris, inesse illi, quæ animal: at quæ homo, propter rerum cognitionem inest.

Vt & hoc in aliis demonstratum est.] 7. Sent. Hipp. 1. & seq. de Anat. nerv. 1. Ego alibi demonstraui, Quatenus cerebrum sit sensificum principium?

Positus autem est ventriculus.] Secundum, quod iterum duplex est. Aut enim quæritur, Quæ parte totius animalis situs sit ventriculus? Et respondetur, Non statim post os, eo loco, quo thorax nunc situs est: sed in abdomine, ut excrementa, quæ necessariò ibi gignuntur, commodè possint abire. Ita autem

est, in iis tantum, quæ collum habent & respirant: non in piscibus, qui neutrum habent. In his enim *μὲν τὸ πᾶν τῶν σωματικῶν ἵστων ἐνδέχεται καὶ ἐξ τῆς κελίας διήεως, statim post os potest esse ventriculus*, ut Arist. loquitur 3. Part. 3. Aut quæritur, Quæ parte abdominis? Et respondetur, *ὑπὸ τῷ διαφράγματι, ὅθεν, statim sub diaphragmate*, ut idem ait 2. Hist. 17. 3. Part. 14. Quibus è locis corrigendum illud *ὑπὸ τῷ*, 1. Histor. 17. de quo tantoperè litigatur. Nam & antiquus Codex Accoramboni ita habuit. Addit Gall. heic, Inter hepar & lienem medius est, sed non exactè. Cū enim hæc duo viscera non sint ejusdem dignitatis; & verò hepar sit præstantius liene: debuit hepar in dextris esse. Rursus cum hepar esset sublime adeò, ut pene contingat diaphragma; lien autem depressior: utriusque huius confectarium fuit, ut ventriculus cederet paululū versus sinistra, præcipuè fundo suo. Nam quod heic dissidium est inter Codices Græcos & Latinos, dirimit ipse sensus, & pro Græcis pronunciat. Notandum venit, quod dixi, Penè: Ita enim explico Gal. cum certum sit, inter hepar & diaphragma interesse ad minimum transversum digitum. Dico autem, de animali vivo. In mortuo enim sursum trahitur.

Fusus in seq. dicitur.] Libb. duobus sequent. ubi etiam anquiretur in id, quod heic dicit de usu attracti acris, Quatenus sit verum?

Quod est veluti expurgatorium.] *τῷ οἴον ἐκμαγειῶν ἀπὸ τοῦ τῷ οἴον* non permittit hanc versionem. De sententia enim Gal. lien est purum putum expurgatorium. Prætereà, consensus est omnium, esse ex Timæo Platonis, ubi Ficinus vertit, *Expressam eius imaginem.* Locum exscripsi in d. Tract. c. 2. cui adde, quæ de voce hæc sunt c. 10. ibid.

Propter causam, quam paulò antè dicebamus.] Cap. 4. Ut jam duæ sint causæ, Cur lien propendat in sinistra? Altera, grauitas humoris, quem trahit lien. Altera, commoditas loci, alioquin vacaturi.

Ventriculus, ut qui recipiendorum ciborum.] Tertium. Ventriculus (inquit) rotundus quidem fuit, sed oblongus. Illud, ut læsioni quàm minimè obnoxius, & præter id, ut quam capacissimi

mus esset: Hoc, ut utriusque orificij positus esset commodior. Vitiat etiam rotunditatem ipsius compressio, quam vertebræ dorſi faciūt. Vt jam similis sit sphaeræ, sed quæ parte ima latior sit, utrinq; productior, & gibbositate posteriore elatior. Recētioreſ cucurbitæ oblongæ & rotundæ similem faciunt: alii, & aptius, sacco fistularū pastoritio. Hic enim ex ventriculis animalium fit. Tu

204. *Propter quam verò causam.*] Quartum. 20
Habet ventriculus orificium, per quod ingreditur cibus: habet & per quod egreditur. Quæ verò causa est, quod orificium, quod accipit cibum, sit amplius, cum ea ipsa parte ventriculus sit strictior? Et contra, Cur orificium id, quod emittit chylum, (πυλωρὸν vocant, quasi dicas, πύλας ὡρῶν portas custodiens, aut, ut Casaub. in Athen. l. 1. cap. 3. τὴν πύλων ὡρῶν ποιῶν, qui curam ianue habet, ὡρῶν enim cum tenui spiritu φροντίδα, curam significat, autore Gal. ἐν τῷ γλώσσας) angustius est, cum ea ipsa parte ventriculus sit amplior? Respondet, Inferius orificium debebat esse angustum, ne quid non benè confectum excidat. Ob hanc ipsam causam huic inferiori orificio præstructa sunt glandulosa quædam corpora, musculo rotundo (veluti sphincteri) non dissimilia, ut angustia fiat maior. Adſunt verò eadem ob aliã etiã causam, ut, dum ventriculus constringitur ad coctionem, via ea sit penitus clauſa. Heic in illud primum anquirendum est, An corpora illa glandulosa in ventriculo sint, ut Gal. vult? Vesalius enim l. 5. cap. 3. & 4. duodeno adſcribit. Deinde, illud non segniter ad sensum revocandum est, πυλωρὸν dictum non esse in fundo vetriculi, ut veteres etiam quædam picturæ Anatomicæ ostendunt, sed habere æqualem cum ore ventriculi (ita omnes ferè appellant superius orificium) positum. An leniri potest asperitas commodâ

explicatione? Si enim dicamus, Galen. non intelligere per τὴν πυθμένην τῆς κοιλίας fundum ventriculi, quod nos vocamus, ubi fit concoctio de omnium sententia: sed extimam & sinistram eius partem, quâ in pilorum definit, habebimus id, quod infra ait l. 5. c. 3. τὸ μίξον τῆς νήσεως, ἢ τῆς πυθμένης τῆς κοιλίας ἀνέλικτον, ἐκφυσις ἰσομάξου, quod interest inter intestinum ieiunum & fundum ventriculi, rectum, & in gyros nō circumactum, ἐκφυσις dicitur. Secundum hanc explicationem, caput seu principium ventriculi erit in sinistris, finis seu fundum in dextris. Et huic sensui non repugnat locus 4. Santu. ultim. ut quidam putant. Illud enim, *Imam sui partem*, Interpretis est, non Galeni. His videtur addendum tertium, Cur os ventriculi vergat ad sinistrum, œsophago propterea in thorace eò se inclinante? Attingit Gal. infra l. 6. cap. 6. & ait, se antea id docuisse. Ego verò hæcenus non inveni, nisi illud est, quod heic ait, Hepar occupasse dextrum: id eò ventriculum propendere versus sinistra. Plerique enim omnes Anatomici consentiunt in eo, Inclinationem illam fieri propter hepar, quod maxima sui parte in dextro latere est.

In aliis libris à nobis demonstrata.] 3. Fac. nat. 4. & seq.

Atq; adeo tunicarum natura.] Quintum. 206.
Hoc ut fiat clarius, comparat tunicas ventriculi cum tunicis œsophagi & intestinorum. Et œsophagus (inquit) & ventriculus duas (proprias: nam de tertia & communi infra capit. 10.) habuerunt tunicas, quarum interior quidem & membranosioreſ fibras habet rectas, ut attrahere possit alimentum, cum paucis obliquis, (hoc addit l. 5. capite 12.) ut retinere: exterior autem & carnosior, transversas, ut propellere ad intestina. Propter hanc Aristot. 3. Part. 3. οἰσόφαγον vocat σαρκώδη, carneum: propter illam, ἰσχωρῶδη, περινοστικῶν. Alba enim hæc est, instar nervi: rubra illa propter fibras carneas. An autem propterea œsophagus sit habendus pro musculo: viderint alii. At, qui musculi deglutitionem adjuvent? item, Sitnè ipsa actio merè animalis? cognosces ex Bauh. 2. Theat. 28; sed melius ex Riolano 3. Schol. Anat. aut, si mavis, Com. in Gal. de Anat. musc. 21. Ut

Ut in viam redeam. Intestina etiam habuerunt duas tunicas, sed quarum utraque transversas tantum seu obliquas habet fibras, ut (mediante fortissima propulsione,) *αὐάδοσις* fiat quam felicissima. Quod si (inquit) comparaveris interiorem tunicam œsophagi, oris (hæc enim continua est cum illa) & ventriculi, cum interiore tunica intestinorum: videbis, tanto duriorẽ esse, 10 quò vicinior est ori; tantò contra molliorem, quo vicinior anui. Masticamus enim & deglutimus, non rarò duriuscula quædam: at illa postea mitefacta, non opus habent tali præsidio. De hac 207. fibrarum historia, itemque usu, si plura scire desideres, adi Fallop. in Obs. Anat. Si intelligere etiam, Quæ sit pars princeps in hac actione? Gal. tibi dicet infra l. 5. cap. 11. Carnem esse. Ideò 6. Sentent. Hipp. 8. *Ἰσχυρὰ δὲ γαστρός ἰδίων, proprium ventriculi corpus* vocat, & 3. Fac. nat. 7. *ὄλην δὲ γαστρός ἕσταν, totam ventriculi substantiam.* Si amplius audire, Utrius tunicæ carni id debeatur? Proculdubio respondetur, Externæ. Hæc enim verè carnosæ est. Et in avibus res tam est manifesta, ut tunicæ illi verè carnosæ adscribatur causa, cur coquere possint semina integra, quæ reliqua animalia 30 non possunt? Vicissim tamen dicent alij, & inter hos Th. à Veiga, Com. in Artem, deberi hoc tunicæ internæ. Huic enim multum ignis esse aspersum, docent 1. Quod in quibusdam uruntur alimenta, lac coagulatur, &c. 2. Quod è Gallinis accepta & pulverifata calculus comminuat, lac coagulet, &c. 3. Quod Medicorum experientia constat, multum eius usu adjuvari eos, quibus debilior est ventriculus. 40

Neg. enim attractrice.] Quo modo ergè aluntur? Fortè I. Alexandrinus solvet tibi nodum, quem vide.

Sublato larynge.] In Græcis verba sunt significantissima, quæ exponunt usum alterum ossis hyoidis, de quo dicitur l. 7. c. 19.

208. *Ob id ipsum hepar quibusdam lobis.*] Val- 50 dè hoc controversum est, quod tamen Gal. repetit l. 7. c. 10. ab Hipp. (credo) eruditus l. de Nat. os. t. 6. & Herophilo, quem laudat 6. Ex. Anat. 8. An hepar propterea sit divisum in lobos, ut ven-

triculum quasi digitis comprehendat? Licet enim cõcedendum sit, in reliquis animalibus, quæ prona incedant, ita esse, quemadmodum ex Aristotele etiam 3. Part. 12. (quò respicere videtur Gal. 6. Ex. Anat. 11.) doceri potest: tamen in homine non opus fuit ea cura, vt docent Anatomici nostri. Quid igitur? Constat ex Sylvio, Fr. Puteo, Fernelio, Piccolhomino, Corn. Gemma aliis, quos vide apud Schenckium i. Obs. l. 3. sect. post. nu. 2. in quibusdã hominibus hepar esse tale. Quando igitur fieri potest, vt priscis temporibus, quibus rarissime habebantur Anatomix humanæ, in tale cadaver inciderint illi, quodq; in uno viderant, affirmarint de omnibus: equũ est, nos benignè potius interpretari talia, quàm acerbè insectari. Eandem excusationem fortè merebitur Hipp. qui 6. Epid. 8. t. 37. scribit, quendam doluisse hepar ob complicatum lobum, qui concussus à se, sanatus fuerit. Et Galen. quidem facile acceptat causam, quia ita esse putabat. At prudentior Valles., qui Hipp. mendacii arguere in curatione nolebat, successisse ait ob aliã causam. Porro *λοβοί* (aliquibus *λόβοι*) dicuntur 209. Græcis etiam *περίγλα ἔδοτοφύσις, ala ἔδω αὐασκία*, Casaub. apud Athenæum l. 3. c. 16. Apud quem libenter legerem, *ἀντι ἔδοτοφύσις, ἔδοτοφύσις, ἢ ἔδοτοφύσις.* Ita enim habere locus sensum, quem aliàs habet nullum. An *ἔδοτοφύσις* illa *ἡπέτι* explicanda venit ex eo, quod sequitur apud Casaub. cap. 24. de frusto hepatis? Nisi fallor, nunquam dicuntur *ἀκρα, extrema.* Ut quiescere possit Fuchsius cum commẽto suo 3. Anat. 13. An cum apud alios legitur, *ἡπὸρ ἄλοφον, iecur sine capite,* damnatum fuisse ab haruspicibus, legi debet *ἄλοφον, sine fibris seu pinnulis?* Tale enim in brutis verè monstruosum est. Huc me compellit contraria significatio, quod jecora replicata ab ima fibra (verba sunt Suetonii in Augusto) semper habita sint lætissima, ut Casaub. in eum locum docet. Hæc ipsa (ut idem observat) sunt *διπλά, duplicia,* apud Dionem in eodem Imp. Et tamen Latini etiam capita vocant. Val. Maximus l. 1. Primæ hostiæ jecur sine capite inventum est: proxima, caput jecoris duplex habuit. Ut jam in utramque aurem possint dormire illi, qui quandoque in

victimis verè duplicia hepata visa fuisse pertendunt.

210. *Veluti caloris fomites.*] Elegantissime in sua lingua, *είον θερμάσματα*, ait, quæ vox, (ni erro) ab Hipp. est profecta, qui 2. Acut. 1. & 2. ita appellat fatus, qui in pleuritide antè alia omnia adhibentur. Quid si idem significet, quod *τὰ θερμὰ πύρρα*, quæ sunt (nisi fallor) arulæ seu foculi, qualibus in mensa solemus uti ad recalefaciendos à diutina mora refrigeratos cibos? Explicationem hanc ab ipso peto Gal. qui 3. Fac. nat. 7. de eodem negotio loquens, eadem viscera vocat *εστίας*, *focus*, ventriculum verò comparat *λέβητινι*, *lebeti cuidam*. Numerat autem ibi, non Hepar tantum, & lienem, sed & à superioribus quidem Cor & diaphragma, (his addit pulmones, infra l. 14. cap. 12.) ab inferioribus omentum. Atque de hoc Gal. in specie agit.

C A P. I X. X.

IN reliqua verò anteriore ipsius parte.] Heic enim docet, non calore tantum, sed & aliis modis prodesse ventriculo & intestinis, tribus scilicet. 1. Densitate. Constat enim ex duabus tunicis, densis quidem ipsis, sed tamen & sibi invicem incumbentibus. 2. Levitate. Hac enim sine compressione & dolore calefacit. 3. Caliditate. Hanc enim præbet, non vasorum tantum multitudo, sed & pinguedo, quam calidam esse probat duobus argumentis. Altero, quia utimur illa loco olei, Altero, quia facile incenditur. Dixi, *Ventriculo & intestinis*, unam vocem exprimens, *γαστήρ*. Nimirum, hoc nomine, quemadmodum etiam *χειλίαις*, comprehendit Gal. aliquando ipsa etiam intestina, ut ait 1. Alim. 1. Eodem modo accipit 2. Sent. Hipp. 8. cum docet, Alimentum fugi à venis, pertinentibus à jecore in ventriculum. Quin hoc ipso opere & libro, c. 13. duo eius rei exempla sunt.

211. *Quod autem calefaciendi gratia factum sit.*] Probat suo more usum omenti traditum, experientia ab iis habita, quibus ob vulnus fuerat excisa aliqua ipsius pars. Hi enim omnes (inquit) difficulter coquunt, maximè si graciliores sint naturâ. Eius rei peculiare exemplum

habet de gladiatore quodam, cui in abdomine vulnerato cum exemisset Gal. maximam omenti partem, sanatus ille fuit quidem, sed quia frigus (alioquin gracilis) facillime sentiebat, perpetuò tegebat ventrem lanis. An *ἐπ' αὐτῷ* ibi intelligendum est, non de veste lanæ, sed de vellere? Novimus enim quid scribat Lemnius 4. de Occ. nat. mirac. 26. de pelle vulturis. Quanti apud nos sit cati sylvestris vellus, non puto ignotum esse cuiquam.

Cur autem in homine hæc particula.] Evidens argumentum, in intestinis etiam fieri concoctionem aliquam. Quam enim aliàs ob causam prætenderetur illis omentum? Tu de omenti usibus legere potes Vesalium lib. 5. capite 4. extr.

210 *Dicta sunt mihi ferè omnia.*] Transito à ventriculo & omento ad peritonæum, licet duo adhuc supersint, quorum alterum ad ventriculum spectat, alterum ad omentum. Ego verò cum peritonæo numero, ut peritonæum res suas omnes sibi seorsim habeat. Sunt autem in universum sex, quorum unum ad substantiam ipsius pertinet, reliqua ad usum.

30 *Substantia certè.*] De substantia peritonæi ait, Membranosam esse. Notandum autem, quod paulò inferius ait, non curare se, si quis aliter appelleret, v.g. tunicam, operimentum, &c. Se enim non esse in eorum numero, qui totam vitam in nominibus cōsumunt. In hanc rem pulcherrimus est locus c. 13. seq. ubi alia etiam videbimus.

Utilitates autem ipsius plures.] Usus peritonæi quinque numerat, quos subindè latius explicat.

Prima sane utilitas.] Primus usus est, ut sit *στέπασμα*, operimentum subiectorum corporum. Hunc tamen exiguum esse, ait ipse, quod tegi possint à musculis, à pinguedine, à cute. Ego verò dico, Tegit quidem ab his, sed non satis. Ideò naturam, in omnibus providam, addidisse peritonæum.

50 *Quæ ut diaphragmatis.*] Secundus usus, de quo statim id monendum est, Vocem Græcam non posse heic retineri sine obscuritatis & confusionis metu. Ita autem res habet. Cum musculorum abdominis hic sit usus, ut juvent emif-

emissionem vocis & excrementorum; fiant autem hæc non absque violentia: nisi inter musculos hos & subiecta corpora, esset interstitium quoddam, & quasi paries intergerinus, facile interveniret difficultas quædam. Hoc mox probat exemplo eorum, quibus aliquando vulneratum fuit peritonæum. Tales enim facile fiunt herniosi, & cætera.

Sicut alibi demonstratum est.] 6. Ex anat. 14.3. Fac nat.3. Caus. resp.

Diciturque in seq.] Lib.5. capite 14. & 15.

213] *Alia est utilitas.*] Tertius usus, quem à primo ita oportet distinguere. Ille est, quod quasi in sacco concludit omnia viscera simul: Hic est, quod omnibus illis visceribus peculiarem (ut sic dicam) tribuit saccum, quo tegit & abscondit illa. Quandoquidem igitur ope dictorum musculorum egeri debebant excrementa, non sursum, sed deorsum: debuit peritonæum, non tantum διαφραγξίην, distinguere, seu inter musculos & viscera medium se interponere: sed singulis visceribus περιπέριωδου, circumdari, ut tantò commodius juvare possint motum ventriculi & intestinorum expellentium. Juvat autem (inquit) motum hunc, non solum peritonæum, hoc modo visceribus implicitum: sed & diaphragma. Hinc ventriculus cum intestinis, quasi duabus manibus pressus, & quidem deorsum, facilius expellit, quæ nocitura erant. Nota, quod ait, Ab hoc usu nomen habere. Contrà quem quid dicat Vesalius, videre potes l.5.c.2.extr.

Circumpressorio motui ventriculi.] Gal. 40 2. κ ππ.1. qua parte examinat Archigenis in secunda dictione medicamenta ad capitis dolores, meminit περιεπιπικῆς δυνάμεως, ob cujus infirmitatem, (inquit) à caloris inopia profectam, ventriculus cibos vertit in vaporosum & ventosum flatum, ut Interpres loquitur. Hanc eandem tribuit hepatis, ejusdem operis lib.8. cap.6. cum ait, Viscus id, post attractionem chyli, περιεπιπικῆς καὶ κἀναχέειν, usque dum ab alteratrice perfectè coquatur. Hanc eandem, περιεπιπικῆς vocans.3. Fac. nat.4. adscribit omnibus visceribus, cavitatem

habentibus, ventriculo, inquam, vesicæ utriusque, utero, quæ, sive parùm, sive multum contineant, arcè complectantur illud, modò naturaliter se habeant. Quibus ex locis clarum fit, 214. δυνάμιν hanc περιεπιπικῆς non differre à δυνάμει κἀναχέειν, à facultate retentrice, quam Galen. ubique habet in numero quatuor facultatum ministrantium.

10 Clarius fit id ipsum ex cap.7. cum ait Ventriculum, facultate retentrice usum, συναρμαίν πανταχόθεν ἑαυτῶν, καὶ συναίρειν, καὶ περιεπιπικῆς τοῖς ἐνυπάρχουσιν, undiquaque, se contrahere, in spiras colligere, complecti contenta, atque ita perfectè coquere. Et c.13. ventriculum ait cibos σφίγγειν, stringere, subinde id explicans per περιεπιπικῆς. Amplius 4. San. tu. ult. ait, τῶν γαστρῶν περιεπιπικῆς πανταχόθεν τῇ τροφῇ, καὶ κἀναχέειν σὺμπύου, ventriculum undiquaque circa cibum plicari, totumque retinere, usque dum, &c. Cæterum ex 3. Fac. nat.4. hoc amplius liquet, τῇ περιεπιπικῆς vocem esse Erasistrato familiarem. Hunc enim ait περιεπιπικῆς hanc extendisse etiam ad λείωσιν, levigationem seu coctionem chyli, quin imò ad τῶν περιεπιπικῆς ὑποχώρησιν, καὶ τῶν κεχυλαμμένων ἀνάδουσιν, ad excrementorum descensum, & chyli distributionem. Ex eodem loco il- 215. lud etiam discitur, Quia, cum incipit facultas hæc agere, non fit id sine motu, non ineptè vocari illam, ut heic, περιεπιπικῆς κίνησιν. Ait enim Medicus, se in vivis anatomis sexcenties hoc vidisse, Ventriculum post assumptum cibum hoc modo περιεπιπικῆς: absoluta coctione, aperiri πύλον, & tum intestina περιεπιπικῆς κινεῖσθαι, motu peristaltico seu circumpressorio moveri, hoc est, ita amplecti chylum, ut antea amplectebatur illum ventriculus. Hæc ipsa verò complexio non potest non plurimum prodesse, tum ad distributionem utilis, tum ad descensum inutilis, ad quæ extendisse illam Erasistratum, jam dixi ex Galen. Hanc sive δυνάμιν sive κίνησιν περιεπιπικῆς, duplicem esse, rectè observavit Laurentius 1. Anat. quaest. 20. Cum enim Hippocr. 3. Acut. 33. dixisset, Fieri aliquando in morbis acutis, ut oxymel non sinat flatus exire, qua debent, sed cogat redire sursum: explicat id Galenus

de hac facultate, referendo se ad locum in de Fac. nat. Si enim, (inquit) secundum naturam fiat, motionis principium incipit à superioribus, & sublevarur æger: sin præter naturam, initium est ab inferioribus, itaque regurgitante bile, quibusdam stomachus, ob retenta excrementa, gravatur, quibusdam caput dolet, quibusdam vtrumque accidit. Ad hanc facultatem refert idem Laurentius, quod aliquando clysteres fursum per nares aut vomitum exeunt: item quod in Ileo fæces.

216. *Dicebamus.*] cap. 7.

Quorum antea memini.] cap. præcedent.

Quarta verò utilitas.] Hæc est, ut firmiores sint partes omnes, præcipuè ventriculus, ad obsistendum flatibus. Licet enim eam ob causam data sit facultas *περιζωτική*, de qua modo tamen & robur, quod partes à peritonæo habent, non contemnendum affert auxilium.

Vt alibi demonstratum est.] 3. Fac. nat. 4.

Quod autem vaporosum.] Ergone chylus vaporis specie ex intestinis in venas pervenit?

Quo pacto autem colligat simul.] Quinta utilitas, quæ est, ut colligat & quasi connectat omnes abdominis partes, quatenus singulis illarum dat tunicam, quæ ambit & vestit illas. Iam igitur hoc est alterum illud, quod superesse dixi, ventriculus habet extimam & communem dictam tunicam à peritonæo, quæ heic longè crassior est, quam in aliis partibus, quia ventriculus multò pluribus distensionibus est obnoxius, quam reliquæ partes omnes. Eadem tunica præbet ventriculo ligamentum, quò spinæ alligatur. An quia ibi est *κορυφή ἢ ἀρτηρία Ἐμεισεντερίου*, apex seu principium *Mesenterii*, ut noster appellat infra l. 16. cap. 10. 6. Ex. Anat. 6. 4. in 6. Epid. 7. dicendum est, Ventriculū à Mesenterio potius habere tunicam, quàm à Peritonæo? Sed est hæc res parvi momenti. Peritonæum enim est à Mesenterio, ut Fallop. docet in Obs.

C A P. X I.

217. *Atque ad generationem epiptoi.*] Alterum, quod superesse dicebam, de

omenti generatione à peritonæo. In qua quid reprehendat Piccolhominus 2. Præl. 10. nescit ipse. Cæterum, quia ad historiam pertinet, non debet nos heic morari. Interferit tamen duo notatu digna. Primum, duos alios omenti usus affert. Secundum, *ἔτυμον ἔπιπτοίας* docet. Præterquam, (inquit) quod omentum servit calore suo coctioni primæ, quæ in ventriculo & intestinis fit, 1. pinguedine sua inungit & humidat vicinas membranas, 2. eadem in inediis præbet alimentum calori nativo. Habet tamen nomen à primo usu, ob quem *ἔπιπτοία*, *supernatat*, ventriculo & intestinis. At Latinum unde est? I. Alexandrinus videtur tendere ad Omasum, quod pingue intestinum est. At, præterquam quod voces à se nimis longè absunt sono, prior syllaba in Omentum est longa, in Omasum brevis. Cerebri membranarum Omentum tribuit Macrobius, ut & periostii nobis dictis, 7. Saturn. 9. An igitur olim membranarum communis erat vox? Ita veteres *ἔλυτρα ἢ ἔλντρα* vocabant *σπείσματα ἢ περιπτόματα*, ut autor est Gal. 3. Artic. 33.

Procedens sermo explicabit.] An. cap. 13. illis verbis, Quò fit, ut per productiones, puta, nervos, venas, arterias, conjuncta, &c.

C A P. X I I.

Nunc autem transire ad hepar convenit.] 218. Expositis ijs, quæ ad ventriculum, omentum & peritonæum pertinent, ad hepar venit, primumque considerat, Quæ sit pars princeps huius organi?

Quæ in aliis sunt demonstrata.] 6. Sent. Hipp. 8. Unumquodque (inquit) instrumentarium animalis membrum cum sit ex aliis, &c. Et infra l. 6. c. 7. Ut autem, quod dicitur, non modò nunc, &c. His enim locis docet, in omni parte organicâ esse partem aliquam similem, cui præcipuè debeat actio. Quæ autem notâ cognoscitur? Si non sit ei similis alia in reliquo corpore. Quia igitur nusquam in corpore talis caro est, qualis hepatis est, jure dicitur, Carnem hepatis esse partem principem, cui præcipuè debeat actio totius organi, sanguifi-

guificatio. Hoc amplius probat duobus argumentis. Primum petitur à communi cum sanguine naturâ. Est enim caro hæc (inquit) nihil aliud, quam sanguis mediocriter densatus, exhausta à calore humiditate ipsius. Ideo Erasistratus *περίχυμα* vocabat, quasi *περὲνχυμα* dixisset, ut explicat II. Simpl. initio, hoc est, *effusum vasis suis sanguinem, & circum illa demum concretum.* 2. ab effectu. Facit enim iterum sanguinem, h. e. tale quid, quod substantia, colore & consistentia ipsi simile est.

Quod supponitur venarum principium esse.] Magno autem hiatu probandum suscipitur jam citato 6. Sent. Hipp. & alibi. Mihi hæc de re scripta est disputatio.

Et primum sanguificationis instrumentum.] Quatenus hoc possit concedi, in eadem disputatione actum est. Revera enim hepar non est primum agens, sed cor, quod hanc officinam sibi paravit. Interim sanguis heic loci factus, non est ille, qui nutrit, ut promisi me cum Deo ostensurum lib. 6.

Nam neque venis.] Deductio partis principis, quæ fit removendo reliquas omnes.

219. *Quemadmodum, tum is, qui pervenit.*] 30 Notum est dogma Fallopii, quod in Obs. in Inst. Purg. c. 18. inculcat, de duplici etiam tempore distincta, bilis in intestina vacuatione: quod equidè nunc non tango. At quod ipsum stabilire audent quidam ex h. l. ex c. seq. ex l. 5. c. 6. ex 6. Ex. Anat. 2. quod præterea bilem faciunt duplicem, sinceram alteram, tenuemque; in sinceram alteram, crassamque, ludibrio proximum mihi videtur. 40 Si enim Gal. distinguit meatus inferentes ab efferentibus: an ideo duplicem facit vacuationem? Si bilem ait trahi à choledochis sinceram: an ideo à poro bilario insinceram? Et unde est illud quod ammiscetur, quando alia in vesicam via non est, quam per choledochos? Porum verò bilarium trahere, ubi dixit?

In quibusdam verò animalibus.] Vide 2. 50 Hist. 15. 4. Part. 2.

220. *Quæ est veluti caro.*] Quia similis est carni propriè dictæ, fibris musculorum circumfusæ. Vide infra l. 7. capite secundo.

Si animo cogitaris.] Eodem ferè modo de omnium viscerum generatione philosophatur Aristoteles 3. Part. 10. extract.

Quod sæpe à nobis in aliis demonstratum est.] 3. Fac. nat. 7. 3. Tép. 2. 6. Sent. Hipp. 8. & alibi. Oportet autè omninò distinguere actiones cujusq; partis privatas à publicis, quâ de re in Argumento dixi. Quando privatim & pro se agit pars quælibet, omninò sibi assimilat humorem attractum: quando publicè, & pro toto corpore, non est necesse. Dico, nò est necesse. Quia in hepate utrumq; fit: at non in ventriculo, non in vesica utraque, non in utero, &c.

Demonstratum enim fuit & hoc.] I. Fac. nat. 10.

In lib. de usu pulsuum.] Toto libro. Dicitur autem de hoc quoq; ubi promissa de nutritione apparebunt.

C A P. XIII. XIV.

Restat dicendum de ipsorum positione.] In dicata parte principe, ut doceat, omnes alias ad eius actionem esse optimè comparatas, octo proponit problemata, ut mihi appellare libuit. 221.

Quales in corde dnos.] Ergone in ventriculis cordis fit coctio quædam? Clarius hoc docueris ex l. 6. c. 17. ubi vide, si ita videretur.

Cur tandem multas illas venas.] Primùm. Quei factum est, quod Natura primùm omnium collegit in unum truncum multas illas & exiguas venas, quas Mesaraicas vocamus: & tamè in hepate iterum diuisit? Cur non fecit unam quandam cisternam, in quam (non secus ac in corde) effunderet materiã sanguinis futuram? Heic antequam respondeat, Erasistratum refutat, dicentem, factam fuisse hanc vasorum divisionem, ut melius possit separari bilis. Respondet autè per instantiam, Renes separant serum omne ex sanguine, licet emulgentes non sint tam operosè divisæ, sed uno stomacho magno in venam cavam & arteriam magnam apertæ. Ad rem ipsam ait, Iterum divisit Natura venas, & in illis divisionibus, non in cisterna, elaboravit sanguinem, ut, dum moram trahit in istis plicis, melius perficiatur. Hoc enim in universum observavit. Natura,

ubi ubi voluit aliquid diutius hærere, ibi transitum fecit difficilem & impeditum. Hæc ipsa mora facit ad exactiorem elaborationem, contra quam censet Piccolhominus 2 Prælect. 17.

222. *Qui potu liberalius utuntur.*] *Ἐκαστὸν ἰσχυρῶν.* Vide Athenæum l. 11. & ibi Casaub. c. 10. Hi quia bibebant totas amphoras, jam funditus perierit laus Biccogiorum & Tricogiorum, de quibus Plinium vide l. 15. c. ult. & Dalech. cum iis, quos citat.

Secorsum scriptum est.] In libb. de fac. nat. præcipuè l. 1. c. 13. & seq. lib. 2. penè toto. Ex quibus (nisi compendifacendi laboris ergò sufficit tibi heic locus) clarissimè probatur, secreticem seu separatricem facultatem non differre ab Attractrice. Gal. enim alterum pro altero ponit. Vide I. Alexandrinum heic, 20 & in l. 5. c. 5.

Cuius rei occasione.] Secundum. Cur venæ in hepate adeò sunt tenues, cum in reliquo toto corpore sint satis crassæ? Duæ sunt causæ. 1. Quæ in reliquo corpore sunt, patent: at hæ non patent, absconditè quippe in carne hepatis. 2. Debuerunt tales esse, ut citius penetret calor hepatis.

Procedente sermone.] Lib. 16. fortè vo. 30 luit id dicere, sed non dixit.

223. *Quod autem satius fuit.*] Tertium. Cur ita factum est, vt in simis hepatis sint rami venæ portæ, in gibbis cavæ, in medio horum pori choledochi? Ut eo melius purgeretur sanguis à bile. Sed revera, imaginarium hoc est totum. Rami enim venæ cavæ non minus perreptant sima hepatis, quàm gibba; quemadmodum rami venæ portæ non minus gibba, quàm sima. Et his omnibus locis interjiciuntur pori illi, vt ex omnibus pariter angustiis proleat bitem. Heic cogitat animus humanus, si Gal. inter ramos utriusque venæ interponit poros bilarios, quomodo rami *συναναστομωῶν*? Et ne putes, Gal. non agnoscere has *συναναστομώσεις*, vide, quæ de hepatis obstructionibus docet 5. Loc. aff. 7. ubi ait, *ἔμην αἰγὴ συναναστομώσεις αὐτῶν ὀρῶν*, 50 *inconspicue sunt utriusq. venæ mutue in se apertiores.* Resp. Satis hinc patet, velle illum, orificia utriusque extrema sibi invicem jungi, quæ sententia quorundam etiam è Recent fuit. Horum ta-

men alii per transversum in se aperiri, volūt. Revera autè utroq; modo fiunt, vt docuit Præceptor D. ab Aquapendente l. de form. fœtu, itemq; Bauhinus 1. Theatri 44. Ut mirer esse quosdam tam crassè ineptos, vt dicant, Quia stylus, per venam portæ immissus, pertingit ad regionem cavæ; & contra: ergò non junguntur. Non desint nugæ, non deerunt nugarum patroni, inquit alicubi Ios. Scaliger.

Ob hanc ipsam causam & arteriarum] 224. Quartum. Cur non, vt in aliis partibus, tot sunt arteriæ, quot venæ? & Cur eadem arteriæ tam parvæ? Quia sima tantum opus habebant ventilatione, cum gibba, haberent à diaphragmate. Dicit, Quomodo hic est sensus Gal. cum expressè dicat, *τῶν δὲ τῆς γαστρὸς αἰσθητικῶν ἀρτηριῶν ἡ μὲν* 20 *cum venis dividit manifeste per totum viscus.*

Ne dubites, 6. Ex Anat. 11. docet, Triavatorum genera, Venas, (inquam) arterias & meatus bilarios unà ad fines usq; laborum pertendere. Resp. Cum Gal. hoc ipso loco dicat, Arteriam in simis hepatis tantum esse, dubium mihi non est, legendum esse negativè *τῶν δὲ τῆς γαστρὸς ἀσθητικῶν αἰσθητικῶν*, &c. Quomodo autem medear alteri loco, videre est in variis meis De ratione ipsa Gal. valdè ego dubito, vel ideò, quia 3. Fac. nat. 3. (ut nuper dixi) diaphragma habet inter *πυρὸς ἐστίας, ἰγνὸς*, quos Naturâ paravit ventriculo. Hunc ergò si calefacit diaphragma, quomodo hepar refrigerat? Prætereà, si diaphragma refrigerat ventriculum, oportet illud à pulmonibus per contactum refrigerari. Hi autem quomodo dici frigidi à Gal. possunt, qui sanguine calidissimo plenos esse illos, ubique docet? At bronchia pulmonum ad ipsissimas laborum extremitates perveniunt. Hi autem continent aërem frigidum. Resp. Hæc jam est disputatio, in favorem, (credo) Gal. à Th. à Veiga aliisq; excitata, Pulmones esse in numero partium frigidarum. At, ne quid aliud nunc dicam, Gal. infra l. 14. c. 12. locum ad diaphragma vocat calidissimum, propter quatuor adjacentia viscera, inter quæ pulmones. Causam ergò dico ego, Hepar ad sui nutritionem opus habebat non nisi paucissimo sanguine arterioso, quia ipse hepatis san-

fanguis plurimum accipit spiritus vitalis per venam cavam, quod ne ipse quidem Gal. negat, ceu vidimus, c. 6.

225. *Dicitur autem de eo fusius deinceps.*] Mox c. 15. ubi tu vide, quæ Gal. ait de fanguine, quo pulmo nutritur, & considera, An ille patiatur pulmonem dici frigidum?

Minimum autem nervum.] Quintum. Cur nervum habet hepar tam exilem? qui que aut omnino non in viscus, aut certe non in totum se insinuat? ut loquitur in fine cap. Quia principium est animæ vegetativæ, quæ neque sensu, neque motu indiget, non secus ac plantæ. Obscurum tamen sensum habere debebat, ut aliquo modo à planta distaret. Hoc alibi se demonstrasse ait, nempe l. 5. c. 9. & 10. ubi non opus fuisse majori (ait) veluti etiam in extr. cap. docet. Et hæc est causa vera, non autem, quia sit principium animæ vegetativæ. Quomodo autem anima sit una, cujus tamen facultates locis sint distinctæ, viderit ipse.

Utrum autem naturam.] Memini, magnam quendam virum (cujus nomini parco) multum roboris ponere in hac distinctione, Hoc naturæ est, (dicebat) non animæ. At natura & anima vegetativa est res eadem. Manavit autem hæc distinctio à Stoicis, ut disertè ait Gal. 6. Sent. Hipp. 3. Form. fœt. 6.

226. *Platonici præcepti memores.*] Laudat hoc 6. etiam Ex. Anat. 13. 4. Articul. 16. Sub f. Emp. 6. Locus est in Politico, non valdè procul initio. Ibi enim cum Hospes quæsiisset, Quomodo appellari debeat, si plura animalia simul pascantur, ἀγλαϊοτεροφία ἢ νεωτεροφία? & respondisset Socrates, utrolibet modo vocari posse: ait Hospes, καλῶς γ' ὡ Σώκρατες. καὶ ἀφελῆς ἢ μὴ ἀφελῆς ἵπτι τοῖς ὀνόμασι, πολλοσιώπερος εἰς τ' ἡγῆρας αἰαφάνησιν φρονήσεως. Rectè δὲ Socrates. Si ita perseveraveris, ut parum sis sollicitus de nominibus, ditior sapientia ad senectutem pervenies. Dicis, Quid ergò sentiendum de altero Platonis in Gorgia dicto, ὅς αὖ τὰ ὀνόματα εἰδῆ, εἴσεται καὶ τὰ πράγματα, qui gnarus est vocabulorum, gnarus est & re, tum. Cui non dissimile est illud Epicteti ἀρχὴ παιδείας ἢ τ' ὀνομάτων ἴπισκευῆς, principium eruditionis est nominum trutinatio. Non abludit etiam noster, cum 3.

Simpl. 12. ait, ἢ τ' ὀνομάτων ἀρχὴς πρῶτα θείσασιν, καὶ τὴν τ' πραγμάτων ἴπισκευὴν γνῶσιν, conturbatus nominum usus & rerum ipsarum cognitionem conturbat. Et 6. Sent. Hipp. 1.

Ne quidquam aliorum, ac dictum fuerit, accipiat, sed omnia in pròptu sint, definita; & explicata, maximè necessarium est, accuratè singula nomina, qua de re dicantur, nota habere. Nempe, sine hoc propositæ rei substantiam invenire non licet, ait idem 1. Meth. 5.

Et 8. Sent. Hipp. 4. Quando quis exactius subtiliusque rerum quamcunq; notitiam conatur explicare, tantò plura nomina inveniatur, necesse est. Et quis omnia his similia afferat? Respondeo, non simpliciter hæc sunt accipienda. Nam Plato in Theæteto, citante Clemente Alex. l. 1. Strom. ait, Nominum & verborum facilitas, & non nimis accurata examinatio, ut plurimum hō est

fordida atq; illiberalis, sed eius potius contrarium: est autem nonnunquam etiā necessaria. Gal. l. de Tum. p. n. c. 3. ait Nomina eatenus curare oportet, ut lucidioris doctrinæ gratia venamur nomina, inquit idem; in 1. Epid. 5.

Omnium rerum artificialium prima doctrina, quò aperta sit & distincta, propria nomina quærit, ait idem 3. Diff. pulf. 6. Sunt autem propria, quæ in quaque lingua sunt usitata, quæ nihil prohibet translata esse, aut abusiva, aut etiam ficta, dummodo à lingua non sint aliena, ut pluribus docet Gal. 1. Meth. 5. Morbi temp. 4. 1. Sympt. diff. 1. 2. Diff. pulf. 2. His talibus quamprimum aliquis sapientulus uti non vult, jam hoc est

ἀπουδάξιν ἵπτι τοῖς ὀνόμασι, ut Platonem loqui audivimus. Hoc ipsum verò est initium Sophisticæ. ἀρχὴ γὰρ τ' ἀφελῆς (ut liceat mihi parum invertere Gal. 3. Meth. 10. verba) περὶ τὰ πράγματα, τ' μὴ ἀρχὴ τῆ λέξεως διωρισμένη, Nolle uti terminis (ut loquimur in scholis) consuetis, est primus gradus ad sophisticen. Hæc enim μικρολογεῖ ἐν ὀνόμασι, ut cum Galen.

228. ejusdem operis libr. 4. capit. loquar, multam sapientiam in nominibus quarit. Quare sicubi tales in disputationibus premantur, non inveniunt aliam evadendi rationem, ad absterrendos eos, quibuscum disputant, quam quod barbara & solæca sit eorum.

oratio, vt Sextus Philosophus c. 9. adv. Mathematicos loquitur. Hanc consuetudinem cum valdè quam improbaret Gal. non modò nunquam hoc fecit, ut scribit 2. Diff. pulf. 5. sed & librum scripsit contra eos, qui in solæciffantes voce inuehuntur, ut ait ipse in l. de ord. libb. fuorum. Hanc in rem illustis est locus apud Arnobium lib. 1. qua respondet paganis, qui aiebant, solæciffis esse obfitas res nostras, & vitiorum deformitate pollutas. Quod ad rem nostram, μικρολογία, *minuta nominum observandorum curiositas*, (quam Prodicum fuisse sectatum, ait Gal. 1. Artic. 16. qui proculdubio ἀκρολογία vocabat 2. Articul. 73.) est, cum quis in nominibus multum operæ ponit. At verò ad curationem nominibus nobis opus non est, ait idem 4. Acut. 30. Non enim nomina, sed res faciunt varietatem, 6. in 6. Epid. 25. Nomen, inquit Clemens l. c. est instar vestis in corpore, res autem sunt carnes & nervi, &c. Et Gal. 1. Diff. pulf. 1. optat, res & tradi & percipi posse sine nominibus. Mox commendat majores suos, qui hoc egerint semper, ut animi sensa aperirent, cum juniores de syllabis contendant. Hinc verò factum est, ut (quod ait idem 4. Loc. aff. 3.) 30
 229. *primum homines amiserint res, cum nimio studio inquirere inceperunt in nomina. Quin tu appelles, ut lubet, modò rei nihil mutes, 3. Meth. ult. Etiam blityri, & scindapsu 1. Diff. pulf. 4. In hunc sensum elegans est locus infra l. 11. c. 7. ubi nominum sectatoribus copiam facit, vocent diem, noctem, &c. Omnino se res habet ut in bello. Ita. n. Synefius, Ep. 78. χερῶν δὲ τῶν πλεμῶ, ἢ ἐκ ὀνομάτων πολλῶν, bellum opus habet manibus & vi, non nudis nominibus*, h. e. hominibus nominetenus militibus, qui sunt, ut Dio Chrysof. in 4. de Regno describit, λευκοὶ ἰδεῖν, ἐν τευφροῖ, αἰθρίας καὶ πόνων ἀππροι, *albo colore, molles, aeris laborumque insueti*. Possis etiam ad imbellem & inermem turbam referre, quæ numero tantum valeat. Quemadmodum igitur hostis non moratur πυγῶρους, *homines albo podice, de-* 50
licatosque: ita in scientiis & artibus frustra laboramus de nominibus, ubi res certa est. Attingit hæc res antiquissimam disputationem, utrum linguæ, ut vocamus, sint à natura: an ab arbitrio homi-

num? Vide de hac Scalig. 3. Cauf. Lat. ling. c. 67. Valles. in sacra Phil. c. 3. Mihi heic incidit elegans Gal. locus 2. Diff. pulf. 2. ubi ait, *μίαν διέλεκτον γίνεσθαι, ἀπασιν ζωηθεμένοις, ὡς περ νόμισμα κερδὸν, ὑπὸ ψηφίσματι* & εἰσηγησάμενον, *unam linguam varietatem fieri omnibus consentientibus, non secus ac nova moneta decreto publico introducta*. Et cap. 5. addit, *ὡς περ νόμισμα κερδὸν ἐκείνην τῶν πόλεων ἴσμεν σύμβολον ἀνῆς καὶ περσέως, ὁ τὰς ὡς χαράσσοντες κερδίζουσιν, καὶ τὰ λ. Velt uti monetam scimus in qualibet urbe esse symbolum emtionis & venditionis, quam qui adulterant, eos puniunt legesatores: ita, &c.*

Monstratum alibi est.] Toto lib. 6. Sent. 230.

Hipp. & verum hoc est in doctrina Platonis, in qua tres distinctas animas habet animal: non est autem in doctrina Aristotelis, in qua breviter ita se habet 20
 res. Omne animatum indiget refrigeratione caloris sui, in quo vita. Hæc in imo ordine, qui plantarum est, tantum fit per ἀερινότητα, sine ullis instrumentis, nisi poros ita vocare velis: in superiore, qui animalium est perfectiorum, non tantum per ἀερινότητα, sed etiam per αἰσθητικότητα. Hæc in aliquibus, ut piscibus, fit sine pulmonibus: in aliquibus, ut sanguineis aliis omnibus, cum pulmonibus & aspera arteria. Est autem hæc αἰσθητικότητα nihil aliud, quam vigor quidam τῆς ἀερινότητος, sive (quod idem est) Naturalis vis plantarum, seu anima vegetiva in animalibus non est alia, sed fortior reddita, & (ut incomparabilis Scherbius loquebatur) exaltata. Hinc intelligitur, quam Gal. vocat facultatem vitalem, non esse peculiare quid, (nullibi enim solum est) sed ut dixi, facultatem vegetativam exaltatam. Quamobrem sine cordis ope non fit, nulla que tenus dici potest, fieri à solo hepate. At Arist. ipse ait, foetum in utero vivere vitam plantæ? Dicit: at quo sensu, fodes? Fortè, quia solum hepar præbet illi alimentum? Heu mihi, quam tota aberras januâ! Non enim hepar infantis alimentum conficit, sed ab hepate & corde matris confecto utitur. Hinc igitur Philosophus ait, Viuit vitam plantæ, quia ipse sibi ipsi non parat alimentum, quod animalium est perfectiorum, sed parato alibi utitur. Ideo 3. Gen. 2. ait, propterea vivere φυτῶν βίον, ἀλλὰ τὸ πρὸς πεφυκέναι, *quia ad hærendo matri vivit, non secus ac planta a terra.*

Inquit

231. *Inquit Plato.*] In Timæo, qui etiam de Natura inscribitur. Explicatâ enim univērsim Naturâ vi & efficacîâ, de homine agit, tripliciq̄ue ejus animâ, in tribus partibus sedem habente, Cerebro, Corde, Hepate. Docet autem, animam aliam esse mortalem, aliam immortalem. Immortalem (λογικὸν appellat hoc genus, ἢ βελδύκων) collocâsse Naturam in cerebro: mortalem in thorace. Ita autem loquitur, imitatione Hipp., qui l. de Arte totum truncum appellat ita, quem non rarò æmulatur Arist., ut i. Hist. 7. 4. Part. 10. Et nemortale ab immortali afficeretur ullo contagio, interjecisse collum, ἵνα εἴη χωρὶς, ut esset separata, inquit. Rursus, quia mortalis animæ genus, τὸ μὲν ἀμεινον, τὸ δὲ χεῖρον πεφύκασ, aliud quidem præstantius est, aliud deterius: intersepissse thoracem, (non secus atque virorum & mulierum domicilia intersepiri solent) facto quasi corio quodam, quod Φρένας vocârunt illi, nos ab usu Διαφραγμα, intersepimentum. Τὸ ἀμεινον. (quod idem vocat θυμικὸν, irascibile) collocâsse in vicinia cerebri, ut imperium ἔλογικῆ ἐ propinquo exaudiat. Τὸ χεῖρον (quod idem vocat ἐπιθυμητικὸν, concupiscibile, subintellige cibi, potus, adeoque omnium, quibus natura ad sustentationem indiget) collocatum voluisse

232. σώματ(ο)σφῆ; colligâsse etiam τὸ τοιοῦτον ἐν ταῦτα, ὡς θρέμμα ἀγρον. τρέφειν ἢ δὴ ζωημῆρον ἀναγκῆρον, εἴπερ πὶ μέλλοι ποτὲ θνητὸν ἐσσεσθαι. ἢ οὐκ αἰνεμόμρον πρὸς φάτην, καὶ ὅτι πρῶτα τῶ βελδομῆρε κατεκίω, θυρῶν καὶ βολεῶν ὡς ἐλαχίστω παρέχον, τὸ κρεῖττον καθ' ἡσυχίαν περὶ ἔπισηκων ἢ ζωδιαφείροντ(ο) εἰς βελδύκω, αὐτὸ εἰς λόγῃ μὲν εἰτε ζωεῖσθαι ἐμμεν, εἴτε πῆ καὶ μελαμβασοι ἰνὸς αὐτῶν αἰδησῶν, ὅκ ἐμρυτον αὐτῶ τὸ μέλειν ἰνῶν ἐσοιτο λόγων, ἵπῶτε εἰδῶλων καὶ φαισμάτων νυκτὸς τε καὶ μεθ' ἡμέραν μάλιστα ψυχαγωγῆσοιτο: adjunxisse illi τὴν ἔηπατ(ο) ιδέαμ &c. *Ut repetam,* quò plures intelligant, Naturam animæ peiorem partem, Concupiscibilem, collocâsse inter diaphragma & umbilicum medio loco, ibique toti corpori parâsse quasi præsepe quoddam, alligâsse etiam eò partem illam, tanquam pecus quoddam ferum & agreste, ut in istis vinculis suis semper alat corpus, si modo

illud, mortale cum sit, durare debebat. Quo ergo semper pascatur ad suum præsepe, & longissimè constitutum ab immortali, seu optima & præstantissima anima parte, minimum tumultus & clamoris excitet, ut immortale possit consilium capere de iis, quæ in univērsam toti animali sunt utilia: quod sciret, rationem, quæ ab immortali est, illud non auditurum, & si quo sensu etiam moneretur, non curaturum tamen, sed à simulacris & imaginationibus noctesque diesque detentum, illis solis obtemperaturum: adiunxisse illi hepatis naturam, &c. His planè gemina legeris apud Alcinoium, Inst. Plat. c. 17.

At ratio, quæ homo est.] Vide infra lib. 233. 17. cap. 1.

In libris de dogmatis Hippocr.] Lib. 2. cap. 6. Hi autem sermones magni & divini quò pertinent? An explicare debent nodum illum? Si plures unâ sunt animæ, quid unit illas & conjungit? De sententia Aristot. Calor, in corde stabulans, est ratio unionis illius. Quam quia negat Galenus, & vult, Hepar sine corde sanguificare, Cerebrum sine corde sentire & ratiocinari, & alia talia obire: quam rationem unionis dat? An fortè hanc? Quia conjunguntur tria principia illa, Hepar, Cor, Cerebrum, per triplex vasorum genus, Venas, Arterias, Nervos, 2. Sentent. Hippocrat. 6. At hoc indignum est Galen., qui novit, Eum, qui vasa dicit, dicere instrumenta tantum, causam (inquam,) materialem, adeoque passivum quid. Vasa enim hæc, (ipsomet doctore,) sunt tubi tantum facultatum. Oportet igitur, quisquis es, jam des mihi activum quid, quod unionem illam præstet, quod, inquam, in illis tubis eat. Quod verò aliud mihi dabis, quàm calorem cordis, qui per Galenum ipsum infra lib. 14. cap. 6. est primum instrumentum omnium facultatum?

Demonstratum verò & hoc à nobis est.] 234. Videbat Gal. objici sibi posse, Cum neque arteria pervadat totum hepatis corpus, neque nervus, qui potest, ab arteria quidem totius visceris caloris modus servari, à nervo autem totum viscus sensum habere? Respondet

igitur, Unumquodque in proximas sibi particulas quadamtenus vires spargere. Hoc alibi demonstrasse se ait; ubi? De arteriâ ego certus sum, pulsus fervire promotioni alimenti in interiora, quod tamen Gal. non admittit.

Proinde ipsum vinculis quibusdam.] Sextum. Quomodo hepar connectitur vicinis? Vulgò dicunt, duo habere vincula, dextrum (quod suspensorium dicitur) & sinistrum, quibus mediantibus diaphragmati, & ex parte costis spurijis connectitur. Horum Gal. meminit illis verbis, Uno quidem & maximo, &c.

Et mox, Magno præterea alio, &c. Sed addit, Per communem tunicam colligari omnibus partibus vicinis, præcipuè ventriculo, per venas cordi. His superaddunt nostri venam umbilicalem. Licet enim Gal. scribat infra lib. 6. c. ult., postquam editus in lucem fœtus est, nulli omninò usui esse: tamen experientia docuit, adeò in sublimi continere hepar, ut reciso umbilico subito suffocetur animal, impedito jam diaphragmatis motu ab hepate propendente. Hoc docuerunt, Ægyptij primi omnium Anatomici. Hi enim scribente Scaligero Exerc. contra Cardanum 246. n. 2. graffatores & rebelles pro supplicio vivos exsuunt corio. Ita ij demum magno cum cruciatu vivunt, si carnifex umbilicum ferro non attingat. Eo enim tacto, subito expirant. Sed quæ causa est?

235. Reddidit illam Laurentius lib. 1. Hist. cap. 8. Concidere ita quatuor vasa, Venam umbilicalem, arterias umbilicales duas, & urachum. Verùm, cum vasa non sint amplius; & verò casu suo non possint tantum mali facere. idem cap. 17. affert causam aliam, quam ego jam ex ipso met attigi, Concidente, (inquit) vena umbilicali, hepatis vinculo, collabatur hepar, à quo trahitur diaphragma, princeps respirationis organum. Ex hac causam reddit subitanæ mortis adolescentis cujusdam Fabricius Hildanus Obs. Chir. 20.

De qua iam sum locutus.] Cap. 5.

Omninò erat necesse ad cor pariter ascendere.] Quæ hujus necessitatis ratio dari potest, nisi ut fiat sanguis arteriosus, quo, (ut cap. 3. dixi,) cum venoso juncto, fiat nutritio? Cum enim sanguis sit, constet (inquam) fibris, ut venosus quo-

que: quo eunt fibræ illæ, si non in substantiam nutriti? Ad hoc argumentum non vidi qui responderit. De pulmonum nutritione alibi.

Cum Cyclopi sapientissimum Ulysses.] 236. Homerus hic est, quem simpliciter vocat Poëtam. Locus est Odyss. 1. Cum enim in antro suo jaceret Cyclops, dormiens inter ovès, inquit Ulysses,

10 Τὸν μὲν ἐγὼ βέλωσα κτ' μεγαλήτορα θυμὸν
ἄοσον ἰὼν, ἕξ' ἔπειτα ἔρυσά μιν ἄμιν
μηροῦ

ἔξ' ἄμιναι πρὸς ἑῆσθ' ἔπειτα φρένες ἤπαρ ἔχασσι
χέειρ ἴππιμασά μιν ἔπειτα ἵ με θυμὸς
ἔρουκεν.

αὐτὸν γὰρ κεν ἔαμμες ἀπώλωμεθ' αἰπὸν ὄλεθρον,
ἔ γάρ κεν διδάμοθα θυράων ὑψηλάων
χερσὶν ἀπώσοιμεθ' ἄλγος ἄμφοτερον, ὃν προσέ-
θηκεν.

Quæ Giphanius ita vertit:

Hunc quidem ego volui, magnanimo animo
Propius accedens, gladium acutum stringens ab femore,
Vulnerare ad pectus, ubi præcordia hepar circumdant
Manus admovens. Aliud autem consilium me impedit.

Illic enim etiam nos perissemus sævâ morte:

Non enim poteramus ab januâ excelsâ

Manibus amovere saxum grave, quod admoverat.

An is ipse locus fuit, quem Hermogenes (an Archigenes?) Medicus Hadriano Imp., volenti se interficere, circumscriptis sub mamillâ, quo lethaliter percussus, celeri⁹ expiraret, ut scribit Dion Cassius? Cæterùm, de periculo, quod imminet vulneratâ venâ cavâ, agit Valles. 5. Epid. 38. in historiâ pueri, à mulo vulnerati.

Quæ ipsi pro tegmine futura erat.] Septimum. Quis usus est tunicæ ambientis? Ut hepar partim tegat, partim vicinis 40 colliget.

Verum cum phrenes.] Octavum, quod ad formam pertinet. Quomodo se habet hepar ad vicinum diaphragma ventriculique, quorum utrumque opus habet spacio, hic quidem ad extensionem, illud ad motum? Ita, ut neutrum comprimatur. Neque enim ventriculifimum, (inquit,) mox stomacho conjunxit, in ipso per diaphragma transitu, sed veluti ex isthmo aliquo longo enascentem primùm angustiam, deinde paulatim amplificatam, os ventriculi effecit: Neque hepatis totum gibbum diaphragmati immisit, sed plurimum attollens, ac in gibbum fastigians par-

partem hepatis illam, unde vena cava emergit. Hinc fit, ut se contingant tantum hæ partes. Porro, quantum spacij interfit, jam supra indicavi.

238. *Vt eas Plato vocat.*] Loco jam dicto. Verba autem ecce tibi. *καὶ ἐπειδὴ τὸ μὲν ἀμεινον αὐτῆς, πῶς χεῖρον πεφύκει, διοικηδομῶσι ἔφασκεν· αὐτὸ δὲ κατὰ τὸ διοικηζόντες οἶον γυναικῶν, τὴν ἢ ἀνδρῶν χωρὶς οἴκησιν τὰς φρένας, διὰ φραγμὰ εἰς τὸ μέσον πέντες.* Et Plato-
nem quidem hujus nominis primum autorem esse, asserit Gal. 5. Loc. aff. 4. à quo etiam in scholas Medicas usus ipsius manavit. Arist., ut intelligi potest ex superioribus, *διὰ ζῶμα ἢ σπύζωμα* vocat, causamque reddit 3. Part. 10. Cur veteribus dictum fuerit phrenes? *ὅταν ἐκλύσωσιν ὑγρότητα θερμὴν ἔχει πτωματικὴν, ὡς ἐπιδηλῶς φερετὴ τὴν ἀένοιαν καὶ τὴν αἰδήσιν, ubi traxerint aliquid humoris calidi* 20 *ἔξ excrementiij, continuo ἔξ manifestè quidem mentem perturbant, sensus q.*

CAP. XV. XVI.

Eorum verò, quæ à principio proposuimus.] Absoluto hepate venit ad lienem, tanquam αἰτίζονος ejus, καὶ οἶον νόσον ἢ πικρ., 3. Part. 4. & 7. Duo autem præcipuè agit, 1. non, quemadmodum in hepate, præsupponit actionem ipsius, sed docet, Qualis sit? 2. Quemadmodum in hepate ostenderit, Quid ad actionem illius conferant singulæ partes? ita heic etiam agit.

239. *Vt censet quidem Erasistratus.*] Quod de liene agens 2. Fac. nat. 9. fecerat, Erasistratum (inquam) refutârat, qui lienem frustra esse factum, agebat: id heic quoque facit, clarioris, (credo,) doctrinæ gratiâ. Refutat autem deductione ad absurdum. Si, (inquit,) Erasistrate, concedis, adeoque publicè doces, Naturam nihil facere frustra: quei potes tui adeo immemor esse, ut dicas postea, Naturam fecisse lienem frustra? Si enim aliquid fecit frustra: non potest dici in universum, nihil fecisse frustra.

Demonstratum autem ἔξ hoc à nobis est.] 50 Ut dixi 2. Fac. nat. 9., quod repetit lib. 3. cap. 13. quibus locis, alijsque multis docet, Lienem ex adverso respondere vesicæ felleæ, &, quemadmodum hæc

purgat ex hepate excrementum sanguinis, quod bilem vocant omnes: ita lien crassum, quod melancholiam. Hac de re quid sentiendum sit, adeoque quis sit verus lienis usus, proposui ego disputandum anno 1613. in Academia hac nostra publicè, eademque fusius explicavi biennio post edito Lipsiæ tractatu peculiari de Usu lienis secundum Aristotelem. Quo ipso anno (1615. inquam) idem fecit in Anafceve sua sententiæ vulgaris de usu lienis Clarissimus & Excellentissimus Vir, D. D. Joachimus Ôlhafius, Dantiscanus, Gymnasij patrij Professor celeberrimus, Dominus & amicus plurimum mihi honorandus, cujus peculiaris hac de re Diatriben avidè expectant eruditi. Mihi libet hoc loco mo- 240. nere illud tantum, Gal. docere heic *ἀσύστατα, quæ consistere simul non possunt.* Si enim lien est *ἀντίσποφος*, ex adverso respondet, vesicæ felleæ; vesica autem fellea non coquit excrementum suum, neque alitur ullâ ejus parte: quomodo lien non coquit tantum, sed & sanguinem facit inde tenuem, quo ipse alitur juxta cum partibus alijs quibusdam, quas numerat 3. Fac. nat. 13.? Rem igitur si rectè intuearis, fuerit hæc ipsissima Aristotelis sententia, quam dixi esse, Lienem esse officinam quandam sanguinis. Tu, nisi sectarius es, nec discere dedignaris, (de Facult. nat. l. c.) lege, quæ dixi. Sin prode tibi religio est charissimum (ibid.) Galenum; non est, quod temporis dispendium facias. Quibus enim quidquam prius & antiquius est veritate, talia non scribuntur.

Vt antea quoque.] c. 4.

Cum de excrementis agemus.] Lib. 5. cap. 4.

In presentia.] Post expositam lienis 241. actionem, exponit singularum lienis partium usus. Qui ut sint clariores, conabor illustrare juxta positione partium hepatis, ibidemque propositorum problematum.

In primis proprium ipsius corpus.] Quemadmodum cap. 12. docuerat, partem hepatis principem esse Carnem: ita facit heic quoque. Miretur autem aliquis non immeritò, Quæ sit ratio

diversitatis? Si lien est ἐκμαργείον ἔῃ πῶς
 Ⓞ, ut suprâ cap. 7. vocavit; hepar au-
 tem parte sui principe, adeoque omni-
 bus alijs, coquit: cur lien quoque non
 coquit? Miretur verò etiam amplius,
 Si lien verè coquit id, quod trahit; neq;
 nutritur eo, quod trahit, sed parte ejus
 tenuiore, in sanguinem verso: cur non
 dicitur lien factus esse coquendi potius
 gratiâ, quàm abducendi excrementi? ¹
 maximè, cum id, quod aliquem à natu-
 ra ornatum accipere potest, non nisi
 impropiè sit excrementum? Contra-
 ria enim sunt, (docente Arist. 4. Part. 2.)
 alimentum, & alimenti excrementum.
 Illud nutrire potest: hoc non potest. Si
 itaque nutrire potest hoc, quod trahit
 lien, non est simpliciter excrementum,
 ut bilis: Neque potest lien simpliciter
 opponi vesicæ felleæ. Et ita quidem ²⁰
 iterum inclinatum est in sensum Aristo-
 telicum.

^{242.} *Rarum admodum & laxum.*] Quemad-
 modum c. 13. octo problematis incluse-
 ram negotium hepatis: ita heic quoque
 facere liceat. Potest autem hinc forma-
 ri primum. Cur lienis caro tam est la-
 xa præ hepatis carne? Ut crassum illum
 succum facili negotio & attrahat & exci-
 piat. Hoc Aristotelicum esse dixi-
 ris, si per crassum succum intelligas, non
 excrementum, in hepate separatum:
 sed chylum crassum, licet multâ aquâ
 dilutum, quem ramus splenicus diver-
 tit, (αἷμα, ut Philosophus loquitur)
 antequam ad hepar perveniat, ut ante
 me docuerunt alij quoque. Inclinat et-
 iam hac in parte Gal. ad Arist., cum 13.
 Meth. 16. 9. κ. π. 2. docet, Ex eo, quod
 lien trahit, fieri melancholiam. Non
 ergò trahit melancholiam, sed aliquid, ⁴⁰
 è quo illa fit, chylum melancholicum.
 Vide, si placet, d. Tract. mei cap. 8. De
 re ipsâ ut dicam, Non video ego heic
 ullam necessitatem. Quia sive excre-
 mentum sit Melancholicum, sive chy-
 lus melancholicus, non excidit vasis.
 Præterea, si simile trahit simile, caro
 hæc potiori jure crassa esse debebat. An
 igitur talis est, non ob finem aliquem, ⁵⁰
 sed ex necessitate? Quia enim tot ibi
 sunt arteriæ, necessariò rarefit à multo
 calore.

^{243.} *Nam ad succos, qui ex hepate.*] Sit hoc al-

terum. Cur in liene arteriæ cum venis
 eodem modo sunt implicitæ sibi, quo
 in hepate vena portæ cum vena cava?
 & cur non potius cisterna quædam ibi
 est? Ut fiat exactior elaboratio. Hoc
 verò quid magis Aristotelicum dici
 possit? Heic noto, quod Interpres ait,
 Arterias has conferre, &c. At Gal. ait
 ἀξιοφείεν, quod est, *eximie conferre. seu præ-*
¹⁰ *stare*, ut Cic. in Oratore ad Brutum ver-
 tit Platonium ex Phædro dictum. Vi-
 de hoc & plura alia apud Lexicogra-
 phos. Quos si fastidis, Casaubonus in
 Charact. Theop., quâ de voce ἀξιοφεί-
 Ⓞ, tibi satisfecerit. Ad rem. Quia Gal.
 duo tribuit lieni, excrementum tra-
 hendi, & sanguinis conficiendi: nova
 fit ad sententiam Aristot. accessio. Ut
 enim d. Tract. c. 4. docui, Lien ἐπιμφο-
 ρεῖται, *medio modo se habet* inter partes,
 quæ sunt per se, id est, alimentum co-
 quunt, & quæ per accidens, id est, quæ
 excrementa coctionis abducunt.

Quin & carnem visceris.] Tertium.
 Cur in hepate geminæ venæ sibi impli-
 cantur, in liene venæ & arteriæ? Duæ
 sunt causæ. 1. Ut carnem lienis, quæ
 dicta est esse rara & spongiosa, talem
 conservent. Conservant autem, qua-
 tenus alimentum ferunt tenue, quale
 arteriæ semper trahunt. 2. Ut excre-
 menta lienis, quæ multa heic generan-
 tur, felicius purgent, atque ita natura-
 lem ejus temperiem custodiant. Heic
 duo moneo, 1. An non Gal. satis dif-
 fertè dicat heic, sanguinem arteriosum
 nutrire? Ait enim, multas heic esse ar-
 terias, ut lieni tenui suppeditent ali-
 mentum tenue. 2. An non hac ipsa
 sanguinis tenuitate accedat ad men- ⁴⁰
 tem Arist., qui 9. Probl. 5. dicit, in liene
 esse αἷμα ὑδαρὲς, *sanguinem aquosum*? Ha-
 bere autem Philosophum hoc ab Hip-
 pocr., qui eundem ἰχωροειδῆ καὶ λεπτόν,
ichorosum & tenuem vocat, docui ex Val-
 les. 2. in 6. Epid. 32. in d. Tract. cap. 2.
 & 10.

In iis, qua de fac. nat.] An libro 3. capi- ²⁴⁴
 te 14?

At qui sanguis adeo tenuis.] Nota,
 sanguis in liene tenuis, in ipso lie-
 ne est factus, non aliunde transla-
 tus. Ne dubites, post paucas lineas
 addit, sanguinem hunc esse nigrum.
 Id

Id verò de naturâ lienis est. Censeo tamen, ut hepar nutritur non solo sanguine suo, ceu comprehensum est: ita ad lienem quoq; sanguinem arteriosum venire tantò copiosorem, quantò viscus ipsum est frigidius hepate.

Quo sit, ut & caro splenis.] Ut clarior sit ratio nutritionis lienis, comparat illam cum pulmonis & hepatis nutritione, & docet, singulorum horum carnem habere alimentum proportionatum. Hepatis igitur caro, quia densa, sanguine quoque nutritur crasso & rubicundo: lienis, quia rara, sanguis quoque ipsius tenuis est, & niger: pulmonis, quia medio modo se habet, alimentum quoque nanciscitur tale, hoc est, sanguinem ad unguem elaboratum, flavum, subtilem & spirituosum. Heic notetur, quod ait, sanguinem, è dextro cordis ventriculo in pulmones elatum, præ sanguine in hepate factò, habere hæc *αλεωνεκτημαλα*, quod ad unguem sit elaboratus, &c. Quantò magis igitur habebit ille, qui in sinistro cordis ventriculo ulterius est elaboratus? Ille autem si nutrire pulmones potest, cur hic alias partes non potest?

Monstratum enim est.] L. de Us. pulm. 1. 1. Caus. pulm. 3. 4. Differ. pulm. 2. 4. 30 Præf. pulm. 12. Caus. symptom. 3. & alibi.

Et sima quidem arteriarum.] Quartum. Cur non, quemadmodum in hepate, alterum vas ingreditur per sima, alterum per gibba? sed utrumque per sima? Responsio latet in illis verbis, Quod gibba secedant, &c. Q. d. si alterutrum vas per gibba illabi debebat, non poterat nisi arteria id esse. Hæc 40 enim per dorsum descendit circa illas partes. At verò altiora sunt gibba lienis, quàm ut sine periculo possit eò deduci vas ex arteria magna. An dissimilitudo inde est, quod, non ut in hepate, alterum vas effert, alterum infert, sed utrumq; infert? Quæ autem efferunt vasa, minuta sunt, docente ipsomet Gal. 3. Fac. nat. 13.

Conversa autem sunt eius sima.] Quintum. Quomodo lien se habet ad vicina? Simis suis respicit & ventriculum & hepar, ut neutrum lædat.

246. *Fibrosa quedam vincula.]* Sextum, de

vinculis seu ligamenti lienis. Ait autem, quia aliud, quàm ligandi officium non habent, modò plura sunt, modò pauciora, modò fortiora, modò debiliora, modò his, modò illis locis. His addi possunt venæ & arteriæ, quibus mediantibus cum contiguis partibus necitur.

Tunica verò, quæ ipsum ambit.] Septimum de tunica, quam, (prorsus ut in hepate,) ait duo præstare, & tegumentum & ligamentum. His addere oportet Octavum, quod fuerit de nervo, seu sensu lienis. Hujus non meminit heic, sed infra lib. 5. c. 10.

CAP. XVII. XVIII. XIX.

*D*inceps vero de intestinis dicendum erit.] Transito ab hepate & liene ad Intestina, quæ dividit in Tenuia & Crassa. De tenuibus cap. 17. tria docet, 1. Cum & concoquant & distribuunt, & excrementa efferant, quid horum magis præcipuum est, adeoque proprium? Distributio. 2. Ut distributio hæc fieri possit quam commodissimè, habuisse illa tot gyros, circumvolutionesque. 3. Propter eandem causam, duplicem quidem habuisse tunicam, si numerum spectes, unam autem tantum, si speciem. De singulis crassis seorsim agens cap. 18., 1. de Colo docet, factum fuisse tam laxum, ut capere possit excrementorum copiam non parvam, atque ita egestio non sit nimis frequens. 2. de Cæco scribit, præpositum fuisse colo, ut serviat egestioni. De Recto cap. 19. tradit, præfici illi, (ut & vesicæ urinariæ,) musculos, ne excrementa elabantur invitis nobis. Tandem in genere de omnium nutritione loquitur.

Natura aliàs quidem organorum in me- 247. lius.] Summa apud Aristotelem partium divisio est, cum alibi, tum 1. Gen. 4. Aliæ sunt *ἀλλὰ τὸ εἶναι*, aut ut ibi loquitur, *ἀλλὰ τὸ αἰσθητικόν*, Aliæ sunt *ἀλλὰ τὸ εἶναι* aut ut ibi & aliàs sæpè loquitur, *ἀλλὰ τὸ βέλπον εἶναι*. Rursus earum partiū, quæ sunt ppter τὸ εἶναι, (ppter εἰσίαν, vocat de Anim. ingr. 2.) aut *ζῆσις* est, aut *κίττα ζῆσις*, ut colligitur ex 3. Part. 1. 4. Part. 6. Nā (quo simili utitur 2. Gen. 6.) Natura est

instar prudentis patrisfamiliæ, qui nihil abjicit, cuius vel tantillus possit esse usus in re familiari. Quæ ergo destinavit certo usui, iisdem non raro abutitur ad alia. Secus si faxit, posset illi objici τὸ περιεργον, *ambitiosum*, quod idem est cum τῷ μάτῳ, eo quod frustra est, 4. Part. II. 2. Gen. 4. imò cum τῷ ὡς φύσιν, *cum eo, quod præter naturam*, de Anim. ingr. II. 4. Part. I. 3. 2. Gen. 6. In utroque partium ordine sæpè videris aliquid, quod nullum habet usum, sed necessariò sequitur illa, quæ propter usum facta sunt. Ideò 4. Part. 2. ait, ἢ δὲ ζητεῖν πάντα ἕνεκα τῶν, *non oportet putare omnia facta esse propter finem*. πῶς γὰρ ὄντων τούτων, ἕπερα συμβαίνει πιαῦτα πολλά ἐξ αἰαίτης, *ubi enim ea, quæ propter finem facta sunt, adsunt, fit, ut quadam sequantur ex necessitate, quorum usus nullus est*. Et hoc est, quod Gal. heic 248. ait paucis verbis, Naturam facere quædam propter certum finem: postea tamen illis ipsi abuti ad alia: tandem accedere quædam ex necessitate. V. g. Intestina sunt facta propter distributionem: Natura tamen abutitur ad concoctionem ulteriorem chyli: Distributionem necessariò sequitur vacuitas jejuni, ut mox dicitur I. 5. c. 3. Dicis, At dissentit ipse Aristot. cum ait I. Polit. 2. 3 ἢ φύσις ἔδεν ποιεῖ τὰ ἄλλα, οἷον χαλκῶπι τῷ Δελφικῷ μάχαραι πενιχρῶς, ἀλλ' ἐν πρὸς ἐν. ἔτω γὰρ αὐτῶν ἀποτελοῖτο κἀλλίστε τῶν ὀργάνων ἕκαστον, μὴ πολλῶν ἐργῶν, ἀλλ' ἐνὶ δαλῶν, *Natura non facit tale quid, quale ex inopia fabricari faciunt Delphicum gladium: sed unum uni dicat operi. Sic enim singula instrumenta fuerint perfectissima, si serviant uni rei, non pluribus*. Responsio est apud eundem 4. Polit. 15. 4. Part. 6. Ubi potest natura singulis usibus parare singula instrumenta, (puta, ubi se invicem non impediunt) facit: at ubi non potest, (ubi scilicet se mutuò impeditura erant,) ibi destinat partem aliquam (κενὰ μόρια vocat 3. Part. I.) certo usui, quâ tamen abutitur ad alia simul. Quod attinet gladium Delphicum, cujus in I. Polit. fit mentio, placet mihi conjectura Erasmi in Adagijs, eundem esse cum ὀβελισκολευχίῳ, cujus in 4. Pol. & 4. Part. mentio. Quid ergo si legamus ibi λυχνομάχαραι? 249. Video enim τὸ Δελφικῷ suspectum fuisse Jul. Pacio, & contigit mihi videre aliquando tale instrumentum, quod ma-

nubrio suo lychnum gerere poterat, sed acie usum cultri præbebat. Hac de re, imò de tota quæstione, si plura tibi legere placet, adi Gifanium, Montecatium, Acciaiolum, Victorium, Accorambonum, Scherbius & Piccartum nostros, aliosq; Aristotelis commentatores. Cæterum, imitatur heic quoq; ars naturam. Ita enim Arist. I. de Mundo c. 6. οἱ μεγαλότεχοι (sic nempè leg. est) διὰ μίας ὀργάνου ἡρασιρίας, πολλὰς καὶ ποικίλας ἐνεργείας ἀποτελοῦσιν. *Quæ Apuleius in eiusdem tituli libro ita interpretatus est. Eiusmodi compendio machinatores fabricarum, astutia unius conversionis, multa & varia pariter administrant*. Ubi observandum fuerit, τὰς μεγαλότεχους per Apulejum esse eosdem cum Mechanicis, de quibus supra I. I. ex Pappo. An μεγαλότεχνία novum est vocabulum, perinde ut μεγαλογραφία apud Vitruvium lib. 7. c. 4. & 5. cui opposita est ἡ ὑπαρογραφία apud Plinium I. 35. c. 10? Vide Baldum in Vitruvium. An se res habet ut in Philosophia Practica? Ibi enim finis quidam certus est, quem οἰκῶν καὶ πρῶτον, *familiarem & primum appelles*: quidam secundarius, quem ἐπακολεῖσθαι ἢ ἑπιτηνῆμα, *consecrarium seu efflorescentiam* vocaveris. V. g. salus Reip. est primus: gloria & voluptas, secundus. Hæc Stoicorum erat doctrina, Aristoteli tamen non ingrata, ceu videre est I. Ethic. Nic. 4. De Stoicis vide Casaub. in Athen. lib. 6. cap. 4. Lipsium 2. Manuduct. 19.

In com. de fac. nat.] Passim toto opere. 250.

Quod autem neg. superfluum.] Primum eorum, quæ proposita sunt. Quoniam intestina sunt inter κενὰ μόρια, ut Arist. vocare dixi, *inter illas partes, quæ pluribus destinatae sunt usibus*; & verò jam dictum est, Distributionem chyli esse principem eorum actionem: quomodo id probare licet? Non uno, sed tribus. 1. Quia interjacent inter ventriculum superiorem & inferiorem, ut Arist. loqueretur, (h e. inter ventriculum nobis dictum & colum intestinum) tot intestina alia. Oportet igitur propter aliam causam, quam excrementorum egestionem, facta sint. Colum enim egestionem primariò nuncupatum est. 2. Quia intestina in plerisque omnibus anima-

nimalibus tot habent involucra. Hæc cui bono sint, si intestina propter excrementa essent facta? 3. Quia cibus è ventriculo emittitur, cum perfectè jam coctus est. Quod, quid aliud indicat, quàm cibum, ita concoctum, debere aliorum ire? seu, quod idem est, intestina debere coctum illum cibum distribuere?

Hoc enim demonstratum etiam est.] c. 7. 10 qua de glandosis pylori corporibus.

251. *Quod verò ipsum non extendatur.*] Secundum de intestinorum gyris, quod illustrat eleganti fictione. Ponamus, (inquit,) loco harum circumvolutionum, factum fuisse alium ventriculum, qui non minus faceret, ne subito elaberetur alimentum, potuít né æquè benè distribui alimentum? Non potuit. Quererebat enim natura ex his ambagibus duplex commodum, 1. ut brevi temporis spacio distribueret alimentum suum, 2. ut eo ipso tempore multum. Utrumq; affecuta est longo isto intestinorum ductu, in quo plurimæ venæ contingunt simul plurimū alimenti, illudq; hauriunt. At verò si ventriculus unus magnus fuisset, 1. non nisi pauca venæ potuissent illi applicari. 2. ex ipsæ pauca venæ non nisi parum alimenti contigissent, id videlicet, quod parietibus ventriculi illius vicinum fuisset. Hinc adeò fit, ut, quia intestina tam prolixum emetiuntur iter, in quo chylus benè in angustias est redactus, si quid effugiat primam revolutionem, non effugiat tamen alteram: si hanc, non tamen tertiam; & sic deinceps. Hinc Mesaraicæ rectè dicuntur radices, Vide Cabrolinum, Obs. 1.

252. *Adiutore quoquam opus est.*] Is Medicus est bonus & peritus, qui Naturæ minister est & imitator, 2. in 1. Epid. 45. & 51. 4. Meth. 6. 9. Sent. Hipp. 8. quæ admòdum contrà malus & imperitus, est inimicus Naturæ & ægri, 1. Dieb. Crit. 11. O utinam hoc omnium Medicorum cordibus inscriptum esset, sæpè optabat incomparabilis Scherbius noster! Dixi in hanc rem quædam in Disp. de Natura officio.

Eò spectabat, quod à Platone dictum est.] In Timæo jam aliquoties adducto. Είλιξον, (οι ξωπετέντες ήμῶν τῶ γύρω) inquit, περιεξ τῶν ἐντέρων γύρουν, ὅπως μή τρυχὸ διεκπε-

ρῶσαι ή τρυφή, τρυχὸ πάλιν τρυφῆς ἐπίρας δειδῶν τὸ σῶμα ἀναγκάσει. καὶ παρεχάσει ἀπολησίαν ἀλλὰ γαστριμαργίαν, ἀφιλόσοφον καὶ ἀμυσσον παῦ δόποτιλῆ τὸ γύρω, αὐπήκουον ἔθειότατα παρ' ήμῶν, Qui nos fabricarunt Dij, ventrem (verba sunt Apuleii l. de Dogmatis Platonis) gyris intestinorum circumplexum & nexibus impeditum esse (voluerunt) ne esculenta & potulenta sese penetrarent, sed ut retenta paulisper utilitatem sui & sensum animantibus exhiberent, (secus si esset) momentis omnibus appetendi cibi necessitas immineret, & ad hoc unum occupari nobis dies noctesq; esset necesse. Hactenus Apuleius: cui de mente Platonis hoc addendum est, Ita genus nostrum ab omni philosophiâ & musâ alienum fieret, itaque non audiret imperium divini illius, quod in nobis est.

Quibus certe animalium.] Probat hæc 253.

20 ita se habere ex Arist. 3. Part. 14. qui ait, ὅσα τῶν ζῶων εἶναι δεῖ σωφρονέστερα πρὸς τὴν τρυφῆς ἐργασίαν, ὄρυχωρέλια μὲν σὺν ἐχέμεγαλάς καὶ τὴν κατὰ κοιλίαν, ἐλικας δὲ ἐχει πλείους, καὶ σὺν ὄρνυέντερα ἐστίν. ή μὲν γὰρ ὄρυχωρέλια ποιεῖ πλείους ὀπιθυμίαν, ή δὲ ὄρνυτης τρυχότητι ὀπιθυμίας. Διόπερ ὅσα τῶν ζῶων ή ἀπολαύς ἐχει ή ὄρυχωρέρας τας ὑποδοχάς, τὰ μὲν ἐς πλείον γαστριμαργα, τὰ δὲ εἰς τρυχὸ ἐστίν. Quæ temperatiora sunt animalia & minus voracia, non habent quidem colum valdè laxum, sed plures circumvolutiones intestinorum, non unum rectum. Laxitas enim & amplitudo parit magnum appetitum: rectitudo velocem. Quare quacunq; aut simplex, unumq; habent intestinum, aut laxum, horum illa quidem plurimum comedunt, hæc autem frequenter. Et 1. Gen. 4. de testibus agens, hoc exemplo utitur, cum inquit, ὡσπερ ἐν πῖς περὶ τῶν τρυφῶν, τὰ ὄρνυέντερα λαβρότερα πρὸς τὴν ὀπιθυμίαν ἢ τῆς τρυφῆς. ἔτω & c. Et mox, ἀδὲ δεῖ σωφρονέστερα εἶναι, ὡσπερ ἐκεῖ σὺν ὄρνυέντερα, & c. Hujus rei exemplum in homine quoque vidit idem Cabrolinus, Obs. 10.

Paullatim à plantis Natura digrediens.] 254.

8. Hist. 1. dicit Arist. ἔτω δὲ ἐκ τῶν ἀνύχων εἰς τὰ ζῶα μεταβαίνῃ καὶ μικρὸν ή φύσις, ὡς τῆ συνεχεία λαμβάνειν τὸ μέγρονον αὐτῶν ἔ τὸ μέσον πότερον ἐστίν, καὶ τὸ λοιπὸν, Sic ab inanimis ad animata paullatim transit Natura, ut, quia sibi contigua sunt, non satis manifestus sit terminus eorum, aut quid inter utraq; interiaceat, Tu adde sequentia, & videbis, τὰ ζῶα φύτε esse illa, quæ in primo post plantas gradu sunt, illa, inquam, animalia, quæ

petris marinis adhærent, & avulsa non vivunt, tum *ὄσπαρα δόγμα* omnia, de quibus Gal. 4. Præf. pull. ult. Similis Gal. locus est l. 14. c. 6. 2. Sem. 5.

Scriptis enim de ijs omnibus rectè Arist.] 3. Part. 14. 2. Hist. 17. Gal. ipse 6. Exerc. Anatom. 3. His additurum se, quæ defunt, si per tempus liceat, promittit & heic & infrà lib. 14. cap. 2. & 4. Sed factum non est, nisi perijt ille labor, cujus tamen in censu librorum Gal. nulla mentio.

In libris de fac. nat.] Toto opere.

255. *Veluti & quod officia arteriarum.*] Hoc tribus locis legeris, l. nempè 3. c. 13. 14. & 15. Vide, ni tædet opellæ, Tract. nostri de Liene c. 5. aut Disp. de usu venarum & arteriarum Melaraicarum, & considera, An id, quod arteriæ trahunt ex intestinis, deponi possit ad lienem, ut ego censo?

Probarimus.] 3. Fac. nat. 8. & 11. Adde, quæ infrà l. 5. c. 11. & l. 14. c. 14. in hanc rem dicuntur.

Quemadmodum igitur ventriculo.] Tertium de tunicis intestinorum, de quibus supra quoq; c. 8. dictum fuit. Ait, Intestina habuisse unicâ tunicæ speciẽ, ut ventriculus duplicem. Intelligit autem per unam speciem, non unam tunicam, sed illam tunicæ speciem, quæ 30 fibras habet transversas. Cum enim reverà duæ sint tunicæ: habent tamen unum solum fibrarum genus, & ideo unum motûs genus. Est autem duplex hæc tunica, quasi altera eadem sibi imposta, non propter actionis robur tantum, sed & propter securitatem.

256. *Multos sane ac sæpe vidimus.*] Explicat 40 securitatem exemplo illorum, quibus in dysenteriâ exesa & corrupta fuerat interior intestinorum tunica. Hi, (ait) vivere non potuissent, nisi superstes fuisset alia tunica: vixerunt autem, quia exterior tunica successerat in locum. Addit tamen; (& meminit 5. Ex. Anat. 7.) duabus his tunicis superinjectas fuisse fibras rectas, non ob aliam causam, quam ut vinculo quasi constringant & 50 firment transversas. Ita loquor, ne fortè existimes, fibras has rectas constituere aliam & tertiam tunicam propriam. Quod enim heic quoque monendum est, & non obliviscitur Gal,

Tunicæ illæ duæ sunt propriæ, quibus instrata est tertia communis, de qua c. 10. actum est.

In pluribus verò animalibus.] In hac oratione quid vellicet Vesalius lib. 5. c. 5. cognoscere possunt, qui morbum ipsius amplius cognoscere volunt.

Verum de intestinis quadam tenuibus.] 257 Transitio ad intestina crassa, & primum ad Colum, quod tam amplum fuisse docet, ne animal cogatur egerere sæpius, quam par sit. Quid Fernelius dicat 6. Pathol. 10. & quam magnificè id prædicet Piccolhominus 2. Præf. 12. legere possunt, qui volunt.

Quamquam in multis animalibus.] De quibus ex Arist. 4. Part. 14. & 1. Gen. 4. dictum est nuper.

Vt Plato dicebat.] Verbis ex Timæo jam allatis. Huic modò illud oppono, Equi, asini, boves, canes, pleraq; omnia animalia habent ejusmodi ambitus intestinorum, & tamen ab omni philosophia sunt aliena. Paraphrastes Arabs l. 5. de Juvam. membr. cap. 5. ait, Homo, quia nobilior est, ut non dimittat nobiles suas actiones, cum sit distinguens & operans res, auferebatur hoc ab eo. Auferebatur etiam à magnis animalibus, ex quibus est usus, ne essent otiosa ab homine, &c.

Quidam nominant.] Arist. 1. Hist. 16. & 17. 2. Part. 6. 4. Meteor. 3. Meminit tamen etiam *Ἐγκλωμῶν κίλων*, 3. Part. 14. Quid ergò differunt? An unius rei duo nomina etiam tum erant?

Cæcum quasi quidam venter est crassus.] A Colo venit ad Cæcum, licet id positione prius sit Colo. Ait autem, excrementis recipiendis dicatum esse. Quod ut verum est in porcis (in his den *Dumpfel* vocant nostri, quasi gurgitem dicas) alijsque animalibus: ita in homine non est. In hoc enim quasi tenuis quidam vesiculus est, fortè ne pervius quidem, & si maximè, nihil tamen in se continens. Hunc notæ tantum gratiâ datum esse homini, consentio Vesalio l. c., non nescius interim, quid Varolius dicat lib. 3. cap. 3. item l. 4. cap. 5. & ex eo Bauhinus in Theatro. In pari cum Galen. culpa Aristot. est 3. Part., qui etiam *τοφλὸν* vocat, *ἢ ὄγκωδῶς* 4. Ut appareat, appellationem esse ventustissimam. Cæterum consentio ijs, qui

qui coli initium cœci usum in homine explere ajunt. Pro Gal. si quid vis, ad Sylvium, Calum. 25. cui respondet Fuchf. 3. Anat. 8.

258. *Atq; plurimis sanè avibus.*] 3. Part. 14. ubi *ἐκὸς* vocat Philosophus, sed cum additione *κίτων*, cum in piscibus sint *αἰώ*. In his, ait Gal., cœcum habet usum alium, Retinere, si quid utile præterfluxerit, ut per moram attrahi possit.

Quibus adhuc accedit.] A Cœco ad Rectum venit, de quo illud solum docet, Præpositum esse ei musculum, non secus ac vesicæ urinariæ, cujus beneficio fit, ut in nostro arbitrio sit, aliquandiu excrementa retineret. Ab hoc usu musculus dicitur *σφιγκτικὸς*, quasi *ligator*, seu *constrictor*. Hunc unum & solum esse, cum modus loquendi planè convincat; quin cum infra l. 5. c. 14. expressè id doceat: quid dicemus ad l. de Anat. musc. 30. ubi duos facit? Fallop. certè in Obs. contendit, Quatuor esse ani musculos. Et Bauhinus 1. Theat. 42. Gal. accusat, quod unum musculū secuerit in duos. Ego, ne frustra augeatur numerus musculorum, & cum injuriâ Gal., ita censeo, Vitium esse in Codice de Anat. musc. Si enim pro *Alius* legas *Hic*, in præcedentibus quidem describetur substantia sphincteris, in his seq. forma. Quale autem verbum quali sit substituendum in Græco, non est obscurum, licet desit ille liber in Græcis exemplaribus.

259. *Porrò, quibus aut resoluti.*] Esse hunc verum usum *τῶν σφιγκτικῶν*, probat exemplo eorum, qui laborant paralyti horum musculorum. His enim effluit excrementum utrumque invitis.

Præterea summa ratione.] Ultimum, quod dixi Gal. agere his capp. Quomodo nutriantur Intestina? Et affert tres modos, 1. per vasa quædam propria, ad hepar non pertingentia. 2. per vasa quidem ab hepate descendentia, sed non nisi in longioribus medijs. 3. ne per sanguinem quidem, sed per chylum, dum concoquitur. De his per *περὶ τὸ σπένρον* dicenda sunt quædam. De chylo locutus quidem est antea, ut dicit, cap. scilicet 7. & 17. & loquitur de eodem 3. Fac. nat. 13., quò se refert 2. Aph. 18. deducitq; rem ad absurdum,

Nisi (inquit) ventriculus (intestinorum par est ratio) nutriretur chylo, fatendum esset, illum uti ratione, siquidem non pro se, sed pro alijs partibus laboraret. Sed reverà hæc ratio nulla est, si, quod antea feci, distinguantur actiones publicæ à privatis. Ventriculus enim, hepar, lien, cor, & sic de alijs, publicè laborant pro alijs partibus, licet non intelligant. Intellexit autem is, qui jussit ita agere. Nisi id fieret, unde suppeteret alimentum reliquis? Ut enim 1. Fac. nat. 10. multis ostendit Gal., Ex cibo, nobis dissimilimo, non potest fieri sanguis, nisi post plurimas alterationes, quæ fiunt successivè & ordine quodam à partibus, quas rei culinariæ præfecit Deus. Alitur igitur ventriculus cum intestinis sanguine, per vasa, à vena portæ inserta. At illa chylo sunt dicata? Non obstat. Ut enim Gal. ait heic, & 260. fusè docet 3. Fac. nat. 13. vis attractrix partium, alimento egentium, tam est robusta, ut per easdem vias, deorsum quidem ire possit sanguis, sursum autem chylus. Atque hic est secundus modus, & is unus, perpetuusque, licet Gal. dicat, fieri tantum per longiores in medias. Quamvis etiam has easdem causetur in de Facul. nat.: tamen, quia sublato primo modo, restat hic unus, dicendum videtur, fieri id perpetuò, & naturæ lege. Quod enim aliquis spem ullam posuerit in tertio, (quem fictitium vocat Peramatus l. de Facult. c. 7.) frustrà est. Equidem nec facile desero veteres, neque præter rationem illis adhareo. Quamobrem in Varijs olim lectionibus mediam viam sum ingressus, vitium loci causans. Quod licet nunc displiceat: manet tamen hoc, Non esse obscurum, quid sit dicendum illi, qui & rerum naturam, & alios Gal. locos intueatur, ne temerè mentiri cogatur, cū ijs, quibus autoritas potior est *αὐτῶν*, eaq; multorum bonorum infallibili. An sufficit *ἡ ἀγνοῖα*? Vidit fortè Herophilus (ex hujus enim sententiâ loquitur) tale quid, quale Fallop. in Obs. cum ait, Aliquando ramos ex portæ trunco sursum ire ad diaphragma, atque inde iterum descendere ad pancreas? Hoc, (ni fallor) repetit idem, Observ. de venis, 3. At quia Herophilus ad hepar desinere non viderat, quod vidit

Faloppius: credidit id Gal., & in omnibus ita esse asseruit. Quare de Anat. ven. I. idem docuit.

CAP. XX.

una cum

LIBRI QVINTI

CAP. I. II.

261. **N**am cum plurimâ venarum oscilla.] Post ventriculum, hepar, lienem & intestina, venit ad Mesenterium, de quo tria proponit. 1. Cur vasa Mesaraica ad ipsa intestina tam sint numerosa, quæ deinde omnia colligantur in unum vas magnum, hinc quidem venam, illinc autem arteriam? 2. Quomodo vasa hæc exilia & multa muniverit, ne facile lædantur? 3. Quomodo, ubi eadem in pauciora jam & majora collecta fuerunt, consuluerit illis? Et hæc quidem explicat per partes in d. c. 20: sed tamen repetit omnia c. 2. l. 5., è quo potius quàm illo placuit ista dispicere. Est enim cap. 1. veluti procemium.

Pari modo, & de meatibus illis.] Hujus rei explicatio petenda est ex 2. Temp. 6.

Incipienda est autem hinc consideratio.] 30

Primum. Utrum sapientiæ Naturæ magis conveniebat? An, ut tot ex hepate deduceret venas, quot in intestina fuerant inferenda? An potius, ut in hepate una esset, in intestinis plures? Respondet, Posterius, ob duas causas. Alteram, tam parva vasa sine discrimine non poterant pendere in sublimi. Alteram, non erat è re hepatis, tam multa habere foramina, siquidè tunica ipsius debebat officio suo præesse Hujus considerandum est, Quia debebant venæ omnes in unam coire, hepaticque inferi, qua parte hepatis debebat id fieri? Non poterat meliori & commodiori fieri, quàm factum est. Si enim altius fuisset inserta Vena, duo aderant incommoda. 1. Intestina nimis longè aberant. 2. Nimis propinqua erat ventriculo, quippe à quo vel intumescente (debebat autem fieri toties, quoties comedimus) lædi poterat, vel confidente. Si depressius, propior quidem erat intestinis, sed remotior à ventriculo. Atqui utrique pariter ramos debebat dare. A

medio igitur loco, quo nunc est, hoc præterea commodi habet, quod molli-ter spinæ incumbit, à qua simul stabilitum habet. Verumenimverò, quia perpetuum Naturæ studium est conjugere venas cum arterijs, ut dicitur in fral. 16. c. ult., ne heic quidem oblita sui est. Oportet autem, quod de eadem venæ & arteriæ regione dicit, intelligere, ut se explicuit ante bis, c. 20. & c. 1.

Non enim, quemadmodum vena inferitur in hepar: ita quoque arteria. Quin arteria contrario itinere proficisci debebat, si modò, (ut mihi persuadeo,) chylum suum in lienem deponere debebat. Inferitur igitur in truncum Aortæ, spinæ incumbens. Observare verò & illud oportet, Gal. loqui de Arterijs Mesaraicis, quasi una foret, cum duplex reverà sit, Mesenterica superior & inferior nuncupata. Sed ita habendum est, ut alibi docui. Quemadmodum vena Mesenterica dextra ferè sola occupat nomen, puta, ut Mesenterica simpliciter dicatur, quia in pleraque omnia intestina mittit propagines: ita Arteria Mesenterica superior.

Etenim & hoc alibi demonstratum est.]

Ut dixi, l. 16. c. ult. Sed & l. 6. c. 10. & 17.

3. Fac. nat. 15.

Cum igitur oporteret.] Tertium, quod heic præponit secundo. Ne venæ majores sint in periculo, interposuit illis *πύργους* dictum, corpus, inquam, ex multis glandulis sibi invicem impositis, factum, quod pulvinaris loco esset, si fortè motu illæ cieantur vehementiori. Huic usui Varolus 3. Anatom. 2. (è quo Bauhinus 1. Theat. 19.) addunt alium, quem videre licet.

Quin etiam membranas fortes.] Secundum. Ne periclitentur multæ illæ venæ & arteriæ, omnibus quidem utrinque intravit membranam, à peritonæo productam, singulis autem eandem interjecit, necubi lædantur. Hac eadem mediante, cum spina, alijsque vicinis corporibus connexit.

Verum, nihil horum Natura.] Heic debebat esse initium.

CAP. III.

In quo 1. docet, Cur intestina non statim convolvantur in orbes? 2. al- lato exemplo, Cur jejunum intestinum adeò semper sit vacuum, ut inde no-
men

men fuerit fortitum? docet, non esse fibi in his libris sermonem de ijs, quæ, citra ullum usum, necessariò accidunt corpori. 3. allato itidem exemplo, Cur dodecadactylum intestinum ad spinam sit conversum? docet, non esse fibi integrum omnia omnibus locis inculcare, cum hoc ipsum ex jam dictis possit intelligi.

Quod praevidens Natura.] Primum, Cur primum intestinum, quod ἐκφυσιν, ἢ τῆς γαστρὸς ἐκφυσιν, ἢ ἐκφυσιν εἰς τὸ ἔντερον, ἢ ἐκφυσιν δωδεκαδάκτυλον, ἢ δωδεκαδάκτυλον, exortum seu germinationem, modo simpliciter, modo cum additione, ventriculi, desinentiam in intestinum, desinentiam duodecim digitorum latitudine, 2. Temp. 6. 2. Acut. 31. 6. Ex. Anat. 9. 12. vocant Anatomici, non circumducitur perinde ut reliqua? Ut locus sit vasis hepar ingressuris, eorundemque stabilimentis & firmamentis.

Propter causam à nobis dictam.] Non, Cur ἐκφυσις dicatur? id enim nullibi dixit: sed, Cur non circumvolvatur?

265. *Ut is sit instrumentorum, post ventriculum.*] Obiter intestina numerat.

Porro horum constructionis.] Conclusio dictorum de intestinis, in quâ illud noto, Quia de omnibus tenuibus loquens, quemadmodum etiam de omnibus crassis, utitur singulari numero: non debere nos morari, quod 6. Ex. Anat. 5. & 12. ait, Tenue intestinum oriri ex ventriculo. Non enim intelligit tenue, quod heic tertio loco numerat: sed omnia tenuia.

Cum enim presenti disputatione.] Alterum eorum, quæ ad excusationem Gal. pertinent. Cur non dixisti id, quod Erasistratus dixit, quam ob causam ἢ ἐκφυσις conversa sit ad spinam? Non erat opus. Tardi enim fuerit non intelligere ex præcedentibus, Naturam non solere aliquid sine stabilimento relinquere. Simile quid vide 1. 2. c. 7.

Sermone præcedente est demonstratum.] c. 2. ut hepar in propinquo habeat chylum attrahendum, quod ipsum heic quoque dicitur.

266. *Porro quod nonnulla sint.*] Altera excusatio. Cur non explicuisti causam vacuitatis jejuni? Non explico ea, quæ necessariò sequuntur. Quare, si à me

scire voles, Quo fine id fecerit Natura? Nullo, dicam. ἐξ ἀνάγκης γὰρ ἠκολούθησε, ἀπορηγυρίοις πρὶν ἐτέροις, ἔνεκα δὲ γεγονόσι, inquit Gal. *Necessariò hoc secutum est, quia præcesserant quædam alia, ob id ipsum facta.* Quæ autem sunt illa? Tria. 1. Vasorum Mesaraicorum multitudo, 2. Vicinia hepatis trahentis, 3. Vis intestinorum περιεπιληκῆ, exacuta ab influente

bile. Cæterum, est hæc disputatio pulcherrima illa, An omnia fiant propter finem? Recordor jam, Bonamicum in de Alimento sæpè reprehendere ob id Medicos, qui subito & in omnibus ad finem provolant. Hoc verò Aristotelicum esse, patet ex verbis è 4. Part. 2. sup. libro allatis. Apud eundem finis non est in Meteorolog. Ita enim 8. Metaph.

4. expressè ait, πῶς αἶπρον ἐκλείψεως, τίς ὕλη; ἢ γὰρ ἐστίν, ἀλλ' ἢ σελήνη τὸ πείροχον. τὸ δ' αἶπρον ὡς κινήσασιν, καὶ φθέρων τὸ φῶς, ἢ γῆ. τὸ δὲ ἢ ἔνεκα ἴσως οὐκ ἐστίν, *Quæ causa est Eclipseos? quæ materia? Non enim est ulla materia alia, præter Lunam, quæ patitur. Causa autem agens & corrumpens lumen Luna, terra. At causa finalis heic nulla est.* Ita, (dicebat Scherbius,) quid juvat pluvia, si cadat super mare, super scopulos, super tectum? Quod enim in agros fertiles, & ibi finem habet, id fit ex accidenti. Nimirum, ut 2. Part. 7. docet Arist., fit pluvia, ascendentibus vaporibus, ibidem condensatis, & iterum descendentibus. Eodem modo catharri fiunt in animali, ut Philosophus ibid. habet. quorum finem velle quærere, deliri est. Et hæc, (nisi fallor,) sunt πάντα συμπιωματικά apud Alexandrum in Meteorologicis. Accidit enim Soli incurrere hoc πάθος, obscurationem. Ita accidit terræ tremere, accidit mari reciprocare, accidit cælo cometam ferre, halonem (ita loquor) capram saltantem, &c. Ex hac enim materia accidit hoc συμπιωματικῶς, v. g. Sol indurat lutum, Sol liquefacit ceram, Ignis fuliginem creat & cinerem, Pes imprimit vestigium in nivem seu lutum, & si quæ sunt his similia. His talibus moti veteres, (ut memini nos docere Scherbium in 2. Post. 11. ibi, εἰς δὲ χεῖρας ἢ τὸ αὐτὸ &c. credo, ex 2. Phys. 8. t. 76.) prorsus tollebant finem. Respiciabant enim, ut agebat ille, ad inanitata tantum: at Arist. ad præstan-

267.

riorem Naturæ partem se convertens, ad animata, docuit, agere illam propter finem, quamvis fieri possit, ut necessitas materiæ cum fine coincidat, ut loquitur in Analyt. l.c. Flores v.g. sunt partim propter finem, ut propagetur species, partim ex necessitate materiæ, elatis ex inferioribus plantæ partibus spiritibus quibusdam tenuibus, qui tantisper tegunt semen, usque dum alia sibi paret Natura tegumenta. Ita viror in plantis est ex necessitate materiæ, quia aluntur aquâ, quæ condensata viret, ut videmus in tegulis & parietibus. Ita apud Theop. 7. Histor. 14. legitur, ὅσοι ἢ αἰθεὶ ἢ βλαστάνῃ, ἀπολαθῆναι τοῖς ἀλλοῖς (ita enim legit Gaza) δόξαν αὐτῆ μὲν φυσικῶν ἔχον τὴν αἰτίαν, τῆδε συμπτωματικῶν, *Quæ florent aut germinant certo anni tempore, (sic enim intelligo) partim naturalem habent causam, partim symptomaticam, seu coincidentem.* Hoc ita explico, Quod florent & crescunt, id de natura ipsorum est: at quod sese ostendant hoc tempore, non alio, id pendet à materiæ necessitate. Quædam enim ita se potest habere, ut à levissimo calore Solis, qualis Januario aut Februario esse potest, actuerur: quædam, ut non nisi à fortissimo, qualis circa solstitium æstivum: quædam, ne ab hoc quidem, sed opus habet diutina præparatione usq; in autumnum. E quo exemplo manifestum est, quod dici ex Aristotele, Finem coincidere aliquando cum materiæ necessitate. Ita (quod docet Vicomercatus lib. 3. Princip. natural. cap. 11.) Natura intendit alimentum in animali. at excrementa sequuntur ex materiæ necessitate. Sunt aliqua, (inquit Vicomercatus) quæ cum nullum finem aut usum per se habeant, Naturæ quidem per se & primò proposita non sunt: sed tamen res ei propositas necessariò consequuntur. Hæc sunt, (ni fallor,) quæ dixit Gal. heic, Ἐν τῷ εἰς ἀδεμίαν χρεῖαν γίνεσθαι, ἀλλ' ἐπίφοις ἐξ ἀνάγκης ἔπεισθαι, καὶ εἰδὲ μόρμα εἶναι, ἀλλὰ πνὰ συμπτωματικῶν, *Quædam fieri nullius usus gratia, sed sequi quædam alia, quæ sunt, necessariò, non ut partes, sed ut quædam coincidentia.* Quibus verbis, ut censeo, indigitavit distinctionem partium, supra in Argumento allatam, Alias esse

prima ratione, quæ eadem per se dicuntur esse: alias secundâ, quæ per accidens. Hoc enim vult Natura, sanguinem conficere: ergò intendit has partes. At quia confectionem sanguinis ex necessitate materiæ sequuntur excrementa, quæ profus abducere debet: ergò debet etiam has partes velle, quæ partes non sunt, primo Naturæ scopo. Ita enim intelligo hæc Galeni verba. Excrementa igitur gignuntur, non nisi συμπτωματικῶς, propter materiam, ut dixi. Ita jejunum est vacuum συμπτωματικῶς, quia subinde exhauritur materia. Ergò ista omnia sunt absque usu? Non sunt. Ut enim ex Aristotele diximus, quædam fiunt ex necessitate, & tamen habent finem, ut generatio florum. Ita apud eundem 2. Gen. 4. sanguis menstruus fit ἐξ ἀνάγκης, *necessario*, & tamen finem habet primarium. μὴ δυναμένης ἢ πέττειν τῆς φύσεως, ἀνάγκη πείτωμα γίνεσθαι, ἕνεκα ἢ βελτίονος καὶ τοῦ τέλους καὶ ἀρετῆς ἢ φύσις πρὸς τὸν πόρον πύλον, γυνέσεως χάριν. *Cum enim, (addit,) Natura ob frigiditatem habitus muliebris non possit concoquere sanguinem, necessario fit excrementum: abuitur tamen natura gratia melioris, & propter finem, hoc loco ad generationem.* Ita pituitæ in ventriculo generatio est ex necessitate materiæ: abuitur tamen natura. Ita bilis, de qua mox. Ita melancholiæ. Ita fuliginum generatio in homine est necessaria: facit tamen Natura inde pilos, lib. 11. cap. 14. extr. Ita humorum in fœtu, de quibus lib. 15. cap. 5. Ita positus differentia in nervis manuum & pedum, l. 16. c. 8.

Primum omnium Intestinatorum ieiunum.] 270
 Quid hoc verbi? Potestne ἐκ φύσις διέτα esse πρῶτον ἀπάντων ἐντέρων, ut in initio capitis loquitur? & potest jejunum esse, ut heic? Potest. Sed illud ex propria sententia, hoc ex aliena. Nimirum 6. Exerc. Anatom. 12. inquit: *Quidam non vocant Intestinum, antequam in orbem anfractusq; convolvatur. Quæ causa reddi debet, si quæstio instituat, Cur 6. Loc. aff. 2. quatuor tantum numeret intestina, omisso etiam Recto? Loquitur cum veteribus.*

AN

An idem dicendum est de sup. l. c. 19. ubi, non factâ recti mentione, musculi solummodo meminit.

CAP. IV.

Iam enim demonstraturus sum.] Postquã expedit Gal. excusationes suas; immo, postquam absolvit omnes abdominis partes, per se & primâ ratione factas, h. e. coquendi alimenti ergo: descendit ad eas, quæ per accidens & secundâ ratione sunt factæ, h. e. abducentorum excrementorum. Et quia duplicis iam explicatæ coctionis duplicia sunt excrementa, atque ita in universum quatuor agit hoc cap. de tribus duntaxat. Pituita enim (de qua mox initio) est tenue excrementum primæ coctionis. Bilis, (de quâ deinceps) est tenue secundæ, quemadmodum Melancholia crassum ejusdem. De alvi excrementis vulgo dictis, quæ sunt
271. crassum primæ coctionis, non agit, puto, quod eorum vacuandorum eadem fit ratio, atque adeo idem consilium, quod in pituita. Dicis, Cur agit de excrementis, quorum est necessaria generatio quod ipsum de pituita h. c. ter ait: at illa negarat esse τῆς προκειμένης διασφαλίσαι? An ea tantum aliena sunt à propositâ doctrinâ, quæ habent se, ut vacuitas jejuni? Neque enim usum habent talia, neque abusum. At pituitæ abusus est, ut & bilis & melancholia. Sed & si abusum non haberent, quandoquidem retineri non possunt absque sanitatis detrimento; & vero quia paravit Natura quasdam partes pro illis, quas iam dixi secundâ ratione esse factas: profecto nō potest Medicus considerationē illorū negligere.

Paulo ante.] c. 2.

272. Qui prius dicta attente audierint.] l. 4. c. 20. & l. h. c. 2. de securitate vasorū, præcipue pancreatis opera.

Quod vero excepturis instrumentis.] Usus, seu potius abusus bilis. Quia (ut docuit 2. Fac. nat. 9.) in primâ coctione, ex necessitate materiæ alimentalis, gignitur pituita, illa verò lenta est, tenaciterque adheret parietibus intestinorum: utique debuit Natura comminisci aliquid, quod promoveret vacationē illius. Id vero bilis est, quâ ad hoc

officiū abutitur, quippe acris est & absterforia. Heic ego illud voco in dubiū, An in omnibus hominibus gignatur talis pituita, quæ in sanguinē postea vertatur? Cum. n. fiat necessitatis tempore tantum, homo autem temperatus semper gignat tantum sanguinis. quantum corpus desiderat: fiet, ut nunquam vertatur in sanguinem. Hoc verò illud quoque sequetur incommodum. Nullâ quantumvis diligenti curâ prohiberi poterit, quo minus cacothymia fiat. Sed gignatur sanè: at in ea copia, gigni & tam tenacem, ut necesse habuerit Natura peculiare quid pro illâ excogitare, de hoc vero ego ambigo. Ambigendi occasionem dat mihi ipse Gal., qui 8. Sent. Hipp. 6. 2. Acut. 30. docet, fieri id tantum, cū alimenta sunt pituitosiora. Addo ego, fieri in gulosis, in otiosis, in naturâ frigidis. Et quis credat, in juvenibus quibusdam igneis, qui cibis utuntur non nisi delicatis, vinis generosis, exercitio multo, & c. gigni tam multam, tamque tenacem pituitam? Idem arguunt morbi, in quos non raro tales incidunt, causi, pleuritides, phrenitides, dysenteria, & c. Idem indicat συνδρομή, concursus symptomatum, à Gal. heic recensitorum, quæ non sunt, nisi in ijs, qui prorsus contraria utuntur victus ratione. Nēpe, nausea ad cibos bonos, ructus acidi, flatus copiosi. Idem curatio indicat per vomitum. Tale quidem si mihi obtruseris, dicam, Argumentum hoc à statu præter naturam, non valere in statu secundum naturam. Si enim in omnibus hominibus gignitur talis pituita: cur non apparent symptomata talia? Dicis, Anatome pro hac opinione etiam est. Credo, in morbofis corporibus. Ergone frustra immisit Natura bilem superioribus intestinis? Non profecto: sed propter usus duos maximos. Alterius mentio est cap. præced., ut promoveat ἀνάδοσιν, distributionem alimenti. Alter est, ut deorsum trudat excrementa primæ coctionis, quæ glebis, lapillis, silvestribus seminibus comparavit Gal. supra l. 4. c. 1. Primo usui quid opponat, & alterum quo modo restringat Piccolli hominus, videre est 2. Præl. 11. & 20.

In primam ecphysin.] At cur 13. Meth. 14. εἰς νῆστιν, in ieiunium ferri dicis? Im-

H

mò, cur 2. Temp. 6. modo εἰς γαστρὸς ἐκφύσιν, modo εἰς νήστιν. Fuchsius 3. Anat. 7. valde se torquet. At simplex respon- sio est, Idem dictu est finis τῆς ἐκφύσεως, & principium τῆς νήσεως. Insetio enim fere statuitur finis τῆς ἐκφύσεως, de qua cap. præced.

Cur igitur in ventriculo.] Cum in vē- triculo etiam sit pituita talis, cur eo non derivavit Naturabilem? Respondet, Non potuit. Cum enim chylus debeat ibi moram trahere, bilis autem nō per- mittat morari ob acrimoniam: quivis videt, omnem ventriculi actionem pes- sum ituram, si bilis eo veniret. An non exhaurit difficultatem? Manet enim hoc: Pituita est in ventriculo, Ergo in- diget absterfione. Respondeo ego, Nō- dum indiget absterfione. Cum enim nondum sit separata actū à reliquis, (fit id autem in intestinis) non adhæret et- iam lateribus stomachi. Dico autem hoc ex hypothesi Galenica.

Alia materia aliud ornamentum.] Vide supra l. 3. c. 10.

275. *Visne quæ Hipp.*] 3. Prognost. 30. apud Gal. de signis vomitus bilioli spontanei agens inter cætera signa habet καρδιώ- γμὸν. Idem docetur 4. Aph. 17. & 18. de Vet. Medic. t. 34.

Recte igitur Veteres Medici.] Hoc est externum illud auxilium, cuius antea meminerat, quo excusare vult Naturā, quod ventriculo non perinde provide- rit, ut intestinis. Sed revera claudi- cat. Iam enim à tot seculis nemo utitur isto remedio: plerique tamen omnes bene habent, certe quoad affectus, qui è pituita existunt. Cæterum, de illa veterum consuetudine locus est apud Hipp. 3. de Nat. hum. (qui etiam de Sal. diætā inscribitur) t. 21. apud Gal. Verba sunt: *Qui consuevit bis vomere sin- gulis mensibus, rectius ille duobus diebus con- tinuis vomuerit, quam quinto quoq; decimo.*

Alii contra faciunt. Et l. de Insom. ait, ὅταν δὲ πληρωθῆ, δις ἐν τῷ μηνὶ ἐμεισάτω ἀπὸ τῶν γλυκέων, καὶ ὑδαρῶν, καὶ κέφων, *sin reple- bitur, bis in mense vomat ex dulcibus & a- quosis & levibus, ut Scaliger vertit,* quem in Com. nihil super eo more dicere, mirari licet. Hæc loca, ut credere libet, intu- ens, Avicenna l. Canonis f. 4. c. 13. Hipp. (inquit) præcepit vomitum fieri in u- noquoque mense duobus diebus con-

tinuis, ut in secundo emendetur id, quod in primo fuit difficile. An ab Æ- gyptijs hæc præcepta manârunt? De his enim apud Herodot. in Euterpe hæc sunt verba: Singulis mensibus tri- duo purgant se, vomendo atq; intesti- na diluendo, gratia sanitatis conservan- dæ, existimantes, omnes languores hominibus creari ex cibis, quibus alun- tur. Huic si forte parum tribuis, ob paradoxa & fabulas, quæ ψυχαραγωγίας ἐνεκα, *deliniendi lectores gratia,* scripsisse il- lum ait Diod. Siculus l. 1. audi ipsum- met, qui ex sacerdotum commentariis excipuisse se ait, & ambitiose pensitaf- se. Morbos ut antevertant, (verba sunt Rhodomanni interpretis) clyste- riis & potabilibus quibusdam purga- mentis, jejunijsque & vomitu corpora medicantur, idque vel in dies singulos repetunt, vel triduum aut quatrimum interponunt. Hic locus quam certo confirmat lapsantem Herodoti autori- tatem, tam certo cubat in mendo. Ut non dicam de ijs, quæ Interpres facit suspecta, cui verisimile fit, illos καθ' ἐ- κείνην ἡμέραν usos fuisse remedijs illis? quod quis ferat? quando hæc ratione per totam vitam nihil aliud agendum foret? Lego igitur, καθ' ἑκάστην μῆνα, de- leoque vocem ἡμέρας, quæ sequitur. Ita sensus erit, Ægyptios hæc medicina u- sos fuisse vel singulis mensibus, vel in- terpositis tribus quatuorve. Iam igitur ad singulos menses pertinebit id, quod Hipp. dixit & Avicenna: ad tres, id quod Arist. l. Probl. 4. utendum esse vomitu ἐν ταῖς μεταβολαῖς τῶν ὡρῶν *circa quatuor tē- pora, ut nostri loqui solent.* Tum enim miri- fice valet ratio Aristotelica, Nisi id fiat, fore, ut excrementa, per hyemem v. g. collecta, turbentur à calore verno, sint- que causâ morbi. Hinc apud Practicos solertiores hodie, quo usus ille vomendi desijt, in usû sunt singulo trimestri (præcipue in affectibus rheumaticis) leviores purgationes per pilulas stoma- chicas dictas, aut alias eius generis. In hanc trimestrem purgationem con- sentit Langius 2. Epist. 2. cum, cita- tis Herodoto & Diodoro (quam bene & ex fide, apertum est illis, qui loca ipsa præ oculis habent) ait, Ægy- ptios singulis tribus mensibus ven- triculum à saburra crudi chyli exone- rasse,

raffe, & intestina clysmate eluisse. Cæterum, quia hæc purgatio fiebat per *συρμίσαν*, hoc est, *rhapbanum*, ut constat ex Diodoro, Herodoto, quâ illi de sumtribus in pyramides factis, Plinio l. 36. c. 12. Erotiano, Polluce, alijs, erat autem illa modica: factum est, ut omnis talis modica purgatio dicatur *συρμίσμος*, ut Gal. docet 2. Artic. 50. Et qui utitur, dicitur *συρμίσσειν*, ut Diocles scribit apud Paulum l. 1. c. ult. Quomodo autem hæc vox fuerit corrupta in *συρμίσμων*, *συρμίσμων*, *συρμίσμων*, (fortè in alias quoque) videre est apud Langium 2. Epist. 48. Dicebatur verò eadem purgatio eodem etiam cum materia nomine. Ita enim Aristophanes, in Pace:

*πᾶσι βαδίζων, αὐτὰ τοῖς ἀγροῦσις,
ἐστὶ γὰρ Ἰπτιθεία συρμίσαν μετρεῖν.*

*Abi, & vende ista Aegyptiis,
Sunt enim idonea purgationi mediocri.*

Quo loco Scholiastes annotat, *συρμίσαν* secundum quosdam esse succum herbæ, quâ Ægyptij utantur *πρὸς Διγύρριον*, ut loquitur, *h. e. ad citandam alvum*. Vnde jam alterum intelligitur, *συρμίσαν* non significare tantum raphanum ipsum sed & succum raphani, quem cum muria bibebant, ut Erotianus scribit. Qui plura volet, Foësium consulat, & Eustachium in Erotianum. Ego hoc addo, Consuetudinem hanc convaluisse etiã apud Romanos. De C. enim Cæsare scribit Cic. ad Atticum l. 13. epist. ult. quod *ἐμπικλώ* egerit, subaudi *ἡμέραν, diem vomitorum*. Quam qui postea ad quotidiana balnea transtulerunt, adeoque quod Seneca scribit in Consol. ad Albinam c. 9. ederunt, ut vomerent, vomuerunt, ut ederent: meritò reprehenduntur ab Erasistrato apud Athenæum l. 15. Aschlepiade apud Celsum l. 1. c. 3. & Plinium l. 26. c. 3. ubi vide Dalechampium, & quem laudat ibi, Casaubonum in Vitellium Suetonii.

279. *Cur excrementum biliosum in venas & arterias.* Nota obiter, qui Galen. quàm veritatis studiosior es. Si (quod ait Gal. heic) bilis in vasa non it; si vera est eius rei demonstratio, quam mox subiicit de varietate excretorum; si (quò se refert heic) 2. Fac. nat. 2. bilis à sanguine *ἀκρίβως διακρίνε*, *exquisite separatur*; si verum est, quod huic non dissimile dixit l. 4. c. 13. sanguinem à vena cava suscipi,

postquam à poris bilariis *καλῶς*, *benè & exactè* perpurgatus est: quomodo dici potest, Aliquid bilis in vasa recipi, ut inde nutriantur partes biliosæ? Certè ubique verum est illud vulgatum, Mendacem oportet esse memorem, nisi veritati vel invitus testimonium dare voler.

Nihil igitur amplius miri sit.] Usus seu abusus melancholiæ, quem l. 4. c. 15. promiserat. Cum austera sit & acida, cogere potest ventriculum in seipsum, ut acceptos cibos amplectatur, retineatque, usque dum perfectè sint cocti. Quæ si rectè intelligo, rectà intuentur *διώσμων ἢ κίνησιν πρὸς αὐτὸν*, de qua supra egi l. 4. c. 9. At verò Arabes aliò transtulerunt, dicendo, Melancholicam facere famem seu appetitum naturalem. Hoc commētitiū vocat Th. à Veiga, Com. in 5. Loc. aff. 5. & quòd tantum credendum sit. Ego de utroque aliquam multa dixi in Tractatu iam aliquoties citato, c. 20. 21 & 22. Quæ si fastidis, lege Reufferum de Scorbuto, Exerc. 4. n. 8.

Sed etiam longum omninò.] At si in Collo, quæ longitudo? Vide d. Tract. mei cap. 18.

NOTA.

30 Heic Galen. flumine orationis abruptus ad plenariam excrementorum vacationem, non satis memor fuit sui. Cum enim suprâ l. 4. c. 4. & 5. post vesicam & lienem, venam cavam posuerit, debebat utique heic quoque idem fecisse. Nobis sufficiat monuisse, quod obiter etiam facit Gal. l. 4. c. 14. & l. 6. c. 4. Venam cavam (de sententia Gal.) ex gibbis hepatis enatam, sanguinem in hepate factum, & ab excrementis liberatum, deferre, non tantum in universum corpus, sed & in dextrum cordis ventriculum, è quo per pulmones in sinistrum transpositus, & extremam perfectionem adeptus, per aliud vas, quod Aortam vocamus hodie, itidem in universum corpus distribuitur. Si dubitas, An venæ cavæ hic sit primarius usus, dicet tibi ipsemet suprâ l. 4. cap. 17. Esse omninò. Addet verò etiam, Quia melius erat, sanguinem, in illa contentum, interim perfici amplius, secundariū ipsius usum esse, sanguinem conficere. Tribus verbis, Prima ratione vena cava est instrumentum *αιαδόσεως*: secunda, *αιμά-*

τώσως. Ad hanc respexit autor lib. de Spir. apud Arist. c. 5. cum dixit, τὸ θερμὸν, ἐν ταῖς Φλεβῶν ὄν, θερμαίνεῖν τὸ αἷμα, ὡς περ ἐν χαλκείοις, *Calidum, quod in venis, calefacere sanguinem, quasi in aenis quibusdam.* Nimirum ausculto heic admirabilem Casaub. Com. in Theop. charact. cap. de Impudentia, quo loci videbis τὰ χαλκεία esse κακώματα, λέβητας, aena, miliaria, scutra, truhas seu trullas, quarum usus in balneis ad calefaciendam aquam, oleumve.

CAP. V.

281. **P**orro, cum excrementum tenue.] Et indigitavi in Argumento, & verò alibi fuisse docui, Cum de excrementis agitur, distinguenda esse propria cuiusque coctionis à communi omnium. Est autem commune, ὄχημα illud τροφοῦς Hipp. de quo Gal. iam incipit agere. Agit autem tantum quatenus servit coctioni ventriculi, hepatis, & cordis, & dicitur vulgò ab omnibus ὄρον, *urina*: Nam quatenus servit coctioni omnium partium, & pariter ab omnibus vocatur ἰδρῶς, *sudor*, aliùs est considerationis. Repetit autem heic breviter ea, quæ supra quoque l. 4. c. 5. & 6. de partibus, urinæ vacundæ servientibus (renibus, ureteribus, & vesica urinaria) dixerat, & mox de renibus, quæ velit agere, proponit aliquam multa, quamvis postea non omnia exsequatur. His præmittit pauca de Emulgentibus dictis vasis. Deinde addit, quæ de vesica, urinariâ dicenda fuerant. Mox illa, quæ de vesica biliaria. Hoc cap. agit de Emulgentibus, sed non directe. Docet enim illarum officium refutando Erasistratum. A quo dilabitur ad Lycum, cuius non minus crassus erat error.

282. **P**incipio neque Erasistratus.] Negabat is in arteriis contineri sanguinem, quod dogma Gal. concidit singulari super eare scripto libello. Hunc pungit etiam heic, Si (inquit) sanguis natura non continetur in arteriis: cur arteriæ Emulgentes tam sunt insignes? Ventilandis enim renibus sufficiebant longè minores, quam in hepate sunt. Hac occasione insurgit Gal. in eos, qui doctrinam de usu partium non bene exsecuti fuerant, obiterque docet, quid sit facien-

dum illi, qui dextre in eo negotio versari velit. Hoc supra l. 1. c. 9. explicatius docuit.

In libris de fac. nat.] Præcipue l. 1. c. 12. & seq. usque ad finem, quemadmodum toto ferel. 2.

Eò enim amentia Lycus Macedo.] Volebat is, urinam esse excrementum non vasorum maiorum, sed renum tantum. Hanc sententiam diruit Gal. 1. Fac. nat. ult. Heic obiicit illi vasorum magnitudinem. Nisi, (inquit) factæ sunt Emulgentes ad expurgandum serum sanguinis omne: dic mihi, ô Lyce, cur sunt tanta magnæ?

CAP. VI. VII. VIII.

Cur vero alter quidem renem.] Iâ quatuor de renibus docet. Horum primum est hoc, Cur renes habent inæqualem positum? Ne alter alterum in trahendo impediat. Sed cur dexter est superior, sinister inferior? Propter duas causas. 1. Quia hepar, cui hæc purgatio in primis parata est, desiderabat propinquiorē sibi renem. 2. Quia lien, qui hepate est declivior, non admittebat elatiorem renis sibi vicini positum. Cæterum hæc variè à variis exagitantur, qui ipsi à Bart. Eustachio in accuratissimo de structura renum libro ca. 12. & 28. redarguuntur, ostenditurque, Nihil horum in homine esse perpetuū. Quid pro Gal. dicat I. Alex. in proptulo est.

At cur ad purgandam serosam humiditatem.] Secundum. Cur renes fuerunt numero duo? Quia excrementum hoc aqueum est copiosius & bile & melancholia. Huius rei occasione comparationem instituit inter ipsas partes, excrementis his tribus dicatas. Lien trahit excrementum crassum, & ob id ægrè mobile, licet paucum: ideo magnus est ipse, & rarus. Vesica fellea trahit excrementum tenue, & satis multum, si cum melancholia compares: ideo minor esse potuit, multum interim adiuvente posito ipsius cōmodo, in ipso scilicet hepate, non autem tā longe ab hepate, ut lien. Renes trahunt tenuissimum & copiosissimum: ideo duo debuerunt esse. Huic iam illud vicinū est, Cur præter renes pro hoc excremento facta

facta sit etiam vesica urinaria? Attingit Gal. rem duobus locis, heic cap. 5. & supra l. 4. cap. 18. Quemadmodum colum tam est amplum, ne continuus sit excrementorum effluxus: ita renibus adjuncta est vesica, ipsique, ut intestinis, musculus præpositus, ut animal possit aliquamdiu continere urinam.

Reliquus est nobis ren dexter.] Iterum excurrit in Naturæ hostes, qui aiebant, solum renem dextrum potuisse satis esse operi. Hos refutat, referendo se ad ea, quæ l. 4. c. 7. sunt dicta, Animal hoc modo non esset in æquilibrio.

Omnibus, quibus vena secunda est.] Restrīgenda est universalis, & explicanda de plerisque omnibus. Secamus enim venam etiam plethoricis, quibus neque corpus malè affectum est, neque ulla naturalis administratio læsa. Huc tendit I. Alexandrini *ωσχυρτα*, In plethoricis timeri morbum, nisi solvatur ex præcepto Hipp. 1. Aph. 3. Et notum est aliàs Celsi illud, Qui solito nitidiores sunt, suspecta debent habere bona sua. De toto hoc negotio in medio est accuratissima disputatio Al. Maslariæ contra Hor. Augenum, & hujus responsio, cui iterum respondit Maslaria.

285. *Quandoquidem id quoque obscurum non est.*] Tertium. Cur renes habent substantiam adeò densam? Propter duas causas. 1. Ut, quoniam tenue erat ferum, quod trahere debebant; tenue autem trahitur difficilius crasso: renes ad trahendum tantò essent fortiores, quāntò humor ipse contumacior. 2. Ut simul cum sero trahant sanguinem ad sui nutritionem & conservationem. Nisi enim substantia esset tam densa, facile elaberetur sanguis.

In Com. de fac. nat.] Ubi? Est autem hoc Quartum. Non opus habuerunt renes aliis vasis nutritoriis. Quia enim trahunt excrementum per orificium amplum, trahunt vnà sanguinem.

Verum, splen quidem.] Ex hypothesi data, non potest non splen quoque, simul cum excremento suo, trahere sanguinem: quò igitur is sit, quandoquidem nutritur sanguine proprio, l. 4. c. 15. Ait Gal. Omentum rapit illum, antequam ad lienem perveniat. Ergò omentum ab hepate nutritur? At à liene nutriri, ais 3. Fac. nat. 13.

Renum uterque trahit multum flavæ bilis.] At illa per poros bilarios exquisitè fuit purgata, ut modo dictum mihi est, c. 4. An ergò in corde facta est illa bilis, quæ urinam tingit? Certè cum sanguinis partes tenuiores à calore cordis alterantur, videntur prorsus in bilem facessere. An potius in ipsis renibus? Certè, in renibus etiam fieri coctionem aliquam, validissimis argumentis demonstrat CL. Olhavius noster in Endoxis-Paradoxis de usu renum anno 1616. in Gymnasio patrio disputatis. Cui in eodem negotio successit CL. item Sennertus noster.

His addere licet *Quintum*, de nervo renum, cujus meminit cap. 5. explicat autem infra c. 9. Exilem fuisse illum, & in tunica extrinsecus tantum conspicuum, quod Natura voluerit sensum largiri renibus non majorem, quam qui se jungeret illos à plantis.

I I S D. C A P.

Tria docet de vesica urinaria.

Majus esse ipsius receptaculum par fuit.] Hoc sit primum de magnitudine vesicæ hujus. Quia enim serosum hoc excrementum multò est copiosius bilioso: debuit etiam maius esse receptaculum ipsius.

Quare factum est.] Hoc sit alterum, quod ter inculcat. Vesica hæc indiguit aliis vasis nutritoriis, secus quàm renes & lien, quia purum trahit excrementum. Horum vasorum numerum & historiam persequitur c. 8. docetque, Indui illa à peritonæo tunicâ obtutelam.

Nervos à spinali medulla.] Tertium. Nervos habuit hæc vesica propter causam de renibus dictam. Sed addit cap. 10. Majores fuisse, quàm in aliis, ut acrimoniam urinæ facilius percipiat. His addere licet *Quartum* ex c. 11. 12. 13. & ult. de Tunicis vesicæ huius. Ait autem, habere, unicam tantum, omnis generis fibris constantem, quod non coquat, ut ventriculus. Sed reverà duplicem habet, non minus quàm ventriculus, cui etiam proportionem respondent. Exteriori enim illa est similis, quam adiungunt illi, qui vesicas inflant: Carnosa quippe. Interior & nervosa est illa sola, quam vesicæ inflatæ exhibent. His accedit tertia seu communis.

I I S D. CAP.

*Agit de vesica biliaria, qua in quibusdam similibus est vesica urinaria, in quibusdam renibus. His similis est poris suis, qui sunt airt-
σποφοι emulgentibus, quemadmodum ille, quem ad Intestina mittit, Vreteribus. Illi similis est substantia, membranacea scilicet. In hac quatuor considerat.*

A *Tiamē parvam fecit.*] Primum. Sufficiebat ei talis magnitudo propter viciniam cum hepate, & multitudinem pororum attrahentium.

288. *Orificiorum trahentium.*] Alterum. Opus habebat tantum non innumeris poris, ut (ceu dictum est nuper) bilem ex omnibus hepatis angulis prolecltare possit. Substantia horum est eadē cum substantia vesicæ suæ, ut suprā docuit l. 4. cap. 12. Situm quem habeant, dictum est ibi. c. 13.

Vesica, quæ bilem recipit.] Tertium. Opus habuit hæc vesica aliis vasis nutritiis, quia trahit merum excrementum. Ait autem Galen. Non nisi vnam venam habere: at duas habere norunt Anatomici nostri. De arteriis idem esto iudicium, quamvis ob exilitatem, non ita discerni possint. Hoc si ita est, quid fit jam de illo dogmate, Vesicam hanc trahere bilem, non ob aliam causam, quàm ut illa nutriatur? Omnino, velit nolit Galen. cogitur distinguere actiones publicas à privatis, ut jam non semel dixi.

Vesica, quæ adiecur.] Quartum. Nervum habet tenuissimum, quia (ut Recentiores affirmant) vix opus est illo, ob acrimoniam bilis. At verò hoc Galen. nunquam admiserit, propter illa, quæ de altera vesica dixit. Dicis, At idem Galen. 3. Fac. nat. 12. ait, Vesicam hanc nervorum planè expertem esse? Resp. ex codice Græco, in quo est, ὀνυδρῶν ἤμισα μετρίαι. Heic enim ἤμισα non significat ἑδαμῶς, ut Leonicensus putavit, sed ἐλάττω, *minimum*. Habere autem vocem aliquando hunc sensum, docet Eustachius ex 3. Art. 114. referente Costæo in Marg.

289. His addere oportet *Quintum* ex c. 12. & 13. de Tunicis vesicæ hujus. Ait autem, & verè, unicam tantum habere (propriam) quæ habeat omnis generis fibras, ut ad omnem motum sit apta.

Procedente sermone exponemus.] Lib. 14. & parte priorē 15. Quod huc facit, est l. 14. c. 6. ex quo illud dubium existit, Si καυλὸς dictus respondet finui pudoris fœminarum, quo modo dicere potest Gal. heic, Viros habere præ fœminis partem peculiarem.

CAP. IX. X.

R *Vrsus igitur ad ea, quæ cuiq; privatim.*] Jam in argumento horum librorum dixi, Galenum, sua quadam usum libertate, duo heic ingerere, Alterum de sensu omnium partium nutritiarum: alterum de tunicis earundem. Illud facit duobus propositis capp. Hoc duobus immediatè seqq.

Tres namq; scopi.] Ut ne obscuritas aliqua sit in hoc negotio, præmittit universale Naturæ consilium, quod in distributione nervorum sequi amat. Dividit autem partes sentientes omnes, in sensoria, in motoria instrumenta, in eas, quæ neutrum horum sunt. Sensoria (inquit) oculi, aures, lingua, indiguerunt maximis nervis, quippe quibus spiritus animales in maxima copia influere debebant. His jungit partes quasdam, quæ cum non sint sensoria, habent tamen & ipsæ sat magnos nervos, ob quos appellat πῶς αἰσθητήρια, aliquo modo *sensoria*. Tales sunt os ventriculi, & vola manus. Musculi omnes, quatenus serviunt motui, habent & ipsi magnos nervos: at quatenus sentiunt simul, majores illi omnino sunt, quam opus erat ad sensum. In medio horum sunt, quæ neutrum horum præstant, ideoque non nisi exiguos nervos acceperunt, non ob aliam causam, quam ut inter has partes & plantas, aliq; non animata sit discrimen quoddam. Hæc inquit) qui in Anatomicis spectaverit, non poterit non cum Hipp. prædicare justitiam Naturæ. Loca attuli suprā l. 1. c. 22 Tu si ambigis, Quomodo tertius modus differat à secundo? vide, an I. Alexandrinus tibi satisfaciat?

Quia nervo omni sensus adest.] Hoc quidem verum est, ubicunque nervus est, ibi sensus est: at verum hoc non est, ubicunque nervus est, ibi motus est. Sed cur? Quia ad motum necessarius etiam musculus est. At quia idem nervus, qui motum affert, affert etiā sensum: amittitur

TUR

tur aliquando motus salvo sensu, quia maior vis ad motum requiritur. At salvo sensu motum amitti, fieri nō potest, (quamvis quidam sibi imaginentur) nisi duplex in partem illam eat nervorum genus, ut in linguam.

Verum hac quidem postea.] Lib. 16. c. 1.
 291. *De nutritoriis vero instrumentis.*] Si ita se res habet, quod tandem ex trib. amplexa est Natura in iis partibus, de quibus agimus? Tertium & ultimū. Quod ni fieret, parvo utique temporis spacio ita ab extrinsecus incidentibus læderentur, ut rebus suis præesse non possent. Nunc quoniam, ubi quid molestum est, dolent, eo ipso iubetur animal sibi prospicere.

Quodam in loco inquit Hipp.] 4. Aph. 24.
Propter hanc igitur causam.] Instituit comparationem inter partes, & docet, Quare Natura iterum statuerit differentiam? V. g. Intestinis cur tot dedit nervos: hepatis contra, visceri tam principali vnum tantum? Nisi intestina valde essent sensifica, facile læderentur ab influentibus perpetuo tot generum excrementis. Hepati vero quid proderat plures habere uno, cum quatuor sint partes, quæ illud perpetuo ab excrementis liberum præstant? Rursus, cur quatuor hæ partes (Vesica inquam felle, lien, & ambo renes) minus sentiunt intestinis & vesica urinaria? Quia quatuor illæ partes habent cognationem cum succis suis, quos trahunt: intestina & vesica (cum bile) non habent. An differentia in eo potius est? Bilem & Melancholiam eousque retinent vesica & lien, ut non amplius possint. Tum
 292. vero, cum ad summam acredinem (quæ quidem in animali sano esse potest) pervenerint ista excrementa, qui possint illa tolerare Intestina? & qui non ob id acutius sentiant alii?

Vnicuique quod cognatum & familiare.] Sic vulgo dicitur, Magnum est naturæ nomen ad impediendos morbos. Elegantius hoc extulit poëta.

Sic placuit superis, querere plura nefas.

Vide Th. à Veiga in 6. Loc. aff. 1. t. 2. 50

C A P. XIXII.

Porro, crassitiem quoque tunicarum.] Alterum, quod Gal. inculcat. Docet autem, singula instrumenta nutritoria

tunicas habuisse, non quales dignitas illorum postulare videbatur, sed quales exigebat usus. Hepar v. g. licet principalissimū sit omnium hoc loci instrumentorum: non tamen tunicam habet omnium densissimam. Vesica contra utraque, licet hepate multo inferior: tunicam tamē habet densissimam. Cur utrumque hoc? Hepar non debebat distēdi, aut contrahi: vesicæ debebant utrumque posse. Igitur illud non indigebat forti tunica: hæ indigebant. Hoc ut melius intelligatur, quandoquidem harum partium quædam constant ex meris tunicis, distinguit Gal. illas in proprias & communes. Tunicæ communes & extimæ (inquit) omnium viscerum sunt eiusdem generis, simplicissimæ, & absque fibris, prorsus ut peritonæum, cuius propagines sunt. Tunicæ propriæ & internæ sunt diversæ, & ex fibris factæ: Eæ ipsæ fibræ tales vel tales sunt, & in unoquoque viscere plures vel pauciores, pro ratione usus ipsius visceris. Pro eiusdem ratione, ea ipsa interna tunica, aut una est simplexque sed quæ diversi generis fibras habet intertextas, ut in vesicis: aut una quidem est specie, non numero, dictum puta, fibræ quidem sunt omnes eiusdem generis, at duæ revera sunt sibi invicem impositæ tunice, ut in intestinis: aut duplex, non numero tantum, sed & specie, ut in ventriculo & œsophago. Dicis, sed quid illud, quod de fibrarum diversitate dicitur? Resp. Gal. & explicatur id alibi fusius. Fibræ sunt triplices, 1. Rectæ, quæ attrahunt, 2. oblique, quæ retinent, 3. Transversæ seu rotundæ, seu orbiculares, quæ expellunt. Iā quæ tunicæ unam solam speciem habent, id etiam tantum agunt, quod fibræ ipsius agere natæ sunt. Quæ duas, aut omnes, agunt etiā omnia illa. Vesica v. g. utraq; (ex hypothese) unam tantum habet tunicā: sed quia in illa tunica sunt omnis generis fibræ, ideo omnia etiam potest, h. e. attrahit, retinet, expellit. Intestina duas habent tunicas, sed in utraque unum tantum fibrarum genus, transversum: ideo contrahuntur tantum ad chyli, & excrementorum propulsionem. Ventriculus etiam duas habet tunicas, sed in altera sunt fibræ rectæ cum paucis obliquis, in altera

transversæ. Ideò illa quidem, quatenus rectas habet, chylum attrahit; quatenus obliquas, περιελάμβανει, circumplectitur & retinet usque ad perfectam concoctionem: hæc autem concoctum illum in intestina expellit. Hæc animus humanus scire vult rationem diversitatis, Quis fit, quod hoc quidem instrumentum unam tantum habet tunicam, in qua tamen tanta fibrarum diversitas? illud autem duas, in quarum utraque vel unum tantum fibrarum genus est, vel duo? Respondetur, Ratio diversitatis in eo est, quod quædam horum instrumentorum concoquunt, quædam non concoquunt. Quæ non concoquunt, ut vesica utraque, illis sufficit una tunica, tenuisque: quæ concoquunt, ut ventriculus & intestina, opus habuerunt pluribus, iisque crassis. Sed & ob διασπάθειαν opus fuit duabus. Utraque enim mollis est: At una illa, quia dura est, ob accuratissimam fibrarum texturam, habet à se ipsa διασπάθειαν.

295. *Quæ causa sanè est, cur quibus.*] Notetur, propter id, quod supra l. 4. c. 8. dictum fuit de propria ventriculi carne, seu proprio corpore. Revera enim quibus exterior tunica est benè carnosâ, i. optimè coquunt, exemplo avium, de quibus ibi. At quibus eadem est tenuis & nervosa, i. pessime coquunt, & præter eâ ventriculum habent tam sensilem, ut statim post usum acrium, ut ceparum, alliorum, piperis, limonum, &c. sentiant ructus.

CAP. XIII.

Ergò tum in his iusta proculdubio.] Abfoluto gemino suo excursu, redit Gal. ad ea, quæ deerant instrumentis nutritoriis. De quibus quot & quæ sint proposita qui sciverit: sciverit etiam quid desit. Nempè hæc, 1. Substantiam ureterum, porique intestinalis, 2. Insertionem utriusque, 3. Musculos, fœcum excretionis præfectos, 4. Musculum, urinæ excretionis dicatum, 5. Differentiam, adeoque figuram meatus urinarii in utroque sexu. Priora duo exsequitur hoc capite: tertium cap. 14. 15. postrema duo, c. 16. & ult.

296. *Tum verò, quod ureteras.*] Primum. Utrobiq; eadem est substantia, ureterum

quidem cum vesica urinaria, pororum autem biliariorum cum vesica fellea.

Porro, ratio, quæ ureteres.] Secundum. Utrobiq; eadem est insertio, obliqua scilicet, ne excrementa possint regredi. Postquam enim ureteres attigerunt vesicam, non subito perforant, sed sensim descendunt, & postea iterum ascendunt, itaque demum perforant. Hinc fit, quod in dilatatis vesicis non appareat foramen. Vide hac de re longam disputationem contra Asclepiadem, qui per resudationem ingredi volebat urinam, 1. Fac. nat. 13. Idem iudicium esto de poro intestinali. Hoc si pariter in vesica fellea est, ut esse vix dubito, frustra fuerint illi, qui magnificè adeò se efferunt inventione valvulæ suæ, quam introitui bili præstruunt. Galen. enim diceret, Falleris, ô fili, obliquitas foraminis non sinit ingredi stylum tum, non ulla valvula.

Nam & superfluorum receptacula.] Notetur, non tantum illas partes nutritorias dici, quæ coquunt: sed & illas, quæ coctionum excrementa recipiunt.

CAP. XIV. XV.

Cæterum de musculis certe.] Tertium, quod iterum quadruplex est, pro quadruplici musculorum ordine, huic negotio præfectorum, Ani videlicet, abdominis, thoracis & laryngis.

Prima namq; & principalissima.] Hæc est distinctio partium nutritoriarum, de qua in argumento, quæ repetitur 6. Ex. Anat. 3. sed, ut docuit me Cajus, juxta & Costæus Annotat. in dict. lib. extra oleas. Omnia enim illa sunt notha, ut cuius legenti manifestum esse potest. An ex h. l. petita sunt à quodam, & margini adscripta? quemadmodum, quæ de animalium differentia ex c. 1. eiusdem 6. Ex. Anat. Consentit Costæus ibidem.

Eorum igitur, qui sunt ad anum.] Primus ordo, musculorum ani. Sunt autem numero tres, quorum unus, qui recti intestini extremum ambitum claudit, ab officio dicitur σφικτήρ, quasi tu dicas contractor, aut constrictor, de quo supra lib. 4. cap. 19. reliqui duo Levatores vocantur, itidem ab officio, quia anum, in illis nisibus foras prolapsurum, tenent, sursumque retrahunt. Iphis autem præter naturam affectis, fit affectus, Procidencia

dentia ani dictus, qui non curatur, nisi manibus in suum locum redigatur intestinum.

298. *Ceterum, octo musculorum Epigastrii.*] Secundus ordo, musculorum abdominis. Apud Galenum & omnes ante Fallopium, octo sunt: Hic enim addidit quintum par, ut fiant decem, quos vel à figura Pyramidales vocant, vel ab officio Succenturiatos, vel ab inventore Falloppianos. De octo horum officio pulcherrimè Gal. ratiocinatur heic. Cum enim docere vellet, facere illos pariter ad compressionem abdominis: primo loco ponit illos, qui fortissimè comprimunt. Ii autem sunt illi, qui secant se per lineas æquales, Recti, in quã, & Transversi dicti. Ob eundem finem secundo loco ponit, qui minus fortiter premunt. Ii sunt, qui secant se oblique, qui ipsi etiam Obliqui dicuntur, sed duplices, Interni & Externi. Atat (inquis) hic ordo neque rerum naturæ, neque ipsi Gal. est consentaneus. Ostendit enim *avm Via*, & docet idemmet de Anat. musc. 26. 6. item Meth. 4. primos omnium esse obliquos internos: post hos, obliquos externos: iterum post hos Rectos: & tandem Transversos. Respondeo cum Pacio in d. l. Meth. quod jam innui. Qui vult planissimè ostendere usum singulorum, orditur ab iis, qui principales sunt in actione, & descendit ad illos, qui minus principales sunt. Nimirum, licet hæc variare pro variatione scoporum. Quæ causa est, quod Gal. 5. Loc. aff. 7. id ipsum mutarit. Cum enim ageret de distinctione tumorum præter naturam hepatis, à tumoribus horum musculorum, seorsim ponit illos musculos, qui non possunt nos decipere, quales sunt Recti: seorsim etiam illos, qui possunt decipere, quales sunt omnes alii. Hac de re videre potest, si quis fortè cõtentiones amat, quid Sylvius dicat Depuls. Calum. 23. Fr. Puteus in Apologia G. Cuneus in eiusdem examine. Sed quid Falloppiani agunt? Serviunt mictioni. Quod enim ad rem hanc, Gal. rectè ait, ne cogitatione quidem posse his octo musculis addi alium. Nimirum, quemadmodum in torculari expressioni liquoris serviunt trabes, nõ rectè tantum, sed & transversæ: Ita heic, præter rectos & transversos musculos

sunt obliqui quoque, ut pressio sit quam fortissima. Hoc simile debeo Car. Stephano 3. Anat. 20.

Docuimus autè antiè.] Lib. 4. c. 8. 9. & 17. 300.

Quatuor verò sunt ipsarum positiones.]

At tu modò tres tantum explicabas? Respondeo, Secuit obliquas in duas, prout scilicet, vel à dextris ad sinistra eunt, vel à sinistris ad dextra. Hoc autem quidni liceat?

Porro, cum corpus, tum in dextris.] Dicitur mihi hac de re (si volet Deus meus) infrà l. 14. c. 19.

Alii quidem ab ilibus.] Heic basin suam habet distinctio musculorum abdominis obliquorum in ascendentes & descendentes. Sed revera nulli sunt descendentes. Cum enim deberent os sacrum movere: id autem sit immobile: quei dici ita possunt? Hoc D. ab Aquapendente diligenter inculcabat, quo tamen prior Columbus, docuit idem l. 5. c. 22. Tamen si lubet tibi cum Gal. stare, aliquid subsidii dabit Riolanus, Comment. in Gal. de Anat. musc. 29.

Actio ipsa musculorum.] *ἡ ἄνωξις* ad tertium ordinem, qui est musculorum thoracis, inter quos præcipuus est Diaphragma dictus. Nam, ut l. 4. c. 9. est dictum, & explicatur heic fusius, hoc imprimis facit, ut deorsum exeant fæces, non sursum. Huic rursus in magnis conatibus subsidium ferunt intercostales, hodie dicti de quibus acturum se ait, ubi de thorace sit verba facturum putà l. 7. c. 20.

At verò rursus si animal ipsum.] *ἡ ἀνωξις* ad quartum, qui est musculorum laryngis. Hi enim nisi claudat superius, ut prohibeatur omnis spiritus exitus, non fit vacuatio. De his cum collo se acturum promittit, l. 7. c. 12.

Quod verò ad præsens institutum.] Pertinet hoc ad disputationem, suprà l. 4. cap. 17. habitam, Quomodo & quando Natura utatur instrumento aliquo ad plura? Qui mos Naturæ est (vult dicere) rem aliquam destinare certo usui, & tamen uti postea ad alia etiam: id in musculis his quoque factum est. Abdominis enim, cum partim tutelæ gratia, (cum quiescunt, putà) partim egestionis excrementorum, de qua agimus, fabricasset: abusa tamen iisdem est ad actiones thoracis quasdam, quando

videlicet opus est magna vel intentione vel cohibitione spiritus. Ita cum diaphragma, reliquosque musculos thoracicis fecisset propter actiones illius ventris: accommodavit tamen quoquo modo etiam huic ventri, abdomini, iustisque illius necessitatibus succurrere.

Πνευματ. & υψ. λη. λιν.] Vide Mercurial. 3. Gymnast. 6. & Foesium in Oecon. Adde, quæ infra l. 7. c. 13. notabuntur.

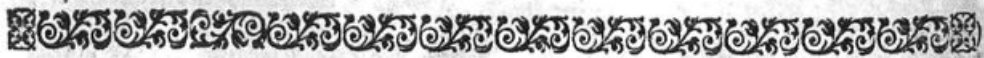
CAP. XVI.

302. **D**epotionis autem excremento.] Quartum de musculo vesicæ urinariæ, quem in aliis se monstrasse ait, differre à musculo ani. At ubi? Nam supra l. 4. c. 19. meminit tantum usus communis, Claudendi scilicet exitus excrementorum. Quod facit etiam 6. Ex. Anat. 14. ubi utitur particula exclusiva Solus. An ergò de Anar. musc. 28. Ibi enim meminit duplicis usus sphincteris vesicæ, sed quem heic secundarium ait esse, ibi primum facit, & contrà. Quidquid sit, Galen. doctrina hoc loco est: Musculi, qui urinam excernunt, sunt duùm generum, Vesicæ & Abdominis. Vesicæ musculus hoc habet peculiare, quod nō tantum claudat meatum, ut ani ille, sed & expellat urinam. Immò verò expulsio est primaria ipsius actio: constrictio, secundaria. Abdominis musculi hoc habent, ut ve-

hementer tensi intrò pellant vesicam & comprimant. Quod ad hoc posterius, verum quidem est, sed ita, ut Falloppianis debeat potissima pars ejus actionis. Hoc enim in nobis sine negotio experiri licet, ut Fallop. nos docuit. Quod ad prius illud, Gal. ita probat. Intestina, quia unum fibrarum genus tantum habent, & præter id amplum foramen, non poterant claudi à fibris: opus igitur erat musculo, cuius illa est primario actio. Vesica, quia omne fibrarum genus habet, & præterea angustum foramen, poterat claudi à fibris suis: ideo musculi actio illa est subsidiaria tantum. Amplius probat hanc subsidiariam actionem, Quia, dum post mictionem exprimimus guttas reliquas: item, cum urina est mordax: sentimus fieri ab hoc solo musculo.

303. *Ut enim pleraq. alia.]* Quintum de figura meatus urinarii, & quomodo differat virilis à muliebri. Obliquus (inquit) & tortuosus est valde in utroque sexu: sed in viris quidem facit *ρωμαίνον σῆγμα.*, Latinum s. in foeminis non adeò inflectitur. Sed cui bono isti gyri? Nulli, (inquit) non magis, quàm vacuitas jejuni. An umbra potius est gyrorū in intestinis, ne tam facile effluat excrementum hoc aquosum? In his autem (addit) ne quid hæreat, malumque aliquod creet, præsidio est musculus, qui ejicit per vim.

Finis libri quarti & quinti.

ARGVMENTVM

LIBRI SEXTI ET SEPTIMI.

AGT Gal. duobus his libris de Thorace seu medio ventre. *Quæ ut rectè intelligantur, & ex libro Natura. præscire oportet ex Arist. l. de Resp. 11. Thoracem, quatenus consideratur ut organum, duas habere actiones, quarum altera refertur ad τὸ εἶναι τὸ ζῶον, ad essentiam animalis, altera ad τὸ διατηρῆσαι τὴν ζωὴν, ad conservationem refrigerationis, animali necessariam. Illa, est sanguificatio illa perfectior, cuius in superioribus facta est mentio. Hac, est refrigeratio seu ventilatio illa, de qua sola Gal. heic loquitur, & ideo partes thoracis omnes vocat πνευματ. ὄργανα, spiritus instrumenta. Sed revera hoc illi dari non potest, putate, Nullam in thorace fieri sanguificationem. Quin ipsemet concedit, cum docet, Sanguinem in arteriis totius corporis euntem, esse ex corde, & quod magis est, habere ex corde πλεονεκτήματα πνα, prærogativas quasdam. Huc etiam tendit totus ille labor, quem in refutando Erasistrato sumit libello cui titulum fecit, εἰ χεῖ φῦσιν αἷμα ἐν ἀρτηρίαις περιέχεται; An, qui in arteriis cōtinetur sanguis, sit illis secundum naturam? Cui autem bono contineatur, dicitur infra, ceu promisi. Deinde & hoc scire oportet ex superiorum librorum argumento, utramque actionem esse publicam, non privatam: compositam, non simplicem. Tertiò & illud ex superioribus*

superioribus venerit alicui in mentem, Cur thorax pra abdomen tam bene sit munitus? Debebat quidem & abdomen bene munitum esse, si licuisset per ea, quae dicta sunt ex l. 7. cap. 21. Debebat, nec quidquam obstabat, quod minus thorax esset munitissimus, quia est ἀπρόσπυς, ut Philosophus loquitur 3. Part. 7. arx illa urbis, in qua thesaurus naturae absconditur, calidum inquam nativum. Erat autem haec munitio tanto magis necessaria, quanto utraq; hac actio est praestantior actione abdominis, quod hinc fiet manifestum. Dictum est mihi supra l. 4. cap. 13. facultatem vitalem in sanguineis, non esse aliam & specie distinctam facultatem a vegetativa seu nutritiva: sed esse vegetativam seu nutritivam exaltatam. Hoc ita intelligi debet. Ignis naturalis in plantis, in quibus facultas hac vegetativa sola est, refrigeratur seu ventilatur insensibiliter, per διαπύλω dictam. Ignis naturalis in sanguineis plerisque refrigeratur, non per solam διαπύλω sed & per ἀναπύλω, respirationem. Hanc operatur Cor (in hoc enim focus est) per pulmones & arteriam arteriam, in quibus haec viscera sunt: illam per arterias praecipue. Et haec αἷος τῶν σωματικῶν κατὰ φύσιν, ut Aristot. vocare dixi, constituitur à Galen. quoties usum arteriarum esse aut refrigerationem caloris nativi, per quam in symmetria sua nativa conservatur. Et rectè hoc quidem: at quando hunc ipsum usum tribuit sanguis, qui in corde & arteriis it, non rectè. Quod ipsum ex his fiet manifestum. Vivere & nutriri apud Aristot. (ut liquet ex multis locis, praecipue de Resp. 17. & 18.) non differunt realiter, sed ratione tantum, ut pulchre id explicat Varolius (& est ipsissima mens Aristotelis) lib. 2. cap. 1. Nutritionis autem materia cum sit sanguis: & verò necesse sit, pro diversitate partium nutriendarum, valde diversum esse sanguinem, docente ipsomet Gal. lib. 6. cap. 10. & 17. fieri non potuit, ut natura illum coqueret in unâ ollâ. Nam heic vel imprimis valet ratio illa, quam 6. Sent. Hipp. 6. affert Gal. ipse, nullum perfectum & magnum opus repente unâque aggressione fieri, totamq; suam expolitionem ab uno instrumento acquirere posse. Geminam igitur instituit, primam quidem, & in qua crassior & terrestrius fit sanguis, abdomen, & in hoc praecipua partem, hepar: alteram autem, in qua tenuior, magisque acrius, thoracem, & in hoc cor. Sed, cum ne id quidem sufficeret diversitati partium nutriendarum, Venas, in quibus it sanguis crassior, conjunxit per ἀναπύλωσις cum Arterijs, in quibus vadit sanguis tenuior, ut hoc modo in singulis partibus nutriendis ea fieret ex utriusque sanguinis commistione qualitas, quae qualitati partium ipsarum quam similitudo sit. Uterque hic sanguis fit à corde: quia cor, etiam Galen. consentiente, est focus caloris nativi, qui calor facit sanguinem. Sed fit uterque à corde hac differentiâ. Sanguis crassior fit quidem à corde, sed non in corde. Fit enim ab hepate, irradiato cordis calore. Non potest autem fieri à corde, ob causam supra dictam. Nobilior est cor, quam ut ferre possit molestias illas, quas culina dat. Hanc in rem vide, quae dicat Philosophus. 3. Part. 10. quae de usu diaphragmatis. Sanguis tenuior fit, & à corde, & in corde. Sanguis enim in hepate facti pars fertur in cor, ibique ulterius elaboratur, & ad ultimam perfectionem deducitur. Cor igitur facit sanguinem Magistraliter, ut quidam loqui amant, hepar Ministerialiter. Cor est αἷον, causa, hepar est σωματικόν, concausa, ut dixi lib. 1. cap. 16. Quamobrem, Cor, non Hepar, sedes est & principium animae nutritivae. Quod cum Gallenus negat, & nullibi amittit hepar suum: non constat sibi, ne quid aliud dicam heic. Si enim concedit, Cor esse fontem caloris nativi, à quo fit nutritio: qua fronte negare potest, cor esse principium & sedem animae nutritivae? Vbi enim primum animae instrumentum, ibi ipsa anima est. Calor autem est instrumentum illud, lib. 14. cap. 6. quoniam totius vitae principium, lib. 13. cap. 10. Sed cur hepatis tam pertinaciter adhaeret? Mihi duae occurrunt causae. Altera, Platonis auctoritas. Quae cum ab Aristotele rationum momentis sit prostrata, non debet nos amplius morari. Altera, quod videret, chylum per vasa Mesaraica ad hepar ire, ibique in sanguinem mutari, non ad cor. At debebat etiam alterum vidisse, Hepar non habere hanc vim ex se, sed ex corde. Debebat quin etiam illud, Sanguinis in hepate confecti partem multo maximam ire ad cor, & ibi amplius elaborari, è corde postea transferri in arterias, in quibus per totum corpus distribuitur. Et vidit haec Galen. sed illud quidem dissimulavit studio, hoc autem fuga inhonestia velavit. Sanguis (ait) it in cor, sed ad nutritionem pulmonum. Ita quidem est, mi Galene, nutriuntur pulmones illo sanguine: at is non est finis primarius, sed secundarius tantum. Primarius autem est sanguinis arteriosi ducti confectio, cuiusdemq; per totum corpus distributio. Ostende igitur (inquit 6. Sent. Hyp. 6.) vas aliud, quod è corde sanguinem absolute perfectum educat! Ostendo tibi arteriam magnam. At illa spiritum in totum corpus dispensat! Fuga longe inhonestior illa! Ergone iam Erasistratus es, & quod peculiari libro docuisti, negas, sanguinem in arteriis esse? Sanguis igitur per te etiam in arteria magna est, sed cui rei? Videbimus, si placuerit Deo, an non nutritionis ergo! Nunc illud tantum φροντιστέον adversariorum avertere placet, Galenus sequitur sensum, & loquitur Medicè. Sensus enim docet, chylum ire ad hepar, vitiatoque hepate ladi sanguificationem. Respondeo, Sensus idem docet, sanguinis partem quandam proficisci deinde ad Cor. Lasa autem prima hepatis sanguificatione, qui non potest ladi secunda? Et quis bonus sapiensque negavit unquam, Lasa hepatis asserendam esse Medicinam? Est enim causa sine qua non fit sanguis. Quid autem, si producam Galen. loca, quibus fatetur, sanguinem arteriosum nutriri? Extra fervorem scilicet disputationis? Quid etiam, si probem, tantum abesse, ut à nutritione excludi possit sanguis arteriosus, ut absque illo ne fiat quidem ulla nutritio? Quid verò si ostendam, Galen. idem docuisse, sed sub alijs verbis? Postquam enim cordi ademit animam vegetativam, sed ne otiosum esset, dedit officium aliud, facultatem quam vocant vitalem: quid aliud docet, quam hoc, licet verba quid aliud crepent? Quid enim est facultas illa vitalis, tantoperè decantata? Est (inquã ego) vigor ille vegetabilis, quo differunt sanguinea ab exsanguibus & plantis. Caterim, cum non constituat alium gradum à tribus Aristotelis, Vegetabili seu nutritivâ, quae est in plantis, & quam ab anima distinguunt Stoici naturam vocabant, ut nuper dixi, Sensitivâ, quae in animalibus est, Rationali, quae in solo homine: non debet etiam haberi pro peculiari. Tu verò (dicat mihi aliquis) cur hac tanta tanto cum fervore agis loco tam alieno? Non licuit mihi aliter, si modo ex natura libro docere volui. Quae sit actio thoracis, modo propositi? Oportet enim, ubi res postulat, lumen praeserre, non à tergo habere, & icibus dare Andabataram more. Nimirum, princeps eius actio est Sanguificatio, sed perfectior, quemadmodum imperfectior illa, de qua superioribus duobus libris. Verumenimverò quia in hoc ipso est ἡσυχία τῆς φύσεως, focus naturae, ut & Aristoteles & Galenus appellant, qui sine refrigeratione durare non potest: succedit altera, Refrigeratio, seu Ventilatio caloris nativi, quae & Respiratio. Vnde jam statim intelligitur, Quid sit sentiendum de actione thoracis Galenica, ob quam partes eius vocat Instrumenta spiritus seu respi-

- rationis. Est ita: servit thorax huic rei, Cum enim omnis ignis debeat ventilari seu refrigerari; non sufficiat autem in sanguineis διαπνοή, perspiratio, qua in istis (ut dixi) fit per arterias, & sola in exsanguibus & plantis est: debuit illi
312. Superaddi αἰσπνοή, respiratio. Sed enim non sola hac actio obitur à thorace: quin imò, si referas ad illam alteram, sanguificationem inquam: intelliges, esse longè inferiorem. Est enim causa sine qua non fit hac sanguificatio. Nempe, nisi calor ventilaretur, non sanguificaret, atq; ita animal non subsisteret. Quam etiam ob rem tolerari vix potest, ut thoracis partes eo appellentur nomine, quo Galenus appellavit, quandoquidem à potiori vocari debet vnumquodque. Si quis ita tamen velit ut sit discrimen evidentius inter Abdomen & Thoracem, illi ego non valde pugnabo. Nominum enim possessio neminem facit divitem, ut ex Platone audivimus dudum. Quare tempestivum jam fuerit videre, Quibus partibus fiat utraq; hac actio: seu, quod idem est, Qua & quod actiones simplices concurrant ad compositas illas? Quod ad sanguificationem, perinde ut ibi, tres sunt actiones simplices, Coctio, Distributio, & Excrementorum abductio. Coctio fit in corde, Sed quemadmodum ibi chylicatio inchoabatur in ore, perficiebatur in ventriculo:
313. ita sanguificatio hac inchoatur in dextro cordis ventriculo, perficitur in sinistro. Si major, ut sanguificatio ibi inchoabatur in hepate, sed perficiebatur in venis, ita sanguificatio heic inchoatur in corde, perficitur in arteriis. Distributio fit à venis & arteriis. Est autem multiplex. Aut enim est sanguinis venosi in dextrum cordis ventriculum effusio, quam prestat vena cava sola. Aut est sanguinis huius, in dicto ventriculo alterati, in sinistram transfusio, & servit, exportationi quidem vena arteriosa dicta, importationi autem Arteria venosa. Aut est sanguinis iam arteriosi in totum corpus diffusio, quam perficit Arteria magna, qua & Aorta dicitur. Excrementorum abductio in thorace non sunt destinata certa partes: sed elucet heic inprimis natura industria, à Galeno toties iam celebrata, qua solent aliquid facere propter usum, ita tamen, ut idem sit aptum prestando ab usui alicui. Cum itaq; sanguis, ad cor deducendus, deberet ab excrementis crassioribus bene purgatus esse, quod fit (ceu comprehensum est) in abdomine; restarent autem quedam tenuiora, in secunda hac & accurata elaboratione decidenda: permisit illa ire natura in illis ipsis vas, in quibus sanguis it, ne cogere tur prope cor parare novas cloacas. Interim tamen vel exitum illis dedit per eadem vasa, vel detruxit ad conceptacula abdominis, ut cum illius excrementis vacuentur. Cum enim non minus in hac, quam in aliis coctionibus duplex sit excrementum, crassum & tenue: Crassum quidem, quod Fuligo dicitur, partim sursum exire iussit per fines Vena arteriosa, & Arteria venosa in asperam arteriam, indeque per os & nares cum expiratione seu contractione thoracis educit, partim undiquaque in habitum corporis diffudit, & per arteriarum fines, in earundem contractionibus, expurgavit: Tenue autem per Arteriam magnam deorsum in abdomen ablegavit, ab arteriis Emulgentibus una cum sero trahendum, cumque eo extra corpus pellendum. Nimirum, cum coctio hac, non minus quam reliqua omnes, requirat vehiculum; vehiculum autem illud (aqua quippe) nutritivum sit ineptum: debuit & illud, post absolutum officium suum, è corpore abire. Id vehiculum serum appellare mos est scriptoribus: peculiari autem illam partem, quam renes trahunt, urinam. Hac igitur in eadem machinata est natura, quod in tenui excremento, iussitque arterias Emulgentes exsugere serum una cum dicto tenui excremento, quod Contentum urinae vocant Physiologi. Dicis fortè, Quam tu nobis comministeris heic novam coctionem, qua in corde fit? & quod sententia monstrum de contentis urina parturis? Dic tu mihi, quisquis es, qua ratio est, si sanguis in corde elaboratio quadam est, ut est: cur dici illa coctio non possit? & perfectio dici possit, ut serè dicitur ab omnibus: coctio non possit? Quin coctio potius est, quia excrementum habet ab omnibus pariter concessum, fuliginem. Ad hac ubi responderis mihi, fortè mutabo sententiam. Pariter, si vel elaborationis huius, vel perfectionis, vel coctionis excrementum unum est: quidni sit & alterum? Et quia hoc, quod dixi, vel ipsa voce signat crassitatem terream: quidni queramus alterum, quod respondeat tenuitati aquea? Contentum verò urina dictum, quia tam potest esse ab arteriis, quam à venis emulgentibus: qua tanta est absurditas, si ab arteriis esse dicam? maxime, quia tam profunda sunt obscuritates ab altera parte, nescientibus ipsis assertoribus, Ventriculone adscribere debeant, an hepatis, an venis? Mihi hac de re fusus dicitur in tract. de Humoribus, quem dabo, si DEVS permiserit. Interim, si errare tibi videor, revoca me, & palinodiam canam ibi. Hac de sanguificatione sufficiant. Quod ad refrigerationem, quatuor sunt actiones simplices, quarum dua sunt in corde, appensiveque arteriis, dua in pulmonibus, totòque thorace. Illa sunt, συστολή & διαστολή, contractio & dilatio, σφραγδα, cordis arteriarumque, que uno nomine vulgò dicuntur σφυγμοί, pulsus. Hæ sunt δειπνοί & εισπνοί, exspiratio, & inspiratio, subintellige, aeris in pulmones & thoracem, que uno itidem nomine dicitur αἰσπνοή, respiratio. Et hæc est summa totius negotii. In quo qualem se gesserit Galenus in his libris, consequens erat ut dispicerem. Verum, cum temporis dispendium metuam; & verò facile ex argumento rei possit fieri argumentum librorum: veniam subito ad explicationes meas, quibus cognitis, liberum erit unicuique, faciendi διαγραφήν, delineationem. Hoc tantum monco, Gal. agere in his libris etiam de Voce, quia per eadem fit, per qua refrigeratio.
314. Interim tamen vel exitum illis dedit per eadem vasa, vel detruxit ad conceptacula abdominis, ut cum illius excrementis vacuentur. Cum enim non minus in hac, quam in aliis coctionibus duplex sit excrementum, crassum & tenue: Crassum quidem, quod Fuligo dicitur, partim sursum exire iussit per fines Vena arteriosa, & Arteria venosa in asperam arteriam, indeque per os & nares cum expiratione seu contractione thoracis educit, partim undiquaque in habitum corporis diffudit, & per arteriarum fines, in earundem contractionibus, expurgavit: Tenue autem per Arteriam magnam deorsum in abdomen ablegavit, ab arteriis Emulgentibus una cum sero trahendum, cumque eo extra corpus pellendum. Nimirum, cum coctio hac, non minus quam reliqua omnes, requirat vehiculum; vehiculum autem illud (aqua quippe) nutritivum sit ineptum: debuit & illud, post absolutum officium suum, è corpore abire. Id vehiculum serum appellare mos est scriptoribus: peculiari autem illam partem, quam renes trahunt, urinam. Hac igitur in eadem machinata est natura, quod in tenui excremento, iussitque arterias Emulgentes exsugere serum una cum dicto tenui excremento, quod Contentum urinae vocant Physiologi. Dicis fortè, Quam tu nobis comministeris heic novam coctionem, qua in corde fit? & quod sententia monstrum de contentis urina parturis? Dic tu mihi, quisquis es, qua ratio est, si sanguis in corde elaboratio quadam est, ut est: cur dici illa coctio non possit? & perfectio dici possit, ut serè dicitur ab omnibus: coctio non possit? Quin coctio potius est, quia excrementum habet ab omnibus pariter concessum, fuliginem. Ad hac ubi responderis mihi, fortè mutabo sententiam. Pariter, si vel elaborationis huius, vel perfectionis, vel coctionis excrementum unum est: quidni sit & alterum? Et quia hoc, quod dixi, vel ipsa voce signat crassitatem terream: quidni queramus alterum, quod respondeat tenuitati aquea? Contentum verò urina dictum, quia tam potest esse ab arteriis, quam à venis emulgentibus: qua tanta est absurditas, si ab arteriis esse dicam? maxime, quia tam profunda sunt obscuritates ab altera parte, nescientibus ipsis assertoribus, Ventriculone adscribere debeant, an hepatis, an venis? Mihi hac de re fusus dicitur in tract. de Humoribus, quem dabo, si DEVS permiserit. Interim, si errare tibi videor, revoca me, & palinodiam canam ibi. Hac de sanguificatione sufficiant. Quod ad refrigerationem, quatuor sunt actiones simplices, quarum dua sunt in corde, appensiveque arteriis, dua in pulmonibus, totòque thorace. Illa sunt, συστολή & διαστολή, contractio & dilatio, σφραγδα, cordis arteriarumque, que uno nomine vulgò dicuntur σφυγμοί, pulsus. Hæ sunt δειπνοί & εισπνοί, exspiratio, & inspiratio, subintellige, aeris in pulmones & thoracem, que uno itidem nomine dicitur αἰσπνοή, respiratio. Et hæc est summa totius negotii. In quo qualem se gesserit Galenus in his libris, consequens erat ut dispicerem. Verum, cum temporis dispendium metuam; & verò facile ex argumento rei possit fieri argumentum librorum: veniam subito ad explicationes meas, quibus cognitis, liberum erit unicuique, faciendi διαγραφήν, delineationem. Hoc tantum monco, Gal. agere in his libris etiam de Voce, quia per eadem fit, per qua refrigeratio.
316. Interim, si errare tibi videor, revoca me, & palinodiam canam ibi. Hac de sanguificatione sufficiant. Quod ad refrigerationem, quatuor sunt actiones simplices, quarum dua sunt in corde, appensiveque arteriis, dua in pulmonibus, totòque thorace. Illa sunt, συστολή & διαστολή, contractio & dilatio, σφραγδα, cordis arteriarumque, que uno nomine vulgò dicuntur σφυγμοί, pulsus. Hæ sunt δειπνοί & εισπνοί, exspiratio, & inspiratio, subintellige, aeris in pulmones & thoracem, que uno itidem nomine dicitur αἰσπνοή, respiratio. Et hæc est summa totius negotii. In quo qualem se gesserit Galenus in his libris, consequens erat ut dispicerem. Verum, cum temporis dispendium metuam; & verò facile ex argumento rei possit fieri argumentum librorum: veniam subito ad explicationes meas, quibus cognitis, liberum erit unicuique, faciendi διαγραφήν, delineationem. Hoc tantum monco, Gal. agere in his libris etiam de Voce, quia per eadem fit, per qua refrigeratio.

LIBRI SEXTI

CAP. I.

317. **E**orum verò instrumentorum.] Transfatio, in qua se excusat, cur venam cavam, cesophagumq; instrumenta quippe nutritoria, non exsecutus sit tota superiore libro? Nō possunt (inquit) intelligi, qua de ipsis dicenda sunt, nisi jungantur partibus thoracis. Licet aut, (addit) historia partium thoracis huius loci nō

fit (pertinet. n. ad Exercitia, qua pueri discunt domi) oportet tamē illius tantū huc afferre, quantū lucidiorē facit totā hanc doctrinam. Tria aut sunt, quantū intelligo, partim ex cursu orationis, partim ex fine cap. tertij. Primū est, brevis partium (precipue cordis, quibus adherent pulmones) historia earumq; usus. Alterum est, quā re distinguatur thorax ab abdomine? Tertium, partes illę duæ reliquæ, ad abdomen pertinentes.

CAP. II.

CAP. I I.

318. *Q*uod igitur à Costis.] Primum. Historia tribus absolvitur quæ sitis. 1. Quam latè patet id, quod Thoracem appellas? Est totum id, quod costis circumscribitur, & habet ànterius quidem sternon, postterius autem spinæ vertebra. 2. Quantus est sinus internus thoracis? Oportet conjectare ex inspectione latitudinis externæ. Paullò enim minor est, quàm ipse thorax, quippe, ubi costas & spinam cogitatione abstraxeris, reliquum omne est cavum. 3. Quot & quæ partes in illa cavitate continentur? In piscibus cor solum: in reliquis sanguineis omnibus, cor cum pulmone. Ubi illud addo, τὸν πνεύμονα, *pulmonem*, Græcis ferè dici singulariter: at Latinis sæpè pluraliter, imitatione fortè Hipp., cui 3. Artic. 7. vocantur *νεφύλια τὸ πνεύμα δεχόμενα*, *ventres spiritum recipientes*.

Nam omnibus, quæ ex aere respirans.] Usus pulmonis generalis in omnibus, in quibus est. Quæcunque, (inquit,) pulmonem habent, habent etiam vocem: quæ non habent, non habent etiam vocem, sed muta sunt. Hinc sequitur, Pulmonem esse primum vocis instrumentum. Hæc explicabit mox la- 30

319. *Culus motus initium.*] Quia pulmo est in perpetuo motu, meritò quis scire desideret, Quod sit ejus motus principium? Thorax, (inquit) quatenus musculos habet, quorum motus est ab animâ. Ego heic illud tantum quæro, Si motus hic simpliciter est ab anima, cur non possum illum sistere & ciere, quando volo? Certè, si quæ fiunt, sedare potes, cum vis, & quæ non fiunt, facere, id est motus voluntarius: (sic ipse Gal. 2. Mot. musc. 5.) profectò thoracis motus non est voluntarius. Quam verò fugam meditatatur idem cap. seq. 6., videbimus infra, si volet Deus.

In iis, quæ de Respiratione.] Indicat libb. duos de causis respirationis, qui perierunt nobis. Eorum loco habemus fragmentum quoddam paucorum ver- 50 suum, de cujus candore licet judicare ex 2. Sent. Hippocr. 4. An simul indicat tres de motu pulmonis & thoracis, qui eandem fortunam experti sunt? Ho-

rum loco pariter fragmentum habemus paucarum linearum. Quid de perditis sentiendum sit, dicet tibi Gal. ipse 1. Ex. Anat. 1.

In iis, quæ de Voce.] Fuerunt libb. 4. qui 320. pariter interciderunt. Eorum loco habemus etiam mutilum quid, de Anatomia vocalium instrumentorum, cui quid desit, videbimus ex parte libr. 7. cap. 4.

A nobis alibi demonstratum.] Libro de Usu respirationis, quem habemus.

Usus respirationis in animalibus.] Explicatio usus pulmonis latior. Propter eà sunt, (inquit) pulmones, ut aër attrahatur. Fit autem hoc propter duas causas. Primam & principalem, ut refrigeretur cor. Dum enim dilatatur thorax, aër ingreditur, & offert cordi frigidam qualitatem: dum contrahitur, cum aëre illo expelluntur fuligines, aliàs cor inflammaturæ. Secundam & minus principalem, ut materia sit vocis. Sine enim aëre vox nulla est, quod piscium exemplo jam modò probavit. Hac in re miratur Gal. Naturæ prudentiam, omnia certo usui destinantis, nec quidquam dimittentis, quod usum aliquem præbere possit. Aër enim hic, (inquit) cum omninò iterum expellendus esset, ne fieret id sine usu, destinavit voci, cujus materiam esse jussit. Ego verò hoc etiam miror, Gal. non fecisse heic, quod alibi facit, Docuisse, inquam, aërem hunc præbere etiam materiam spiritibus! Quin cum ait, πνεύμα 321. τῶν ψυχρῶν τροφή, *qualitatis frigida accessu fieri refrigerationem*, planè Peripateticè loquitur. In eo verò vel maximè ab Arist. discedit, quod omnem hunc instrumentorum apparatus soli refrigerationi transcribit, ipsum etiam cor. Omnia enim vocat spiritus instrumenta. At cor, cui servit respiratione, quomodo facere potest respirationem? Hanc ob causam, credo, infra lib. 7. cap. 9. item 2. Sent. Hipp. 4. & 8. Sent. Hipp. 8. negat à corde fieri respirationem.

In presentia hoc primum.] Postquam removet à se laborem demonstrandi usum thoracis, venit ad pulmones, & duos illorum usus explicat. Primus est, ut in illis aër alteretur, antequam

ad cor perveniat. Quod ni esset, h. e. si mora illa non intercederet, idem esset rythmus respirationis, qui pulsus. At hoc incommodum erat multis actionibus, tam illis, quæ ad vitam, quam quæ ad commodiorem vitam.

1. enim non possemus diu loqui. 2. 322. non possemus mergi in aquam. 3. non possemus aliquando factores quosdam vitare, qui non rarò vitæ periculum nobis afferunt. Vitamus autem hos retento spiritu. Alter est, ut cor, quod in perpetuo motu est, molle quoddam substerniculum habeat. Et addit, Quemadmodum cordi munimentum est pulmo: ita pulmoni thorax est περιχῆς ἢς περιβόλῳ, bene vallatus quidam circumcirca murus, intra quem partes tam præcipuæ benè tutæ sint ab externis injurijs. Atq; hic est usus thoracis, quem

in Argumento etiam attigi.

Sic enim appellat Plato.] In Timæo verba sunt isthæc. Τῆδε δὲ πηδῆσι τῆς καρδίας, ἐν τῇ τῶν δεινῶν περιστοκίᾳ, καὶ τῇ τοῦ θυμοῦ ἐγείσει, περιγυῖσκοντες, ὅτι διὰ πύρος ἢ πικρῶν πᾶσι ἐμείλιν οἰδησις γίνεσθαι τῶν θυμουμβίων, ὅππικρῶν αὐτῇ μηχανάμενοι, πῶν τοῦ πτόμονος ἰδέαν ἐνεφύτῳσαν. πρῶτον μὲν μαλακῶν καὶ αἰαιμον, εἴτα σύρραφας ἐν τῷ ἐχέσσει, οἷον ἀόγγυα ὄρα πτεσημιβύας. Διὸ τὰς δῆτηρας, ὄχετὸς ὅτι τὸν πτόμονα ἔτιμον, καὶ περὶ καρδίαν αὐτὸν περιέσθαι, ἵσον αἶμα μαλακῶν. ἵνα ὁ θυμὸς, ἠνίκα ἐν αὐτῇ ἀκμάσει, πηδῶσι εἰς πείκον, καὶ ἀναψυχομένη, πινῶσι ἢ τῶν, μᾶλλον τῷ λόγῳ μὲν θυμοῦ δῶναι τοῦ περιετῆν. *Quæ ita accipio.*

323. Cum intelligerent conditores nostri, fore, ut cor, si in timore & ira intumesceret, valde moveretur: presidium ei paraverunt pulmonem, qui ipse quidem ex se & sua natura mollis & exsanguis est, habet autem in se fistulas, quibus spongiæ in modum perforatus est. Hæc fistule sunt fines arteriæ asperæ, quibus pulmo undiq; pertusus est, circumq; cor locatus, ut cor in motu suo habeatur mollius, adeoq; si irascatur, impingat in rem cedentem, atq; ita refrigeratum minus afficeretur, faciliusq; rationi obsequeretur.

Putant autem multi.] Refutat obiter eos, qui putant, Cor non exactè in medio thorace esse, sed vergere paululum in latus sinistrum. Consistit autem refutatio in sensus judicio, quod heic immane quam difficulter capitur! Qui enim distinguunt, & pro-

prie loquendo sinistrum tantum ventriculum dici cor ajunt, quod dexter sit forinfecus adsutus, ut paullo post diceretur ex Hippocr.: illi dicent, totum cor propendere versus dextra, & ob eam causam partes dexteræ esse calidiores & robustiores sinistris, quæ de re Varolium lege 2. Anatom. 1. At verò non tantum Aristot. 3. Part. 4. 2. Hist. 17. contrarium in homine videri asserit: sed & Anatomici nostri concedunt, in mortuis non nihil vergere ad sinistrum. In his autem si hoc ita est, quidni sit etiam in vivis? Præsupponimus enim, omnes membranas colligantes esse integras. Dicis, At quos tu dicis Anatomicos? Certe Joa. Matthæus Quæst. Medic. 18. catalogum facit longissimum eorum, qui Galen. adstipulantur? Audi, si placeat ejus scripti occasionem, quam Clarissimus Præceptor D. D. Casp. Bauhinus narrabat mihi, alijsq; quos nominare nihil attinet. Palpatione cordis laborabat Illustrissimus P. P. DD. Ernestus-Fridericus, Marchio Badensis, vocabatq; Heidelbergâ D. D. Theophilum Maderum & Lubertum Esthium, qui Medico suo aulico, dicto Matthæo, subsidio essent. Quid fit? Applicabat tonfor, absentibus Medicis omnibus, Epithema, & applicabat medio pectori. Princeps, cui persuasum erat id, quod vulgo, increpat tonforem, qui provocat ad Doctorem. Is interrogatus, ubi situm esset cor? In medio thorace, respondit. Commotus Princeps jubet interrogare Heidelbergenses. Responderet Esthius, In sinistro latere esse. Ibi commotior ille, jubet Matthæum facessere ex aula. Is postridie expostulat cum Esthio, prætenâ Gal. autoritate, omniumq; Anatomicorum. At Esthius secto in conspectu Principis porcello, persuadet, In sinistro esse. Igitur rata est dimissio. Matthæus corrogatis aliquot Anatomicorum vivorum testimonijs, impetrat iterum gratiam Principis, sed cum multo minore stipendio. Tum verò nata est Matthæo enodatio illa scholastica, ut vocat, quæstionum Medicarum, &c. Non tamen quievit etiam Esthius. Primò enim thesibus quibusdam addidit hoc Πημετρον, Contra

veritatem & αὐτοψίαν esse dictum, Cor esse in medio thorace. Mox integras conscripsit theses, principiūque dicit, in quibus id ipsum agit. Hæc Bauhinus nobis. Qui licet 2. Fabricæ corp. 13. 2. item Theat. 20. Matthæo alijsque consentiat: id ipsum tamen, quod dixi ego, dixit nobis, In mortuis &c. Hunc ego subsequor, Ergo in vivis quoque. Membranæ enim &c. In hujus rei confirmationem quia mirificè facit locus Gal. 7. Exerc. Anatom. 7. afferam illum huc, vel ideo, quia dubito, An Interpretes intellexerit? ὁψί, (ἔφη,) καὶ τὴν πτωχάτων ἐγγείρησιν ἐπὶ καὶ τούτο, ὡς ἦτε καρδία μέση τέλειται τῶν τοῦ θώρακος ὀρυχωρῶν ἐκπέρας. Διασημαίνε δὲ ἡ κίνησις αὐτῆς, ὡς ἐν τοῖς ἀριστέροις μᾶλλον κειμένης, διὰ διττῆν αἰτίαν, ὅτι τε κατὰ τούτο τέλειται ἔξω τὸ μέρος ἢ πνευματικὴ κελία, καὶ ὅτι κελίται πῶς ὅλη πρὸς τούτο μᾶλλον. ἔγδ ὡσπερ ἡ βῆσις αὐτῆς ἀκρῶς ἐστὶ μέση τῶν τοῦ θώρακος δέξιερων τε καὶ δεξιῶν, οὕτω καὶ ἡ κορυφή.

326. Vid. bis, (inquit,) eadem opera hoc etiam, quod cor utrinque sit medium, inter duas thoracis capacitates, quas scilicet mediastinum facit. Contrarium tamen persuadere videtur motus ipsius, quasi in sinistro potius latere sit positum, propter duas causas. Alteram, quod in hoc animalis latere sit spirituosus seu sinister cordis ventriculus. Alteram, quod ferè totus ventriculus inclinetur in hanc partem. Non enim ut basis ipsius exacte est in medio: ita etiam apex seu mucro ipsius. Heic quia Gal. expressè ait, ὅλῳ τῶν πνευματικῶν κελίαν πῶς κελίται πρὸς τὸ δέξιερων, totum sinistrum ventriculum quodammodo vergere versus sinistrum; quia in mortuis eò vergit: quidni vera sit Aristot. sententia, quam defendit Esthius? Quod autem de mucrone dicitur, (in quo valdè sudat Matthæus) rectè intelligendum est, Ita ille inclinatur versus sinistra, ut totum propemodum cor sit ibi. Nempè, non apex solus, sed media & inferior pars, quæ ventriculum illum continet. A majore autem, immò principaliore parte fit denominatio? Sed sit sanè certo in medio: tamen applicanda sunt Epithemata sinistris, propter sinistrum ventriculum. Totam igitur quæstio in Medicina Logica est.

MEdius autem thorax totus valentibus 327. membranis.] Absoluto primo, quod continet quasi ὑποτύπωσιν totius negotij, proportionem respondentem illi, quod superioribus libris factum esse meminimus: venit ad alterum. Hoc autem est, Quid sit illud, quo thorax differt ab abdomine? Nempè, in abdomine partes omnes sunt in uno sacco, cui peritonæum plerique adsimulant: in thorace pleura facit ὑμέρας διαφραγέσσοντας, ut Galen. vocat, *membranas medium interserpentes*. Quod sic accipere oportet. Quemadmodum in abdomine peritonæum tegumentum & ligamentum præbet omnibus ibi locatis partibus: ita in thorace facit pleura. Hoc tamen interest: Pleura dividit totum thoracem in duas partes æquales, sive in duos ventres, veluti Gal. loquitur, ut (quemadmodum de fenforijs dicitur infra) alterutro læso, in officio sit alteri. Nisi enim hoc ita esset, vulnerato thorace subito concideret animal mortuum, destitutum quippe respiratione. Hæc divisio dicitur Mediastinum nostris Anatomicis. Ejus rei exemplum habuimus olim heic in Candidato quodam Medicinæ. Is enim cum sinistra thoracis parte vulneratus esset, supervixit. Videre autem erat, quoties Chirurgus obligaret vulnus, aërem cum strepitu per vulnus se efferre, adeo, ut πρὸς τὸν μὲν προ- truderet. Hoc quomodo quis in vivis animalibus observare possit, docet Gal. 7. Exerc. Anatom. 2. Non esse autem vulnera ejusmodi lethalia, nisi accedat inflammatio, docuerit aliquis ex Gal. l. de V. S. adv. Erasistratæos 6., ubi triduo curata fuisse ait. Cæterum, continet hæc oratio duos usus Mediastini. 1. & maximus est, ut dividat thoracem, propter causam dictam. 2. est, ut præbeat contentis in thorace partibus membranas, quibus & teguntur, & invicem colligantur. 3. est infra lib. 13. cap. 5. & 9. extr., ut deducat in complexu suo nervos diaphragmatis, in longo itinere à collo alioquin periclitaturos. Annon licet addere quartum? Illum, quem Vesal. habet

1.6.c.3. continendi cor in suo situ, ne deorsum ac retrorsum concidat? Annon quintum etiam? Quia enim pinguis est plerisque locis, veluti omentum, videtur omenti usum aliquà referre posse. An idem dici debet de pericardio brutorum, quod *πυλωδὴ ἐπιχλωὺς ὑψηλὰ, pinguem & crassam membranam* vocat Arist. 1. Hist. 17? In homine enim talis non est. De cavitate, quam facit ad Sternon vide infra c. 16.

Quæ est propter os ventriculi.] Ut videmus cum Deo 1.7.c.21.

In libris de motu thoracis.] Tribus, quos perijisse nobis jam dixi.

Quæ tamen Natura solertia est.] Hac de re actum est l. 4. c. 17. Inculcat hanc rem Gal. sæpè, ut lib. 8. c. 6. & 7. l. 9. c. 1. & 5. l. 10. c. 14. & 15. l. 13. c. 12. Quibus locis notandum, addere Gal. non rarò *πυλωδὴ, sæpè*. Id enim confirmat id, quod supra dictum fuit, Non facit, nisi cum licet.

CAP. IV.

329. *Jam vero venam illam cavam.*] Absoluto etiam altero hoc, descendit ad tertium, exponitque partes illas duas, quas in abdomine exponere se non potuisse, 3 dixit primis verbis hujus libri. Sunt autem, Vena cava, & Oesophagus. De vena cava hoc cap. illud duntaxat docet, Quomodo Natura providerit securitati ipsius? Explicat autem quatuor.

Ut antea docuimus.] Lib. 4. c. 5. & 14. sed quasi aliud agens.

Postea.] Mox hoc cap.

Communis quidem ipsius.] Primus & 40 communis securitatis modus, quam venæ cavæ præstat pleura, de qua non opus est pluribus.

Cor quasi manum quandam ei porrigit.] Secundus modus, quem præbet illi auricula cordis dextra. Hanc enim, (inquit,) quasi manum porrigit cor venæ huic, & per hanc ita firmat in medio thorace, ut, nervosa cum sit & fortis, vena nutare non possit. Mihi diligentius hæc intuenti videntur proderentiam Gal. de ortu venarum. Quid enim est *χειρ* illa *υδράτης καὶ ἰσχυρῆς*, quam ipsum venæ principium? vel id-

eò, quia paullo post dicet, Venam cavam aliquatenus deduci à cordis apophysis? *δοτοφύσις* autem illæ, quia sunt ejusdem naturæ cum vena, cur non sint principium hujus venæ? Hæc cum quidam constrictos se esse vident, Est potius (inquiunt) venæ cavæ in cor inexplicabilis insertio, quam ex corde emanatio aut ortus. Imò verò est manifestissima ex corde emanatio.

Procedente oratione.] c. 15.

At verò quintum lobum.] Tertius modus, quem præbet eidem quintus pulmonis lobus. Hunc, (inquit,) propter solam hanc causam factum esse, tria docent. 1. Quod vena in ipsum lobum impressionis notam faciat, dū superinvehitur illi. 2. Quod lobus non multa habeat bronchia, sed catenam murlam. Hæc enim quietem dat incubanti vasi: illa periculum minantur crebra agitatione. 3. Quod idem lobus in dextra tantum parte sit, ubi etiam vena. At, annon injustitia est, dari aliquid dextræ, quod neges sinistræ? Non est, inquit Galen. Quin hoc ipsum proprium est veræ & divinæ justitiæ, tum aliquid peculiare facere, cum necessitas exigit.

Quemadmodum libro superiore.] *Εἰ τῷ 331. πρὸ τέτα λόγῳ.* Hoc videtur mihi latius patere, quam ut indicet illum tantum librum, qui immediatè præcedit. Nam lib. 4. c. 3. de hepate & liene loquitur, causamque dicit, Cur non habeant illa duo viscera æqualem positum? Quia, (inquit,) alterum est majus & principalius altero. Hunc sensum faciunt Græca, quæ *μόλιον ἀειθέτερον* vocant. Hoc enim non est facere *particulam aliquam vel superfluum, ut Interp., vel præter ceteras, ut Revisor;* Sed, facere *partem aliquam præconiuge seu compare sua excellentiorem & præstantiorem.* Ideò *πρῶτη σοφία* sæpè his libris dicitur, sapientia (non superflua, sed) excellens & eminens præ alijs. Ita *πρῶτος ἀνὴρ* apud Plutarchum in Camillo, & Aristot. 2. Rhet., in 50 Probl. & alibi, *vir excellens, eximius, singularis.*

Neque enim ullum animal reperias.] Non immeritò hoc dixeris *αἰσθητικῶν ἡνελῶν*, quomodo ille ante paucas lineas locu-

locutus est; *sensum superficiarium, nec satis stabilis in particularibus.* Utenim de homine solo dicam, tam frequenter in illo abest quintus lobus, ut quidam affirmarint, in nullo penitus esse. Addunt etiam rationem, quæ quodammodo elevat necessitatem Galenicam. Homo thoracem habet valde brevem, adeoque inter cor & hepar nihil interjacet præter diaphragma: ideo non opus fuit quinto lobo. Cæterum, hominis pulmo ne quidem in lobos distinguitur, quemadmodum aliorum animalium. Tamen linea quædam è regione sextæ vertebræ apparet, quæ distinctionis in lobos vestigium quoddam monstrat.

332. *Natura enim hanc glandulam.* Quartus modus securitatis, quem præstat glandula insignis, *θυμὸς* dicta, ut ait Gal. non hec tantum, sed & 7. Exerc. Anatom. 9. quo loco, non Interpretis errorem, ut Bauhinus putat, animadvertere oportet, sed negligentiam scribæ, qui omisit *π* Parti. Hæc glandula, (inquit,) facit hec, quod alibi etiam faciunt glandulæ, stabiliunt inquam vasa, quasi pulvinari supposito.

Hoc est, πληθὺς κτήμασι. Vide lib. I. cap. 13.

CAP. V. VI.

Hic autem dissimili via. Post venam cavam, quæ hospes est thoracis de Gal. sententia, venit ad ejusdem conditionis partem, œsophagum, accepto vocabulo propriè, progula, illa (inquam) parte, per quam cibus descendit in ventriculum, ut supra in vestibulo 4. dictum est. In hujus, (inquit,) per thoracem ductu Natura duo observavit. Alterum, ut ipse securus esset. Alterum, ut sine offensione partium ibi contentarum incederet.

333. *Nam spina vertebris invecus.* Primum. Securus (vult dicere,) est œsophagus duplici nomine. 1. Quia in thorace ambulat, loco undiq; ossibus concluso. 2. Quia spinæ vertebris alligatus est, ne facilè loco moveatur.

Et quidem ipsa quoq; obliqua positio. Secundum. Innoxius, (vult dicere,) est

œsophagus partibus omnibus thoracis. Quia cum ex faucibus rectè deorsum perrexisset usque ad quintam vertebram; eo verò loci enata arteria magna ad eandem vertebram appulisset: cedit arteriæ, inquilino hospes, & ad dextrum latus levitèr se vertit. Sed enim cum dextræ ventriculi parti (puta; quam hepar obsidet) inferi non posset: paullo post, ubi diaphragma jam attingit, iterum se convertit ad sinistrum latus. Quin vertebris etiam ibidem se liberans, superque arteriam magnam jam ingrediens, diaphragma perforat, & sinistræ ventriculi parti sese inferit. Ab hac obliqua elevatione duo alia sunt commoda. 1. Ne arteria magna lædatur in transitu ciborum durorum, aut aliàs non benè comminutorum. 2. Ut nervi, ad os ventriculi euntes, tutiores sint. Cum enim molles sint, obliquum iter illis melius erat, quàm rectum.

Non tibi secum pugnare videbitur oratio. 334.

Si cui sit animus defendere Aristotelis sententiam de situ cordis, ille possit uti hac ratione. Non pugnat oratio, quæ simul medium dicit à corde occupari, simul autem non planè medium. Loquor de medio totius, 3. Part. 4. Nititur autem regulà illa de contradictorijs aureà, ut summum virum, & quem non nisi mali impetunt, Ph. Melanchthonem, vocasse scimus: Contradictoria sunt, quæ intelliguntur respectu ejusdem &c. Ita non contradicunt sibi, Lien est oppositus hepatis: Lien non plane è directo est oppositus hepatis.

Quemadmodum antea docuimus. Lib. 4. cap. 4. Ut locus esset hepatis. Vide ibi.

CAP. VII.

Nunc autem ad spiritus instrumenta re- versi. Miretur quis, Cur, cum propositum sit illi agere his duobus libris de spiritus instrumentis, (ut appellare solet,) dicat, se ad illa reverti? Facile id intelliget, qui meminerit primorum hujus libri verborum. Sunt enim in thorace duùm generum partes, propriæ & alienæ. Propriæ sunt, quæ ad

spiritum, de ipsius sententiâ, pertinent : Alienæ, quæ ad nutritionis instrumenta. Sunt autem duæ jam expositæ, Vena cava & œsophagus, ut ipsemet ait heic.

335. Ab his igitur venit ad cor, ejusque vasa, quibus insistit usque ad finem libri. Hoc cap. duo præcipuè agit, 1. docet, Cur cor habeat figuram conicam, ut Mathematici loquuntur? 2. Quæ cordis partes vel præstantiores sint, vel abjectiores? Dico, *Præcipuè*. Adjungit enim duo alia, 1. Præceptum Logicum de locutionibus comparatis, 2. Regulam de discernendis partibus principibus à non principibus.

Quæ diximus.] c. 2.

Cur autem non sit omnino rotundum.]

Cor, (inquit,) figura est oblonga, quali conus est, seu fructus arboris pinus, non rotunda, cur? Quia partes ipsius non habent omnes eundem usum. Scaliger Exerc. 271. hujus figuræ causam Mathematicam dat. Stabilius, (inquit) meta, quam columna. Quia omnes partes superiores, intra basis ambitum, suam catheton demittunt ita, ut nulla ipsius circumferentiam contingat.

336. *Quandoquidem, quæ ad ipsius basin sunt.]*

Quæ est igitur illa usus diversitas? Pars superior, quæ & basis dicitur, vasorum originibus est dicata: partes laterales, ventriculorum sedi: pars inferior, quæ τὸ ὄξυ Arist. dicitur, extremum; Gal. & Hippocr. πύμυλῶ, κορυφῆ, ἔσχατον, διστόφουσις, *fundum, mucro, vertex, apex, cauda, processus*, partim est operculum ventriculorum, partim propugnaculum ipsius cordis. Hinc fit, ut basis sit pars cordis principalissima; mucro abjectissima: partes laterales medio modo se habeant. Sed cur basis est præstantissima? Propter duo sinistri ventriculi orificia, quæ πάντι τῷ ζῳῷ ἀναφυλάττει τὸ ζῶν, inquit, *quæ faciunt ad conservationem vitæ animalium*. At cur non propter dextri quoque duo orificia? Nam etiam si propter solos pulmones factus sit & dexter ventriculus & vena arteriosa: facient tamen orificia illa ad vitæ conservationem, quantum pulmones ipsi faciunt.

Porro, cum in corde particulam.] Occasione comparationis partium cordis, præceptum Logicum facit. Non sub-

itò, quod comparatè est tale, simpliciter est tale. Quamobrem, licet cordis pars quædam dicatur vilis & abjecta: non oportet tamen intelligere simpliciter, sed comparatè ad partem ejusdem cordis aliam. Si enim conferre velis cum alia quadam parte, tum vilis illa cordis pars fuerit præstantior quavis parte, v.g. manus, pedis, &c.

Ut autem quod dicitur, non modo nunc.] 337.

Occasione præstantiæ partium, regulam texit, quâ habitâ scire liceat, Quomodo intelligendum sit, si pars aliqua dicatur princeps vel ministra? Aut, (inquit,) serviunt partes vitæ ipsi, τῷ ζῳῷ, aut vitæ commodiori, τῷ καλῶς ζῳῷ, aut utrarumque conservationi. Quæ serviunt vitæ ipsi, proculdubio sunt principales iis, quæ serviunt vitæ commodiori; & hæc rursus illis, quæ ad conservationem utriusque ordinis factæ sunt.

Quæ est igitur pars totius corporis princeps? ἡ καρδία, διότι τῆς ἐμφύτης θερμασίας, ἢ διοικῆται τὸ ζῶον, οἷον ἐστὶν τις ἐστὶν ἔπιση, Cor, quia caloris nativi, qui totum animal gubernat, quasi focus quidam est & fons. Ex his ego pro Aristotele hoc corollarium peto. Si solum cor est simpliciter pars princeps propter causam dictam, quia ad vitam ipsam est necessarium: fuerint utrique reliquæ omnes non nisi comparatè principes, prout scilicet magis minus compatiuntur cordi. Maximè autem συμπίχασσι Cerebrum & Hepar, illud, propter venas & arterias ascendentes, hoc propter venam cavam descendentem: quare non possunt non dici etiam principes, sed comparatè cum alijs inferioribus. Hac de re dictum est mihi aliquid supra lib. 1. c. 16.

Hic Galeni consensus tantò nobis acceptior esse debet, quò vicinior est Aristoteli etiam verbis. Nam οἷον ἐστὶν, quasi focum vocat (quemadmodum etiam in Epid.) cor, prorsus ut Philosophus 3. Part. 7. Et quod idem dicit ἀκροπόλιν ἐφύλακτον, *arcem benè munitam*, Gal. χῆραν ἀσφαλεστάτην, *locum munitissimum* appellat. Quo sensu supra etiam c. 2. Διεργῆ 338. πείθετον vocavit thoracem, ut monti ibi. Hipp. l. de Anat., videtur mihi ideò vocasse χέλω, *testudinem*, sumta similitudine vel ab animali, vel ab ædificii genere illo, quod ab animali nomen accepit.

cepit. An *ἡ ψυχὴ ἢ ἡ ζωὴ* eodem tendit? Quin reapse Galenus ad Aristot. accedit alibi. Nam 7. Meth. ult. loquens de hac partium distinctione, (qua, inquam, quædam necessaria sunt ad vitam, quædam non sunt) Cerebrum habet inter illas partes, quibus sani opus non habent, nisi quatenus ad respirationem facit. Quod ipsum etiam de Form. fœt. 3. extr. latè deducit. O, inquis, respiratio & vita pari passu ambulant, docente ipsomet Gal. 5. Loc. aff. 1. & 6. Loc. aff. 5. Respondeo, non ego hoc nunc nego: sed loquor cum Gal., qui l. c. contradistinguit. Si enim respiratio ad vitam necessaria est, cur distinguit illam ab ijs, quæ ad vitam necessaria sunt? Præterea, illud valdè dubium est, An respiratio sit merè animalis actio? Certè Thaddæus Dunus elegantissimo libello (de mente Averrois 2. Coll. 19. cum quo Columbus l. 5. c. 20. & Carpentarius in Alcinoium, cap. 16.) docuit, Esse merè naturalem: idque de sententiâ Aristotelis! Ego vero alibi ostendi, & jam docebo unico Arist. loco, esse medium quid inter animalem & naturalem. Nam cum negat ille *ἡ ζωὴ τῶν ζῴων κινήσεως*, II. seu ult. esse actionem *ἐκείσιν*, voluntariam: certè opponit se Galeno. Cum negat idem, esse actionem *ἀκείσιν*, involuntariam: opponit se Duno. Cum ait denique, esse *ἐκείσιν*, non involuntariam: dicit, quod ego dico. Quam in sententiam facili negotio induci potest Gal. ex 2. Aph. 42. quâ de necessitate respirationis, & 2. Mot. musc. 6. quâ de affectu corporis. Necessitas enim illa affectusque corporis nihil est aliud, quàm natura ignis, qui vult refrigerari. Quod autem ad rem ipsam, quam magno conatu agunt quidam, An quidam sine respiratione vivere possint? contentus sum determinatione Scherbij mei, Vivunt quidam sine respiratione, h. e. motu illo thoracis visibili: at non vivunt sine usu respirationis. Tantillus enim illorum ignis ventilatur sine manifesto motu. Verùm, quid nobis negotium faceffit respirationis? Valet Gal. ratio, & constat res ipsa absque etiam hoc. Videmus enim certas quasdam partes privari modò sensu, modo motu, modo utroque, &

vita tamen nihil decedere. Quo argumento valdè stabilitur principatus cordis absolutus. Hæc cum ita sint, miror quosdam esse tam *δύσους*, ut putent se vicisse, si ad nobilitatem à necessitate disputationem transferant. At de necessitate sermo est Gal., quam ut cum nobilitate conciliet Varolius lib. 2. c. 1. vide, quæso.

CAP. VIII.

D *Omni porrò eius substantia.*] Post figuram, partesque cordis venit ad ejus substantiam. Hæc partim carnosâ est, partim fibrosa. Fibris enim omnis generis caro intertextitur, solideque adeò stipatur, ut fibras sensu distinguere sit difficilimum. Hinc substantia ipsa sic *σκληρὰ καὶ δυσπαθής*, dura & agre patibilis. Nempe opus habebat *ῥώμῃ καὶ δυσπαθείᾳ*, robore & patiendi difficultate, quandoquidem *ἕθενος ὄργανός σπυρῆς ἔτω καὶ σφόδρόν ἐστὶ τὸ ἔργον, ὡς τῆς καρδίας*, nullius organi tam continua & vehemens est actio, quam cordis. Non abludunt Hipp. verbal. de Corde, *ἡ καρδία σπυρὴν ἰσχυρὰ, καὶ πυκνὴ ἐστὶ, καὶ δύσπαθὴ ἐπὶ πόνῳ*. Ex his efficta videntur Ruffi illa, *ἡ καρδίη σπυρὴ καὶ πυκνὴ ἐστίν, ὡς μὴ νοσέειν ὑπὸ τῆς ἰμμάδος*, Cor est solidum, densumque, ne ab humore labores. Hæc quomodo non arrogant cordi principatum, hepatis derogant? maximè si loci etiam tutelam consideres, quæ in abdomine esse non poterat, ob causas ex l. 7. c. 21. pronuper dictas.

Quaquam musculis videri possit per similitudinem.] Hoc contra Hipp. est eodem l. de Corde, quem refutat etiam 7. Ex. Anat. 8. 4. Diff. pulf. 8. Verba fenis sunt. *ἡ καρδία μὴ ἐστὶ κάρτερος ἰσχυρὸς, ἢ τῶν νεύρων, ἀλλὰ πλείω σπυρῆς*, Cor est musculus admodum validus, non nervo quidem, sed carnis densitate. An interpretem hæc quærunt, non censorem? Cum enim duæ sint musculi partes; altera princeps, altera famula seu ministra: explicat se, cujus respectu sit musculus? Carnis, inquit. Ut enim musculorum fibris intertextata est caro: ita cordis, & quidem longè firmiter, quàm in musculis. Et ne quid sublit dubij, negat esse musculum nervo. Nervus scilicet, hoc

modò conformatus, ut alibi ostendi, est pars musculi princeps. In hunc enim spiritus animalis delatus tumorem facit, duritiemque, à qua conciliatur musculo robur, ut vectis instar tollere possit os, cui insertus est. Jam igitur Cor ne fuerit quidem musculus, quia non habet id, per quod musculus est musculus. Porrò cordis carnem, musculorum carni similem esse ait 2. Temp. 3: at 1. Fac. nat. 6. 7. Exerc. Anatom. 8. aliorum viscerum carni assimilat. De fibris docet, fieri per illas & motum & quietem cordis. Ait enim, Cum re-
ctæ se contrahunt, contrahitur cor, & fit se ipso latius, sed brevius. Cum transversæ se contrahunt, contrahitur cor, & fit quam antea angustius & longius. Cum obliquæ unâ cum reliquis omnibus, fit quies illa, quæ motum utrumque intercedit. De hac re dicit etiam aliquid Piccolhominus 4. Præl. 4.

342. *His unius generis est fibrarum natura.] Ut plurimum, non semper.*

Probavimus ante.] Lib. 5. c. 11. & 12. ubi nota varietatem in usu fibrarum. Ibi enim retentionem adscribit solis obliquis: heic simul omnibus.

Quemadmodum alio loco.] 1. Mot. musc. 30 4. de motu per se.

Vt ostendebamus.] Lib. 5. cit.

In lib. de ratione.] 7. Exerc. Anat. 12. & seq.

*Adiuvant certe non minimum.] Licet, (inquit,) contractionem & dilatationem cordis fibræ causentur: contractionem tamen (in specie) valdè adjuvant, & tantum non rotam efficiunt ligamenta cordis. Sunt autem ligamenta hæc non ex illo ordine, de quo jam sæpiculè dictum est: sed sunt fines valvularum illarum, quas *την λωχίνων* vocant Anatomici. Hi enim quia sæpto seu parieti cordis affirmantur, verisimile est, trahendo ad se seu principium suum, trahere ad se sæptum ipsum, itaque motum fibrarum rectorum adaugere. De his ligamentis videtur Medicis loqui Aristot. 3. Part. 4. cum ait, *τὸν καρδίας ἔχειν ἰσθμὸν ἀπὸ τῆς κοιλίας, cor habere in se copiam nervorum.* Quamobrem Gal. 3. Loc. aff. 6. refutat illum, qui nervos voluntarios è corde esse dixerit. At verò*

cum ibi concedit Gal., Ligamenta, non nervos oriri è corde, implicat se contradictioni, cui solvendæ nemo dum clientum manus admovit. Ego alibi probavi, Nervos (voluntarios) quodammodo esse ex corde. Quod si Arist. non spectavit, non laborabo etiam de ipso.

Dictum est omninò de his rebus.] 7. Ex. 343.

ercit. Anatom. 8. fusè disputat de motu cordis naturali. De usu resp. multa sparsim sunt de motu & quiete cordis.

CAP. IX. X. XI.

Sed iam tempestivum est.] Post substantiam cordis agit de ventriculis, de quibus duo disputat, 1. de numero, 2. de usu. Quod pertinet ad hunc, quia sinister ventriculus absque controversiâ est fons sanguinis arteriosi dicti: ne meminit quidem ejus rei. Latè autem agit de dextro ventriculo, quem factum esse ait propter pulmones. Hoc intelligi non posse ait, nisi tria supponantur. 1. Cur Natura in pulmonibus permutarit vasa? 2. Cur vas dextri ventriculi, vena arteriosa dicta, habeat tales valvulas, quales nunc habet? 3. Neque vas hoc, neque valvulas ipsius potuisse oriri ex vena cava, ideoque fuisse simile illi, quod ex sinistro ventriculo oritur, Arteriæ inquam magnæ. His interponit aliud, de usu omnium valvularum cordis, quamvis postea cap. 15. resumat.

Numerus itaq; ventriculorum cordis.] 344.

Primum de numero. Numerus, (inquit) variat, non pro magnitudine aut parvitate animalis, sed pro pulmonum absentia & præsentia. Quæ enim sanguinea carent pulmonibus, ut maxima pars piscium, unum tantum habent ventriculum: quæ pulmones habent, duos habent ventriculos.

Non igitur rectè Arist.] Quod dixi de parvitate aut magnitudine animalium, attingit Aristotelem. Is enim 1. Hist. 17. 3. Hist. 3. 3. Part. 4. affirmat, Minimorum animalium non nisi unum esse ventriculum; maximorum, tres; mediocrium, duos. Hoc contra omnem sensum esse, rectè heic docet Gal. Habita enim differentia illa de pulmonibus

bus, mus aut passer tot habet ventriculos, quot bos aut equus. Hanc in rem pulcrum narrat historiam 7. Exerc. Anatom. 10. de maximo Elephanto, Romæ tunc jugulato, in quo Peripatetici quidam sperabant se tres inventuros ventriculos. At invenerunt non nisi duos. Quid igitur de Aristot. fit? Verum est, scribit ista locis allatis: at idem 3. Part. 7. scribit, τὸ καρδίαν τῆς κελίας 10 esse διμερῆ, *cor ventriculis suis esse bifidum*, quemadmodum cerebrum, oculi, aures, aliaque sensoria. Oportet igitur, quod de tribus ventriculis dicitur, non eum sensum habeat, quem verba primo aspectu afferunt, quasi, (inquam,) juxta se positi sint tres illi, ut nunc sunt duo, quos novimus. Et 345. Galen. ipse lib. de Anatom. ven. 9. ait, Tertium Arist. ventriculum esse partem dextri. Hoc si non acceptas, acceptabis id, quod in de Exerc. ait Gal., Quod Arist., in Anatomis in exercitatus, circa partium inventionem erraverit, mirandum non est, & condonare illi fas est. Quando enim qui totam suam vitam huic speculationi dicarunt, in plerisque falsi sunt: quid existimandum est accidere ijs, qui heri aut nudius tertius illam adierunt? maximè si sibi 30 persuaserint, se una & sola illa inspectione tantum esse affecutos, ut pluribus non sit opus? In hanc sententiam pulcherrima est sententia Fabij Pacij in 6. Meth. 4. Qui in Anatomia confidit, (inquit,) se minima quæque ita persecuturum, ut nihil illum effugiat, hic se præstantiorem jactat humanâ conditione. Qui autem, quæ ipse non vidit, ita esse negat, ne in ijs quidem, quæ 40 ait se vidisse, fidem meretur.

346. *Cum enim crebris & tenuibus foraminibus.]* Explicatio pulcherrimi problematis, An, & quomodo pisces respirent? Dubium autem tantum est de ijs, qui pulmonibus carent. Qui enim habent, ut cetacea omnia, quorum quosdam heic numerat, omninò respirant. De ijs igitur, qui non habent, sententia Gal. h. l. est, Respirare, sed non per pulmones. Branchiæ enim habent exigua foramina, per quæ aquæ quidem non patet aditus, patet autem aëri, in aqua contento. Et sufficit illis tantil-

lum aëris, quia paucum habent sanguinem, eumque non valde calidum. An Gal. hausit hæc ex Hippocrate? Ait enim is L. de Flatibus, τὸ πλάγῳ μέπειν ἔχειν τὸ πνεύματι, *mare participare aërem?* Tu vide reliqua, & considera, An id ipsum voluerit Aristot., cum 3. Gener. ult. docet, spiritum esse in humore? Quin, Annon tendant hæc in illam Scaligeri conclusionem, In aqua est aër, licet illum ab aqua separatum non trahant pisces? Et huc eunt duo illa *Φαινόμενα*, quibus olim probare volui, Pisces habere opus aëre. 1. Si piscinæ in superficie congelascant, nec aperiatur foramen, mori pisces. Quam 347. ob causam? Quia aër deficit. 2. Si in angustioribus vivarijs serventur pisces, quoties summum petunt, aut etiam subsiliunt, signum est debilitatis, quam ut plurimum excipit mors. Quam ob causam? Quia aërem quærunt. Hæc qui non admisserit pro veris, non rejecerit tamen pro ineptis, vel ideò, quia quæ his opponuntur, non multò firmiora sunt. Quid enim? Subsiliunt, ut evadant. At subsiliunt etiam in magnis piscinis, immò etiam in fluvijis. Quid alterum? Corruptur aqua, quia abscinditur à sua sphaera. At quod corruptionis illius signum? Putredo fortè. Non puto te ausurum. Corruptio igitur consistit in eo, quod aër est seclusus. De hac re si libet tibi videre eos, qui tractarunt, adi Plinium lib. 9. cap. 7. Basilium Magnum Homilia 7. in Hexaëmero, Ambrosium lib. 5. Hexaëmeri cap. 4. Caelium Rhodiginum 4. Antiqu. 15. Scaliger. Exercit. 273. num. 2. Flacium de vita & morte lib. 3. cap. 6. Magirum lib. 5. Physic. 14. Kechermannum 3. Physic. 18. Frantzius 3. Animal. Bibl. 1. Carpentarium in Instit. Alcinoi, cap. 16. Rondel lib. 3. de Piscibus cap. 12.

Mutua enim gratiam cor.] Paulatina progressio ad secundum, ad usum, (inquam,) dextri ventriculi. Qui 50 ut intelligatur, ordine explicat tria prædicta.

Auspiciemur igitur ab eo.] Primum. Hoc ipsum iterum, (inquit,) quasi geminum est. Quia enim permutatio hæc intel-

ligi non potest, nisi consilium Naturæ, quod in condendo duplici vasorum sanguineorum genere habuit, præ oculis sit: explicat id primum, deinde venit ad rem suam. Consilium Naturæ fuit. Pro sanguine, in totum corpus ferendo, fecit vas tenue, quale est vena, ut facilius ille excideret, partibusque nutriendis allaberetur: contra, pro spiritu, vas crassum, quale est arteria, ne ille iusto citius elaberetur, aut etiam profus evanesceret. Hoc consilium cur mutavit in pulmonibus? Quia in perpetuo sunt motu. Ut ergo arteria facile aërem & recipiat & reddat, debuit esse tenuis: ne vena in illa assidua agitatione damnum patiatur, debuit esse crassa. Debuit vero propter aliam etiam causam esse talis, ne alimentum, quod tenue est, subito finat elabi. Hæc summa est negotij. In quo videre est mirificam Gal. fluctuationem, non aliunde existentem, quam quia Aristotelem deseruit. Quid enim illud est, quod ab initio ait, Arterias in toto corpore continere πῶμα, spiritum? mox autem λεπτόν καὶ ἀτμώδες αἷμα, tenuem & vaporosum sanguinem? quod repetit infra cap. 16. Estne idem dictu, Spiritus & sanguis spirituosus? Quin imò, estne idem dictu, Aër, è quo spiritus fieri debet, & spiritus? Profecto, non puto, nisi frustra Gal. refutavit Erasistratum libro illo, cujus in argumento facta est mentio. Si ergo arteriæ etiam vehunt sanguinem, tum ita oportet variare sermonem. Venæ sunt tales: quia pro tali sanguine sufficiebat talis substantia, vel ideo, quia non moventur, aut certe motu valde exili. Arteriae sunt tales: quia pro tali sanguine necessario requirebatur talis substantia, vel propter motum continuum. Atque ita Aristoteli erit acceptissimus, quin potius ipsi Naturæ. Cur igitur, (inquis,) in pulmonibus ista mutavit? Non mutavit, si rectè intuearis. Quod ut intelligas, oportet me breviter aliunde hæc afferre. Aliud fuit Naturæ consilium in vasis pulmonum exportantibus, aliud in importantibus. In exportantibus necessaria illi fuit substantiæ crassities, ne sanguis tam tenuis diffunderet citius. Hoc clarissimum est,

& à Gal. concessum in Arteria magna, quæ sinistri ventriculi est. Hoc concedendum esse in Vena etiam arteriosa, quæ dextri ventriculi est, persuadet mihi ipse Gal., qui supra lib. 4. cap. 15. vocavit sanguinem, quem vehit, ἀκριβῶς κατεργασµένον, ζαυθόν, λεπτόν, καθαρόν καὶ πνευματώδη, exquisitè elaboratum, flavum, tenuem, purum & spirituosum, heic vocat λεπτόν, καθαρόν καὶ ἀτμώδη, tenuem, levem, vaporosum; & subito ἀτμώδη, λεπτόν, καὶ καθαρόν, vaporosum, tenuem & purum; & mox bis καθαρόν, λεπτόν καὶ ἀτμώδη; & tandem ἀκριβῶς ἐν καρδίῃ κατεργασµένον καὶ λελεπυσµένον, accuratè in corde elaboratum & attenuatum. Talis sanguis quidni indigeat crassa tunica, qualis arteriarum est in toto corpore? In importantibus satis erat substantia talis, qualis venarum, quia metus ille non suberat. Hoc an quisquam negare audeat in vena cava, quæ dextri ventriculi est, dubito. At de arteria venosa, quæ sinistri ventriculi est, res est paullo obscurior, vel ideo, quia de nostra sententia sanguinem accipit ex vena arteriosa, quæ sanguinem tam tenuem habet, qualis dictus est. Ego vero ita dico, Quia arteria ista habet aliquid peculiare in valvulis, nihil mirum est, si habet etiam in substantia. Quia igitur, de plerorumque (inter quos Gal. ipse) omnium confessione, duas tantum habet valvulas, ut liberior sit fuliginum exitus: debuit etiam substantiam habere tenuem, ut fuligines, in illam receptæ, expeditius evolent. Quis enim aliàs fieri poterat, nisi responsus esset inter copiam è corde acceptorum excrementorum, & in pulmones, aut potius bronchia pulmonum dimissorum? Et hoc Vesalius quoque docet libro 16. capite 15. Interim manet hoc, (inquis,) sanguis tenuis vadit in vase tenui, quod est contra Naturæ consilium primum? Ego vero, ô amice, facile medebor huic malo, tu vero quomodo isti? Sanguis, in arteria venosa fluente, frigidus est, refrigeratus quippe à bronchijs pulmonum, primum in vena arteriosa, deinde in ipsa quoque hac arteria: ideo à tenuiore tunica cohiberi potest, serviente interim tenuitate

te illa fuliginum vacuationi. Jam ergo hæc duo simul esse possunt. Propter quam enim causam duas habuit valvulas, propter eandem tam tenuis fuit. Et non erat in illa tenuitate periculum, ob sanguinem jam minus impetuosè ruentem. Jam autem quomodo tu, quisquis es, obtinebis, in arteria venosa contineri solum spiritum?

352. Certe, ad sensum sanguis ibi est. Et fatetur Gal. heic, cum ait, Quod venæ (arteriosæ) propter crassitudinem sui ac densitatem alimenti minus pulmōni tribuere possunt, hoc omne arteriæ (venosæ) compensant, tenuem, sincerum, ac vaporosum sanguinem abundè ipsi dispergentes. Et hæc est altera Galen. fluctuatio. Si enim, (quod totis viribus agit Galen. heic) vena arteriosa est facta solis alendis pulmonibus: cur modò assumit arteriam venosam? cur etiam, quia supra spiritum opposuerat sanguini, jam in arteria etiam venosam sanguinem esse concedit? Et quid? Quomodo diversus est sanguis arteriæ venosæ, cum eundem non aliunde, quàm ex vena arteriosa hauriat, ipso Galeno docente? Præsupponere autem illum diversitatem, satis patet ex oppositio-

353. riosæ dicit, Factas esse, ut, dum moram trahit ibi sanguis, assumatur aliquid ex ipsa in arteriam venosam, idque propter nutritionem pulmōnum, quæ non fit, nisi misto sanguine utroque, venoso, inquam, & arterioso. Ego vero hoc dimisso alterum hinc exculpo, Si vena arteriosa *σωμασπομοδῶν* cum arteria venosa, (ait enim, *ἀόρατοι ἵνας καὶ σπῆλαι ὁδοί*, *invisibiles & angustos meatus*: & mox, *λεπὰ ἴνα σπῆλαι*, *tenuia quadam orificia* esse in arteriam venosam, per quam *σῆζι*, distillat, sanguis,) cur adeò absurdum est iter illud (quod ex Rec. primus, quod sciam, Columbus ostendit) sanguinis ex dextro cordis ventriculo in

sinistrum? Omnino ita est, ut alibi docui, sanguis ex vena cava in dextrum ventriculum effusus, ex eodem in venam arteriosam pellitur: è qua desumptum sanguinem per *λεπὰ* illa *σπῆλαι*, de quibus modò, arteria venosa deponit in sinistrum ventriculum. Et hoc fit ob duplicem finem, de quo dixi. Ex his confirmatur simul hypothesis nostra, simul debilitatur adversaria, Unde fit petenda differentia nominum, sitne vel vena vel arteria? Illi dicunt, fortè ex 7. Exercit. Anatom. 4., Quæcunq̄ sunt in dextro ventriculo, sunt venæ: quæcunq̄ in sinistro, arteriæ. Ego dico, Quæ important, sunt venæ: quæ exportant, sunt arteriæ. Illa verè & pura puta est hypothesis: non enim causam dicit, Cur ita ponat? Hæc causam dicit, Est vena: quia sufficit importationi. Est arteria: quia, quæ exportant, habent sanguinem tenuem, & simul manifestè pulsant. Unde iterum fit clarius id, quod dixi, Non factam esse heic ullam permutationem. Unde enim scis, venam esse, quæ è dextro cordis ventriculo oritur?

354. Ego enim dico, arteriam esse: quia habet corpus arteriæ. Fortè inquires, Est vena, quia nutrit pulmōnes. Non nego ego, nutrire pulmōnes: sed hoc nego, solam nutrire, quod tu quidem affirmas, quàmvis in vestigio non satis firmus sis. Quamobrem jam ita utar oratione Galenica, Commodius fuit è dextro ventriculo oriri arteriam, è sinistro venam, quia arteria quidem debebat efferre, vena autem inferre, simulque ab utroque vase nutriri pulmō. Attestantur autem elationi, illationique valvulæ, utriusque præstructæ, de quibus paullo post. Utar etiam hoc modo, Non debuit Natura mutare quidquam in consuetudine sua jungendi venas cum arterijs. Ideo cum in dextro ventriculo jam esset vena cava, debuit illi jungere arteriam: cum in sinistro esset arteria magna, debuit illi jungere venam. De his judicet, quod quisque volet:

Galenus mens est, quam dicam, Propter pulmonum nutritionem, inquit, 1. facta est vasorum permutatio, 2. vasa ipsa tam sunt magna. Huic tria alia ancillantur, 1. copia seu vicinia calidi nativi, alimentum conficientis, 2. pulmonum motus, quo trahunt illud, 3. officina propria huius alimenti, dexter cordis ventriculus.

Sanguis quidem crassus est.] Respectu spiritus, ut heic loquitur, seu sanguinis arteriosi, ut cap. 16. initio. At revera idem est ἀνελεῖς κατεργασθῆναι, καὶ τὸ λ.

Demonstratum est in lib. de ipsius motibus.] Heic illud libet mihi adnotare. Cum duæ sint partes, quæ præcipuè in respiratione moventur, Thorax cum musculus suis, & pulmo, utra movetur ab utrâ? & utra debet toti actioni nomen dare? Gal. constat sibi in hoc, Thoracem dare motum pulmoni, ideò à thorace dici debere actionem totam, animalalem scilicet, seu voluntariam. At ego jam supra indigitavi, Quia motui huic non competit descriptio motus voluntarij, ab ipsomet Gal. tradita, ideò non competit etiam nomen. Vidit Gal. hoc: ideoque 2. Mot. musc. 6. negavit, purè voluntarium esse, sed rationem, quales illi sunt, qui serviunt affectibus corporis. At verò, ô Gal., quid vocas heic affectus corporis? Quia nulpam id explicas, similis mihi es Stoicis, de quibus loqueris 3. Sent. Hippocr. 4. Fortè sunt id, quod 2. Aph. 42. vocas *Necessitatem respirationis*, quæ nervorum vim excitat ad operationem? Ego verò rursus quæram, Quæ sit illa necessitas? Fortè est ἐσωτερικὸν (ita legere omninò oportet, non ἐξωτερικὸν, ut habent Latini codices) ἢ, ut Stoicos se excusare, ais? Fortè est necessitas consequentiæ, quod videtur colligi posse ex 5. Loc. aff. 3.? Quod enim & ibi ait, & heic, Pulmo ex se motum nullum habet, sed sequitur motum thoracis. Sequitur autem ratione vacui, ut se explicat in frag. l. de motu thor. & pulm. Ego verò ad sensum provoco, quem unusquisque in se potest habere. Quid est illud, quod cogit nos movere thoracem, in vitos etiam? Profectò tumor pulmonis, Ergò pulmo est causa mo-

tus thoracis, non thorax motus pulmonis. Quid porrò est illud, quod facit tumorem pulmonis? Profectò motus cordis, propellentis in pulmones sanguinem, ab ipsis refrigerandum. Aristoteles enim 3. Part. 6. ait, τὸν πνεύμονα ἀρχὴν κινήσεως ἔχειν διὰ τῆς καρδίας, *pulmonem motus principium à corde habere.* Ergo cor est causa motus pulmonis, quatenus in illo focus est calidi nativi, quod absque refrigerio subsistere non potest, quemadmodum nullus alius ignis, ut alibi docetur. Jam igitur hic fit ordo. Cor est causa princeps motus: pulmo sequitur motum cordis: thorax sequitur motum pulmonis. Ergo ratione thoracis est motus animalis: ratione cordis & pulmonum est naturalis. Cordis enim motum esse à natura, dicit ipse infra lib. 7. cap. 9. Unde apertum fit, quid spectarint illi, qui motum mistum esse dixerunt, nec purè (inquam) animale, nec purè naturalem, sed, ut ex Aristot. dixi nuper, ἕχ' ἐκείτων. Non minus apertum fit illud, si omninò fit appellandum ab alterutro, ab utro sit denominandum, A thoracis (inquam) motu animali, an potius à cordis naturali? Certè à corde potius: is enim prævalet. Natura itaque calidi nostri est affectus ille corporis, est necessitas illa respirandi, de qua vide sis pulcherrima apud acutissimum Averroëm 2. Coll. 19. cui succenturiatum addere potes non inferiora secutum Cæsalp. 5. Quæstion. Peripatet. 5. Postea verò dispicere licebit, Quomodo conciliari possit cum his, quod dicit idem Galenus 3. Off. Medic. ult. θώρακα κινεῖν ἐφ' ἡμῶν στήθεσι, *thoracem movere in nostra potestate non est?* Et 3. Aphorism. 23. τῆς ἀναπνοῆς ἐχ' εἰζῆσαι (ita enim scribendum) ἢνὰ θώρακόν, *Respirationem neminem cohibere posse.*

Si rectè in aliis demonstratum est.] 1. Fac. nat. 11. 3. Fac. nat. 15.

Quod partium animalis alia quidem crassiori.] In memoria habeo, quid promiserim me dicturum hoc loco. Quod ut rectè capiatur, hinc oportet ordiri. Vetustissima est controversia, Qui fieri possit, ut partes corporis tam diversæ alantur uno sanguine? Gal.

Gal. enim scribit 2. Elem. 2. ante Hipp. fuisse agitatum eandem: Et quia utraq; pars habet probabilitatem, Hipp. visum fuisse, *Φυσικωτέραν* (hac voce utitur cap. ult.) *magis ad naturam rei accedere illam, quæ statuit, Alitionem fieri à quatuor humoribus, in sanguine contentis, Pituità, Bile utraque & sanguine speciatim dicto. Huic si dicam, Aristoteli visam fuisse Φυσικωτέραν illam, quæ vult, Nutritionem fieri ex solo sanguine: nunquid satis dixerò? Dico autem. Ex solo sanguine, quatenus ille unū quoddam esse videtur, (verba sunt ipsius Gal. c. 2.) sicuti & lac. docet autem ratio, quod non sit unum, sicuti neq; lac. & c. Adde verò & hoc, per solum sanguinem intelligere me, non venosum tantum vulgò dictum, sed & arteriosum, quatenus illi duo sanguines, ut sic dicam, per mutuas vasorum *ἀναστροφάς*, Gal. confessissimas, communicant, itaque ex duobus fit unum, dante modò Naturà plus sanguinis venosi, modo plus arteriosi, prout pars nutriendà crassior vel subtilior est. Jam igitur quã diversitatem venatur Hipp. & Gall. ex diversis illis substantijs, quibus nomina dant peculiariter: venabor ego ex diversa mistura, effugiamque difficultates innumeras, quas illi nulla diligentia vitare possunt. Ut agam cum Gal. 1. Cur dicis, ó vir magne, partes quasdam nutriri, non sanguine, sed sanguinis excremento? bile v.g. quam tamen à sanguine separasti locis illis, quos l. 5. c. 4. attuli ego? 2. Si omnino non intelligis sanguinis excrementum, sed partem sanguinis calidiorem & sicciorem, qualis est bilis: cur contrarijs idem das nomen? Contraria enim sunt, esse alimentum, & non esse, 4. Part. 2. 3. Si sanguis arteriosus prorsus non nutrit, quorsum Hipp. tuus l. de corde vocavit *τροφὴν ὑγιαμονικὴν*, *alimentum principale?* Arist. certe creditur inde accepisse, cū 2. Gen. 6. videtur comparare pani purissimo, quo vescitur paterfamilias. 4. Si sanguis arteriosus prorsus non nutrit, quorsum tu ipse doces tot locis, Arterias cum venis *συναναστροφῆσιν*, ad communicationem, non calor tantum, sed & materiæ? Certe, apertà vena effluit etiam sanguis arteriosus, heic & 3. Fac. nat. 15. 5. Si sanguis arteriosus est*

sanguis, h. e. constat fibris, ut venosus quoque, quid sit de fibris illis? 6. Cur heic dicis, omnes partes habere venas & arterias, ut omnibus partibus uterque sanguis affluat? 7. Cur c. 17. ais, Naturam ideo fecisse diversa sanguinis vasa, quod diversæ partes indigeant diverso alimento? 8. Cur lib. 16. c. 10. extr. venis & arterijs cutaneis hoc demandas officij, ut alimentum ferant? 9. Cur ib. c. 12. doces, pro caliditate vel frigiditate cujusque partis, venas & arterias modo majores, modo minores esse? Quid, inquam, ad hæc? Cupisne etiam ostendi tibi vas, quod è corde in universum corpus ferat sanguinem, ut cupis 6. Sent. Hipp. 6. Annon sufficit tibi Arteria magna? Sufficit, dices forte: Sed ille sanguis alium animalibus usum exhibet? Quem, sodes? Ut Symmetria caloris, adeoque vita ipsa conservetur. Quid igitur sit de fibris sanguinis illius? Si enim non vertuntur in substantiam alimenti, quo vertuntur tandem? Forte à quæstione te absolutum esse dices cū Chrysippo 4. Sent. Hipp. 5. Si temere dicas existisse? At illa (verba sunt tua) quæ temere esse dicuntur, ratione cognitionis nostræ esse talia dicuntur, non autem reverà, ut Hipp. docet lib. de Alimento? Symmetria illa quorsum eat, notum est mihi: notum & hoc quoque mihi est, & alibi comprobatum, Vitam, de qua tu, & Nutritionem, de qua ego, non re ipsa, sed *λόγῳ* tantum differre. Quamobrè, totum hoc negotium, quod tanto cum hiatus agitur utrinque, tandem est devolutum ad inanem quæstionem, Quid nominis? *Obeas utique causas.*] Infirma prorsus ratio, cur vena arteriosa tam sit insignis? Si enim compares cum musculis quibusdam, qui paucas, easque exiles habent venas: videbis utique molem non respondere. Fuit itaque tam grandis, ut sanguinem pro toto corpore exportaret. Huic propter eandem causam in magnitudine respondet arteria venosa, quam nutritioni etiam servire, dixit ille paullo ante. Quantos itaque pulmones esse oportuit, pro quibus duo illa vægrandia vasa facta sunt? Explicui autem ego causas magnitudinis, ut pluribus non sit opus.

Copiam domesticæ ac nativæ caliditatis.] 362.

Si, quod τὸ πλεῖστον τῆς ἐγχωρεῖς θερμότητος, εἰς λεπτὰ κατὰ θράνη καὶ ἀλαχέη ἀπάσων τῶν προφῆν, ὡς ἀτμίζειν ἐπιμύπτρον, copia nativæ (cordis) caliditatis, comminuit in minimas particulas, & diffundit omne alimentum, ut facilius vaporescere possit, quod est, partibus nutriendis apponi; si, quod id ipsum alimentum sit αἷμα ἀκερβῶς κατεργασμῶν καὶ λελεπισμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ, sanguis accuratè elaboratus & attenuatus in corde: non persuadet, sanguinem arteriosum nutrire; quin imò, si pariter non cogit nos fateri, coctionem aliquam fieri in corde, non habeo ego quidquam firmitus. Sed neque firmitus quid dici posse, planè certus sum. Et ne erres, ista omnia sunt dicta de dextro cordis ventriculo. Quem quia adeò præstat sinister, ut Hipp. quidem dicit l. de corde, dextrum esse ἕξωθεν ὡς περ περσέριον, forinsecus quasi adfuturum tantum, (An ejus rei indicium in ijs est, in quibus, ut loquitur Gal. 7. Ex. Anat. II. περιγραφήν ἰδίαν, circumscriptionem propriam habet, ut cor ipsum videatur esse δικόρυφον, duos vertices seu mucrones habere, quod in gallo vidisse olim aruspice, ait ib. An potius ad aves respicit, in quibus diaphragma cordis sinuosum est, adhæretque dexter membranæ ad instar?) adeo ut sine ipso cor esse possit, quemadmodum in piscibus quibusdam fit; Gal autem heic c. 9. & ult. τὴν ἐμφύτων θερμᾶσι καὶ τὴν ἀρτερίαν καὶ λίαν, calidum nativum in sinistro ventriculo esse, asserat: quantò magis de hoc dici debet? Et dicit omninò Gal. c. 16. initio, sanguinem sinistri ventriculi tantò esse spirituosiorem, quantò crassior est paries ipsius pariete dextri. Hæc clariora fient, si componantur cum ijs, quæ de tenuitate, puritate, &c. sanguinis, qui in dextro ventriculo, dicta sunt.

363. *Ad secundum autem venire iam.*] Secundum. Vena arteriosa, seu vas dextri ventriculi habet tales valvulas, quales impediunt regressum alimenti in cor. Secus si esset, triplex inde oriretur incommodum. 1. Sanguis, Euripi instar, modò è corde in pulmones influeret, modò è pulmonibus in cor reflueret. 2. Per hanc reciprocationem impediretur respiratio. Cū enim rythmus quidam fit, inter motum sanguinis in pulmones, & inter aërem, extrinsecus

recipiendum: perspicuum est, vitiatâ sanguinis hac influxione, fore, ut vitietur quoque aëris attractio. 3. Non posset ex venâ arteriosâ transsumi aliquid in arteriam venosâ, atque ita impediretur nutritio ipsius, quæ fit, ut in alijs quoque partibus, misto sanguine utriusque vasis. Quo postremo quid luculentius dici poterat pro nutritionis modo, quem dudum tradidi.

Instar Euripi.] Vide Erasmus in Adagio, Euripus homo. Addam Silij Italici l. 14. versus:

Euboici non per scopulos illi a Caphareo Euripi magis unda furit.

Quæ alibi sunt demonstrata.] 3. Fac. nat. 15. Meminit infra quoque c. 17. & l. 16. c. ult.

Strictim id percurram.] An c. 17. *Restat deinceps, ut doceam.*] Tertium. 364.

Venæ arteriosæ, de qua agimus, valvulæ, non tantum habet illam conformationem, quæ dicta est, sed & substantiam duram, & densam, quæ non minus ex corde, quam ipsa vena, ortum habent, idque propterea, ut usui satis esse possint.

Communis autem ipsarum omnium est usus.] Antequam tria hæc applicet suo negotio, h. e. usui dextri ventriculi, interjicit, ut dixi, usum valvularum cordis omnium, explicaturus mox c. 14. latius.

Ex quibus omnibus intelligi potest.] Conclusio, quæ est ipsissima doctrina de usu dextri cordis ventriculi. Quia (vult dicere, nisi erro) venæ arteriosæ talis est substantia, qualis ipsius (hac parte) cordis; quia valvulæ ejus ita sunt conformatæ; quia eadem habent talem quoque substantiam, qualis est cordis: apparet & ventriculum hunc, & vas ex ventriculo ortum, factum esse propter pulmones. Ejus rei argumentum est, quod quæ animalia pulmonibus carent, carent etiâ dextro hoc ventriculo. Quæ autem se invicem tollunt, facta sunt propter se invicem. An hæc non omnibus persuadebunt? Quia enim, in quibus sunt pulmones, αἷμα πλεῖστον, sanguis copiosissimus est, 1. Hist. 17. quin imò quia τῆς θερμότητος τῆς φυσικῆς ὅρος ὁ πνεύμων, pulmo desinit mensuram caloris nativi, 2. Gen. 1. πλεώπερα δὲ τὰ θερμότερα, perfectiora autem sunt, quæ calidiora, ib. omni jure dicere licet, dextrum ventriculum esse factum partim,

partim, ut sanguinis tam copiosi, (tam multis quippe partibus alendis destinandi) melior fiat elaboratio; (primum, inquam, in dextro ventriculo, deinde in sinistro) partim, ut, quoniam ex cavâ in pulmones effundi non potest, effundatur primum in cisternam hanc, è qua deinde cum impetu propellatur in pulmones, è quibus rursus in cordis ventriculum sinistrum effundatur. Hoc autem modo, non alio, rectè posse sanguinem refrigerari, planè certus sum. Quia enim, ut Anatomicae historiae docent, duobus pulmonis vasis, per totos pulmones dispersis, bronchia asperæ arteriæ, per totos iidem pulmones, interferuntur media, ita, ut hinc quidem sit ramus venæ arteriosæ, illinc ramus arteriæ venosæ: sit, ut partim mora sanguinis, propè bronchia, ab aëre attracto refrigerata, partim attractu eorundem, sanguis ipse refrigeretur. De mora nil dicam amplius: de attractu hoc dicam. Vidi olim Florëtia, inter alia Ferdinandi Medicei, Magni ducis Hetruriæ, preciosa, poculum, è quo per æstus bibere solebat. Id erat factum pateræ in modum: sed in umbilico habebat vas quoddam sphaericum apertile, sed undiquaque ita coaptatum, ut nihil efflueret. In pateram ipsam, è qua bibebat, vinum, aut alius liquor, infundebatur, in vas illud orbiculare glacies imponebatur. Simile quid describit & pingit Blasius Villafranca, Hispanus, in lib. suo de refrigerando potu per salnitrum, nisi quod vas exterius continet aquam refrigerantem, interius potum refrigerandum. Quemadmodum igitur glacies vel salnitrum refrigerat liquorem circumfluum, quamvis non contingat illum; quamvis nihil ejus miscetur: ita bronchia asperæ arteriæ refrigerant sanguinem contiguum. Atque hic alter modus respondet illi, quem Bonamicus 3. Alim. 29. ait fieri circumjectione materiæ frigidæ. Tertius modus est, quem ibi. proponitidem, qui sit motu pulmonum perpetuo. Quemadmodum enim embrochæ, seu tucciæ Italarum, multò magis refrigerant, quam epithemata

nostra, quia cum impetu irruunt, & qualitatem suam quasi impingunt: ita bronchia asperæ arteriæ, cum verberant quasi sanguinem circumjectum, egregiè ventilant. Videmus, dicebat Scherbius, cum aliquid refrigerare volumus, si ponamus sub gutturnio; aut etiam ad siphonem fontis; tum verò, si aquam scipione agitemus: & facilius & citius fieri nos voti compotes, quam si diu sinamus stare. Jam ergo hic est usus dextri ventriculi, in ijs in quibus est: in quibus autem non est, & consequenter pulmones non sunt, ibi sanguis nec tam multus est, nec tam fervidus, ut ad refrigerationem ipsius opus sit tanto apparatu. Consequenter, in quibus est, vena arteriosa est talis, non tantum, ut sit cibi instrumentum, ut Gall. appellat; sed etiam; (& quidem potiori ratione,) ut possit exportare. Hoc enim non fit sine motu; qui pulsus est, & desiderat robur, ne quid facile lædatur. Jamque adeò simul dcidi quæstionem nobilissimam, per quas vias sanguis è cordis dextro ventriculo eat in sinistrum? Gal. iterum fluctuat. Nam c. 16. ex vena arteriosa sanguinem & spiritum in cor trahi ait. Sed mox, c. 17. per sæpti cordis foramina deducit. Et subito: Et quoniam multis, &c. Fusius 3. Fac. nat. 15. & dextro sinu trahitur, (inquit,) quod tenuissimum est, per foramina sæpti, quorum extremos fines vix cernere licet; quia in demortuis concidunt omnia. Ferri autem per eos ductus sanguinem, hinc patet, quod Natura nihil temere unquam & frustra molitur. At foveæ sunt in sæpto, & profundi sinus quamplurimi, qui in angustum terminantur. Hæc. Huius opinionis fuisse memini Clariss. Anatomicum, D. Hieronym. Fabricium ab Aquapendente. Me verò duo retinent. 1. Quod non possit reddi ratio refrigerationis sanguinis. Licet enim afferri possint loca Arist. & Gal. quibus illi dicunt, aerem in substantia cor ingredi: non potest id tamen habere alium sensum, quam habet hæc sententia, cibus, in ore masticatus, ingreditur in hepar, ut fiat ibi sanguis. Quemadmodum

- enim cibus, antequam ad hepar venit, in ventriculum delabitur, ibique coquitur: ita aër in pulmones, qui sunt *ὄν βαθὺς γαστήρ*, tanquam profundus quidam ventriculus, ut loquitur Galen. l. de resp. caus. *πυλίων* quippe, *promptuarium*, in quo *ἡ γαστήρ*, preparat Natura, ut supra cap. 2. locutus est, quin *πύρις*, coquit, ut l. 7. cap. 8. loquitur, aërem attractum. 10
- Hoc vero subsequetur alterum absurdum, à nonnullis fati probabiliter defensum, si aëris in pulmonibus hæc fit præparatio, Ergo in pulmonibus fiunt spiritus vitales. At hos tota Medicorum & Philosophorum schola cordi transcribit. 2. Quod necesse sit, ad tantam sanguinis copiam, quanta in arterijs per totum corpus fertur, meatus illos fati magnos esse. 20
369. At quis unquam vel tenuissimos vidit? quantumvis curiosè intueatur, ut ferè loquitur Arantius obs. Anatom. 33. Præterea, sæptum illud, versus dextrum spectans, non est concavum, ut versus sinistrum: sed planè gibbum. Densitate præterea lateribus sinistri ventriculi (quæ subtiles illos spiritus & sanguinem cohercent, ne exhalent) non solum non cedit, sed etiam exsuperat, ut loquitur Viscerus in *θ.* de usu pulm. Quod autem attinet foramina illa, aut potius foraminulentam superficiem ventriculorum, ob quam lacerum videtur cor: si non serviunt transmittendo sanguini, non ob id sunt frustrà. Fit enim id (inquit Præceptor Bauhinus 2. Theatri 21.) ne substantiæ, corin-
- gressæ, priusquam perfectionem adeptæ sunt, excidant. Et alioquin (ut præter sensum Vesalius docet l. 6. cap. 11.) sunt illa foramina, aut potius foveæ, non tantum in sæpto, sed & in lateribus ventriculorum. Cui ergò bono ibi sunt? Recordor, cum privatas Paravij Anatomias exhiberet
370. DD. Franciscus Mandellus, dictus Campana, & quidam è nostris vellent sibi sinus illos ostendi, renidendo dixisse, Facile hoc esse. Simulque per vim transfadactò stylo subjunxisse, videtis, quam facile mihi sit vos decipere! Ego in præexercitationibus meis Anatomis, quas de consilio Galen. 3. Ex. Anatom. 5. 6. Ex. Anatom. 1. studiosis meis exhibere soleo, sæpè ostendi illis corda vitulina & ovilla, & quæfivi illos ordine, Videreturne verisimile, per substantiam tam densam, eamque pollicari crassitudine, posse colari sanguinem? Non nescio, quid de differentia inter cor bubulum & humanum possit objici: sed quia necessarium est, eandem in omnibus, quæ pulmonem habent, esse transformationem, inventus est magnus quidam vir, qui spiracula illa in corde bubulo conspicua fieri ait, longa coctione optimè elixato. Ego valdè vereor, ut persuasurus sit viris bonis, eandem esse rationem cordis fani, seu secundum naturam se habentis, & ad tabem cocti! Absumta enim & in jus deposita recens coagulata proprie dicta carne; dissolutis etiam ob violentiam fibræ: quidni possint ostendi viæ quædam? Sed omittamus conjecturas; cor bubulum inspiciamus. Hujus sæptum, quæ dexter ventriculus est, obducitur membrana, non minus densa, quam ipsum pericardium, quæ- 371.
- que ante neque post coctionem, tota etiam detracta carne, nulla omninò exhibet foramina. Idem, quæ sinister est, habet membranam longè debiliorem, quæque foraminula videtur habere quædam, sed quæ stylum, etiam tenuiorem, non facile admittant. In ipsò sæpto, quod duorum transversorum digitorum crassitudine est, etiam post diutinam coctionem, fibræ omnes semper sibi cohærent, divulsæque non præbent ullum vestigium ullius foraminis penetrantis. At tu modò dixisti, in membrana esse: procul dubio igitur in sæpto etiam sunt? Si sunt, mea opinione, sunt à sanguine, è sinistro ventriculo sese insinuante, ut nutritio fieri possit. Absque hoc enim si esset, quomodo substantia tam crassa undiquaque nutriretur? Transferri per hos sanguinem non posse, persuadet mihi soliditas dextræ membranæ, ne ad solem quidem, (ut dixi;) perforatæ, etiam post coctionem, in qua illi tantum habent fiduciæ. His duobus

duobus dubijs tertium accedat, quod Arantium l. cit. (qui tamen Columbo parum tribuit, ut loquitur) movit. Mens non satis acquiescit, quomodo brevi adeò temporis spacio, quantum ab unâ cordis diastolâ ad alteram est, tantum sanguinis transfundi possit, quantum opus est? quomodo item, si omnino è dextro in sinistrum aliquid fluit, non refluat? 372. dem ex sinistro in dextrum? Ais, Quid tantoperè urges vias conspicuas, cum tuæ etiam viæ, quas per pulmones fecas, sint invisibiles, ut modò dixi è Galeno? Immò verò sunt eæ visibiles, non minus atque in hepate, cujus rei testes voco aliquot meos studiosos. Sed & sint invisibiles in pulmone: ratio tamen cogit nos fateri, esse. At heic ratio repugnat. Quomodo enim sanguis ille refrigeratur, si non efferatur è corde? Præterea, est hoc contra communem Naturæ stylum, ut sic dicam. Ubi enim de vasè in vas vult transfundere materias, facit illud per vasa, non autem per carnes. Addam tria verba, ex superioribus, Si *ἀναστομώσους* venæ arteriosæ cum arteriâ venosâ sufficiunt transmittendo sanguini pro pulmonum nutritione, qui finis est secundarius apud me: quidni sufficiant etiam transmittendo illi, qui in sinistrum ventriculum fertur, qui finis est primarius? Certè, movit hæc res viros quosdam magnos, ut dubitaverint de mente Galen. Per quas ille 373. vias sanguinem hunc deducat? Quod mihi favet, est altera pars sententiæ, quæ est, sanguinem hunc apud Galen. etiam ire per has ambages. Hæc volui, Lector, ut intelligas, totum hoc negotium circumfusum esse maximis difficultatibus, de quibus iudicium exspecto tuum, si Deus me superesse voluerit tamdiu.

Porro cum vas alterum.] Vena cava.

C A P. XII. XIII.

Quod si quis causam requirat.] Refutat his duobus capp. Afclepi-

dem, qui de permutatione vasorum ineptè loquebatur. Hujus sui facti rationem dicit. Cum enim refutationes tales non pertineant ad hos libros, teipso teste, sed sint inter præcognita: quorsum tu heic inculcas? Dicat quis. Non facio id, nisi obiter (inquit;) & tum quidem tantum, cum res latè utilis est. Intellego autem utilitatem, non Medicam, sed Philosophicam, quæ heic extendit se etiam ad *τέρον ἰατρικῆς, ad modum sciendi.* Aristotel. enim & Galen. legendi sunt (sæpenumerò dicebat Scherbius) non tantum propter *ἰατρικὴν, ut scias & discas aliquid,* sed etiam propter *τέρον ἰατρικῆς, ut scias, qualem te gerere debeas in singulis disciplinis.* Hic verò modus aliàs dicitur *μαρτυρία,* de quâ 20. Theses sunt eruditissimæ, alteræ Scherbij præceptoris, alteræ Piccarti discipuli.

Alibi à nobis sunt demonstrata.] For- 374. tè in duobus libris de diffensione Anatomicorum, quos citat de Ord. lib. & heic ait, sequi debere libros de Exercitijs. Postquam enim quis novit historiam ventriculi, hepatis, &c. debet etiam nôsse, quid de singulis controversum sit, quid non? Hodiè ferè omnis nostra scientia consistit in quæstionibus ejusmodi. Quâ de re audi vi etiam querelas gravissimorum Jurisconsultorum, dicentium, Quæstionarios tales aperire adolescentibus impudentiæ ludum. De nostris disputationibus Academicis vide non dissimilem querelam Casauboni in 4. Athenæi 2.

Neminem Adrastie legem posse effugere.] Hæc lex (meminit ejus paulò post iterum, quemadmodum etiam 2. Diff. puls. 10. & 2. Sem. 4. ubi Deam ipsam nominat) qualis fuerit, valdè obscurum est. Erasmus Chil. 2. Cent. 6. Adagio 38. laudans hæc loca, Minuitur, (inquit) Galen. Medicis, qui falsa pro veris docent. Sed hoc dicere contextus non permittit. Docet enim, τὴν ἀδραστείας ἰερῶν esse lumen & splendorem veritatis: quo perfricti adversarij cogantur tandem veritati palmam dare. Et hæc est Adrastea Platonica, in Phædro, 5. i-

tem de Rep. non procul initio, cuius Plotinus etiam meminit, l. de uniuersaliumque Dæmone, & quam adumbrare voluisse videtur Homerus, Iliad. θ. initio, (ubi vide Spondanum) figmento aureæ catenæ, quæ à cælo
 375. dependens, terram contingit. Est autem (ut Ficinus apud Platonem interpretatur, ex Macrobio, ni fallor, l. 1. in Somn. Scip. 14.) ordo causarum fatalium (vide Gellium l. 6. cap. 2. Marcum Imper. in vitâ suâ lib. 10.) seu naturalium, à providentiâ divinâ institutus, & ob id ἀναπόδεξαι αἰτία, ut in fine l. de Mundo Aristot. loquitur, causa prima, causa causarum ἢν ἰδεῖς ἀποδείξαι, (quæ Etymologia est, vide Nat. Comitem 10. Mythol. 19.) hoc est, cuius vim & efficaciam nemo hominum, imò nihil in his sub-
 2. 0 lunaribus, possit effugere aut evitare. Hoc igitur vult Galen. In Naturâ omnia tam benè sunt apta suis causis, ut qui studio velit premere veram alicujus rei causam, non possit id facere perpetuò, sed vel denuò cogatur dicere, quod ipsa Natura diceret, si voce posset uti. Hoc Philosophus diceret, ἡ ἀλήθεια ἐκ τῆς ἀληθείας ἐκβιασθήναι, ab ipsa veritate cogi. Hunc
 3. 0 Galen. sensum esse, persuadet mihi, quod in vestigio loqui incipit de causis, quarum numerum etiam texit. Tamen, si quis velit ex Philopono, 1. Post. & Plutarcho l. de Fato, hoc intelligere de demonstrationibus, quæ non minus cogunt, quam ipsa Adrasteas lex, quod video velle Budæum, Comm. Græcæ linguæ, & Langium 1. Epistol. 78. cum illo ego non pug-
 4. 0 nabo. Quia enim demonstrationes necuntur ex causis, de verbis potius lis esset, quàm de rebus. Tu, si per otium licet, circumspice in his libris, & deposito amore, qui vetat te cernere verum, considera. An non Galen. sæpiculè ab hac Deâ superatus, seipsum refutaverit?

376. *Prima igitur agendorum omnium causa, ut quodam loco Plato confirmat.*] Ut stabiliat, imò ut explicet Adrasteas legem, docet, Eum, qui nolit ipsius animadversionem incurrere, debere in reddendis rerum causis afferre pri-

mam & adæquatam, non inferiorem aliquam verbi gratia. Qui ad forum venit, ut aliquid emat, interrogatus dare debet hanc causam, Veni, ut emerem: non autem, Veni, quia pedes habeo, qui me huc portarunt. Hoc qui fecerit, (vult dicere,) cogatur vel tandem ab Adrasteâ descendere ad causam illam, quâ nulla est prior, Veni, ut emerem. Hoc Plato docuit in Phædone, quâ contra Anaxagoram disputat. Ejus summa hæc est. Docuerat Anaxagoras, Mentem (τὸν νοῦν) omnia exornare, omniumque causam esse: debebat ergò postea quoque in singularibus ita procedere, & dicere, Hoc ita à Mente est exornatum, adeoque Mens est causa hujus. Hoc verò non fecit, sed attulit naturas quasdam aërias, ætherias, aqueas, aliaque inepta. Perinde igitur facit (inquit) ac si quis dicat, Socratem, quæ facit, mente facere: sed quæsitus causam, Cur Socrates faciat hoc verbi gratia sedeat ibi, dicat, Quia Socrates corpus habet, quod ex ossibus & nervis compactum est, quorum ossa quidem sunt solida, sed juncturis inter se apta, nervi autem complectuntur ossa cum carnibus & cute, ipsi tales, qui intendi & remitti possunt: non autem, quia Atheniensibus ita visum est, ut heic sedeat. Hæc enim prima causa sessionis illius fuerit. Hinc obiter intelligitur, Musculos Socrati & Platoni fuisse cognitos, sed sub nervorum nomine. Quod de Aristotel. quoque probavi alibi. Porro, Aristot. quoque in consultationibus veniendum esse suadet ἔτι τὸ πρῶτον αἴτιον, ad primam causam. In scientijs idem esse faciendum, didiceris ex 2. Phys. 3. t. 27. & 1. Post. 2. t. 5.

Nos autem ne futiliter.] Notandus venit locus hic, propter causarum numerum quinarium, quem Galen. heic exprimit. Prima est & præcipua δι' ὃ propter quid, seu, finis: secunda ὅθεν, à quo, seu efficiens: tertia ἐξ ἧς, ex quo, seu materia: quarta δι' ἧς, per quod, seu instrumentum: quinta (inquit) si ita vis, καθ' ὃ, aut unâ voce καθ' ὃ, secundum

cundum quod. Hæc ultima qualis sit, si intelligere voles, dicet tibi cap. 13. esse εἶδος, formam. Nam Aristotel. 2. Phisic. 3. t. 28. τὸ εἶδος vocat παράδειγμα, Exemplum. Et 4. Metaph. 18. τὸ κρῖν ὁ aliquando & secundum unum modum dici ait, τὸ εἶδος καὶ τὴν οὐσίαν ἐκείνην παράγμῳ, formam & essentiam uniuscuiusque rei. Dicis, si κρῖν h. l. habet hanc significationem, cur in de Diff. sympt. 1. & de Caus. procatart. 1. σκοπὸν interpretatur, intentionem? Respon. Ut verbalia pleraque significant & itionem ad habitum seu formam, & formam ipsam acquisitam: ita causa hæc dicitur, σκοπὸς quidem, cum natura est in motu ad formam, εἶδος autem, cum forma ipsa adest. Notent igitur hoc illi, qui dicunt, ubicunque Galen. recenset causas, omittit formam. Quid enim est εἶδος, quod heic cap. 13. habet, quàm forma? Notent etiam illi, qui contendunt, Rerum tantum fientium causas esse, ideoque formam, quæ est pars rei factæ, non esse causam. Considerare enim debent, id quod disponit materiam ad formam, secundum quod, & juxta quod, (ut Jul. Alexandrinus in Notis loquitur.) quasi ideam quandam Plonicam, res illa, quam Natura intendit, fit, quam illa quasi pro scopo habet, esse id, quod in fientibus habet rationem formæ. Hoc ex Galen. clarè discitur. Veluti enim causam reddens, Cur formæ inter causas tribuat ultimum locum? ait, efficientem, usam fine, materiâ, instrumentis, εἰς τὸ βέλτιστον εἶδος ἀγειν ἕκαστον τῶν γνωστέων, quidquid sit, traducere ad optimam formam. Hanc fortè ob causam distinguens 2. Fac. nat. 6. auctorem à generatione, hanc ait esse ἰδὸν εἰς τὸ εἶδος, viam ad formam seu habitum. Vide Theses Piccarti nostri de Causis, anno 1603.

378. Nam quod, inquit, in pulmone solo.] Asclepiadis sententia hæc fuit. Arteriarum pulmonis (de arteriâ venosâ intelligens) sunt tenues: quia, cum duplicem habeant motum, alterum ex se, quo pulsant, alterum ex accidenti,

quo cum pulmonibus motis moventur, extenuantur ob continuos labores. Venæ contra (de venâ arteriosâ accipiens) sunt crassæ: quia, ob duplicem hunc motum, quasi exercitium duplex, crassefiunt in illâ alimenti copiâ. Hæc Galen. refutat dupliciter, 1. Ex ignorantia Anatomicæ, 2. Ex ignorantia Analyticæ. Nescis, inquit, 1. Arterias à venis differre, non crassitie, sed tunicarum numero & qualitate. Quare ex tuâ sententiâ sequeretur, cum pars aliqua (siquidem aliàs ex tunicis constet) sit gracilis, non decedere illi aliquid de crassitie tunicarum, sed numerum earum imminui. Ita verò fiet, ut ventriculus verbi gratia in summè extenuatis unica constet tunica. Contra, ut in habitioribus magis, minus, jam quatuor, jam quinque, jam plures sint. Nescis, 2. in embryone, quamvis pulmo ipse non moveatur, venam tamen arteriosam tam crassam esse, quam crassa est in editis in lucem, in quibus movetur. Nescis 3. in thorace, quamvis ille perpetuò moveatur, non secus ac pulmones, non esse tamen differentiam, seu permutationem hanc. Nescis 4. in cerebro, quod itidem perpetuò moveretur, non esse differentiam similem venarum & arteriarum nutrientium. Breviter, omnes partes, sive illæ valdè laborent, sive mediocriter, sive prorsus otiosæ sint, easdem habent venas & arterias: solus pulmo non habet, quæ causa? Quia melius erat, ita esse, ad nutritionem pulmonum. Sed 379.

40 scias sanè hæc omnia, sisque adeò optimus Anatomicus: videamus age, qualis sis Analyticus. Cum deberes 1. omnes causas dare, quemadmodum nos damus, das unam tantum: ubi sunt reliquæ? Nimirum ex atomis tuis dare non poteris. Cum deberes 2. ex causis præstantiorem aliquam dare, verbi gratia, vel finalem vel efficientem, das omnium ignobilissimam, & quæ, si rectè consideres, ne causa quidem est simpliciter, sed cum additione seu oppositione. Causa enim accidentalis, eademque necessaria (paulò post & sine quâ non à Galen.

quemadmodum etiam à Platone) dicta, perinde est causa, ac virgo corrupta, numus adulterinus. Vide I. Alexandrinum. Reverà enim accidit parti, ex motu fieri vel densiorem, siquidem ille sit mediocris, qualis exercitium dicitur; vel graciliorem, siquidem ille sit nimius, qualis jam labor dicitur. Cum deberes 3. in omnibus partibus id facere, facis in pulmonibus tantum, prætermisissis reliquis omnibus, itaque totam tuam doctrinam facis suspectam.

Miloni & Polydamanti.] De utriusque hujus robore Pausanias libro 6. & Valerius Maximus libro 9. capit. 12. Milonis privatim meminere Athenæus libro 10. Gellius libro 15. capite 16.

380. *Horion etiam opinor & Talos.*] I. Alexandrinus putat, leg. esse, *Orus etiam, opinor, & Ephialtes*, quos Aloidas vocat Virgilius 6. Æneid. A cujus Commentatoribus, Servio, (dico) Pontano, & de la Cerda, discere est fabulosa plurima de utroque hoc gigante. Meminit etiam Homerus Iliad. 6. & λ'. Mihi nihil mutandum videtur. Si enim, quod idem Virgilius canit decimo Æneidos,

-----magnus Orion
Cum pedes incedit medijs per maxima Neræi
Stagna, viam scindens, humero supereminet undas;

Si Talos, (alij Talais) non solum 40 *τεργίγας* est, ut Orpheus illum appellat in Argonauticis, sed & *χαλκείῳ καὶ ἀπείρωτοῦ*, *areus & invulnerabilis*: quid opus est alijs monstris, quam his? Vide Muretum in Catullum, Scaligerum in Cirin, Guiland. in Papyro membro 3. Erasmum in Proverb. Sardonius risus. Galen. enim hoc vult, si, pro varietate boni aut mali habitus, variant partes, gigantes isti duo tot habebunt digitos, quot habent animalcula, quos *ἰάλας, ὄνας, ἢ ὀνόσκας* vocant Græci, affellos Latini, qui sub hydrijs ferè sta-

bulant, & tantoperè commendantur ab Hollerio in Ictero.

Ex arteriosis cordis partibus venas.] 381. Hæc verba si jungas illis, quæ sunt capit. 11. Neque etiam ex cordis ipsius parte quâlibet, &c. evinces hunc sensum. Prout basis cordis partes vel crassæ sunt vel tenues, ita ex illis oriri posse vel arterias vel venas. Si igitur præter duas arterias, magnam dico, & venam arteriosam, oriri potest vena, quæ reverà & substantiâ suâ vena est, quamvis arteriosa dicatur: quid obstat, quominus vena etiam cava inde oriri possit? maximè quia porrigit illi cor *χεῖρὰ πῶς νεφρώδη καὶ ἰσχυρὰν*, de qua capit. 4. satis actum est? Mihi, ut 20 ibi dixi, diligentius intuenti auriculam illam dextram, planè videtur dilatatio quædam cordis esse in venam cavam. Quod si arteria venosa dicta est arteria, antequam auricula sinistra definit; quin imò, si auricula sinistra est pars arteriæ venosæ, ut ex 7. Exer. Anatom. 14. colligere est: quid obstat, quò minus auricula dextra sit pars venæ cavæ? Hujus consequens erit, ut arteria venosa est è corde: ita vena quoque cava sit. 30

Vt Plato nominabat.] In Timæo, 382. fed & in Phædone, non multò post illa Anaxagorea, reprehendens eos, qui varias comminiscabantur causas, & nunquam illam quærebant *δύναμιν*, quâ omnia quam optimè (ut nunc) disposita sunt, *ἔτι πῶς οἶόντες δαίμονιαν ἰσχύν ἔχειν, neque putant habere vim quandam divinam*. Nempe Deus est causa finalis apud Platonem & Aristotelem, non efficiens.

Sed necessariam.] Quæ materia est.

Non ita multò post.] In fine hujus libri explicabit *θαυμάσια* illa *θεάματα*, ut heic vocat, *admiranda illa spectacula*. Alludit autem ad spectacula Romanorum, quæ illi dabant populo, de quibus inter nostros Tertullianus optimè.

Cere-

Cerebri, quod semper movetur.] Hæc dēre faciam, si volet Deus, digressiōnem lib. 8.

Venas non habuit arteriosas.] Tales, quales in pulmonibus sunt. At si originem illarum spectes, jure appelles illas duplici hoc nomine. Cum enim sint ex reduplicationibus duræ matris, in quam substantia venarum juxta & arteriarum ita infumitur, ut tu dicere non possis, Hæc est substantia venæ, Hæc est substantia arteriæ: jure dixeris, vasa ex dura matre, in substantiam cerebri dilabentia, esse vel venas arteriosas, vel arterias venosas.

CAP. XIV.

383. *Quod vero ea consequitur.]* Quod supra cap. 11. docturum se receperat, id facit nunc. Docet enim fusc. 1. In genere, Quis sit usus valvularum cordis omnium? Importantium (inquit,) venæ scilicet cavæ, & arteriæ venosæ, prohibere, ne quid eorum, quæ in cor influxerunt, temere refluat: Exportantium, venæ scilicet arteriosæ, & arteriæ magnæ, ne quid eorum, quæ ex corde extrusit Natura, temere in cor relabatur. 2. In specie, Cur importantium valvulæ longe sint fortiores? Quia duplex ipsorum officium est, alterum hoc, quod dicitur, alterum, ut hoc ipsum sit tutius, & majori cum robore fiat, puta, ut attrahant simul, itaque fiat confertior inductio.

Quas à figura literæ c̄igma.] Terentiani Mauri versus hac de re est:

I similiter iōta credi, & c̄ potest, quod sigma sit.

Et Martialis:

Aspice lunas à scriptum c̄estudine sigma.

Hujus rei elegans exemplum libet mihi afferre ex Goropio, Hieroglyph. 4. inscriptionem scilicet Harpocratis, quam Cardinali Granvellano acceptam fert. Est autem talis:

ΜΕΓΑΣ ΩΡΟΣ ΑΠΩΛΛΩΝ
ΑΡΠΟΚΡΑΤ.
ΕΥΝΑΙΟΤΟΣ ΤΩ ΦΟΡΟΥΝΤΙ.

Ejusdem generis apud elegantissimum 384. Gruterum in Inscriptionibus pag. 81. sunt quatuor illæ historiæ, quæ olim in templo Æsculapij in insula Tiberina Romæ fuisse dicuntur, quas non putavi operæ pretium esse hæc appingere. Ego vero hoc moneo, neque lunaram illam figuram adeo fuisse omnibus Græcis familiarem, neque sinuatam nostram Σ illis ignotam: quin utraque usos esse. Hoc probaverit aliquis ex Athenæo l. 10. propè finem. Afferens enim verba pastoris cujusdam, literarum ignari, per notas quasdam describentis Thesei nomen, de hac litera ait.

Τρίτον δὲ βόρυχος τις ὡς εἰλιγμύθη.

Et postea:

20 Τὸ λοιπὸν δὲ τῷ τρίτῳ προσεμφερές.

Tertium capilli cincinnus, tanquam advolutus. Ultimum est omnino tertio simile,

ut Dalechamp. vertit.

Ubi politissimus Casaubonus recte incesit illos, qui describi putarunt σ̄γμα, c. Latino simile: reverà enim non recte appellari potest cincinnus contortus. Nam aliud longe est καμπή, seu hemicyclus, aliud ε̄λιξ, ut loquitur vir maximus. Sequitur apud Athenæum ex alia descriptione,

σκυθικῶ π̄ τῶ τρίτῳ ἦν προσεμφερές,

Arcus autem Scythico tertium erat simile.

Hoc doctissimus Sylburgius in Alphabeto Græco explicat de c nostro. Sed profecto & hunc jure inceserit ille, cum arcus Scythicus seu Sarmaticus longe differat ab arcu nostro usuali. Hic nempe c refert: ille Σ, ut patet ex picturis tam vetustis, quàm recentibus. Quare hinc quidem nihil nobis præsidij. Consistit ergo probatio mea in Numismatis & Inscriptionibus. Quod ad numismata, consulas licet Adolphum 50 Occonem III. qui à Pompejo Magno ad Heraclium usque Imper. collegit, & cognosces, utrumque schema promiscue fuisse usurpatum, quin frequentius cincinnum nostrum, sæpe sub

uno Imper. sæpe eodem anno, etiam in eodem numo. Idem pene dixerim de Thesauris Goltzj. Idem de Vitis Imperator. Octavij de Strada. Quod ad Inscriptiones, videris idem pene apud laboriosissimum Gruterum. Videris etiam ex parte apud Boissardum in Antiquit. apud Apianum & Amantium. Indidem cognoveris, (sed plenius ex Scaligero in Chron. Eusebij) habuisse Græcos etiam alias hujus literæ figuras, ut Γ, ut Η, quæ videtur alludere ad σῆγμα Romanum, cujus supra l. 5. cap. ult. meminimus. Cæterum, à forma illa semicirculari dicebatur etiam σῆγμα forma quædam κερτακλίσεως ἡμικυκλίας, *accubitus semicircularis*, veluti apud Lærtium in Conv. Platonis vocatur, quæ eadem est cum Hemicyclo Vitruvij l. 9. cap. 9. (si fides Bernardino Baldo) & Stibadio Martialis (si Scaligero loco jam dicto.) Vide Brodæum 3. Miscell. 13. Casaub. in Lampridio, Lipsium 3. Antiq. lect. 1. Stukium. l. 2. Conv. cap. 17. tandemque Marc. Donatum in Heliogabalum Lampridij, qui ab omnibus dissentiens, S. figuram habuisse putat. Arcadum, Romanorumque patriciorum calceos hujus quoque fuisse figuræ, ex Plutarcho & Zonara ostendit Magius 3. Misc. 3. Pancirollus 1. Variar. 13.

386. *Etenim ipsarum inter se compositio.*] καὶ γὰρ ἀκρῶς ἢ σύνθεσις αὐτῶν εἰκὲν εἰκίδων γλαγχίσι. Apud Homerum Iliad. ε. sunt *τεργλώχινες οἴσι*, *tricuspides sagittæ*. Apud Callimachum Hym. 4. αὐρ *τεργλώχιν*, *fulmen triceps*. Tria enim fulminum genera esse, Plinius scribit l. 2. cap. 51. Cæl. Rhod. 8. Antiq. 13. & Jupiter passim cum fulmine tricuspide fingitur & pingitur. Neptuno etiam tridens datur. Neverò conqueri possit tertius frater, Pluto, non tantum associatur illi triceps Cerberus, sed & ipse tricorpor in fabulam inducitur, quemadmodum Diana, alij. An sub his nubibus latet quædam Sac. Sanct. Trinitatis adumbratio? Vide apud Apianum f. 271. & Boissardum parte 5. f. 36. Fidij simulacrum. Hæc si parum ad rem, lucro apponas licet.

Paulo post dicemus.] Cap. seq. *Verum etiam causa omnes.*] De quibus hoc tenendum est ex Arist. Quandoquidem omne corpus perfectum consistit in tribus, motus etiam est triplex, 1. Cæli 2. t. 6. Est autem, ἢ κατὰ τὸ ποσὸν, *secundum quantum*, qui etiam dicitur κατὰ τὸ μέγεθος, *secundum magnitudinem*, cum aliquid fit seipso majus vel minus : ἢ κατὰ τὸ πῶς, *secundum quale*, qui etiam dicitur κατὰ τὸ πάθος, *secundum passionem*, cum aliquid seipso frigidius fit, calidius, siccus, humidus, & quæ hæc consequuntur : ἢ κατὰ τόπον, *secundum locum*, qui dicitur φορὰ, *latio, motus localis*, 5. Physic. 7. t. 55. Hæc Galen. est sermo de sola latione. Est autem hæc vel per se, vel per accidens. Per se duo sunt modi, ὡς καὶ ἔλξις, *pulsio & tractio*, Comm. anim. motu, 10. Per accidens est tertius, ὅταν φερεται τι ἐκ' ἄλλου, *cum fertur aut ducitur quid ab alio*, Anim. motu 2. Hostres modos conjungit Galen. cum ait, ἢ γὰρ ἐλευθεῖν χερὶ τὸ μεδιστέμνον, ἢ βάλλειν ἀπὸ τοῦ πύθου, ἢ ἀπὸ τοῦ πέμπου, *quod de loco in locum fertur, oportet aut trahatur, aut pellatur, ab aliquo, aut deducatur*. Si mavis, hoc posterius esse consequens ad illud prius : non pugnabo.

C A P. X V.

AT aures, que sunt epiphyfes.] Hæc illud ab initio moneo, τὸ ἐπιφύσεις, esse corrigendum ex cap. 4. ubi auricula dextra ἀποφύσεις est, non ἐπιφύσεις. Et jure : Est enim χεὶρ illa νεφώδης καὶ ἰσχυρὰ, *pars cordis, ex illo quippe dilatato facta*, ut patet ad sensum. Quin ἀποφύσεις etiam dicitur 7. Ex Anatom. 8. ὡς ἀπὸ τοῦ πύθου ἐκαστὴν τῆς καρδίας, *quod utraque auricula utrinque adnascatur cordi*, ut se explicat cap. sequen. Herophilus idem (ut ibi cap. 11. scribit) vocabat μέρη τῆς καρδίας, *partes cordis*. Quæ loca qui viderunt, quin imò qui rem ipsam oculis usurparunt, cautiores sunt, ne appendices dicant, quæ processus sunt. Ad rem. Dixerat Galen. de differentia, quæ est inter valvas vasorum im-

portantium & exportantium: pergit, & docet, Quis sit usus auricularum dictarum in utroque vase importante? Cui (inquit) utrumque vas habeat substantiam tenuem, qualem scimus in alijs venis omnibus esse; cor autem violenter ex illis trahat: nisi aures essent quasi promtuarum materiae trahendae, vas ipsi praestructa, vasa non poterant trahere citra ruptionis periculum. Haec sententia quia valde iuvat sententiam meam de translatione sanguinis, jubeo illam considerare pericacitas quosdam.

389. Imò, impugnat te, dicet illorum aliquis, ex c. 17. seq. & 3. Fac. nat. 15. Vena enim cava, cui dextra auricula est praestructa, longè major & amplior est venâ arteriosâ, licet illa jam sanguinem habeat à corde fufum. Manifestissimo argumento, non tantum efferri, quantum inferebatur: quod major sanguinis pars sit transumpta per septum cordis. Ita, Arteria venosa est minor arteriâ magnâ. Manifestissimo argumento, quod Arteria magna aliunde habeat, quod in totum corpus exportat, quam ex Arteriâ venosâ. Respondeo. Quod ad hoc posterius, est non tantum irrationale, sed & contra sensum. Si enim utriusque auriculæ eadem est ratio, si (inquam) arteria quoque venosa, non secus ac vena cava, est expansa in auriculam, ut habeat penum quendam materiae suae: quomodo Arteria venosa non est amplior Arteria magna? Id ipsum sensus comprobatur, & docet Vesalius l. 6 c. 15. extremo. Jam ergo hoc prorsus est pro me, Arteria venosa habet auriculam, adeoque amplior est Arteria magna, ut tantum sanguinis inferre possit, quantum in totum corpus distribui erat necesse. Sed quid de vena cava fit, quæ verè est amplior? Ut intelligas, ita accipe. Duæ sunt apud Gal. & in rei veritate, amplitudinis vasorum cordis causæ, securitas vasorum, & copia sanguinis. Utraque quia obtinet in vasis importantibus, mirum non est, ampliora esse: altera & posterior quia sola locum habet in exportantibus, mirum non est, si exiliora sunt. Hoc tibi si fati non est, accipe aliud, licet à Gal. in de Fac. nat. conceptis verbis negatum. Quod vasa exportantia sunt minorâ, causa non est, translatio sanguinis

per septum cordis: sed nutritio cordis. Hoc docet Th. à Veiga, Com. in Art. c. 28. Vena coronaria (inquit) non videtur alere universum cor: sed solam extimam, & eam minorem partem. Est enim minor multò & angustior, quàm ut sufficiat toti cordi alendo, membro calidissimo, & perpetuo motu agitato. Præterea, perreptat solam externam superficiem, nulloque modo ad sinus penetrat, &c. Pro cuius rei explicatione duo ego addo. 1. Non solo sanguine venoso, quod Gal. vult, nutritur cor: sed, perinde ut aliæ partes omnes, arterioso quoque. Quin hoc præcipue: Ut plurimum enim duæ sunt arteriæ. 2. Et vena & arteria (ut rectè Veiga) nutrit solam superficiem: parietes autem, septumque alitur sanguine illo, qui insinuat se in scrobes cordis, in quibus illæ sunt. Quod dico propter cor bubulum, in cuius (ut dixi) septi parte dextra nullæ planè sūt scrobes, quin membrana solidissima, ne quidè post coctionem, & ad lucem pervia. Alitur ergo septum per sinistram ventriculum, in quo sunt canales illi, de quibus pridem. Jâ igitur & hoc pro me est, adeoque totum negotium exportantium. Majora enim sunt importantibus. ob duas dictas causas. Cæterum, de usu auricularum Galenico dubitant non pauci. Vesalius inter alios l. c. quamvis alium non afferat. Valdè probabiliter Varolius l. 2. c. 1. docet, Factas esse aëri ad cor ferendo. Ita enim causam reddiderit, cur tamdiu in Anatomis vivis moveantur? & quidem motu proprio? Hanc sententiam verustissimam esse, adeoque ipsius Hipp. didici postea ex ejusdem l. de corde, ubi t. 6. ait, *ἡ ἀεὶς ἀπὸ τῶν ἀφ' ἑαυτῶν ἰδίῃ αἰσθησάμενοι καὶ ἐμπνεύουσιν, aures privatim & seorsim à ventriculis inflari, considerare que.* Mox follibus fabrilibus comparat, per quos ventus trahitur ad ignis ventilationem. Hoc acceptarem, si ullibi posset monstrari via libero ad has auriculas aëri. Id enim planè necessum est. At verò aërem in pulmones primum illabi, ibique concoqui, nec ad auriculas viam invenire, nisi mediantibus vena arteriosa & arteria venosa: id verò est, quod sinit me haudquaquam ita sentire, ne de alijs dicam incommo-dis. An motus in Anatomis vivis tamdiu durat ob tenuitatem? Quo enim

unumquodque tenuius, eo facilius impellitur. At parietes cordis, quia crassi, ab imbecillâ, & jamjam deficiente igne cieri non possunt.

Omnibus, qua in mentem venire poterât.]

Tribus, calore sequela vacui, proprietate, ut I. Alexandrinus monet heic. Singulorum exempla habes partim heic, partim 3. Fac. nat. 15. Vide etiam Alexandrum Aphrod. 2. Probl. 56.

Sed temerè ita sunt nominata.] A parva similitudine, quæ est inter aures animalium, & has apophyses, ut mox dicet, & dicit non dissimile quid 7. Ex. Anat. 8. Cæterum pertinet hoc ad accuratorem nominum, de qua mihi dictum est alibi. Expresse enim ait, *ὀνόμασιν μάλιστα, præter rationem ita sunt dicta.* Utitur tamen ipse, & utimur hodieque omnes, ne *μικρολογία πρὸς τὸ ὄνοματις* objici nobis possit.

Tibique indicatum est.] cap. 10.

393. *Factum igitur iure est.]* Quod cap. præced. promiserat, & quod ipsum vasorum inducentium alterum est proprium, id nunc exhibet lectori. Docet enim, cum in reliquis tribus orificiis sint singulæ tres valvulæ: cur in arteria venosa duæ tantum sunt? Quia (inquit) non tantum inducere debebat in cor: 30 sed & educere. Quid illud autem? Fuligines, quæ ut liberius evolare possint, heic illis data porta fuit. Ergone per reliqua orificia nihil prorsum retro fertur? Resp. cap. seq. omnino aliquid. Licet enim, cum jam clausæ sunt, nihil tale fiat: fit tamen eo ipso, dum clauduntur. Huius rei duo alia exempla affert. Quemadmodum (inquit) fieri non potest, ut aspera arteria tam exacte claudatur, 40 quo minus liquoris aliquid, dum bibimus, in pulmones descendat; ut stomachus tam bene non clauditur, quo minus aëris aliquid, dum inspiramus, in ventriculum descendat: ita heic quoque. Veruntamen, quod per reliqua orificia regreditur, tam est exile, ut ratione potius, quam sensu doceri debeat: quod contrà per arteriam venosam tam evidens, ut Natura fuerit coacta aliquid mutare, putà, loco trium 394. valvularum facere duas solas. Hujus consequens est illud: Ut sit proportio inter receptas ex corde fuligines, eademque per pulmones vacuandas;

debit hæc arteria substantiam habere venæ. Non enim (quod heic quoque dicendum est) formido nomina, jam vas his à multis retro sæculis data, licet de re ipsa longe aliter sentiam, doceamq;. Heic dissimulare nõ debeo, Quosdam Anatomicos paucitatem valvularum Arteriæ venosæ aliò trahere. Cum enim *ἀναστομώσεις*, quas habet illa cum 10 Vena arteriosa, non facile demonstratur: venerunt in illas cogitationes, sanguinem, qui in Arteria venosa est, derivatum esse eò ex sinistro ventriculo, vel ideo, quod duæ istæ valvulæ viam præbeant. Ego vero vellem istos esse intuitos, non unas has tantum, sed reliquorum vasorum omnium. Cum enim reliquæ ipsismet fatentib. serviant vel importationi vel exportationi, pro varia earundem conformatione: cur dubitabimus de his: Quid vero? Plane convincit eos, quod Arantius observavit, (obs. 33.) alteram huius vasis valvularum ita obvelare Aortæ initium, ut conspici id non possit, nisi ablata valvula. Cui rei? Non certe aëri prohibèdo. Is enim præsupponitur ingredi contracto corde. Tum vero valvula hæc prohibere non potest, quia tensa non est. Ergo sanguinis egressui. Cum enim id fiat, dilatato 395 corde; tum vero valvula hæc sit tensa: utiq; prohibebit illa, ne sanguis possit egredi. Atq; heic iubeo parumper gradum sistere, quamvis valde properent, qui ita argumētantur. In universo corpore nutritio fit misto sanguine arterioso cum venoso, ergo in pulmonibus quoq;. Et licet in pulmonib. sint venæ & arteriæ, quæ per *ἀναστομώσεις* junguntur: 40 est tamen sanguis per Gal. idem, omnis scilicet ex dextro ventriculo, ceu supra c. 10. quoq; dictum est. Difficultatē auget, quod in nondum editis, pulmones reverà nutriuntur duplici illo sanguine. Quod si in editis non debet aut potest diversa nutritionis ratio esse: utiq; necesse est in arteria venosa esse sanguinē, qui ex sinistro vētriculo eo venerit. Cui assertioni favent duæ illius valvulæ. Ita 50 illi quidem. Ego vero maneo in vestigio meo, propter difficultatem dictam de valvulis. Ad objectionem autem quid si dicam? Sanguis, in dexto ventriculo elaboratus, potest habere rationē & arteriosi & venosi sanguinis. Illius, quate-

nus jam spiritu vitali perfusus est, exquisitè quippe elaboratus, supra eodem cap. 10. Hujus, quatenus nondum absolute arteriosus est. Et cur opus est omnibus partibus sanguine arterioso? Ut partem capiant vivifici caloris ex corde. At illam jam habet sanguis dextri ventriculi. Quamobrem Gal. sanguinem, qui in arteriâ venosâ, vocat arteriosum, licet ex dextro ventriculo deducatur. Tu verò accipe, quod lubet. *Ἐγὼ ᾧ περὶ τῆς τριετίας ἔτε ἀπιστέω, ἔτε πεινῶ λίην,* ut loquar cum Herodoto, *Ego in neutram partem valde difficilis sum.* Probabilia enim sunt utrinque.

C A P. XVI. XVII.

396. *Porro corpus ipsum sinistra quidem parte.]* Absolūtis vasis, vasorumque valvulis, redit ad Cor de quo duo exponit. 1. Differentiam dextri ventriculi à sinistro. 2. Pericardij constructionem, ortum, figuram, distantiam à corde, substantiam & usum. Et quia jam absoluta erant penè omnia, quæ ad Cor pertinent, facit memoriæ gratia *ἀνακεφαλαιώσιν*, cujus occasione digreditur in pulcerrimam disputationem, Cur Natura fecerit duplicem, sanguinem; & duplicia vasa, sanguinem illum vehentia?

Sinistra quidem parte totum crassum.] Primum, quod multis verbis explicat. Ut esset (inquit) cor in æquilibrio, in dextro ventriculo cum sanguine crasso tegumentum fuit tenuius: in sinistro cum sanguine tenui tegumentum crassius. Si enim sanguini crasso junctum fuisset tegumentum crassius; & contra, tenui tenue: profectò momentum fuisset versus dextrum. Sic ille. Mihi verò crassities illa sanguinis non satis videtur coherere cū ijs, quæ supra c. 11. dicta sunt de tenuitate, puritate, levitate hujus sanguinis. Licet enim tenuior, purior, levior sit ille, qui in sinistro ventriculo: dura tamen est comparatio.

397. Propterea ita dico, dexter ventriculus est tenuior, quia coctio ibi fit debilior: sinister est crassior, quia coctio ibi fit perfectior. Major enim ibi calor est, quippe, qui pulsū arteriarum, in universum corpus porrectarum, manifestò sese ostendit. Ita autem loquor. Quia dexter ventriculus etiam pulsatur,

attestante Galen. in fine cap. at pulsatur propter venam arteriosam tantum, quippe, quæ ibi exportat in pulmones, non secus atque ab altera parte arteria magna in totum corpus. Ergone vena cava non pulsatur? Vehementer dubito, quamvis sciam, non Aristotel. tantum de Respir. 20. sed & Galen. infra cap. ult. & manifestius 6. Sent. Hipp. 7. de Palp. 2. 1. Mot. musc. 1. id asserere. Loquor autem, ut videre est, de pulsū, hoc est, motu manifesto, qui in sensus incurrit. Alioquin venam cavam habere motum quendam obscurum, de quo etiam pleraque Galen. loca sunt, nullus dubito.

In medio tunica ipsius, quam περικάρδιον appellamus.] Secundum de pericardio dicto. Hujus 1. ortum heic ait esse ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τῆς καρδίας, à capite cordis, intelligendo non solam cordis summitatem, sed totam ipsius basin, quæ complectitur quatuor jam sæpè dicta vasa. Ita enim se explicat 7. Ex Anatom. 6. ubi ex vasis oriri, ait, quod intelligunt Anatomici de communi vasorum tunica, quam ex pleura habent, qua ratione dici etiam potest ex pleura ortum suum habere. 2. Figuram esse conicam, qualis ipsius etiam cordis est. 3. Distare à corde ipso, quantum satis est, ne cordis motus impediatur. Sed neque ampliorem justo fuisse, ne thoraci, contentisque ibi partibus oneri sit. 4. Substantia esse media inter thoracis ossa durissima, & pulmonem molliissimum, ne vel ab illis lædatur, vel hunc lædat. 5. Usus explicat, cum dicit, non rectè vocatum fuisse *χιτώνια*, cum potius sit *αἰκίς πῆ, ἢ ἔρκος ἀσφαλῆς, τῆ καρδία περιβεβλημένον, domus quaedam, aut potius murus, cordi circumdatus, à quo habeat ἀσφάλειαν, securitatem.* Heic videtur addendum esse, 1. Licet Galen. non meminerit humoris, in pericardio contenti: non fuisse tamen illi incognitum, quod patet ex 5. Loc. aff. 2. Verba ejus sunt: *Ἡτὶ τῶν ἀναλεμονομένων ζώων ἐθεασάμεθα πλάκας ὑγρῶν, ἕρω περιπελήσιον, ἐν τῷ περικαρδίῳ δακτύλῳ, In Anatomis animalium sæpè vidimus in pericardio humorem copiosum urinae similem.* In eam rem affert Hipp. verba Laurentius lib. 3. quæst. 8. Verum dum

ait idem, Galen. in libb. de Us. part. voluisse idipsum, tanquam ad capras sylvestres ablegat nos. De loco Galen. vide Claudinum 1. Conf. 39. Hinc duo jactari possunt contra Curtium, Comm. in Mundinum, cap. 32. Alterum, quod jam dixi, Galeno fuisse cognitum. Alterum, in vivis etiam & fanis esse. Vide Vesal. lib. 6. cap. 9. Bauhinum lib. 2. cap. 17. 2. Pericardium in homine, secus quam in alijs, alligari diaphragmati, & quidem nerveo ipsius circulo, qui idem tendo hujus musculi est. Aliàs beneficio membranarum intersipientium, de quibus supra cap. 3. firmissimè alligatur, anterius quidem sterno, posterius autem spinæ. Verùm differt alligatio anterior à posteriore. Hæc enim simplex est, per unam scilicet lineam, quæ vertebrarum ductus est: illa duplex. Discedit enim à se invicem utraque pleuræ membrana, facitque *την* illam *δρυχωρίαν* & *θώρακον* καὶ *μέσσην* *πὲρ στήνα*, ut Galen. loquitur 6. Sent. Hipp. 7. *tertiam illam cavitationem thoracis, quæ sub ossibus sterni est*, tam latè patens, quam latum est ipsum sternon. De hæc valdè diligenter nos monebat aliquando Præceptor, D. Fabricius ab Aquapendente, fieri posse, ut vulnus illac penetret, quod tamen pulmones non tangat, nec aëri præbeat exitum. Hoc ipsum fieri in ijs quoque, in quibus pulmo est adnatus pectori, scribit Columbus l. 15. Hæc est, quam idem Columbus lib. 11. cap. 3. perforato sterno aperire jubet, ut materia ibi collecta vacuetur. Sed in quo affectu, aut quæ sint collectionis illius signa, ego divinare non possum, licet alij videantur sibi posse.

400. *Omnes propemodum cordis actiones.* At quæ sunt illæ? Vita certè tua, quam cordi arterijsque tribuis, non est conveniens huic orationi.

Ad ea igitur reversi. Ἀνακεφαλαίωσις, de quâ dixi.

Sanguinem & spiritum. Hic, nisi fallor, est locus, quo utuntur illi, de quibus non ita pridem, cum docere volunt, sanguinem, de Gal. sententiâ, è dextro in sinistrum vētriculum ire gemina via, altera per septum cordis, quod cap. seq.

bis profitetur Galen. altera per ambas, de quibus nos hætenus tam multa fecimus verba. Illi quidem ita tegere student Gal. fluctuationem: ego verò, ut maximè cuperem consultum honori viri magni, non viderem hac in re ullam firmitatem. Aliud igitur velum erit quærendum, nisi volemus, ut Adrastæa exferat caput.

10 *Quemadmodum enim demonstravimus.* 8. Sent. Hipp. 9. ad quem locum se refert infra l. 7. c. 17. Meminit hujus rei 4. etiam Meth. 7. 2. Simpl. 5.

Omnia esse in omnibus, ut Hipp. monuit. 401. Non quod Hipp. voluerit cum Anaxagora, πᾶν ἐν παντί μίχθαι, omnia esse mixta omnibus, 1. Phys. 4. t. 34. aut, ut Plato (è quo Laërtius) in Phædone, ὁμῶς πᾶν τὰ χρεῖματᾶ, universa esse simul, ut Ficinus vertit: sed indicat Gal. illud in de Alimento, ξύρροια μία, &c. quæ supra l. 1. c. 8. attuli. Eadem pulchrè explicat Gal. 3. Fac. nat. 13. 2. Caus. puls. 12. & alibi. Sylvius Com. in 1. de Diff. febr. 2. accommodat divisioni partium Hippocraticæ in Continentia, contenta & Impetum facientia, quod videri potest ibi. I. Alexandrinus putat, aliud à Gal. subindicatum esse, quod vide apud ipsum, aut, si hic non ad manus, in editione Veneta. Ex qua non possum non meminisse verborum ex l. de Loc. in hom. t. 3. Ἐ σώματι τὸ μικρότατον πᾶν τὰ ἔχει, ὅσα πᾶν καὶ τὸ μέγιστον, Minima corporis pars habet omnia ea, quæ habet maxima.

Permanare ad ventriculum ostendimus. 402. 3. Fac. Nat. 8. Apud Hipp. l. de sacro morbo, invenio etiam tale quid. Inquit enim, ὅταν ὠδύρα λάβῃ ἀνθρώπου καὶ τὸ σῶμα καὶ τὰς μυκήσεις τὸ πνεῦμα, πρῶτον μὲν εἰς τὸν ἐγκέφαλον ἔρχεται. ἔπειτα δὲ εἰς τὴν κελίαν τὸ πλεῖστον μέρη. Τὸ δὲ ἵπτι τὸν πνεύμονα, τὸ δὲ ἵπτι τῆς φλέβας, Cum homo per os & nares attraxerit spiritum, primum quidem proficiscitur in cerebrum, deinde autem maxima eius pars in ventrem, pars quadam in pulmones, pars quadam in venas. Scribit etiam tale quid definitionum Medicarum, autor apud Galen. qua de Respiratione. Notent hoc illi, quibus probatur consuetudo dormiendi aperto ore. Cum enim noctu aër sit frigidissimus, præcipuè in his nostris frigoribus Celticis: qui potest sperari ulla concoctio?

Sed

403. *Sed hoc iam etiam constituto.*] Occasione *ἀναεφαλαμώσεως* nuperæ; excurrit Gal. in disputationem, quam supra c. 10. agitavimus; Quæ fieri possit, ut ab uno sanguine alantur partes tam diversæ naturæ? Respondet autem valdè Peripatetice, Non unum reverà esse sanguinem, sed duplicem, ob quem Natura fecerit duplicia sanguinis vasa. Duplicem igitur fecit sanguinem, quod partes tam multæ; tamq; diversæ conditionis, ab uno & eodem ali sanguine impossibile sit. Ut autem (addit) tot fiant sanguinis diversitates, quot sunt partium, pertudit vasa, sanguinem illum vehentia, per *ἀναεφαμώσεως* vulgò dictas, quarum beneficio sit mixtura, unicuiq; parti conveniens. Differunt verò vasa ipsa inter se, quomodo & sanguis. Crasso enim sanguini, & non nisi caliginosum spiritum continenti, satis erat unica tunica, qualis est vena, quæ illi dicata est: Tenui, & ob copiam spirituum valde impetuoso, opus erat duplici, eaq; firmissima; (sexuplo quippe crassiori, ut supra c. 10. ex Herophilo dixit) qualis est arteria. Ad hæc quid Adrastæa nostra dicet?

404. quid verò Aristoteles? Hic, (ni fallor,) consideratis alijs ejusdem Gal. locis, quibus id ipsum negat, afferet pro se illud, quod i. Fac. nat. 16. Gal. objicit Erasistrato, Quid ita nos Rhetorice, ô Galène, sine demonstratione transcurris? dic aliquod dogmatis vitium, quo vel tibi opinionem meam (quæ eadè veterum quorundam fuit) jure refellenti cedam, vel te hanc non intelligentè ab errore revocem. Immo, regetur ille, attuli rationem, cum dixi, *ἀναεφαμώσεως* alio esse sine factas, scilicet, ut usus respirationis & pulsus etiam venis cõmunetur. Hei mihi quam nullâ ratione coherent hæc cum ijs, quæ mox subjicis, si unicum esset sanguinis vas, simili partes omnes alerentur nutrimento! Et alioquin usus ille dicitur tibi vita, quam à nutritione non differre, dixi me probaturum alibi. Interim lege, ni grave est,

405. Conciliat. differ. 31. & considera, An non doceat id, quod Gal. heic infra, cum ait, nutritionem fieri non posse *χωρὶς ἀρείας ὁδοῦ διαπύμπυδαυ τῆς ὕλης*, nisi materia satis alte sese immergat & insinuet? Certe volunt etiam Galenici quidam, pulsus facere exsilire sanguinem va-

sis suis, & per minimas partis alendæ particulas dispergi. A pulsu etiam est, quod aperta vel venâ vel arteriâ tamdiu fluit sanguis, quamdiu pulsus adest, ut l. An sanguis, c. 4. 3. Fac. nat. 15. Gal. scribit. Ab eodem est, quod hæmorrhagiæ arteriarum fere sunt lethales, quod nostri vocant; *δασὶ Ἡερῆς Βλὺτ γέητ ἴσῃμ*. Heic recordor illius, quod in Argumento l. 6. dixi de duplici usu cordis & arteriarum, cogitoq; diligenter, An nõ Gal. quoq; docuerit? Cum enim ait heic, *ἀναεφαμώσεως* venarum & arteriarum esse factas ideo, ut venæ quoq; participant de usu arteriarum; cum i. Caus. puls. 3. quo se refert 4. Diff. puls. 2. arteriarum usum esse docet, ut habitum corporis refrigerent, ex cretis fuliginibus; cum l. de Us. puls. contendit, pulsus eundè esse usum, qui respirationis, respirationis autem procul omni dubio usus est refrigeratio: fuerit profecto hæc *καταψυξις*, refrigeratio Aristotelica. Cum porro ait heic, non omnes partes ali eodem sanguine, ideoq; institutas esse arterias cum venis; cum idem pene repetit l. 16. c. 12. ne dicam de alijs locis: videtur indicare *τὴν θρέψιν*, nutritionem, per quam servatur essentia animalis. Vellem profecto viro magnò consultū iri posse hoc aliove modo. Et posset fieri hoc, si constans esset in vestigio. Nam manum mihi injicit ipsius 6. Sent. Hipp. 6. cum ait, *καρδιαν ἐκ εἶναι ζωῶ ἀρχὴν τῆς θρέψαις αἱματός*, Cor non esse animalis principium sanguinis nutritis. Ne dubites, addit, *ἐπιπρὸς πνός αἱματός, ἐπιπρὸς ζωῆς παρεχόμενος, τὴν καρδιαν εἶναι ἀρχὴν, ἐκ ἀφαιρέσαι*, Non nego, cor esse principium alius cuiusdam sanguinis, alium usum præbentis animalibus. Non minus clarus est locus 4. Præf. puls. 12. *ἢ ἢ αὐτὴ δύναμις ἐστίν, ἢ τὴ ζωτικὴ ἀποσορευομένη, καὶ ἢ θρεπτικὴ τῆ καὶ φυτικῆ. τῆς μὲν γὰρ ἔργον ἐστὶ τὸ μένον ἢ τὸ σφυγμῶ ἴσῃσι, καὶ τὰ λ. Non eadem facultas est, vitalis dicta cum nutritiva seu naturalis. Illius enim hoc solum (nota) opus est, pulsus generatio, &c.* Si igitur sanguis arterioli est contra distinctus à venoso, & quidem ratione usus; si facultates sunt contra distinctæ; quomodo conveniemus?

Cordis ventriculi pulsare utriusque.] Idem dicitur 7. Ex. Anat. 15. quo valde fulcitur sententia mea de usu venæ arteriosæ.

Quod igitur sanguis.] Vide sub finem libri.

Quemadmodum Erasistratus.] Erasistratum, negantem in arterijs sanguinem naturaliter contineri, confutavit Galen. lib. singulari. Hunc aggreditur heic etiam, & absurdum illi objicit absurdissimum. Cum enim negaret, sanguinem in illis contineri; concederet autem *αιασμοῦσις*, illarum in venas: cogebatur dicere, cui illæ bono essent? præcipue, si Natura nihil facit frustra, quod libenter dabit Erasistratus, ut supra vidimus? Ne nihil diceret, dicebat, Per has fieri inflammationes, incidete sanguine ex venis in arterias. Hoc valde exagitat Gal. Parum fuerat (inquit) si concessisset, *αιασμοῦσις* has esse frustra factas: at parum non est, imò intolerabile est, quod per usum hunc accusat naturam erroris tam dementis. Hoc enim stãte, si natura prætermisisset has *αιασμοῦσις*, nulla fieret pleuritis, nulla phrenitis, nulla ophthalmia, nulla angina, breviter multimorbi non essent, si hoc non esset.

408. *Cum non semel aut bis.]* Suprà l. 5. c. 5. infrà l. 7. c. 8. Form. fæt. 3. 7. Ex. Anat. 16. 6. loc. aff. 4. 4. Dign. puls. 3.

Scripsimus autem.] 3. Fac. nat. 13.

Haud ita pridem.] cap. 10.

Ut etiam Arist. præcepit.] 2. Post 1. ait, ὅταν εἰδῶμεν τὸ ὄν, τὸ διότι ἔχεται, hoc est, cum scimus aliquid fieri, querimus, quam ob causam fiat? Ita heic (vult dicere) cum scimus, partes edere has actiones, postea querimus, cur actiones has edant, seu quis sit illarum usus in animali?

Quæ igitur in corde apparent foramina.] Alter locus, priori illi è diametro oppositus, de itinere sanguis è dextro in sinistrum cordis ventriculum, cui geminum esse dixi 3. Fac. nat. 15.

Quod ventriculus est venis.] Si bene habet comparatio, ut habet: utique dicere etiam licet, Quod hepar est venis, id cor est arterijs. Ut enim ventriculus præparat materiam, quam venæ deinde elaborare debent; & venæ præparant materiam, quam arteriæ deniq; ad ultimam perfectionem deducere debent: ita hepar præparat materiam, cui cor imponit ultimam manum. Jam igitur cadit hoc, quod Galen. alicubi tantopere negat, Hepar non laborare pro

corde. Nempe, non distinguit publicas actiones à privatis.

Nam ne hæc quidè ratio fortè falsa fuerit.] 409. Timide loquitur, quia officiebat triplicitati animæ. Si enim cor tribuit cerebro spiritus materiam; adeoq; sine corde cerebrum non potest præesse rebus suis: cerebrum non fuerit absolute pars princeps. Dicitum est mihi hæc de re in θ. de nervorum origine.

Quod spiritus animalis est exhalatio.] Hinc Argenterius 2. Com. in Artem. 9. format spiritus definitionem, quæ à varijs varie exagitur. Mihi nunc videtur tolerari posse, si quidem concedat, causalem esse, à materia, inquam. Sæpe enim ita definimus, etiam in scientijs. Ut, Eclipsis est interpositio, & c. imò interpositio est causa eclipseos. Cæterum, *αιασμοῦσις* hanc explicat 11. Meth. 3. per tria alia, ἀέρωσιν, λεπτοποίησιν αἵματι, λύσιν εἰς ἀτμὰς, in aërem resolutionem, attenuationem sanguinis, solutionem in vapores. Cum igitur 3. Fac. nat. 14. ἀτμὸν, vaporem, ponit medium inter πνεῦμα, spiritum, καὶ αἷμα ἀκριβῶς κατεργασµένον καὶ λεπτοσµένον, & sanguinem exquisite elaboratum & attenuatum, subtilius quam verius loquitur. An potius materiam spiritus rudem inelaboratamq; per vaporem intelligit?

Quod verò ipsius cordis corpus.] Causam reddit, cur vena coronaria dicta, quæ cordi alendo facta est, sit ex venâ cavâ, antequam in cor ingreditur, ut loquitur? Quia (inquit) viscus tam crassum & solidum ali debebat sanguine crasso, qualis venosus est. Hoc ut non valde nego, ita puto, venæ cavæ, in auriculam dextram expansæ, altiorem esse supra basin cordis positum, quàm ut deorsum ferri possit vena, in basin infingenda. Quod si cor simpliciter crasso indigebat sanguine, cur natura dedit illi venæ sociam arteriam ex magnâ, (imò sæpe duas, 7. Ex. Anat. 10.) & non potius ex arteriosâ?

Alio loco.] l. de us. resp. ult.

In Com. de fac. nat.] Lib. 3. c. 15.

C A P. XVIII.

AT nullus nervus.] Quoniam dixerat de cordis nutritione, quæ fit per venas & arterias, dicit etiam de nervis, qui unâ cum illis veniunt vasorum nomine.

mine. Docet autem, non secus ac in alijs parenchymatis, hepate, liene, renibus, pulmone, nervos in tunicam tantū ambientem distribui, non in ipsam substantiam, ob causam l. 7. c. 10. allegaram. Superaddit autem heic aliam causam, cujus meminit quoque infra l. 16. c. 3. & utrobique se refert ad libb. de Sententijs, quemadmodum supra quoque l. 4. c. 13. ubi dixi, quid mihi videatur de ista principiorum conjunctione, & consequenter animæ unione.

Cordi, actionem naturalem habenti.] Sic l. 7. c. 8. cordis motus à natura. Et l. 10. c. 9. cor arteriafque accenset illis, quæ naturaliter moventur. Et l. 11. cap. 17. motum arteriarum opponit motui voluntario. Et 1. Mor. musc. 1. Motus arteriæ & venæ naturales sunt. Quin 4. Diff. puls. 2. concedit, pulsū dici *κίνησιν φυσικὴν, ἀπορρέπτον, ἔχ' ἐκείσιν, ἔκαστ' ὁρμήν, motum naturalem, involuntarium, qui non sit in arbitrio nostro, &c.* Audi hoc saltem, quæ cuncta audit, Adrastea. Tibi si ridere placet, adi I. Alexandrinum & heic & cap. 8. videbis, quam miserè sudet in asserendo Galen. suo. Si enim, (inquam ego) sunt facultates contra distinctæ, naturalis & vitalis: qui fit, quod eodem nomine dicantur?

CAP. XIX.

412. *Cum autem in magnis animalibus.*] De osse cordis loquens, Aristotelem laudat, qui 3. Part. 4. docet, In ijs, in quibus est, esse *ὄσιν ἐρεσμάς, ὁ χεῖρον, quasi fulcri gratiā*. Galen. heic explicat per *σημεῖμα καὶ ἔδραν, fulcimentum & sedem,* & addit, usum illum Aristotelicum *λόγον ἔχειν, rationem habere.* Καλλίων δ' αὖ λέγει τὸ, inquit, *maiorē veritatis speciem haberet,* si diceretur, ligamenta seu valvulas cordis ad hoc os esse apta. An hoc significavit Aristot. cum 5. Gen. 7. vim, adeoque robur omne in nervis esse docens, propterea, ait, cor tauro- rum nervosum est, & intentum instar funiculi? *Δηλοῖ δὲ πικρὰ τῆς φύσιν ἢ καρδία τῶν βοῶν, τῶ καὶ ὅσα ἐγγίνεσθαι αὐτῶν ἐπίοις. τὰ δ' ὅσα ζητεῖ τὴν τῆς βόου φύσιν, quasi dicat. Cor taurinum esse nervosum vel inde discitur, quod in quibusdam os gignatur. Ossa enim volunt nervos seu ligamenta,*

quibus sibi invicem committuntur ad stabiliorē motum. An potius Aristot. per nervos intelligit musculos, & cor, non secus ac Hipp. in numero musculorum habet? Ita enim sensus hic esset, ut ossibus circumiiciuntur muscoli, ad motum: ita cor habet os, ut moveatur.

Quemadmodum in dissecandi rationibus.] 7. Ex. Anatom. 10. ubi latius explicat id, cuius heic meminit, In quibusdam non esse os, sed cartilagineum: in quibusdam propè accedere ad os, ut cartilagineum ossē appellare possis: in quibusdam etiam propius, ut os cartilagineum. Ibidem est historia de Elephantō, cuius cordis os se servare ait, ut ostendere possit alijs. Quid illud verò est, quod ibi facit se inventorem huius ossis, quod Arist. tamen novisse, ait heic? Non simpliciter se facit inventorem, sed ait, cum præceptoribus suis esset ignotum, & à nullo eorum sibi ostensum, se denuò reduxisse in lucem, conciso corde in minimas particulas. Nimirum, ita ferè fit, ut aliud nobis agentibus occurrant sæpe, quæ antea ignorabamus, ut constat ex historia officulorum auditus, præcipuè stapedis, ex valvula coli, ex alijs.

CAP. XX. XXI.

Hæc igitur sunt in perfectis animalibus.] Conclusio hæc tenus dictorum, & simul transitio ad ea, quæ supersunt. Superest autem id, quod cap. 14. promiserat, Quomodo scilicet differat œconomia cordis & pulmonis in perfectis, seu in lucem editis, ab imperfectis, seu nondum in lucem editis? Explicat id doctè post brevem *αἰακεφαλαίωσιν* eorum, quæ de permutatione vasorum hæc tenus dixit, divisio negotio in duo problemata, quorum alterum ad pulmones pertinet, alterum ad cor.

Vnde huic loco occurrunt ij.] Primum problema, quod explicat, occasione sumpta ab Erasistratijs, qui insectabantur, quæ dicta sunt, hoc pene modo. Si, (ajebant,) Natura propter respirationem permutavit vasā in pulmonibus; illa verò permutatio locum habet in perfectis tantum, quippe, in quibus solis moventur pulmones: quid

dicendum erit de artificio (quod tu tantopere effers) in imperfectis? Ibi enim cum pulmones non moveantur, non possunt etiam afferri causæ permutationis. Respondet argutissimè. Ita est, ô vos tales. Quia enim in imperfectis aberat causa permutandi, abfuit pene ipsa permutatio. Quid istuc verò est? Quia in imperfectis non erat ulla necessitas, quæ cogeret naturam mutare consilium suum, (vehendi sanguinem crassum in vase crasso, & contra tenuem in tenui) ne fecit id quidem. At quomodo declinavit, quando substantia arteriæ jam erat prope venam cavam in dextro latere: & substantia venæ prope arteriam magnam in sinistro? Contra autem debebat esse, vena prope venam, arteria prope arteriam. Ita declinavit, Cum sanguis venosus, per venam cavam sursum elatus, deberet porro ferri, non in arteria, (quæ in eodem latere iam aderat) sed in vena: pertudit venam cavam in venam, (in arteriam, inquam, venosam dictam,) inque illam deposuit sanguinem venosum. Cum sanguis arteriosus, per arteriam magnam sursum elatus, deberet porro ferri, non in venam (quæ in propinquo erat) sed in arteria: propagavit ex arteria magna in arteriam, (in venam, inquam, arteriosam dictam) vas quoddam aliud, per quod transfert sanguinem suum in arteriam illam. Hæc cum Galen. tam disertè docuerit; quin etiam cum repetierit l. 15. c. 6. mirari soleo vehementer, Quid fecerit Anatomicos nostros tantopere dissidere, ceu videre est apud Bauh. 2. Theatr. 24. Heic cogitet aliquis, Quomodo hæc ratiocinatio possit accommodari sententiæ nostræ? Dico, optimè. Cum enim fætus non conficiat ipse sanguinem ex cibis assumtis, sed utatur sanguine matris crudiore, amplius elaborato, itaq; obtineat tantum usus alter seu secundarius, nutritio pulmonum: Natura memor consilii sui, sanguinem arteriosum transfudit in arteriam, sanguinem venosum in venam. Nempe, tendit illa perpetuo ad perfectionem. In qua cū necesse esset in dextro latere alterum vas esse tale, & ita quoque in sinistro: subito fecit illa talia. At quia usus talium nondum erat, tantisper perstitit in via regia, ne quid

fiat, quod minus deceret sapientiam illam. Sapientia autem est, Crassitiei & tenuitati vasis respondere debet crassities & tenuitas sanguinis.

Nam cum nondum respirent per os.] Et 416. hoc est apud Arist. vivere vitam plantæ, ceu suprâ dixi l. 4. c. 13. non autem à solo hepate nutrir.

Quibus idem accidit, quod illi.] Ut artificio Naturæ faciat illustrius, utitur egregio artificio in redarguendis calumniatoribus. Quemadmodum (inquit) illi, qui, postquam numerasset asinos suos, prætermisisset autem illum, cui inequitabat ipse, tumultuabatur, vicinosque accusabat, quasi furati illum essent, melius satisfieri non poterat, quàm ostenso asino, quem quærebat; quemadmodum etiam ille, qui omnia domi suæ miscebat, cum aureos vestigaret, quos chartula involutos manu gerebat, melius compefci non poterat, quam ostensa manu sinistra, in qua aureos habebat, ita hi tales non possunt melius convinci, quam si ducantur in rem ipsam, & ostendantur illis, heic quidem *εἶμα τῆς μεγάλης Φλεβῆς ἀξιόλογον τὸ μέγεθός, orificium venæ cavæ, memorabilis magnitudinis*, quo in arteriam venosam aperitur, illeic autem *δοσιβλάστημα τῆς μεγάλης ἀρτηρίας, pro-pago magnæ arteriæ*, qua in venam arteriosam aperitur. Neque enim, (addit) utrumque hoc est parvum & qualecunque, sed satis magnum, ut qui videre non possit, aut nolit, palpasse possit. Obiicit igitur adversariis *μπαρ-εῖαν καὶ ἀβλεψίαν καὶ αἰαιδοῦσιν*, ut elegantissime Casaub. in Theop. qui tales à Gal. 3. Sent. Hip. 4. *ἀσπλάγχνης* vocari animadvertit.

Pæna, in homines pigros constituta.] Antiquissima lex est Ægyptiorum, cuius Herod. l. 2. extr. meminit, Amasin, dicens, Ægyptiorum regem, legem condidisse, ut qui non demonstraret, unde legitime viveret, morte multaretur. De eadem verba sunt Diod. Siculi l. 1. Ægyptiis universis iniunctum erat; ut nomina apud magistratus profiterentur, indicantes simul, quo proventu & vitæ genere victum sibi quisque compararet. Hanc legem, ab Ægyptiis petitam, Solonem dedisse Atheniensibus, scri-

scribunt iidem, quanquam alij ad Draconem, Solone antiquiorem, referant; (immeritò, nisi fallor,) alij ad Pisistratum, Solonis σύγχρονον, inter quos Plutarchus (qui Theophrasti auctoritatem præterdit) in Solone. Videtur & Isocrates (tu dispice, cui ex tribus, de quibus Muretus in frontispicio Variarum, transcribere placeat) esse in Areopagitico. Prædicans enim felicitatem sanctissimi illius consilij, & in primis celebrans rationem institutæ tum adolescentiæ, & contra detestans mores seculi sui, πὺς νῦν ὅτι πῆς γυγνομένης τῶν δὲ φρονήτων ἐκ ἀλγήσειεν; ὅταν ἴδῃ πινὰς τῶν πολιτῶν πρὸ τῶν δικαστηρίων κληρονομίους ἐπὶ τῶν ἀναγκάων, εἶθ' ἔξυσιν, εἴ τι μὴ. *Quis sapiens æquo animo ferat, & non potius doleat, si videat civium quosdam sortibus ductis iudicari in prætorijs, An habituri sint ea, quæ ad vitam sustentandam necessaria sunt, necne? Tu puta, ut condemnati subeant pœnam, τὰ τῆς ἀργίας νόμος, legis pigritiæ, ut veteres appellant. Nimirum, τὸ κληρονομίους non potest activè intelligi, ut Wolfius interpretatur, cum sensus loci planè hoc velit, quod dixi ego. Sortibus enim agebatur res, ut hodiè quoque apud Venetos, non sententiæ dictione. Cur Isocratem hunc Plutarcho ὁ μὲν ἴσῃ φων σταυαμ, causa est, Quia suadet in illa oratione, ut ratio Reipub. gubernandæ, à Solone & Clisthene instituta, revocetur. In ea igitur quia adolescentes ita instituebantur, ut non opus esset hac quæstione: quivis intelligit, Solonem eius legis latorem non fuisse. Falsus igitur fuerit sive Lipsius, sive Pighius, sive Mitallerius, sive Colerus noster, qui putavit, Valerium Maximum l. 2. cap. 6. legem hanc descripsisse ex hoc Isocrate. Valerius enim laudat, quod Isocrates vituperat. Quidquid sit de Isocrate, Meminit huius legis etiam Laertius in Solone, dubitans pariter de autore, ὁ δὲ γὰρ ὁ ἴσῃ φων ἴσῃ φων, inquit, πᾶν τὴν βελτομὲν γὰρ φερεται, Is, qui seclatur otium, omnibus accusare volentibus obnoxius esto. Et addit, Lyfias scripsit, Draconem dedisse hanc legem, Solonem vero promulgasse. Ubi Illust. Casaubonus in Notis, Multi autores sunt, legem hanc non à principe Solone fuisse latam, sed pœnam tantum hominum ἀργῶν leni-*

tam: cum, lege Draconis, ἀργία, (ut ferè omnia delicta) morte puniretur. Quomodo autem leniverit, docet nos Pollux l. 8. quamvis non consentiat illis, qui de morte loquuntur. τῆς δὲ ἀργίας, ὅτι μὲν Δρακὼν ἔπειμια ἦν τὸ πῆμα; ὅτι δὲ Σόλων, οἱ τρεῖς πε ἀλώη, ἢ μᾶτο, sub imperio Draconis pigritia pœna erat infamia: at sub Solonis, non ante, quam ter aliquis fuisset deprehensus. Sic Dipnosophista l. 4. τὸς ἀσώτους, καὶ τὸς μὴ ἐκ ἀεικσίας ζῶντας, τὸ παλαιὸν αἰκαλῶντο (ita rectè Casaubon.) οἱ ἀρετοπαγῖται καὶ ἐκόλαζον, Olim asotos (sic idem Casaubon.) & quibus non suppeditabat unde se alerent, aut potius, qui in magnis opibus non constituti, otiose viverent, vocabant ad se in curiam Areopagiticam, & puniebant. Hunc sensum facilimè docuerit ex eodem scriptore, qui l. 6. Diphili versus de Corinthijs (ad plures enim manasse consuetudinem, ab simile vero non est. Nam & de Argicis Ælianus refert.) hos habet:

τῆτο (sic idem Casaubon.) νόμιμον βέλ-
τις ὄνηδε
Κορινθίους, ἢ εἰ πιν' ὀψωνῶντ' αἰεὶ
λαμπρῶς ὀρώμεν, τῆτον αἰκαλῶνεν πῆθεν
ζῆ, καὶ τὶ ποιῶν, &c.

Vide hos versus apud Erasmum etiam in Adagio, Proterviam fecit, (ubi iustissimè incessit mores nostros) & Lemnium in Exhort. suâ cap. 35. Legibus nostris datur etiam ἀργίας γραφή, pigritia dica, ut loquitur Imperator Novella 80. sive lenitudinis, ut appellatur lege unica Cod. de validis mendicantibus, ut Casaubon. refert in Laërtium. Quin & legibus Saxonis, ut Ph. Camerarius noster l. Horar. succif. 15. ubi plurima in hanc sententiam videris.

Non aequè magnam admirationem præbent aures.] ἔ μὴν ἴσῃ φων γὰρ τὸ θαῦμα πῆς ὀφθαλμοῖς παρέχεται τὰ ἄτα. Hoc videri potest natum esse ex illo Herodoti l. 1. qua Candaules persuadere vult 50 Gygi, uxorem suam videat nudam. τὰ δὲ ὀμμάτων φαινόμενα, inquit, πῆσπρα ἴσῃ τῶν ἄτων δικεῖ. Usurpavit hoc etiam Dion Chrysostomus in oratione, quæ inscribitur, Olympica, proverbium inde faciens. καὶ δὴ τὸ λεγόμενον, inquit, ὡς ἴσῃ φων 421.

πιστότερα τὰ ὄμματα, ἀληθῆς ἴσως. πλὴν μὲν
 δυσπιστότερα, καὶ παλαιὸν δὲ δόγμα ἐνεργείας.
 ἢ μὲν γὰρ ὅτις αὐτοῖς πῖς ὀρωιδύοις
 συμβάλλει, τὴν δὲ ἀκρὴν ἐκ ἀδύνατον αἰσπε-
 ρῶσαι, &c. *Quod vulgi sermone teritur, o-
 culos esse fideiiores auribus, fortassis verita-
 tem habet. Non enim tam facile credunt
 oculi, multoque opus est labore, ut illis cre-
 dant, quæ non viderunt. At intuitus ipse
 multum confert ad persuasionem, cum
 aures facile pratervolent, &c.* Et Joannes
 Chrysostomus, Hom. 13. Epistol. ad
 Hebr. ἡ ἀκοὴ ἡμῶν, αἰτ, ἀμαρτετέρα τῆς ὀ-
 ψείας ἐστὶν ἢ γὰρ ἄτως, ἀπερ αὐτὸ ἰδῶμεν αὐτῶν ὀψεί-
 σιν, &c. *Auditus noster non tam facile per-
 suadetur, quàm visus. Neque enim, quæ o-
 culis vidimus, &c.* Ideò rei in foro sæpè
 depingi curabant casum suum, ut mi-
 sericordiam iudicis eò facilius mere-
 rentur. Naufragi etiam, ut docet o-
 culatissimus Casaub. in Sat. 1. Persij. 20
 Seneca ait Epistol. 6. Plus homines o-
 culis, quàm auribus valent. Plautus in
 Truc. Sc. Ne expectetis: Pluris est o-
 culatus testis unus, quàm auriti de-
 cem. Ubi videri potest Taubmannus,
 & quem laudat ibi, Ritterhusius noster
 in l. 4. Guntheri Ligurini, ad versum
 160. Non abludit etiam illud Horatij
 in Arte,

*Segnius irritant animos demissa per aures,
 Quam quæ sunt oculis commissa fidelibus.*

Autor est Servius in 6. Æneid. heic,
Sunt gemina somni portæ, &c. per por-
 tam eburneam intelligi, non ibi tan-
 tum, sed & apud Homerum Odyss.
 7. illa, quæ audimus, seu famâ perci-
 pimus, & ut plurimum sunt falsa: per
 corneam illa, quæ videmus, & ut pluri-
 mum sunt vera. Caterum, falsè & ve-
 re proverbium invertisse Socratem,
 scribit Apulejus in 1. Florid. ut Eras-
 mus memorat in Proverbio jam dicto.
 Pertinet hoc ad commendationem A-
 natomicarum exercitationum, de qui-
 bus l. 1. cap. 17. dixi, & dicam mox
 alia.

422. *Quæ verò ad cor, quo pacto.*] Alterum
 problema, ad cuius explanationem uti-
 tur eadem occasione. Quomodo, di-
 cebant isti, ulla ratio dari potest refri-
 gerationis cordis in nondum editis?
 Esse autem non minus necessariam,
 quam in editis, docet id, quod cor in ta-
 libus etiam pulsat. Est enim primum vi-

vens, secundum Aristotelem. Si igitur
 non potest carere aëre refrigerante,
 unde accipit? Duorum alterum oportet
 sit, aut (dicebant) à pulmone, quo-
 modo etiam in editis, aut ab arteria ma-
 gna. Non illud: non enim respirant. Er-
 gò hoc. At non potest hoc dari propter
 arteriæ magnæ valvas, quæ aut nihil
 aut parum ad cor admittunt. Immo ve-
 rò, inquit Gal. refrigeratur cor in talib.
 ab arteria magna, quia valvulæ ipsius
 non exactè clauduntur, ceu docui nuper,
 c. scilicet 16. Fit igitur refrigeratio
 cordis in his à sanguine materno, qui
 crudiusculus est, ut alteram heic co-
 ctionem sustinere possit. Nempè ita
 mihi videtur res explicanda, non au-
 tem de illa refrigeratiore, quam Galen.
 alias tribuit sanguini arterioso. Ita
 enim fieret, ut cor infantis haberet vi-
 tam ex solo hoc sanguine, (aliunde vi-
 delicet) non ex se.

Quin etiam licuit cordi.] Alter locus, 423
 similis illi, quem c. 16. ungue notavi-
 mus, Accipere cor sanguinem ex venâ
 arteriosa. Hanc rem valde juvat, quod
 heic quoque ait, Arteriam venosam à
 vena arteriosa accipere sanguinem,
 διὰ πολλὰς καὶ λεπτὰς ἀναστομώσεις, ἐκφύ-
 γούσας τὴν ὄψιν, per multas, subtiles, inconspi-
 cuas vias. Dico enim, quod supra quoq;
 cap. 10. fit hoc, non propter solos pul-
 mones, qui finis est secundarius, sed &
 propter cor, qui primarius est.

Quodque argumentum est certissimum.]

Occasione ἀναστομώσεως, quæ in pul-
 monibus est, ostendit Gal. esse ejusmo-
 di ἀναστομώσεις in toto corpore, tali ex-
 perimento. Si, inquit (habet etiam 6.
 Sent. Hipp 6.) fœtu adhuc hærente
 matris utero, liges arterias umbilica-
 les, illæ, quæ sunt posthac, versus secun-
 dinas seu placentam uterinam hodiè
 dictam, non pulsabunt, illæ, quæ sunt
 versus cor fœtus, pulsabunt. Hinc argu-
 mentum accipitur, arterias fœtus ha-
 bere vim pulificam à corde fœtus, non
 autem à corde matris. At si cum arte-
 rijs umbilicalibus liges etiam ve-
 nas umbilicales, neque ante ne-
 que post vinculum pulsabunt arte-
 riæ. Hinc argumentum accipitur,
 quod ex arterijs in venas est adi-
 tus quidam, cujus beneficio fit, ut ar-
 teriæ

terix etiam ligatæ pulsare possint. Aliud & certius hujus rei experimentum vide 3. Fac. nat. 15. Us. puls. 5. At tu inde argumentum cape pro Aristotele, Aëre non esse opus ad fabricationem spirituum. Si enim fœtus cor pulsat, spiritusque facit, absque tamen admissio aëre: quæ necessitas aeris est?

Quemadmodum in disseccandirationibus.] Ea pars nobis perijt.

Ostendimus.] De usu resp. præcipue cap. 4. de Us. puls. cap. 3. Qua de re quid sentiendum sit, jam dixi quædam *ὡς ἐν παρόδῳ*, neque plura desiderat locus hic.

Quæ verò ab Erasistrato.] Vellicat iterum Erasistratum de usu *αἰασμούστων*. Consentit hoc, (inquit,) neque *πῆς φαινομένης*, neque sibi ipsi. *Φαινόμενον* est, quod jam de vasis fœtus dictum est. Consensus est, quod tu ipse libenter concedis, Naturam nihil facere frustra.

425. *Demonstratum enim alio loco.]* De us. puls. 6. 1. Caus. puls. 4. An sanguis, c. ult. Duæ autem sunt, valde sibi vicinæ disputationes. Una, An cordis & arteriarum motus sit idem? Altera, an arteriæ distendantur, quia implentur? an potius, quia implentur, ideò distendantur? Quod ad primam, distinctione opus est. Aut enim loqueris de motu illo toto, qui pulsus dicitur, & constat duabus partibus, contractione & distentione: aut loqueris de alterutra pulsus parte tantum. Si de toto pulsû, certum est, Motum utrobique esse eundem. Hoc licet experiri, posita altera manu ad thoracem, altera ad carpum, qua de re 3. Præf. puls. 3. Sin de parte alterutra, certum est, Motus esse diversos. Hoc discernere est ex Anatomij vivorum animalium. In his enim apparet, contracto corde, & expellente sanguinem, dilatari arterias. Et contrà, dilatato corde, contrahi arterias. Quod ad alteram, si verum est hoc, quod dixi, (ut verum est, sensu judice:) verum etiam erit, Arterias ideo dilatari, quia implentur. Jam igitur vera quoque erit Arist. sententia, quæ eadem Archigenis fuit & Erasistrati, 4. Diff. puls. 2. & 6. & us. puls. 4. distentionis seu dilatationis causam esse impletionem, fieri autem hanc à 426. corpore seu spiritu. Falsa itaque erit

sententia Galen. quem heic & alibi profitetur, dilatationem esse causam repletionis. Reverà enim ita est, Quæ admodum saccus dilatatur, cum repletur frumento, aut aliqua alia re: ita arteriæ dilatantur, quia spiritus influit, qui facit illas tumere. Et quemadmodum dilatationis causa est repletio facci: ita heic quoque. Utitur hac similitudine Galen. 4. Diff. puls. 2. è quo Laurentius 3. Anatom. quæst. 11. Dicis, at obstat experimentum Galen. An sanguis, cap. ult. docetque, Quemadmodum follis repletur, cum distenditur, adeoque distentio est causa repletionis: ita heic. Ego valde quam vereor, ut (quod de alio ejusdem Galen. experimento ait vir quidam magnus) sit hoc verificabile! Quare in dubio relinquam, usque dum alius, cujus non interit, certi aliquid nobis offerat.

Ego alio loco Demonstravi.] Duobus 427. modò dictis, 3. Fac. nat. 15. & Us. puls. 5. quibus docet, Incisa vena vacuari simul sanguinem omnem, etiam ex arterijs. Hujus rei veritatem demonstrant plurimæ veterum historiæ, in primis Romanorum, è quibus tres tantum afferam hoc loco ex Taciti Annal. 15. qua de conjuratione adversus Neronem. Et quamvis incertum sit, An milites solverint venas tantum, & eo modo, quo nostri chirurgi: incertum tamen perinde est alterum, quod quisque sibi imaginetur. In ea igitur conjuratione primus obiit abruptis brachiorum venis (ut loquitur Historicus) L. Piso. Alter fuit Seneca, educator, præceptorque Tyranni, cujus, uxorisque brachia eodem ictu milites exsolverunt. Verum, cum Senecæ corpus senile, & parvo victu tenuatum, lenta effugia sanguini præberet, crurum quoque & poplitum venas abrumpunt. Sed cum ne sic quidem moreretur, immò verò, ne cicuta quidem sumta, stagnum calidæ aquæ introijt, cujus vapore exanimatus est. At Paulina uxor, cū obligatis brachijs sanguinem pressisset, supervixit, ore ac membris in eum pallorem albensibus, ut ostentui esset. Meminit hujus rei & Dion Cassius, in Nerone. Tertius fuit Lucanus. Is profuente sanguine, ubi frigescere pe-

des manusque, & paulatim ab extremis cedere spiritum, fervido adhuc & com-
pote mentis pectore, intelligit: recor-
datus carnem à se compositū, quo vul-
neratum militem per ejusmodi mortis
imaginem obijisse tradiderat, versus ip-
sos retulit, eaque illi suprema vox fuit.
Ij sunt l. 9. belli civ. qua de itinere Cato-
nis in Lybiam:

*Impressit dentes hemorrhoidis aspera Tullo,
Magnanimo juveni, miratoriq; Catonis.
Viq; solet pariter totis se effundere signis
Corycij pressura croci: sic omnia membra
Emisere simul rutilum pro sanguine virus.
Sanguis erant lacryma, quacunq; foramina
novit
Humor, ab ijs largus manat cruor, ora redun-
dant,
Et patula nares, sudor rubet, omnia plenis
Membra fluunt venis, totum est pro vulnere corpus.*

428. Superaddam quartum ex 16. Annal. (propter raritatem dignum commiseratione) L. Veteris, cum focru Sextia, & Pollutia filia, exstincti. Tunc, (inquit,) eodem in cubiculo, eodē ferro abscindunt venas, properiq; & singulis vestib. ad verecundiam velati, balneis inferuntur, pater filiam, avia neptē, illa utrosq; intuens, & certatim precantes labenti animæ celerem exitum, ut relinquerēt suos superstitēs & morituros. Servavitque ordinem fortuna: ac senior prius, tum cui prima ætas, exstinguuntur.

Porrò Natura, quemadmodum venam.] Occupatio. Sed quid fit de illis *αιασομύωσιν* in fætu perfectō, in quo illarum usus non est amplius? Exsiccantur, non secus ac vasa umbilicalia. Ubi hoc addendum est, Tubum, qui est inter utramq; arteriam beneficio membranæ illius, impenetrabilis; Os, quod est inter utramq; venam, beneficio membranæ illius, quæ usum valvulæ illi præbet: ita obsignari (ceu Vesalius loquitur) ut vestigium quidem aliquod appareat, foramen autem totum sit clausum.

Quæ enim nulli omnino usui.] An tubus, de quo dixi, colligat postea inter se duo illa vasa? An idem fit de arteriis umbilicalibus? Certe de vena umbilicali dictum est l. 4. c. 14. ex Scaligero, Laurentio, Fabricio Hildano, quam insignem habeat usum!

Deinceps perscribemus.] Lib. 14. & parte 15.

Quod verò pulmo.] Refert se ad præcedentis libri c. 2. in quo docuerat, pulmonis unà cum aspera arteria duplicem esse usum, alterum, ut refrigeret cor, alterum, ut sit instrumentum vocis.

10 Hunc duplicem usum promittit se explicaturum per partes, ubi memoriæ gratia repetierit historiam. Cæterum, quod heic ait, Nullam orationem æque bene posse docere historiam partium, quam *ἀπὸ τῆς ἰσχύος*: pertinet ad commendationem exercitiorum Anatomicorum, de quibus supra dictum mihi est l. 1. c. 17. Non dissimilis oratio est infra l. 12. c. 8.

ἔδὲ γὰρ ἰκανὸς ἐκτεταῶσαι λόγῳ ἔδειξεν οὕτως ἀκριβῶς, ἔδεν τῶν φαινομένων, ὡς ἀφ' ἑἰς ἑἰς, nulla oratio tam accurate describere potest quidquam eorum, quæ sub sensum cadunt, quam sensus ipse, tactusque. Nimirum, i a lego, certus, si leg. sit *ἰκανῶς*, ut vulgo legitur, addendum esse vocem *δύναται, potest.* Geminus planè est locus in eo 7.

Ex Anat. de partibus similaribus, cum ait Gal. *ἡ ἀσπληνία γὰρ ἐστὶ τῶν ὁμοιομερῶν ὀνόμαζομένων ἐν τῇ ἀλήθειᾳ, τὴν δὲ ἐστὶν ἀκριβῶς ἐκ ἑαυτῆν. ἀλλ' ἐστὶν καὶ ἕτερα ἀπὸ τῶν ἰδιότητος τῆς, ἣν δόποζαίηαι μὲν οἶόν τε τῷ λόγῳ δηλώσαι δι' ἐναργῶς, ἀμήχανον. εἰ γὰρ ἰδόντι μόνον ἢ ψάσσειν σαφῶς διαγνώσκονται, τῶν ἀδύνατον ἀκριβῶς διδασθῆναι λόγῳ πειρηθῆσαι μὲν τι τινὰ πρὸς τὴν ἀκριβείαν αὐτῶν ὅτι σκελετὸν οἶόν τε, Partes vocatae similes, (vult dicere) sunt quidem sibi invicem vicina, quoad intuitum primum: at vero essentia illarum non est uniusmodi, sed plane diversa.*

40 *Habent enim singula proprium quid, quod verbis quoquomodo describere possis, dicere vero expresse, Quid sit? impossibile.*

Quæ enim ab eo tantum, qui videt aut palpat, recte dignoscuntur, illa nullatenus verbis doceri possunt, licet oratio ipsa sit quasi manu ductio quædam ad accuratorem rei totius considerationem. Atque hæc ultima verba 430.

50 pertinent ad occupationem, quam heic etiam tangit, Cur ergo scribis isthæc? Quia (inquit,) non omnino inutilis res est, sed servit, partim ijs, qui antea viderunt Anatomias, refricando illis memoriam, partim ijs, qui non viderunt, præparando illos aliquo modo ad

do ad rerum cognitionem. Hoc dicendum quoque fuerit de picturis Anatomicis, etiam Botanicis. Licet enim nullus penicillus Naturæ solertiam assequi possit, quod Sylvius l. 3. Hagog. cap. 3. multis verbis docet: facit tamen ea bona, quæ dixi. Tantum enim abest, ut omnia possint verbis explicari, ut ne quidem omnia ad sensum demonstrari possint, ut ita loquar ex cap. 14. quæ de artificio naturæ in nervis recurrentibus. Hinc fit, ut 3. κ. γέν. 2. nugatoriam vocet Anatomix scientiam illam, quæ ex libris capitur, & qui ita discunt, κωθερηγας ου βιβλις, *naut ase x libro* appellet.

CAP. II. III.

431. **H**oc itaque viscus, quemadmodum he-
par.] Promissa historia. Agit autem heic de pulmone, cujus sex partes similes breviter explicat. 1. Est Caro, de qua dicit, non fecus ac in hepate, esse vasis suis (quæ sint illa, dicitur) κωθι περ σοιβη. Simili locutione utitur 6. Ex. Anatom. II. cum ait, Carnem hepatis vasis ipsius interponi δίκην σοιβης. Ita enim legendum est, non σοιβης, ut vitiosè alicubi legitur. Vertendum autem, non, quemadmodum Andernacus ibi & Vesalius, stipationis modo: sed ut Calaber heic, Instar stœbes. Est enim σοιβη, herba, quæ φλεως etiam dicitur Theophrasto 6. Histor. 1. & habet præter folium spinam. Hic enim sensus est, non quem Plinius illi affingit l. 21. cap. 15. non etiam, quem Gaza illi dedit, quemque reliquit ille, qui Augiæ stabulum se expurgasse credit. Est autem σοιβη, η φλεως, ut Tiberius Mulomedicus ait, ω χρωται εις τα σιγματα εσωθεν, τα σπιτιδερμα τῶν νωτοφορις ζωις, *herba illa, cuius molli rubicundaque lanugine utuntur ad faciendas clitellas, que imponi solent dorso iumentis.* Hinc est σοιβας, (quanquam frequentius scribatur σιβας) quod auctore Eustathio Iliad. γ. significat & πελη & εἰον κωθεπεπιτημυνην, & πεπιλημυνην & ρωμνην, *levi denses, & quasi pedibus conculatæ & coactæ culcitæ,* ex rebus vilibus, quales sunt frondes, calami, algæ, flocci, herbæ alia molles, in quibus juvenus Laconica domiebat, autore Plutarcho in Ly-

curgo & Inst. Lac. Hoc igitur vult Galen. Quod corporibus nostris, aut etiam jumentorum, præstat stœbe, culcitris inserta: id caro pulmonis & hepatis præstat vasis suis. Præstat autem ερεισμα & ερωμα, ut infra cap. 8. loquitur, *fulcrum & præsidium*, quo molliter & sine offensa cubent. Vide, quæ supra sunt allata ex Platone l. 1. cap. 13. & accommoda illis quoque, quæ l. 4. cap. 12. de carne hepatis dicuntur. 2. 3. 4. Sunt vasa. Sunt n. triplicia, vena quidem arteriosa ex dextro cordis ventriculo, arteria autem venosa ex sinistro enata, sursumque elata, aspera deinde arteria ex faucibus deorsum prolapsa. Hæc (inquit) singula vasa dividuntur primum in duas partes magnas, quarum altera dextro pulmone, altera sinistro debetur, & hæc rursus in alias duas minores, & sic deinceps in alias atque alias, usque dum per ventum sit ad fines pulmonum. Hæc de re mox plura. 5. Est Membrana ambiens, quam tenuem esse ait, licet non sit sine notabili densitate, ob quam sæpè sputa moratur, 2. Prognost. 60. 6. Est Nervus, à sextâ conjugatione cerebri, è qua sunt etiam nervi oris ventriculi. Est autem duplex, putà, in utriusque lateris pulmonem, ut se explicat 4. Loc. aff. 5. sed qui extrinsecus tantum per membranam dispergitur, profunditatem visceris non ingreditur. Quod quare fiat, causam dixit l. 6. cap. 18. quin potius l. 5. c. 10. quo se referet mox c. 9. Hinc est, quod pulmonis ulcera non doleant, ut est in de Loc. aff.

Diximus.] Lib. 6. c. 4.

433

Monstravimus.] lb. c. 10.

Quod nonnulli asperam arteriam.] Hæc de re significantissimè loquitur 7. κ. τόπ. 1. Quondam, (inquit) cum nondum eas, quæ similiter, ut cor pulsant arterias, sic nominabant, solam eam, quæ ex pulmone in laryngem emergit arteriam, arteriæ nomine vocabant, venas nominantes in totum, velut eas, quæ non pulsant, sic etiam illas, quæ pulsant. Postea verò consuetudine obtinente, ut Arteriæ nomen de pulsantibus venis diceretur, propter equivocationem, asperæ apponentes, eam, quæ ex larynge descendit in pulmonem, Asperam arteriam appellarunt. Sed & Bron-

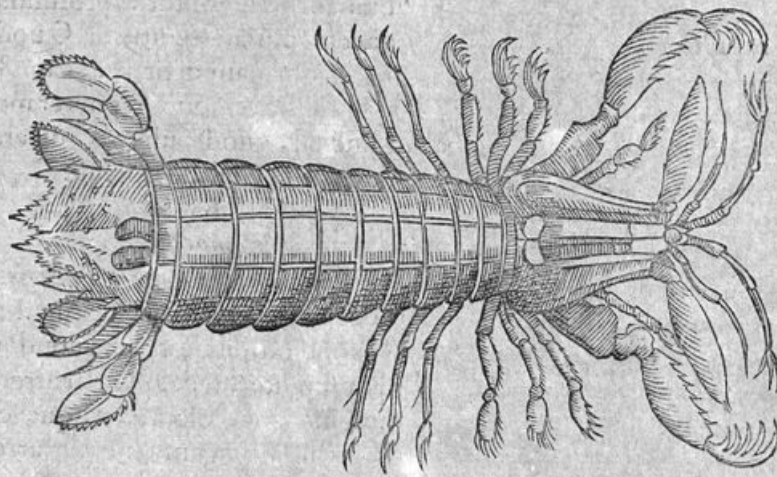
chum vocarunt eandem, unde (nam ita vertendum erat πῆπειδῆ, ne quis putet βρόγχον propriè cartilaginem significare,) cartilaginosa corpuscula, (quæ plurima ejus pars sunt) bronchia nominari solent.

Est sanè particula quædam simplex.] Post historiam pulmonis texit etiam historiam asperæ arteriæ. Hujus cum duæ sint partes, Caput seu Larynx, & Aspera arteria ipsa: de hâc tantum agit heic, acturus de larynge infrà cap. II. & seq. Hujus quatuor partes similes numerat. 1. Est Cartilago, quæ plurima heic est, quippe ex quibus aspera hæc arteria constructa est. Harum figuram ait esse semicircularem, qualis & valvularum cordis σφραγιδῶν, de quibus abundè lib. sup. 2. Est corpus quoddam membranæ & ligamentosum, quod unà cum cartilagine implet totum circulum. 3. Est membrana interior, quæ à palati œsophagique tunicâ orta, totam interiorem superficiem inungit. 4. Est membrana exterior, quæ alius est ab ista altera naturæ, à pleura scilicet ortum capiens, totamque exteriorem superficiem obducit.

434. *Similimis corvulorum ostracis.*] ὁμοιοῦσιν

πῆ τῶν καρῶν ὁσείσιν. Mendum heic est, quod in Aldino codice vidit I. Alexandrinus, in Basileensi non correxerunt illi, quos correctioni præfuisse ait Typographus, notavit autem in marginalibus Latini Ex. prioris Gemusæus, ut puto, itaque mansit in posteriori quoque, substituitque τῶν καρῶν, τὸν καρῶν. Rectè: at minus rectè, cum de scarabæis exponit, fortè imitatione Revisoris nostri, ut dixi suprà l. 3. ca. 12. Illi causæ jam accedit altera, quod scarabæi crusta non sit facta ex pluribus ὁσείσιν, qualem esse τὸν καρῶν ex hoc loco doceri potest. Ex quo argumentum petere licet contra Rittershufium nostrum, Comm. in 2. ἀλ. Oppiani, aliosque, τὸν καρῶν non esse genus cancrorum, quod cauda differat ab alijs. Cancræ enim habent solidam (excepta cauda) testam, si omninò cancris annumerare velis etiam gammaros, nostros. Ex eodem argumentum accipere licet pro opinione illa, quam suprà l. 3. defendi, τὸν καρῶν esse Locustam illam, cujus ibi memini. Hujus picturam do ex viva, ut tantò clarior sit comparatio, quam Galen. heic instituit.

LOCUSTA, PISCIS.

435. *Antea memini.*] L. 4. c. 8. Tu vide mox c. 7.

In omnem pulmonis partē.] Græca sunt: πᾶν τὸν τῶν πνεύμων φέρει, μὲν τῶν δὲ τῆς καρδίας ἀρτηρίας εἰς ἅπαντας αὐτὰς τὰς λόβους διανεμομένη, in omnē pulmonis partē it, distributa unà cū vasis cordis in singulos pulmonis lobos. Et infrà c. 8. γνοίης ἂν ὡς καλῶς ἡ φύσις ἐτίθει

ἀρτηρίων γένος διττὸν αἰεμίξει τε ἐδέπλαξε τῆς τραχηλίας ἀρτηρίας, intellexeris sanè, quam pulcre & coccinè natura miscuerit & copularit aspera arteriæ bronchijs duplex aliud vasorum genus Distinctius ibidem, Naturam cōstituisse asperā arteriam mediam, &c. Hujus positus causā reddit ibi, Debit aspera arteria esse media inter venam arterio-

arteriosam & arteriã venosam, ut ab illa quidem nutrirı possit, in hanc autem deponat aërem, in cor dehinc ablegandum. Mihi vero huius positus longe gravior videretur esse causa, illa (inquã) quam supradixi, Vt in illo itinere refrigeretur sanguis, & de vena arteriosa in arteriam venosam per toties iam dictas ἀναστροφάς transflumtus, effundatur in sinistrum cordis ventriculum. Hac de re iudicent, quorum nihil interest aliud iudicari. Quorum autem 436. interest, hæc considerent, Primum, Hoc quidem admitti posse, venam arteriosam adiacere bronchiis pulmonũ, propter eorundem nutritionem, quãvis non primo nature scopo: at alterum admitti non posse, arteriam venosam adiacere propter receptionem aëris. Non enim solum aërem continet, ipso 20 Gal. doctore (ne de aliis locis dicam) heic, cum dat illi αἷμα ἀτμῶδες, καὶ λεπτόν καὶ καθαρόν, ἐκ ὀλίγον, sanguinem vaporosum, tenuem, purum haud paucum. Qui sanguis quia procul dubio talis est, quia in dextro ventriculo talis factus est, & iam ex vena arteriosa per ἀναστροφάς sæpe dictas huc translatus: quia etiã valvulæ arteriæ venosæ attestantur inductioni: estne via, quam ego dico, tam 30 improbabilis: vel ideo, quia simul dico, quomodo refrigeretur sanguis: quod tu, qui iter per sæptum cordis cogitas, dicere non potes. Secundò, Si arteria venosã recipit aërem à vicinis bronchiis, cur vena arteriosa non recipit? Certè, eodem modo adiacet? certè, substantia ipsius retinendo aëri aptior 437. est, quam sit arteriæ venosæ? Hoc si novum tibi videtur esse, per vetus esse intelliges ex his Hipp. verbis l. de Corde. τὰ φλεβία ἐρχοῦνται τὴν ἀναπνοὴν ἐς τὴν ἀριστερὴν κοιλίην, ἀριστερὴ δ' ἐς πρὸς ἄλλην, Venæ respirationem obeunt in sinistrum ventriculum, arteriæ autem in dextrum. Hic si satis non est portando oneri, accipe validos duos Atlantes, Piccollominum 4. Præl. Anat. 5. Bauhinum 2. Theatri 26. Fortassis autem non sufficit tibi sola autoritas: Audi igitur rationem quoque. Si 40 dexter ventriculus eo usque calet, ut sanguinem, ex hepate elatum, exactè possit elaborare, quod est, purificare, attenuare, & spirituum copia perfundere: profecto opus etiam habebit re-

frigerio. Id autem aliunde, quam ab aëre non potest habere. Vide supra l. 6. c. 10. Tertio, utar argumento, quo Cæsalpinus & alii contra usum ventriculorum cerebri utuntur. Si aër, cordi alterando dicatus, dispergitur in latum illud æquor pulmonum, ut ibi cõcoquatur: quid cogit illum redire in angustos illos meatus: angustiores certe illis, per quos sanguis ex arteria venosã in bronchia fertur, ut infra c. 8. subtiliter nimis philosophatur Galenus? Quarto, si in calidissimo hoc viscere coquitur aër, quo modo refrigerat postea?

Neque ullã in re dissident.] Hoc & allata rationi repugnat & sensui. Rationi: si enim non amplius premunt æsophagum, non est etiam opus illa naturæ sollicitudine, ut compleat circulum interposita membrana. Quin totus debet esse in pulmonib. circulus, ut semper pateat aëri via. Sensui: toti enim sunt circuli in pulmonibus. Idem sensus nos docet, in pulmonibus non tantum circulares esse, sed & quadratas aliquando, aliquando alius figuræ. I. Alexandrinus vult exculpere Galenum (ut video) τῶ πολλοῖ, quasi voluerit, multos, non omnes anulos esse σιγμοειδέας.

Hoc solum in pulmone vas.] Monet imperitiores, ex tribus pulmonis vasis (de quibus non ita pridem) bronchia asperæ arteriæ sola esse sanguine vacua, cũ reliqua duo sanguinem contineant. Ubi id observandum venit, ramos arteriæ venosæ sæpe dici arterias læves, ad differentiam bronchiorum, quæ sunt arteriæ asperæ. Et ita heic quoque loquitur, cum læves arterias ait esse sanguine plenas, contra quam volebat Erasistratus, quem hæctenus sæpe vellicavit. At cauto opus est, ne in Erasistrati delirium incidat, si quis, in oppositione venæ arteriosæ & arteriæ venosæ, opponere velit aërem sanguini.

Quando vero ruptio aliqua.] Tres causas, ob quas sanguis è vena vel arteria fluit, διαίρεσις, ἀναστροφίσις, καὶ διαπήδησις, solutio continui, apertio ipsius vasis transcolariis, de quibus vide 5. Meth. 2. & ibi Pacium.

CAP. IV. V. VI. VII.

Præ autem non prorsus.] Absoluta historia pulmonis & asperæ arteriæ, M

refumit utramque partem, explicaturus sigillatim, Quos usus præbeant animalibus? Agit autem per *περὶ τὴν ἀσπέρην* primo loco de aspera arteria, de qua quinque exponit problemata.

Quorum primum est.] Cur aspera arteria est talis, qualis iam est? cartilaginosa, (inquam) & membranosa? non autem vel cartilaginosa tantum, vel membranosa tantum? Respondet latissime, aut potius (ut Naturæ solertiam faciat admirabiliorem) eandem responsionem ter repetit. Quia (inquit) aspera arteria servit duabus actionibus, respirationi & voci; & respirationi quidem per corpora mollia & mobilia fieri debet, vox autem per dura & immobilia: fecit Natura vicus hoc (ita enim appellat, nemireris) ex utrisque. Quatenus igitur vocis instrumentum est, composita est ex cartilaginibus, quæ duritiam habent, edendæ voci convenientem,

440. Non (inquit) qualem ossa habent, (vide tu Columbum l. 1. cap. 13. qui laryngem sæpissimè vidit ossicam) quæ vocem evertunt & elidunt: non etiam, qualem membranæ, quæ molliores sunt, quam ut percuti possint. Quatenus respirationis instrumentum est, composita est ex membranibus, quæ motum præbent cartilaginibus, quas eadem colligant inter se, vinciuntque. Iam, quatenus utrumque facit, alternatim positæ sunt cartilagines & membranæ. An addi potest alius usus, ille, inquam, quem paulo post c. 8. adscribet densitati venæ arteriosæ? Certè bronchia asperæ arteriæ sunt aptiores servandæ capacitati pulmonum, quam venæ arteriosæ. Vide infra c. 8.

In iis, quæ de voce conscripsimus.] cap. 8. fragmenti, quod habemus, cum titulo, de Vocalium instr. Anatomia.

Duriora autem facile ipsum evertunt.] Hanc in rem pulcher est locus apud Vitruvium l. 5. Archit. c. 5. qua de Theatri temporariis, quæ ex ligno fiebant tantum, & æternis ut sic dicam ex Plinio l. 36. c. 18. Illa. n. sonabāt ex se: hæc opus habebāt *ἡχοίς*, de quibus mox cum Gal. nostro.

Quod initio ostendimus.] L. 1. c. 16.

441. Porro, quod cartilago sit primum.] Occasione disputationis hujus, accersit quædam ex fragmenti citati ca. 2. & 3. de larynge, de quo mox (ut dixi) hoc ipso lib.

7. Possit autem (ut hoc quoque addam) ex hoc loco augeri fragmentum illud, V. g. quod ait, *Asperam arteriam concinnare & præparare laryngi vocem, eandem autem augeri, & à palato, quod sit quasi ἡχοὶν quoddam, & à gargareone seu columellâ, quæ sit quasi plectrum quoddam:* Item illud, *Propria vocis materiam esse, non quamcumque, exspirationem, sed vehementem, quæ ἐκφύσησις, exsufflatio dicitur, de qua vide sis, quæ notavi ad l. 8. c. 7.* Possunt & illa addi, quæ infra c. 13. habet, *τὴν γλωττίδα esse primū & principalissimū vocis instrumentū.* Itē, (quæ repetit l. 16. c. 4.) *quod quæ admodum fistula est inutilis absque lingua: ita larynx absque glotti de.* Itē, quod non edat vocem, nisi angustetur, &c. Nec non illa, quæ l. 13. c. 6. *Laryngem, in motu suo sursum & deorsum, implere totam colli longitudinem, quæ est à maxilla inferiori ad clavicularum usque.* Illa quin etiam, quæ 2. Sent. Hipp. 4. multa de negotio vocis dicuntur, mihi heic non perscribenda, vel ideo, quia in omnium manibus sunt. Propter contrariam causam, (quia inquam paucis nota sunt,) & forte à Gal. etiam docta in Commentariis de Voce asseram huc quædam ex fragmento lib. Arist. *περὶ ἀκροῦσων, de audibilibus*, quod Franciscus Patricius Tomi 1. lib. 7. Discuss. Perip. exscribit ex Porphyrii Com. in Mulicem, & habent cum aliis Arist. operibus 442. Sylburgius, Casaubonus, Pacius. Docet ibi Philosophus, Multas quidem sonorum differentias fieri, tum ob oris figurationes, tum ob aëris percussiones, unde accidat, ut homo imitari possit omnium animalium voces, licet & aër & instrumenta sint eadem, illas autem quibus homo differt ab homine, fieri ob partium vocalium differentias, fere in sensum non incurrentes. Pulmo v. g. parvus, densus & durus, neque multum aëris recipere potest, neque multum emittere, cum sit intractabilis: contra habet magnus, mollis & validus. Sic, aspera arteria longa, sed arcta, difficulter emittit multum aëris, & sonum facit violentum: contra, longa & lata simul, facile quidem emittit aërem, sed sonum præbet vacuum, & quasi intus conclusum, ob loci interni amplitudinem. Ita, si brevis sit arteria, subito evolat aër, sonumque facit acutum. Non solum autem (addit) conformatio ipsa partium varietatem vocis facit, sed &

πῶς, τὰ πρὸς τὰ ἀγλαῖα γινόμενα, affectiones, quae vasis partibusve accidunt. Si enim pulmo & arteria sint humida, distrahitur spiritus, vocemque facit difficilem, ceu fieri videmus in catarrhis & ebrietatibus: contra si sicca sint, aspera fit vox & disrupta. Porro, varietatē facit, pro ut vox incidit in aures vel integra vel dispersa quemadmodum enim, si quis loquatur alteri per tubam, per fistulam 10
 443 videtur adstare ipsi ad aures, quia vox nō dilabitur, imo recta fertur ad aures: ita, si quis longius aut propius absit, in eadem locorum differentia, aut non eadem, mirifica fit varietas. Aliam varietatem facit maior aut minor articulatio, quae fit partim à lingua, ore, palato, dentibus, naribus, partim à robore & imbecillitate loquentis. Et hæc quidem afferre mihi libuit: si vacat, 20
 considera reliqua, non pigebit, spondeo. Si immorari his libet, inuenies in hanc eandem rem alia 4. Hist. 9. item 5. Gen. 8. Mihi duo heic lubet adsuere. Alterum: Videri ex hoc fragmento explicari posse, Quid sit *Φωνὴ λευκὴ καὶ μέλαινα, vox alba & nigra*, cuius meminit Philosophus 1. Top. cap. 13. & noster 3. Diff. pul. 6. 4. Loc. aff. 6. extr. 1. Prochet. 3. Vox enim nigra videtur esse, quam heic vocat *τυφλὰν καὶ νεφώδη, caecam & nubilosam*, item *σκληρὰν καὶ διασπασμένην, duram & diuisam*, quamvis hæc videatur esse differentia tantum vocis nigrae. Sic vox alba videtur esse, quam appellat *λαμπρὰν ἢ σελήνην, lucidam & perspicuam*. Nam *λευκὰ λέγειν* est perspicua & clara eloqui, autore Casaub. in Athen. l. 9. cap. 7. item in illud Persii Sat. 1. Per me equidem sint omnia protinus alba. Alterum: Esse in hac oratione Aristotelis insigne exemplum, quomodo solvenda sit difficultas, quae sæpe nobis obiicitur in individuis, in quibus nulla apparet ad sensum differentia, cum in effectu sit maxima. Nimirum, hoc est illud, quod facit proprietatem (quam vocant) individualem, nullo calamo, nulla lingua dicibilem. 30
 444 Hanc memini præceptorem incomparabilem, D. Ph. Scherbius, exponere hoc simili. Facit fusor aliquis viginti tintinnabula ex eadem materia, in eodem typo, eodem loco & tempore, neque tamen ullum illorum habet sonum

alteri prorsus similem: quæ causa est? Artifex est idem, materia est eadem, ignis est idem, typus est idem; omnia conspirant ad eundem plane effectum: neque tamen idem plane est effectus. Et tu si oculos consulas, si tactum, si pōdus, si alia, non dixeris ullā esse inter omnia tintinnabula differentia: differentia tamē esse, arguit sonus. Sunt quædam (aiebat Præceptor) quæ neq; scribi possunt, neque dici: & tales sunt differentia ista. Fortè non est æquabilis materiae crassities, quod ignis non æqualiter pervaserit omnes particulas. Forte superficies non est utrobique æqualis, quod materia fusilis iam esset aliquantulum refrigerata. Forte alia sunt. Nam nisi omnia concurrant ad exactissimam amussim, non fit idem sonus. Ita in hominē ut sit eadem vox, oportet os sit tale, arteria talis, pulmo talis: quæ quia nunquam plane sunt eadem, nunquam etiam fit eadem vox. Ita, cur heic coquitur bona cerevisia, ibi coqui non potest: non tantum in diversis locis, sed domibus etiam sæpe contiguis? Quia variant quædam, quæ in sensus non incurrunt. Hæc libuit mihi hac occasione afferre, ut minuat tantum admirationem. 30

Veluti ἡχηῖον quoddam.] Iam dixi in Variis meis, Vocem hanc habere apud Vitruvium geminam significationem, Galenum autem accipere in ea significatione, in qua ille l. 5. c. 5. pro loco (inquam) illo Theatri, in quo collocata fuerant vasa quædam ærea, ad procurandam, non ἡχῶν quandam, ut Victorius vult l. 20. Var. cap. 7. sed sonorum quandam differentiam, uti (verba sunt Architecti) vox scenici sonitus tactum cum offenderit, aucta cum incremento, clarior & suavior ad spectatorum perveniat aures. Quo ipso refutatur Bern. Baldus in verbis Vitruv. qui τὸ ἡχηῖον vult esse βροντεῖον Aristotelis, quod aliis κεραυνοσκοπέιον, de quo videre est Aristophanis Interpretem in Nebulis, Pollucem, & post alios Scalig. patrem 40
 1. Poët. 21. Autor est Scaliger filius in Chron. Eusebii, n. 400. ἡχηῖα dici etiam saxa quædam sonantia, aut statuas loquentes, qualis Memmonis apud Plinium l. 36. c. 7. aliosque quos citat Dalechampius ibi. De eadem re idem

Scaliger, in illud Virg. in Cirin, agit.

Sæpe lapis recrepat Cylleia munera pulsus.

446. Verum de his Gal. non loquitur: hoc autem vult, Cavitas palati refringit vocem, non secus ac ἤχαιον in theatris. Huic rei favet curatio Gallicorum, ab Amato excogitata 5. Curat. 14. An hoc officii debetur alii parti? Offi spongioso narium? Videmus enim, quibus læsa est hæc pars, vel ab influente pituita, vel ab excrecente carne, quam Polypum vocant Practici, vel ab ulceribus & erosionibus Gallicis, vel aliunde: eos raucum quid strepere, quod Persius diceret Sat. 1. de nare loqui. An palato quidem, sed non quatenus hanc conformationem cameratam habet, verum quatenus inclusum habet os palati, quod hodie sphenoides dicitur? Vesalius certe l. 1. cap. 6. valde probabiliter docet, vocis gratia cavum esse. An non huic tantum, sed & ossi frontis debetur? A palato enim in cavitatem illam geminam via est aëri, ut Columbus est autor l. 1. cap. 5. qui ut Fuchsius 1. Anat. 15. observavit, apertis iis in expiratione tanta cum violentia erumpit, ut candelam subito exstinguat. Unde fit probabilior eiusdem Columbi sententia cap. 11. per nares ingredi in cavitates illas. Quidquid sit, Fallopius, autore Bauhino 3. Theat. 6. τὸ ἤχαιον tribuit huic loco. In ovibus sæpe vidimus in Italia, præeunte D. Campana pituita plenas fuisse has cavitates: aut etiam in utraque vermem oblongum & crassum. An inde est crassum illud ovium Bee, unde Beelare, aut Balare ducitur Varro, initio 2. de re rustica?

447. *Et γαργαρεῶν, quasi plectrum.* Vulgo dasß Zäpfflein. Tam præstans huius particulæ usus si est, mireris, quæ fieri possit, quod, illa exesa, non superveniat tamen ullum vocis detrimentum, quod diligentissimus non semel vidit Fallopius: Hac de re dicendum erit mihi l. 11. cap. 11. Interim licebit tibi Riolanum audire, Com. in Gal. de Anat. musc. 22. An hæc pars habeat musculos proprios? Cæterum, πλῆκτρον heic accipitur in eo sensu, in quo Stratonicus Citharædus apud Athenæum, l. 8. ἐπι-

ρον, ὡς βασιλεῦ, σκῆπτρον, ἕτερον δὲ πλῆκτρον. In quo dicitur etiam, cum lingua vocatur πλῆκτρον, ὅτι πλῆκτρον τὸν ἀέρα τὸ λόγον ἐργάζεται, quod, dum aerem percutit, sermonem format. An igitur hoc iterum debetur alii parti? Linguae! Nam & hoc sensu, nisi fallor, filii Corah vocant linguam suam κλάμον γραμματικῶς ὄζυγράφη, stylum scribæ velocis. Locus est Psal. 45. In usu gargareonis assentior Varolio 1. Anat. 3. & 10.

Quam antea attigimus. Lib. 6. c. 9.

Positio vero ipsa omni arte caret. 448.

rum, Cur cartilagine habuerunt eum positum quem habent? putate, ut anterius, versus pectus, sint integræ: posterius, versus spinam membranosa? Respondet, Commodum hinc duplex est, quorum alterum ad ipsam arteriam pertinet, alterum ad gulam, cui incumbit. Aspera arteria, quia anterius, qua patet externis iniuriis, cartilaginosa est, hoc modo minus afficitur. Gula ita minus patitur ab arteria, quando partes ipsius molliores incumbunt gulæ. Sed quod maioris momenti est, In maiorum molium deglutitione, aspera arteria cedit, viamque liberam præbet cibis descendentibus.

30 *Atque etiam quod rotundum.* Tertium, Cur rotunda est aspera arteria, quemadmodum etiam gula? Respondet, referendo se ad l. 1. cap. 11. & 14. item l. 3. cap. 8. l. 4. cap. 7. (quem locum vide) quæ de commodis figuræ huius? Quæ sunt, Rotunda Minus sunt obnoxia difficultatibus, & plus capiunt.

Quod autem per communem quandam tunicam. 449.

40 *Quartum,* Cur duo hæc instrumenta, arteria & gula, habent tunicam eiusdem originis & naturæ? Respondet appositissime, Quantum serviat deglutitioni tunica, quæ gulam regit, dictum est mihi supra l. 4. c. 8. at vero, quia deglutitio fieri non potest, nisi larynx sursum erigatur, qua de re infra. c. 9. habuit ille eandem cum gula tunicam, ut facilius attolli possit. Huic accedit altera causa, Quia per asperam arteriam semper aliquid potus deerrat, quin non raro aliquid cibi: debuit eius tunica eiusdem esse naturæ cum illa, quæ principaliter servit cibo potuique. Huius rei occasione subnectit tres usus, quos peculiariter præstat tunica hæc arteriæ.

arteriæ. 1. Munit arteriæ cartilagines adversus acrium humorum defluxus, præcipue falsæ pituitæ, quam vocat (ut puto,) ὀρρόν Φλεγµατος ἔχρησόν, *serum pituitæ non naturale*. 2. Munit eodem modo contra aërem, maligna aliqua qualitate imbutum, v.g. fumi, cineris, carbonum, &c. 3. Munit porro in expectoratione puris, aut aliorum humorum putridorum. An prioribus duobus addi potest tertius, Arteriam propterea habere tunicam cum gulâ & palato communem, ut & à superioribus & ab inferioribus humectari possit? Nisi enim salivæ usus fiat communis etiam huic arteriæ, à continente aëris reciprocatione facile exsiccabitur. Origo huius tunice. l. 9. c. 16. dicitur.

450. *In instrumentis, quæ κηλώνεια dicuntur.*] De his Arist. in Mechanicis, quæst. 29. 20 Dicuntur Græcis alias γράνη, ἢ γράνια, ἢ γράνεια, Latinis Grues, Ciconiæ, quævis id vocabulum etiam aliud quid significet apud Columellam l. 3. cap. 13.) Tollones, (corrupte Telones) Tollenones. βάρηλα; (credo,) Archimedes appellaret. Ita enim ille (non ὄχασημον, ut quidam, multo minus ἐχάσμον, aut χασίαν, quæ tamen vox Stevino placuit in Hypomnematicis Mauritanis.) 30 vocabat instrumentum suum, quod Hero Alexandrinus in libro cognomine descripsit, de quo magnifice promittebat, Δὲς µὲν πῆ ἑὼ, καὶ τὰν γὰρ κινῶ, *da mihi, ubi consistam, & terram ipsam movebo loco*, ut est apud Plutarchum, in Marcello, Synesium, in Epistolis, Pappum 8. Collect. probl. 6. prop. 10. Rammum l. 1. Schol. Mathem. & Tertzem, Chil. λέ. Caterum, Calaber totum 40 hoc simile omisit: at κηλώνεια cur scrobes appeller Revisor, equidem valde ignoro. An Grues voluit scribere? Paucis. κηλώνειον est: (inquit Turnebus 6. Advers. 18.) quod sursum deorsum hinc inde tollitur, more oscilli, & alternis hinc inde suspicit & despicit. Huius similitudinem quandam habent, ideoque idem nomen occuparunt instrumenta illa, hodie architectis usitata, 50 quibus lapides & alia tollunt, motu rotæ, quam unus & alter baiulus calcando circumagit. Habent enim superius quasi collum quoddam oblon-

gum, verum quod non est mobile, ut in illis veterum κηλώνειοις, qualia ferè sunt in puteis villaticis. Basilium Magnum laudat Turnebus quo loco dixi, ridentem aliquem, qui cum non duceret rectos scripturæ fulcos, cogebat legentes modo sursum vertere oculos, modo deorsum, quomodo Celonia reciprocant. Et hoc esset βεστροΦηδὸν γραφέν, *boum arantium modo lineas curvas ducere*. Vide, si res tanti est, Crinitum, l. 19. Hon. discipl. ca. 2. Stevvechium, Com. in Vegetium l. 4. cap. 21. Porro, oscilla quid sint, vide apud eundem Turnebum l. 7. cap. 20. Mercurial. 3. Gymnast. 8. Noli tu autem cum his confundere oscilla Virgilio 2. Georg. & Macrobii l. 1. Satur. cap. 7. & 11. Sunt enim ἀγαλµατια, *imaguncula quedam*. De quibus eorumque usu instituet te optime Scaliger in Aufonium l. 2. cap. 26. Casaub. item in Athen. l. 4. c. 2.

Ex Medicis discas licet.] Hippocrate in primis 6. Aph. 19. 7. Aph. 58. & Gal. 1. Sem. 11. quin imo Arist. quoq; 3. Hist. 8. 2. Part. 9.

Cur autem tenuis simul & densa.] Quintum, Cur tunica, de qua agitur, accipit substantiam talem, qualis dicitur? Tenuis (inquit) fuit, non crassa, ne multam cavitatis partem occuparet. Sed frustra fuisset crassior, cum hæc sufficiat. Densa fuit non rara, ut implere posset usus illos, de quibus dictum est. Cum hac densitate (addit) mediocriter sicca est, propter vocem. Melius enim sonant sicca, quam madida.

Quandoquidem in omnibus febribus.] 452. Probat posterius hoc de siccitate ex duobus affectibus præternaturalibus, sibi contrariis. A febribus, inquit, ardentibus si amplius exsiccetur membrana hæc, vox fit clangosa seu stridula. A catarrhis si amplius humectetur, vox fit rauca. Quæ providens conditor nostri, (addit) ita fecit hanc tunicam, ne in altero excedat.

Quas Hipp. κλαγγίδεις appellat.] Loca, qui vult, videat apud Eustachium Com. in Erotianum, aut Foesium in Oeconomia. Caterum, κλαγγή vox est ficta, ut βάρβαρος, ut alia talia, auctore Strabone l. 14. & est propria gruū,

si Polluci credimus, quemadmodum etiam Clangor & clangere Latinum, licet Ovidius in Philom. aquilis tribuat Columella anseribus. Fit, autore Erotiano, cum vox incipit à gravi tono, & desinit in acutum. Vide Thesaur. Henr. Stephani.

453. *Ob id enim de his Homerus scripsit.*] Iliad. 7. versus est iste, quem Gal. laudat. Descripturus enim ibi monomachiam Paridis cum Menelao, Troianos, cum suo milite exeuntes, gruius comparat, homines turbulentos cum avibus turbulentis, ut ait is, qui Rhapsodiæ argumentum præfixit. An minus recte? Ordinem enim in volatu perpetuum servant, & noctu excubias agunt.

C A P. VIII. IX. X.

Videri poterat, agentem de aspera arteria debere simul agere de capite ipsius, quod Larynx est. Curigitur his tribus capp. agit de pulmonibus, demum de Larynge? Quia arteria (siquidem sine capite consideres) cum pulmonibus æque servit utrique actioni, respirationi & voci: at larynx voci tantum. Nimirum, poterat respirationi & refrigeratio fieri, etiam si non esset peculiaris illa capitis arteriæ conformatio, sed simplex foramen, quale gulæ quoque est. Hoc dicit (ni erro) illis verbis l. de Anat. voc. cap. 6. Larynx est utilis, non solum ut meatus, sed etiam ut instrumentum motus voluntarij. Postquam igitur docuit Arteriam, ex faucibus descendentem, & in pulmones distributam, 40

454. *Sed si animum attenderis.*] Primum ut pulmo posset præesse rebus suis, de erat illi adhuc vas, quo alatur. Id vero est vena arteriosa, quæ è dextro ventriculo proficiscitur, ut sæpe sæpius iam dictum est. Hæc (ut post aliquam multa ait, repetendo breviter, quæ fuscè dixerat lib. sup.) ideo talis est, 1. ne in motibus thoracis

& pulmonum facile comprimatur. Quod ipsum iterum duplicem secum trahit utilitatem. Durities enim illa & crassities vasis facit, partim, ad conservandam thoracis capacitatem, recipiendo aëri factam, partim ad prohibendum sanguinis ad cor refluxum, qui facile accideret, si vase esset molliusculum. 2. ne sanguis tenuis, pro alendis pulmonibus à dextro cordis ventriculo factus, exspiraret, si in vasce esset tenui. Quid heic habes, quod reprehendas, dicat aliquis. Dico ego, si legisti & intellexisti ea, quæ superius dicta sunt, scies, me non negare, venam arteriosam alere pulmones: at hoc me negare, Primum naturæ scopum fuisse illum. Ne alia repetam, urgeo illud Columbi lib. 11. cap. 2. Vas hoc est maius, quam necessitas pulmonum requirat. Ita enim solis pulmonibus, rara substantia præditis, plus sanguinis tributum esset, quam toti ferè corpori, ait Arantius, obs. Anatom. 33. Vas enim illud (addit) duos digitos in adulto corpore facile admittens, tantum sanguinis per unam systolen in pulmones effundere posse videtur, quantum à cava una diastola hauserit. Tu vero rege-

455 ris forte, quod infra lib. 16. cap. 14. dicitur, Partem omnium corporis partium mollissimam, calidissimam, inquietissimam indiguisse maxima vena, qualis in nullam aliam corporis partem mittitur. Ego autem subsisto in vestigio, & dico, Natura debuit pulmoni dare, & dedit tale vas. Sed non primo scopo. Is autem fuit sanguinis traductio & refrigeratio, quorum duorum rationem mihi reddere non potes, si nutritionem hanc perpetuo crepes. Vide vero, *ὡς πίνω*, & cogita, si nutritioni non sufficit vena hæc, sed opus etiam est arteria venosa, ut conceptis verbis docuit Gal. supra: quid tandem futurum sit de pulmonis nutritione? Velenim nolis, dabis mihi, non venam tantum arteriosam, sed & arteriam venosam huic rei factam esse. Sed sit sanè is scopus naturæ alter, primus au-

mus autem, aeris in cor illatio, ut sæpè dixit Galen. ergone arteria venosa facta est duplici fini? Quid igitur absurdi est, si vena etiam arteriosa facta sit duplici fini? Tu verò jam illud mihi adijunge, Si arteria venosa continet non solum aërem, sed sanguinem vaporosum, tenuem, syncerum, non paucum, ut c. 3. locutus est Galen. loquiturque heic etiam; sanguis autem ille est è vena arteriosa, per ἀναστροφάς illi communicatus: quid restat jam, quam ut fatearis, sanguinem è cordis ventriculo dextro in venam arteriosam ferri, ex eadem in arteriam venosam transferri, & tandem in ventriculum sinistrum deponi? His adde, quæ dicta sunt, 1. Quod valvulæ omnium vasorum hoc suadeant, 2. Quod via per sæptum cordis non pateat, 3. Quod si maximè pateat, non possit tamen reddi ratio refrigerationis. Aer enim (de sententia Gal.) non nisi percoctus in pulmonibus ingreditur. Is autem qua ratione dici possit frigidus? Ex his omnibus concludo, propter pulmonum nutritionem Natura nihil peculiare fecit. Usa enim est vase, quod propter exportationem fecerat, ad nutritionem quoque. Id ipsum fuit tale, propter eandem: debuit enim per vim seu cum pulsu extrudere sanguinè in omnem pulmonis partem, ex majoribus (inquam) in minores, usque ad ἀσπέρα σπμάτα, ut Galen. vocasse audivimus. At si propter nutritionem fecisset tale: quid fieret de arteria venosa? Vehit enim illa eundem sanguinem. Ea ipsa non opus habuit tali substantia, quia non exportat, idè etiam non pulsatur, & recipit sanguinem, à vena arteriosa propulsum, in minimas arteriolas, è quibus facili deorsum fluxu, adjuvante non minimum pectoris succussione perpetua, in majores delabitur, usque dum cor ipsum contingat. Et ita cadit altera & posterior causa densitatis venæ arteriosæ. Non majoris momenti altera & prior est. Quid enim fit de arteria venosa? Illa (ajo) quia substantiam habet tenuem, an non perpetuo à thorace comprimitur? Sed dimittamus hoc, Recursui sanguinis factæ sunt valvulæ, non autem substantiæ modus. Capacitatem

thoracis (ceu supra innui cap. 4.) & petem aëris ingressum & egressum moderatur aspera arteria, ejusque bronchia. Hinc illa dicuntur 2. Progn. 50. κενὰ χῶροι ἔσσι πνέμονος, cava loca pulmonis, 3. Aph. 26. κελύαι, ventres, κελύπτεις, cavitates, 4. Loc. aff. 7. σήραξις, fistula. 4. Aph. 34. Hoc probo argumento manifestissimo ex de Loc. aff. si fortè cui non satisfacit experientia. Bronchiis pulmonis non impeditis libera fit respiratio: impeditis, impeditur & ipsa. Idè ibidem sola dicuntur instrumenta spiritalia, & rectè. Hinc in asthma te est sibilus ille, quem aër reciprocans facit, quia liberè ferri non potest. Sic 1. diff. resp. 11. ait ipse, unam & conjunctam causam parvæ respirationis esse coarctationem asperarum arteriarum. Si itaque vena etiam arteriosa prohibet coarctationem, falsum est, quod dixit, unam esse causam parvæ respirationis. Sic mox cap. 9. Ex quo manifestum est, & c. Hanc sanè ob causam, quisquis ille fuit, qui Introductionem, Galen. adscriptam, nobis dedit, factam esse ait asperam arteriam ex cartilaginibus, ἵνα ἀσύμπλωτος μὴν, πρὸς τὸ ἀδιαλείπτως εἰσπνεῖν τὸ ζωὸν, ne concidat, & animal continuo hauriat spiritum.

Neque cor ullum fructum ex respiratio-
ne.] Alterum. Pulmonibus deest vas, per quod ferretur spiritus ad cor, quandoquidem per asperam arteriam ferri non poterat, quippe, quæ cor nupiam contingit. Id verò est arteria venosa (cuius rami heic sæpè appellantur arteriæ læves, ad differentiam asperarum) quæ è sinistro ventriculo est. Hæc idè talis est, 1. Ut faciliè dimittat sanguinem pro pulmonum nutritione, 2. Ut faciliè recipiat spiritum, cordi communicandum. Nempe, quod heic non semel dicit, Cor, quia aërem ex aspera arteria transsumere debuit: debuit quoque cum illa necti. Nectitur autem mediatè per arteriam venosam, quandoquidem immediata connexioni locus non erat, ob maximam naturæ distantiam inter cor & asperam arteriam. Cartilago enim hæc est: illud caro. Et licet Galen. dicat, Naturam potuisse cordi

457.

jungere asperas arterias, mediantibus
 corporibus quibusdā mēbraneis, quo-
 modo nunc cum lævibus conjungun-
 tur: ego tamen non video, quomodo
 fieri id potuisset, nisi cor tam esset ma-
 gnum, quam magni nunc sunt pulmo-
 nes: quia enim aspera arteria (ut ipse do-
 cuit) dividitur in tot bronchia, tā lon-
 gè lateq; per omnes pulmones disper-
 sa: quomodo illa poterant jungi uni si-
 nistro ventriculo, ut quidem Gal. vult.
 Nam ego prorsus puto, Aërem, per re-
 spirationem attractum, servire etiam
 dextro ventriculo, quatenus sanguinē
 ipsius attemperat, qua in re *ομοψνησον*
 habeo Hipp. l. de Corde t. 6. & 7. item-
 que Recent. quosdam, ut dixi. Dico er-
 gò, duas esse causas, Cur aspera arteria
 non potuerit immediatè cordi jungi?
 Altera est Erasistrati illa, Tam diversæ
 substantiæ non solent à Natura jungi
 sine medio, quod supra lib. 8. cap. 16.
 de pericardio docuit Galen. & doce-
 bit infrà lib. 8. cap. 9. de meningibus ce-
 rebri. Altera est, quam dixi, Bronchia
 asperæ arteriæ debuerunt dispergi:
 quomodo ergò colligi simul in unum
 meatum potuerunt sinistro ventriculo
 applicandum? Attendit igitur Naturā
 bronchiis illis arteriam venosam, quæ
 demum in unum collecta in sinistrum
 ventriculum aperitur. Sed quid fert?
 Aërem, inquit Galen. at verò non so-
 lum aërem, sed sanguini permistum, ne
 tu putes Erasistratum me esse. Hem
 Galen. odoratus es ipse vitium rationis
 tuæ! Quod enim suprā quoque dixi,
 si vena arteriosa & arteria venosa ita si-
 bi opponuntur, quod illa quidem san-
 guinem vehit, hæc autem aërem; an-
 non, quemadmodum vena arteriosa
 vehit solum sanguinem, ita arteria ve-
 nosa solum spiritum, seu aërem? Odo-
 ratus est, inquam, Gal. hoc vitium, ideò
 allata Erasistrati opinione, se illi affi-
 nem esse negat, Quia non dicat, arte-
 riam venosam solū aërem vehere. Ego
 verò dico, Pugnare hoc hypothesi, quæ
 nititur oppositione illa, quam & Co-
 lumbus urget & Arantius. Sed sit sanè,
 facta sit arteria venosa duplici fini: cur
 non vena quoque arteriosa? Hoc enim
 illud est, quod toties jam dixi de du-
 plici utriusque vasis usu. Vehit autem
 arteria hæc venosa, non sanguinem,

cum aëre mistum, ut Galen. censet: sed
 sanguinem, cui aër frigidam suam qua-
 litatem impressit, ut mox latius dicam.
 Non ergò Gal. respondit ad difficulta-
 tem, sed auxit. Verum, his missis videamus
 porrò. An non, mi Galen. si ex aspe-
 ra arteria recipit aerem arteria venosa,
 oportet viæ quædam sint, quæ aëri qui-
 dem pateant, sanguini non pateant? Se-
 cus si sit, perpetuæ fient *αιμωροησεις*, san-
 guinis spuitiones. Ita profectò: Harū enim
 orificia (verba sunt Gal.) à natura nihil
 temere agente, eò symmetriæ ac com-
 moderationis adducta esse necesse est,
 ut vaporum quidem ac spiritui sint pervia,
 sanguini verò & crassis similiter sub-
 stantiis invia. Honestà oratio, & quam
 planissimè desiderat hypothesis! Sed an
 ita esse necesse est, quia ita tibi utile est?
 fortè Natura prævidit: sed reprimo me.
 Hoc enim in primis scire volò, An orifi-
 cia illa, quæ aerem invehunt, sint di-
 versa ab illis, quæ sanguinem eve-
 hunt? pro nutritione, inquam, aspe-
 ræ arteriæ? Si sanguini hæc, crassif-
 que humoribus sunt impervia, oportet
 præter hæc alia sint, quæ sangui-
 nem vehunt, nisi fortè aspera arteria
 alitur à sola vena arteriosa. Ita, si aer
 excidit asperis arteriis, & in carnem
 pulmonis incidit, ut ab ea concoqua-
 tur, oportet omnino sint alia orificia
 aeris, alia sanguinis. At quis demon-
 strabit hæc mihi? Neque enim spes est,
 quemquam fore usque adeò Tyrannū,
 ut nudæ affirmationi credere me velit.
 Iterum ergò dico, Gal. non respondit
 ad difficultatem, à se motam, sed auxit.
 Jamque adeò duo sunt nodi, quos Gal. 460.
 solvere non potest, ego facillimè. Hoc
 autem signum esse veritatis, posse sa-
 tisfacere problematis plurimis, alibi
 docetur. Hoc tanto erit luculentius,
 si cætera etiam respondeant, ut respon-
 dent. Arteria enim venosa est talis, pro-
 pter expurgationem fuliginum, pro-
 pter quas (ipso Galeno autore.) duas
 tantum habet valvulas. At si Galen. di-
 cere volet, Propter nutritionem pul-
 monum esse talem: dicam ego, Ergò ve-
 na arteriosa, quam tu alendis pulmo-
 nibus factam esse profiteris, propter
 densitatē est inepta nutritioni pulmo-
 nū. Huic expurgationi coheret altera.
 Per tenuem tunicam facilius transit quali-

qualitas aëris frigida, quæ penetrantia tanto magis heic, quam in vena arteriosa est necessaria, quo calidior videtur esse sinister ventriculus dextro. Vide supra l. 6. cap. 10. His omnibus accedat ἐπίσχυμα, ab Arantio dudum Gal. injectum. Arteriæ venalis amplitudo (inquit) quatuor digitos in exortu, qua parte cordi connectitur, excipiens, facile nos in suspensionem deducere potest, illam non solum aerem ferre, &c. Et mox si arteria venalis aeri, è pulmonibus in sinistrum cordis ventriculum deferendo, fuliginosisque vaporibus excernendis tantummodo dedicata fuit, ad quid ampla adeò est effecta, ut aërem subministrantis asperæ magnitudinem plurimum excedat.

461. *Præterea, si consideraris.* Tertium. Quãdo quidem pulmones habent tot vasa; Natura autem non solet vasa in sublimi detinere, sine sustentaculo & quasi pulvinari, ut supra in fine l. 4. & principio l. 5. dictum fuit: an consuluit illa heic quoque rebus suis. Consuluit, interposita carne, quæ valis est (ut supra cap. 2. dictum fuit) κατὰ πρὸς σπλῆνι, quasi stæbe, seu potius tomentum ex stæbe factum, in quo sine offensa jaciunt. Et hæc est prima carnis utilitas: præterquam est alia, cujus postea meminit, facta ibi quoque comparatione cum hepate. Quemadmodum (vult dicere) caro hepatis est propria hepatis substantia, aut, si distinctius vis, est pars princeps, quæ princeps quoque sanguificationis est causa: ita caro pulmonis est pars princeps, quæ aëris coctioni servit. Ego in hac comparatione desidero. 1. Si caro est pars princeps, quæ sunt aliæ ministræ? Non enim, ut in hepate vasa dicere potest, ita heic quoque. Sed dicet fortè arteriã venosam. 2. Si arteria venosa servit coquendo aëri oportet quies quædam eius sit. At est in perpetuo motu, non secus ac Euripus Eubœæ, Golfo di Negroponte hodie dictus. Sed dicet fortè, in carne dari illam quietem. 3. Si (facta est hujus rei modò etiam mentio) per carnem pulmonis dispergitur, ibique alteratur, quid cogit illum, postquam alteratus est, in vas aliquid? Sed dicet fortè, arteriam veno-

sam trahere familiaritate substantiæ. 4. Si familiaritas substantiæ facit discrimen, cur non trahitur potius à vena arteriosa, quæ substantiam habet tam tenui corpori analogam. 5. Si aër, in carne pulmonis tantoperè alteratus, cordi offertur: quomodo potest refrigerare sanguinem ipsius? Pulmo enim, quam fit calidus, vide supra lib. 6. cap. 10. Hæc alteratio fit manifestior ex comparatione venæ portæ cum arteria venosa, quam habet l. de Anat. ven. 9. Sic enim dicendum fuerit. Ut vena portæ, à ventriculo concoctum cibum tradit hepati; ita arteria venosa à pulmonum carne concoctum aërem tradit cordi. Quemadmodum itaque chylus multum habet caloris à ventriculo, vicinisque visceribus: ita aerem hunc oportet satis calidum esse, ob moram in viscere tam calido. Vide supra l. 6. c. 11. Fit itaq; rursus probabilis qualitas Aristotelica.

Cur item venarum propagines. Locus corruptus, ut puto. Quomodo enim cum natura rei consentiunt ista? *Ἀλλὰ τί δε φλεβῶν ἀποβλασθήματα μικρὰ, ἢ μὲν τετραχίαις ἐκφύεται ἢ ἴσχειαις σὺν ἐκφύεϊ;* Cur ex asperis quidem arterijs exeunt parvæ quædam venarum propagines, ex levibus non exeunt? Vidit hoc Calaber noster, ideò legit ἐμφύεται. Ego verò dico iterum, Quomodo cum natura rei consentiunt ista, Cur asperis quidem arterijs parvæ quædam venarum propagines inferuntur, levibus non inferuntur? Ex vena enim arteriosa in asperam arteriam venæ quædam inferuntur, pro ejus nutritione: ex eadem in arteriam venosam inferuntur aliæ, quæ faciunt toties jam decantatas αἰασμοῦσις duorum horum vasorum. An ita licet transponere, *Ἀλλὰ ἴδε ἢ φλεβῶν ἀποβλασθήματα μικρὰ, ἢ μὲν λείαις ἐμφύεται ἢ τετραχίαις σὺν ἐμφύεϊ;* *Ut sit sensus: Cur propagines quædam parvæ, à vena arteriosa ortæ, in arteriam venosam eunt (notæ scilicet illius αἰασμοῦσις gratia) in asperam arteriam non eunt, ut scilicet sola arteria venosa particeps sit spiritus aerisive?* Hoc quidem hypothesi Galenicæ valdè esset necessarium, putate, ut causam reddere possit, Cur sola arteria venosa trahat aerem?

at rerum naturæ repugnat. Si enim (quod sup. libro diligenter docuit) nulla pars nutriri potest sanguine solum venoso: qui possit arteria aspera sola? Præterea si, quod Gal. docet 5. Loc. aff. 3. & 6. Loc. aff. 4. pus, in cavitate thoracis collectum, sive ab azygo assumptum, sive ab ipsis pulmonibus lambitum, deponi potest in arteriam venosam, & ex hac in asperam: oportet certè ab aspera in venosam, aut è venosa in asperam viæ sint satis latæ: qui possint autem esse aliæ, quàm vasa nutritioni servientia?

464. *Erasistratum porrò.*] Occasione aeris, quem spirituum vitalium nutrimentum esse vult, explicat pulchrum problema, Cur non omnis aër id faciat? Respondet, Quemadmodum corpus alunt non nisi illa, quæ naturæ nostræ familiaria sunt: ita non nisi ille aër nutrit, qui spiritui nostro familiaris est, purus (inquam) & ab omnibus inquinamenti liber. Heic simul refutat Erasistratum, qui causam interrogatus, Cur carbonum v. g. aër tam sit noxius? aiebat, Quia tenuis nimis est ideò dissipat potius, quam reparat spiritus.

Qui in charonibus sunt barathris.] Meminit horum noster. 2. Nat. hum. 2. 1. in 1. Epid. præfat. & explicat de Us. resp. 4. per βαροδυσμεία, mortifera, ut exponere licet ex Plinio l. 2. c. 93. & Cic. 1. de Divin. Fortè per Mephitas Virgilio 7. Æneid. non malè etiam exponerentur. Cæterum, à Choronte (ut puto) stygio nauclero, ita dicuntur loca quædam, præputore inaccessa, aut alioquin pestifera. Talis erat Charonia, Phrygiæ regio, de qua Strabo lib. 12. ait, Terram ipsius putrem esse, & fælugine plenam. Non procul inde antrum erat Charonium, locus pestifer & inaccessibilis, ut idem Strabo loquitur. Idem lib. 13. quemadmodum Dion etiam in vita Trajani scribit, circa Hierapolin Syriæ (Halepo esse rentur quidam, ut ait Scaliger Ex. 277. f. 4.) puteum esse semijugeri magnitudine, tam pestilentes exhalantem nebulas, ut omnia animalia, sæptum ingressa, protinus exstinguat, quum tamen aër vicinus sit innoxius. Strabo ait, se aliquando passeris immisisse, qui statim mortui conciderint. Omnem verò admirationem superat, quod Dion asserit solos eunuchos illius

maleficii ac noxæ expertes esse. Vide, de hac (ni fallor) eadem Apuleium lib. de Mundo, Lucretium lib. 6. In agro Campano propè Neapolin est ejusmodi os Plutonium, quod vidi A. C. 1603. De hoc quid scribat post F. Albertum, & Georg. Agricola l. 4. de Natura eorum, quæ terra effluunt, Stephanus Pighius, vide in Hercule Prodicio. Is enim diligentissimè, & non sine periculo suo scrutatus est. Vide etiam Schenck 7. Obs. 1.

Eos, qui domos incolunt, calce nuper illitas, aut qui ex carbonum.] Similis locus est de Us. resp. 4. Alter utro mortis genere, si non utroque concurrente, (autores enim plerique non satis concordés sunt) mortui sunt Iovianus Imp. Scipio Æmilianus, & Q. Luctatius Catulus, ceu videre est apud Ammianum, lib. 25. Extr. Sozomenum, lib. 6, cap. 6. Orosium lib. 7. cap. 31. Eutropium l. 10. extr. Zonaram tom. 3. alios. De solis carbonibus exemplum est Silij Italici apud Peregrinum in Bibliotheca Hispaniæ, licet Plinius in Epist. & ex eo Gyrardus, Crinitus, Heinsius inedia mortuum esse dicant. Est & tôforis Basileensis apud stumpfium in Chronico 1534. Mercurialis l. 1. Venen. 13. scribit, Vidi aliquos mortuos, qui imprudenter obdormierant in aëre cubilium, in quibus carbonès malè præparati incenduntur. Plura qui vult, adeoque ipsius effectus causam, adeat Donatum 2. Hist. mirab. 6. De Calle sola est exemplum Alberti Brandeburgici apud Camerarium nostrum, 1. Horar. succif. 27.

Cæterum, spiritus qui ab asperis arteriis.] Occasione spiritus vitalis, de quo hactenus dixit, obiter docet, Quid sit spiritus animalis? spiritus enim vitalis, ex benigna sanguinis exhalatione, supra l. 6. c. 17. & aëre in pulmonibus alterato, & corde arteriisq; perfectò, heic, tanquam propria spiritus animalis materia, intrà l. 9. c. 4. & l. 16. c. 10. fertur sursum ad caput, & ibi primum quidem in reti mirabili dicto alteratur, l. 9. cap. 4. deinde in ventriculis anterioribus, l. 8. c. 10. aut potius in plexibus *χοροειδῶσι*, 9. Ex Anat. 3. perficitur. Hæc si vera sunt, vt libenter concedo, nunc quidem vera esse omnia; quomodo stabit absolutus cerebri principatus? Si enim cerebrum

abf-

Abſque corde non fabricat ſpiritus animales, adeoque nullius eſt uſus, niſi à ſole illo illuminetur: Quomodo non ſolum cor eſt pars illa, cujus præſidio nec cerebrum, nec ulla pars alia, vel temporis momento carere poteſt.

In cerebri ventriculis.] Quæ ſequuntur, deſunt in utroque Græco Exemplari. Hæc ex Ioa. Cajo appoſui in Variis lectionibus, heic appenſus.

466. *Cum nos animæ ſubſtantiam ignorare plane fateamur.*] Hoc ipſum dicit etiam de Uſ. reſp. 1. & 5. Quod animi mores, 3. 5. Simpl. 9. Form. fœtu. ult. verbis. At 1. Præf. pulſ. 4. 2. Præf. pulſ. 8. l. Quod animi toto, Temperamentum ait eſſe ſubſtantiam facultatis, quippe, per quod agit unaquæque pars, quod agit, Rurſus, 3. Loc. aff. 7. labat, & inquit, Anima aut eſt temperamentum, aut à temperamento alteratur. Quod verò mireris, 7. Sentent. Hippocr. 3. & 7. relicto prorsus temperamento, ad ſpiritum animale ſe convertens, plane dubius inquit, Si dicenda eſt ſententia de animæ ſubſtantia, alterum erit è duobus, aut corporeum quid, aut incorporeum. Si corporeum, erit ſpiritus ipſe. Si incorporeum, utetur ſpiritu hoc, tanquam primo instrumento. Rurſus 5. in 6. Epid. 5. Temerè (inquit) inclinabat mihi animus, ut dicerem, ſpiritum animale eſſe ſubſtantiam animæ. Hac de re (addit) qui quidquam affirmarunt, audacia magis, quam ſapientia nos antecedere putamus. Ergo tantus Medicus nescit, Quid ſit anima? Ita, quia, ut Epid. 1. c. ait Logica quæſtio eſt, & ſufficit Medico ſcire, Hæc pars habet hoc temperamentum, in quo ſi conſervetur, benè habebit. Ideo 2. Præf. pulſ. 8. dicit, Se ideò faſtum eſſe, facultatem eſſe temperamentum, quod Medicus & in præcognoscendo & in curando ad id reſpiciat. Audiât hoc illi, qui malum piaculare ducunt, ſi Medicus in ſua cathedra dicat, temperamentum eſſe animam, vel ideò, quod inde ſequatur, animam eſſe mortalem! Hei mihi, quam temerè iſti confundunt omnes habitus! Medicus, ut Medicus, dicit hoc: quia ſervato temperamento ſervat animam. Nimirum, conſiderat Medicus alterabilia tantum in corpore humano. Ultra autem tempera-

mentum (quod ideò formam Medicam vocat Laur. 4. Anat. quæſt. 2.) quia nihil alterabile eſt, ſummum illud quod attingit, vocat aliquando animam, propter cauſam dictam, Non officit ejuſ operi quidquam. At Medicus, quæ Philoſophus, quæ Chriſtianus, longè aliter dicit. Hæc ſi riſu tibi digna videbuntur, rideas licet etiam Th. à Veiga in 3. Loc. aff. 7. Altimarum, alios.

Si illud ſolum adhuc adiecerimus.] Quod 467. nõ ita pridè de miſtura & complicatura vaſorum pulmonis dixerat, explicatius dicturus, Aſperam arteriam (inquit) ſeu bronchia aſperæ arteriæ eſſe media inter venæ arterioſæ ramos & arteriæ venoſæ, ita quidem, ut arteria ſit anterior, & quaſi inequitet aſperæ, vena ſit poſterius & quaſi ſubſtrata aſperæ: 20 Cur hoc? Vena (inquit) debuit eſſe propinqua aſperæ, ut nutrire illam poſſet: arteria debuit eidem eſſe propinqua, ut aërè inde accipiat. Fuit autè (addit) hæc quidem anterior, quia brevius eſt iter, quale corpori debili convenit: illa autem poſterius, quia ob robur longius abduci poterat. Hanc rationem, ut pro vera accepto: ita illam minimè. Quis enim non videt, majus aliquod ſubefſe? 30 Refrigeratio ſcilicet ſanguinis, quam ſuprà luculenter oſtendi fieri non poſſe commodiori modo, quam hoc. Nutritio autem aſperæ arteriæ non niſi ſecundarius ſcopus eſt. Ita nihil incommodi patior: at Gal. duplex. 1. Cogitur dicere, aſperam arteriam nutrirì à ſola vena arterioſa. At ſuprà nõ ſemel dixit nullam partem nutrirì ſolo ſanguine venoſo, ſed omnib. neceſſariùm eſſe ſanguinem arterioſum. 2. Cogitur dicere, arteriam venoſam habere orificia alia, quibus aërè trahit, alia, quibus ſanguinè recipit. At illa eſſe indemonſtrabilia, jam dixi.

Cum enim reſpirationis uſum primum.] 468.

Quartum, Cur pulmo tam latus & amplus eſt: Ut ſufficere poſſit utriq; uſui, reſpirationi ſcilicet & voci, ſed huic præcipue. Niſi enim ita eſſet, nimis crebro inter loquendum eſſet reſpirandùm. 50 Dicat aliquis, Etiam bruta habent tam amplum thoracem, quæ tamen non loquuntur: Nego ego cum Gal. 3. Artic. 38. ullum animal habere latius pectus, amplioresque pulmones, quam homo.

In quo eſt caloris nativi principium.] Hic

est locus, quem supra lib. 5. cap. 10. laudavi, cuique non dissimilem esse dixi in fine huius libri, Sinistrum tantum ventriculum esse sedem calidi nativi. At verò id intelligendum est cum grano falis. Præcipua est sedes, quia ibi finis imponitur, adeoque ultima perfectio datur dilecto illi Naturæ filio, sanguini. Videtur autem in sinistro ideò esse fons ille, quia tam manifestè cum arteriis suis pulsatur: id verò fit propter extrusionem sanguinis in universum corpus. At verò & dexter pulsatur, extruditque sanguinem: quod unde est, si non ab isthoc calido? Quam ob causam Hipp. l. de corde, refrigerium, quod ab aëre, communicat dextro, ut non ita pridem dixi. Unde verisimilius fit, quod dico, quia (ajo) accedit etiam autoritas Hipp. Qui ni ipse quoque admiserit hanc *ἰσχυρῶς* 20 *ἰσχυρῶς*, causam dicere nō poterit, cur sinistro tribuat eam prærogativam, quam tribuit dicto loco.

469. *In Com. quos de motu eorum.*] Hos perisse nobis, supra memini me dixisse. Cæterum, defectus huius rei sarciri potest ex 3. Fac. nat. 14.

Id, quod effertur ex sinistro cordis ventriculo.] In de fac. nat. vocat *ἀρμὸν*, vaporem. An sunt fulgines, ob quas dixi vas hoc habere tales valvulas, & talem substantiam? De sanguine vaporoso, quo minus dici possit, faciunt valvulæ, de quibus dictum est, spectare ab exterioribus introrsum, & quarum usus non minus à conformatione pendet, quam reliquarum, sanguinis (dico) impetum tardandi.

Cum duo sint horum motuum principia.] Vide supra l. 6. c. 10. & cōsidera, Quoniā totum hoc constituitur ex duobus motibus, genere discrepantibus, ut heic loquitur, utri potius debeat? Quod autem pertineant ad unam actionem, si isthæc fidem tibi non faciunt, faciant illa, quæ dicit l. 6. c. 2. Cor aërem externum trahere, &c.

Intelligit enim ex illis.] Quintum, Cur pulmo tam exilem habet nervum? Hoc se explicasse ait l. 5. c. 10. & dixi ego quædam supra, c. 2.

470. *Cæterum, & de ipsius quoque, in lobos distinctione.*] Sextum, Cur pulmo divisus est in lobos? Ut bene possit amplecti cor. Dictum est mihi aliquid hæc de rel. 6.

c. 3. Quibus jam addo Arist. verba 1. Histor. 16. *ὁ δὲ ἀνθρώπου πνεύμων, ὅτε ἐστὶν πνεύμων, ὡς περὶ ζώων ζωοτόκων, hominis pulmo non est divisus in lobos, ut aliquorum viviparorum.* An non hac in parte Aristoteles est peritior Galeno? causa, cur in homine non sit ita, affertur ab Anatomicis, Quia homo est erectus. Quo ipso demittitur Gal. metus, ne non possit aliqua thoracis pars in subitis inspirationibus impleri.

C A P. X I.

Nuper dictum fuit, Aspera arteria duas esse partes, arteriam ipsam, & caput eius, quod Larynx dicitur. De illa postquam docuit, quæ necessaria erant; addidit verò etiam, quæ ad pulmones, in quos absumitur, pertinent: iam agit de hoc. Et quemadmodum aliquoties premisit usui historiã partium, licet illa huius loci proprie non sit: ita hoc cap. exponit historiã duarum præcipuarum laryngis partium, cartilaginum & muscutorum.

Vt etiam antè.] cap. 2.

Constat igitur larynx.] Historia. 471. cartilaginum, quas numero ait tres esse. Harum primam & ultimam nominibus suis insignit, mediam sine nomine relinquit. Vocat autem, & vocant, hodiè Anatomici, 1. *ἰσχυρῶς*, *cutiformem*, 2. ex l. de Anat. voc. 4. *κεκροδῆ*, *annularem* (quamvis quidam ex eodem loco Innominatam) dicant, 3. *δεντυροειδῆ*, *gutturiformem*. De hac posteriori sciendum est, reverà duas esse, quò etiã fit, ut nostratium quidam quatuor numerent laryngis cartilagineas. Sed cum actionem edat, ut una, h. e. quatenus duæ illæ sibi invicem junguntur: Gal. excusare potest Exc. P. præceptor D. Fabricius ab Aquapendente l. de Voce, c. 6. Historiæ. Meminit quidem heic etiam Glottidis (ita enim legendum est) verum cum cartilago non sit, ager de illa seorsim cap. 13.

Nam tunica.] De qua modò, c. 7.

In aliis lib. demonstravimus.] Indicat lib. de voce. Vide, quæ notavi supra capit. 4.

Quod verò nulla melior constructio.] Historiæ subdit usum universalem. 1. Cur larynx factus sit cartilagineus? Quia vocis instrumentum esse debebat. Vocem autem velle tale corpus, quale cartilago

tilago est, jam ostensum fuit cap. 4. 2. Curnon ex unâ, sed pluribus cartilaginibus fuerit factus? Quia vox debebat esse in nostro arbitrio, quæque intendi posset & remitti: ideò mobile debebat esse instrumentum ipsius, (quod fit à musculis) & dearticulatum, cujus altera pars absque altera cieri posset.

472. De quibus musculis] Historia musculorum, quos dividit in proprios & communes, quorum illi numero sunt duodecim, hi octo, in universum viginti. De his sciendum est, Numerum hunc, & apud Gal. ipsum (l. de Anat. voc. 5. l. de Anat. musc. 10. & 11.) variare, & apud nostros Anatomicos, ut ferè tot sint catalogi, quot libri hac de re. Diversitatis ratio pendet, non tam ex incuriâ Anatomicorum, quàm Naturæ ipsius varietate. Quod enim Gal. indicat heic, plures aut pauciores sunt, secundum speciem animalium. Imò, verisimile est, etiã secundum individua esse. Quò enim unumquodque animal majorem habet vocem, eò plures habet musculos. Et contrà.

CAP. XII.

De quorū utilitate.] Usus cartilaginum particularis, cur tres fuerint, non plures? & cur tales? Quia duplex genere dearticulatio (ad hanc autem minimum tres requiruntur cartilagine, de Anat. voc. 6.) heic debet esse, quarum alteram facit dearticulatio scutiformis ad circularem seu anularem, alterã anularis ad gutturniformem. Est autem utrobique gemina actio, dilatatio seu apertio, & compressio seu clausio.

Quamobrem musculi etiam.] Usus musculorum particularis, Cur divisi fuerint in communes & proprios? Proprii (inquit) dilatant seu aperiunt, comprimunt seu claudunt certas laryngis partes, eas scilicet, quibus inferuntur. Communes idem præstant, sed toti instrumento.

Quod sæpe jam repetimus.] V. g. l. 1. cap. 16. & 17. l. 2. cap. 7. Vide supra in Prolegomenis.

CAP. XIII.

473. In spacio laryngis interno.] Quæri poterat à Gal. Quia docuisti jam sæpiculè, in omni parte instrumentariã esse partem

aliquam similem, cui debetur principium actionis totius, & quæ ob id dicitur pars princeps: an nò in larynge quoque est talis aliqua pars? Respondet Gal. heic, esse omninò, eamq; vocari γλωττίδα ἢ γλωττίαν τῆς λάρυγγος, *lingulam aut linguam laryngis*. De hac ex lib. de Voce repetit aliquam multa. Quæ quia subobscura sunt, & ab aliis aliò trahuntur: remitto vos ad Præceptorem jam laudatum l. de Voce c. . & 3. Hist. nec non 2. & 3. Usus. Implet enim hic omnes partes optimi interpretis, ut post illum velle tentare quid amplius, sit post Homerum Iliada scribere. Si hic ad manum non est, suffecerit Fuchsius 1. Anat. ult. qui in Com. in 1. Loc. aff. idem se docuisse affirmat. Ego hoc tantum addo, crassissimus est error, Epiglottida dicere princeps vocis instrumentum, cum glottis seu lingula sit, rimula scilicet illa, quam faciunt duæ cartilagine junctæ, ut paulò antè dixi.

Haud ita pridem.] c. 11.

Quandoquidem natura, ut arbitror.] 474.

Hinc illa Arist. verba, ἡ τέχνη μιμῆται τὴν φύσιν, *ars imitatur naturam*, 2. Phys. 2. tex. 22. 4. Meteor. 3. Imitatur autem, non ut similia, ἀλλ' ὡς τὸ πρὸς λυπὸν τῆς φύσεως ἀναπληρῶν, *ut defectum naturæ suppleat*, 7. Polit. extr. verbis. Hinc Antiphon dixit apud eundem, in principio Quæst. Mechan.

τέχνη (γὰρ) κρατῆμεν, ὧν φύσει νικώμεθα, *Arte enim superamus ea, à quibus naturâ vincimur.*

Hinc illud vulgatum Philosophorum axioma, Scientias peperit admiratio, artes indigentia seu paupertas.

Vox tunc verè efficitur.] Locus corruptus. Inter autem quatuor lectiones, quarum duæ in utroque Caii Ex., duæ in Latinis editionibus, proximè accedit illa, quæ habet, Fieri tunc vocatum suspirium. Hinc enim occasionem sumo ita emendandi Græca, εἰ δ' ἀθρόως τε καὶ σφοδρῶς, τὴν καλεῖσθην ἐκ φύσιν γινέσθην. Nimirum, notum est, quæ sit differentia inter ἐκπνοὴν ἢ καὶ ἐκφύσησιν. Ἐκπνοή, *exspiratio* fit, ut docet Galen. 2. Mot. musc. 9. tantum confidentibus in se musculis, qui inspirationem fecerunt, estque actio valdè remissa, quæque esse potest, & est, in non valentibus loqui: Ἐκφύσησις

475. *efflatio* fit, ut docet Gal. multis locis, (quidam illorum afferuntur infra l. 8. cap. 7.) cum musculi intercostales dicti cum violentiâ exprimunt aerem, estque actio illa, sine quâ vox neutiquam fit, ut 8. Ex. Anat. 4. ait Gal. Jam igitur, quia dixit Gal. quid fiat, *ἔπειρ ἀτρέμα τὸ πνεῦμα ἔξω φέροιτο*: dicere debet, quid fiat, *ἔπειρ ἀθρόως τε καὶ σφοδρῶς*. Ibi, (inquit) fit exspiratio sine sono: heic *efflatio* seu exufflatio dicta. Nempè, cum hâc additione alibi etiam describit. Quare jam addere potest, *ἵνα δὲ φωνήσῃ τὸ ζῶον, καὶ ταλ. ut vocem edat animal, non satis est fieri efflationem, sed oportet etiam coarctari laryngis rimulam*. Mihi heic attigisse sufficiat difficultatem, quæ ex verbis Galen. existit: Expirationem fieri absque musculis. Id enim alibi negat: & verò, non potest reddi ratio, cur musculi intercostalium (ita enim ferè loquitur Galen.) faciant *χλασμόν*, 5. Ex Anat. 1. & 4. Vide Bauh 2. Theat. 7. Adde verò hoc quoque, Emendationem loci illius in de Motu musc. quam Cajus in Annot. affert, probam esse, & naturæ respondentem.

Verum etiam ad spiritus cohibitionem.] Adde iis, quæ dicta sunt l. 5. c. 14. locum 30 Gal. 3. San. tu. 2. Anat. voc. ult. nec non τὸν θανασιώτατον Fabricium l. de Voce, c. 9. Actionis.

Eiusmodi enim habere ostendimus.] c. 11. 476. *Humidum autem est, non simpliciter.*] At si ejusdem cum salivâ naturæ est, quomodo fit viscosior salivâ? Ob aeris reciprocationem perpetuam, absimitur pars tenuior, relinquiturque, quod viscosum est. Hoc tantò fit velocius, quò 40 intensius calefit aer attractus.

CAP. XIV. XV.

R*usus autem ad musculos.*] Procul dubio expectatis, ut dicam, Quid Gal. doceat de nervis, quos *παλιδρομῆντες* vocant Græci, *Recurrentes, revertentes seu reversivos Latini*: Hi enim sunt illi, qui in musculos laryngis (claudentes præcipuè. Vid. D. Aquap. 5 de Voce c. 10. Usus) tanto cum artificio inseruntur, & quos à se inventos Gal. pluribus prædicat. Hoc autem est artificium illud, cum perpetuum Natu-

rè institutum fit, inserere nervos in capita musculorum; capita autem horum musculorum sint deorsum: quo modo affecuta sit scopum suum? Hunc ut soli meridiano exponat, duo sumit sibi explicanda: 1. Quis sit motus trāsumptivus seu afsūtivus, *κίνησις μεταληπτική*: 2. Quid sit, quod illi, qui cursu certant, vocant *δίαυλον*?

10 *Omnium, quæ ad Anatomem spectant, prorsus ignari.*] Parcius ista viris! Nuper enim dixit Arist. esse alicubi meliorem Anatomicum ipso Galeno. Et in Thef. de hoc negotio ostendi, Quatenus nervi sint ex corde, quatenus ex cerebro? Quod si Arist. non spectavit, non laboro pro ipso. Non enim mirum, ignorasse illum, quæ Gal. ipse ignoravit.

Sed quò clavior sit oratio.] Primum. ἡ κί- 477. *νησις μεταληπτική, motus permutativus seu translatus*, opponitur τῇ ἐνδοπόρῳ, *recto*. Motus rectus simplex est, vel sursum, vel deorsum, vel ad dextrum, vel ad sinistrum, vel antorsum, vel retrorsum: motus transumptivus duplex est, primum quidem deorsum, deinde autem sursum. Hoc non potest melius explicari, quam per tractionem illam, quam molimur ope trochlearum. Per has enim tractus funis, alteri quidem suo extremo habet appensam molem trahendam, altero in manu est operarii trahentis. Qui dum trahit deorsum, moles repit sursum, itaque permutatur motus unus in alterum. Nimirum τὸ μεταληπτικὸν non potest commodius explicari, quam per τὸ *Permutativus*.

Architecti, qui Mechanici sunt.] Constat ex Vitruvio l. 1. c. 3. Architecturæ tres esse partes, Ædificationem, Gnomicon & Machinationem. Jam cum alii in aliis excellent, *μηχανικὸὶ* fortè dicebantur illi, qui præstabant in excogitandis artificiosis instrumentis, quibus onera sublevantur. *μηχανική* enim (autore Arist.) est præcipuè ars illa, quæ, ut dixi ex Antiphonte, succurrit nobis in illis difficultatibus, quas præter naturam molimur, & in quibus naturam ipsam vincimus. Hâc de agit Vitruvius l. 10. Archit. suæ.

Medici,

478. *Medici, qui organici dicuntur.*] Si indistinctè loqui velis, procul dubio chirurgos hos dixeris. Agunt enim manuum operâ, adjuvantibus certis instrumentis, quæ, vel medicamentis, vel alimentis perfici nequeunt. At si distinctè loqui volueris, intelliges ex Oribasio, non nisi quosdam olim ex Chirurgis obtinuisse hoc nomen. Is enim docet l. de Machinamentis c. 1. ex Heliodoro, vetusto quodam Medico, Luxata tribus modis reponi, Palæstrico, Methodico, & Organico. Palæstricus fit solâ manu, & imbecillis est, quare locum habet in mollioribus corporibus tantum, inique non omninò pessimè affectis. Utruntur hodiè carnifices nostri in iis, quibus in equuleo membra sunt dislocata. Methodicus est ille, qui fit per instrumenta quædam, verum non peculiaria, sed ea, quæ aliàs in communi vitâ ad alia quædam officia usum habent. Hic succedit illi priori, & tum tantum, cum nò satis est malo, fortean jam in vetero etiam, inque corporibus validioribus. Organicus est ille, qui fit certis, & ad luxata membra reponenda destinatis organis, quæ videlicet tum adhibentur, cum neuter priorum sufficit, & in corporibus durioribus, qualia sunt athletarum, præcipuè, si malû diutius duraverit. Quos igitur Gal. heic Organicos vocat, fuerint illi, qui in promptu habebant peculiaria illa instrumenta, quæ non nisi in summâ necessitate adhibebantur.

479. *Quod ab ipsis Glossocomium appellatur.*] De vocabulo ipso scribit Gal. 2. Fract. 64. perinde esse, sive dicas γλωττο: ή γλωσσόκομιον, sive γλωττο: ή γλωσσόκομον, (quibus addunt alii, γλωττο: ή γλωσσόκομείον) & ait, significare Atticis vas, ejus usus ad asservanda quædam secretiora, quo præcipuè utuntur quidam itinerantes. Quando igitur in sacris nostris apud D. Joannem Evangelistam c. 12. legitur de Judâ proditore, quod habuerit γλωσσόκομον, *marfurium*, ut Erasmus vertit: non subito intelligere oportet de crumenâ scortæâ, lineâ, laneâ, serica, aut quacunquè alia materia molli, sed de capsula aliqua lignea, ferrea, &c. in qua ille gerebat, non pecuniam tantum, sed quacunquè alia necessaria: Additur enim, καί τὰ βαλλόμιστα ἐδάσειον,

gestabat ea, quæ contribuebantur. Et alioquin in zonis gestasse veteres pecuniâ, non ex profanis tantum autoribus probare est, sed & ex sacris nostris, apud D. præcipuè Matthæum, 11. Vide Erasmus in Adagio, zonam perdidit, Grapaltum de part. æd. 2. Meursium parte alt. Exerc. Crit. l. 3. c. 27. Stuckium, Cōv. antiq. l. 3. c. 29. Cæterum, cum ad alia, (vide Baldum in Vitruv. voce Pleuritides) ob formæ, puto, similitudinem, tum ad organum quoddam Medicum fuit translatum vocabulum. Ejus generis duplex videre est apud Oribasium lib. non ita pridem citato c. 7. & 24. quadratum utrumque, sed alterum & posterius, æquilaterum, alterum & prius, oblongum. De hoc priore agit Gal. non heic tantum & in de Fract. l. c. sed & 6. Meth. 5. ubi ait, Hipp. ignotum fuisse. Hujus deformationem videre est apud Oribasium, l. de Machinamentis (videtur pertinere ad πλύσπασον Pappi & Vitruvii l. 10. c. 5.) apud Goræum in voce hac, paullo aliter apud Paræum l. 14. Chirurg. 20. An prima ipsius origo ab Archimede est? Vide Pappum loco nuper citato, quâ de Celoniis, Rivaltium in fine operum Archimedis, Hieron. Magium 2. Miscell. 9. id quod huc pertinet, est. In Glossocomio hoc uterque est motus, Rectus quidem, qui deorsum trahit recto fune inferiorem cruris (ad hujus enim luxationem paratur) partem, Permutativus autem, qui mediante trochlea seu rotula sursum trahit superiorem cruris partem. Quemadmodum igitur, (vult dicere) pars cruris superior trahitur sursum per μετάληψιν dictâ, ope funis, qui per trochleam delatus, cruri illigatur: ita musculi, laryngem claudentes, trahunt deorsum, ope nervorum, qui dicuntur πειλοδρομῶντες, *recurrentes*.

Hunc διαυλον Natura ipsa.] Secundum. 480. Quod ut intelligatur, scire oportet, veteres inter vehementia exercitia triplicem habuisse cursum, quemque modò armati, (qui illo utebantur, ἐπιπλοδρομοί dicebantur) modò inermes inibant. Primus erat, in quo qui exercebantur, dicebantur *στάδιον ἀγωνίζεσθαι ή ἐν σταδίῳ τρέχειν, in stadio certare, aut stadium decurrere*, ipsi verò *σταδιοδρομοί*. De his loquitur D. Paulus 1. Corinth. 9. Est autem stadium

non unius ubiq; locorum longitudinis. Ut plurimū (auctore Plinio l. 2. c. 23.) est 125. passuum nostratum, h. e. pedū 625. Tantum n. spatii Hercules dicitur confecisse uno spiritu, & deinde constitisse. Tantum etiam designatum erat spatii in palæstra, cujus initium, seu unde progrediebantur cursores, *Εαλθεις*, *carcer seu carceres* vocabatur: finis, *πέρεια*, meta. Variant tamen ista, ut videre est apud Bulengerum l. de Circo, c. 22. Secundus erat *δίαυλος*, de quo Vitruvius l. 5. Arch. c. 11. ita docet: In palæstris peristylia quadrata sive oblonga sunt facienda ita, uti duorum stadiorum habeant ambulationis circuitionem, quod Græci vocant *δίαυλον*. Circum Latini vocant, si Budæo fides. Et Interpres Aristophanis (ex Suida, ut apparet) in Avibus, *δίαυλος*, ὁ διττὸν ἔχων τὸν δρόμον ἐν τῇ πρῆϊα τὸ πληρῶσαι τὸ στάδιον, καὶ ὑποσρέψαι, *δίαυλος* *geminatum habet itineris cursum*, ut quis dici possit *perfecisse stadium, & rediisse*. Dicitur ita, non spatium tantum, sed & is, qui ἀγωνίζεται διπλὸν στάδιον, qui *certat in decurrendo duplici stadio*, si Polluci credimus, quamvis frequentius *δίαυλοδρομος* dicatur. Tertius erat *δολιχος*, (ad differentiam τῆς δολιχῆς, quod alia significat) cujus verbo tantum meminit Galen. 2. San. tu. 10. non dicit autem, Qualis fuerit? Viderit igitur Linacer, cur verterit, Continuatum diu cursum? Certum fuisse terminum, constat: non satis constat, Quis ille fuerit? Mercurial. 2. Gymnast. 10. ait, Majorem autorum partem censere, duplicis stadii spatium fuisse, atque ita à *δίαύλω* differre, Quod *δολιχος* uno cursu, non reflexo, duplex faciat stadium: *δίαυλος* etiam duplex, sed reflexo itinere. Alii sexies, etiam septies decursum fuisse ajunt, semper reflexo itinere, idem stadium. Quà de re Buleng. lib. cit. cap. 28. Alii duodecies, alii decies octies, alii denique quater vicies, ut est apud Plinium Val. Hierogl. 36. Potuit autem fieri, ut cursus & recursus ille non clauderetur certo numero, verum certaretur inter cursores, Quis omni ex numero pluries obiret stadium, antequam defatigaretur? & inde natam esse illam numerorum diversitatem. Hanc meam opinionem firmo ex Euse-

bii Chronico, quà de iis, qui Olympia vicerant. De Phana enim Pellenco, victore Olympiadis 67. ait, *πρῶτος ἐτέλεισσε τὸν δίαυλον, πρῶτος τὸν δίαυλον*. Unde intelligas, ab eo tempore fuisse ita moris, fortè, usque dum venit, qui quater, qui quinquies, qui pluries, obiit, cum quo proeul dubio nova etiam nata sunt nomina, ut hoc ipsum *τρισεύειν*, quod alibi non legi, Summus inquit Scaliger in Addendis. Qui hoc superaddit, Ter repetitum *δίαυλον* fuisse cursum *ἡμιδολιχῆς*. Unde intelligas, *δολιχῆς* esse illi, si sexies decurratur *δίαυλος*. Quod perpetuum fuisse, vix ausim credere. Quidquid sit, dicebantur tales *δολιχοδρομοί*, ἢ *δολιχεύειν δρόμον*, ἢ *ἀπλωῆς*, *δολιχεύειν*. Quemadmodum igitur (vult Galen. dicere,) qui *δίαυλον* currunt: ubi à carceribus ad metam (*καμπτήρα* vocat Gal. heic, *νύσσαι* infra l. 16. c. 4. Vide iterum Buleng. c. 29.) venerunt, redeunt ad carceres: ita hi nervi, de quibus agimus, postquam descenderunt, iterum ascendunt, ut inferantur musculis laryngem claudentibus. Utitur hac similitudine Arist. quoque 2. Gen. 6. de perpetuo rerum ortu & interitu loquens, quem fieri ait, *ὥσπερ δίαυλοδρομίας καὶ ἀνελπιτομένης τῆς φύσεως ἐπὶ τῷ ἀρχῆν, ὅθεν ἦλθεν, Naturà quasi in *δίαύλω* currente, versà iterum ad principium, unde orsa fuerat.*

Quem sextæ coniugationi Marinus. 481. Hunc enim sequitur Gal. in enumeratione septem cerebri conjugationum, ceu videre est l. de Anat. nerv. præf. tim c. 6. ubi de quinta ait, Licet manifestè duplex sit, una tamen propter Marinum esse concedatur.

Attentiores igitur se mihi præbeas. Antequam utramque similitudinem, τῶν γλωσσοκομίας καὶ τῆς δίαύλης, applicet proposito suo, captat lectoris sui attentionem, commendatione hujus tanti artificii duplici. Primum enim comparat sacris Eleusiniis, Samothraciis, aliis hujus generis. Deinde prædicat se suamque industriam in propalâdis his sacris. Nempè enim hoc nos debemus Conditori nostro, & habemus ejus rei plurima mandata in sacris nostris: at illis non licebat. Et dicebantur, qui prodiderant, aut alioquin irreverèter habuerāt, *ἐξοχίσησθαι*. De qua voce vide Cassaub. in Perli

Perfui Sat. 1. & agnosce quantū hallucinetur Erasmus in eadem, Cēt. 10. Chil. 4

Quam si Eleusiniis.] Eleusis vicus erat Atticæ, dicta vel ab Eleuso, rege, Triptolemi patre, vel δὸς τῷ Ἐλευθεῖν, à veniendo. Δημήτηρ γὰρ ἐκεῖ ἐλθὼσα εὖρε τὴν κέρην: *Vbi enim eò appulisset Ceres, invenit Coram, h. e. puellam, Proserpinam.* Dicebantur, nō tantum Eleusinia, à loco, sed & Δημήτρια, *Cerealia*, & Θεσμοφορία, quod Ceres Atheniensibus dedisset non tantum agriculturam, sed & θεσμούς, *leges*: Nimirum, in honorem Cereris præcipuè erant instituta. Dico autem *Præcipuè*, quia Bacchus etiam ibi colebatur, & Cora, seu filia Cereris, Proserpina, ut docet vetus inscriptio apud Goltzium in Thefauro, p. 17. & Apianum in Inscript. pag. 101. Duplicia erant, Maiora & Minora. Illa non nisi exacto triennio exercebantur, circa æquinoctium vernum, seu Martio nostro, & admittebantur non nisi inquilini. Hæc, longè post instituta, singulis annis celebrabantur, circa æquinoctium autumnale, seu mense Augusto, & admittebantur promiscuè omnes, gentes (inquit Cic. 1. de Nat. Deor.) orarum ultimæ. Qui admissi erant, τελέται, *initiati* dicebantur, reliqui omnes βίβηλοι, *profani*. 30 Quin sacra ipsa πλάται, *initia* vocabantur. His interesse planè non licebat iis, qui initiati non erant. Lego enim apud Livium, Dec. 4. l. 1. Cum Acarnanes (Acarnania pars est Epiri, quæ nunc Albania) duo juvenes, per initiorum dies non initiati templum Cereris, imprudentes religionis, cum reliquâ turbâ ingressi essent, cum faciliè eos sermo prodidisset, absurdè quædam percunctantes, tanquam ob infandum scelus interfecti sunt, cum palam esset, per errorem ingressos. Tam sædè & hostiliter factum cum gens Acarnanum detulisset ad Philippum Macedonem, recruduit bellum (non autem initium fuit belli, ut quidam scribunt) inter Philippum & Athenienses. Mitius actum fuit cum Æschylo, qui, quod in scenâ Eleusines mysteria effatus esset, in Arcopagum vocatus est. Ibi verò cum ostendisset, se mysteriis initiatum non esse, absolutus est, ut ex Clem. Alexandrino Strom. 2. & Athenagorâ, scribit Remus noster, Notis in 2. Orat. Themii-

stii. Hinc cum templum aperiretur, proclamabat sacerdos,

ἐκὰς, ἐκὰς ὅστις ἀλιτρός,
προκὺλ ὁ προκὺλ ἐσθὸ προφήανης.

Quâ de re dicendi locus alius erit infra l. 12. c. 7. Nominabantur verò etiam certæ personæ. Nam apud Callimachum, Hymno in Cererem, dicitur,

μη παῖς, μηδὲ γυναῖ, μηδ' ἀκατηχέυατο χείρας
μηδ' ἔκ' ἀφ' αἰαλίον σμαῖτων πύωμεις ἀπασαι.

Quæ Frischlinus ita vertit:

Nec puer, nec mulier, nec quæ perfudit capillos.

Nec quod ab arido ore exspuimus jejuni.

Ita apud Festū, Hostis, vincētus, mulier, 484.

virgo, EXESTO. Qui verò interesse poterant, debebant se præmacerare certorum dierum jejunio & continentia à libidine, abstinere vino, aliis. Tum verò singuli singulos porcos sacrificabant, albis vestibus induebantur, coronas viticeas (ut alii, quernas) sibi imponebant, faces manibus gerebant, itaq; in templo congregabantur. Sub noctē (sub occasū n. solis, Attici faciebant diei initiū) prohibant cū sacris suis, quæ puellæ καιηφόροι, *cistifera* dictæ gestabant super capitibus, ut pleriq; omnes scribunt, quatuor equi albi gestabant, ut ego disco ex Callimacho, cujus hic est versus,

Χ' ὡς αἰ τὸν κέλαθον λευκότριχες ἵπποι ἄγοντι
τέσσαρες. Hoc est:

Et quemadmodum calathum albicomæ equæ ferunt
Quatuor.

An confusio peperit hunc errorem? In Palladis enim sacris adhibitas fuisse tales Canephoras, lego apud Pausaniam in Atticis, & Ovidium 2. Metam. Dianæ etiā suas fuisse cistiferas, patet ex Theocrito, Idyll. 2. Baccho quin etiā in proprio festo fuisse tales, ex Virgil. 1. Georg. & Catullo in Argonaut. apparet. An fieri potest, ut Ceres etiam haberet, sed alibi? Nam de Catinensibus in Sicilia scribit id Cicero, Verr. 6. De Romanis idem colligitur ex eodem, pro Corn. Balbo & L. Flacco. Facto progressus initio, tum alia erat περὶ ῥήσις, *proclamatio*, ut quidem apud Callimachum,

τὸν κέλαθον κατιόντα χέμας θεοσιδὸς βίβαλοι,
μηδ' ἄπο τῷ πέγας, μηδ' ἐλὸθεν αὐγάσσηδης.

Calathum descendente humi aspicietis profani,
Non è tecto neq; desuper intueamini.

Cujus mandati occasionem apud Macrobiū leges 1. Saturnal. 6. In toto hoc itinere, & in ipsis nocturnis sacris quid actum fuerit, non melius sciri potest, quā ex Theologis nostris, qui vanitates

paganas propalârūt. Inter hos egregius est Clemens Alexan in Protreptico, Arnobius l. 5. Habet etiam quædam Lactantius l. 1. c. 12. Fulgentius 1. Mythol, Gregorius Nazianzenus in serm. de Epiphaniâ, Tertullianus l. contra Valent. & de Coronâ militis, Tatianus orat. contra Græcos, Athenagoras l. c., Theodoretus l. 7. de Cur aff. Græc., Augustinus 7. Civ. Dei 20. Dicis, sed quid tandem fuit illud, quod tantoperè cælabatur? Priapus inter præcipua. Hinc tu mihi vide Diaboli nequitiam in illo suo amplissimo paganorum regno! Si placet super hâc re plura cognoscere, adi M. Ant. Delrio, Com. in Hippolytū Senecæ, V. 106. Lud. Vivem, in schol. super August. de civ. Dei l. d. Alex. ab Alexandro, 2. Genial. 14. Gyraldum, syntag. 14. Laziū 10. Com. Rom. 7. Cœl. Rhodiginum 16. Antiq. 9. Natalem Comitum 1. Mythol. 10. Frischlinum Com. in Callimachum l. d. Stukium Sac. gētil. f. 81. & 1. Antiq. Conv. 33. (ubi vide cespitationem hominis doctissimi, distinguētis Thesmophoria ab Eleusiniis) Meursium in Atticis l. 4. c. 21. Scalig. de Emend. temp. l. 1. & 5.

486. *Aut Samothracis.* Pausanias in Achæicis scribit, Samios (fortassis, Jonios) ab Ephesiis pulso in insulâ suâ, venisse in Dardaniam, Thraciæ finitimam, & ab suo nomine vocâsse Samothraciam. Cœl. Rhod. 12. Antiq. 12. Leucaniam (*διὰ τὸ λευκὴν εἶναι, quod alba sit*) appellat insulam, quæ à Thracibus habitata, Thracia fuerit dicta, sed supervenientibus Samiis, Samothracia. De hac princeps Poëtarum,

Threiciamq; Samon, que nunc Samothracia fertur.

Diodorus Siculus l. 3. scribit, Samothracen esse Græcis, quod Latinis Insula sacra. Sunt tamen (addit) inter historicos, qui scribunt, Samen antea vocitatam, à Thracibus incolis Samothraces nomen accepisse. Idem ib. scribit, Sacra hæc primum omnium fuisse instituta à Myrinâ, Amazonū reginâ, monitâ per somnium à Magnâ Deūm matre. Eadē esse renovata ab Jasone, Jovis filio, admissis etiam exteris, unde major illis celebritas, tradit idem l. 5. Ubi hoc etiam habet. Pervulgata horum Deorum præsentia, auxiliumq; in periculis nec opinatum, si quis initiatorū invocârit. Pietate etiam & justiciâ auctiores, seq; per

omnia meliores fieri mysteriorum confortes, fama est. Ideoq; ex præcis heribus & semideis omnium illustrissimi ritibus his imbui, magnoperè cupierunt. Quo ex loco id discitur, auxiliū habuisse ab his Diis potētibus (ut Varro nominat) non nisi eos, qui initiati essent. Hoc amplius patet ex historiâ Argonautarū, quam idem Diodorus l. 4. textit. Hi enim cum periclitarētur in mari, & solus Orpheus sacris dictis esset initiatus, solus etiam votum concepit. Quod cum subito excepisset tranquillitas, factum est, ut, qui tempestatib. marinis agitabatur, his Diis supplicarent. Eiusdem rei vestigium apud Homerum Odys. ε, quæ de κρηθέρων Ulyssis, cujus ille beneficio liberatus dicitur naufragio. Ut n. Seholiastes Apollonii in Argon. tradit, respexit Homerus ad πλειάς, h. e. sacra Cabirorum in Samothraciâ, quibus quicūq; initiati erant, (inquit ille) contra omnia pericula securi esse credebantur, neq; tēpestare, neq; incēdio, nec ullo modo lædebantur. Citat Hartungus 2. Decur. 6. §. 6. Tu adde, quæ ex eodem interprete affert Lud. Vives in 7. de civ. Dei Augustini c. 28. Scire cupis, Qui fuerint Cabiri? Dicat id tibi Clem. Alexandrinus, in Protreptico. Scire fortè etiâ vis, Qui Dii tanta præstiterint? Dicat tibi Goropi⁹ Hierogl. l. 16. Castor & Pollux. Ut enim Diodorus l. 4. jã dicto scribit, supplicante Orpheo, cōspecta sunt duo fidera, super capita eorum, Castoris & Pollucis. Et Plinius l. 2. c. 37. Stellæ Castorum graves, cū solitaria venēre, & c. geminæ autē salutare, & prosperi cultus prænunciæ & c. Et ob id Polluci & Castori id numen assignât. Idem docet Pausanias in Arcad., allata etiam historia illa Diodori. Vide Natalem Comitē 8. Mythol. 9. Camer. in συμμικτων προσλημάτων Dec. 2. f. 193. Hinc Dii magni sunt appellati, ut constat ex hac inscriptione, quam Apianus f. 10. Murtiæ in Hispania inventam esse scribit,

CASTORI ET POLLUCI DIS MAGNIS, SULPITIÆ Q. SULPITI F. VOTUM OB FILIUM SALUTI RESTITUTUM.

50 Tanta autem cum veneratione colebatur, ut nomē ipsorum nō permitteretur esse in ore promiscui vulgi. Hinc Dionysius Halic. l. 1. scribit, A Dardano Trojanos sacra magnorum Deorum accepisse simulacra, eaq; urbe capta, ab Æneæ crepta.

erepta. Esse autem Deos, quibus Samo-
thracii initiantur, & à Romanis Penates
appellari, &c. Macrobius etiam 3. Sat.
4. Varro (ait) rerum hum. secundo, Dar-
danum refert, Deos Penates ex Samo-
thrace in Phrygiam, & Æneam ex Phry-
gia in Italiã detulisse. Fecit autē Æneas
autoritate Hectoris, qui 2. Æneid. ait,
*Sacra, suosq; tibi commendat Troja Penates,
Hos cape fatorum somites.*

Hinc confirmatur Cassii Hemina apud
Macrob. l. c. sententia, Samothracis
Deos, eosdem Romanorū Penates esse,
& dici *θεῶς μεγάλας, θεῶς χρηστὰς, θεῶς δύ-
νατὰς, Deos magnos, bonos, potētes.* In eadem
sentētia est Servi^o in 3. Æn., quã dicitur,
Cum sociis, natoq; Penatibus & magnis Diis.

Ita enim distinguere oportet.

Est etiam Pontanus in eum locum, qui
addit, In statuis Penatium, quæ hodie
Romæ sunt, inscriptum esse *μεγάλοι θεοὶ,
magni Dii.* In horum tutela fuit Circus
Maximus Romæ Hoc significabant, nō
ova tantum duo, quæ in metis collocata
erant, quippe, quibus editi dicerentur
Castor & Pollux cum Helena: sed & a-
rætros, quæ ibi positæ erant cum in-
489. scriptione triplici, Magnorum Deorum,
Penatium, Cœli & Terræ. Consentit
Pyrrhus Ligorius, in Antiq. Rom, quã
de hoc Circo. Consentit & Andreas
Fulvius l. 4. ejusdem tit. c. 16. Ne longè
abest Marlianus, Topogr. Rom. l. 4. c. 12.
De his qui plurima, quæ Græcia men-
dax audet in historia, vult cognoscere
adeat Pontanum in d. l. Virgilii, Del-
rium, in Thyestam Senecæ, V. 264. Ca-
saub. in 6. Athen. 15. ex 6. Laertii, fol. 84.
Goropium l. c. (qui vult Christum ejus-
que *πεδορομον* signari nominibus Casto-
ris & Pollucis.) Gyraldum de Navigiis,
c. 9. Buleng. lib. aliquoties cit. c. 9. 19. &
56. Non ignoro, alios per Deos magnos
intelligere duodecim illos, quorum
Varro meminit initio operis de rerust.
Herodot. l. 2. Ennius hoc disticho com-
plexus est,

*Iuno, Vesta, Minerva, Ceres, Venus, Mars,
Mercurius, Iovis, Neptunus, Vulcanus, Apollo.*

Athirefutatur ab iis, quos p me adduxi.

Aut eiusdem generis sacris aliis.] He-
50 catæ, Mithræ, Isis, Corybantum,
Themidis, Cybeles, Atthidis, & alio-
rum plurimorum, de quibus præcipuè
Clem. Alex. in Protreptico sæpius lau-
dato. De his hoc addo, ut notior fiat

fraus Diaboli. Procul dubio fuisse in
omnibus observatum, quod de Eleu-
siniis scribit Seneca *Quæst. nat. 7. c. 31.*
non fuisse semel tradita. Eleusis servat,
quod ostendat revisentibus, &c. Ubi
noto, quod ab ill. Scaligero jam nota-
tum est antea, tribus locis, in magno
opere de Emend. temporum, lib. 5. edit.
post. in Animadv. in Eusebii Chronica
10 n°. 2147., Castigat. in Tibullum poste-
rioribus, τὸ *Revisere* Latinum, esse *επιπλεύ-
ειν* Græcum. Hinc intellige, quid sint
επιπται, ἢ ἐπιπτικὴ ἢ θέρωροι. Vide autem
omniñò ipsū, & Casaub., quo loco dixi.

Conversus ad honestius.] Ut postea lau-
490. des Naturam, non vituperes. Quod qui
faciunt, eos *βοσκήματα, bruta animalia,*
vocavit l. 3. c. 10.

Dignusq; dicendorum auditor factus.]

20 Quã de re l. 12., ut jam promisi.

Ac cerebro posteriori.] Sexta dicta con-
jugatio, ut statim nominat.

Cui parva quaedã alia accedit.] Septimã.

Tanquã vir quidam munificus.] Arist. 2.

Gen. 6. comparat *οικονόμου ἀγαθῶ, bono
patrifamilias.*

Antea monstravimus.] Initio cap.

Hac est tertia causa.] τὸ *Tertia* παρέλκει, ut
doceo in Appendice. Jam incipit doce-

30 re, Quæ sit illa trochlea, proportionē
respondens trochleæ glosocomii &
quod sit illud proportionatum peristy-
lium, ad quod cursum suum reflectit
Natura? Debit omniñò corpus ali-
quod fuisse firmum simul & læve (ait) &
quod positum haberet, non rectum, nō
obliquum, sed transversum. Et tale esse
poterat, vel clavicula, vel prima co-
sta, utpote, laryngi propinquæ partes.

40 At verò cum ita sub extimã cute fo-
rent nervi, nec sine periculo: vo-
luit Natura præterire utrumque
hoc corpus, & in cavitatem thoracis in-
timam penetrare. Ibi cum aliquot ef-
491. sent corpora, ab instituto non aliena,
præ reliquis elegit Arteriam magnam.
Ad hujus igitur truncum descendētē,
in sinistro latere, applicuit sinistrū ner-
vum recurrētē, itaq; ad superiora ite-
rum reduxit. Ad ejusdem trunci ascen-
dentis ramum dextrum, qui in bra-
chium fertur, applicuit dextrum recur-
rentem, & ad laryngem evexit.

Propè cor accessisset.] Heic iterum inci-
piunt Græca in nostris Codicibus.

In primis quidem productionibus.] *αἴτια, postulatum, quod sensus non confirmat.*

Ejusmodi opera.] Geminus planè est locus l. 3. c. 10.

Ut probavimus.] c. 13. Cæterum, si intelligere voles, Quid sit sentiendum de prolixâ hâc historia nervorum recurrentium? dicet tibi Excellentissimus Præceptor, D. ab Aquapendente, l. de Voce c. ult. Hist. & c. 10. Usus, Verâ fore, si nervi traherent, ut funis: at verò cum nullatenus trahant, quin in motu sint immobiles, præbentes scilicet iter tantum animali facultati: aliam oportet quærere causam, ob quam Natura tam operosè fuerit sollicita de musculis his. Ergone talis & tantus ignoravit hujus machinæ veram causam? ais. Ignoravit, silentio aliàs non obvoluturus Naturæ laudem Ignorare se etiam fatetur Curtius, Com. in Mundinum c. 28. Quin tu ergo gallinæ filius albæ, cui interpretari nil non facile, pronum, promptumq; , cui adire Corinthum quavis hora licet: prorenus dicis! Nempè, qui nihil habet, nihil sibi detrahit, ait quidam ex Celso l. 8. c. 4. Quid si audeamus nos aliquid? Ut spiritus in capita musculorum rectâ influere possit. Id ni fiat, non possunt musculos implere, ut vectis instar rigeant. 30

C A P . X V I . X V I I . X V I I I .

492. **H** Audquaquam igitur videris mihi] Explicatis laryngis partibus, proponit difficultates quasdam, & docet, Quid ad illas respondendum sit?

Quo pacto dum bibimus.] Prima. Cum larynx sit locatus ante gulam, quei fit, quod cibus & potus non incidit in asperam potius arteriam, quam in gulam? Heic primum arguit veteres, qui dicebant, Musculos, ad radicem linguæ fitos, facere, ut larynx recurrat ad Epiglottida. Clauso enim exactè larynge, ut ne spiritus quidem egredi possit, quomodo ingrediatur cibus aut potus? Hoc ut non valdè negat, ita fatius esse ait, ad structuram epiglottidis recurrere. Ejus rei occasione repetit ea, quæ suprâ hâc de re dicta sunt. Cæterum, intelligetur res melius ex iis, quæ de osse hyoide mox dicenda sunt.

Quo autem modo à cibaribus.] Altera. Cum, ob eundem positum, necesse sit,

ea, quæ ex ventriculo per vomitum ejiuntur, laryngem prætergredi, quei fit, quod in asperam arteriam non incidunt? Respondet, Cartilago arytenoides prohibet. Hæc enim cum ob substantiam & conformationem possit cedere, fit, ut lata quidem fiat gula, angusta autem aspera arteria Per latissimam igitur viam simul prorumpens materia multa facilè præterlabitur angustam, eamque clausam viam.

Simile quiddam heic quoque machinata.] 493. Occurrit tacite objectioni. Atqui certum est, & tu ipse docuisti 8. Sent. Hipp. 9., illabi aliquid potus in pulmones? Respondet, Ita est. Ideò, quemadmodum valvulæ cordis nunquam exactè clauduntur, ut dictum fuit l. 6. cap. 16. ita larynx non clauditur tam exactè, quo minus aliquid potus illabatur. Illabatur id autem ob magnam necessitatem, quæ est, ut pulmo in istis fervoribus refrigeretur quodammodo. Hoc sciunt phonasci, de quibus vulgare carmen est, *Cantores amant humores.* Aliàs, ob eandem causam factæ ibi sunt glandulæ, quæ semper salivam depluunt in vicinam arteriam, quæ ob id etiam communem cum illis glandulis, vicinisque partibus tunicam habet, ceu dictum est.

Sed queisfit, quod stomachus.] Tertia. Cum ob vicinam gulam asperæ arteriæ cartilagine non sint integræ, ceu dictum est suprâ cap. 3. & 4. quomodo larynx, qui totus est cartilagineus, non comprimit gulam, dum deglutimus? Respondet, In eum finem Natura instituit, ut stomachus in actu ipso deglutitionis feratur deorsum, larynx autem sursum. Cedendo igitur facit, ut deglutitio sit prorsus libera. Cessionem hanc molitur os hyoides, de quo jam.

C A P . X I X .

Q Vibus accedit os id, quod appellatur os 494
des.] Non immeritò quærat aliquis, Quomodo larynx cedat, itaq; liberam faciat deglutitionem? Propter os des, inquit. Verum, cum os illud non unam hanc utilitatem habeat, sed aliam quandam præcipuam, numerat eam primo loco. Mihi de vocis appellatione quasi per fatyræ & tumultuariò hoc libet annotare. Si dicitur à Græcorū cle-

elemento, ut dicitur: tum ὑψιλοειδὲς dici debere. Reverà enim τὸ ὑψιλοειδὲς importat figuram aliquam suis. Ut risu dignus non sit Andernacus, si, ut Fuchsius ait 1. Anat. 16. 4. Adm. Anat. dixit, Os suum referens. Etymologiam enim securus est, non rem. Ut propterea dissectionum rudem appellare non debeat Vesalius l. 1. cap. 13. Interim utamur voce, quâ omnes utuntur, de re ipsâ judicaturi, non ex vocis origine, sed ex naturâ rei.

Siquidem musculorum lingua bona pars] Primus usus ossis hyoidis, qui ad aspectam arteriam non pertinet. Est autem, præbere ortum musculis plerisque linguæ. Ab hoc pendet alius, quem recentiores valdè extollunt, esse basin quandam linguæ, super quâ variis & expeditis motibus moveatur. Quia enim linguæ corpus molle est; molle autem ad motum est ineptum: oportet alicuius sit, super quo moveatur. Id verò est os hoc.

495. *Nuncupantque barbarè ἑηλοειδὲς.*] Heic jure dubitat I. Alexandrinus, cur βαρβαρίζοντας appellet eos, qui ita vocant appendicem ossium temporum acutam, cum & infra l. 11. cap. 4. & l. 13. c. 2. eodem nomine appellet, sine tamen barbarismi notâ, quin etiam de Oss. 1. 1. Ex. Anat. 5. Adde, quod supra l. 2. cap. 18. usus est eadem voce, habuitque pro bonâ, quia sine notâ protulit. An quoties effert simpliciter, ex alienâ sententiâ loquitur? Nam de Oss. ait, In eo ὑψιλοειδὲς processus est, quem nos βελονοειδὴ ἢ γραφειοειδὴ vocamus. Manet tamen hoc, Cur barbaros vocat? Nam si differentiam quandam inter τὸ σῦλος, καὶ τὸ ἑηλη causari voles: dicam, utriusque vocis tam esse frequentem apud classicos autores usum, ut Latini etiam terere cœperint. *Stylum* enim apud Cic. in Epist. ad famil. nôrunt etiam pueri. *Stelas* apud Plinium non ignorant literati. Vereor etiam ut frustra fuerit, qui urgere vellet propriam τῆς ἑηλη significationem, quâ ἀπὸ τῆς κίων distinguitur à Budæo in Pand. l. sicuti si servitus, referente Baldo in Vitruvianis. Licet enim de mente Galen. sit ἑυφυσίς, καὶ ἀποβλάσημα, processus, itaque similior columnæ, quæ est è

solido lapide, quam stelæ seu pilæ, quæ structilis est: in rei tamen veritate ἑηλοειδὲς est, *appendix*, ut Fallop. & alii docent. Sed sit processus: differt is, qui improprie loquitur, à barbaro. Idem judicium esto de eo, quod dici potest: Non à columnâ pilave dici hanc appendicem, sed à calamo scriptorio. Nulla enim necessitas ad columnam nos adigit, cum utraque vox de instrumento scriptorio non raro accipiat. Sed & is quâ ratione barbarus dicitur? Ut enim ex Strabone constat l. 14. quâ de Caribus, barbarissimus in pronuntiatione consistit. An in latâ quâdam significatione etiam illi sunt barbari, qui voces improprie usurpant? Vide Casaub. in Athen. l. 3. cap. 18. & 19. Barbarissimus enim dictio est præter consuetudinem felicium Græcorum, ut autor est Laertius in zenone Cittico. An vox à barbaris est, ut πύρ, ὕδωρ, alia, de quibus Plato in Cratylo?

Huc adde. quod è asperam arteriam adstringit & dirigit.] Alter usus, & qui huc pertinet. Qui cum duobus tantum verbis sit traditus, & ideò vix intelligatur, ita habendum est. Cum in deglutitione larynx debeat ascendere, idque beneficio hujus ossis, necesse est caput ossis, linguæ (unde etiam os linguæ dicitur) substerni, pedem autem utrumque inferiorem cartilagini scutiformi, seu, ut alii, gutturniformi (fortè utriusque) affirmari, non secus ac gemina fulcra, quemadmodum pedem utrumque superiorem, longioremque, processui ἑηλοειδῆ, de quo dixi. Quando igitur lingua retrorsum in faucibus colligitur, ut cibum detrudat in stomachum, mediante hoc osse πρὸς ἑλκει, porrò premit, hoc est, ab anteriori parte premit, illâque pressione ἀπειθύνει, dirigit, hoc est, sursum cogit totum laryngem. Nimirum, os hyoides est instar vectis; lingua, instar manus; larynx instar ponderis. Quo fit, ut larynx, cum vectis, à linguâ impulsus, duobus locis illum comprimit, & stringit, sursum eat. Hoc mihi velle videtur iis verbis, quæ sequuntur, ἐποχόμενον δὲ ταῖς κυρταῖς τῆς λαυγγῆς τὸ ὄστρον τῆτος, καὶ πολλοῖς εἰς πολλὰ μέρη διελημμένον μυσίν, ὑπὸ αὐτῶν ἐματιζέται, Os hoc, iniqui-

tans gibbis laryngis partibus, firmatur ibi à multis comprehensum musculis, quin etiam (quod mox addit, & pluribus explicat) ligamentis, partim membranosis, partim cartilagineis, præsertim iis, quibus appendici *σηλοειδῆ* adnascitur. Quibus omnibus denique fit, ne in alterutrum latus nutare possit, & fallere deglutitionis laborem, aut etiam finire aliquid influere asperæ arteriæ, quod non debebat. Hinc lucem accipiunt illa, quæ c. 16. sunt dicta, cur cibus & potus non incidat in asperam arteriam, cum sit prælocata gulæ? Nimirum, lingua dum se colligit, breviorque fit, adigit sursum ope ossis hyoidis larynga, itaque contingit epiglottida, ut clausum fit foramen, per quod aliàs respiramus. Hoc est, quod Gal. dixit tibi, ὁρθῆν ἐστῆναι, erectam stare epiglottida toto tempore, quo animal respirat: κατεπίπτεν δὲ ἐπὶ τὴν λάρυγγα κατὰ πινόντων ὅτι ἔν, decidere autem super laryngem deglutientibus quidquam. Cum enim cartilaginosa sit, & ideò rigida, quomodo decidit? Omnino, larynx ascendens, contingensq; ipsam, claudit: non autem ipsa descendens. Vidit hanc difficultatem Gal. ideò dixit, Cibum incidere radici epiglottidis, eamque deprimere, ut super dorsum ipsum, quasi pontem pergere possit. At verò si cibus incidit radici epiglottidis patentis adhuc: quomodo non aliquid, & quidem maxima pars, illabitur? Non igitur cibus deprimat epiglottida, sed larynx ascendens contingit illam, nullatenus mobilem. Et hoc modo paravit Natura pontem illum, qui facit, ne cibus deerret, in vnrechtē Schlunde kom-
498. me/ut dicere vulgus solet. Hoc autem fit, dum deglutire pariter & loqui volumus. Non enim loquimur sine respiratione. Hoc planissimè docuit Gal l. 4. c. 8. cum dixit, τὸν λάρυγγα προσανατρέχειν τῇ ἐπιγλωττίδι, καὶ πωμῶν ἕδωκεν αὐτῆς, laryngem recurrere sursum ad epiglottida, & jungi illi, non secus ac operculum ollæ. Quin nuper quoque c. 16. cum dixit, τὸν λάρυγγα ἀνατρέχειν πρὸς τὴν ἐπιγλωττίδα, laryngem ascendere ad epiglottida. Ego hoc addo, recursioni huic laryngis valdè quam prodesse conjunctionem ossis hyoidis cum appendice *σηλοειδῆ*. Nisi enim id esset, non haberet os hyoides robur. Unde descendo in eam sententiam, ap-

pendicis illius usum esse, non solum, illum, qui ad musculorum exortum ab omnibus refertur: sed illum etiam, & fortè potiori ratione, qui ad stabilimentum ossis hyoidis pertinet, ut modò dixi. Rectè ergò intelligendum est, cum dicitur, os hyoides non jungi aliis ossibus.

Sed quoniam horum musculorum.] Ligamenta ossis hyoidis, absque quibus si esset, vix tutò consistere poterat loco suo. Facit autem trium generum, quædam densa & fortia, ad instar aliorum, quædam tenuia & membranosa, quædam etiam Cartilaginosa. Quibus autem partibus alliget, vide apud ipsum.

CAP. XX. XXI. XXII.

Dictum est initio penè horum Comment. l. 1. 499.

c. 9. Eum, qui in usus partium inquirat, non considerare tantum illas, quæ utile aliquid agunt, ut locutus est Gal modò c. 12. sed & illas, quæ utile quid agentibus subserviunt. Ejus rei exemplum heic est. Postquam enim integris his duobus libris exposuit partes agentes, deinceps usque ad finem libri, docet subservientes, præmissâ satis longâ *αἰακω-Φαλαγγισίων* eorum, quæ hunc faciunt. In hac enim insumit c. 20. At c. 21. proponit sibi explicandum thoracem, in quo considerat Diaphragma, Pleuram, Costas, Cartilaginem ensiformem, & sternon. His addit comparationem cum abdomine & capite. Cap. 22. superaddit Mammæ, de quibus quædam problemata tradit.

Statim initio totius operis.] Lib. 1. c. 9. ut jam dixi.

Monstrata sanè in illis sunt.] *αἰακω-Φαλαγγισίων* dicta, quam ait se texere ex libb. de Caus. resp. de quibus jam toties. Porro, intelligitur ex his, librum, quem habemus, reverà esse fragmentum, & posse ex hoc loco, aliisque augmentum illi accedere non minus, quam fragmento de vocalibus instrumentis, de quo supra.

Multa esse thoraci motus principia.] Duo, 500. genere discrepantia, dixit supra c. 9. Naturam & animam. An musculos potius intelligit? Numerant enim Anatomici nostri quinquaginta & unum, qui dividuntur in externos sex, & internos quadraginta quatuor. Quibus si addideris Diaphragma, constabit numerus. Notandum autem, siquidem nemo suâ laude frau-

de fraudā dū est, quod Gal. ait η̄ε, & de Anat. musc. 2. 3. suum esse inventum, quod Intercoſtales faciant χιασμὸν, *crucem.*

Respirationemq. aliam esse liberam.] Vide de h̄ac, si placet, l. de Caus. resp. 2. Sent. Hipp. 4. 4. Loc. aff. 4. 2. in 3. Epid. ægr. 7. 7. in 6. Epid. 1.

Et præterea articularum.] Quā de re l. 12. c. ult.

De cartilaginosis ipsarum partibus.] Tam posterioribus, quibus intercedentibus cum vertebris spinæ articulantur, quam anterioribus, quibus cum sterno. H̄ac de re mox quædam dicentur.

501. *Quem v̄ motum habeant.]* Huic coniectare licet ex modo de articulationis, de quo l. de Off. c. 13.

Cæterum, de iis thoracis partibus.] Post αἰσκιφθαλασίων descendit ad quinque 20 thoracis partes, quas numeravi.

Propria quidem diaphragmatis substantia.] Prima pars, Diaphragma, cujus substantiam & usum explicat. Substantia diaphragmatis est musculus, inquit. Hanc intrinsecus quidem munit pleura, & quasi inungit, extrinsecus autem peritonæum. Ut enim abdominis partes omnes, ceu dictum est, involvit peritonæum: ita thoracis pleura, 7. Ex. Anat. 2. Quando igitur diaphragma est sæpes, inter utrumq; ventrem mēdia posita, æquum est, ut hinc quidem ab h̄ac vestiat tunicā, illinc autem ab illā. Usus diaphragmatis est duplex, inquit. Alter, ad sæcum alvi exclusionem, de quo supra est actum l. 4. c. 9. sed distinctius l. 5. c. 15. Alter ad respirationem, de quo in libb. de caus. resp. quos desiderare nos, aliquoties jam monui. Porro, quid & 40 quantum ad respirationem faciat, patere potest ex iis locis, quæ de liberā & coactā respiratione citavi.

Subtenditur enim hac.] Secunda pars, Pleura, cujus usum duplicem attingit. 1. Inūgit intrinsecus omnes costas. Quā refit, ut pulmo, dum in costas impingit, tutus sit à periculo. 2. Musculis & vas intercoſtalibus tunicam præbet, ut & illa sint securiora. Vide de hac amplius 50 5. Ex. Anat. 8. 7. Ex. Anat. 2.

502. *Cur autem diaphragma.]* Tertia pars, Costæ, de quibus quatuor tractat. 1. Diaphragma non tegit costas totas, sed portio earum satis magna exstat, & qua-

fi ad hypochondria inclinat: Cur? Ut hepatis, lieni, vasisque eorundem, pro vallo sint; aut potius suggrundio. Hoc Avicenna quoque docet i. 1. doct. 5. sum. 1. c. 14. 2. Costarum pars quædam est cartilaginosa: Cur? Ut cedere possint extrinsecus occurrentibus. Hoc illustrat universali Naturæ instituto, cujus supra l. 1. c. 11. facta est mentio, & fit 10 infra l. 1. c. 12. Solet illa partes prominentes facere ex tali substantia, ut cedere possint violentiæ illorum, à quibus frangi possent aut comminui. 3. Septem costæ articulantur cum sterno, quinque ne attingunt quidem: Cur? Ille dicit, se docturum, cum de vertebris dorſi acturus sit. Debebat igitur esse l. 12. aut 13. in quorum neutro nōdum vidi. Docuit id Avicenna l. c. nec non 14. Hist. animal. 10 Ut ventriculus ad cibum & potum possit distendi. 4. Numero sunt duodecim: Cur? Hoc pariter promittit se ibi docturum, & facit l. 13. c. 7. Quia thoracis amplitudo volebat tot costas. His addi potest. 5. Cur costæ hominis præ aliis animalibus sint curvissimæ? Rationem reddit 3. Artic. 38. Quia pectus habet præ aliis latissimum & amplissimum, idque ob liberum caloris motum. Hinc solus homo in tergum jacere potest. Latant. l. 1. de Opif. Redi ad lib. 3. cap. 3.

Ob eam igitur causam.] Quarta pars 503. Cartilago ensiformis, de qua ideò ante sternon, cui inhæret, agit, quia eundem habet usum, quem cartilago costarum, Tegendi scilicet, non oris tantum ventriculi, viciniqu; diaphragmatis, sed & cordis ipsius. In hac est morbus ille novus, quem *prociidentiam mucronatæ dicunt*, nostri das *Nabelverruken*. Est autem ἀτροφία ex compresso, non ventriculo, sed hepate, ut puto.

Porro, ipsum os pectoris.] Quinta, sternon, seu os pectoris, de quo duo docet, 1. Cur ex multis ossibus sit factum? Ejus rei causam dicit esse illam, quam supra l. 2. c. 8. attulerat de summa manu, obscurum videlicet motum. 2. Cur ex septem sit factum, non pluribus aut paucioribus? Quia septem costæ (legitimæ: hinc ἐπτάπλευροι λιγύες, *septicostes Ligures* apud Pollucem, nescio, ob quam causam) illi articulantur. De sternone videre est pugnam Sylvii & Henneri Calum. 7. Eustach. exam. Off.

f. 200. De costis, Anatomicos plerosq;.
 504. *Iam verò quid aliud, nisi admirabile.]* Digressio in comparationem trium digressorum ventrium, quam hâc occasione instituit. Cum ostendere vellet, cur in thorace alternent ossa & caro? ostendit simul, cur in capite sola sint ossa, in abdomine sola caro? Et docet, Caput, quia est principium motus reliquis partibus omnibus, debebat esse immobile: Ideò totum est ossium. Abdomen, quia debebat extendi posse ad ciborum receptionem, ad fœtus in utero incrementum, ad alia, 2. part. 9. 4. part. 10. debebat habere musculos seu carnes, quæ dilatarentur & constringerentur: Ideò totum est carneum seu musculosum. Thorax, quia & ipse debebat extendi posse, sed ita, ne minus tuta esset *ἐς τὴν φύσιν, focus natura*, debebat utriusq; extremi esse particeps: Ideò & ossa habuit, ut caput: & musculos, ut abdomen. Mihi consideranti mirabilem hanc tot ventrium, sibi invicè superstructorum, varietatem sæpenu-
 merò sub mentem venit Severi Imp. septizonium, quod ut Claudianus ait, septem scopulis zonas imitatur Olympi. Tres enim heic ventres ita sibi imponuntur, ut ternos pariter credas assurgere montes, si ita licet mihi Martialis
 30
 versum *παρωδῆν.*

A Musis & Philosophiâ aliena.] Vide supra l. 4. c. 17.

505. *Cibo & potu semel impleti.]* Mercurialis 1. Gymnast. 11. & 4. Variar. lect. 17. ostendit, Veterum plerosq; manè exiguum quid comedisse, & prandium vocasse, vesperi tantum fuisse saturatos, & cœnam vocasse. Hâc de re insignis est locus apud Platonem in Epist. priore ad Dionis propinquos, quem excipit Cic. 5. Tuscul. Damnanus n. Philosophus Italicus & Syracusanus mensas, negat ullū sub sole hominem fieri posse prudentem, *εἰ δις τῆς ἡμέρας ἐμπλάμενος ἢ καὶ μηδέποτε κοιμώμενος μόνος νύκτωρ, si bis per diem satur fiat, & noctu nunquam solus cubet.* Non oportet autem putare, Platonem strictè observasse hoc, ut nunquam bis
 50
 die satur fieret. Expressa enim sunt Athenæi verba lib. 1. ab Henrico Stephano vulgatis codicibus è membranis addita, *πλάτων ἔμνοσιτῶν ἐκάσπε, ἀλλὰ κἀνίστε διπλῶν δις τῆς ἡμέρας. Plato nō perpetuò semel*

tantum per diem ad satietatē comedebat, sed aliquando bis. Sed quādo semel dūtatur? Ausculto heic admirabilem Casaubonum in dictum autorē l. 2. c. 8. Plato, & multi alii, contenti erant aliquando unico vel prædio vel cœnâ, aut studio virtutis, (vide de his locum pulcherrimum apud Aretæum 2. Chron. 6.) aut amore literarum, aut ppter valetudinem. Nēpē, ut Cic. ait l. c. *Mente rectè uti non possum⁹, multo cibo & potione cōpleti.* Valetudinis suæ studiosus quid facere nonnunquam debeat, constat ex Celso l. 1. c. 1. Hoc qui faciebant, (faciebāt autem horā nonā) dicebantur *μονοστίειν, & μονόστοι*, voce Hipp. nostro valdè usitatā, ut videre est 1. Acut. 20. 2. Acut. 22. & 27. 2. Diætā, 25. 3. Diætā, 3. Et tales idē Hipp. opponit *τῆς ιδιώτης*, initio libri de sal. diætā, quem Polybo adscribunt alii, *τῶ πλῆθει ἢ τῆς πολλοῖς, multitudini seu plerisq;*, 3. Diætā 2. & 5. Quo sensu τὸ ιδιώτης etiam accipitur in jocosō Alexidis carmine, apud Atheneum l. c. ut me docuit idem Casaubonus. Hunc tu vide (non pigebit, spondeo) in Athen. l. 1. cap. 8. & l. 2. c. 8. itemq; Historiæ Augustæ f. 195. aut si mavis, in Capitolinum, extremo Antonini Philosophi, & discas, quantum ab hac *μονοστία* differat ἡ *μονοφαγία*, adeò tamen frequens quibusdam è nostris Dynastis! Interim, non diffitetur, confundi ab autoribus hæc vocabula, & ostendit exemplo D. Chrysofomi, ex Photii Bibliotheca, in Addendis Athenæo. Porro, de moribus veterum qui multa & varia cognoscere volet, adeat Marf. Cagnatum 1. de Sanit. tuenda 11. & seq. Stukium 1. Conv. antiq. 11. & seq. Muretum 4. Variar. 12. Mercurialem 4. Var. 17. Huic consuetudini (ne de rationibus dicam) innituntur, qui hodiè docent, Cœnam prandio uberiorem esse debere. Inter hos Paternus in tract. peculiari, & Oddus de Oddis in tract. item pecul.

Cum autem thoraci mammae adherent.] 507
 Thoracis cōsiderationi superaddit mamas, ut dixi. Primum autem de his duo explicat pblemata, ad Philosophū potius pertinentia, quā ad Medicū. 1. Cur diversus sit mammarum situs in aliis atque aliis animalib⁹? 2. Cur numerus variet? Deinde, ad hominē cōversus, causā dicit,

dicit, Cur ibi sint, ubi sunt? & fufe docet, Non potuisse alio commodiori loco esse. Sub finem duo alia philosophica problemata proponit, 1. Cur in quibusdam maribus servantur vestigia mamarum, in quibusdam non servantur? 2. Cur non æque turgeant in maribus ac fæminis?

Posteaquam igitur lac utilis alimenti superfluum est.] Primum problema, cur non idem in omnibus animalibus mammarum positus est. In quibus, (inquit,) animalibus multum alimenti absumitur in cornua, in dentes, in iubam: in iis non poterant esse in thorace, seu partibus superioribus. Ideo in abdomine, seu inferioribus fuerunt, ut copia alimenti semper sit in promptu. Contra, quibus in superiora non multum absumitur, in iis commodissimè esse poterant in superioribus.

108. *Et si unum, aut duo.*] Alterum. Cur non idem in omnibus numerus est. Quia non omnia æq; numerosam prolem habent. Ne igitur Natura abundet, paucas dedit iis, quæ pauca generant, &c. De utroque negotio videri potest Arist. 2. Hist. 1. 4. Part. 10. Dicitur etiam aliquid infra l. 14. c. 4.

In homine vero.] Applicatio ad hominem, quæ possit esse loco tertii problematis, Cur homo mammæ habet in pectore? Propter tres causas, 1. Nihil prohibebat ibi esse. Homo enim nihil eorū habet, quæ animalia, de quibus dictum est. His quæ obiiciat Vesalius, & quid respondeat Bonamicus, videre est apud ipsum 5. Alim. 23. 2. Imo vero debebant ibi esse, in vicinia (inquam) cordis, ut sanguinem inde hauriant quam maxime coctum, quique ob eandem causam melius in iis concoquitur. Quod ut fiat, non recta ex corde it, sed per longas ambages, ut interim concoctio fiat melior. Hoc repetit infra l. 16. c. 10. 3. Quia homo est erectus, itaque pectus ipsius nudum: debuit cor habere munimentum aliquod. Id vero habet à mammis.

109. Hæc duo sunt observanda. 1. cum ait, usum mammarum esse, lac generare: absumum, tegere pectus. At apud Arist. contra se habet, Usus, (inquam) est, σκεπάζει-

δαι τὰ ἐπὶ τῆ καρδίας, tegere cor, vicinaq; partes, 4. Part. 10. Hoc enim est καθολικώτερον, universalius, quippe viris & mulieribus conveniens. Abusus est, lac gignere. Videat autem Gal. quomodo defendat thesin suam, vel ob id, quia concedit, opus habuisse hominē, quia erectus est: at hoc utrique sexui (qua homo scilicet) competit. 2. cum ait, Bruta quæ incedunt prona, non opus habuisse tegumento tali. Quod enim supra dicitur l. 3. c. 2. quo etiam se refert, & repetit infra l. 12. c. 10. Spina in istis est quasi carina corporis, quæ regit subiectas partes.

Non aliter quam operimenta alia.] Vide 2. Simpl. 24.

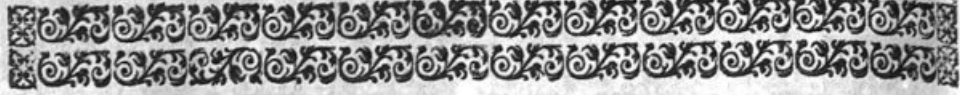
Quibus accedit.] Nota, quod ait, mammæ in fæminis ob molem, etiam viscera in hypochondriis calefacere.

Feminam esse frigidiorē.] 9. Sent. Hipp. 3. ex Platonis 2. de Rep. Infra etiam l. 14. c. 6. ex Arist. 4. Gen. 1. & 6. 2. Gen. 3. 1. Gen. 20. Vide Tract. de Generatione hominis.

Atque etiam quibus animalibus.] Quartū problema, In quibus maribus servantur. In quibus locatæ sunt in thorace: at quibus in abdomine, non servantur, nisi forte, quod genitum est, similius sit matri, quam patri. Hanc in rem laudat Arist. 2. Hist. 1. ubi inquit, τῶν μονύχων τὰ ἄρρενα ἔκ' ἔχει μαστῆς, πλὴν ὅσα εἰσὶ καὶ τῆ μητρὶ, ὅπερ συμβαίνει ἐπὶ τῶν ἵππων, in genere solipedū mares non habent mammæ, nisi matri sint similes, quod in equis videre est. Ceterū, in iis maribus sunt conspectiores qui humidi sunt, læves, & non venosi, veluti docet idem 7. Hist. 1.

Cur autem magnopere mamma.] Quintum, quod non explicat, quia Physica quæstio sit. Explicuit Arist. 1. Hist. 12. Quia caro in maribus est πυκνὴ, densa & spissā, in fæminis συμφῆκη & πόρων μεσῆ, fungosa & porosa. Est igitur differentia in eo, quod est secundum magis & minus, quod non diffitetur Gal. cum ait, ἔχικανὼς ἐξαιρέσθαι, non magnopere attolli. Quare 2. Sem. 1. non potest dicere, Mares prorsus non habere glandulosa corpora sub papillis. Quin cum ait, Paucos quosdam habere, prodit rem. Quæ dere alibi.

Finis libri Sexti & Septimi.

ARGVMENTVM
LIBRI OCTAVI ET NONI.

511.

CVM innuisset Gal., agendum sibi esse post alia de collo & capite: prescribit sibi ipsi methodum, qua procedendum sit in utroque. Nempe, docendum esse ab initio, Quid in vniuersum utilitatis habeat collum & caput: deinde considerandum esse, Quid similes queque particula ad eam rem conferant? Hac autem est methodus, quam l. i. cap. 9. ex Hipp. profitetur. Agit igitur de collo cap. 1., quo utrumque suum propositum absolvit. De capite tradit universalia cap. 2. 3. 4. & 5. subsequentiis omnibus particularia. De hoc antequam proponat sententiam suam, usus veratro seu scammonia, ut comparat 2. Diff. puls. 1. expurgare conatur falsas opiniones. Duae autem sunt. Harum altera ad caput pertinet, aut potius ad totum supremum ventrem, Cur ille fuerit institutus à Natura? Altera ad cerebrum, in tertio hoc ventre contentum, Cuius rei gratia, refrigerij Aristotelici, an alterius sit factum? De priori incipit agere cap. 2. sed subito delapsus ad posteriorem, disputat cap. illo contra refrigerium, sed non facta mentione autoris eius. Cap. 3. Aristotelem nominat, quem etiam per totum exagitat. Cap. 4. ad priorem controversiam regressus, late discursit in meam ab initio cap. 2. litem, Cerebrumne, an cor sit appellanda pars illa, è qua in *μαλακωσεναι*, crustatis, prodit sensus & motus? Cap. 5. de utraq. aperit mentem suam, docetque, Caput quidem seu summum ventrem esse factum oculorum gratia: reliqua autem sensoria esse in capite, propter cerebrum. Et huc usque in genere egit: demceps in specie. Cap. 6. enim docet, Cur cerebrum sit duplex divisum quippe in cerebrum, sic proprie dictum & Cerebellum? Et quia propter diversitatem nervorum ita factum esse opinatur: subito incipit agere de nervis ijs, qui è cerebro orti, in oculos distribuuntur, aures, linguam & nares. Quo loci de instrumento odoratus agens, osibusque eà parte cerebro praestitutum, digreditur cap. 7. in ea ipsa ossa. A quibus cap. 8. dilabitur in usum tenuis meningis. Mox cap. 9. in usum pariter dura meningis, cranij & pericranij. Tum vero recolligens se, cap. 10. redit ad cerebrum, ibique exponit 1. usum anterioris (ut ipse vocat) cerebri ventriculorum, 2. causam, cur gemini fuerint? Ibi cum pariter rationem dedisset cur tertius seu posterior non potuerit esse geminus? cap. 11. de eiusdem magnitudine differit, & addit, Concursum superiorum ventriculorum, qua parte est anterior meatus nobis dictus, haberi à quibusdam pro quarto ventriculo. Post hac de fornice seu corpore camerato agit, quod non minus ac dictus meatus utrique ventriculo commune est. Tandem de figura ventriculorum eorundem locutus, cap. 12. comparat eos cum tertio, & hunc iterum cum quarto. Post omnia hac causam docens, cur anteriores duo integantur pia matre, posteriores duo non integantur? eius rei occasione repetit differentiam, qua est inter cerebrum & cerebellum in modo substantia. Cui c. 13. addit illam, qua in forma est. Post pauca iterum versus ad cerebrum c. 14. conatur docere, 1. Quis sit usus conarij? 2. Quis processus vermiformis? 3. Quis natium seu testium? 4. Quis ligamentorum, cerebrum cerebello iungentium? 5. Cur processus vermiformis habeat duritiem eam, quam habet? 6. Cur sulcos potius transversos, quam rectos? His oratione satis proluxa explicatis interiungit, & facta novo initio, c. 1. de meatu anteriore (de posteriore enim, qui constituit quartum nobis dictum ventriculum, c. 11. libri 8. egerat) superiorum ventriculorum agit. Cujus usus quia est vacuare excrementum cerebri quoddam, instituit generale doctrinam de vjs quas secuit natura pro expurgandis cerebri excrementis. Ne vero minus perspicue egisse videri posset, c. 2. de tenuibus specialia quadam dicit. Cap. 3. repetit ea, qua de duplici crassorum via dixerat. Harum una quia est os *σφουροειδές*, cuneiforme, quod etiam os palati dicitur: & vero plures ante id sunt partes, pelvis seu infundibulum, & glandula pituitaria: explicat etiam harum usus. Ibi tum praefatus quadam de securitate eius loci, c. 4. de Reti mirabili dicto multa afferit, eiusque usu. Qua sequuntur, pene omnia ad historiam pertinent. Cum enim rete hoc fiat ex arterijs, in caput elatis, c. 5. in genere primum docet, Quomodo vena & arteria in toto corpore distribui soleant? Deinde in specie, Quatenus id in cerebro servatum sit, aut non sit? Eam in rem cum dixisset aliquam multa, immiscuisset etiam quadam de duplicatura dura matris, deque ligamentis, qua ab eadem orta elabuntur per suturas: c. 6. reditum facit ad venas, docetque, Quomodo in loco illo, quem Torcular vocavit Herophilus, convenient? quoque modo inde emissa cum arterijs coeant? Et quia hac oratione complexus erat primum, secundum, & tertium dura meningis (ut hodie vocant Anatomici.) sinum: cap. 7. de quarto, ab iisdem dicto, agit. Vbi illud etiam docet, Quomodo ligamenta, qua per suturas dicta sunt elabi, suspendant cerebrum, ne comprimentur ventriculi? Quod dum agit, quia sentit iterum à viâ se declinasse, ad cerebrum rediens, de septem nervorum conjugationibus cerebri ordine agit: verum non ulterius persequitur, quam ad os calvariae, è quo excidere debent, ut ait c. 8. Agit autem c. hoc 8. de tribus prioribus: c. 9. de quarta: c. 10. de quinta c. 11. de sexta, quam Vagam vulgo dicunt: c. 12. de septima. Hoc modo postquam produxit singulos nervos, c. 13. docet, Quomodo pergant, & in quas partes eant? Et quia omnes ij servare debebant motui, operose docet, Quomodo Natura conciliavit illis robur transmissione per ossa dura? In qua re quia haerere aliquis poterat, c. 14. pulcre rhetoricatur 1. de sua hypothesi, Cerebrum esse molle, & dare nervos tantum molles, Cerebellum durum, & dare tantum duros. 2. De fuga illa, Quo modo à cerebro molli possint esse nervi duri? Quo facto redit denuo ad pensum suum, & cap. 15. agit de nervis gingivarum, labiorum, dentium, maxillae utriusque, palpebrarum, temporum, frontis, cutis capitis, glandularum post aures. Ibidem pauca dicit de commisione cutis cum musculis labiorum. Cap. 16. Subijcit, quod c. 8. dixisse debuerat, de tertia conjugationis ramo illo, qui absumitur in tunicam narium & palati. Ea tunica quia est propago dura ma-

dura matris, relapsus ad ligamenta, quæ illa præbet, diversitatem affert, Cur quibusdam locis sint fortissima, quibusdam debilia, quibusdam mediocria: Cui doctrina ubi subtexuit monitionem de dura meningis portione illa, quæ ple-xibus veteribus substrata est: cap. 17. ad futuras redit, & usus illarum denuo exponit non sine auctario. Mox, explicato horum numero, docet ex Hipp. Quor sunt figura capitis humani, pro quarum varietate variare etiam futuras persuadere vult: Et quia hæc de proprie dictis futuris accipiendæ sunt, cap. 18. agit de squamosis, seu improprie dictis, quemadmodum etiam de innominatis illis, quæ ossa maxillarum distinguunt. Tu vero iam scire desideras, Quam actionem præsupponant usus harum partium? Dicam verbo Peripatetico, Attemperationem caloris. Simavis Platonico, Confectionem spiritus animalis, qui est proximum instrumentum facultatum, tam principum, Rationis, Memoriae, & Phantasia: quam ministrarum. Quinque sensuum exteriorum dictorum una cum motu. Nimirum, hoc me probaturum confido, usum cerebri, ab Aristotele assignatum, esse profusus eundem cum usu, à Gal. dicto, hoc solum deimo, Quod apud Gal. agat ista Cerebrum propria vi, nihil subministrante corde, (quanquam ne hoc quidem satis constanter, ut vidimus ex parte, & videbimus amplius, cum Deo) uno verbo. Propriam animam: apud Aristotelem, sit officina tantum, in qua operatur Cor. Atque hic est absolutus cordis principatus, (de quo etiam dixi nonnulla in superioribus) qui solus animæ unitatem custodit. Dicis, At mentionem fecisti etiam Abductionis excrementorum? Ita est: verum non est illius ratio eadem cum illa, de qua in duobus ventribus inferioribus est actum. Ibi enim excrementa sunt ob collisionem sanguinis, in universum corpus distribuendi. Hæc sunt, partim ob cerebri ipsius collisionem seu nutritionem, partim ob ascensum ex imis, ut dicitur l. 9. c. 1. Annumeranda igitur & hæc actio libris hæc.

LIBRI OCTAVI

CAP. I.

Postquam vero explicatio partium.] Trāsitio ad collum & caput. Hoc loco explicat tres usus colli.

Scarabæis.] *καρκαροίς*. Vide l. 3. cap. 12. & l. 7. c. 3.

Astacis.] Astaci videntur esse gammari illi marini grandes, quos Veneti hodieque Astate vocant.

Cancris.] Non sunt vulgares nostri qui Gammari vel Cammari sunt veterum. Veri enim cancri non sunt caudati, ceu videre est apud Matthiolum, & alios. Obiter norandum, ne antidotum ex cancris ad hydrophobiam & alia paremus ex nostris, sed ex veris, de quibus dixi.

Sed colli quidem generationem.] Primus usus colli. Factum est (inquit,) propter pulmones. Hoc probat. Vbicunque alterum cum altero interit, ibi alterum propter alterum factum est. At ubi collum est, ibi pulmo est, ubi collum non est; ibi pulmo non est. Ergo. Verum enim vero cum plures sint in collo partes; non omnes autem propter pulmonem sint: videre oportet, Quæ sint illæ, ob quas præcipuè pulmo est? Hæc in re considerandum esse docet Gal. Quæ colli pars maxime sit necessaria pulmoni? Ea cum sit omnium iudicio aspera arteria, quippe, cuius ope pulmo aërem recipit, emittitque dubium non est, collum esse factum propter asperam arteriam. Nec difficultas in eo ulla est, quod collum modo dicatur

esse factum propter pulmonem, modo propter asperam arteriam. Perpetuo enim sunt simul, & qui alterum dicit, dicit subito etiam alterum. Hinc Arist. cum 3. Part. 3. docuisset, collum esse factum propter pharyngam, seu, ut ipse se explicat postea 4. Part. 10. propter arteriam, ut solet loqui: statim infert, Quæ carent pulmone, carent etiam collo. Revera autem collum factum est propter asperam arteriam potius, quam propter pulmonem, siquidem per pulmonem intelligis carnem illam mollem, quæ bronchia asperæ arteriæ, una cum vasis reliquis, quæ ibi sunt, stipat. Hæc iure quæras, An non, quod Arist. docet l. cc. collum etiam sit factum propter gulam seu œsophagum? Respondeo per distinctionem. Quatenus collum est *πρόβλημα, καὶ σώλει*, val-lum quasi quoddam, quod servat seu tegit utramque hanc partem, ut loquitur 4. Part. Philosophus: non minus propter gulam, quam propter asperam arteriam factum est. Quod enim animalibus pronis dat incessus, ut bene defensas habeant partes imas, ceu dictum est l. 7. c. ult.: id collum in homine præstat utrique parti. Videtur autem Natura melius consulere voluisse gulæ (quæ mollis est) cum præposuit illi ab anterioribus caput asperæ arteriæ. At quatenus collum est *πόρεια, via, meatus*, per quæ cibus it & aër: factum est propter asperam arteriam solam. Ut enim Philosophus ait 3. Part. A' posito oris continuus potest esse ventriculus: non potest esse pulmo. *Δεῖ γὰρ εἶναι*, inquit,

πνῶ κενόν, οἷον αὐλόν, δι' ἧς μεριεῖται τὸ πνεύ-
μα κατὰ τῆς ἀρτηρίας, &c. oportet enim esse
quandam quasi porticum, in qua aer reci-
procet in bronchiis aspera arteria. Nimi-
rum τὸ αὐλὸς explicō cum Casaub. de lo-
co quodam angusto, & in longitudi-
nem porrecto, quo modo porticus &
ambulacra ædificantur. Quorsum e-
nim convallis illa, quam Gaza commi-
niscitur? Nisi fallor, est id, quod Gal. 10
ait infra l. & c. 11. de usu narium, τὴν
δεξιὴν τῆς εἰσπνοῆς μὴ εἶναι κατ' ἐντὺ τῆς τετα-
χίας ἀρτηρίας, ἀλλὰ κρημνὴν τινα, καὶ οἷον
ἐλικα γεννηθεῖσα πρότερον εἰς αὐτὴν ἰόντος τῷ
πνεύματος, principium respirationis non fuisse
è directo oppositum asperæ arteriæ: sed factam
fuisse flexuram quandam & quasi volumen
aeri, antequam illabatur. Habet autem
αὐλὸς hic ἢ κρημνὴ eam longitudinem in
homine, eique similibus animalibus, 20
quam larynx, sursum deorsumque mo-
vendus requirit, ut se explicat lib. 13.
cap. 6.

519. *Quam vocis materiam esse ostendimus.*]
Lib. 7. c. 2.

At, quia Natura est solertia.] Secundus
colli usus, seu potius abusus. Collum
quibusdam animalibus est manus loco,
quo alimentum accipiunt. Eadem
animalia, (ut infra docet lib. 11. cap. 30
2.) etiam maxillam habent inferiorem
longam, nec non, (ut ibi dicitur ca. 8.)
crura longa. Pleraque ex Arist. sunt
4. Part. 12. Loquens enim ibi de a-
vium differentiis, quasdam ait habe-
re αὐχένα πεταμένον φύσει, διὰ τὴν αὐτὴν ἀντίαν,
ἢ ὑπερ καὶ τὰλλα, collum natura longum, pro-
pter eam causam, ob quam alia quoque. Et
mox, σχεδὸν ἀπέλεθον τὰ πλεῖστα τῆς σκέλεσι,
plerisque collum æmulatur crura. τὰ μὲν γὰρ, 40
addit, μακροσκελῆ, μακρόν: τὰ δὲ βραχυσκε-
λῆ βραχυὸν ἔχει τὸν αὐχένα, χωρὶς τῶν τετραπο-
δῶν, quia enim crura habent longa, collum
etiam habent longum, quæ brevia, breve, si
planipedes excipias. De causa, si audire
velis, dicitur tibi ex immediatè præce-
dentibus, Collum esse his tam longum,
ut possit esse ἀντὶ χειρῶν, loco manuum.
An dici hoc pariter debet de omnibus
quadrupedibus? Nam & illa proteñ- 50
dunt collum ad cibum, quem sequuntur.
Galenus certe ultro in societatem
illam recipit omnia talia.

Oportebat autem utique.] Tertius col-

li usus, quem ἐξ ἐπιμέτρως, ex abundantia
accedere ait: Collum partibus antero-
ribus, humero, cubito, manui, diaphra-
gmata nervos præbet. Cum enim has
partes habeant illa tantum animalia,
quæ collum etiam habent: oportet cer-
te sphondyli etiam sint, qui illos præbe-
ant. Non possunt autem alii, quam col-
li esse.

Ut postea probabimus.] Lib. 13. c. 9.

CAP. II. III. IV.

Caput autem plurimis visum est.] Post 520
collum acturus de capite, refutat,
ut dixi, ab initio alienas opiniones, an-
tequam ad expositionem propriam veniat.
Revera autem utrumque hoc
contra Aristotelem est, & forte illos,
qui Aristoteli male consulebant. Quod
ad priorem, verba sunt Philosophi 4.
Part. 10. ἡ κεφαλή μάλιστα τῷ ἐγκεφάλῳ χά-
ριον, Caput maxime cerebri gratia est. Huic
Gal. heic, & toto cap. 4., ceu dixi, op-
ponit τὰ μαλακώτερα, crustata, quæ ait
capite carere, & tamen habere cere-
brum, quia sentiunt. Sed quia videbat.
Peripateticos se opposituros, negatu-
rosque, cerebrum esse, sed cor, propter
locum medium: valde fatagit, ut probet,
Cerebrum esse. Omnia in id tan-
dem concurrunt, Quia sensus inde
sunt. At quis non videt, esse hoc τὸ
ἐν ἀρχῇ? Sumit enim sibi, hæc esse ἀντι-
σρέφοντα, Cerebrum habet, Ergo sentit:
Et, Sentit, Ergo cerebrum habet. Quod
ad posteriorem, Galenus mentem A-
ristotelis, expressam 2. Part. 7. & 10. 4.
Part. 10. 2. Gen. 6. Sens. 2. putat esse,
Cerebri usum esse refrigerare cor, eo
fine, quo aer etiam externus per respi-
rationem ingreditur. Ego vero, cum
intueor verba diligentius, plane cer-
tus sum, alio ire Philosophum, quod
ante me viderunt optimi quique, Za-
barella l. de Partit. an. 9. Capiavaccius,
Meth. Anatom. cap. 23. Langius 1. E-
pist. 54. Titicæus, Microcosmi tract. 5.
Peramatus de Temp. cap. 10. Montal-
tus in App. 1. 3. Opticæ. Al. Benedictus
lib. 2. Anat. 4. Cæsalp. 5. Artis Medi-
cæ 2., qui idem innuit 5. Quæst. Perip.
3. quæ de nervis, Costæus Disq. Phy-
siol. lib. 6. cap. 1. Pacius in 6. Meth. 6.
seu

seu ult. f. 1259. B. Schegkii in lib. de spir. animali, (Arist. enim mentem inficius explicat, ut & Pacius) Cæl. Rhodiginus 3. Antiq. 23. Claudinus in Quæst. de sede fac. principum, Th. à Veiga Com. in Artem c. 10. & 28. item que in 3. Loc. aff. 4. Toletus Com. in 3. de Anima 2. t. 149. quæst. 5. à quo nō longe abeunt Conimbricenses in 3. de Anima 2. quæst. 2. art. 2. Albertus M. 10 anim. tr. 1. cap. 7. citante Horstio nostro 1. de Nat. hum. Exerc. 9. quæst. 2. Æthasius noster in problemate publicè disputato in Gymnasio Dantiscano, An cerebrum refrigerandi cordis gratia factum sit? Epiphanius Ferdinandus 1. Theor. 28. & alibi eius operis. Averroës tandem ante hos omnes, Paraphra. in 2. Part. 7. & 10. nec non 2. 21. Coll. 11. Verum, quod dissimulandum non est, sunt inter hos, qui refrigerium hoc, quod cordi præstare cerebrum Arist. ait, referant ad confectionem alimenti ultimi, quod sanguis est: quidam ad confectionem spiritus animalis, hodie dicti: quidam ad utrumque horum. Nimirum utrumque hoc facit *πρὸς τὴν τῆς φύσεως ὅλης σωτηρίαν, ad totius naturæ conservationem*, ad quam cerebrum factum esse in iis, in quibus est, docet Arist. 2. Part. 7. ab initio. Ego vero censeo, neutiquam pertinere ad alimenti confectionem. Præterquam enim, quod luce meridiana clariora sunt verba Philosophi, quæ mox afferam, iam huic labori præfecit Natura pulmones, totumque adeo thoracem. Quod si huc tetendisset Arist., non viderem, Quomodo liberari possit ab illa Gal. obiectione, Fuisse illum sui immemorem, dum respirationi, refrigerationi cordis, sanguinisque ibi ebullientis, dicatæ, succenturiatum dedisset inutilem. Nec me movet quidquam, quod Accorambonus ait, Cerebrum refrigerare sanguinem in iis, in quibus pulmones non sunt. Repugnat enim hoc communi Philosophorum & Medicorum omnium consensui, qui ait, Pisces refrigerari per branchia, sive id fiat aëre recepto, sive aqua, qua dere supra 1. 6. cap. 9. Translatio vero illa alimenti omnis in cerebrum, quam Bonamicus comminiscitur, mihi

plane inimaginabilis est. Eiusdem apud me census est refrigeratio illa, quam ex de Somno cap. 3. afferunt amici. Neque enim (ut alibi ostendi) necessarium est ad reddendam causam quietis sensuum in somno, ut cor, primum sensorium, refrigeretur: satis est, si cerebrum, quod secundarium est, & causa sine qua non, ut Averroës recte docet. Quæ causæ mihi sunt, Cur illi etiam mihi deferendi videantur, qui utramque refrigerationem cōiungunt? 522. Restat igitur illa, quæ ad sensus pertinet, diligentissime & fusissimè explicata ab Averroë locis dictis. In hac plane me firmo, propter illa Arist. verba 2. Part. 10. *Ἐκκοπιεῖ ἡ τῆς ἐν τῷ αἵματι θερμότητος κίνησις τὴν αἰσθητικὴν ἐνεργείαν. διὰ τούτου τὸς αἰτίας ἐν τῇ κεφαλῇ τῶν τῶν αἰσθητικῶν ἐστίν, ὁμοίως τῶν αἰσθητικῶν ἐνεργειῶν. διὰ τούτου τὸς αἰτίας ἐν τῇ κεφαλῇ τῶν τῶν αἰσθητικῶν ἐστίν, ὁμοίως τῶν αἰσθητικῶν ἐνεργειῶν.* *Motus sanguinis calidioris impedit vim sensitivam. propter has causas sensoria sunt in capite.* Quin cap. 7. dixerat, Cor & cerebrum (ita enim intelligo) *συμπαροῦν, compati, fierique subitam sensationem: μεταβάλλοντες τε καὶ παροῦντες τὰ ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον αἵματος, mutato & alterato sanguine cerebri.* Et 4. Part. 10. inquit, Naturam in capite sensus quosdam exferuisse, *διὰ τὸ συμμετερον εἶναι τὴν τῶν αἵματος κρῆσιν, καὶ ἴσην δέειν, πρὸς τὴν τῶν ἐγκέφαλου ἀλῆαν, καὶ πρὸς τὴν τῶν αἰσθητικῶν ἰσχυρίαν καὶ ἀκρίβειαν;* *quod sanguis ibi temperatus sit, aptiusque qui & cerebrum in nativā sua caliditate conservet, & sensum faciat quietum, exquisitumque.* Elegans etiam est locus 2. Gen. 6. ubi agit de ordine partium generatarum. *Διὰ μὲν τὸ τὴν ἀρχὴν, inquit, ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν αἰσθητικῶν εἶναι, καὶ τῶν ζωῶν παντῶν, αὐτὴ γίνεται πρῶτον διὰ δὲ τὴν θερμότητα τῆς αὐτῆς, ἢ τελείωσιν αἱ φλέβες ἀνω. τὸ ψυχρὸν συνίστησιν ἀντίρροπον τῇ θερμότητι, τῇ ἐπὶ τὴν καρδίαν, τὸν ἐγκέφαλον, quia principium sensuum, adeoque totius animalis in corde est, recta ratione cor primum fit: at propter caliditatem cordis, supra, qua desinunt venæ, constituit cerebrum frigidum, ex adverso oppositum caliditati illius.* Quæ iuncta superioribus facient hunc sensum. Omnino cor debebat primum in factu fieri, quia sensus omnis principium est: at quia sensus fieri non potest, nisi cordis calor temperetur à cerebro frigido, statim post cor debuit existere cerebrum, quod sursum, qua

523. venarum finis est, ex opposito cordis locatur. Hunc locum velim confiderent illi, qui tam pertinaciter negant, posse ex Aristot. verbis exculpi, cerebrum esse sensorium secundarium, quod ὄργανον ἀποδιδάσκουσιν, *partem illam, ubi sensus se produnt*, ex 3. Part. 10. ut ego quidem puto, vocant Peripatetici. Idem docent, quid frigiditas cerebri conferat ad sensum. Cum calor (in-
10 quiunt) agitationem faciat & mobilitatem, quæ cognitionem perturbat: frigus inducit stabilitatem. Hinc quo quis calidior, eo audacior, eo inconstantior in omnibus rebus. Quæ duo vitia adolescentum dicuntur esse propria. Hinc apud Aristotel. 7. Phys. 3. t. 20. proverbiali pene figura dicitur, τῷ ἡρεμῆσιν καὶ σῆναι ἢ διάνοια φησεται καὶ φρονεῖ, *intellectus scit & sapit quiescendo &*
20 *stando*. Ex quo loco quidam deducunt veriloquium τῆς ἀπιστήμης, quoniã animum ἴσῃσι, *sistit*, & à temeraria agitatione ad tranquillitatem ducit. Et ex Platone sæpe dicebat Scherbius, Mens tum primum incipit florere, cum corpus defloruit, quod fit circa quadratum septenarii. Hac de re non possum non asserere Thom. à Veiga verba Com. in Artem, cap. 10. Non est ne-
30 gandum ei (inquit) qui semel agnovit dignitatem & munus cerebri, frigiditatem illius conferre maxime refrigerando spiritui vitali, ita, ut ex utroque principio paretur aptissimum motus & sensus instrumentum. Nisi enim validus calor sanguinem attenuaret: spiritus generatio nulla foret. Nisi cerebri frigiditas attemperaret genitum spiritum: ebullitio illius temerarios
40 motus & sensationes induceret. Ex utroque vero principio, factò in spiritu moderamine, comparatur animalibus usus. Decuit igitur in mutua hac opera, ut cor infra locaretur, cerebrum supra. Ita enim fit, ut spiritus, à corde ebulliens, natura sua sursum facile feratur: in cerebro vero, & refrigeratus, & densatus deorsum in caput detrunderetur, &c. Quibus nescio an
50 quæ alia, sensui Aristotelico accommodatiora, dici possint? At idem refutat Aristotelem? Non tam Aristotelem refutat, quam crassam illam & pinguem

Aristotelis explicationem ridet. Hoc enim observasse me puto in lectione summi huius viri, quod non libenter se opponat vulgo receptis opinionibus. Ideo affert quidem, ne negligere videatur: sed mox explicat mentem suã, ut liberum sit lectori sequi, quod velit Tu vero, quisquis es, dic mihi, Si hæc est mens Aristotelis, ut est: quot parafangis distat à Gal. mente? Dicit enim, Cerebrum esse sedem animæ sensitivæ, quæ ope spirituum animalium, per nervos demissorum, obeat sensum & motum in singulis partibus: ad hanc autem rem subministrare cor spiritus vitales, qui sint animalium οἰκῆα τροφῆ, *proprium & familiare alimentum*, infra lib. 9. cap. 4. & lib. 16. cap. 10. Quid, (inquam) differunt hæc, si, ut in argumento dixi, hoc solum demas, Quod apud Gal. cerebrum sit absolute pars princeps, quod est, obeat ista absque cordis adminiculo: apud Arist. non sit absolute princeps, sed habeat se ut Cancellarius ad Principem, ut supra dixi? Tu autem vide mihi heic illud etiam, cuius verbo in argumento meminimus, Quam constans sit Gal. in doctrina sua? Si enim cerebrum obit hoc propria vi: quorsum opus habet spiritibus vitalibus? Si non opus habet, qua ratione animus continebitur (verba sunt Ant. Ludovici I. de Corde) ne diffuat? quæ illi unitas? quis coalitus fuerit? præsertim, si partes tanta intercapedine discludantur, quanta actiones? Quæ res igitur cohibebit potentias adeo separatas? Certe dici non potest, corpus esse, quod animam cogat aut contineat, cum potius è contrario contineri ab anima corpus sit æquum, utpote cuius abscessu corpus statim vanescat, labascet, dissipetur & corruat. Hæc ille: quibus subde, si vis, vel eiusdem ibidem, inanem conatum, vel Piccolhomini 4. Præl. 6. extremo, vel Peramati de Facult. 4. vel Pacii in 6. Meth. 3. Mihi heic sufficiat duo demonstrasse, 1. quod alibi etiam feci, Aristotelem, in assignando usu cerebri, non dissentire à Galeno. 2. id, in quo dissentire vult, esse tale, quod extra fervorem disputationis concedit ipsus, id-
coque

eoque nec verè, nec constanter agit. Hæc qui diligenter consideraverit, absque ulla difficultate respondebit ad argumenta contraria. Quod ipsum tamè quia propter insolentes & impotentes quosdà ex superabundanti feci in Diatribà de usu cerebri secundum Aristotelem: numerabo heic tantum, digito simul intento ad fontem. Si qui verò sunt, qui cum Catone otiosi esse ma-¹⁰ lunt, quam nihil agere, illi verso folio possunt defungi omni molestia.

At cancris & aliis.] Prima disputatio de usu capitis, in qua (ut dixi) opponit Aristoteli *ἡ μαλακὸς σπυγγα, crustata.* Quà in re hoc r. desidero, cum Aristot. utatur voce *μάλασσα, maximè,* non esse illum absolutè intelligendum de omni capite sed de capite *ἡ ἐν αἵματι, sanguineorum,* de quibus ibi loquitur. licet igitur cancri & alia eius generis caput habeat: est id tamè *ἀόριστον, indefinitū,* 4. Part. 10. 4. Hist. 3. quod Galen. videtur explicare cap. 4. est *ὑπογραφή τις μόνη, duntaxat adumbratio, σημείω χάριν, nota gratia,* ut alibi de similibus partibus loquitur Philosophus. 2. Cum Aristoteles ita concludat, In quibus caput distinctum est, propter cerebrum est; cerebrum autem propter sensum est: annon sequitur inde, in quibus caput tale, & cerebrum tale non est, aliunde habet sensum? Vide Montaltum, ubi dixi.

^{526.} *Non enim cerebrum tam longè.*] Alterius disputationis primum argumentum. Si cerebrum refrigeraret cor, non tam longè invicem abessent. Respond. Cerebrum non descendit ad cordis refrigerium: sed sanguis, è corde in cerebrum delatus, refrigeratur ibi, ut sensus, qui in corde fieri debebant, (non poterant autem fieri propter motum caloris) fiant in cerebro, ubi quies est. Quamobrem iterum dici potest, non est sermo Aristoteli de refrigerio *ἡ συνάφεια, per contactum,* sed de refrigerio *ἡ συμπάθεια, per consensum.* Et utitur hac voce (ne argueris, hujus vocis *συνύγω, coniungato, aut, si manus, condeclineo*) 2. Part. 7. Hoc si displicet, vide Costæi explicationem l. 6. Disq. Physiol.

Aut si adeo cecutivisset.] Secundum argumentum. Si caput deberet refrigerare cor, non tam benè esset munitum utrumque. *Εὐήθης, ineptum,* in quo qui

multis occupari velit, ineptus jure dicatur, nisi modum refrigerationis, & vasa, per quæ illa fit, exponere velit.

Aut si hæc quoq, non vidit.] Tertium. Non esset interpositum collum. *Εὐήθης, εἶρον,* cui ipse tamen fidit tantum, ut *ἡ ἀλῶν ἔνυ, ridiculū quoddam* inde deducat. Calcanca, (inquit) potius refrigerarint cor, quam cerebrum. Hei mihi, quid non audet ambitio!

Hoc enim, etiamsi aliud nihil.] Qui cum ^{527.} Galen. certant ambitione, inter quos Piccolhominus 5. Anat. 7. formant hinc quartum, in quo valdè exultant. Quo tamen nihil aliud lucrantur, quam ut à gravibus viris modestè rideantur. Nescire enim videntur, quo respectu cerebrum in corpore humano sit frigidum. Item, quod remissum intendat intensum. Si enim maximè ita fit, ut Piccol. vult, h. e. si sit temperatū: tamen poterit refrigerare cor. Temperatum autem, quo modo simul esse potest (quod profitetur 4. Anat. 6. frigidum & humidum. ? Tu vide, annon ipse quoque à veritate coactus dixerit, quod thesin ipsius validissimè cōcutit? Imò, an nō fiat transfuga? Ego Gal. heic excuso, qui non eò respicit, quò illi. Nimirum, ut ex *ἡ ἀλῶν* suo faciat rem seriã. Hoc verò illorum est, quorum proprium est uti oratione non illepidè fucata, uno verbo, Sophistarum, Gal. ipso autore.

At quid refrigerationem cordi.] ^{528.} Quintum, quod Accorambonum ferit, & Bonamicum, non me ut jam dixi. Ad sensus enim pertinet hæc refrigeratio, & alia est ab illa, quæ alimentum respicit. ⁴⁰ cit.

Nisi forte ærem cerebro calidiorem.] Piccolhominus hinc format aliud argumentum, quod sextum sit, cui uno verbo satisfacio. Licet cerebrum sit calidius aere; nō est tamen calidius corde? Præterea, distinguere oportet inter calidum & calefactum, dicebat Scherbius. Quam enim caleat cerebrū propter ascendentes vapores, audiemus infra l. 9. c. 1. Ego verò Gal. heic iterū excuso, qui per occupationem id dicit. Qui enim respondere debebant ad argumentum sextū, dicere poterant, O, non sufficit per ærem externū refrigeratio: cui occurrere vult, cerebrum est calidius aere, ideò

aeri suppetias ferre non potest. Tu vide Cæsalp. quo loco dixi.

Ipsęq; tradiderit.] 1. Top. 9. extr.

Ex Hipp. sententia.] Lib. de Flatibus, t. 6. apud Marinellum, de Nat. pu. t. 2. de Alimento, t. 33. & 34. apud Vallesium, 6. in 6. Epid. 1. 2. & 3. & alibi. Ubi illud addendum est, Consentire quidem Aristotelem Hippocrati, quatenus ab aere cor refrigerari uterque docet: at dissentire in modo. Hipp. enim, & cum ipso Gal. desiderat substantiam aëris: Aristot. autem solam qualitatem. Quare l. de Resp. 6. *πλασματώδεις, affictum & temerè adglutinatum* vocat id, quod dicitur, spiritum nutriri aere. Cum enim videamus quotidie nutriri sanguine: quid opus est aere? & spiritus, qui calidus est, quomodo nutriri potest aere, qui frigidus est? Unumquodque enim nutriri simili, maximè apud Hipp. qui ideò etiam quatuor humores alimentarios facit, cum sanguis solus non videretur esse satis.

529. *Se alibi aerem calidum.*] 2. Gen. & Corr. 3. Huic pulchrè respondet Accorambonus l. d. Distinguendum esse, an loquamur de aere, in se considerato, an potius, ut permiscetur illi vapores? Aer in se consideratus est calidus & humidus, teste quoque Hipp. initio l. de Carnibus. Non est igitur *ψευδῆς εἰρημῶνον, mendax assertio, aut mendacium*, sed ipsissima veritas. Nec pugnat, ut ipse putat, Aer est calidus, & tamen refrigerat cor.

Vt Plato.] Locus est allatus l. 6. c. 2.

Quomodo autem cerebrum.] Septimum argumentum, quod subito tollitur allato refrigerationis modo dicto. Nimirum, sanguis è corde sursum elatus, *ἡτὶ ἐστὶν ὅτι πρὸς τὴν ἑγκεφάλου ἀλῆαν, καὶ πρὸς τὴν αἰσθητικὴν ἰσχυρίαν καὶ ἀκροῖαν, aptus est, qui & naturalem cerebri calorem fervet, & sensuum quietem, accuratationemq; faciat.* 4. Part. 10.

At non omnia, ait, ad ipsum pertinent.] 2. Part. 7. ait, *τὸ ἐγκεφάλον οὐκ ἔχει ζωῆαν ὑδαμίαν πρὸς τὰ αἰσθητικὰ μέρη, cerebrum non habere ullam continuitatem cum partibus sentientibus.* Et cap. 10. oculos quidem & aures concedit esse in capite, quod sensuum sint accuratissimi, tactum autem & gustum in corde, olfactum habere se medio modo. Hæc loca valdè urget Argenterius 2. de Somno.

2. Egò alibi dixi ex Averroë, Paraphr. in 2. Part. 7. Imperitiam Anatomie non debere obstare Aristoteli, quo minus recipiantur ea, quæ alias recipienda videbantur. Quid enim? Et Gal. quædam ignoravit: ideòne rejiciemus ea, quæ bene ab illo docta sunt? Profectò, æquum est, ut, quæ rectè à priscis tradita sunt, cum gratiarum actione accipiamus: in quibus autem hallucinati sunt, cum pudore & reverentia (in quam sententiam ferè loquitur Gal. heic) transiliamus, non autem curiosè & cum voluptate quadam refricemus ulcuscula ipsorum.

Quid iam loquar de totius cerebri constructione.] Octavum argumentum, Frustrà fuit cerebrum tam mirificè miris modis ornatum, si refrigerandi cordis gratia tantum factum est. Ad quod hoc duntaxat repono, Frustrà fuit cerebrum, tam mirificè miris modis ornatum, si facultates, quæ in cerebro exercentur, in corpore ipsius fiunt. Spero autem, me hoc c. 10 seq. sufficièter demonstraturum. Jam id duntaxat quæro, Annon cerebrum *ἀλλὰ πλάσων, non ita variè distinctum, sed spongia modo ubiq; sibi simile*, idem præstare possit? Jactat hoc argumentum Laurentius 4. Anat. quæst. 3. cum luculenta inscriptione, Validissimum esse, & Arist. Peripateticorumque dogma funditus evertere. At, bone Laurenti, dic mihi, quid melius docuit Galenus? Quæ enim de spirituum animalium in ventriculis elaboratione dicuntur, tam sunt levìa, ut ad primum contactum diffiliât. Ut præstet fateri ignorantiam, quam falsa operosè docere.

Tu vide, quò Vesalium l. 7. c. 6. compulerit hujus rei admiratio, ut brutis rationem tribuere cogitet.

Vt Philotimus.] Quem in numero gravissimorum Medicorum habet, 8. Sent. Hipp. 5. & Dogmaticum fuisse ait, adv. Erasistratum, 5. Herophili sub Praxagora condiscipulum, 1. Meth. 3.

Quemadmodum Aristoteles.] Quo jure, quæve injuria id dicat, judicet illi, quorum nihil interest aliud judicium fieri.

Demonstratum autem est in libris de Placitis.] Septimo.

Cancris enim.] Repetitio primæ disputationis, ideo instituta (ut reor) quia prævidebat instantiam, cujus memin-

Si,

Si quæ caput & cerebrum non habent, tamen sentiunt, Ergò cerebrum cum capite non est primum sensorium. Hinc adeò totis viribus incumbit in illud, ut probet, Id, è quo in erustatis prodit sensus & motus, cerebrum esse dicendum, non cor. Pendet autem totus ipsius discursus ab hoc uno, ut dixi, Quia sentiunt. At hoc est, ἐν δέχῃ, ut quisvis intelligit. Præterea, si in sanguineis sensus sunt ex cerebro, an ob id etiam in exsanguibus? Certè, cum in imperfectioribus non sit tantus instrumentorum apparatus, non potest argumentum duci ab illis ad perfectà, quemadmodum neque contra. Præterea cum in exsanguibus non sint distincta viscera, 3. Part. 4. quid litigas, Cerebrumne, an cor sit? Neutrum est: sed analogon. Est autem analogon cordis potius, quam cerebri, non tam propter locum medium, quam propter naturæ progressum, qui est, semper distinguendo procedere. In inferioribus igitur animalibus est analogon cordis, quia in superioribus cor est. In illis sufficit: in his non sufficit, sed opus est præterea cerebro. Non igitur, quod Galen. ait, frustra est cerebrum in iis, in quibus est. Propter enim calorem illorum non poterant sensus appendi pectori, quod fieri poterat in exsanguibus. Hæc si considerasset Averroës Paraphr. in 4. Part. 10. non deseruisset Aristotelem.

332. *Quod non cerebro proportionale appellare oportet.*] Locus corruptus, cujus sensum ex Græcis ita venari oportet. Dixerat, In ijs, in quibus caput nõ est, tamen esse sensus, qui necessariò collocati sint ad suum principium. Hoc principium cum velit ille in omni animalium genere esse Cerebrum: Aristot. distinguat, In quibusdam est solum cor, aut analogon cordis, in quibusdam cerebrum cum corde: quasi deridens Aristotelem, ἢ πού (ita enim lego) ἀνάλογον τῷ ἐγκέφαλῳ ἔστι καλεῖν. Q. d. an fortè partem hanc, in quam desinunt sensus in iis, quæ capite carent, non oportet nominare cerebrum, sed analogum cerebro? Hoc ita esse debere, declarant, quæ sequuntur, ut mos est in ejusmodi Aristot. &c. Cæterum jure Arist. negat, crustata habere terebrum. Cum enim non caput, sed capitis delineationem tantum habeant, cur alibi, quam

in capite cerebrum quæreret? At Gal. vult, Ab usu esse denominandum cerebrum, etiam si in pectore sit, quia (inquam) sensum facit. Hanc sequelam negavi modo.

Cuius substantiam Plato.] in Timæo, ubi ait, naturam medullæ partem illam, in quam, veluti agrum quendam, semen divinum sparsura erat, voluisse nominari ἐγκέφαλον, quod illi circumdandum esset vas, κεφαλῆ dicendum. Hanc Etymologiam si sequi volemus, duo erunt contra plerosque Grammaticos notanda, imò contra Galen. quòque h. l. 1. 1. ἐγκέφαλον adjectivum esse, & semper subaudiendum μελὸς, medulla. 2. non esse dicendum μελὸς ἐγκέφαλου, nec esse formandum aliud adjectivum, ἐγκεφαλίτης. De antiquitate vocis vide Athenæum, ejusque animadversorem Casaubonum lib. 2. capit. 14.

Sed σκινδαψὸς nominetur.] Similis vox est βλητρον. Et quamvis utraq; sua habeat significata: tamen si quis nolit uti loquendi genere usitato, (παλιπρον hoc dicit Galen. 1. Artic. 69. & 3. in Epid. & de libb. propr. cap. 18. facile do elegantissimo Casaub. in Athenæum l. 1. cap. 1. l. 9. c. 7. in Addendis item: at τὸ φιλασθρωπὸν ἔσθ' αὐθρωπῖνον, 2. Diff. puls. 5. An sanæ guis, 7. aliò tendere, ex ipso contextu probare me posse confido) ei dicere solemus, si non visita vocare; appelles licet per me Scindapsum, aut Bletyri. Hoc autem vult Galen. Quia, quod in cancris proportione respondet cerebro, Arist. non vult appellare ἐγκέφαλον, quod non sit ἐν τῇ κεφαλῇ: an ideò scindapsum vocabimus? Non profectò. Præstat enim cerebrum appellare, quam μικρολογεῖν circa nomina, Ego autem hoc addo; Si tam certum esset officium cerebri, suprà l. 1. cap. 8. quam certum est oculorum & aurium: utiq; bona esset Galen. argumentatio. At quia ille Aristoteli de unitate animæ respondere non potest, quin etiam quia prodit se ipsum, ut forex, quemadmodum prædixi: fit mala.

CAP. V.

Vid igitur causa sit, quod natura.] Ubi Gal. satisfecit cõsilio suo, quod est, refutare falsas sententias, antequam

ad propriam veniat : accedit ad usum capitis sibi visum. Hunc ita venatur. Quoniam videmus, in ijs animalibus, in quibus caput non est, oculos esse positos super longis cervicibus : videtur concludendum esse, caput in ijs, in quibus est, esse propter oculos. Cum enim in *μαλακωσπράκεις* dictis oculi potuerint exire ex testa illa dura, quæ operit illas, in *μαλακωδέρμοις* autem id non potuerit fieri, quod oculi (ut tota cutis) essent molles : debuit natura parare illis tale præsidium. Hinc in ipso hoc præsidio non pauca alia tutelæ sunt instituta, supra supercilia, infra maxilla eminens, extrorsum os jugale, introrsum nasus. Nimirum, hoc natura spectavit ubique, ut oculi sint in loco sublimi, unde aspectus quam latissimè sese expandere & dilatare possit. Hoc aquilæ docuerunt, quæ prædam in toto confinio lustraturæ, in montes & præcipitia se conferunt. Hoc imitantur bellatores, qui è montibus aut turribus hostium ausus specularunt. Hoc imitantur nautæ, cum è malo terram prius intuentur, quam vectores. Hoc imitari hodiè Equites nostros Maltenses, in piratas Turcicos exeuntes, legi in historia captivitatis Turcicæ Mich. Hebereri. Cum enim certi esse volunt, an in propinquo sit classis hostica, nautarum aliquem, perticâ alligatum, supra malum efferunt longissimè, qui conspiciatis navibus, nunciat clamore suo navarchæ, Quot & quales sint illæ? ut consilium capere liceat vel persequendi, vel in tuto se recipiendi. Hoc acceperunt per imitationem à machina quadam bellica, quæ altissimis tignis in terra statutis (verba sunt Turnebi 9. Advers. 20.) & ad eam altitudinem, quæ urbis muros superet, erectis, speculatorem, aut exploratorem ita attollit in fastigium, scandentem, ut velut in specula collocatus, ex edito spectet, in obsidione quid oppidani adversus obsessores parent. Putat autem Turnebus, esse machinæ scanforiæ genus illud, quod Græcè *ἀεροσπικτήν* (malè *ἀεροκαλκῆν*) dici, ait Vitruvius l. 10. c. 1. Qua de re licet dubitet Baldus in Lexico (ita appellem) Vitruviano : ego tamen profus assentior ingenti Lipsio, qui l. Poliorcet. 6. id asserit, quin insuper addit, idem esse hoc

instrumentum cum *Ἐπιβάθρα*, *machina ascendente*, (ut idem Baldus vertit, distinguitque ab *ἀεροσπικτῶ*) cuius mox c. 18. Diodem (architectum) fuisse inventorem, memorat idem Vitruvius, & cuius apud Athenæum (non Dipnosophistam, sed Mechanicum quendam) quoque mentio. An autem sit Tollenon Vegetij l. 4. cap. 21. cuius deformatio apud Lipsium l. c. & Stewechiū, Com. in Vegetium, valde dubito. Machina enim est, & operosa nimis, & gravis nimis, quam quæ tam levi officio defungi debeat. Interim Lipsius in Additunculis docet, Sambucam Vitruvii & Polybii potuisse his usibus etiam satis esse. Quid enim fiat per plura, quod per pauciora potest? Vide Turnebum 12. Adv. 5. item 14. Adv. 16. Pontanū, Com. in illum locum Virg. Ita autem cenfeo, esse hoc instrumentum, quod pingit laudatissimus Lipsius, sub nomine Scalæ conspensoris, seu spectatoris, ex Herone (non Alexadrino illo, pagano, sed Christiano quodam posteriore) l. de mach. bell. & Geodæsia, c. 12. Et hæc, nisi fallor, pulchrè describunt nobis causam, cur oculi sint adeò in sublimi?

Cum ne in ipsis quidem ὀσπράκωδέρμοις.] 539.

Certus sum, calamum præcurrille heic mentem scribæ. Non enim agitur de *ὀσπράκωδέρμοις*, illis quæ a siliceo tegmine operiuntur ut Plinius reddidit l. 9. c. 51. & l. 11. c. 37. qualia sunt ostrea, inde dicta, quippe, quæ oculis planè destituuntur, 1. Hist. 9. sed de *μαλακωσπράκεις*, quibus crusta, operimentumve fragile, ut iterum Plinius l. 11. Hoc amplius probo ex Gal. 3. Alim. 33. & 34. Ibi enim agens de *ὀσπράκωδέρμοις*, κήρυκας nominat, *πυφύρας*, *ὄσπρα*, *χημας*, *βυκτινας*, *purpuras*, *ostrea*, *hiatulas*: heic de *μαλακωσπράκεις*, *ἀσκακούς*, *παζούρας*, *καρκίνους*, *καράβους*, *καρλίδας*, *καμμαλίδας*, *αστακός*, *ραγυρός*, *cancros*, *locustas*, *squillas*, *gammarios*. Nimirum, horum animalium quædam nominat & hoc loco & supra nominavit c. 1. & 2. Ego verò heic obiter duo dico. 1. Cancros differre à gammariis, hinc etiam liquere. Quos enim nos dicimus cancos, gammari sunt: Cancræ autem carent cauda ita protensa. 2. Balænas, quarum & heic meminit, & cap. 4. videri easdē cum *καρίσι*, ut l. 3. c. 12. ostendi & olim in variis.

At nondum horum congeries est caput.] 540.
Occu-

Occupatio. Docuisti, (ajat aliquis) caput esse factum propter oculos, & quomodo Natura providerit securitati illorum ab omni parte: quod si verum est, oportet oculis serviant, non illæ duntaxat partes, quas numerasti, sed omnes in universum. Id verò quomodo demonstrabis? Respondere videtur, non est necesse, ut omnes capit partes serviant oculis. Verum, cum reliqua sensoria indigerent nervis molli-¹⁰ bus, perinde ut oculi, fuerunt illa quæ huc posita, atque ita horum omnium ἀθροίσμα ἢ σύνταξις, coniunctio & copulatio facit caput. Cæterum, locus est corruptus. Unde orationem Græcam negativam Interpres legit affirmativè, cuius mens hæc fuit. *Et oculi & oculorum tegumenta possunt quoquo modo esse sine capite, ut in μαλακῶσράκεις, de quibus agimus.* In his enim oculi (ut Gal. ipse docet) possunt se recipere in concavum illud pectoris, è quo nati sunt. Quomodo ergò caput est factum propter oculos? Quo sensu Galeni conatus omnis perierit. Quamobrem amplector Græcam lectionem (huic consentit Paraphrastes Arabs lib. 9. de Juvam. 2.) quæ continet responsionem, *Licet ista non constituent caput: sine tamen capite ista non sunt.* Et sic dicere licet, Non est necesse, ut omnes capitis partes serviant oculis, cum satis sit, si illæ serviant, quæ alibi, quam in capite esse non possunt. Tum verò sublequar ego, At oculi in μαλακῶσράκεις (in quibus tamen caput non est) sunt, & sunt in tuto loco: quomodo ergò caput propter oculos? Sed profectò hoc non est satis. Cervices enim illæ in crustatis proportionem respondent col-⁴⁰ lo & capiti in μαλακῶσράκεις, quorum oculi tutelam aliàs habituri nō erant, nisi haberent caput, seu os capitis. Interim non exhaurit difficultatem, à Gal. moram. Manet enim hoc, propter oculos solos non opus fuit tanta mole. Hoc accipit Curtius, Com. in Mundinum. l. 1. cap. 1. & ait, Caput, de Galen. sententia, fuit propter oculos: at caput⁵⁰ fuit tam magnum, propter cerebrum. Ego verò valdè vereor, ut Galen. ipse sit probaturus explicationem. Nam simpliciter loquitur, caput est propter oculos. Mihi placet Th. à Veiga

Comment. in Art. cap. 10. explicatio, licet à Galen. non nihil aliena sit, ut ipsemet fatetur. Caput fuit in sublimi, non propter oculos tantum, (quomodo Averroës vult, Paraphr. dictâ) sed & propter reliqua sensoria. Nam & vox ab excelso loco melius exauditur, quam ex imo, & olfactus ascendentem vaporem melius recipit, quam descendentem. Gustus etiam debebat esse superiore loco, quia alimenta per superius os ingeruntur, quemadmodum excrementa per inferius deiciuntur. Sed revera huic explicationi rectè obijcitur ab ipso Veiga, caput habent & bruta, sed in eodem cum reliquo corpore diametro, ut, si oculos, aliaque sensoria haberent in pectore, non minus viderent, audirent, &c. quam nunc. Quamobrem optimè docet idem ex 2. Part. 8. oportet distinguere perfectâ ab imperfectis, si verum capitis usum invenire volumus, non confundere, ut Galen. facit. Sicut enim in imperfectis (inquit) ut plantis, & quibusdam animalibus, per totum miscentur facultates, ut & ossa cum carnibus in unam mediocritatem veniant, eò quod non habeant exactam, aut partium varietatē, aut facultatū integritatem: ita in perfectissimis (nota propter Averroëm) præstat ob varietatem trium principalium facultatum, quibus animal gubernatur, ob temperamenti item diversi, singulis accomodi differentiam, simul & ad oportunam cujusque facultatis in corpus per proprios canales distributionem, ut situ distarent mutuò. Debebat autem in primis cerebrum distare ab alimenti officinis,^{542.} ubi crebri sunt halitus, qui interturbant intelligentiam, eò fit, ut crassus venter non gignat tenuem mentē, &c. quæ videlicet planè & recta via deducunt nos ad usum cerebri Galeno & Aristoteli communem, de quo in Diatriba nuper laudata. Ita autem loquor, non ignarus, aliud esse agere de usu capitis, aliud de usu cerebri. Νέπε, ἀθροίσμα ἢ σύνταξις τῆ κεφαλῆς planè respondet ἀθροίσματι καὶ σύνταξι ἔ ἐγκεφάλου, ut, qui maximè velit, non possit tamen aliter dicere, quam Aristoteles, ἡ κεφαλή πρὸ ἐγκεφάλου χεῖρον, quo planè etiam

tendunt illa ex Timæo non ita pridem allata. Jam igitur Arist. potest respondere: Gal. neutiquam potest. Quomodo enim ostendit, congeriem partium, à se enumeratarum, constituere caput? Quin imò, coegit illum hæc hypothesis falsa dicere, & naturæ repugnantia. Aures enim, respectu oculorum, quomodo sunt *(ἀπεινά)*, humiles? Certè, si eximas aurículas inspicias, si nervorum

543. in eodem diametro. In eam rem sunt verba Arist. 1. Hist. 11. *καὶ τὰ ὅτι τὰ ἄνω τῶν ἀνθρώπων περιφέρειαι τῶν ὀφθαλμῶν, σὶα sunt aures in eadem cum oculis circumcurrente lineâ, ut cum Quintiliano loquar.* Nares (si quidem id appelles ita, quod facit odoratum, non autem, quod præbet odoribus aditum) annon potius suprâ oculos sunt, quam infrâ? An conciliare licet hoc modo? Capitis, unâ cum cerebro, primarius, & quatenus sunt caput & cerebrum (*ἢ ἀπὸ*, ut Arist. diceret) usus est, quem sub initium cap. in libb. de Plac. Hipp. ait se demonstrasse: secundarius, quatenus in summo loco sunt, quem Gal. docet heic? Vix licet, propter ea, quæ de brutis ex Veigâ sunt dicta. Sed liceat: ut alterum illud ex Illust. D. ab Aquapendente, quâ de usu oculorum, subnectere liceat. Oculi sunt in capite, non tam propter locum sublimem, quam propter motum capitis. Ita enim quasi in momento, sine conversione corporis, emetiri nobis licet totum horizontem. An ideò etiâ sunt, ut species visibiles subito possint communicari cum cerebro, quod ad persequendum aut fugiendum ciet animal? Est autem hæc causa oculis cum auribus communis. Utriusque enim sensus objecta sunt propter motum, cujus initium in cerebro. Omnino, non minus oculi, quam reliqua sensoria sunt in capite propter cerebrum: at caput non est factum propter solos oculos, sed propter cerebrum, in quo *ἡ λογιστικὴν*, quod in benè munito loco oportebat esse. Adde Varolium 1. Anato. 3. & 4.

544. *Sensoria omnia nervum postulant mollem.* De differentia inter nervos, quoad mollietatem & duritiam, aget c. 6. scq. & iterum l. 9. c. 14.

Et sensus fiat ab extrinsecus occurrente.]

Si omnes sensus fiunt hoc modo, adeoque nervi sensorij ob id sunt molles: cur de oculis seu visione tantò perepugnas?

In primum & principalissimum visus instrumentum.] Qua de re l. 10. c. 1.

Neq. nudam ipsam.] Vide l. 11. c. 12. Verum de linguæ usibus ibid. c. 4.

C A P. VI.

O *Ratione quidem jam totum cerebrum.]* Transitio ab usu capitis & cerebri universali ad usum singularum partium. Accipit autem antè caput cerebrum, de quo agit usque ad duo ultima cap. lib. 9. quibus de capite. Institutum ejus hoc cap. est ostendere, cur cerebrum fuerit divisum in cerebrum & cerebellum? Scilicet, ut illinc quidem nervi molles orientur, hinc autem duri. Cerebello relicto (de quo c. 13. & 14. nonnulla habet) de cerebro agit, nervisque mollibus. Et possunt hujus cap. constitui duæ partes principales, altera generalis, altera specialis. In generali. 1. docet, Cur cerebrum sit molle, cerebellum durum. 2. Quomodo tam ex cerebro, quam ex cerebello nervi prodeant. 3. Quæ sit dissimilitudo sensuum inter se? seu quod idem est, Cur hoc sensibile afficiat hunc sensum, non illum. 4. Quomodo sentiamus nos sentire? In speciali agit, 1. de sensorio & nervis oculorum, 2. aurium, 3. linguæ, 4. olfactus, eique præstructis ossibus. Octo igitur sunt, quæ ordine persequar.

Hoc namq. substantia quidem nervis est similimum.] Primum, Cur sit diversitas

in substantia cerebri & cerebelli? Quia (inquit) cerebrum erat dicatum nervis sensibilibus, qui molles sunt, ut facilius recipere possint sensibile: fuit & ipsum molle. Quia cerebellum dicatum erat nervis motificis, ut sic dicam, qui duri sunt: debuit & ipsum esse durum. Heic quia urgebat Gal. scrupulus, At enim ex cerebro etiam oriuntur nervi, qui motum ferunt, v. g. secunda vulgò dicta conjugatio ad oculorum musculos? valde sagacitè, ut id declinet. Qua in re quantum assequatur, iudicent ii, quibus ista sunt cordi. Ego in universum de ista nervorum in duos distinctione, quemadmodum etiam de causa, cur duplex sit cerebrum:

rebrum : nimis quam late dubito. Non vehementer quidem nego, quod Arist. ait i. Hist. 16. διφύς δ' ἐν πᾶσιν ἐστὶν ὁ ἐγκεφάλος, καὶ ἐπὶ τῆς ἡ καλεμένης παρεγκεφαλίδος, ἐπὶ τῆς ἐξουσίας τῆς μορφῆς, καὶ κατὰ τὴν ἀφῶ, καὶ κατὰ τὴν ὄψιν. Nimirum ita videtur distinguendus & legendus ille locus, ut sensus sit. Duplex vero in omnibus est, (subintellige cerebrum, de quo agit) cerebrum (puta, specialiter sic dictum) & præter hoc vocatum cerebellum, quod diversam habet à cerebro figuram, sive tactum consulas, sive visum. Quod post τὸ ἐστὶν interpungo, iubet me sensus loci. Quorsum enim postea referetur τὸ καὶ? Quod delecto τὸ ἔχων δὲ, tribus de causis facio. 1. Sensus ita vult. 2. Grammaticæ ratio iubet. Quomodo enim τὸ ἔχων potest respondere τὸ ἔχων? 3. Mens Aristotelis, cui cerebellum non est ἔχων, extremum, sed quod extremum est, (vocat mox τὸ ὀπίθεν) vacuum est & inane. Ita enim appellat ossa petrosa nobis dicta, quæ propter auditum cava sunt, ut supra dixi. Quod à Gaza dissentio, ipsa res iubet. Verba enim illa, Quod certe & tactu & specie formam habet diversam : videntur introducere differentiam formalem, quam Arist. non cogitavit. Hanc tamen si quis volet, persuasus à Gal. qui infra cap. 12. πλὴν π παρεγκεφαλίδος τὸ ἐγκεφάλος, insigniter differre duritie cerebellum à cerebro, affirmat: cum ego non ero. At Arist. illa in sano sensu non valde negabo. Is erit, si cum tenui meninge consideres. Quia enim revolutiones sunt crebriores ac tioresque, quam in cerebro: tactus iudicat esse durius. At tenui meninge liberatum, nihil differre à substantia alterius cerebri, Vesalius est autor, Columbus, Piccolhominus, alii. Hinc subito cadit τὸ ὅτι: quid ergo quærimus τὸ δῶτι? Quod huic substituit Varolius lib. 1. cap. 3. & amplectitur Bauhinus 3. Theat. 6. non melioris est conditionis. Præterea, visio non fit in cerebro, auditio non fit in cerebro. Sed quem splendorem desiderabat instrumentum visorium, accepit ab humoribus, præcipue crystallino: quam soliditatem instrumentum auditorium, accepit ab osse petroso dicto. Quid si causa duplicatis, quam Varol. l. c. assignat cere-

bro soli, assignetur cerebro & cerebello? Revera enim si tota hæc moles, præsertim in homine, non esset divisiva mediante duræ meningis duplicaturis, facile in seipsam collaberetur. Quid si addatur altera? Fuisse divisam hanc molem, ut inter utramque partem insinuare se possint sinus duræ matris dicti, unde postea æqualiter dividantur ductus hodie vocati. Quid si addatur tertia? Fuisse divisam propter divisionem totius corporis in dextra & sinistra. Ex cerebro enim & cerebelloeducta spinalis medulla dividitur ad divisionem totius corporis, indeque adeo fit paralytis dextra & sinistra. Quod nisi esset, semper totum corpus resolveretur. Hac de re iudicet, quod quisque volet: ad diversitatem nervorum quod attinet, tria sunt, quæ valde me retrahunt, quo minus assentiar Gal. 1. Quod durities hæc & mollicies nervorum non sit manifesta ad tactum. Debebat autem ita esse, siquidem verum esset effatum. Sed sit sane. Cum differentia sit adeo minuta, & quam solus Gal. videre potuit: videtur relinquenda esse auctori suo. 2. Quod ipse Gal. concedat. Nervos quosdam, de ipsius sententia duros, facere sensum: quosdam, de ipsius voluntate molles, facere motum. Quare de re quia doctè pariter & fuse egit Laurentius 4. Anat. quæst. 7. & vero tanto magis ille persuadere debet, quo alias amicio Gal. est: non est, cur ego tempus perdam. 3. Quod ipse Gal. doceat infra lib. 16. cap. 2. 7. Sent. Hipp. 5. 7. Ex Anatom. 8. Omnes nervos vehere utramque facultatem: facere autem vel sensum vel motum, prout in partem sensilem aut mobilem inseritur. Revera enim nervi faciunt neutrum, hoc est, neque sentiunt neque movent: sed, non secus ac tubi, facultatem sensilem & mobilem vehunt. Hoc docet etiam Piccolhominus lib. & lect. 5. His quartum accedat, Nervi nulli ex cerebro oriuntur: aut, si ita vis, cerebri anteriore parte: omnes autem ex posteriore, quod luculenter adeo ostendit Varolius in nova sua cerebri sectione, ut verbis non sit opus. An notum quoque erat antiquis? Nam l. de Off. nat. r. 7. dicitur, νεύρων ἐκφύσσις ἀπὸ τῆς ἰνίης ἀρχῆς πρὸς

ἐξ ὀφθαλμοῦ, nervorum ortus ab occipite usque ad spinam.

Igitur nervi omnes consistentia quidem.]

Secundum. Quis sit ortus nervorum è cerebro? Docet id non heic tantum, sed & infra l. 16. cap. 4., 1. Mot. musc. 1., 2. Ex. Anat. 11., 7. Ex. Anat. 8. (modo locus is admittit correctionem, quam in Variis meditor) hoc pene sensu. Cerebrum (ita etiam spinalis medulla, infra l. 9. cap. 14.) dicitur, non tantum substantia alba, quæ cum intertextis vasis vulgo ita appellatur: sed substantia hæc cum utraque meninge, dura & tenui, 7. Sent. Hipp. 3. Hæc triplex substantia cum concrevit & adstringitur, ceu Interpres loquitur heic, hoc est, cum stipatur, & in se ipsam cogitur, non secus atque ex lana, aliisque pilis vestes fiunt, pilei, 20 filtra, ut cum barbaris loquar: fit nervus. Hæc triplex substantia optimè demonstrari potest in nervo optico. Hic enim, in orbitam oculi delatus, quemadmodum triplicem ex cerebro substantiam accepit, ita in triplicem iterum dirimitur. E substantia enim omnium extima, quam habuit à dura meninge, fit tunica oculi cornea dicta. E substantia huic vicina, quam accepit à tenui meninge, fit oculi tunica uvea vocata. E substantia intima, quam dedit illi cerebrum cum implicatis vasis, fit tunica oculi retiformis appellata.

1549. Quod autem in uno hoc ostendi potest, in omnibus est nervis, licet non in omnibus ob exilitatem demonstrari possit. Non enim habent inter se differentiam, sed omnino sibi similes sunt, inquit Gal. infra lib. 16. cap. 4. Quamobrem quod heic ait, nervum opticum solum ex omnibus nervis videri factum ἐκ τῆς ἐγκεφαλῆς ἰστίας περιλημῆνης, ex substantia cerebri coacta instar operum, quæ ex pilis fiunt: intelligi debet, Ad sensum.

Plerique Anatomici.] Lib. de lib. prop. 3. Herophilo & Eudemo tribuit hanc appellationem. Infra l. 10. cap. 11. 1. 50 Sympt. caus. 2. foli Herophilo.

550. *Cum igitur in capite quatuor sint.]* Tertium. Cur hoc sensibile afficit hunc sensum, & non alium? v. g. Cur lux non

afficit aurem? cur sonus non afficit oculum? Et sic de cæteris. Respondet, veluti etiam de Instrum. odor. 3. 7. Sent. Hipp. 6. Similitudinem rei sensibilis cum sensorio id facere. V. g. Quia oculus est luminosus, non afficitur ab alia qualitate, quam à lumine. Ita de aliis. Ut enim sensus fiant, (inquit,) oportet sensoria alterentur. Alteratur autem non à quovis sensibili omne sensorium, sed splendidum ac luminosum à coloribus, æreum à sonis, vaporosum ab odoribus, & in summa, simile simili notum est ac familiare. Cæterum, attingit hæc res controversiam, An sensus possint aptari elementis! Vide Montaltum 1. Opt. 8.

At nihil ex ipsius alteratione.] Quartum. Qui sit, quod sentimus nos sentire? Ob præsentiam τῆς ἡγεμονικῆς, (ita etiam vocat Diff. sympt. 3. 2. Caus. Sympt. 7.) principis animæ facultatis, cui tres adscribit functiones, imaginationem, ratiocinationem, & memoriam. Paullo post comprobatur hoc, exemplo Apoplecticorum. Habent illæsa omnia sensoria: quæ causa est, cur non sentiant? Quia læsum est cerebrum, quodque ibidem residet, τὸ ἡγεμονικόν. Si quæras, qua cerebri parte læsa fiat affectus ille? dicet post aliquam multa, oppletis ventriculis ab iis excrementis, quæ alias per nares purganda erant. Hanc eandem causam allegat etiam 2. Sympt. caus. ult. 3. Loc. aff. 7. quam tamen deferere videtur postea, cum 4. Loc. aff. 2. corpus potius cerebri, quam ventriculos affici scribit. Cæterum, de proposita quæstione late agit Gal. nofter 7. Sent. Hipp. 6. ex Platonis Theæteto. Tu vero adde etiam Arist. 3. de Anima 1. & 2.

Cum de visu ageremus.] Εἰν τοῖς ὀπτικῶσι λόγοις, quorum mentionem in libb. propriis Gal. non invenio. Neque est, quod quis putet, intelligi aut lib. 10. nostrum aut l. de Anat. oculorum spurium, ὀπτικῶσι enim λόγοι aliud quid sunt, ut intelligitur ex lib. 10. cap. 3. 6. & 12. nimirum, quam ὀπτικῆ, Optica Græcorum: De hac habemus Alhazen, Arabem, à quo (ut olim me monuit CL. Vir, D. & Coll. honorandus, D. M.

D. M. Ioa. Prætorius , p. m. Mathematicus insignis) Vitellio , Thuringo-Polonus , furrripuit , & alio ordine disposuit. Habemus & Ptolomæum , quem idem Prætorius MS. habuit.

In libb. de Placitis.] Septimo.

Quodiam millies diximus.] Loci præcipue afferuntur in vestibulo.

Quod initio statim ostendimus.] Lib. 1. cap. 16.

Iam igitur ad propositum.] A generalibus descendit ad specialia , dicturus de quatuor sensoriiis , & quos illa habeant à cerebro nervos , denique de excrementis cerebri , per nares expurgandis.

552. *Cum splendidum & lucidum.*] De visus sensorio , eiusque nervo , Optico dicto , qui constituit primam vulgo dictam cerebri coniugationem. De sensorio ipso dicit quædam , quæ omni iure ad l. 10. ablegabimus. De nervo dicit , & dixit antea , Solum inter omnes habere sensibilem cavitatem , quam ob causam *ἄπορος* dicatur à Veteribus. Repetit hoc etiam l. 16. ca. 3. quin 7. Sent. Hipp. 4. modos & rationes ostendit , quibus observare liceat *ἄπορον meatum* illum. Sed enim quia ipsemet fatetur , *δυσθελώρητον* esse , *difficulter videri posse* : & vero optimi quique & diligentissimi Anatomici etiam in vivis Anatomiiis. (vide Montaltum 3. Opticæ 7.) hætenus videre non potuerunt : fortassis in medio relinquere licet , autoritate maximi Anatomici , D. Hier. Fabricii ab Aquapendente , Præceptoris mei observandissimi. Hoc tamen dissimulandum non est , Quia deducit nervos hos ex continuitate cum superioribus ventriculis ; hoc vero aperte falsum est , & tam quidem , quod ne oriantur quidem in anteriori cerebri parte , sed posteriori , quod ostendit Varolius : vix licere nobis adulari , ne iniuriam faciamus creatori , cui hymnus iste paratur. Qui vero in simiis viderunt cavitatem illam , per me possunt esse Aquilæ.

553. *De quibus fufius postea.*] Lib. 10. cap. 1. 2. & 7. De retiformi porro , quod nihil sit aliud , quam substantia cerebri , docet idem Anat. nerv. 2. 7. Sent. Hipp. 3. Revera enim tunica non est , licet in

oculo vivente extendatur instar tunicæ. Quæ etiam ratio denominationis est.

Ad aures sane descendere.] De auditus sensorio , ipsiusque nervo , qui constituit secundam vulgo dictam coniugationem. De nervo , hoc tantum docet , duriorum fuisse Optico , ob *δυσθελώρητον*. Conciliaffe autem naturam hanc ei duritiem deductione per os durum. De sensorio multa dicit , quæ videntur mihi cogi posse in hæc paucula. Cum cognovisset Natura , instrumentum auditus neque relinquendum esse absque ullo munimento , neque nimis valido tegendum : excogitasse medium quid. Fecisse scilicet os quidem durum & densum , sed obliquis gyrationum labyrinthis perforatum , ut , qua os , iniuriis externis resisteret , qua perforatum , sensui huic obeundo aptum esset. Hunc sensum mihi faciunt , quæ Gal. heic docet. Esse autem intelligenda de tympano (quod proportionem respondere corneæ , & esse concavum , instar corneæ , valde quam libenter credo Varolio 1. Anatom. 6.) auris , nec Paternus mihi persuaserit , nec Augenius , nedum Casserius , qui lib. 4. *περὶ τῆς ἀκοῆς* sui cap. 8. & 9. nimis quam operose id agit. Cæterum , fuisse Gal. incognitam structuram interioris ossis petrosi , adeoque tympanum ipsum , plane mihi persuadent illa , quæ 6. Meth. ult. de meatu auditorio dicuntur. Quæ vero heic de labyrinthis ; & meandris , cave intelligas de concha , de aliis meatibus omnibus interioribus , quos nostri Anatomici primi aperuerunt. Quin dicta esse crede de Aquæ ductu hodie dicto , de quo distinctius infra l. 9. c. 10. , plane credo.

Quasi undam progredi oportere.] Pulcerrimum simile , quo utimur fere in explicando modo auditionis.

Ob contrariam rursus , nervus lingua.] De lingua , eiusque nervo , qui duplex est , ut ex cap. præced. liquet , quin imo duplex coniugatio , ut vetusta Marini fert opinio , quem Gal. sequitur de Anatom. nerv. 4. & 5. Licet autem ab iis , quæ à præcis constituta sunt , non libenter discedam : discedere tamen sæpe me cogit ipsa rerum evidentia. Ita

heic, cum tertia & quarta coniugatio vulgo tribuatur linguæ: plane mihi assentiendum video Falloppio & Bauhino, qui unam esse dicunt, facitque ille quidem tertiam, hic autem quartam. Hac de re iterum dicendum erit lib. 9. cap. 8. & 9. Porro locus hic in manifestissimo cubat mendo, propter transpositionem, ut puto, linearum. Ita autem videntur redigenda in ordinem. *Διὰ δὲ αὐτῶν ἐναυτίαν, τὸ ὅτι τῆς γλώττης μαλακώτερον (εἶχε γὰρ ἐνταῦθα πρὸς ἀσφάλειαν ἢ φύσις περὶθεῖναι τὸ σῶμα) εἶον ἐχρήν δεθῆναι, τὸ νεῦρον, ἐδόθη διὰ τῶν ἀσφάλειαν τῆς θέσεως. τὸ δ' ἀκκιτὸν εἰς δυασάθειαν μᾶλλον ἢ εὐαισθησίαν παρεσκευάσθη, δι' αὐτῶν εἶπον αἰτίας. Nimirum sermo erat Cal. de differentia nervorum, & quod sensorium, quaque tenuis vel molles accepit vel durus. Quare cum de nervo auditorio dixisset, durum illum esse, adeoque ad motum potius comparatum, quam ad sensum: ob contrariam causam (inquit) lingua accepit nervum molliorem, qualem antique accipere debebat ob securitatem situs, quem in ore, intraque dentes habet. Quæ omissa sunt, absque dubio pertinent ad olfactum, ut iam dicam.*

556. *Reliquum nobis est olfactus sensorium.]* Antequam aliud quid dicam, ita videntur mihi ordinanda & corrigenda verba. *λοιπὸν δὲ ἐπὶ τῶν ὁσμῶν αἰσθητήριον. καὶ τὸ πῖπτρον γὰρ τῇ τάξει τῶν αἰσθητήριον ἐλέγχον, & μὴ αὐγῆς ποιότητων, ἢ ἀέρος κινήσεως, ἀλλὰ τῶν ἀτμῶν διαγνωστικὸν ὑπάρχον, ἀλλὰ τῶν μὴ ἐνδον ἐγένετο τῶν κεραιῶν, &c. quæ hunc ferunt sensum. Superest nobis odorum sensorium. Et sane hoc quartum in ordine sensorium esse diximus, (puta, hoc cap.) quod neque qualitates lucis discernit neque motus aeris (forte addendum est ex præcedentibus, ἢ χυμῶν διαφορῆς, neque saporum differentias) sed vapores. Verum enim vero differt hoc ab omnibus aliis sensoriis iam dictis, quod solum in ipso cranio sit, in anterioribus, inquam, ventriculis, qui vaporosum quendam spiritum continent. Heic primum, quis non videt, τὸ πῖπτρον non posse dici de lingua? De hac enim si loqueretur, ῥεῖτον scribere debebat. Quod τὸ μόνον mutarim in μὴ, coëgit sensus ipse. Si enim μόνον legas, dicendum fuerit, nares percipere, non tantum lucem & so-*

nos, sed & vapores: quo quid ineptius? Huius consequens fuit, ut τὸ & δὲ mutarem in τῶ. Hinc scibis, agi heic de naribus, nervoque eius. Ita enim loquar. Licet enim infra lib. 9. cap. 9. expresse dicat, se nervis non annumerare productionem illam, quæ ad nares fertur, quod reliquis nervorum productionibus similis non sit, neque extra calvariam progrediatur: patietur tamen alios dicere nervum. In præcedentibus enim, 557. quæ iam laudavi, ita ait: ἢ μὴ ὅτι τὰς βίνας ἀφ' ἑκατέρων τῶν κεραιῶν τὸν ἐγκέφαλον κειλιῶν, ἀπὸ φύσεως, ἐστὶ προμήκης, ἐδὲν ἀλλοιοτέρα τῶν ἄλλων κειλιῶν, ἢ δ' ὅτι τὰς ὀφθαλμῶν, ἢ δὲ μὴ ἐπιτοία πᾶς ἐστίν, & μὴ ἀκριβῶς γὰρ πως νεῦρον, ἀλλὰ μαλακόν, *Quæ ab utroque cerebri ventriculo ad nares it pro ductio, oblonga est, sed à ventriculis ipsis non differens: quæ ad oculos, quodammodo differt, neque tamen accurate consideranti nervus est, sed molle quid. Intelligo autem hoc posterius, ut mox explicat, In via ad oculum mollis est nervus opticus, instar cerebri ex cranio autem elapsurus, fit durior, simulq; densior & compactior. Hinc ita infero. Si nervus opticus, antequam cranio excidit, nervus dici potest, & dicitur: quidni dicatur nervus id, quod de mente Gal. plane ibi oritur, ubi nervus opticus, & ultra etiam foramina, per quæ opticus excidit, protenditur: Et dicit, nisi erro, ipse Gal. infra l. 16. c. 3. Præterea, cum nervis, ductu, colore, & usu respondeat, ut Bauhinus loquitur 3. Theat. 19. quidni nervus dici mereatur? Ut explicem, quod de usu dictum est, cum olfactus ab omnibus censeatur in numero 40 quinq; sensuum, reliqui autem omnes fiant ope nervorum: quidni & olfactus fiat? Non potest etiam in toto hoc sensorio ulla pars alia ostendi, quæ nervi officio fungatur, quam hæc productio, ut Gal. appellat, eodem scilicet cum nervis nomine ceu vidimus. Quare prorsus assentior Piccolhomino 5. Prælect. 5. alijsq; qui nervis accensent: sed 50 dissentio ab illis, cum primum par faciunt. Ita enim turbatur ordo reliquorum. Sufficit igitur forte nominasse *Nervos odoratorios*. Dissentio etiā ab illis, qui opticos negant esse nervos, sed poros, seu meatus, auctoritate antiquo-*

antiquorum Cod. l. de Anat. nerv. 2. Non minus ab illis alienus sum, qui opticos dicunt constituere unam coniugationem cum odoratoriis, autoritate Theophili l. 4. cap. 10. Cæterum de odoratoriis moneo ex Piccolhomino l. c. & propria autopsia, Confundi à plerisque omnibus processus cerebri mammillares cum nervis odoratoriis, forte, quia desuper tantum spectant: 10 at si in verso cerebro, quomodo Varolium instituisse novimus, non fieret. Revera enim processus sunt pars cerebri, quia eandem cum cerebro substantiam habent: at nervi, (ut alii omnes,) sunt pars medullæ cerebri, eandemque cum ipsâ substantiam habent. Oriuntur nervi, non parte anteriore, ubi opti- 20 corum coniunctio est, sed posteriore, prope eorundem exortum, sub quarto ventriculo, qua os petrosum contingit cerebrum, atque ibi initiis suis valde distant. Sed quo magis versus anteriora procedunt, eo fiunt sibi viciniore, usque dum in processus mammillares (in brutis) sese insinuant sine rotundo & oblongo: ita autem se insinuant, ut totos nervos ex totis processibus eximere possis. Hi ipsi nervi ad sensum concavi sunt: neque ta- 30 men aperitur cavitas illa in processibus, sed clauduntur in fine parietibus suis, sensim in acumen oblongum coeuntibus. 59. Hæc, Falloppio ductore, in Obs., perquisivi in cerebris vitulinis & ovillis, tamque inveni clara & manifesta, ut mirer, tam paucos rem hanc curasse. Hoc tamen non inveni, quod idem ait, Oriri ab anterioribus ventriculis, atque foramen manifestum è 40 ventriculo utroque in utrumque processum pertingere, qui meatum habeat usque ad os colatorium dictum. Fieri potest, ut à processibus superiorum ventriculorum anterioribus, quos Hippocampus vocavit Arantius, ut videbimus, pateat foramen in processibus hos mammillares: sed fieri non potest, ut inde orientur. Fieri etiam potest, ut à processibus eorundem ven- 50 triculorum posterioribus ortum ducant. Hos enim Vesalius scribit l. 7. c. 6. definere, ubi olfactus organorum & visoriorum nervorum consistit prin-

cipium. Hinc adeo mitigabitur aliquatenus asperitas sententiæ Galenicæ, quæ est, ut modo audivimus, & docetur pariter de Instrum. odor. 4. necnon. 1. Sympt. caus. 4. Odoratum fieri in ipsis anterioribus cerebri ventriculis, ut ferè loquitur. Si enim hoc est, quomodo fieri potest, ut nervi optici pariter sint continui cum dictis ventriculis? quo modo non confundentur rerum species? Mitigabitur, in quam ego, ita. Nervi odoratorii sunt à processibus posterioribus, optici à prioribus. De hoc ut certus sum, non esse, ceu dixi: ita de illo ἐπίχω nihil pronuncio aut, ut Romano verboutar, non liquet. Tamen hoc iterum elevat, quod Gal. heic ait, Præstructum esse huic sensui σκίπτισμα, ἢ σείρασμα, operi- 20 mentum seu suagrundium, non secus ac oculis & auribus. Hoc enim quia est pars duræ matris illa foraminulenta, quæ ossibus cribriformibus incumbit: hæc autem pars antierius est: oportet 560. ortus quoque (de ipsius mente) sit anterior. De hoc operimento quia Gal. scripsit integrum tractatum, (propter Arist., credo) dicam heic pauca. Docet ille 2. de Anima 9. t. 100. de Sens. 5. Quandoquidem animalia quædam percipiunt odores sine respiratione; quædam non nisi dum respirant: hæc quidem habere Ἰπτικέλυμμα ἢ πῶμα ο- 30 perculum quoddam, hæc non habere. Quemadmodum itaque τὰ μαλακώδερμα palpebras habent in oculis, quæ sunt illis Φεράγμα, καὶ ὡσπερ ἔλυτρον, saptum & quasi velum, quibus non motis non vident: quemadmodum contra τὰ μαλα- 40 κέσρακα non habent palpebras, quia sunt σκληρόφθαλμα, videntque sine illis: ita animalia, quæ sine respiratione odorantur, τὸ ὄσφραντικὸν αἰσθητήριον ἀνεκάλυφτος, ἔχει, odoratorium sensorium nudum habent, quæ non nisi respirando odorantur, habent super illud Ἰπτικέλυμμα, ὃ ἀεὶ ἀπνεόντων ἀποκαλύπτεται, διευρυνόμενων τῶν φλεβίων καὶ τῶν πύρων, velamen, quod detegitur, dum respirant, dilatatis venulis & poris. 50 Spiritus enim in respirando ingrediens, aufert τὸ Ἰπτικέλυμμα, ὡσπερ πῶμα π, id, quod superiacet; operculi instar. Heic Gal. valde exultat, putans operculum hoc prorsus tale esse debere, quale palpe-

bræ sunt. Ego vero nullam necessitatē video. Licet enim τὸ ὀπτικὰ λυθῆναι videatur tale aliquid inducere: abducit tamen rursus explicatio, quam addit, *delegi, cum dilatantur meatus*. Iam ergo alterum, quod est in de Sensu, oportet explicare ex hoc. Quomodo ἀφαιρῆται 561. aufert? Cum dilatantur meatus. Cum hac doctrina profus consentit Gal. heic, cum ait, Sensorii huius munimentum debuisse esse tale, quod transitum quidem odorum non impediatur, aditum autem extrinsecus læsuris præcludat. Admittit enim odores, cum meatus eius dilatantur, &c. Vocat etiam ipse eodem cum Arist. nomine, πύρος. Tradit autem simul ἀνατομικὴν ἐγχείρησιν, *anatomicum exercitium*, quo adiutus possit aliquis πύρος, *foramina illa* videre, distendendo scilicet membranam, & ad claram lucem convertendo, aut si ob longiorem à morte animalis moram nihil proficiat, aqua calida prius perfundendo. Vide si pro Gal. litigare tibi animus est, laudatum non ita pridem Casferium l. 3. πνυπιδ. cap. 5. & 6. Pro eodem pugnat Fuchsius 6. Anat. 13. At tu fortassis aurem mihi vellis, Ergone Arist. quoque concedit aëris in cerebrum ingressum? Concedit, Sed sine meo 30 damno, ut videbimus.

Ut quodam loco etiam Plato ait.] In Timæo. Ibi enim postquam de foraminibus duræ matris dixisset, ἀλλ' ἡμῶν αἰὼν τὰ τοιαῦτα φλέβες, πρὸς μὲν τὰ τῆς γῆς ὕδατος, τὴν γὰρ ἐνώπιον ζυνέστησαν: πρὸς δὲ τὰ πύρος αἰρότε, εὐρύπεραι: subiungit: δηλᾶνται δ' ἄσπερ πνὸς ἀντιφραχθέντος ὡς τὴν ἀναπνοὴν, ἀγνητὴς βία τὸ πνεῦμα εἰς αὐτὸν. τότε γὰρ ὁσμὴ μὲν εἰς αὐτὸν συνδιδεῖται: τότε πνεῦμα, τῶν ὁσμῶν 40 ἐρημωθέν, αὐτὸ μόνον ἔπειται. Eius rei causam reddit Gal. Vapor est aëre crassior, ideo aër quidem penetrat, vapor non penetrat. Ego autem vehementer 562. dubito. Cum enim, ut 2. Part. 1. sed distinctius de Sens. 2. scribitur, singulis sensibus respondeant singula elementa, ἢ ὁσφρησις δὲ τῶ πύρος, *odoratus autem sit ignis*, nimirum, ἢ ὁσμὴ καπνώδης τίς ἐστὶν ἀναθυμίασις ἢ ἀναθυμίασις 5 ἢ καπνώδης, ἐκ πύρος, *odor est exhalatio quadam vaporosa, hæc autem ex igne est*: quomodo aër possit esse tenuior?

aër, inquam, multis terrenis fordibus infectus? præcipue tempore hyemali aut locis Septentrionalibus? Sed hoc extorsit Hippocrati, Platoni, Gal. (quæ nomina!) hypothesi de cerebri motu. Vide Curæum lib. 2. de Sensu c. 1. & seq.

Ea enim est Natura solertia.] De qua, & quatenus illa utatur, dictum est mihi supra lib. 4. cap. 17. Quod ad hanc rem, Cum Natura parasit odoratus operculum recipiendis odoribus; at vero in cerebro fiant multa excrementa, quæ vacuari necesse est, ne animal ex ventriculorum obstructione, fiat Apoplecticum: abutitur hoc eodem operculo ad præbendam viam excrementis per nares. Hac occasione loquitur de vacuatione excrementorum cerebri crassorum, & paucis verbis significat, non per nares tantum, sed & palatum vacuari illa, hoc discrimine, Quod vacuatio per palatum quidem fit naturalis, & sufficiat animali bene sano: vacuatio autem per nares ex abundantia accedat tunc, cum cerebrum est male affectum. Heic illud repetendum est ex aliis, Quæ excrementa aquea colliguntur intra meningas, & exteriorem cerebri corticem cinereum, coeuntque, qua parte cerebrum est διμερές, 1. Histor. 16. 3. Part. 7. & κρουφῆ eminentia quædam in corpore calloso, juxtaque eminentiam utrinque κροίτης φυσικῆ, *cavitas seu canalis naturalis*, 9. Ex. Anatom. 3. illa per nares vacuantur. Hæc si vidisset Vesalius, non negasset lib. 7. cap. 11. extract. (idem dictum fit de Fuchio. 6. Anatom. 11.) per ossa ethmoidea fieri ullam pituitæ vacuationem. Quæ verò colliguntur in medulla, seu parte cerebri alba, coeuntque in ventriculis: illa per infundibulum in glandulam pituitariam destillant, indeque per os sphenoides seu cuneiforme in palatum. Quamobrem hæc quidem per sola masticatoria educi possunt illa autem per sola errhina, seu nasalina. Licet enim, cum naturaliter eunt, & illa, quæ per ethmoidea exciderunt, non per nares, sed per palatum vacuari possint

possint; & illa, quæ per sphenoides de-
lapsa sunt, non per palatum, sed per na-
res exire possint: tamen in usu medica-
364. mentorum alia est ratio, heic non expli-
canda. Unde jam illud apparet, Apople-
xiam (si modò ulla fit ab obstructione
ventriculorum cerebri) fieri ab illis tan-
tum excrementis, quæ in medulla cere-
bri colliguntur, non autem in cortice
cinereo, quem tenuis meninx involvit, 10
facitque gyros illos, intestinorum gyris
non valde dissimiles, ut quidam com-
parant. Revera autem nulla Apoplexia
fit vel à pituita, vel à melancholia, vel à
sanguine, obstruente ventriculos: omnis
autem, vel obstructis vasis jugularibus,
(qua voce comprehendo venas & arte-
rias omnes ascendentes) vel potius ob-
structis ductibus cerebri, qui ab Anato-
micis nostris dicuntur. Prout igitur 20
plura vel pauciora vasa obstruuntur:
prout eorundem obstructio major vel
minor est: fit *ή ισχυρά ή αδυνής, vel valida
vel debilis Apoplexia*, 2. Aph. 42. Ego
heic à Practicis hoc tantum quero, si
quædam tantum apoplexia fit ab hu-
more frigido & crasso, sive pituitosus
is fit, sive melancholicus: cur in omni
apoplexia venæ sectio omnium consen-
su non tantum recipitur, sed etiam tan-
tòpere probatur, ut fateantur, in hoc
potissimum præsidio totum salutis mo-
mentum consistere? & in illa, quæ fit à
sanguine, si quidem is egressus est vasis,
ventriculisque illapsus, quomodo re-
greditur, ut per venæ sectionem vacuetur?

365. *Sunt autem præter hac duo alii.*] Ut di-
stinctius doceret, de viis excrementi
addit, Duo (inquit) sunt meatus ad na-
res, utriusque videlicet lateris os eth-
moides, quod crista galli dicta inter-
stinguit: duo etiam meatus ad pala-
tum, alter è superioribus ventriculis re-
ctà deorsum tendens in sellam ossis cu-
neiformis, alter è quarto ventriculo
obliquè versus anteriora tendens, &
in priorem se aperiens, ut hac ratione
omnium ventriculorum excrementa
in unam hanc cloacam deriventur. De 50
his iterum agetur. l. 9. c. 3.

*Et hac ad huc antiquior, ad vitamq. neces-
saria, in cerebrum inspiratio.*] Duobus usi-
bus memoratis superaddit tertium, u-

troq; præstantiorem, ut possit in cere-
brum inspirari aer. Huius meminit etiã
de Uf. resp. 5. cum ait, quemadmodum
cordi respirationem facit pulmo; ita ce-
rebro nares. Et in fragm. l. de Caus. resp.
inquit, Aerem, per os & nares tractum,
bifariam dividi. Alteram enim, & mi-
norem eius partem, per nares & cere-
brum deferri, alteram & maiorem per
asperam arteriam in pulmonem. Hac
de re, & in universum de motu cerebri,
quia lites sunt tantum non inextricabi-
les, libet mihi per

DIGRESSIONEM

hoc loco tractare quæstionem illam, ut 566.
intelligatur, Quid veri aut falsi in ea re
fit? Primum autem scire oportet, Quid
Hipp. senserit? Ait enim Gal. heic.

20 *Nam ne id quidem Hipp. frustra dixit.*] An l. de Sacro morbo, ubi hæc legun-
tur? *αἶθων ὁ μὲν ἐστίν, ὁσὸταν ἐξ αἰφνης τ' φλέ-
γμα σπινθηροειδὲς εἰς τὰς φλέβας, δόπου κείνη τ'
ἀέρα, ἔμνη ὡραδέχη, μήτε εἰς τ' ἐγκέφαλον,
μήτε εἰς τὰς φλέβας τὰς κοίλας, μήτε εἰς τὰς κοί-
λιάς, ἀλλ' ἵπταίη τ' αἰαπυλῶ. Quod ita intel-
ligo, Mutus fit, cum subito descendens in ve-
nas pituita excludit aerem, & non sinit recipi,
neque in cerebrum, neque in cavas venas, ne-
30 que in ventriculos: sed occupat & impedit re-
spirationem.* *Ὅταν γὰρ, περὶ τὴν ἀεὶ αἰ-
θρῶτος κ' τ' σῆμα, κ' τὸς μυκτῆρας τ' πνοῶ-
μα, περὶ τὸν μὲν εἰς τ' ἐγκέφαλον ἔρχετ'· ἐπίται δ'
εἰς τὴν κοιλίαν τ' ἀλείσσει μέρ'· τὸδε ἵπταί τ'
πνοῶμονα: τὸδε ἵπταί τ' εἰς φλέβας, Cum enim ho-
mo per os & nares accepit spiritum seu aerem,
primum quidem abit in cerebrum, deinde
autem, & quidem maxima eius pars, in ven-
triculum, tum verò pars alia in pulmonem,
40 alia in venas. Heic miror, quosdam cau-
sari, locum hunc non posse à Galen.
heic indigitari, quod non loquatur de
inspiratione & expiratione, cerebro
propria, sed de tali, cuius principium
fit os & nares, & c. Quid enim? Docuit
ne Gal. unquam, respirationem cere- 567.
bri habere alia principia à respiratio-
ne cordis? aut si ita vis, Docuit ne um-
quam, aerem cordi & pulmonibus ve-
nire per alias vias, cerebro per alias? An-
non expressè easdem vias nominat
duobus locis jam allatis? Si illi tibi non
sunt satis, Annon, cum lib. de Inst. o-
dor. ult. docet, Respirationem totam à*

cerebro moveri eam ob causam, ut cordis calor in moderatione servetur, id eoque cerebrum sibi ipsi primum prospicere, &c. easdem agnoscit vias? Nimirum, cum respirationem ille totam faciat animale[m]; de eadem autem dicat, quod cerebrum illa utatur in rem suam: qui credi potest, cerebrum per alias vias trahere spiritum, per alias cor & pulmones? Quamobrem si quid obstat huic loco, hoc obstat, quod liber citatus non videatur esse Hipp. sive dicendi modum, sive sententiarum acumen intuearis. Ita enim habet præscriptio, quam Cornarius fecit, præten[s]a Gal. autoritate. At verò cum laboriosissimus Mercurialis apud Galen. illa nondum viderit, ut testatur duobus locis, in Hipp. suo Græcol. & in censura libb. Hipp. putabo, ne Cornarium quidem vidisse. Tanto magis, quod nec Læmosius in Judicio libb. Hipp. facit mentionem censuræ illius, nec Foësius dignam judicat, cuius meminerit. Ad eod[em] certi erant, Hipp. esse. Perfisto igitur, & dico, Liber est Hipp. vel ideò, quia Gal. heic pro Hippocraticis habet, quæ ibi scripta sunt. Si quis tamen cum J. Alexandrino dicere velit, Gal. illa lib. de Alim. verba indicare, *ἄρχη τοῦ πνεύματος ἢ ῥίνης, στήθος, καὶ τὰ λοιπὰ, principium alimenti, quo spiritus alitur, per nares accedit, &c.* cum eo ego non contendam, Potissima enim respirationis cerebri causa apud Galen. est, ut animalis spiritus possit ali. Quare etiam de Us. resp. 5. de hac nutritione agens, laudat hæc ipsa verba. Quidquid sit, habemus Hipp. mentem: hanc ut explicat Galenus? Si distinctè volumus progredi, Quemadmodum in aliis, ita heic quoque, intueri debemus tres causas continentes dictas, Efficientem, Finem, Instrumenta. Quod ad efficientem, qui considerat Galen. verba ex de Instr. odor. intelligit, illum hunc motum non minus animale[m] facere, quam thoracis, seu respirationem. Ego disparitatis rationem video: paritatis non video: In thorace sunt muscoli: in capite ubi sunt? Quando igitur per te, ô Galen. non fit motus animalis, nisi nervi è cerebro ad musculos deferant vim animale[m]: quid respondebis mihi de cerebro? Non puto elegans illud,

Qualis causa, talis effectus. Jam enim pueri sciunt, quantas axioma hoc patiat[ur] difficultates. Sol calefacit, qui calidus tamen non est. Hac de re pulcherrimè philosophatur Pacius in 6. Meth. ult. Quemadmodum (vult dicere) tantum abest, ut sit verum, Quod non sentit, sensus principium esse non potest: ut contra potius fit, Si quid sentit, non potest esse principium sensus: ita quod est principium motus, non potest moveri ipsum. Quæ enim moventur motu locali, tandem rediguntur ad unum primum motorem immobilem. Ita quæcunq[ue] calent, referunt acceptum uni, quod calidum non est, Soli. Hæc ferè ille, cum quo planè est Variolius. Anat. 3. E quibus colligitur, cerebrum movere immotum ipsum, demissa scilicet vi movente in partes mobiles, illas, quæ musculos habent. Viderat fortassis hoc Galen. ideò, dimisso cerebro toto, divertit capit. 10. ad ventriculos anteriores ipsi dictos, quos ait *τὴν ἐκπνοὴν, καὶ εἰσπνοὴν καὶ ἐκφύσησιν ἐργάζεσθαι τὴν ἐξ ἐγκεφάλου, facere expirationem, inspirationem, efflationem illam, quæ prodit ex cerebro.* Dic ergò mihi, mi homo, si totum cerebrum non movetur, sed anteriores ventriculi tantum; & verò procul dubio (ex hypothesi videlicet) moventur animaliter; quibus musculis moventur? Sed moveantur sanè: dic etiam hoc, siquidem per motum huic (ut mox dicam) aer à cerebro trahitur, ad animalis spiritus, in anterioribus tuis ventriculis contenti, nutritionem; trahitur autem per inspirationem: an non per expirationem redditur, quo scilicet modo in thorace fit? Sic puto prorsus quoniam jungit expirationem inspirationi. Si hoc, quandoquidem anteriores ventriculi sunt continui cum naribus, ut tu doces, cur non simul cum aere redditur spiritus animalis? Spiritus enim solet se effundere, quâ data porta. Viderat fortassis & hoc Galen. ideò de Us. resp. sub finem, concludens negotium suum, Per respirationem ait duo fieri, alterum, calidi nativi in corde refrigerationem, alterum, spiritus animalis in cerebro nutritionem: & addit, illud fieri duplici motu, inspiratione & expiratione, hoc unico, inspiratione.

Eja

Eja age, ergone jam non amplius est duplex motus? Nam de Instr. odor. lib. cit. & ventilari dicit cerebrum, & excrementa pelli, (prorsus ut in corde) ope inspirationis & expirationis. Paulo ante dixerat, nares esse cerebro, quod pulmones sunt cordi. Heic cap. 7. ais, per ossa spongiosa aerem ad cerebrum trahi, per eademque e cerebro pelli. Mox cap. 10. anterioribus ventriculis idem das officium, ut jam vidimus. Tergiverfabitur forte quis, Galen. non excludit usum expirationis, quia dicit tantum usum inspirationis. Argute! Dic ergo mihi, quemadmodum in thorace usus expirationis est fuliginum vacuatio: estne in cerebro etiam tale quid? Ubi est *estia*, focus ille, qui desiderat, quod cor desiderat? Sed adsit focus: responde ad illud, Unà egredientur spiritus. In corde hic metus non est: quia aer non ingreditur ventriculos cordis: at heic per te ingreditur ventriculos cerebri, in quibus per te sunt spiritus. Reverà, si Galen. vult comparare respirationem cerebri cum respiratione cordis, oportet ostendat, utrobique esse eandem necessitatem. Quod cum non possit, licet tētet l. cit. de Instr. odor. & verò ppter spiritus in corde nutritionē aer non ingrediatur: nō ingrediatur etiam cerebrū. Imò verò, quia (ut statim ostēderet) usus ille aeris inspirati *αλασματώδης*, *afficitivus* est: fuerit & in cerebro. Hoc manifestius fiet, quando probabitur, Animam actiones suas exercere, non in ventriculis, sed in corpore cerebri. Sed sit jam verus, & ex rei natura: Si motus hic animalis est, erit in nostro arbitrio! Viderat (ut reor) Laurentius, Galen. simia: ideò 4. Anat. 8. & quaestio. 11. ab animali motu transfilit ad naturalem. In quo, quia neque fatise explicat, neque omninò sibi constat, (hoc probabo infra) non est cur ille moretur nos. Satis enim jam intelligitur ex dictis, quam nihil solidi de efficiente hujus motus causa dici possit?

571. De fine hoc tantum affertur, necessarium esse ad animalis spiritus nutritionem. Quod cum pendeat ex hypothese, spiritum opus habere aere externo, tanquam materia; illa verò jam à viris magnis sit infirmata multis modis: non est cur heic stemus. De instrumentis

jam dixi, Galen. velle quemadmodum per asperam arteriam aer it in pulmones, qui refrigerat cor simul, simul materiam affert spiritui vitali: ita per nares aerem ire in anteriores cerebri ventriculos, & ibi fieri materiam spiritus animalis. Huic comparationi quid desit, jam dixi, & nunc addo superioribus. 1. Nares non esse factas propter respirationē cerebri, sed cordis. Naturaliter enim & clauso ore per solas nares respiramus. Tunc quia aer per duo interiora nasi foramina deorsum it ad pulmones, quis credat, nares esse factas propter aeris iter sursum? ad ventriculos cerebri? Si quis mihi objiceret illud Aristot. ex de Sensu, 5. *κατακέρχεται η φύσις τῆ ἀναπνοῆς ἐπὶ δύο. ὡς ἐργὰ μὲν ἐπὶ τὴν εἰς τὸ θώρακα βούλευσιν. ὡς πάλιν ἐργὰ δὲ, ἐπὶ τὴν εἰς τὸ ἐγκεφάλου.* *Natura utitur respiratione ad duo, principaliter ad refrigerium thoracis, minus principaliter ad odorum perceptionem.* itaque argueret, etiam si primo scopo nares non sint factae ad aerem, cerebro suppeditandum, factae tamen sunt secundo. Quēadmodum enim ferunt odores sursum: ita aerem. Huic responderem, non esse ullam necessitatem, Si ferunt odores, Ergò ferunt etiam aerem. Quae enim cognatio est inter perceptionem odorum, quae non nisi rarissime incidit, cum immissione aeris ad cerebrum, quae (de sententia horū) omnibus momentis fieri debet? Prætereà, cogitur ita Arist. dicere, quod impugnat, Aerem cōcurrere ad constitutionē spirituum animalium. Ille verò hoc tantum dicit, aerem in respiratione ire per nares, ut, si opus sit attractione unà cum odoribus, possit id fieri subito. Non n. percipimus odores, nisi respiremus, itaq; manu ducam⁹ illos ad nares, (vide quē dicat hanc in rē Varol. 1. anat. 5. extr.) per quas facile deinde ascendunt sursum, ob naturam suā levem & igneam. At aeris natura (illius certē, quē trahimus, præcipuē temporibus hybernis) alia est, ut non tam sit facile creditu, quod Varolius credit l. c. Aerem versus thoracem & pulmones, per oris & narium cavitatem attractum, quia inde etiam in cerebrum apertas reperit vias, licet non ita amplas, ut in thoracem, eodem attractionis impetu eodem deduci posse, citra peculiarem

motum cerebri, aut processuum mam-
millarium. Tantò autē difficilius id est
creditum, quò longius hoc abest à mente
Arist. cui tamen idem affingunt amici
quidā. 2. Si omninò concedendum sit,
naturam etiam aeri parasse nares; & pa-
rasse, p̄ter ea, quę dicta sunt modò, pro-
bat experimētū Fuchsi, de quo l. 7. quā
de vocis ῥησις: non posse tamen conce-
di, aërem illum pervenire ad cerebrum. 10
Quia enim cerebrum natura frigidum
est, non diffitente ipso Gal. in Arte c. 28.
aut si hujus libelli auctoritatē elevas. 4.
Aph. 69. quorsum opus illi est refrigera-
tione? Et hoc est, quod Gal. suprā c. 2.
tanto cum zelo egit, cerebrum in vul-
neribus capitis diligenter esse custodiē-
dum, ne ab aere ambiente; etiam cali-
dissimo, contingatur. Id enim esse ma-
lorum extimum. Præterea, cum eam ob
causam præstructa sint cerebro ossa
spongiosa, ne (quod Gal. ait heic) ἀπαυφ-
νῆς ὑψῆς, *integra & non refracta frigiditas* re-
cta feriat ventriculos cerebri, cum vitæ
manifesto periculo: quis credat, naturā
struxisse aeri iter illud? Si comparare vis
ossa hæc, aut potius labyrinthos ossium
horum, cum pulmonum bronchiis, quę
ideò præstruxit natura, ut (quod Gal. su-
prā dixit l. 6. c. 2.) sint penus seu prom-
tuarium aeris: dicam, debere ossa non
minus, quam pulmones moveri. Quod
si displicet, non displiceat tamen hoc,
quemamodum cor non nisi qualitatem
aeris accipit à pulmonibus, ut alibi pro-
bavi: ita ossa etiā hæc, si omninò aliquid
largiar, non nisi qualitatem dabunt ce-
rebro. 573. Præterea, cum tubera cerebri,
seu processus mammillares, à nervis di-
stinguendi, ut dudum monui, non sint
aperti (præter enim Piccolhominum 5.
Præl. Anat. 3. nemo vidit foramen illud
biviū, quod vidisse se ait ille) in ossa cri-
briformia; multò minus cum ventricu-
lis continui: quo modo recipi in ventri-
culos possit aer? illud cum video docere
quosdam, miror, quā fronte adstruere
possint hoc? fortè, quas Natura non fe-
cit vias, opinio facit? Credo, quosdā id-
eò diverti ad os palati, seu sphenoides. 50
At quæ ibi sunt viæ? Notum est, quam
difficulter ostēdantur illæ, per quas de-
scendit pituita? & aer tam expedite sub-
volet? Quare nollem Varolium dixisse,
quod dixit. 3. Gal. non cōstat sibi in hoc
negotio. Si enim tanta est aeris necessi-
tas ad constitutionē spiritus animalis,
quomodo docere potest infrā c. 13. 7. itē
Sent. Hipp. 3. nec nō 3. Loc. aff. 7. spiritus
etiam in corpore cerebri esse? Aer enim
huc non penetrat. Si dixeris, ex ventri-
culis se insinuasse, afferam ego exemplū
juvenis Smyrnæi, de quo c. 10. dicitur.
In hoc enim cum paterent ventriculi,
quomodo generabant spiritus? Nec di-
cere potes, alterum & sanum generasse.
Patent enim in se invicem duo illi supe-
riores, de quibus præcipuè agitur. Quid-
quid sit, ego ita concludo, quandoqui-
dem efficiēs hujus motus nulla dari po-
test; usus ipse tantum non dirutus est,
certè ita labefactatus, ut à nemine su-
stentari possit amplius, nisi quem reve-
rentia erga præceptores superstitione
retinet; instrumēta seu viæ ineptissimæ:
quid spei superesse potest nobis de toto
negotio? In sensu fortè. Is. n. docuit, 1. in 574
recēs natis cerebrum anteriore sui par-
te, quā futura coronalis est, tam apertè
pullare, ut inde pars ea vocata sit à bar-
baris, Italos secutis, Fontana, aut Fon-
tanella, aut (ab ijs, qui cultiores videri
volunt) Fons pulsans. Hac de re Plin. l.
11. c. 37. uni hominum infantia palpitat,
nec corroboratur antè primum sermo-
nis exordium. Hęc causa est, cur ea pars
in adultis etiam sit tenuior, & ob id em-
brochæ huic potius, quam alii sint ap-
plicandę, ut Gal. docet 13. Meth. 22. Pra-
ctici ob eādem cauteria sua actualia ibi
infigunt. 2. In vulneribus capitis, quę
penetrant ad duram matrem, motū esse
tam evidentem, ut non nisi amens illum
negaverit, veluti loquitur Laurent. 4.
Anat. quæst. 11. 3. In doloribus capitis
vehementissimis observatū esse, apertis
futuris pulsū eundem sentiri. Vide G.
Fabricium 2. Obs. Chir. 7. Ergò si sensus
docuit hunc motum, videtur ἀπίστωτα &
ἀγνοίας, *inopiā mentis* laborare, quicumq;
illū negare auserit. Ego verò, nec quisquā
alius bonus dubitat de ipso motu: sed de
qualitate motus. Iam enim hoc est du-
bium vetustissimū, An sit ipsius substan-
tiæ cerebri, quod Galen. vult? An potius
membranarū cerebri, quod idem scri-
bit, fortè ex aliena sentētia, 3. Off. Med.
vult? An tandem, non membranarum per
se, sed per accidens, quatenus scilicet illæ
habēt innexas arterias, qua de re vete-
res

res ambigisse scribit iterum Gal. 4. Diff. pulf. 2. & non obscure colligitur ex c. 2. Qui considerat Gal. loca haec tenus allata, videt illum velle, Motum esse per se, adeoq; ipsissimæ substantiæ. Cui cum obstant ea, quæ dicta sunt, & forte alia: mihi planissimè persuadeo, Motum esse per accidens, & eum quidem arteriarum, membranarum cerebri, præcipuè duræ, in-
 575 nexarum. Huic sententiæ inter alios ferio se opponit Laurentius, quo loco dixi, & duo agit. Alterum, ut confirmet motum per se: Alterum, ut confutet motum per accidens, seu arteriarum. Sed cum neq; bene, neq; constanter in eo negotio versetur, hæc tenus illi fidem habere non potui. Hoc duplex membrum, ut probem, veluti promisi, hinc erit mihi capiendum exordium. Antiquissima est controversia, An ad constitutionem spiritus requiratur aer: Hipp. Plato, & Gal. ut nuper dixi, affirmativam amplexi sunt: Arist. de Resp. 6. negativam, propter duas imprimis rationes. 1. Si aer est necessarius, erit in omnibus animalibus sanguineis. At non est necessarius in piscibus. In his igitur si spiritus fit absque aere, quidni fiat in aliis quoq;? Scio ego, quid possit objici: sed id huius loci non est. 2. Datis causis sufficientibus, frustra quaruntur plures, præsertim si sint ineptæ. Exhalatio sanguinis est sufficiens causa spiritus. Ubi ubi. n. calor agit in humorè, effertur vapor. Adde, cum exhalatio hæc sit calida, quomodo succurrari ei potest aer, qui frigidus? Ad rem, cum certum sit, & à Gal. confessum, aerem non subito ingredi in cor, sed in pulmones; cum jam satis superq; probatum sit, aerem non ingredi cerebrum: qua fronte dicere potest
 40 Laurent. certissimum esse, spiritum indigere aeris sibi consocialis inspiratu? Immo verò falsissimum est, quod planè demonstravit Casalp. 5. Quæst. Perip. 4.
 576. Hic tamè est Hastatus Laurentii miles, è cujus robore iudicium fieri potest de manipularibus. Nam hinc ita infert, cum spirituum generatio fiat in ventriculis, non in arteriis: motus certè non erit arteriarum, sed cerebri. Quis non videt, probare illum velle incertum per æquè incertum? Spiritus enim fieri in ventriculis, bonus illi non concesserit Peripateticus. Per quas enim vias aer venit ad ventriculos? Per quas odor, inquit. Cui

ego, At odor non pervenit ad ventriculos, sed ad processus mammillares, quos cum ventriculis esse continuos, nondum probasti. Quin imò, si processus illi parte non sunt distincti à nervis odoratoriis, (nam 4. Anat. quæst. 27. nervorum naturam redolere ais) nervi autè odoratorii oriuntur ex posteriore cerebri parte, ut patet ad sensum: intelligis, quid de illo aeris itinere sit sentiendum. Ego etià modò ostendi, nullam esse necessitatem, si nares apud Arist. sint semita odoris, ut sint etiam semita aeris, ad ventriculos (dico) cerebri. Sed & Laurent. ipse tollit necessitatem, cum ait, nunquam sentiri odorem, quanto vis impetu pellatur in nares, nisi inspiretur aer. Hæc. n. arguunt, odorum ad cerebrum violentum esse motum, per ἐκφύσησιν, in sufflatione: at nobis de naturali aeris motu sermo est. Hoc Philosophus indicat illis verbis, καὶ (ἀκερῆ) ἡ φύσις τῆ ἀναπνοῆς, ὡς παρέργω ὅτι τίτω ὁσμῶν. ἀναπνεύοντος γὰρ, ὡσαύτως ἐκπερόδου μίετα Διὰ τῶν μυκήτων κίνησιν, *Vititur natura respiratione ad aliud quid, quam instituerat, ad odorum, inquam, perceptionem. Respirante enim animali, quia aerem trahit per nares, quasi aliud agens, assumit etiam simul odores.* Quasi hoc vellet, Nares fecit natura ad respirationem thoracis: at quia nares non procul absunt à cerebro, seu potius sensorio odoratus, abutitur illis ad hanc quoque rem. Odores enim, postquam ad nares venerunt, ob naturam suam vaporosam & igneam, facile possunt ulterius ascendere, sine etiam aere, qui propter pulmones huc it, non cerebrum. Nam quidquid huius ad vocem facit, ad pulmonem quoque spectat, cujus ista actio est. Hunc esse Philosophi sensum, probo ex iis, quæ sequuntur, ἰδίον ἢ τῆς ἀνθρώπου φύσεως ἐστὶ, τὸ ὁσμῶν ταύτης γένος, *natura humane proprium est hoc odoris genus.* Intellige, non alimentarium, sed illud, quo delectatur homo τῆς τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῆς τῶν ποσίων ὁσμῶν, *florum, & huius generis odoribus.* Hinc enim accipio occasionem urgendi καὶ τοῦ ἀποδιδόντος, Si hic narium usus homini est proprius, quid fiet de animalibus sanguineis reliquis? quia enim non percipiunt hos odores, non ascendet etià aër ad cerebrum pro generandis spiritibus. Ex his itaq; labefactarit aliquis iter aeris Laurentianum, si forte

non suffecerint, quæ dicta sunt antea, & denique ita concluderit, Qui apparet in cerebro motus, non est ipsius cerebri, quia causa motus allata est nulla. Ergo arteriarum est. Hastato succedat princeps, ut olim, Quæ reddetur ratio (ait) cur spinalis medulla non æquè pulset, quandoquidem arteriarum ibi eadem est ratio? Quam igitur (inquit) ex tua hypothefi reddere non potes: possum reddere ego, Non pulsât spinalis medulla, quia nulla ibi fit spirituum generatio, Quid si dicam? Imo verò pulsât, doctore Piccolhomino tuo, ô Laurenti. Ego verò id non dico: sed nego & pernego, eandem esse utrobique arteriarum rationem. An, quemadmodum in sinus duræ matris aperiuntur arteriæ satis magnæ: ita etiam in spinalem medullam? An, quemadmodum è sinibus duræ matris in tenuem matrem egrediuntur arteriæ, stylum satis magnum in homine admittentes: ita etiam in spinalem medullam? Quod enim heic dicendum est pro explicatione sententiæ hujus, pulsant arteriæ cerebri, non minimæ illæ, quæ per substantiam imam sparguntur, sed illæ, quæ partim in sinus duræ matris absumentur, partim ex illis egrediuntur. Ut de homine solo dicam, quia cerebrum ipsius, autore Vesalio, duplo maior est cerebro bovino maximo, & sunt ibi sinus duræ matris latissimi, ductus etiam (ut vocant Anatomici) in tenuem matrem derivati ad eò insignes, ut stylum (ceu dixi) satis magnum admittant: cui non verisimile fiat, arterias utriusque loci pulsare evidenter? Nimirum, de sententia plerorumque Anatomicorum, arteriæ, ad sinus duræ matris perlate, ita cū substantia duræ matris confunduntur, ut impossibile non sit, arterias ex sinibus illis iterum emergere. Sitne igitur impossibile, arterias illas pulsare ad sensum? Hoc enim jam addo, quia, licet imæ illæ, unâ cum arteriis spinalis medullæ etiam pulsant: non fit id tamen ad sensum. Et sensus hic (in superiore cerebri parte) est ratio inquisitionis, Unde sit motus ille? Qui quoniâ deficit in parte imâ, spinalique medullâ, non est etiam ulla inquisitionis ratio. Iam igitur reddo tibi causam, spinalis medulla non pulsât ad sensum: quia arteriæ magnæ

ibi non sunt. Quin immò, nimis sunt abditæ, ut motus illarum sensu percipi non possit. Hinc patet responsio ad illud, insignes & amplissimæ lienis arteriæ non movent rarum & perexiguum ipsius corpus: qui ergo arteriolæ cerebri tantam molem dilatent? Jam enim dixi, Sententiam non extendere se ad arteriolas, per cerebri corpus dispersas; non pertinere etiam ad motum quemlibet: sed ad sensibilem tantum, qui apparet in maioribus & superficialibus vasis. Præterea, si arteriolas cerebri contuleris cum illis arteriis, quæ lienis corpori implicantur: non invenies tantam discrepantiam, quantam tu dicis. Proinde, si insignes & amplas lienis arterias cum cerebri arteriis vis conferre, oportet accipias illas, quæ insignes satis in sinus duræ matris absumentur. Hæ igitur ut pulsant manifestè: ita etiam illæ. Verumenimverò iam distinguere oportet pulsus, qui sensibus nostris occurrit, ab illo, qui non occurrit. Arteria, quæ dorso incubat; arteria, quæ in brachia absumentur; arteria, quæ in pedes abit, quia non pulsât ad sensum nostrum: ergone profus non pulsât? Arteriæ manus, quia ad carpum tantum pulsant: ergone in humero non pulsant? Arteriæ pedis quia ad malleolos tantum pulsant: Ergone in femore non pulsant? Profectò oportet distinguere partes illas, in quibus nudæ sunt & obviæ arteriæ, ab iis, quæ ita tectæ sunt, ut pulsus apparere non possit. Sic obvius est pulsus arteriarum, qui in membranis cerebri: non obvius est, qui in liene, aliisque partibus opertis. At (inquit Laurentius) si motus hic arteriarum est, ridiculum & ineptum erit dicere, Cerebrum moveri? Ingens argumentum à modo loquendi, non dissimile illi, quod ab Etymologia ducitur. Tale erat Prodicus, qui, ut Gal. ait 2. Diff. febr. 6. ἀπὸ τῆς θαυμαστῆς ἐτυμολογίας αἰ ἀπὸ τοῦ πυρρός, ab admirabili veriloquio persuasus. Φλέγμα, pituitam, dicebat esse calidam, quia vox sit ἀπὸ τοῦ φλέγεν, quod est ardere. Indistinctæ locutiones sunt in omnibus artibus & scientiis, & indistinctum faciunt sensum. Quamobrem sine crimine aliquis dixerit, Cerebrum pulsare, modò fateatur se indistinctè loqui. Sed enim, ubi facta est distinctio, & pulsus à corpore cere-

cerebri translatus est ad arterias, si quis tamen cerebrum urgere velit, ineptus meritò dicendus fuerit. Restat triarius Laurentij, in quo plerique omnes confidunt, Natura nihil facit frustra, At cerebrum, tenui sua meninge involutum, distat aliquantulum à dura meninge. Quamobrem? Certe, non ad motum arteriarum: non enim ita attolluntur. Certe, non ob *δυσπλάθειαν*: 10 interest enim inter cerebrum & duram meningem tenuis. Ergò ad motum. Hoc docuit Gal. infra l. 9. c. 16. cum ait, Naturam inter cerebrum & duram matrem fecisse *δρυχωρίαν ἀφθονον Διασελλομήριον ἢ συσελλομήριον τῶ ἐγκεφάλῳ*, *spacium satis magnum in quo cerebrum dilatari possit & contrahi.* Et mox c. 9. dicet, *τὴν παχέαν μενίγγα ἀφιστάναι ἀπὸ τῆς ἐγκεφάλου*, *crassam meningem distare à cerebro*, quin addit, 20 *συνέχει δὲ τῆς διεκπίπτεισιν ἀγγείοις μόνοις, non habere aliam coniunctionem aut societatem, quam per excidentia é crassa in tenuem vasa.*

81. Et c. 12. *τὸν ἐγκεφάλον ἀφιστάναι τῆς σκληρῆς μενίγγος*, *cerebrum distare à dura matre.* Et lib. 13. c. 8. *ἡ παχέα μενίγγις ἀφέστηκε ποσῶτον, ὅσον ἰκανὸν ἐστὶν ὑποδέχεσθαι Διασελλομήριον ἐγκεφάλου*, *dura meninx tantum distat à cerebro, quantum opus est ad motum.* Hanc *δρυχωρίαν ἢ ἀπὸστασιν*, *spacium aut distantiam* 30 *stenfuri Anatomici nostri, motumque cerebri desideratissimum pueris suis verisimiliorem facturi, foramen faciunt in dura matre, immissoque siphone inflant, ut qui oculis credere nolit, credat manibus.* Hanc per similitudinem explicat Columbus lib. 8. cap. 1. Crassa meninx à cerebro distat, quemadmodum à pericardio cor, aut potius à corde pericardion, ut Laurentius noster, & 40 Piccolhominus. Quasi hoc vellent, Ut à corde distat pericardion propter motum cordis: ita cerebrum à dura matre. Quod si hoc etiam adderent, Quantum à pericardio differt cor, tantum à dura matre cerebrum: jam omnes vitiligatoris partes implerent. Equidem non diffiteor, habere hoc vim aliquam apud eos, qui ad pauca respiciunt: revera tamen nō exhaurit difficultatem. 50 Est enim aliqua distantia, sed non tanta, quantam illi cum siphone suo mentiuntur, prætenis que frustra autoritatibus. In vivente corpore, inquit Olhafius noster in *θ.* de eodem hoc motu, *natura-*

liter crassam meningem notabili aliquo intervallo, quale sibi imaginatur Columbus, non distare à tenui meninge & cerebro: patebit tangentibus crassam meningem, cranio denudatam, in vulneribus capitis latis & magnis. Non minus enim tempore constrictionis, quàm dilatationis, quæ illic se offerunt, cerebrum cum tenui meninge crassa meningi immediate substerni, æquabilis permanens crassa meningis durities & tensio, manifestum reddit. Hinc ratio talis confit. Si tantum esset intervallum, quantum creditur, non esset æquabilis tam in dilatatione, quàm in constrictione sub digito tensio & durities. Hæc amplius stabilitur, Multis de causis non eadem ratio est capitis ad Anatomiam parati, & viventis. 1. In mortuo spiritus omnes sunt dissipati: ideò non potest cerebrum ita turgere, ut impleat omnem cranij cavitatem. 2. Dum aperitur cranium, ex agitatione seu reciprocatione ferræ, ex contusione mallei, ita confidet cerebrum, ut multo minus fiat seipso. Confidet autem tanto facilius, quia (quod nova sectio ostendit) ventriculi superiores pene totum excavant. 3. Dum abstrahitur patera, ut sic dicam, quia dura mater futuris ipsius fortissime illigata est, non potest non illa valde distendi. 4. Si vulnera capitis urges, dicam, ne ibi quidem cerebrum habere se secundum naturam. Plaga enim, quæ vulnus fecit, nihil mutarit? Inflammatio, & inde ortus ichor, nihil corruperit? Diuturnum foramen non patiatur dissipari spiritus? Ut si quis pervicacior negare velit Galeno, ullam esse *ἢ δρυχωρίαν ἢ ἀπὸστασιν φυσικὴν*: jure omni id possit. Sed concedamus sane 583. aliquam, ut modo etiam fecimus: an subito est propter motum? Profecto, non esset sine periculo perpetuus ille motus, ut Gal. suprâ cap. 2. appellavit. Quæ enim ex dura matre in tenuem eunt vasa quamplurima, semper alternis distenderentur, comprimerenturque, non cum dolore tantum, sed periculo etiam ruptionis. Quies autem hoc dat illis beneficij, quod Vesal. describit l. 7. c. 2. ut impune sanguine possint impleri in illa distantia. *Absq̃, qua si esset, inquit Bauhinus 3. Theat. 8. vasa illa, sanguine turgida, comprimerentur, & fieret, non frequens tantum capitis dolor, sed & Apoplexia.* Nimirum, quod suprâ etiam innui, fit 2-

poplexia, non ab obstructione ventriculorum cerebri, sed vasorum. Cum enim tenuia sint, facile implentur, itaque præcluditur spiritibus via. Hinc videmus, plethoricos plerosque fieri apoplecticos. Et his ferè post mortem sanguis effluit e naribus, totoque ore, Naturâ (dicebat Scherbius) clarè exprobrante Medicis timiditatem, qua vel prohibiti sunt venam secare, vel non emitte-
 10 re in ea, in qua debebant, quantitate. Jam ergò dicere non potes, frustra esse distantiam illam, si non sit propter motum: est propter securitatem vasorum, quam motus ille tuus funditus evertit.

Quid si etiam propter dura mater? inquit Æthanasius. *Vulnerata enim, aut quovis alio modo lesa meninge crassa, siquidem à tenui sit separata, non ita facile compatietur.* His & fortè alijs confusi quidam mutârunt
 20 clypeos, distantiamque ostendere voluerunt, non inter cerebrum & duram matrem, seu, quod idem est, inter utramque meningem: sed inter crassam, ipsamque cranium. Verùm hi multò infeliciores sunt illis, quia heic nulla profus est distantia. Ut enim non dicam de
 584. autoritate Arist. 1. Hist. 16. quam laudatissimus Æthanasius affert: videant illi Gal. infra l. 9. c. 5. & 16. 6. Meth. 6. 3. in 6. 30 Epid. 1. (quæ loca idem Æthanasius describit) & cognoscant, quam non ineant illam apud Gal. gratiam, quam ambiunt! Si non sufficiunt fortè ista, adeant Carpum, Com. in Mundinum, itemque l. de Fract. cranij, & agnoscant Rhafis iudicium, Haly Abbatis, Avicennæ, & Pauli, ut laudatissimus iterum Æthanasius scribit. Addant, in meam gratiam, si modò ullam mereor hoc labore meo, Mundi-
 40 num, Anatom. cap. 42. qui ait, duram matrem immediatè existere juxta cranium: Vesalium lib. 7. c. 2. qui inquit, nullam calvaria partem extuberare, cui hæc membrana non cedat, seque ab illo premi non sinat; nullam ibidem esse cavitatem, quam hæc membrana non impleat: Columbum, qui lib. 8. c. 1. scribit, Membranam hanc interiori cranij parti validissimo nexu colligari: V-
 50 rololum, qui lib. 1. c. 3. inquit, duram matrem concavo calvaria tenaciter inherere: Piccolhominum, qui l. 5. c. 1. docet, omnem calvæ interiorē faciem succingere: Platerum, qui in Tab. no-
 585. tat, non tantum undique adhærere fibris suis calvaria, sed & pertinacissimè adnasci: Bauhinum, qui 3. Theat. 8. ita loquitur, figura & magnitudine ossibus cranij respondet, cum omnes ejus sinus & cavitates succingat. Si tædet Anatomicorum legant unum instar omnium, Pacium, Com. in d. l. Meth., ubi allata Gal. autoritate ex lib. 9. cap. 16. subdit, Natura nõ consuevit partem parti proximam statuere, quin illas inter se necteret, & quam aptissimè jungeret. Quod ut in hac parte faceret, in interna calvaria superficie foraminula quædam insculpsit, quibus per membraneas quasdam fibras, ijs insertas, membranam ossi alligaret. Imò verò secus se res habere non poterat, cum subter os perreptare debeant arteria & venæ, quæ calorem & alimentum eidem important, cujus rei gratia & insculptus est ossi trames, quo vasa hæc feruntur, quæ (vasa) minimè eum situm servarent, nisi ossi adglutinata forent. Hæc autem inter os & membranam media, & quodammodo utrique communia, communis etiam vinculi officio funguntur. Hoc postulavit ipse partium usus. Neque enim solæ futurae satis tutam colligationem facere poterant. Nam præterquam quod non undique devinciunt, sed ea parte tantum, quæ excurrunt: accedit, quod membranarum cerebrique pondus facile poterat insertionem membranæ ad futuras convellere, & in magnis etiam motibus lacere, nisi membrana in reliquis etiam partibus per frequentes fibras esset colligata. Ut vice versa, & fibræ hæc non satis tutæ fuerint, nisi firmiter haberent ad futuras stabilimentum. Quæ quidem annotata volui in gratiam eorum, qui membranam sæpenumerò inter Anatomem exercendam, aut ossis perforationem, à calvaria disiunctam conspicati, perpetuum illud esse existimârunt. Hæc ille: quæ attuli propter duplicem causam, alteram, quod Naturæ artificium
 586. tam bene descripserit, quam possit fieri à quoquam, alteram, quod usum etiam, his libris proprium, tam diligenter explicârit. De re autem ipsa potius, quam de usu, quia heic controvertitur, libet mihi jam toties laudati Æthanasij rationes quatuor hæc afferre, ut contumacioribus
 bus

bus magis imprimam huius negotij meridiana lucem. Inprimis, (inquit) interna cranij parte manifestissime conspiciuntur quidam meatus, omnino respondentibus ductibus venarum in dura matre, quæ vivente adhuc animali, & cranio illa fo per hos veluti tramites ferebantur: quæque caloris & alimenti ad inferiorem cranij laminam deducendi gratiâ. Immò & per interiorem cranij superficiem ubivis conspicienda sese offerunt foraminula, extra loca futurarum, quibus procul dubio membranosa fibræ à dura matre, firmioris cohaesionis gratia, inferuntur. Insuper, si ob dilatationem cerebri dura mater debet esse separata à cranio, non apparet ratio, ob quam superius potius, quam inferius ad basin id fieri oportuerit, cum dilatatio debeat esse cerebri totius, sicque non minus ad partem infernam, quam supernam. Ad extremum, ibi maximè separata occurret dura mater ubi motus dilatationis & constrictionis est major & manifestior. Atqui talis est circa sinus duræ matris & futuras cranij: quibus tamen in locis, consensu omnium Anatomicorum, dura mater per fibras cranio quàm arctissime connexa est. Hæc
 37. iste θ. 37. 38. 39. 40. Quibus si nondum
 persuaderis, age veniamus ad incorruptissimum iudicem (nisi huic quoque fidem derogas) sensum, & cum eodem Carpo, cumque Joa. Baptista Cortesio, Olhafij præceptore in Gymnasio Bononiensi, dissecemus caput totum per transversum, & videamus, An non dura mater cranio per totum caput equaliter sit alligata, ut loquitur Carpus? Si etiam hæcitas, accipe observationem eiusdem
 40. Olhafij θ. 34. de foetu quinq; aut sex menses. Si tamen restitas, superadde Guil. Fabricii nostri 1. Obs. 7. verba, quibus confirmabit, tam pertinaciter hæere aliquando duram matrem cranio, ut ne stylum quidem admittat, ut avelli non possit, nisi cranio cocto. O Lauræti, quid nunc? qua spe? Dura, (inquit l. 3. c. 6.) mater basi calvaria adhæret firmiter, nisi qua parte sita est glandula pituitaria: à superiore autem cranii parte tantum distat quantum cerebro dilatando, & constringendo satis erat. Quid audio, mi vir? Hoc puto, In basi quidem cerebri dura mater non distat à cranio: at in

superiore parte distat. Ergone, ô Laurenti, duplex est distantia, altera inter cranium & duram matrem, altera inter duram & piam, seu cerebrum? Hanc enim in quaestione proponis, illam in historia. Quid ergo in animo tibi fuit, cum ista scriberes? An illud Jurisconsultorum, Abundans cautela non nocet? Mihi sub mentem venit dictum Polybii, quod à negotiis publicis ad nostra hæc literaria ita transtuleris: *οἱ πολλοὶ τῶν ἀληθῶν ἐπιρῶντων ἀρῶσιν, ὡς εἰ ἡ πᾶς δόξας, ἐνολεῖ ἔντις, ἐκείνατε ἴσως τῶν ἑαυτῶν ἀρεσίαν, Πλείη, veritatis securi, opinionēs, anxie sectantes, arguunt, & velut in theatro spectandam iudicii sui inopiā dant.* Tibi vero, mi Lector, §88.
 num satisfactum est à me: Credisne (inquam ego,) Laurentium neque bene, neque constanter versatum fuisse in hoc negotio?
 20 Pondera argumentorum vides ipse. Inconstantiam habes ante oculos. Quid autem falsitati magis proprium, quam nutare, & nusquam consistere in vestigio? Huius rei accipe hoc alterum etiam argumentum cuius supra paucis memini. Cum triplex sit motus, (dicit) naturalis, animalis, & violentus: ad quem pertinet motus cerebri? Non ad animale: ille enim in nostro arbitrio est, cum cerebri arbitrio nostro non moveatur. Non ad violentum: hoc enim nemo dixerit. Præterea, violentum opponitur apud Arist. 2. Gen. & Corr. (5. Gen. an. 8.) naturali. Igitur ad naturalem. Naturale autem intelligo, (inquit) non quidquid à natura sola dirigitur, sed quidquid voluntarium non est, quantumvis ab anima regatur. Hæc ibi: que me non intelligere, ingenuè fateor. Memini me supra ex 2. Mot. musc. 5. docere, Quid sit voluntarium feti animale? Quidquid, (inquit Gal.) sedare potes, cum fit, & cum non fit, facere: id voluntarium est. At quidquid, (addit) sedare non potes, cum fit, & cum non fit, facere, ut arteriarum & cordis motum: hoc animæ opus non est, sed naturæ. Motus §89.
 igitur cerebri si animalis non est, ut ipsemet docet: quomodo ab anima regitur? quod est illud naturale, quod ab anima regitur, si quidem natura & anima sibi opponuntur? Meros itaque lapides cum mihi homo loqui videretur, conversus ad historiam ipsius, offendi illum ibi paulò lucidius loquentem.

Movetur, (ait,) cerebrum, non animali & voluntario motu; non violento: sed naturali. Quo autem, mi Laurēti? Tum proprio & peculiari ad animalis spiritus generationem, temperationem, expurgationem: tum alieno, arteriarum quippe. Nempè hoc mihi videtur dicere, Naturalem motum cerebri esse duplicē, alterum corporis ipsius, qui à natura fit institutus ad animalis spiritus perfectiōnē, alterum arteriarum. At, mi Laurenti, quomodo est naturalis motus ille, quo spiritum animalē generat, temperat, expurgat: an forte, quia fit ope fibrarum, quibus singulæ partes alimentum attrahunt, retinent, & excrementa pellunt? Darem, si spiritus animalis esset alimentum cerebri. Præterea, motus ille est insensibilis: at nobis sermo est de sensibili. Quare, si me vis tibi credere, oportet te explices mihi, verbisq; adeo politicis, quæ intelligam. Age vero dic etiam hoc mihi, Si tam certus eras, motum hunc cerebri proprium esse naturalem: cur conjungis motum arteriarum? Et hunc quidem qualis sit, scio perbellè: scio etiam Gal. supral. 6. c. 18. & 1. 7. c. 8. cordis arteriarumq; motum abscribere naturæ. Et hic ipse motus est is, pro quo pugno, quemq; si dederis mihi, non est cur amplius manum vertā. Quis tibi nunc, Lector, cernenti talia sensus? Modò perinde illi fuerat ad obtinendum cerebri motum, sitne distātia inter cranium & duram matrem, an inter duram & piam? Jam perinde illi est ad obtinendā speciem motus, sitne corporis, an arteriarum: Quis Proteus unquam celeriore se vertigine vertit in plurima rerum miracula, quam Gallus hic? Quāquam quid miri, si fecit pro facilitate genti suæ innata? *αὶ πάντα παρορήματα*, diceret aliquis cum Gal. 4. Diff. pulf. 2., *δειλίας ἀλόγως μᾶλλον, ἢ ἀσφαλείας βολύως σημεῖον εἶναι, αὐτάρια τάλια significant potius inertem timorem, quam probabilem doctrinā certitudinē.* Hæc si indigna videbuntur alicui, quæ viro de literis benè merito objiciantur: ille cogitet, multò indignius esse pati, ut veritati vis fiat per *λογιδαιάλας, πυρίγενυλος*. Fumos sentiat, qui fumos vendit. Ego verò jam abrumpo, & repeto sententiam meam, Motus est per accidens, & is quidem arteriarum. Vin' ὁμοψήφως? Ita enim nunc moris est pertinacibus,

quibus obsecundandum est aliquando; ni velis audiri *ἐπερόδοξος, singularis*. Do tibi Falloppium in Obs. extr. In cerebro utinam mihi videre licuisset aliquando, (inquit,) motum contractionis ac dilatationis! Quia ratio penitus cōtrarium mihi dicit. Neq; argumenta Gal. tanti sunt momenti, ut unquam persuadere potuerint, Motum adesse in hoc viscere, cui motui obstat tota ipsius substantia, quodq; pulsus ipsius sensu (q; magis est) nūquam assequi potuerim, neq; in vivorum brutorum Anatome, neque in maximis capitis vulneribus, neq; ulla alia evidenti (quam sensus subministraret) ratione, quamvis summum studium ac diligentiam hac in re adhibuerim. 591. Huic consonat Vesalius, in earundem Obs. examine. Quamvis, (inquit) motus cerebri à Gal., & recentioribus scriptoribus in medium ducatur: mihi tamen nulla ejus habetur ratio, mihiq; ferè semper nullus in rerum natura fuit habitus. Nunquam enim persuadere mihi potui, cerebrum cordis in modum dilatari, in seseq; rursus colligi & concidere, qualem motum statuere oportet, si ullus illi attribuendus est. Nam arbitrari, universam cerebri molē, veluti à calvariæ basi ad verticem duci, aut assurgere, & in sui medio, ventriculisve, non vicissim ampliari ac cōprimi: profus est ridiculum. Et mox: Velim studiosos, non tantum in puerulis, quibus vertex nondum ossis evasit, & in capitis vulneribus, casu obvijs: sed etiam in viventibus vitulis aut porcellis diligentia sectione expendere proprium duræ membranæ sinuum motum, &c. Hujus cōsiliū secutus urbis olim nostræ Medicus, Volcherus Coiter, in Obs. suis Anat. ita ait: Agnorum, hædorum, & canum viventium, quò certò, num cerebrum moveretur, deprehenderem, aperui capita: at nullum cernere in ijs quivi motum. Quod in cerebri magnis vulneribus cerebrum simili cum arterijs motu agitari videtur: arterijs, & non substantiæ cerebri adscribendum est. 592. Huic trigæ loquenti succedat trigamuta, Curtius, Comm. in Mundinum cap. 28. Platerus, in Tab. Anatom., & Mercurialis 2. Pract. 10. Accedat tandem biga amicorum lectissimorum, Olhavius, ubi dixi, Horstius lib. 1. de Nat.

Nat. hum. Ex. 9. quæst. 4. Atque hi unanimes unà mecum stent contra Vallesium 2. Controv. 26. asserentem, Cerebrum non moveri ad numerum pulsationum in alijs arterijs. Ad sensum enim provoco, qui persuadet mihi, eundem esse planè utriusq; motus rythmum. Sensus hic quia stabilitur aliquam multis rationibus, quas Th. à Veiga numerat Com. in Art. cap. 36. & Òlhafius ex parte; & verò Laurentius heic quoque sui similis est: videamus, age, robur utriusq; partis. 1. Laurentius ita proponit, Principium motus non magis moveri debet, quàm principium sensus sentire. At cerebrum non sentit, 2. Part. 7. Ergò neque movetur. Heic ab initio illud scire desideres, An sit etiam gratum argumentum illis, in quorum favorem structum videtur esse? Cerebrum non sentire, jam supra confessus sum ex Pacio: at quatenus non sentiat, non explicui. Docet id Varolius lib. 1. Anat. 3. & consentit Horstius lib. 1. Exerc. 9. quæst. 5. Primo & communi sensorio non convenit ita moveri ab objectis sensilibus, quemadmodum sensoria particularia. Sensatio enim ejus est interna. Quamobrem ita debebat percipere tangibilia, quemadmodum alia etiam sensuum objecta. Hoc ita intelligo, Cerebrum non habet αἰσθησιν, sed συναίσθησιν, hoc est, non videt, non audit, non olfacit, non gustat, non tangit: sed sentit oculum videre, aurem atidire, & sic de cæteris. Quæ enim in exterioribus aguntur, sentit per φαντασίαν, imaginationem, seu 593. sensum communem. Jam enim non distinguo, non ignarus alioquin, sensum communem tribui receptioni specierum, imaginationem earundem conservationi. Et hoc est officium τῆς ἡγεμονικῆς, de quo Gal. id docuit nuper, & ex eo Vallesius 4. Controv. ult., ubi se refert ad 2. Controv. 26. Hoc est, quod idem ait Com. in 2. Aph. 6. Sensus omnes fieri, aut cum animadversione, aut sine animadversione. Animadversio enim illa est συναίσθησιν cerebri, qua non agente, γινώσκων νοσέει, inquit Hipp., mens laborat, hoc est, διλογία, discursus, ut vulgo loquimur. Ita, occupata mente in profundis cogitationibus, sæpè non videmus, quæ alij, sæpè non audimus, quæ alij. Qui

vulnerantur in certamine, inquit Liebauus in Aph. cit., nequaquam sentiunt dolorem ex vulneribus sibi illatis, quod animus illorum occupetur in vulnerando alium, & se defendendo, adeo ut simul nequeant apprehendere, quæ interim patiuntur. Qui delirant, non sentiunt dolores, non sentiunt sitim, nō sentiunt mordicationem excrementorum, & alia. Vide sis Th. à Veiga, Com. in Art. c. 50. cui adde Montaltum lib. 2. Opt. c. 2. & 3. Zabarellam lib. de Sensu agente, c. pen. Et hæc est, ni fallor, ἡ νόσος τοῦ αἰσθησίν συναίσθησιν, cujus Gal. meminit 13. Meth. 1. Ut falli necesse sit Linacrum, qui ad sensum ægri simpliciter refert. Hoc enim vult Gal., Non nos tantum sentimus tensionem in inflammatione: sed æger etiam sentit se sentire. Eadem est ratio τῆς τῆς σφυγμῶν συναίσθησιν, quam idem Linacer de sensu pulsationis interpretatur. Paullò accommodatius Budæus in Com. Græcæ linguæ, Conscientiam morbi vocat. Qui tamē, si eo sensu hoc dicit, quo H. Stephanus accipit, *le men sen malade, io mi sento indistincto*, non est audiendus. Pertinet enim ad animadversionem ægri, ut dixi. Verum heic illud difficultatem facit, Quomodo sit intelligendum, quod Philosophus ait l. c., μηδεμίαν μοῖραν αἰσθησιν ἰσχυροῦς, non sentire, si quis contingat? Cum enim animal constituitur per sensum tactus, non videtur verisimile, partem ullā destitui illo. Et Hipp. l. Vuln. cap. r. 4. ait, Cerebrum juxta sinciput & citissimè & maxime sentire. Unde licet inferre, Si hac parte maxime, ergò alijs min⁹. Gal. quoq; de Pleth. 4. inquit, Cerebrum & spinalis medulla interea censentur, quæ sensum obtinēt. Respondeo, In animali nō necessario omnes partes sentire debent, infrà l. 16. c. 2. V. g. si ossa sentirent, animal perpetuò doleret. At verò quæ admodum ossa sentiunt per perioestia sua: ita cerebrum quoque præcipue, per implicitam tenuem meninga, ut multis docet Th. à Veiga in 3. Loc. aff. 9. Jam ergo non simpliciter verum est, Cerebrum non sentit: sentit enim duobus modis, altero, quatenus ea, quæ sentiuntur, recipit, ut Gal. loquitur, 1. Sympt. caus. 8. altero, quatenus dolorem habet gravativum ex sentientibus membranis, quæ admodum de visceribus omnibus do-

595. cuit Gal. suprà. Propterea inferri jam potest, Ergò movetur quoque. Unde intelligitur, quod dixi, Argumentum hoc Peripateticis non esse acceptum. Sed quomodo movetur? Ad animalis spiritus generationem, inquit Laurentius. Rectè, si rectè intelligat. Ita ventriculus movetur ad chylificationem, ita hepar ad sanguificationem, ita renes ad seri expurgationem, ita aliæ partes ad suum quæque officium. At verò si sub hoc motu velit latere Laurentius (ut vult) motum localem, minus rectè. Præsupponit enim necessitatem aëris externi ad spiritus animalis generationem, quam nunquam illi dabo, nisi (ut alia nunc taceam) ostendat mihi, anteriores ventriculos, mediantibus processibus mammillaribus, aperiri in nares. Quam verò non cohæret motus hic localis cum sensu ipsius? Movetur, (inquit,) eâ ratione, quâ sentit. Sentit autem sensu naturali, ut ossa & viscera omnia, quo noxia expellunt irritata, ut in sternutamento & epilepsiâ. Quis non videt, sententiam hanc requirere alium motum, quam localem? Expellunt enim viscera excrementa sua modo nobis insensibili, Ergò cerebrum quoque. At nos, (ut dicebam,) de motu sensibili agimus. Vident hec iterum boni viri, quam laboriosum sit opus, velle *κλωθῆν εἰς ὄγκωσας*, ea, quæ conglutinari non possunt, conglutinare velle, ut de alio negotio loquitur Synesius? Abirem ego hinc, nisi stimulus superesset alius. Propter quod unumquodq; tale est, (ajunt,) illud magis est tale. At propter cerebrum moventur partes, Ergò ipsum magis movetur. Respondent amici, & benè, Vallet axiomam in univocis tantum, non æquivocis, in ijs, (inquam,) ubi causa & effectus specie conveniunt, non in ijs, quæ in se invicem ordinata sunt. Si enim cerebrum movetur motu naturali, quod illi ajunt, quomodo est causa motus voluntarij? Est igitur cerebrum movens æquivocum. Ut enim non habet *αἰσθησιν*, sed *πρωαἰσθησιν*, h. e. indicium de sensu: ita non habet *κίνησιν*, sed *δέχλω κινήσεως*, h. e. imperium in motum, quo indicat, Fugendum, an sequendum sit quid? tu puta, quatenus spiritus animalis focus est, quem, ut proximum animæ instrumentum, subinde imittit partibus mobilibus. At tale

movens potest esse imobile, petinde ac Sol, calorem producēs in sublunaribus, caloris est expers, inquit Ôlhafius. Hactenus ergò Laurentius, neq; gratiam ullam inijt acumine suo, neq; quidq; obfuit responsione suâ malè instructâ. Secundum ejus argumentum, est Th. à Veiga primum. Summa mollities cerebri est, (inquit Hispanus,) & sine ullâ internâ membranâ: quare rumpetur in distentione. Præterea, quæ per intervalla moventur, ut muscoli, fibris cōstant robustissimis: multò etiam robustioribus, quæ perpetuò moventur, ut cor & arteriæ. Quid igitur de cerebro fiet, (vult dicere,) q; ne fibras quidē habet? Quid hec Gall? Quod gladiatores, qui motu corporis declinant ictum, cui propellendo satis non erant. Videbat Veigam loqui de sententia Vesalij l. 7. c. 6. quæ Columbus jure refutat l. 8. c. 1. Ventriculos intrinsecus non cingi piâ matre: ideò contrariam accipit, eiq; hoc superinadificat, Membrana illa in vehementissimis cerebri concussionibus, qualis fit in sternutamento & epilepsiâ, non rumpitur, quare multò minus in motu cerebri naturali rumpetur. Equidem membranam hanc lubēs merito admiserim: at verò inde probari, vel motū hunc dari, vel periculo carere, vix sine risu audiam. Eundem motum, qui cerebro secundum naturam esse dicitur, ritè cōfirmari per motum, qui in epilepsiâ fit & sternutamento, qui motus sunt præter naturam, apud me *ἀτομον*, absurdum est. De causa Epilepsiæ novimus fuisse votū magni Cratonis, Utinam ante vitæ suæ exitum aliquis ostendat! De modo, quo sternutamentum fit, idem planè voveo ego. Sed sit hoc nihil: rectè respondet Ôlhafius, non sequi inde, substantiâ cerebri moveri primariò, cū verisimile sit, motum in tenui meninge esse, sed ita, ut ipsa mota rapiat secum postea substantiam cerebri. Et hujus de Epilepsiâ sententiæ erat Excellentissimus D D. Hercules Saxonia, Comes Palatinus &c., Præceptor meus, fieri scilicet ex irritatione tenuis meningis: Sed sit etiâ hoc nihil: mi Laurenti, ad efdū, & dic, Quid sit respondendum ad mollitiem cerebri, absentiamq; fibrarum, è quibus duobus duo distincta argumenta facit Horstius meus? Dic etiam, quid tibi videatur de

598.
compa-

comparatione cum corde & arterijs? Profectò similitudo illa tam aptè declarat argumentum; tam benè distinguit consiliū naturæ in fabricandis partibus mobilibus & immobilibus: ut nihil afferri possit melius, nihil ad confusionem adversariorum arguendam aptius! Tertium argumentum est, Quia ventriculorum eadem est conformatio, substantia, temperies, ejusdem etiam erunt usus, At de posterioribus, quod respirandi gratiâ sint facti, nemo id dixit. Heic Laur. facilè perfungitur officio suo, Quomodo sciunt, posteriores non respirare? Nam si obscurius faciunt, nõ ob id prorsus non faciunt? Ego verò dico, Quomodo sciat ipse, quod respirèt? Si enim hypothesis benè se habet, ventriculos anteriores esse factos gignendis, temperandis & expurgandis spiritibus; illi verò sufficiunt opellæ: cui bono erit motus posteriorum? Jam enim per te sunt spiritus absoluti: quid igitur opus habent ulteriori labore? Verba tua sunt in hac ipsâ quæstione, In motu cerebri animale spiritum è superioribus ventriculis in posteriores profundi. Si igitur receptioni facti sunt hi ventriculi, quorsum respirant? Verba tua sunt in historiâ, Conarium quidem facere, ut liber pateat spiritui animali è tertio in quartum ventriculum aditus: Nates autem testesq;, ut salvum conductum spiritui animali præbeant. Cur motus heic non meministi? Quartum argumentum est, Si cerebrum haberet proprium ab arterijs motum, appareret ille ad sensum, At verò qui apparet, responderet penitus motui arteriarum. Nec mirum est, (addit Veiga,) conciliari cerebro propter arterias motum illum tam manifestum. Membrum enim mollissimum, non extrâ solùm, sed intrâ etiam contextum undique arterijs, ab earum motu attollitur & subsidet, cum etiam pes, grave & durum, si supra adversum crus suspensus pendeat, subinde à suis arterijs pulset. Intelligit heic quivis, esse videlicet hoc id, q; supra octo testium asseveratione stabilivi. Contra quos, & fortè alios complures, cum Laurentius stare se non posse videret; & verò nollet cum Vallesio impudenter agere: aliò conversus ait, non esse dissimilè arterijs motum, propter non dissimilè usum. Mi

Laurenti, si ita est, quâ in re cõsistit dissimilitudo? Quam quia non explicas, nempe enim non potes: dicam ego, non tantum similitudinem esse, sed planè eundè. Dicam autem tanto confidentius, quia Laurentius ipse jã dimidiâ ex parte meus est, ceu patet ex ijs, quæ dicta sunt. Miror autem, (ut hoc quoq; addâ) quo modo is, qui cum Gal. suscepit defendendam respirationem, possit jam ad arterias delabi? Certè, quinque ferè pulsât cor & arteriæ, anteq; thorax dilateretur semel. Thoracis igitur motum si sequitur cerebrum: quî potest simul cordis sequi? Nimirum, mendacium se ipsum proprio jugulat gladio. Quintum argumentum, Cum triplex sit motus in triplici facultate: fiat autem ubiq; per fibras; quî fiat heic absq; fibris: Declaro. Naturalis facultas alimētum ope fibrarum attrahit, retinet, & excrementa pellit. Vitalis in corde & arterijs tã apertè utitur fibris, ut nemo ausit negare. Eadem est ratio, quin manifestior, in animali, q; ope musculorum movet. Heic quali è somno excitatus Laurentius dupliciter respondet, 1. in genere, non ubiq; opus esse fibris: ossa n., (inquit,) sine fibris trahunt alimentum &c. 2. in specie, cerebrum non opus habet fibris ad tractionem aëris & spiritus. Heic quis non miretur inanem hominis doctissimi garrulitatē? Si enim simpliciter contrarium dixerò, veritatē dixerò. Quamobrem verbum non addam, nisi hoc, q; Veiga habet, Opus est fibris ad tractionem aëris & spiritus, nõ ratione materiæ trahendæ, sed instrumentorum, quæ absq; fibris trahere non possunt. Hoc patet ex inductione. Ita fit in corde, ita in hepate, nec dissimile exemplum dari potest. Ergo in cerebro quoq;. Sextum argumentum est Olhassij, Natura non abundat in non necessarijs, At refectio spirituum animalium nõ est æquè necessaria ac vitalium, Ergo non debet eadè esse frequentia & magnitudo utriusq; motus. Tu autem intellige motum substantiæ cerebri, non arteriarum, ut ipse se explicat. Septimū & ultimum est ejusdem, Si substantia cerebri medullaris per se dilatatur & cõstringitur, fiet id, aut intra tenuem meningē, ita ut ipsa simul non moveatur, quod nemo dixerit; aut una cum tenui meningē intra crassam, quod refutatum

est supra; aut denique una cum utraq; intra calvariam, quod pariter refutatum est. Nullo ergo horum modorum quia fit; & verò alius modus non datur: non fit penitus. Quid heic ulterius Hispanus noster? Probaverat primum, cerebri opus habere aëre: deinde, non ascendere illum ope respirationis cerebri: quo autem modo deniq;? Ope respirationis thoracis: hæc enim, (inquit,) refrigerat omnes tres ventres. Et quod ad cerebrum, (docet id ipsum Varolius etiam, loco supra adducto) dum thorax trahit aërem per os & nares, utrinq; ascendit aliquid, hinc quidem per nares in anteriores ventriculos, illinc autē per os palati in tertium. Id ipsum autem (inquit) non fit continuò: idē itinera sunt angusta & obliqua. Secus si fiat, (addit,) duo suberunt pericula, alterum, ne pars sua natura frigida, nimis refrigeretur, alterum, ne, cum aëre reciproco, elaboratur simul spiritus animales. Ego in hac oratione planē simile quid video, quale in superiori disputatione de usu cerebri est dictum. Nolebat refutare sententiā Galeni, quam (veluti ait ab initio) secutus fuerat, quod magis famosa esset suo tempore, quæq; hodiē penē absq; exceptione fovetur: idē refert, & facit verisimiliorem, dum motui cerebri, quem defendere se nō posse animadvertēbat, substituit alium modum, sed subito eripit altera manu, quod altera dederat. Quid opus est, (vult dicere,) refrigeratione tam continētī, qualis per motum continuum, aërisq; affluxum fit, cum locus ipse, naturā frigidus, satis esse possit refrigerandis spiritibus? Hanc esse ipsissimam illius mentē, concedes, si junxeris, quæ de usu cerebri Aristotelico docet. Quomodo verò per rerum naturam fieri potest, (addit,) ut non cum aëre simul egrediatur spiritus? etiā (addo ego) si unicum tantum Piccolhomini illud foramen sit? Et hic mihi est Achilles perpetuus contra figmentum de respiratione cerebri. Quem velim intueretur etiam amici, quibus Varolius persuasit, Aristotelem hoc quoq; sensitse. Ego vero supra exposui locum, & negavi consequentiā, Sine inspiratione odores non percipimus, Ergo cum odoribus aër proficitur ad cerebrum. Sed etsi hoc concedam, ergone conceden-

dum mihi etiam fuerit, aërē perpetuò, & absq; respiratione ascendere? Heic subsisto cum dicto Gal. 2. Mot. musc. 5. *ὁ πῶς ἐνδεγέσθην ἀπὸ τῶν αἰσθητικῶν. ὁ δὲ πῶς ἐπὶ τῶν ἀπὸ τῶν ἐπιμῶν δόπο Φαινόμενον, ἀποπετής. ὁ δὲ Διὰ τὸ ἐν τῆς αἰσθητικῆς, ὑποπίδων καὶ τὰ σαφῆ, τὸ δόπο λῶς ἐρασιῶν ἐστιν. ὁ δὲ ἐ μόνον ἀποπίδων, ἀλλὰ καὶ αἰσθητικῶν ἀφ' ἑωὺν τὰ σαφῆ. Διὰ τὸ τὸ δόπορων αἰσθητικῆς, ἀέε λῶν ἔρασιῶν, h. e. qui non vult credere ijs, quæ evidentiæ sunt, & sensibus obviam, stupidus est: qui de dubiis facile pronunciat, temerarius: qui propter pauca incerta & dubia, non vult accipere, quæ certa sunt, de illorum censu est, qui delectantur dubiis: qui verò non tantū dubitat, sed & evertere conatur certa & indubia, extreme ineptus est.* Hæc qui vult, accomodet præsentī negotio: Ego enim ad pensum meum redeo.

At quoniam experimentum eius.] Dictum 603, est supra, Quomodo natura ex una fidelia, ut sic dicam, ternos dealbârit parietes, fecerit, (inquam,) anteriore calvariarum partem, una cum incumbente ipsi dura matre, foraminulentam, ut aër ingredi, ut odor percipi, ut excrementa egredi possint? jã docet, Quomodo prohibuerit ne per illas parentes vias cerebro noxa aliqua accidat? Heic vero illud tenendum est, Os ethmoides seu cribiforme, & spongiosum apud Gal, non heic tantum, sed & infra l. 9. c. 3. unum & idem est: apud nostros Anatomicos dividitur, & dicitur, illa quidē pars, quæ concurret ad constitutionem calvariarum, quæ ipsa duplex est, & interstinguitur processu acuto, osseoq; quæ omnes vocant Cristam galli, ut dixi, *ἡθμοειδὲς, cribriforme*; illa autem, quæ extra calvariã est, in narium cavitate, & ad ossa maxillæ superioris refertur à quibusdam, *σφῆροειδὲς, spongiosum*. De hoc, non de illo loquitur, cū heic docet, factum fuisse propter duas causas, 1. ne corpus aliq; durum extrinsecus occurrat cerebro, illudq; lædat. 2. ne aër ἀκραφῆνης, integer, seu integris viribus occurrat cerebro, aut potius cerebri ventriculis, itaq; vitam ipsã adducat in periculū. Mihi heic liceat illud repetere ex superioribus, Si aër nō rectè it in ventriculos cerebri, quæ admodum rectè it in pulmones: quomodo respirare possunt ventriculi? aut si respirant, quomodo non κίνδυνον ἐπιφέρει πῶς ἀπίστων τὸ ζωῆς, toti vitæ periculosa est respiratio illa, ut heic loquitur? Si dicis, aërē in hoc

osse

osse preparari, non fecus ac in pulmonibus: dico ego, Ergò ventriculi non respirant, sed os hoc. Quod an ullam habeat verifimilitudinem, tu videris. Porro, aëris iter ad ventriculos tantò fit impeditius, quod Gal.

CAP. VII.

604. **Q**uia in re videor mihi ostendere posse.] ipsum os ethmoides (quod specialiter sic dicimus) factum esse dicit, ut sit τριαύτης βλάβης ἀλέξημα, noxa, quæ ex frigido aëre præsto est cerebro, defensaculum, seu, ut Budæus verius, præsidium, remediumve. Si enim Natura tot machinas aëri à cerebro arcedendo adhibuit: quomodo aër potest respirationem facere talem in cerebro, qualem facit in pulmonibus? Ut necesse habeant, qui Gal. tutari volunt, faciant, quod Chirurghi in desperatis ulceribus. Linteo enim tegunt, quod sanare non possunt. Ego suprà l. 7. c. 5. hujus ossis alium (quamvis hunc non negem) ostendi usum, Ut sit ἡχείων vocis. Hoc considerandum propono Naturæ amicus.

Quemadmodum Hipp. ea comparavit.] Locus videtur esse l. de Loc. in hom. t. 4. ubi differens, Quomodo aures in cerebri aperiantur? καὶ τὴν πρὸς ῥίνας, inquit, 3° ἀφήμα μὲν τὸ πρὸς ἐνεστιν. σὺμφωνῶν, αἶον ποσὶα, in naribus foramen non est, sed locus est foraminulentus, spongiae adinstar. Non dissimilis est locus l. de Carn. 17. χόνδρον μαλακόν, ὡσπερ σπόγγον, cartilaginem mollem, ad instar spongiae dicens esse ante cerebrum, quod olfacit. At verò οἱ ἀπόρσοι καλεῖσθαι 4. Epid. 10. apud Valles. aliò pertinent, licet huc pertinere visisint Costæ, aut quifquis fuit ille, qui in Venera editione locum adscripsit. Hoc ergò vult Gal. Cum os narium duplex habeat nomen, alterum à cribro, alterum à spongia: ait, Illud quidem, quod pars est calvariae, cribri instar foratum est, hoc autem, quod in naribus, spongiae. Hinc distinctionem, (quam dixi,) sumserunt nostri. Ego heic τῶν γαλινοφίλοις, ut sectarii quidam appellari gaudent, ostendo tantum digito, ἄλλω μακρῶν, ἔπεισον συχλῶ, λέω πε- 5° μελθεῖν δεῖ πρὸς πρῶτον, εἰ μὲν δὲ δι' αὐτῶν ὁδοιτρῆσαι ὅτι τὸν ἐγκέφαλον ἵεναι, errationem longam, ambages longas, quas emetiri necesse est, quidquid cerebrum contingere vult. Hæc enim ducis verba sunt.

Qua in re videor mihi ostendere posse.] 605. Celebraturus Gal. Naturæ solertiam, consistere ait non in eo tantum, quod unam partem pluribus destinet actionibus, sed in eo etiam, quod actiones ipsæ inter se mutuas tradant operas. Hoc declarat præsentis negotio. Cum, (inquit,) οἷα hæc, sive cribriformia, sive spongiformia tribus sint destinata actionibus: actiones ipsæ tam bellè inter se sunt ordinatæ, ut altera alteram promoveat. Nimirum, odores per istos labyrinthos tam facillè ascensuri non erant, nisi haberent, quod à tergo illosurgeret. Excrementa per eosdem tam facillè delapsura non erant, nisi pariter haberent, quod detruderet. Utrumq; facit, (inquit,) respirationis cerebri. Inspiratio enim odores adigit sursum: exspiratio excrementa pellit deorsum. Huic philosophemati quid sit tribuendum, ex antedictis iudicaverit aliquis.

Cum aqua etiam, in ipsis contenta.] Per τὸ ὕδωρ, ἐν αὐτοῖς περιεχομένον, intelligo ὄρρον φλεγματῶν, quem supra nominavit l. 7. c. 7. hoc est, tenuem & aqueam pituitam, quæ sæpe per nares exsillat.

Ipsa vero rursus odorum dignotio.] Hoc 606. benè se habet, si benè explicetur ex Arist. mente. Ideo, (inquam,) natura respirationem est molita per nares, per quas & odor it: ut, si quando vapor aliquis malignus, aëri permixtus, vim facere velit cordi, in potestate animalis sit illum avertere. Ergò, (dixi,) respirat cerebrum? Non respirat: verum odor in imas nares cum aëre attractus, sua sponte abitursum. Quod enim Gal. modò dixit, fore, ut vapores odorati in naribus concre- 4° scerēt, nisi aër illos sursum pelleret: inanis est metus in corpore sano, quippe, cujus calor est vegetus, meatusq; omnes liberi. Præterea, quo modo aër in ictu oculi (quo scilicet sentimus naribus admotos odores) potest superare ἄλλω illam μακρῶν, ἐπεισον συχλῶ, de qua dictum est? Præterea, in aëre frigido tam benè odoratur, (modò instrumentum benè se habet) quàm in calido. At quæ est societas aëris frigidi cum 5° vapore calido?

Quæ simultanea est exspiratio.] Notetur definitio seu descriptio τῆς ἐκφυσῆσεως. Est ἀθρόα ἐκπνοή, inquit. Ita 2. Mot. musc. 9. ἀθρόα ἔκπνοατῶν ἐξ ὧ φασγ, confertim

facta spiritus extrorsum latio. Ita 8. Ex. Anat. 7. ἀθρόα καὶ σφοδρὰ ἐκπνοή τις, quedam multa & vehemens exspiratio, ἧς χυμὸς ἐκτὸν πνεῦμα φωνῶν, sine qua vox fieri non potest, ut loquitur cap. 4. Ita 4. Loc. aff. 6. ἀθρόα ἔκπνοα ἐξ ὧν φωνή, confertim facta spiritus extrorsum latio. Et: ἀθρόα φωνή ἔκπνοα πολλὰ διὰ λαρυγγὸς ἐξ ὧν ἔκπνοα, conferta latio spiritus multi per laryngem extra animal. Est autem duplex, ἀσπαστὴ καὶ ἀσπαστὴ, cum & sine strepitu, 4. Loc. aff. 6. Ul. resp. 2.

607. Cui rei lucrum etiam accedit.] Admiratione operum naturæ, præcipuè consilij illius, quo unum aliquando instrumentum pluribus aptat actionibus, abreptus Gal. ab instituto suo, quod est, explicare partes cerebri,

C A P. VIII. & IX.

Excurrit, 1. in usum tenuis & duræ matris, 2. docet, cur duæ fuerint, non una? 3. de cranio & pericranio agit, quog. hæc modo omnia inter se vincula sint & colligata?

Tenuis meninx cerebrum stabilis.] Triplex usus tenuis meningis. Primus est ἐπιπέσει τὸν ἐγκέφαλον firmare & stabilire cerebrum. Cum enim substantia ipsius sit humida, mollis, & tantum non fluxilis, nisi quid esset, quod illam loco suo contineret, protinus dilaberetur, flueretq. Hoc comprobatur ipso sensu. Si quis, (inquit,) cultro auferat tenuem meningem, videbit statim effundi, non secus ac humidum quodvis, quod proprijs terminis non continetur. Et licet hoc fiat, (addit,) in mortuo animali, in quo, exhausto calore & spiritibus unâ cum sanguine, cerebrum non amplius tentum est: vel ita tamen indicat, constringi ac teneri oportere ab alio, si quidem officio suo præesse debeat. Secundus est, στέπναι τὸν ἐγκέφαλον, tegere & operiri cere-

608. rebum. Quamobrem ter heic vocat hanc meningem στέπναι τὸν ἐγκέφαλον, cerebrum operimentum nativum seu conatum. Hoc pendet ex superioribus. Nisi cerebrum ita operiretur, ne esset quidem cerebrum præ mollitie sua. Tertius est, σπένδον εἶναι τῶν καὶ τὸν ἐγκέφαλον ἀρτήρων ἀπάντων, ligamentum esse & vinculum omnium cerebri vasorum. Hoc explicat duobus exemplis secundarum seu placenta uterinæ, & mesenterij. Quemadmodum enim in his duplex

membrana integit, & quasi complexu suo fovet vasa; quin in interstitia illorum emittit propagines quasdam, ne vasa ipsa ἀλλοτριώσιν καὶ ἀπολέσωνται, καὶ τῆς ἕστεως ἐξίσταντο καὶ τὰς κινήσεις, in motu hinc inde alternatim promineant, & sic in se invicem complicentur, locumq. naturalem mutant: ita etiam in tenui meninge. Hoc cum contingat in universo cerebro, miratur, cur quidam sint tam somnolenti, & nolint concedere, ut, quemadmodum tenuis meningis venarum & arteriarum complicationes illæ, quæ succingunt ventriculos, dicuntur χοροειδῆς, secundiforme, dicantur etiam illæ, quæ sunt in interiori cerebro? Cum enim utrobique sit eadem conformatio, & idem usus: cur idem nomen illis denegant? Heic illud indico tantum, Cum Gal. concedat, venas & arterias esse in complexu tenuis meningis, in eum quidem finem ita munitas, ne in motu periclitentur: non deberi cuiquam absurdam videri sententiam illam de motu arteriarum, quam nuper propugnavi.

Pleriq. Anatomici.] Horum defensionem suscipit Vesalius l. 7. c. 3.

Est porro ipsius tegumentum & crassa.] 609. Duplex usus crassæ meningis, quorum alter communis illi est cum tenui, alter proprius. Communis est, quod cerebri στέπναι, tegumentum sit, ut tenuis quoque: minus tamen proprie. Tegit enim potius tenuem, quam ipsum cerebrum. Proprius est, quod sit eiusdem ἀμυντήριον ἀπὸ τῆς ἐκπνοῆς καὶ τῆς ἐκπνοῆς, defensorium propugnaculum, quod impetui irruentis cranij expositum est. Hoc enim volunt sibi Græca, si accuratè intuearis.

Quod si Natura.] Causam reddit, cur natura non potuerit esse contenta una meninge, sive crassa ea fuerat, sive tenuis? Cum iungendum esset, (vult dicere,) os durissimum substantiæ cerebri mollissimæ: non potuit profectò id fieri sine medio. Sed neque medium illud potuit esse unicum. Aut enim tale fuisset, qualis iam est crassa meninx, aut qualis tenuis. Si illud, cranium quidem benè se habiturum erat: sed cerebro non erat sat cautum. Læderetur enim à tam dura membrana. Si hoc, cerebrum quidem erat curatum: sed à cranio non defen-

defensum. Quandoquidem cum quaerendum esset naturæ medium, quod non positum tantum, sed reverà esset medium; unum autem satis esse posset: prudenter fecit duo.

610. *Quemadmodum igitur Plato inquit.]* Comprobat hoc naturæ institutum ex Platone, cujus in Timæo hæc sunt verba de originali mundi constructione. *Σωματωειδές δὴ καὶ ὄργανον, ἀπὸν τε δὲ τὸ γινώσκον εἶναι. χωριστὸν ἢ τε πρὸς ἑδὲν αὐτὸ πότε ὄργανον γινώσκον. ἑδὲ ἀπὸν αὐτὸ ἑνὸς σπέρματος. σπέρμα δὲ, ὅθεν ἐκ πρὸς ἑνὸς τὸ ἕκαστος ἀρχομένη συνίσταται σώμα ὁ θεὸς ἐποίησεν. Δύο ἢ μόνω ἕνωσασθαι τρεῖς χωρὶς ἢ διωσθαι. δισμοὶ γὰρ ἐν μέσῳ δὲ ἵνα ἀμφοῖν ἕνωσασθαι γινώσκον. δισμοῦν ὁ κἀλλιστος, ὅς αὐτὸν καὶ τὰ ἕνωσασθαι ἵνα ἑνὸς ἐν πᾶσι, &c. Cum mundus, qui fieri debebat, deberet corporeus esse, quiq; & videri & tangi posset; at vero sine igne, nec quidquam videri posset, nec sine solido (id autem terra est) tangi: ab igni & terram initium fecit Deus, mundum hunc fabricaturus. Verum enim vero cum duo subsistere non possent absq; ope tertij: necesse fuit, duo illa ligari ad se invicem mediante quopiam alio, quod natum sit quam aptissime illa copulare, & ex tribus facere unum. Et poterat quidem unum sufficere duobus illis coniungendis, si mundus latitudinem tantum habere debuisset, non etiam profunditatem seu soliditatem. Hanc cum requireret; solida autem, non uno, sed duobus semper medijs coniungantur: inter ignem & terram locavit Deus media duo, aerem & aquam, eaq; omnia ita inter se aptavit, ut quam*

611. *commodissime cohererent.* Cæterum, si vis hujus loci explicationem, adi Macrobius l. 1. Somn. Scip. cap. 6. & Camera- rium *συμμίξιων* decur. 2. probl. 2. Quemadmodum igitur, (vult dicere Gal.) in creatione universi, Deus duo extrema conjunxit duobus medijs: ita heic etiam factum est, cum jungendum esset corpus molliissimum corpori durissimo.

Ipsi rursum crassa tegumentum est os.] Explicatis usibus utriusq; meningis, subiicit usum cranij, simulq; docet, quam artificiosè illud Natura colligaverit cū meningibus, ipsoq; cerebro? Usus explicat breviter, esse videlicet id, quod nomen indicat, *κεράνιον*, galeam quandam nativam, sub qua cerebrum possit esse tutum ab omnibus incidentibus. At vero cum, audito nomine galeæ, statim oritur cogitatio, Quo aut quibus illa

modis sit vincita cerebro: subjungit, Naturam propagines quasdam duræ matris eduxisse per commissuras hujus galeæ, easq; in proximo semper loco coniunxisse, & dilatasse, adeoq; ita effecisse, ut ipsa galea habeat aliam (ut sic dicam) galeam, quam *αεικράνιον* vocamus, quo inquit) tam benè ligavit cerebrum calvariæ, quam nullus Vulcanus ligare potuisset. Immò verò, melius. Illa enim ligant tantum: hæc alios præterea usus habent. Est autem hæc unica tantum ligandi ratio: cui infra lib. 9. c. 16. addit plures, & comparando illas inter se, Fortissima, (inquit) est, quæ fit per futuram lambdoiden & sagittalem: minus tortis, quæ per coronalem: minus iterum, quæ extra futuras, per fibrosas quasdam explantationes, perq; vasa: imbecilla etiam, quæ per propagines in nares & palatum fit: non minus imbecilla, quæ per eandem fit in basi capitis. Ex his intelligitur, Quomodo sit accipiendū, quod mox c. 12. dicet, *τὴν παχέαν μὲν ψάειν ἰσθὶ πρὸς κρανίον· ἀλλ' ἔσπευκεναι, contingere quidem cranium, non autem adnasci?* Ita enim vertendum potius, quam adhærescere. Quomodo item, quod lib. illo nono, *ἀνατείνεσθαι ἑπὶ τὸν γινώσκον αἶμα, ἑψάειν τῶν ὀστέων, attendi, appropinquare, & contingere ossa cranij?* Quia enim contactus (extra futuras) fit per *συνδέσμις πολλὰς λεπτὰς, εἰὸν ἵνας*, ligamenta multa tenuia, fibris similia; immò quia per eadem ligamenta *ἐμφύει τῷ κρανίῳ*, innascitur cranio: quis imaginetur sibi distantiam aliquam, etiam de Gal. mente? Quod vero ait, *ἐν πολλοῖς μέρεσι ἑδὲ συνήφθαι τῷ κρανίῳ, multis locis ne coniungi quidem:* interpretandum est, ut ipse se interpretatur, *καὶ τὰ βάσιον, ὀλίγοι τε ἑσθλῶν ἐσθλῶν ἐσθλῶν ἀρχῶν ὡς πλεονεχθὶ δοκεῖν μὲν, ὅλως ἑσθλῶν αὐτῶν, in basi ligamenta sunt tam pauca, tamq; tenuia, ut non raro ne videatur quidem esse.* Cur? Quia cerebrum suo opte nutu eò inclinatur, & ob eandem causam dura meninx ibi loci multò crassior est, ut, cum cerebrum, ob pondus suum naturale, ibi firmandum sit, fiat id absq; dolore, qui à duritie ossis metuendus erat. Heic ergò quomodo sit distantia, si quidem totum cerebrum moveri debet, ut ex Vesalio dixi?

Quam à Vulcano fabricata fuerat.] A vinctulis ἀρήκταις, ἑσθλῶν, *quarumq; & solvi*

non poterant, qualia Marti & Veneri, in adulterio deprehensis, fecit Vulcanus apud Homerum Odyss. 8. & Ovidium l. 2. de Arte, aliosque, factum est Adagium, cujus Suidas quoque meminit, Vulcanium vinculum. De fabula ipsa vide pulcerrima apud Spondanū Com. in d. l. Homeri. De Adagio Erasmmum, qui ex hoc loco amplius illustrare poterat. Cæterum, quia Vulcani ministri sunt Cyclopes, factum est, ut quidquid egregiè munitum est, ut nullâ virumpi posse videatur, Cyclopum manu productum dicatur à Poetis. Quâ de re vide Frischlinum, in Callimachum, Hymno tertio, Marcellum Donatum, in Dilucid. in Trebellium Pollionem de Galienis.

Nunc non est dicendi locus.] Erit autem l. 9. c. 1. & 17.

Nam quomodo equus quidam percitus.] Oratio videtur desumpta esse ex Platone 3. de Leg. Τινὸς ἔ τωὺθ' ὑμῖν αὐ χάρην ἐλέχθη, θεῶν φαίνεται ἐμοίγε, οἷόν περ ἴππων, τὸν λόγον ἐκείνουτε ἀναιλαμδαίνειν, καὶ μὴ κειδέεσσι ἀχάρινον κεκτημένον τὸ νόμα, βία ἴσασθ' ἔ λόγος φερόμενον, καὶ πῶς παρομοίαι, δὸ τὸ νινὸς ὄνα πεσεῖν. Vide Erasmmum in hoc Adagio, & Pierium l. 6. Hierogl.

CAP. X. XI. XII.

614. *At nunc certe primum quidem ventriculorum.*] Postquam ostendit Gal. in fine cap. præced., sc. δὸ τὸ τῆς ἀελαθίας τῶν πραγμάτων, à naturali partium coherentia abductum, egisse de utraq; meninge, deque cranio & pericranio: redit ad cerebrum, quod cap. 6. deseruerat. Agit autem de ventriculis, de quibus quid 40 promittat in frontispicio cap., in promptu est. Verùm, cum neq; eo ordine explicet, quo proposuerat, neque ea sola: præstat videre contextum ipsum.

Anteriores itaq; duo ventriculi.] Usus anteriorum, seu potius superiorum, ut hodiè vocant, duorum ventriculorum, Facere inspirationem, expirationem, & efflationem illam, quæ prodit ex cerebro, ut pridem dixi. Hanc cum alibi, ut pariter antea dixi, adscribat toti cerebro, sitque adeò motus ille cerebri proprius, de quo tantoperè litigavimus, ob fabricationem spiritus animalis effectus: libet iterum per

DIGRESSIONEM

videre, Quid veri habeat ista res? Libet autem tantò magis, quod quæstio hæc non nisi sono verborum differat ab illa, An temperies vel structura cerebri sit præcipua causa operationis? ut Horstius proponit lib. i. Nat. hum. Exerc. 9. quæst. 3. aut, An facultates principes pendeant à temperie cerebri, vel à conformatione? id est, An actiones cerebri principes sint similes vel organicæ? ut Laurentius 4. Anat. quæst. 2. aut, An facultates principes in cerebri finibus exerceantur, an potius in corpore? ut Altimarus tract. pec. Omnino autem, si in 615. ventriculis cerebri vel generantur vel perficiuntur spiritus, actiones, earumque facultates à structura erunt seu conformatione, itaque non similes, sed organice. Contra, si in corpore cerebri sunt spiritus, à temperie pendebunt omnia. Ratio est, Spiritus sunt proximum & immediatum animæ instrumentum: Ergò, ubi sunt spiritus, ibi anima quoque erit. Ubi illud præmuniendum est, quod Gal. scribit 7. Sent. Hipp. 3. τῆς ἐν τῇ κεφαλῇ κατασκευῆς ἀρχῆς ἔργου, principij illius, quod in cerebro habitat, opera edi, partim per se, partim per 30 aliud. Per se, καθ' ἑαυτῶν, h. e. (sic explicat 2. Loc. aff. 9.) sine instrumento secundario actiones suas edunt illa, quæ supra c. 6., quemadmodum etiam de diff. sympt. 3. 2. Progn. 6. vocat ἡγεμονικὰ, principalia seu rectoria, & trium generum facit, τὸ φανταστικὸν ἢ φαντασίαν, imaginationem, sub qua comprehendit sensum communem, ut supra indicavi; τὸ μνημονδικὸν ἢ μνήμην, memoriam; τὸ λογιστικὸν ἢ διανοητικὸν, ἢ λόγον, ἢ διάνοιαν, ἢ νῦν, ἢ φρόνησιν, rationem, seu discursum, seu mentem, seu intellectum. Per aliud, seu in alio, ἐν τῷ πρὸς τι, h. e. per instrumenta quædam secundaria, quæ vel αἰσθητήρια, sensoria vocamus, ἢ αἰσθητικὰ ὄργανα, sensus instrumenta, quæ quinque sunt, Oculus, auris, lingua, naris, caro: vel κινήσεως ὄργανα, motus instrumenta, & sunt musculi omnes. Unde intelligitur, τὰ ἡγεμονικὰ 616. quidem posse dici cerebro esse propria & essentialia, quando quidem edit illa sine ulla parte, tanquam instrumento: τὰ ὑποθητικὰ (sic vocat in Progn.) servilia, ut sic dicam, esse cerebro aliena, & tantum non accidentalia, quia cerebrum absque ijs esse potest, & fiunt non à solo

Hipp. aphorismum explicat, *οι μελαγχολικαι ειωθησι γινγεσθωσ επι πολυ επιληπικαι, και οι επιληπικαι μελαγχολικαι. ην μω γδ ρειψη το αρρωσθημα εις το σωμα, επιληπικαι. ην δ εις την διανοαν, μελαγχολικαι. Solent, inquit, hi duo morbi in se invicem transmutari, ut ex Epilepticis fiant Melancholici, & contrà. Si enim morbus occuparit corpus, Epileptici fiunt; si mentem, Melancholici.* Ibi enim Gal. (quo etiam se refert 8. in 6. Epid. 40.) *την διανοαν* interpretatur temperiem cerebri. Et quia idem Gal. ut vidimus, 2. Aph. 6. *την γνωμην* interpretatur *διανοαν*: dicere potest Laurentius, Galen. ibi etiam de temperie cerebri intelligere. Ut dicam sententiam, & quidem ordiar ab hoc ultimo, Per obscura nihil neque probatur, neque evertitur. Talis cum sit hic locus, quid sperabimus? Nisi fallor, ob hanc causam, duo summi viri, Vallesius & Th. à Veiga, in Comm. suis ne attigerunt quidem, vel locum, vel explicationem loci. Ut enim non negem, per mentem posse intelligi temperamentum cerebri: quæ ratio, cur per corpus intelligatur structura seu conformatio? Corpus enim quid sit, norunt Physici. Ex de Loc. aff. nisi vim adhibeat verbis, quod vult, non exculperit Altimarus. Cum enim Gal. dixisset in universum, & quidem consentienter loco alteri in de Uff. p. Animæ sedem in corpore esse: dicit etiam, quo illa utatur instrumento primo, non tantum ad principes actiones, quas præmiserat, sed & ad serviles, quas subjungit. Quia autem spiritum illum alibi dixerat contineri, non in ventriculis tantum, sed & in corpore, meminit etiam ventriculorum, de quorum mutua præstantia quædam etiam dicit, velut 7. quoq; Sent. Hipp. 3. Dum ergo divellere vult ista Altimarus, & spiritum in ventriculis contentum attribuere servilib. actionibus tantum: cogitur principes absq; spiritib. relinquere. Quin imò, cum Gal. tam in de Sent. Hipp. quàm in de Loc. aff. postremum ventriculum (cisternam Arati), ut infra patebit) præferat reliquis; functiones a. principes vel ipso nomine indicent præstantiam suam: non potest effugere Altimarus, quin has quoq; in ventriculis fieri cõcedat. Quamobrem huc divertit, ut dicat, Hæc inconstantiam inde esse, quod Gal. noluerit palam dicere, Quæ

fit animæ essentia? Aut enim corporeum quod est, aut incorporeum. Si corporeum, functiones in corpore cerebri exercere potest absq; spiritu, seu instrumento: Si incorporeum, opus habet spiritibus. Ergone spiritus sunt frustra, si sit corporeum quid? Non sunt, inquit: quia potest illis anima abuti ad actiones serviles. Hinc illa fit conciliatio. Cum Gal. animam facit corpoream, in ventriculis ait obire actiones principes: cum incorpoream, in corpore. O conciliatores! Quod n. durum adeo necesse cogit nos cõquirere tot colores, quib. palliemus quæcûq; & quacunq; occasione à Gal. dicta? Quin potius dimittimus cum pace, si veritati consentanea non loquatur? Propositum erat Altimaro, refutare sententiam illam barbarorum, cujus meminimus, Facultates principes esse locis distinctas, ita ut una sit in occipite, qua læsa, occipiti afferantur remedia; una in sincipite, qua læsa, ibi applicentur medicamenta; una deniq; in medio, qua læsa, vertici imponantur auxilia. Hanc veram esse tantoperè negat Altimarus, ut ne quidem in ventriculis (nam hoc etiam modo illi disponebant ventriculos) fiant, sed in corpore. Quod verissimum est: at cum attexit, has solas fieri in corpore: serviles, (ut jam sæpè vocavi,) in ventriculis: latius digreditur. Ut enim (quo consequentia orationis me deduxit) jam hoc dicam, spiritus in ventriculos non illabuntur. Hoc ita esse, penè necessarium est. Scilicet, ut constet unitas animæ, necesse est, ut proximum animæ instrumentum, spiritus, nusquam divellatur, à corde, fonte suo. Divellitur autem, si vasis elapsus, in ventriculos fugit. Nimirum, quod alibi docui, Continui cum corde sunt nervi, quatenus venæ & arteriæ cerebri in ipsis nervis egrediuntur cum substantia cerebri. Cum enim, quod Gal. sæpè docet, nervi nihil aliud sint, quam cerebrum prolongatum; cerebrum autem constet tot partibus: constabit utique & nervus. Quemadmodum igitur spiritus animæ les alibi fieri non possunt, quam in vasis cerebri, quibus substantia illa alba, vulgò cerebrum dicta, præstat, quod parenchyma hepatis & lienis vasis suis, adeoque substantia illa est pars similis, cui principatus actionis, non secus ac in

ac in hepate parenchymati, debetur, ut recte Picollhominus docet 5. Prælect. 2. ita alibi, quam in nervis esse non possunt. Ut itaque sanguis grumescit, & sanguis esse definit, si contingat vasis suis excidere: ita spiritus hic pessum it, planeque deperit; si nervis suis careat. Cum enim de natura spiritus sit, diffundere se & dilatari: si semel vasis sit egressus, & ventriculos ingressus, quis cogit illum iterum vasa ingredi? Tanto magis, quia naturæ est igneæ, quæ sursum tendit, ut infra l. 9. cap. 4. docet Galen. At verò, si spinalem medullam, nervosque ingreditur, jam deorsum fertur, quod profectò sine violentia fieri non potest. Unde autem est illa? Dicis, sed ita etiam fertur deorsum? Ita est: sed tum imperio animæ subjacet, quæ semper illi præstò est è vicino. Non ita, si vasis elapsus in latum æquor se explicuit. Præterea si animæ substantia) quæcunque illa sit) in ipso cerebri corpore habitat, quod totidem penè verbis ait Galen. 7 Sent. Hipp. 3. 3. Loc. aff. 7. cur primum ipsius instrumentum, ut ibi appellat spiritum; non sit etiam in ipso corpore? Ibi enim spiritus est, ubi actio est. At actio fit in corpore cerebri. 30 Præterea, si spiritus gignuntur in ventriculis, qui fieri potest, ut homo sit superstes; si vulnus illi infligatur, quod ad ventriculos penetrat, quod de adolescente Jonio scribit Galen. heic, & 6. Aph. 18. Non enim sublevar; ex corpore alios substitui. Nondum enim sunt spiritus animales; quia aër nondum illis permistus est. Multo minus sublevar duplicitas superioris ventriculi, cum in tertio dictò fiat concursus utriusque. Ex quo ipso jam aliud argumentum quis sumserit contra effusionem illam. Cum in tertio nobis dictò ventriculo duplex sit meatus, anterior, qui in palatum desinit, & posterior, qui quartum ventriculum constituit: cui non suboritur metus, fore, ut spiritus in palatum potius descendat, quam in quartum ventriculum? Sed detur & hoc. Cum in quarto illo ventriculo sit meatus quidam obliquus, qui antorsum fertur in anteriorem jam dictum meatum, ubi infundibulum est, & glandula pituitaria: quis certum me reddet,

spiritus potius deorsum in spinalem medullam repere, quam in anteriorem meatum, itaque in palato evanescere? Rursus ex hoc aliud dubium alicui venerit in mentem. Cum omnes ventriculi desinant hæc, quæ dictum est: annon ventriculi potius sint cloaca cerebri, quam quidvis aliud? certè hoc clamant verba illa, cap. 6. Duos esse canales, qui per palatum in os eructent cerebri excrementa? Hoc vociferantur alia ejusdem sensus l. 9. cap. 3. de iisdem duobus canalibus? Hoc penitus confirmant, quæ seq. cap. 4. dicuntur, Venas in cerebri ventriculos excernere superflua? Cui itaque verisimile fiat, ibi fieri corpus hoc purissimum; lucidissimum, & divinitati proximum, ubi excrementorum sentina est, ut Felicissimus nunc Platerus, Præceptor meus, in Tab. appellat? Nec me movet instantia, quam de naribus affert Picollhominus 5. Præl. 3. Odores enim habent tantum semitam per nares, ne dicam; longe abesse ab excellentia spirituum. Non movet me etiam Pacij fuga, Comm. in 6. Meth. 6. Ventriculos considerari non per se, sed cerebro conclusos, munitos, undique obseptos. Gratis enim hoc dicit (ita aliàs solet loqui) qui novit, non tantum patere in palatum; & quidem ob causam dictam, sed & scribere quosdam, aërem illac ascendere ad spiritus animalis constitutionem. Multo minus Laurentij l. c. loquentia me retinet, Non sufficere solam temperiem, sed opus esse etiam mirabili illa structura. Ad quam autem rem, mi homo? Quia non dicis: non habuisse te, quod diceres, plane puto. An ad animalium spirituum adæquatam dispensationem? Non puto: quia spiritus in ventriculos non illabuntur. Jam hinc intelligitur, quod dixi ad pomposum illud Gal. argumentum, Si verus esset usus cerebri, ab Arist. doctus, quid opus esset mirabili illâ cerebri structurâ? Certe, non magis ad generationem spirituum Galenicam, quam ad refrigerationem Aristotelicam? Prorsus enim puto, Anatomicorum de hepate dogma huc quoque facere. Quemadmodum hepar non habet certam & definitam formam, quippe, cui satis sit, si possit tegere venas suas: ita cerebrum quoque. Et jam præ-

stantiam ventriculorum, adeoque totius conformationis, adeò imminuit nova sectio Varolij, quam proponit in lib. de Nervis opticis, quamque inde repetit Bauhinus, 3. Theat. 28. ut vix quispiam amplius ausit jácere tantas ampullas. Quod dico, non quod imminutam velim sapientiam opificis: sed quod illa longè aliò vergat, quam ad spirituum dispensationem. Quò autem fodes, dicat quis? Nescio: hoc enim malo, quam falsa jactare, cum Gal. ipso l. 10. cap. 9. Interim, non displicet, quod modò dixi, & quod ante me Varol. 1. Anat. 3. nec non in Epist. de Nervis opticis, alijque docuerunt. Quia cerebrum plurima congerit excrementa, non solum ob frigiditatem & humiditatem naturalem, sed & ob copiam ex inferioribus ascendentium vaporum, de quibus l. 9. c. 1. dicitur: quia, ut ego censeo, & deducam infra lib. 10. non sua tantum habet excrementa, sed & illa, quæ spinalis medulla habere debebat: debuit certè exitus habere insignes. Ut igitur, quod supra c. 6. monui, excrementa, quæ in cortice cerebri colliguntur, vacuantur per nares: ita, quæ in medullâ, colliguntur primum in ventriculis, deinde per palatum vacuantur. Sed quò fit, (dicat alius) quod vulnera cerebri non inducunt stuporem, nisi tum, cum ad ventriculum pertigit telum, 7. Sent. Hipp. 3. Respondeo, vehementia plagæ id facit. Ut n. non omnis ictus facit nos cadere, sed validissimus: ita nõ quod vis vulnus facit hoc, sed quod cū magna vi infertur. Ita, si quis cadat ex alto, aut etiam fuste saxòve percutiatur, sine tamè vulnere, etiam fit attonitus. Causa igitur non est, vacuatio spirituum è ventriculis: non enim patent. Quin etiam restituitur sensus & motus, docente ipso met Gal. in ijs, in quibus patent, cum tamen nondum possint facere spiritum

626. ob vulnus. Tum verò (dicat iterum alius) quis usus plexuum choroidum, qui in ipsis ventriculis sunt? Respondeat præceptor Platerus, Tab. capitis f. 183. Ut interior hæc cerebri substantia, quæ nullis anfractibus constabat, proinde nec vasa possidebat, spiritu vitali frueretur, &c. Reverà enim, cum locus, ob excrementi frigidi præsentiam, opus habeat insigni calore, debue-

runt etiam adesse insignia vasa, quæ spiritum cum sanguine adducerent. Rubent enim hæc vasa, partim quia spiritus absque sanguine, (fundamento suo,) non est, partim quia nutritione indigent. Concludo igitur, Actiones cerebri omnes fiunt à temperie: quia spiritus fiunt in corpore. Contrà, non fiunt, seu non pendent à structura seu conformatione: quia spiritus non fiunt in ventriculis, neque etiam alibi facti in illos illabuntur. Cadit igitur magnificus ille ventriculorum usus, quem Medici cum Galen. illis tribuunt. Cadit simul distinctio Altimari, qui sensuum externorum curam tantum illis mandat. Et quo modo hoc dici possit, cum nervi v. g. optici cum ventriculis continui non sint? Eadem est ratio cæterorum. Qua in re facile excusatum habebò Altimarium, qui loqui se ait de sententia Gal. Non ita Claudinum, qui in peculiari itidem tractatu, quem addidit exquisitissimo illi, & omnibus bonis commendatissimo libro de Ingressu Medici ad infirmos, de propria sententia id docet.

Hæc enim alibi demonstravimus.] l. Ul. 627. resp. 5. ubi repetit experimentum, cuius jam feci mentionem ex 7. Sent. & refert se ad l. Ul. puls. 1. ubi quoque est demonstratio de necessitate aëris ad spiritus animales, & quod cor ad eam rem, aut nihil, aut parum conferat. Consistit autem vis demonstrationis in eo, Quoniam laqueo interceptis carotidibus, tamen animal sentit & movetur: manifestum est, cor nihil tribuere cerebro, ad faciendum sensum & motum. *Εγὼ δὲ, ὡς γὰρ ἔλεγε, ἀιδέμαι μνημονεύων τῆς τῆς αἰτίας, Εγὼ verò, ὁ Galen. pudore suffundor (tui causa) in mentione huius experimenti.* Nam ita fere tu supra cap. 3. loquebaris de Aristotele. Si putas me tibi iniquiorem, audi Interpretem tuum fidelissimum, Th. à Veiga, in 3. Loc. aff. 4. Quod pace tanti viri dictum sit (ait) deficit in demonstrando, quoniam putat se in experimento intercipere omnia vasa, cum non intercipiat. Nam bona arteriarum utrinque portio sub circularibus vertebrarum colli processibus latet, illaqueationem effugiens, quarum commercio vis illa communicari queat

ri queat. Hæcille: quæ si fortassis non agnoscis, agnoscine; quæ infra l. 16. c. 12. scribis de arterijs; quæ ἐν τῆς βαρυτάτης ἔραχίλης, in imis colli partibus sunt absconditæ? Has putâsne te ligare posse? Si non ligas, (ut reverâ in æternum non ligabis) non intercludis etiam iter. Dicis, At Arist. tuus 3. Hist. 3. de externis etiam solis loquês, ἀλαλαμβανομένων αὐτῶν ἐνίοτε ἔραχην, αὐτὸ πνεῦμα καταπίπτειν τὴς ἀνθρώπων, μετ' αἰαιδοσήτας τῶν βλεφάρων συμβεβληκῶς, his aliquando foris inceptis, concidere homines, sine tamen suffocationis periculo, insensiles, clausisque palpebris. An vidit Arist. talè quid, quæ Costæus l. 6. Disq. Physiol. c. 6. de circulatoribus affert? Capra illis est, (inquit) cujus nervis atq; arterijs jugularibus injectum vinculum est, quod arbitrato suo contrahere possunt & laxare. Eo igitur clam contracto, attonitâ illa corrui, omni sensu & motu destituta: laxato repêrè resilit. Hoc an tu credes fraude carere? Sed cæreat, & verum fit, quod Gal. ipse ait se fecisse: an propterea demonstravit? Imminui hoc modo copiam spiritualem, verisimile est: at tolli, neutiquam credibile est. Manent enim viæ quædam. Intellexit credo Gal. Ideò in de Us. resp. ait, ἐκ ἀπειρίας, τὸ πνεῦμα ψυχικὸν τρέφεται ἐκ τῆς αἵματι αἰαιδοσύμεισως, καὶ ὑπερ καὶ πολλοῖς τῶν ἐλλογιμῶν ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων ἔδοξε, nihil absurdum est, spiritum animale ali ex evaporatione sanguinis, quod ipsum visum quoq; est celeberrimis quibusque Medicis & Philosophis. Quid igitur tantopere pugnas? Præterea, cum, ut supra dixi, libenter concedas, spiritus animalis οἰκίαν ὕλην, familiarem & propriam materiam esse spiritum vitalem; quin cum dixeris, ἐκ ἀδυνατεν ἔσεν τὸν λόγον, hanc rationem non esse ineptam, Quod spiritus animalis sit exhalatio quædam sanguinis benigni: cur tam dubio orationis genere uteris in de Us. resp. τὸν ἐγκέφαλον μὴ πᾶν τι δεῖσθαι ἔραχὶ τῆς καρδίας πνεῦμα, cerebrum non valde indigere spiritu vitali? Summa, labascis, & tantum non victum te fateris. Mendacium enim tam desiderat fucum, quam ulla meretrix. At veritatis sermo, simplex duntaxat & unus est. Quo ut gaudeamus, facessat à spiritibus omnis æris substantia, & carebimus plerisque omnibus difficultatibus, quas seminant ambitiosi quidam. Nempe, non fatis longa erat ars nostra!

Quod prius quidem conficiunt.] Jam dixi, videri locum hunc mendosum. Nam de reti mirabili hoc docetur 7. Sent. Hipp. 3. An ita emendare licet? Δέδεικται γὰρ ἐπερωθῆναι περὶ τῆτων, ὅτι τὸ πλέγμα τὸ δικτυοειδές, πρὸς ἑαυτὴν ἀλέγεται καὶ πρὸς τὸν ἀέρα αὐτῆς τὸ ψυχικὸν πνεῦμα, Monstratum est alibi de his, quod rete mirabile præparet ipsis animalè spiritum. Hoc desiderare videntur etiam sequentia, καὶ μὴ δὴ, καὶ ὅτι τῆς κατώμεροις σφῶν αὐτῶν, Pariter, quod partes ipsorum inferiores. Ita nimirum τὸ σφῶν αὐτῶν respondet τῶ αὐτῆς, quod τῶ αὐτῶν respondere non potest. Nec minus de sententia Gal. erunt ἐργαστήρια, elaboratoria, spiritus hujus.

Nec minus, quod infernis suis partibus.] Supra c. 7.

Duos porro præstitit esse.] Post usum superiorum ventriculorum agit de duplicitate ipsorum; cujus geminum affert usum. 1. Quod necesse esset respondere canali seu perforationi infernæ geminæ. An hoc pertinet ad nervos opticos, & processus odoratorios? Utroque enim cum superioribus ventriculis fecit continuos. Si hoc vult, jam constat, quam totum hoc sit commentitium. Præterea, ita fiet, ut uterque ventriculus geminas habeat συναρτήσεις, (itaque quatuor fiant) & διττῶς. An potius de tertio & quarto ventriculis intellexit? Hos enim quidam non ventriculos, sed perforationes vocant, ut Gal. ipse indicabit mox de quarto. 2. Quod, ut cerebrum, omniaque sensoria sunt gemina, ventriculos quoque justum fuerit geminos esse, quo altero læso, alter sit in officio. Hoc declarat exemplo juvenis Smyrnæi in Ioniâ, cujus meminit etiam ut dixi 6. Aphor. 18. qui, accepto vulnere in alterutrum ventriculum, evaserit tamen. Si enim, inquit, in utrumque penetrasset vulnus, ne temporis quidem momento supervixisset. Quod credo: sed non propter causam ab illo allatam. Si enim tam latè patens fuisset vulnus, ne ipsa quidem salus servare potuisset hominem. Sed & sic Dei potius voluntate (ut loquitur) & miraculose evasit, quam ut possit aliquis asserere, vulnera talia non esse periculosa. Revera enim horum ventriculorū lóge alia est ratio, quam vel oculorū, vel aurium: subito enim in se ipsos aperiuntur, ut necesse sit,

spiritum, qui in alterutro (ex hypothesi) continetur, statim evanescere apertio altero. Cæterum, debilitat hæc quoque historia præstantiam ventriculorum. Si enim spiritus non potest perfici, nisi ventriculis his illabatur, & cum aëre permisceatur: quomodo hic juvenis, toto eo tempore, quo curabatur, generavit spiritus animales?

631. *Cum ad sensuum instrumenta transverimus.*] Lib. 10. c. 1. de oculis est: 1. 9. ca. 8. & 1. 11. c. 10. de lingua. Est autem, ut altero læso alterum sit in officio. At apud Arist. 2. Part. 10. διπλῆν ἔστιν ἕκαστον τῶν αἰσθητικῶν, διὰ τὸ διπλῆν εἶναι τὸ σῶμα, *Quod corpus sit geminum, singula sensoria sunt gemina.* Reverà enim actionem solam spectavit Natura. Accidit autem, ut altero læso alterum sit in officio.

Quod si ita est, nec posterioris cerebri ventriculus.] τὴν τῆς παρεγκεφαλίδος κελίαν, *cerebelli ventriculum.* Ut mireris, Cur Interpres coegerit Galen. aliud dicere, quam dicit? Nimirum, accipiebat ille de quarto nobis dicto ventriculo, què fortè sciebat dici heic cap. 11. & 9. Ex. Anatom. 4. & 5. τὴν ὀπίσω κελίαν, *posteriorem ventriculum.* Hic autem qua ratione appelletur τῆς παρεγκεφαλίδος, *cerebelli?* Scimus enim, & dicit ille mox 30 clarius, quomodo distincta sit παρεγκεφαλὶς ἀπὸ τῆς παρεγκεφαλῆς, *cerebellum à cerebro.* Ejus ego sententiæ sum, quam dudum etiam publicè indicavi, τὴν τῆς παρεγκεφαλίδος κελίαν, quam heic vocat, esse eam, quam c. seq. ἐν τῇ παρεγκεφαλίδι κελίαν appellat, & de quâ Erasistratus agit, cum scribit, 7. Sent. Hipp. 3. ἐν τῇ ἐπιπεφυκοειδί esse ἐτέρωθεν τινα μικρὴν κελίαν, *in cerebello esse alium quendam exiguum ventriculum.* Hunc adeò cenfeo esse illum, què 40 Arantius, obs. Anat. 6. 7. & 8. Cisternam vocat, & à se inventam scribit. Interim hanc laudem non debemus illi invidere, quando quidem post Herophilum, quem Gal. heic laudat, & Erasistratum, ad hoc usq; seculum nemo illum vidit,

632. ne Gal. quidem. Quæ causa est, cur cum quarto dicto ventriculo confundat. Quomodo enim hæc cohærent, esse τῆς παρεγκεφαλίδος, quia ἐν τῇ παρεγκεφαλίδι, ἢ ἐπιπεφυκοειδί, & Meatum, qui ab anterioribus ventriculis huc ducit, præbere ἐμφυσῶσιν τῇ παρεγκεφαλίδι πρὸς τὸν ἐγκεφαλον, *facere, ut cerebellum cum cerebro coalescat?* Il-

lud enim planissimè competit Cisternæ Arantij: hoc, quarto nostro ventriculo. Rursus, distinctos esse, ex ijs aliquis cōjecerit, quæ postea dicit c. 11. Qui pro quarto habent, (inquit) omnium cerebri ventriculorum principalissimū esse dicunt: Herophilus autem, non hunc videtur pro principalissimo habere, sed eum, qui in cerebello. Quæ ego verba oppono Interpreti, & quibuscunq; alijs, qui quartum vulgò dictum ventriculū heic tantum describi ajunt. Si restiterint, ostendam & illa, quæ c. 12. leguntur, cerebelli ventriculum esse minore concursu illo superiorum duorum, qui pro quarto numeratur. Urgebo tandem & illud, quod cerebelli ventriculū indubitato pro ventriculo habet: in medio autem relinquit, sive concursus ille pro ventriculo habeatur, sive non habeatur. Ergò, si distincti sunt, cur distinctos (more suo) non adscribit illis usus.

Sed quoniam nervi omnes.] Usus quarti 632. vulgò dicti ventriculi, Recipere spiritus, in superioribus elaboratos, & ad cerebellum deducere, ut mox se explicat. Heic quid desiderari possit, ex antè dictis liquet. Si enim omnino in superioribus ventriculis spiritus generatur: quis spondebit mihi, fore, ut in itinere suo prætergrediantur anteriorem meatum, qui constituit tertium vulgò dictū ventriculum, & ingrediantur quartum? Nā ita ferè se res habet, quemadmodum in cibi deglutitione, de quâ dictum est. Ut enim cibus, qui gulam debet ingredi, necesse habet superare asperam arteriam: ita spiritus hic, si quidem in quartum ventriculum descendere debet, 40 supergredi debet tertium nobis dictū. Quod si fieret naturæ instituto, procul dubio aliquid simile illi, quale de deglutitione dictum est, machinata fuisset. Quia autem neglexit, verisimile nō est, tale quid heic fieri. Non enim deficit in necessarijs, quod Gal. sæpe docet.

Quocirca magnus quidem.] Comparat 634. quartum hunc ventriculum, quoad magnitudinem, cum superiorib. & ait, 50 Magnum debuisse esse hunc ventriculum, quia recipere debuerit spiritus omnes, omnibus è cerebro cerebelloque oriundis nervis distribuendos. Iterū ex hoc sermone apparet, confundere illū Cisternam Arantij, cum quarto nostro ven-

ventriculo. Distinguit enim ventriculū à meatu, qui cerebro, cerebelloq; communis est, cum vētriculum quidem vocat μέγαν, καὶ ἀξιόλογον τὸ μέγαν, magnū, magnitudine satis amplā, meatum autem, πῶρον, μέγιστον, maximum. De hoc quærit extremo c. 10. Cur non fuerit geminus, quemadmodum superiores? & responderet, Non potuit esse gemina spina, geminaq; spinalis medulla, quomodo cerebrum fuit geminū. De cerebro quid dici debeat, notum est, & dixit id antè Vesalius l. 7. c. 4. De spinali medullā dico ego, Geminam esse, ratione mēbranae, quæ mediam interfecat, quo fit ēt, ut cocta faciliè in duas partes dividatur, eusq; ratione fit paralytis dextra & sinistra, ut Bauh. docet 3. Theat. 17. & alij. Gemina igitur quia verè est: cur geminum etiam non potuit habere ventriculum; siquidem necessitas ulla fuit, qualem profectò vult hypothesis Galenica? Caterum, heic solliciti sunt plerique, quomodo ex hoc cap. 11. doceat, tertium etiam ventriculum nobis dictum, Galeno fuisse descriptum? Qui putant, illa verba in principio cap. Per quem meatum duntaxat cum cerebro cerebellum communis est ac connexa, designare hunc ventriculū: cœcutiunt. Neq; enim cerebellum ullā parte attingit tertium hunc ventriculum. Qui volunt, per illa, quæ post aliquam multas lineas, εἰς μίαν πλεονέχον χάραν τῆς κελίας ἀμφοτέρωθεν ἐπεράτωσε, in unum prius locum utrosq; ventriculos terminavit: idem patiuntur. Sola enim hæc verba intuentur, neglectis & præcedentibus & sequentibus. Illa enim manifestè loquuntur de spacio inter cerebrum & cerebellum medio: hæc de quarto ventriculo, de quo hætenus. Neq; verò licet, q̄ licere olim putavi, τὸ τέταρτον mutare in τὸ τρίτον. Tota enim oratio est de quarto ventriculo. Non juvat etiam τὸ τρίτον, q̄ sequitur. Non enim tam numerum ibi significat, quàm πᾶσι αὐτὰς ἐτέρων πνευ κελίαν, à superioribus diversum ventriculum, ut ipse se explicat. Ex hoc igitur ca. nihil illi probaverint, ut mihi quidem videtur. Probare igitur poterunt ex initio c. 14. ubi ait, se acturum de ijs corporibus, quæ sunt μετὰ τὴν μέσσην κελίαν, post medium ventriculum. Conarion enim, nates, alia, sunt reverà in quarto, q̄ est post tertium. Clarius ex l. 9. c. 3. ubi ἐκ πύθ-

μῆτι τῆς μέσης καὶ τὸν ἐγκέφαλον κελίας, ex fundo medij cerebri vētriculi deducit meatum illum, qui pituitā in pelvim dejicit. Et eusd. lib. 9. c. 7. πλεονέχον ἢ δὴ τῆς μέσης κελίας, de quarto nobis dicto sinu agēs, ut docebo ibi. Eadem igitur vox, μέση, quia est 7. Sent. Hipp. 3. nec non 3. Loc. aff. 7. intelligere sanè & ibi licet tertium nostrum ventriculum. Interim, (quod antea quoq; dixi) hoc mihi obscurissimum est, quomodo spiritum cōtinere possit, siquidē in palatum aperitur? Quomodo etiam unquam vulnerari possit sine præsentissimā morte, cum sit in medio seu centro cerebri?

Sic enim partem eius utramq; Herophilus.] Multò antiquiorem Herophilo esse appellationē hanc, constat ex Arist. loco, supra descripto ex i. Hist. 16. Διφυῆς δ' ἐν πᾶσιν ἐστίν. ὁ ἐγκέφαλος, καὶ ὅππῃ τέτρα η̄ κελευμένη παρεγκεφαλῆς. Affert autem Gal. ex Herophilo, qui tum celeberrimus erat Anatomix scriptor. Hunc vivos ēt juxta cum Erasistrato secuisse, autor est Celsus in præf. lib. suorum. Tertullianus in l. de Animā, c. 10. scribit, septingēta hominum cadavera secuisse. Ita Mercurialis, alij: at Fr. Junius, in Notis, mavult sexcenta, ut sit numer⁹ certus, p̄ incerto. *Quidam ἐγκεφαλίδα.]* Erasistratus, ut est c. 13. & 7. Sent. Hip. 3.

Causa verò, cur anteriores vētriculi.] Repetitio & explicatio usus quarti ventriculi, Spirit⁹, ē superiorib. acceptos, trāsmittere cerebello, h. e. ventriculo, qui cerebello insculptus est. Hic enim ut in vestigio dicit, de sententiā Herophili, præstantissimus omnium ventriculorum est. Et hunc sequitur

In Com. de placitis Hipp.] Locus, jam a-637. liquoties productus, est l. 7. c. 3. Ibi enim de vivā Anatomia loquens, Postremi quidē vētriculi vulneratio, (inquit) maximè omnium animalē dicit, secundo loco medij, minima ex anteriorib. utrisq; noxa contrahitur. Atq; hoc in senioribus magis, minus in juvenib. fieri conspicitur. Hoc idem testatur collisiones, fortuitò factæ. Et post aliquam multa, In primo spinalis medullæ ortu si crassa membrana vulneretur, meatus totus unā cum extremitate ventriculi ἔσπαθεν ἐγκεφάλω, cerebelli, ut ego intelligo, aperitur, & fit immobile animal, non ex læsione membranæ,

fed ex denudatione τῆς ὀπίσω κελίας, posterioris ventriculi. Heic non nemo dubitet, Quid sit ὁ ὀπίσθεν ἐγκέφαλος, aut ut heic c. 14. ὁ ὀπίσθεν ἐγκέφαλος, posterior cerebrum? Ego plane certus sum, esse τὴν παρεγκεφαλίδα, cerebellum. Hoc tamen neglectum à plerisque, tenebras attulit. Dubitet etiam aliquis, quæ sit ἡ ὀπίσω κελία, (quâ appellatione utitur etiam 9. Ex. Anat. 4. & 5.) posterior ventriculus? Apud omnes, quos ego vidi, certissimum est, esse quartum nostrum ventriculum, illum (inquam) qui interjacet cerebrum & cerebellum. Mihi verò res obscurissima est. Si enim ventriculus ille est in cerebello, quomodo nõ potius Cisterna Arantij est? Tum verò, Quomodo apud Gal. distinguendus erit quartus noster à Cisterna illa? Tertius verò noster, quo tandem modo de principatu contendere potest, ob causas duas allatas? Ita ergò videtur mihi:

638. Cisternæ Arantij, seu cerebelli ventriculo, non quarto nostro, (quod videtur alijs) tribuit Gal. cum Herophilo principatum, quemadmodum etiam c. 13. seq. propter duas causas. 1. quod ille sit ventriculorum præstantissimus, qui nervorum ex spinali medulla (de Gal. sententia) ortui sit proximus, quippe è quo illi accipere debebant spiritus profensu & motu omnium inferiorum partium. 2. Quod ea, quæ accidunt, ei rei fidem dent. Vulnerato enim animali ea parte, subito supervenit ἀσθενσία καὶ ἀκίνησία, infirmitas & immobilitas. Utraque tamen causa merito vocatur in dubium. Prima, quia spinalis medulla non oritur à cerebello, ut Gal. voluit, sed tam à cerebro, quam à cerebello, quatuor radicibus in unum coalescentibus, (qua de re videri potest Bauh. 3. Theat. 17. sed præcipue 28. ex Valalio) ut vidi sæpenumero, alijsq; videndum exhibui. Quia ergo postremus hic ventriculus (non quartus noster, sed Cisterna Arantij) non eo modo aperitur in spinalem medullâ, ut Gal. putat: conciderit etiam præstantia ipsius. Quin, cū sæpè viderim cisternâ hanc tam môstrantibus præceptorib. in Italiâ & Germaniâ, quam me ipso exhibente studiosis in præexercitationib. meis: nunquam vidi forame, quo in quartum nostrum aperitur. An quia concidit in cadaveribus?

639.

Hæc enim causa me facit dubitare de ratione administrandi, quam Arantius docet. Quo fit, ut fallere possit facile, qui velit. Secunda, quia cerebellum, insculptusque illi ventriculus intra calvariam est ut nesciam, quomodo possit cultro contingi. Sed fit etiam extra, in spinâ: ipsa sectio, seu potius punctio, (vidi enim in Thuringiâ, ubi familiaris est lanijis quibusdam) tam violenta non est, ut penetrare possit in cavitatem spinæ. Subitò enim fit, & in momento, sine etiam magno conatu. Accedit, quod ipsemet Gal. 2. Sæt. Hipp. 4. aliam hujus rei causam affert, a blata scilicet ex incisione respirationem nervorum. Cum enim (docet) ad thoracem non amplius it vis motrix, nõ amplius moveretur thorax. Sed neq; hæc ratio exhaurit difficultatem. Quomodo enim unâ puncturâ, & eâ non latiori, q̄ facere possit culter manuaris, abscindantur omnes nervi, q̄ ad musculos thoracis eunt? An non est necesse, sed satis est, si iij lædantur, qui in diaphragma? An fit propter ligamentum aliquod capitis, quo inciso caput sustentare nõ possit animal, itaq; corruat, & sinat se jugulare sine resistētia? An potius propter luxationem articuli? Vide infrâ l. 12. c. 4.

Usus sanè illius ψαλλιδοειδῆς corporis.] 640.

Heic nota insignē trajectionem trium præterpropterlinearum. Quæ enim suprâ sunt scripta, Pars autem cerebri, quæ supra communem cavitatem est, velut domus tectû quoddam, in sphaeræ superficiem concavam circumacta, non abs re videbitur appellata καμάρες καὶ ψαλλιδοειδῆς, quod ejus generis ædificia, qui architecturæ sunt periti, appellare soleant καμάρες ἢ ψαλλιδας, hoc est, testudines & fornices: hæc, inquam, omnia sunt interjecta usui quarti ventriculi, debentque immediatè locari ante ea, quæ jam produxi. Qui enim mos Galen. est, continent brevem historiam unâ cum notatione nominis corporis camerati, vulgò dicti, cui subjicit usum, qui est, Sustentare incumbentem sibi cerebri molem, non secus ac fornices ac testudines domorum. Cæterum, sunt heic συνώνυμα, καμάρα καὶ ψαλλίς: at 9. Ex. Anatom. 4. distinguuntur, quemadmodum apud Architectos etiam differunt, ceu videre est a-

est apud Philandrum, Com. in Vitruvium l. 7. c. 3.

641. *Vndique enim sibi simillimum est.*] Com-
moda, quæ ex figurâ sphericâ seu cir-
culari, jam aliquoties attigit Galen:
v. g. l. 1. cap. 11. & 14. l. 3. ca. 8. l. 4. c. 7. l. 7.
c. 7. & infra l. 11. c. 12. Sunt autem duo,
alterum, quod hæc figura plurimum
capiat, alterum, quod minimè omnium
sit obnoxia injurijs. De illo, ut du-
bium non est, ceu dixi l. 4. cap. 7. ita de
hoc meritò ambigitur. Tu vide Vi-
truv. l. 1. c. 5. & qui hæc Galen. loca lau-
dant, Portam l. 1. de Munitione, ca. 22.
Monantholium, in Mechanica Arist.
quæst. 16. Sed quid sit reverà sentien-
dum, discas ex Stevini tract. de Forta-
litij c. 6. quæst. 3. Quæ si diligenter
examinaveris, & materiam cum mate-
ria, structuram cum structura contuleris:
videbis, quam luculenter fallatur
Galen. & cum eo omnes, qui tanquam
cæci sequuntur ducem suum. In lau-
dem hujus figuræ locus est insignis a-
pud Eustathium, Odyss. ubi ait, Τίμιον
ἐδόκει σχῆμα τοῖς παλαιαῖς ὁ κύκλος, ἂν τὸ
καὶ κόσμον σφαιροειδές, ἔφασκεσαν ἑναρ-
γῆ φασιν λαβόντες ἐκ τῆς σελήνης, καὶ τῆς
ἡλίου σχῆμα, Circulus apud priscos erat
in honore propterea, quod mundus sit spheri-
cus, cuius rei manifestam fidem capiant ex
figura lune & solis. Hinc Impp. nostris
τὸ σφαιροειδές σχῆμα ἔκασμα, ut D. Ba-
silius vocat, in manus dant. Apud Ni-
cetam in Annal. legimus, Mahome-
tem se vocare ὀλόσφαιρον, (nisi legen-
dum est ὀλόσφουρον) globosum & sphericum,
à dignitate figuræ hujus, quæ omnium
perfectissima est. Ex fontibus Mathe-
maticis qui bibere volet, adeat Mau-
rolycum, Cosmogr. Dial. primo, ubi
laudat figuram hanc, non solum à
simplicitate, uniformitate, æqualitate,
sed etiam Deo similem esse probat ex
Hermete, & Manilio, cujus versus ad-
scribo, ex lib. 1. Astronomicῶν :

*Hæc æterna manet, divisq; simillima forma,
Cui neq; principium est usquam, nec finis: in ipso
Sed similis toti remanet, perq; omnia par est.*

Vide, si non piget operæ, Scalig. in h. l.
Manilij, Pierius Hierogl. 39. Casaub.
in Augusto Suetonij, & Platone Laër-
tij, Remum nostrum in Themistii Δια-
λεξήριον καὶ ποιετικόν, Freherum in O-
rigin. Palat. c. 15. Hartungum 4. Decur-

42. Scalig. contra Cardanum, Ex. 30.

Itaque & in meatu huius corpore.] Ac-
642. commodat orationem ventriculis suis,
quos ait figuræ fuisse sphericæ, propter
duas dictas causas. Hoc igitur pertinet
iam ad figuram: de qua iudicet, qui Va-
rolium legit.

Omnia quidem hæc sunt spherica.] Oc-
cupatio, quæ solvit obiectionem, quam
quis contra figuram sphericam, in ple-
risq; omnibus corporis partib. observa-
tâ, parare possit. Sunt, (inquit,) spherica,
si demseris apophyses & epiphyses sin-
gulorum, si anastomoses abstuleris. Ita
vetriculi cerebri sūt spherici, si cogita-
tione abstraxeris, τήντε τῆς κείλης καὶ μέσης
χωρῆς τῆς ψαλίδος, καὶ πῆς γ' ὅππῃ τῆς ρίνης
καὶ φερομένης δόπουσεις, ἔπι πῆς εἰς τὰ πλά-
για τε ἀμα καὶ κῆτω, productiones primæ
quidem cavæ & mediæ regionis fornicis,
deinde autem quæ deorsum ad nares feruntur,
tandem & illas, quæ obliquè deorsum eunt.

An productio hæc versus latera est ὀπι-
στροφή εἰς τὸ πλάγιον, conversio ad latera, cu-
ius meminit 7. Sent. Hipp. 4. & mox de-
scribens, ῥέπειν (ait) βραχὺ, πρὸς τὸ κῆτω
καὶ τὴν βάσιν, parum vergere deorsum, & ad
basin cerebri? tandem, κατ' ὀλίγον σενωθῆναι
καὶ παύειν κέρας, & δίκην, ἐκ ἀκρῆς βῆτος,
ἀλλ' ἀπέμαπῶς δόπουσιν φερομένης, sensim angu-
stari, & desinere instar cornu, non recti, sed
paululum intorti? Si dubites, de anteriori-
ne an posteriori cerebri parte sit sermo?

643. dicet, πρὸς τὰ πῆς κείλης τῶν κελίων ἀήκει
τῶν ὀπτικῶν νεύρων ἀρχή, τῆμα δυσχερότητον ἔ-
χουσι, ad hunc ventriculorum finem ascendit
nervorum optitorum principium, foramen
habens, quod non facile cuivis sub aspectum
venit. Ita de Anat. nerv. 2. αἱ ἐμπροσθίαι
κειλίαι καὶ τὸν ἐγκέφαλον εἰς τὸ πρὸσω φερό-
μεναι, σενένται καὶ βραχὺ, κῶνα σχῆμα, ὀπίσ-
τρησιως, Anteriores cerebri ventriculi, in an-
teriora progressi, sensim coarctantur in modū
figura con. Quo loco nescio an nō legen-
dū sit ex illo de Sēt. κέρας, & σχῆμα, ὀπίσ-
τρησιως, ut responsus sit inter illa duo lo-
ca! Debet autem tantò magis esse, quo
longius abest figura con recta à figurâ
cornu retorti. Quidquid sit, fui olim in
hâc opinione, & sum hodieque Galen.
his locis describere Hippocampus A-
rântii, obs. Anat. 1. De his enim dici po-
test, quod resideant sub duob. anteriori-
rib. atq; hinc inde, quasi in subiecto na-
vigii alicuius abdito cubiculo lateant,

ad anterioraque versus frontem pro-
tendantur, &c. Nempè, quod hic in lo-
cis anterioribus ostendit : id Vesalius o-
lim in posterioribus, ceu docet, pictura-
que exprimit l. 3. c. 3.

Rotunda tamen adhuc figura manet.] Ita
terra propter montes non definit esse
rotunda. Ita autem dicitur, quatenus
dura ipsius inertia consentit, inquit
Maurolycus.

Postea differemus.] Ubi?
644. *Qui in posteriore est cerebro.*] τῆς ὀπίσω,
τῆς κατὰ τὴν παρεγκεφαλίδα. Cuperem au-
dire, an idem sit dictu, κατὰ τὴν παρε-
γκεφαλίδα, iuxta cerebellum, & ἐν τῇ
παρεγκεφαλίδι, in cerebello, & τῆς παρε-
γκεφαλίδι, cerebelli? Profectò flu-
ctuatatio hæc arguit animum incertum,
confusumque. Iuvit hanc Interpres,
qui subinde τὴν παρεγκεφαλίδα vocat 20
posterioris cerebrum, quasi cerebelli
vox non sit usitata. Sed benefecerit: vel
ideò non placet, quod uni rei duo dat
nomina. Hoc enim facile abducit ani-
mum lectoris.

De magnitudine autem.] Repetit com-
parationem duorum superiorum ven-
triculorum cum quarto, quem, ut dixi,
nescit, sitne in ipsa cerebelli substan-
tia, an adiaceat illi? Superiores, (in-
quit) fuisse longe ampliores, quod 30
ὕλωδες ἔσαν ἕσταν, materiam minus purga-
tam contineant: quartum hunc mino-
rem, quia δυναμικώτερον, mole quidem paucio-
rem, sed viribus valentorem.

Quandoquidem meninx choroides.] An
ventriculi cingantur pia matre? con-
troversia est, quam supra tetigi. Galen.
heic docet, superiores duos cingi, quar-
tum non cingi, quemadmodum etiam 40
meatum, qui eò ducit, quod ob duri-
tiem, nõ opus sit ἀλλωσμάτιον, cingulo, ut
Revisor, qui Actorium Calabri, (ut neque e-
go.) non intelligebat. Debebat autem vertisse
Tegumento aut Munimento, ut doceo alibi.
Huic se opponit Vesalius, quo loco dixi,
Nulla prorsus, inquit, alicujus ventri-
culi, meatufvé superficies tenui mem-
brana obvolvitur. Hunc recte refu-
tat Columbus, Miror, (inquit) admi- 50
rabilem Vesalium, qui, quamvis norit,
pelvim nihil aliud esse, quam tenuem
membranam, ignoret tamen, hanc a-
scendentem ventriculos cerebri inve-
stire! Quibus etiam ille verbis pulcrè

describit originem hujus investientis
membranæ, ab alijs ignoratam.

Diximus enim antea.] c. 6. hujus lib. 8. 645.

Quo loco subit mihi mirari.] Refutat
duos Veterum errores, quorum alter
est, Cerebrum esse ὑπεραύξημα καὶ βλά-
σημα, superexcrecentiam & propaginem
spinalis medullæ, quæ res sit causa gy-
rorum & involutionum illarum ere-
braurum. Videmus enim, si quid molliu-
sculum ex loco angusto in patientiorem
per vim exprimatur, illud contorque-
re se: ita, credo, volebant illi, è me-
dulla spinali factum esse cerebrum, e-
grediente illo ex spina angusta in calva-
riam amplam. Hos quomodo refutet,
videat, qui volet.

Atque etiam qui à cranio.] Alter error,
cerebrum à cranio conformari.

C A P. XIII.

Sed quoniam eò orationis sumus deducti.]
SA cerebro ad cerebellum dilapsus,
brevem ejus historiam texit, quæ duo
continet. 1. Qua re, quoad formam
externam, differat cerebrum à cerebel-
lo: 2. Quod multos contineat spiritus;
quæ toti corpori det spiritus, quatenus
scilicet ex illo spinalis medulla est. Mihi
jam dictum est, quis sit verus ortus spi-
nalis medullæ:

Quemadmodum alibi demonstravimus.]

7. Sent. Hipp. 3. ubi illa de posterioris
ventriculi præstantia, quæ modo ex-
cussa est & ventilata.

Sic enim cerebellum nominat.] Verba 646
sunt eo ipso loco à Gal. exscripta:

Cum autem perplexam hanc magis.] A-
lius Erasistrati error, volentis, cerebrum
humanum habere plures gyros, quam
aliorum animalium, quod is etiam sa-
piat præ alijs. Affert instantiam, si hoc
verum est, a sinu non habebit gyros in
cerebro. Sed enim cum cerebrum e-
jus non minus varium sit, quam ho-
minis, ratio etiam falsa est. Heic Ve-
salius l. 7. cap. 4. desiderat majorem in
Galen. diligentiam. Qui enim dixe-
rat, cui rei non essent circumvolutio-
nes illæ, dicere quippe debebat, cui
tandem essent? Ille ait, ad nutritio-
tionem substantiæ cerebri esse. Cum
enim amplum sit, & præcipuè in ho-
mine; non possint autem vasa citra
susten-

suffentaculum per substantiam illam late patentem ferri: debuit unà cum vasis tenuis meninx ita sese insinuare. Hanc causam ut veriore esse illà, quam Columbus affert, non nego: ita non puto, primariam esse. Ut enim in hepate vasorum illa mirifica complicatio facta est primo propter sanguificationem, cui causæ ex accidenti accedit carnis, illis circumfusæ, alitio: ita heic vasorum illa circumvolutio & gyratio instituta est primo propter refrigerationem sanguinis, quæ est ipsissima spirituum animalium generatio, cui deinde accedit carnis, quæ circumjecta est vasis, nutritio. Hinc est, quod Galen. ait heic, Intellectum sequi temperiem cerebri, quatenus, (inquam,) illud simile est, non quatenus tam varios habet ventriculos, tam varios gyros, &c.

647. *Tametsi fieri non potest.*] Convenientius est, (inquit Gal. 6. Sent. Hipp. 9.) Medico, ut de corporis instrumentis: Philosopho, ut de animæ facultatibus doctrinam institueret. Alterum enim ex altero demonstrari, perspicuum est. Hujus errati quia accusari poterat heic, Fieri non potest, (inquit,) ut is effugiat, quin animæ substantiam attingat, qui corporis, ipsam continentis, constructionem explicat. Quousque autem Medicus, quæ Medicus, progrediatur, dictum est mihi supra l. 7. At I. Alexandrinus hinc evincere vult germanam & philosophicam Gal. sententiam de animâ. Cum enim dicat, τὸ σῶμα περιέχειν, corpus continere illam, utique non ejusdem cum corpore naturæ esse oportet. Tu putà, temperamētum corporis. Aliunde igitur immigret oportet. Huc trahit idem, quod l. 14. c. 6. τὸν λόγον, rationem, vocat θεῖον, divinum quid. Divinum enim desuo, sibi que convenienti exit domicilio, incola fit corporis, tandem aliquando discessurum. Huc denique, quod ibidem dicitur de præstantia (hoc illi est *κατεροχνη*) caloris humani, quatenus scilicet habet cæleste quid. Alioqui, si de caloris extensione dicere velles, leo esset præstantior homine.

CAP. XIV.

648. *R*ursus igitur ad partes.] Quod non ita pridem etiam contigit, putà, ut oratio ipsius, tanquam flumine abrepta, altius inundaret, quàm proposito con-

veniebat: id heic etiam sibi contigisse postquam fassus est, redit in viam, explicaturus partes cerebri, quæ superfunt. Sunt autem quatuor, 1. κωνάριον, glandula pinealis, 2. δότιφυσις σκωληκεειδής, processus vermiformis, 3. γλατία, ἢ δίδυμοι, nates, seu testes, 4. σύνδεσμοι, ligamenta seu tendines.

Quod ab Anatomicis κωνάριον vocatur.]

Rationem nominis postquã explicuit, quod scilicet à figura defumtum sit, docet, usum ipsius non esse eum, quem alij volebant esse, explicabantque exemplo oris ventriculi, (refert autem se ad l. 4. c. 7.) prohibendi scilicet, ne plus spiritus in postremum ventriculum influat, quam par sit: sed eum, qui reliquarum glandularum est, in id factarum, (hac de re consulere oportet Galen. l. 16. c. 2. 14. Meth. 1. 1. 2. Sem. 6.) ut sint stabilimenta vasorum. Conarium igitur, (ait,) apice suo firmat venam illam (intelligit quartum sinū, Anatomicis dictum) magnã, quæ substantiam cerebri ingredi debebat. Heic illud mireris, Cur conarium neget esse partem cerebri? Neque satis est, Extrinsecus tantum adhæret. Licet enim hoc verum sit: tamen pertinet ad essentiam cerebri, quomodo ille partē definit i. Meth. 5. sed non sit cerebri: cuius erit? Pedis fortè. Mireris etiam illud, cur cum reliquis cerebri partibus moveri neget? Toto n. moto, quomodo pars potest quiescere? Nēpè, si moveatur, nō potest stare usus ab eo allat^o. τοῖς ἐθέλωσιν ἀκροθῆν δόγμασιν, ἀπὲρ δερχῆς ἔθεντο, ἀρχημονεῖν ἀναγκάσιον, dixit modo ipse c. 12.

Sed ea est processus, qui secundum totum meatum.] Rationem nominis τῆς δότιφυσις σκωληκεειδῆς postquam pariter explicuit, quod sc. à similitudine cum vermi defumtum sit longa oratione persuadere conatur, hunc processum habere usum illū, quem modo glandulæ pineali ademerat. In cujus explicatione ut magis pspicius sit, addit historiam corporum illorum quatuor, quæ ut ait, alij simul nates vocabant, alij simul testes, alij denique superiora quidem testes, inferiora a. nates. Mox de ipso processu late ratiocinatus, docet, eam habere magnitudinē, quæ exactè sufficiat claudēdo & aperiendo meatui illi posteriori, quem quartum ventriculū vocamus. Hoc credat, qui voler. Voleat autem, qui decipi se susque deque habet. Videatur Vesal. l. 7. c. 10.

Nam nates rariò sunt altiores.] Nisi fallor, hunc agnoscit usum natium, ut juvent occlusionem meatus. Quod enim ait, *ὡςτε ἀνακελευμένη ἐπ' αὐτῶν (γλαπίων) ὀχρεῖσθαι τὴν δόπφουσι*: apud me hunc sensum habet. Nates sunt altiores, ut, dum in motu dilatatur processus, quasi inequiter natibus, itaq; claudat meatū. Nihil autem affirmo, quia verba sunt paulò obscuriora, ideò omnibus Anatomis neglecta, præsertim illis, quibus valdè utilis futurus erat usus hic ad stabiliendum fictitium illud spirituum iter.

Protenus ostendemus.] Heic sub finem.

650. *At, quod ex his omnibus motus faciles.*]

Ligamenta, (docet) quæ alij tendines vocant, sunt heic, ut ligent simul processum, natesq; ne motus vitietur. Hoc stabilis sententiæ meam de usu natium 20 Gal. Si enim motum simul obeunt, serviunt etiam eidem usui.

Porro, duram quoq; ipsam.] De processu vermiformi superaddit duo, alterum de duritie ipsius, alterum de sulcis. De duritie ait, talem quidem esse, qualem natura cerebri patitur, duriores tamen reliquis partibus, ob *δυσανάθειαν*. De sulcis docet, cur transversi potius fuerint, quàm recti, vel obliqui? Quia, (inquit,) 30 processus ipse non posset fieri rotundus, quod est, non posset in se ipsam contrahi, si aliter se haberet. Hæc quidem ille.

Vt demonstravimus.] Hoc cap. Mihi, antequam respirem, incumbit necessitas reddendi rationem, cur processum, de quo heic agitur, *δόπφουσι* vocârim, cū Galen. non tantum hoc loco bis, sed & 9. Anat. Ex. 5. *Ἰπίφουσι* vocet? Fortassis quidam audaciam dicent: immò 40 verò inscitiam? Ego verò libenter sciverim, Cur, cum processus illis dicatur, dicatur simul *Ἰπίφουσι*? Teneo enim firmiter distinctionem, *δόπφουσι* esse adnascantiam seu excrecentiam, *δόπφουσι* quod est, aboriri seu exoriri ab aliquo, ut ab arbore ramus, quâ similitudine Columbus utitur: *Ἰπίφουσι* esse supercrecentiam, ut sic dicam, vi præpositionis *Ἰπί*, quæ ferè semper affert 50

651. aliquid superflui, unde etiam appendix ab Anatomicis omnibus redditur. Corpus igitur hoc vermiforme, quò pertinet? Jungiturne cum cerebello, quantitate cōtinuâ, & *δόπφουσι* est: an discre-

ta, & *Ἰπίφουσι* est? Si fides est penes illos, contra quos pugno, Pars est cerebelli nequaquam divisa, sed continua. *δόπφουσι* igitur est, & processus rectè dicitur. Mecum est Andernacus & castigatōr Vesalius in de Ex. Anat. Excrecentiam enim vocant. Quare etiam non ilibenter admittent correctionem Græci Exemplaris. Quo factō, hujus etiam 10 loci correctio favorabilior erit. Quam enim facilis sit lapsus scribæ de altero vocabulo in alterum; quam lubricus sit error in interpretatione utriusq; vocabuli: ego, si volet Deus, productis exemplis alibi confirmabo.

LIBRI NONI

C A P. I. II. III.

Posteà vero quam partes omnes.] Usus excusatione, quâ suprâ quoque, quod coactus *δόπφουσι* ἀκαταστάτως ἐν πῆσι μορφοῖσι διασκορπίσθης, à naturali illo nexu, quo una pars adhaeret alteri, dixerit non pauca, à proposito suo aliena: 1. doctrinam affert universalem, cur in corpore animato excrementa generentur? quasq; molestias creent, nisi vacuentur? 2. in specie de cerebri excrementis, eorumque vijs prolixè agit.

Quod in fine libri sup. dicebamus.] Erravit 652. Interpres. Verba enim Græca sunt, *δέξασθαι αὐτοῖς, ἵνα περ ἐπιλέψωσιν ὁ πῶς τὰ τὰ λόγῳ*. Quorum sensus est, tractabimus in posterum de reliquis capitis partibus, initium facturū ab eo, ubi antea sermo noster quievit. Initium autem cum faciat ab excrementis; de ijs autem egerit, non 40 in fine totius libri, seu tractatus, sed c. 6. eo potius videtur pertinere oratio.

Vna autem Natura ex maximis.] Doctrina universalis excrementorum, de quâ videre est pulchra 1. Fac. nat. 10. Alimentum, (vult dicere,) quod partibus alendis allabatur, non est sincerum, putà, quod nutrire possit secundum omnes particulas. Quando igitur, quod verè sincerum est, assimilatur parti suæ, fitque reipsâ alimentum: quod alienum est, seponitur. Hoc cum vacuari necesse sit: Natura requirit vias, eirei idoneas. Consistit autem necessitas vacuandi in tribus potissimum. 1. Ne impediatur postea nu-

cà nutritio partis. Quæ enim ibi stagnat excrementa, occupant vias, faciuntq; quò minus alimentum possit affluere. 653. 2. Ne eadem pars pejus nutriatur. Ut enim animalia esurientia in meliorum defectu, lutum, lapides, & alia nutritio- ni inepta, ingerunt, ut appetitui animali satisfaciunt: ita partes nutriendæ, cum habent tantum inutile, accipiunt, quod præ manu est. 3. ne morbi fiant. Excre- 10 menta enim collecta primum gravant tantum, oneris instar, deinde per morâ longiorem putrescunt, itaque calidiora simul & aciora effecta phlegmonas, erysipelata, herpetas, anthracas, febres, innumerabilemq; aliorum morborum turbam exfufcitant.

Reverà est alimentum. ὄντως τροφή. Hip. dicitur ἔρ τροφή, hoc alimentum, ex l. de Alim.

Impura corpora. Hinc rectè explicari potest Hipp. 2. Aph. 6. Impura corpora quo plus nutrieris, eò magis lædes.

Ne quid igitur eiusmodi accideret. Accommodat doctrinam universalem cerebro. Nisi fallor, deest aliquid integritati sensus cum enim conclusisset, Ne quid igitur eiusmodi, &c. debebat post- eà subungere simile huic aliquid, Ad- 30 hibuit autem prorsus eandem in cere- bro. Nam quæ sequuntur, Quæ cū ge- nere duplicia sint, &c. non nisi cū magnâ violentiâ ad omnia omnium co- ctionum duplicia excrementa referri possunt, cum referenda sint ad cerebri solius, ut fluxus orationis ostendit. Di- ctum autem mihi est de hæc in Tra- ctatu de Humoribus, quem dabo, si vo- 654. let Deus, qui solus dat omnia. Quod ad rem nostram, In cerebro (inquit) dupli- 40 cia sunt excrementa. Altera, ὡς ἀτμώδη τε καὶ κερνώδη, quasi vaporosa & fuliginosa: altera, ὡς ὕδατώδη τε καὶ ἰλυώδη, quasi aquo- sa & caenosa. Dicis forte an, Alterutra sunt vel tenuia vel crassa: Ibi enim ita distin- guuntur. Si Gal. verba intuearis, illa q- dem propter levitatem, quâ sursum eunt, tenuia erunt: hæc autem propter gravitatem, quâ deorsum, crassa. At ve- 50 rò si rem ipsam, contra se habebit. Quæ enim heic dicuntur tenuia, quia respō- dent proportionem excremento crasso tertix coctionis vulgò dictæ; illud verò λιγνυώδες ἢ ἀηλωώδες, fuliginosum aut favil- losum est, uno verbo terreum: dubium nõ

est, quin reverà sit crassum. Si desideras Galen. vocem, eccam tibi l. i. c. 14. ubi crassa tertix coctionis excrementa vo- cat, è quibus pili fiunt. Ea omnium con- sensu sunt fuliginosa. Restat ergo, ut te- nuia sint illa, quæ aquosa heic dicun- tur. Sed cur Galen. invertit? In omni vitâ aliud ad speciem est tale, aliud re- verà. Ad speciem tenuia sunt illa, quæ 10 sursum exeunt, quia ita sunt attenuata, seu, quod idem est, in minimis mi- nores secta particulas, ut per angu- stissimas rimas elabi possint: interim reapse sunt crassa, à præ dominio sci- licet terræ. Ad speciem crassa sunt, quæ 655. deorsum vacuantur, quia ἀθρόως, confer- tim exeunt: interim à prædominio sunt tenuia. Mihi dictum est suprâ l. 8. cap. 6. quâ distinctione, per quas vias exeant?

20 Cæterum, jure dubites, unde in cere- bro tanta redundet excrementorum copia? an fortè fiat ibi peculiaris ali- qua sanguinis coctio, ut in hepate? Causæ sunt duæ. Altera, cerebrum hu- manum est amplissimum, adde, est fri- gidum, & ob id gignendis excrementis aptum. Altera, Cerebrum debet edu- cere, non sua tantum excrementa, sed totius penè corporis. Ut enim Hipp. 30 scribit l. de Gland. t. 5. ἡ κεφαλὴ ὑπερέκειται ἀνω, καὶ ἡ ἔσσι καὶ περὶ φερῆς, καὶ τῆς περὶ αὐτὴν δόξ' ἄλλε σώματι ὑγρασίης, καὶ ἅμα αἰα- πέμπει τὸ σώμα ἀτμὸς εἰς τὴν κεφαλὴν παν- τοῖς ἀνω, ὡς αὐτὸς ἡ κεφαλὴ ὁπίσω ἀφίσην. Quæ oratio cum hiulca sit, videtur ita restituenda, καὶ ἡ περὶ αὐτὴν δόξ' ἄλλε σώ- 40 ματι ὑγρασίης. Ut sit sensus. Caput, cum sit cavum & rotundum, superiacet reliquo cor- pori de super, è quo etiâ subinde accipit humi- ditates. Non solum autè accipit, sed & mittit 656. illi corpus vapores omnis generis, quos caput deinde per posteriora iterum demittit. Si sci- re voles, qualis sit illa ὑγρασίης? dicitur ti- bi ex l. de carnibus, t. 4. ψυχρὰν καὶ κερνώ- δη, frigidam & glutinosam, uno verbo pi- tuitam, ut omnes explicant ex 4. de Morb. 2. cujus etiam caput ex hoc ipso loco dicitur μητρόπολις, primaria sedes. Sed quomodo accipit? Explicat idem 50 lib. de Morb. citato, t. 6. ἡ κεφαλὴ καὶ ἡ ἔσσι, καὶ ὡς περ σικύη, ἐπικειμένη, ἔλκει τὸ φλέγμα. Et iisdem penè verbis in Epist. ad De- metrium regem, Ἐπικειμένη ἡ κεφαλὴ τῶ σώματι (male in quibusdam τῶ σώματι) ὡς περ σικύη τῶν εἰς φερομένην ἀπέναντον συμ- S

βαίνει αὐτὴν ἔλκειν ὡς ἐπιτόματα, hoc est, Caput cum sit rotundum, & instar cucurbitæ a corpori superiacens, trahit pituitam. Et: Caput, corpori impositum, cucurbitæ instar trahit omnium assumptorum excrementa. Quo loco ne quid dissimulem, videtur similitudo Gal. accommodatior. Ait enim, *Ἐπεὶ κείδω αἰπάντων τῶν μερῶν τῶν ἐν τῷ σώματι, καὶ ὡς περὶ τὸ ὄρεθρον οἴκῃ θερμῆ, Superstare omnibus corporis partibus, non secus ac tectum domui, in qua ignis sit sempiternus, non secus ac in Vestæ olim ade.* Ita enim libet mihi circumscribere. Nimirum, non videtur caput trahere vapores: sed suâ naturâ evolantes suscipere vel invitum, non secus ac tectum domus fabrilis, aut hujusmodi alius. Non videtur etiam suscipere *τῆ λυγνώδῃ* (ita enim Gal. explicat heic, ne quid cavilleris interpretationem meam paullo antè datam) *καὶ καπνώδῃ* tantum, ut Gal. ait: sed *ὕδατῶδῃ* simul.

657. *Porro, in humidis quidem & mollibus.]* Occurrit tacitæ objectioni. Cur, cum cerebrum sit humidum & molle adeò, ut excrementa tantoperè attenuata, sine difficultate & absque proprijs, meatibus evolare possint, Natura fecit foramina illa, quæ præbent futuræ? Respondet, Propter cerebrum sanè factum id non est, quippe, in quo planè valet ratio allata: sed propter cranium, cerebro circumponendum. Id enim cum solidum esset, itaque prohibeturum excrementorum vacationem, Natura non tantum divisit in plura ossa, usura commissuris illorum ad id, de quo nobis sermo est, sed & cavernosum fecit, putà, extra illa loca, quibus futuræ sunt.

Sed veluti καὶ τὸ quoddam.] Hac de re actum est l. 8. c. 9.

Ossium, quæ ad futura generationem.] Clarioris doctrinæ gratiâ ex historiâ affert quædam de futuris, quarum figuram & constructionem triplici similitudine illustrat. Utrumque (inquit) os alterno situ eminentiam habet simul & cavitatem, ingrediturque eminentia illius cavitatem hujus, non secus ac si duas ferras ita inter se componas, ut dentes ipsarum mutuò se excipiant; aut etiam, quomodo fabri lignarij pectinatim incidunt trabes, asseresve conglutinâdos, (subscudes, Budæo autore,

fuscudes, securiclas, aut poti⁹ securiculas nostri den Schwalben Schwanz/ quæ admodû Itali, coda di rondine, vocant) ut alter excipiat & excipiat vicissim; aut èt, quomodo pânorum lacerorum extrema consui solent, unde etiam (ut ego arbitror, inquit) veteres appellârunt *ραφῆς, futuras, ἀπὸ τῆ ράψεν, suere.* Heic duo veniunt notanda. 1. Propter Galen. qui *Διέρθρωσιν* vocat heic, quod alibi *συνέρθρωσιν*. An licet mutare vocem alienam in propriam? Quid enim facilius, quam vel scribam errasse, vel calamum autoris prævenisse mentem ipsius? in vocibus tam sibi vicinis? Quid autem? Paucis lineis antè est *τὸ σωηθηρωμῆων*. Ut aliâ curâ non sit opus. 2. Propter Fallop. qui, utin Doctrinâ de Part. simil. dictum mihi est, *σύμπηξιν εἰς ὄνυχια, καὶ διέρθρωσιν περινοεῖδῃ* contradistinguit à *ραφῆ*. At noster pro ipsdem habet heic. Tu fortè etiam illud cogitas, Cum futurarum nomina peculiaria, hodiè usitata, neque apud Hipp. sint, neq; Arist. neque Plinium, quis illa imposuerit? Medicos Ægyptios, ait Ruffus l. 1. Appell. cap. 18.

Quid igitur Natura.] Quærit rationem diversitatis, Cur Natura in cranio non fecerit, quod fecit in osse sphenoidè seu cuneiformi, quod os palati vocat heic? Cur, (inquam,) non fecerit manifesta foramina, qualia sunt in sphenoidè, per quæ destillat pituita? Et, cur præter cavernas instituerit futuras in cranio? Quod ad foramina cranij, respondet: Cum perpetuum Naturæ consilium fuerit, per plura non facere, quod per pauciora fieri potuit, abusam fuisse futuris ad excrementorum vacationem, quas ob alium finem fecerat, de quo supra l. 8. cap. 9. Sed & foramina, (inquit,) fieri non poterant, nisi Natura periculum subire volebat læsionis membranarum, utrinque cranio adjacentium. Inæqualitas enim illa superficièi profus erat suspecta. At lævis esse debebat, ut mox docebit. Quod ad cavernas, Inter tenuia, (inquit,) dicta excrementa tam crassa sunt quædam, ut non nisi per futuras elabi possent. Heic illud præcipuè agitur, Quomodo *λεπτὰ* illa *τῆ μαλακῶσιον, ὅτι πινες, tenuia*

nua illa foramina, & quasi fenestra quaedam, quæ sunt in osse sphenoidè, quod mox dicitur *περοστικὸς εἶναι ἢ θρωαδαί πνιόσων*, ossi alicui cribriformi simile: concilianda sint cum ijs, quæ Vesalius docet l. i. cap. 6. & l. 7. cap. 11. ex quo Bauhinus 3. Theat. 7. Mihipenè persuadet Sylvius, Calum. 2. ut maneam cum Galeno, non obstantè densâ illâ squamâ, quæ sellæ ossis sphenoidis superinducta est, de quâ dicam aliquid, ubi, cum Deo, ad lib. 11. finem feliciter venero. Cæterum, quærat aliquis, Cur *ὅσας ὀπίσθεν verterim fenestras?* Huic dicam ex Polluce l. 2. quia est *ὁπὸ τῶ ὀπίσθεν*, video, & dicitur *ὀπὸν, δι' ἧς ἐστὶν ἰδέσθαι*, foramen tale, per quod videri & agnosci aliquid queat. Cavernas autem quo modo quis rectè verterit hoc loco, siquidem *σπηραγῆς* sunt cavernæ, quas Galen. distinguit *ὁπὸ τῶν περήμασιν*, à foraminibus? Apud Architectos quid sit *ὀπή* & *μετέπη*, vide apud Vitruvium l. 4. cap. 2. ejusdemque Commentatorem, Barbarum, Baldum item in Verbis Vitruvianis.

660. *Libro superiore.*] cap. 9. ut modò dixi. Hanc attingit mox, cum citato eodem loco ait, Pericranium oportuisse connecti crassæ meningi. Et hæc est 1. futurarum utilitas, 2. est, quam ait se explicare. heic, excrementorum vacuatio. 3. est, quam subito addit, viam dare egredientibus & ingredientibus vas. Hæc repetit infra c. 17.

Ut sæpè fuit demonstratum.] Vide l. 4. cap. 17.

Ut diximus.] Hoc cap. cum negavit, cranium potuisse esse foraminosum eo modo, quo os sphenoides est.

At verò cranium videbitur.] Quasi desperasset Galen. de obtinendo illo, Non omnia tenuia excrementa vacuari per futuras: aliam affert utilitatem, cur cranium sit cavernosum? Debebat, (inquit,) cranium præstare cerebro *ἀσφάλειαν*, securitatem: at quia, quæ talia præstant, ferè solida sunt & gravia, ne sub onere sentiret caput molestiam aliquam, factum est cavernosum. Si enim densum quidem, sed tenue fecisset: securitati satisfactum non fuisset. Si densum simul & crassum: nimis oneraret. Factum est igitur medio inter hos modo, qui

transpirationem etiam juvat, (addit) hoc est, vacationem excrementorum tenuium.

Rursus igitur ad reliquum genus.] Qui meminit Galen. in principio hujus libri duplicia fecisse cerebri excrementa, tenuia & crassa; & tenuia quidem jam oratione deduxisse extra cranium; crassorum autem meminisse tantum: ille intelligit, cur jam reditum sibi paret ad meatus illos; per quos crassa expurgantur. Primum autem repetit ea, quæ dicta sunt; partim heic, partim l. sup. c. 6. Deinde particulatim exponit; Quot partes concurrant ad vacationem eorum, quæ per palatum eunt? 3. Quomodo vacuentur utraque? 4. Quæ sit differentia inter utrorumque vias?

At de duobus quidem.] Repetitio. Intelligit autem per duos meatus, qui ad nares eunt, utriusque lateris os ethmoides, quorum utrumque plurimis alijs meatibus pertusum est; ceu dictum fuit ibi. Eodem modo per alios duos intelligit, qui ibi quoque sunt descripti, & dicti ex utroque ventriculo; tertio & quarto, in pelvim glandulamque pituitariam evomere crassam quandam pituitam, ut deinceps per os sphenoides (veluti nuper admodum est proditum) in palatum (unde & os palati vocatur) decidat. Hinc erudiri possunt illi, qui ventriculos cerebri colligendæ pituitæ factos esse negant ideò, quod ex quarto non habeat exitum. Immo verò habet etiam apud Gal. ijs verbis, Reliquus verò emergit quidem, &c.

40 *Utilitas autem cuiusque instrumentorum.*] A repetitione universali venit ad particularem expositionem partium illarum, quæ serviunt pituitæ per os colandæ. Sunt autem tres. 1. Membrana, quæ, ex tenui meninge sursum porrecta, constituit pelvim seu infundibulum. 2. Glandula, cui pelvis incumbit, pituitamque recipit. 3. Os sphenoides, seu palati. Verum, quia de osse jam dixit, esse ad instar *τῶν ἠθμοειδῶν*, cribriformium, (hoc an ita sit, sensus te docebit) agit de reliquis tantum. De membranâ autem, supernis suis partibus figuram habere pelvis, neque verò aliam habere u-

tilitatem, quam pelves habent, aut cisternæ: infernis, figuram infundibuli, cujus etiam usum acceperit. Hinc obiter intelligitur ratio diversitatis nominum. Si enim *πέλον*, *pelvis* dicatur, inde deducitur nomen; Si *χοάνη*, *infundibulum*, inde. Addit Galen. Pelvim hanc fuisse membranofam, acceptâ portione à tenui meninge, ut illinc quidem cum cerebro conjungi, hinc autem glandulæ inferi posset. Hinc iterum duo intelliguntur, Alterum, quod suprà l. 8. cap. 12. fuit discussum, An posteriores ventriculi succingantur tenui membranâ? Omnino. Alterum, glandulam ab hac pelvi habere, ut cum cerebro cohereat. Hinc dici potest, Tenuem meningem esse ligamentum 663. glandulæ. De hac ergò tria docet, 1. locum, 2. figuram, 3. usum. Locatam esse ait extra duram matrem: formâ similem esse *πεπλασμένη σφαίρα*, *compressæ spheræ, non autem amplæ, ut Interpretes*: transcolare excrementa. Et hoc ab Anatomicis sui seculi ignoratum fuisse ait.

Cur autem non statim ex choana.] Ratio vacuandi. Quam ut traderent veteres, satis habuisse (inquit) dicere, *διηθείδαι*, *transcolari*. At quomodo? Hoc suprà se docuisse ait, l. 8. cap. 7: ubi adjumento aëris id fieri ait. Verum, quia ibi de naribus tantum loquitur, licet hinc consequentiam quandam ducere, apud Galen. aërem etiam per palatum ingredi, adeoque respirare, non superiores tantum ventriculos, sed & inferiores. An hinc acceperunt, qui hoc docent ex recentioribus? Hæc via tantò est ineptior, quò major est 40 dissimilitudo inter foramina sphenoidis, tantùm non invisibilia, (certè in cadaveribus) & ethmoidis satis patentia.

Hoc modo Hipp.] Loco ibi allato. 664. *Cum igitur nares promptius lederentur.*] Post alia omnia comparat inter se *προβλήματα*, *propugnacula*, quæ Natura præstruxit vijs excrementorum cerebri, ne ipsum hæc occasione lædatur. 50 In naribus quia majus erat periculum, propugnacula ait fuisse *μεγάλα, ὅστίνα, καὶ μέχρι πλείους παρήκοντα*, *magna, ossæ, longissimæque protensa*: in ore, quod jam satis tegebat foramina, satis erant

tria, os sphenoides, glandula pituitaria, & dura meninx. Mihi heic iterum libet *τοῖς ζεληνοφίλοις* aurem vel- lere, & ostendere hæc utrinque cerebro præstructa propugnacula, ut ostendant mihi, si quâ pote aër tam expeditè ad cerebrum subvolare, & respirationem procurare, præsertim in ore? Si enim quis mihi ostendere vellet vias ex naribus in sinus ossis sphenoidis, (quamvis ne hi quidem in omnibus individujs sunt, autore Vesalio l. i. cap. 6.) atq; inde in cerebrum: illi ego Galeni verba opponam, quibus viam agnoscit in cerebrum ex palato.

Iam verò consentaneum certè fuerit.] Occasione loci, per quem vacuantur excrementa, in ventriculis collecta, venit Galen. ad *πλέγμα δικυσοειδές*, *rete mirabile* veteribus dictum, cujus historiam & usum explicat.

C A P. I V.

Itaque quod Anatomici nuncupant.] Historia retis mirabilis. 1. Autem locum indicat. Situm est (inquit) loco omnium, quæ in toto corpore sunt, tutissimo, inter quidem cranium & duram matrem, tamen, (ut se explicat infra c. 16.) ita, ut dura mater substernat illi portionem quandam suam, ne nudo in osse, tanquam in silice, comprimatur. Quamobrem, si accuratè loqui vellemus, dicendum esset, rete mirabile non esse extra duram matrem, sed in complexu ejus, ut ab omni injuriâ sit tutum. Porro, situm est in sellâ ossis sphenoidis, in quo etiam glandula pituitaria, quam totam ambit, complectiturque. 2. Formam docet. Non est simplex rete, sed quasi multa vulgaria, in unum cumulum conjecta. Differt tamen ab illis multis, quod non sit separatum unum ab altero, sed sublatâ unâ particula tollatur totum. 3. materiam indicat. Fit ex arteriæ soporalis ramo interiore majore, & hujus iterum interiore & crassiore propagine, ut Rec. ostendunt. Oportet autem distinguere *πλέγμα δικυσοειδές*, *plexum retiformem*, ut Galen. appellat, (secutus Herophilum, l. de Us. puls. 2.) *ὁπὸ δὲ πλέγματος χοροειδῆς*, *a plexu secundiformi*, de quo Galen. infra l. 16. cap. 12. 9. Exer. Anat.

Anat. 3. Est autem mos Anatomicis no-
stris, cum quibus loquor, rete vocare
id, de quo agitur plexus autem (choroi-
des) de quibus non agitur. Cæterum,
Vesalius l. 3. cap. 14. & l. 7. cap. 12. omni-
nò negat, dari rete hoc in homine. Pla-
terus in Tab. ne meminit quidem. Va-
rolius in Ep. de Nervis. opt. agnoscit,
sed valdè humiliter de illo loquitur.
Fallop. in obs. umbram ejus tantum ad-
mittit. Ego verò ejus hæcenus senten-
tiæ fui, quosdam (ad minimum) sinuum
illorum, quos, præter quatuor vulgò
notos, describit vir diligentissimus ibi-
dè, & Vesal. in Exam. sibi quoque no-
tos esse contendit, esse partem hujus
retis. Ait enim Gal. *πῶσι ὀλίγη δὲν ἢ ἔ-
ργικὴ βία ἐστὶν ἡ ἀποτέγγουσα ἐκ τοῦ
πλέγματος, retè hoc paullo minus quam toti ce-
rebri basi substernitur.* Ut qui negare ve-
lit hoc rete, negare etiam debeat sinus
illos.

666. Cæterum, quoddam tandem sit hoc mira-
culum.] Ufus retis mirabilis, quem do-
cuisse se ait, cum exponeret *ταῦτ' ἰσχυ-
ροτέρως καὶ πλείω δόγματα.* Locus est
l. 7. cap. 3. ubi prolixâ satis oratione pro-
bare conatur, spiritum vitalem, è corde
per arterias sublatum, heic elaborari,
& inde in ventriculos effundi. Elaborationem hanc, & ibi, & heic probat per-
petuo Naturæ consilio, quòd est, ubi-
cunque exactè materiam vult confice-
re, diurnam ei moram in coctionis in-
strumentis comparat. Sufficiat unicum
ejus rei exemplum. Quemadmodum
in *κίρσειδῶν ἔλαι, quam infra l. 14. cap. 11.*
ab Herophilo dicit vocari *κίρσειδῶν ὄρε-
ρῆν, vasa mirificè torquentur, ut se-
minis materia, moram ibi trahens, eò
melius elaboretur, fiatque semen: ita
in hoc reti spiritus vitalis, qui anima-
lis spiritus propria materia est, (ita lo-
quitur, non consentienter dogmati suo
de triplici animâ) concoquitur, & fit
spiritus animalis. Idem docet l. 16. cap.
10. Tu verò fortassis scire cupis usum
illius, si negetur usus ventriculorum
vulgò acceptus? Qui negant, aut cer-
tè silentio transmittunt, dicent, Non
est nulla esse accidentia. Qui ad-
mittunt, dicent fortè non dissimilem
habere usum illi, quem Platerum au-
divimus adscribere plexibus choro-
desi. Locus enim ob membranarum*

densitatem, ossium crassitiem, quin i-
mò excrementorum frigidorum co-
piam vix tepidus, indiget certè focu-
lo aliquo. An usus ejus major & po-
tior est in animalibus, quod, ob pro-
num incessum, vapores multos frigidos
è terrâ hauriant, ideoq; citius afficiatur
illis cerebrum?

Pluribus alijs locis demonstravimus.] 667.

Quod initio etiam totius operis.] Lib. I. c.
16. Vide Prolegomena.

Porro quemadmodum in ventriculum.]

Æstuat heic Galen. mirum in modum,
Quomodo obtineat, Ventriculos ce-
rebri tam diversa obire munia? Puta,
hinc quidem esse officinam spiritus,
corporis lucidissimi & purissimi, illinc
autem esse cloacam excrementorum
cerebri. Ponit autem spem effugij (si
quidquam video) omnem, in similitu-
dine quâdam. Quemadmodum (vult
dicere) venæ & arteriæ mesaraicæ ex-
sugunt ex ventriculo, intestinisque pu-
riorem illam chyli partem, è quâ fit san-
guis; deponunt autem vicissim excre-
menta in cavitatem ventriculi & inte-
stinorum: ita venæ & arteriæ cerebri
spiritum & sanguinem è corde acce-
ptum retinent, excrementa ejusdem
in ventriculos trudentes. Heic quis
non videt multiplicem dissimilitudi-
nem? Mesaraicæ trahunt, quod uti-
le est: relinquunt, quod inutile est.
Quorsum enim inutile pariter trahe-
rent? maximè, quia iterum depositu-
ræ erant? A ventriculi porrò & inte-
stinorum naturâ non abest, esse rece-
ptacula simul utilis & inutilis: quia
Mesaraicæ ad id sunt factæ, ut triticum
colligant è lapillis, glebis, alijsque for-
dibus permistis, ut suprâ l. 4. initio com-
paravit. At de cerebri ventriculis quâ
fronte dici hoc potest? Desino plura,
& illud è superioribus repeto, Spiritus
è vasis cerebri in ventriculos non illa-
buntur: sed manent in vasis, siqui-
dem per nervos in corpus didi debent.
Atque ut non nego, spirituum aliquam
esse præparationem & elaborationem
in plexu utroque, tam illo, inquam,
qui extra cerebrum, & mirabilis di-
citur, quam illo, qui in superioribus
ventriculis est, & secundiformis ap-
pellatur: ita nego & pernego, spiri-
tus animales esse, dicitque posse, ante-

quam in vasa, per substantiam cerebri dispersa, veniant, ibiq; accipiant τὴν ἰδίω-
τη^{τα} τῆς πύσης ἐν τῆς ἐν ἐγκεφάλω κατεργασίας, propriam illam qualitatem, quam cerebrum tribuere natum est, ut cum Gal. loquar heic. Huc inclinatur ipse, cum mox ait, In ipsâ cerebri substantiâ non minus fieri spiritus, quam in ventriculis. Dicis, At quæ est illa πύσης, qualitas? Non occulta aliqua, ut placet quibusdam: Sed frigiditas, ut alibi probavi. Et hinc responsionem accipere potest Schegkius, qui in tract. pec. quærit, Quâ ratione differt spiritus animalis dictus à vitali? Materiâne? Efficientène? an potius utroque? Efficiente. Cerebri enim alius calor est, quàm cordis, & spiritum facit, non ἀλλόν, *diversum, sed ἀλλόιον, alia qualitate indurum.* Et hoc 669. est, quod ὁ Φαρμασιώται Scherbius 20 dicebat, ut alibi docui, Spiritus differunt subjecto. Cor enim mittit omnibus partibus eundem spiritum: at in illis partibus, & ab illis accipit ἰδίωτη^{τα} illam, quâ alius sanguificat, alius lactificat, alius seminificat, & sic deinceps. Dictum hoc est Argenterio quoque, qui in Comm. in Artem, itemque de Somno, tantoperè urget illud, Spiritus non nisi unus est. Est ita: sed unum 30 illum accipere diversas appellationes à diversis operationibus, quas obit, quid obstat? Hoc Averroës dixit, ni fallor, 3. Coll. 21. Quodlibet membrum operatur suam actionem per istum calorem, correctum cum isto instrumento, conveniente ei.

Quoniam principalissimum.] Quo sensu cerebrum est κυριώτατον? Si illo, quo supra l. 6. cap. 7. accepit vocabulum, & 40 qui proprius illi est, profectò cor fuerit κυριώτατον. Tu vide conatum I. Alexandrini. Hoc enim video in isto viro, non est similis illorum, qui omnes difficultates facillè uno silentio vincunt, gnari quippe, se illis impares esse: sed affert, & ex officio monet lectorem, cautus sit. Quam in rem vide immediatè subsequenter ipsius Notam.

C A P. V. VI. VII.

670. *Non alienum certè heic quoque fuerit.*] Quia modò fecerat mentionem dogmatis illius, cujus meminit etiam

9. Ex. Anatom. 3. & quod quidam è nostratibus pro secreto penè habent, In cerebro solo non jungi venas cum arterijs eo modo, ut in alijs partibus, sed venas quidem descendere, arterias autem ascendere, atque ita uniri: persequitur illud heic. Et quia hoc doceri non poterat sine altero, Quomodo Natura providerit securitati venarum, in caput ascendentium? Quibus item alijs usibus aptaret eandem curam? præmittit illud. Docet igitur, Postquam ut in alijs partibus, ita heic quoque, venæ & arteriæ ad caput pervenerunt, quid fecit Natura? An, quemadmodum alibi semper, conjunxit venam cum arteriâ; & arteriam cum venâ? Neutiquam. Venas enim ad verticem usque capitis deduxit: arterias ad locum, in quo rete mirabile esse diximus, abduxit. Illinc venas quidem descendere, hinc autem arterias ascendere iussit, inque illo mutuo occurfu præstare sibi invicem officia, quæ aliàs in toto corpore faciunt per ἀναστομίσεις omnibus notas. Et hoc est alterum, quod frustra admirari quosdam, mox dicam: alterum verè admirandum, & (si unum tantum membrum addas, ut pariter dicam,) planè ex naturæ libro. Arteriæ (vult dicere) cum loco essent munitissimo, ut alio, & munitiore esse non possent; venæ contrà in malè tuto: quomodo his consuluit? Certè, cum ad verticem usque ire deberent, qui vis intelligit, quam non inanis sit ejus rei cura? Itaque cum ducendæ essent sursum, fieri id debebat, vel internâ cranij parte, vel externâ. Externâ fieri non potuisse ductum illum, patet. Quibus enim & quot obnoxia futura erant tam præcipui membri vasa, si caruissent tutelâ illâ, quam galea hæc nativa præstat toti cerebro? Restat igitur, ut internâ 671. parte irent. Ergò vel inter cerebrum & duram matrem, vel inter duram matrem & cranium ire debebant. Si inter cerebrum & duram matrem, vel 50 vehi debebant super substantiâ cerebri molli & fluxili, vel implicari tenui meningi, ut illa ligamenti instar sit. Neutro modo erant tutæ. Cerebrum enim ipsum, cum firmamentum ex se non habeat, quomodo firmamen-

mamentum præstaret alijs? Tenuis meninx quo modo vasis tam magnis ligamentum dare poterat analogum? Si inter duram matrem & cranium, siquidem moveri debebant, (nota, quod venis tribuit motum, in quo explicando I. Alexandrinus iterum fatagit) non poterant non angere & dolere, quoties in os impingerent. Ergone ad id tandem devenire necesse erat, quod in alijs observat, ubicunque vasa per ossa sunt ducenda? Scilicet, tunica quãdam durã induit, ne transitus illis sit noxius, ceu mox cap. 8. docebit. Certè, si nihil aliud in promptu erat, non poterat fortè melius facere, quam sic. Sed enim non fecit: nihilominus perfecit, ne incommoda ulla venas premerent, & sine novã necessitate, quæ capiti aliàs onerosa foret. Quid igitur fecit? Cum haberet eo ipso loco duram matrem, ob causas supra indicatas, duplicavit illam, iussitque venas *εις μέσην τριπλόησασθαι*, quasi in sinum recipere, illisque securitatem præstare. Quod verò industrij artifices solent, duplicavit meningem hanc non quovis loco, sed eo, ubi duplicatura duos alios insignes usus poterat habere. 1. Enim ibi est, ubi totum id, quod cerebrum dicitur, dividitur in cerebrum propriè dictum, & cerebellum. Quæ duo corpora cū mediante alio quodam corpore distinguere se invicem deberent: ne cogere-
 672- retur (non sine erroris suspitione) facere peculiare quid, fecit hanc ipsam duplicaturam. 2. Ibi est, ubi futura lambdoides est. Per quam cum duræ meningis propages exire deberent, cerebrumque suspendere, ne in seipsam concidat: ne cogere iterum delirare, fecit ibi hanc duplicaturam. Quemadmodum autem hoc suspensivum est factum præcipuè propter quartum & ultimum ventriculum: ita propter duos anteriores, & consequenter tertium, qui duobus illis subest, protensa fuit eadem duplicatura anteriorum, versus frontem, ut futura sagittali, coronalique, non secus ac lambdoidi immissa, sublevaret ibi cerebrum, servaretque dictos ventriculos apertos & laxos. Non enim (addit) quemadmodum cordis ventricu-

li, ob corporis ipsius soliditatem, nunquam comprimuntur, absque etiam externo auxilio: ita cerebri quoque. Ob contrariam enim causam indigent auxilio aliquo. Et hoc quidem est alterum illud, in quo verè & eleganter docet, quo artificio Natura perduxerit venas ad verticem usque securas, & quam dextrè applicarit idè artificio dividendo & in sublimi tenendo cerebro. Cui si addidisset, non solis venis ita fuisse consultum, sed & arterijs quibusdam, satisfecisset pulcherrimæ veritatis exploratoribus. Non poterat verò addere, siquidem *συναίτησεν, occursum suum mutuum* obtinere volebat. Quamobrem siamus hoc quidem suo loco, & porrò videamus, quomodo è vertice delabantur venæ, arterijs suis occur-

673- suræ? Duræ (inquit) matris duplicaturæ, quâ parte futura lambdoides conjungitur cum sagittali, conjunguntur & ipsæ, inque illâ conjunctione *δεξαμένην τινα, cisternam & foveam* quandam constituunt, quam Herophilus, ut & heic, & 9. Ex. Anatom. i. scribit Galen. *ληγόν, torcular* appellavit, quod, quemadmodum ex torculari vinum in subjecta vasa fluit, ita ex hoc loco sanguis, quem venæ duplicaturis jam dictis infuderunt, in subjectum cerebrum. Fecit autem hoc Herophilus docendi gratiã tantum, non quod reverà, & in naturã ita se habeat. Si enim quis imaginetur sibi, duplicaturas, seu, ut hodiè vocare mos est, sinus oriri hinc: facillè is & numerum illorum, & vasorum inde ortorum rationem percipiet. Quod ad numerum, si ab hoc torculari versus dextrum ieris, habebis primum sinum: si versus sinistrum, secundum: si versus anteriora seu frontem, tertium: si tandem deorsum, quartum. Ex quatuor his sinibus, non in tenuem tantum meningem, & consequenter deorsum, in cerebri substantiam: sed & sursum in cranium; & per suturas cranij in pericranium, & superstratam illi cutim, cuticulam, membranam carnosam, pinguedinẽ, musculos quosdã, venæ (quas *ὀχέλις, ἐκποὰς, ἀγώγις, ductus, ἐσφυρία, aqua ductus*, vocat Gal. heic, ductus Anatomici ferè hodiè) tantum non innumerabiles feruntur, quæ partes etiam

574. innumerabiles sunt, quibus destinantur, præter (inquam) piæ matris gyros multos, magnosque, substantiæ moles (præcipuè in homine) vastissima, in quâ puncta illa rubicunda (quæ Anatomici, inciso cerebro, ostendunt) proculdubio vasa sunt, Aristot. ignorata 1. Hist. 16. 3. Hist. 3. In hoc è vertice descensu quid desiderare possit, qui incorruptè judicare velit, patet ex dictis: Quia enim non solæ venæ ascendunt, sed cum venis arteriæ: utique cum venis etiam descendunt arteriæ. Quo ipso valdè jam labefactatur concursus iste. Sed & labefactatur hoc, Non, quemadmodum vasa (sive ea sint venæ solæ, quod Galen. vult, sive venæ & arteriæ simul, quod sensus nos docet) in substantiam cerebri descendunt: ita arteriæ Galen. ascendunt. Quæ enim rete mirabile constituunt arteriæ, postquam iterum in truncum coaluerunt, ut cap. 4. locutus est, ascendunt in anteriores Galen. ventriculos, ubi cum quarto dicto sinu conjunctæ, faciunt plexus illos secundiformes, de quibus dictum est. Non igitur totum est, quod Galen. dicit de concursu venarum & arteriarum: Sed aliquid tantum. Quartus enim sinus descendit, copulaturque cum arterijs ascendentibus. Ut jam tria sint in totâ hâc ratiocinatione σφάλματα, errores. 1. Non ascendunt in verticem solæ venæ, sed arteriæ quoque. Verisimiliter igitur descendunt iterum. Quin reverà descendere, pulsus docet, atque, si mavis, motus ille capitis; qui eundè cum pulsû rhythmum habet, ut supra probavi. Quin ipse non negat, cum infra l. 10. cap. 2. non semel ait, cum tenui meninge descendere in oculos venam & arteriam. 2. Quartus nobis dictus sinus non constat solis venis, sed & arterijs. 3. Dici non potest in universum, Cerebri venis occurrere arterias. Quid enim occurrit illis; quæ per substantiam cerebri disseminantur? Ex his illud πρόσμα pendet, Vesalium & Columbum facere Galeno injuriam, cum numerant inter illos, qui quarti sinus non meminerunt. Quid enim volunt verba illa cap. 6. Πλεμφθῆται πινὰ ἀγωγὸν αὐτῶν τῶν ὑποκειμένων σώμασι, quâ parte torcular est, demitti ductum

quendam in partes subiectas? Ne dubites, cap. 7. ait; Eundem ductum, ὡλησιὸν ἢ δὴ τῆς μέσης κοιλίας ἐδέπω πεπιπλακέναι (τὴν φύσιν) τῇ λεπτῇ μήνιγι, ἀλλ' ἀδυνατῶν αὐτῇ βοηθῶν δημιουργήσασθαι, καὶ μέσοι σπλοῖνοι τῶς κατὰ τὴν φλεβίαν, ὅπως μέλει ἂν αὐταὶ μετέωροι φέρωνται, καὶ ὁ ἀδὴν αὐτῶς συμπαρακτείνηται, Naturam ductum 676. illum, iam medio seu tertio ventriculo paulatim appropinquantem, non amplius credidisse soli meningi tenui, sed glandulam quandam parasse ei auxiliatricem, cui in medio descendens ductus locata, affirmetur ductus ipse, tamque diu illum comitetur, quamdiu necesse esset illum in sublimi esse. Eodem penè sensu 9. Ex. Anat. 3. κατὰ σκέπησθαι jubet τὰς φλέβας, ἐκ τῶν ὑψηλῶν μερῶν κατὰ τὴν πηλὴν τε καὶ κατὰ τὴν ὑψηλὴν, τὰς δ' ἀρτηρίας ἐκ τῶν ταπεινῶν ὁμοίως καὶ ταύτας ἀνίστασθαι τε καὶ κατὰ τὴν ὑψηλὴν, &c. Ut mirum sit, Sylvium non hoc quoque retulisse inter Calumnias Vesalij!

[Vt libro superiore monstravimus.] An capit. 6. ubi propter nervorum diversitatem id factum fuisse, asseritur?

Quemadmodum id quoque.] c. 9.

Id enim etiam monstravimus.] Ibidem.

Quo sulci in porrorum ac olerum tetragonis.] Hoc Revisoris est, qui sensum maluit sequi, quam verba; quamvis & hoc incertum sit, An mentem autoris sui sit assecutus? In Græco est, τρέπον ὁμοίωτον τῶς κῆραις τῶς περασίας. Videtur igitur subintelligisse πλινθίαις, laterculis, aut simile quid. Interpret enim Homeri, in illud Odyss. η. de horto Alcinoi,

Ἐνθα δ' ἐκ κοσμητῶν περασίαι κῆραι νεύατιν ὄρχον

παντῆσαι πεφύκασιν ἐπιέσαντο γεννώσασθαι, Πρασίαι, inquit, αἱ λαχανεῖαι, ἢ αἱ τῶν φυτειῶν πτερόγωνοι ὄρχοι, ὡς τῆς πλινθίας, Area sunt loci, oleribus consistit, aut, si mavis, figure ille hortorum quadrangulares, & quasi laterculi. Eodem sensu Hesychius, περασίαι, αἱ ἐν τῶν κήποις πτερόγωνοι λαχανεῖαι, quadrata hortorum divisiones, diversis oleribus ferendis dicata. Columella vocat, Areas seu areolas hortorum: Plinius, pulvinorum toros. Ego, qui quadraturæ nullam video necessitatē, subintelligo αὐλαῖς, sulcis, & expono, πῶ quæadmodum I. Alex.

I. Alex. de fulcis agrorum densis & crebris : sed de liris , de fossis (inquam) illis, quæ aquæ ducendæ ergò ab agricolis fiunt , ut Nonius exponit vocem. Το νεσσιὰ autem accipi posse etiam de agris, planè non dubito.

Diximus.] Jam c. 6.

Ut supra diximus.] Lib. 8. c. 9.

Quæ lib. sup.] c. ult.

CAP. VIII. IX. X. XI. & XII.

678. **R** *Visus autem ad cerebrum revertamur.*] Cui in memoriâ sunt, quæ l. 8. c. 6. de nervis sunt dicta, ille novit, Galenum, occasione sumtâ à mollitie cerebri, quam contradistinguebat à duritie cerebelli, explicâsse tres primas vulgò dictas conjugationes, & devenisse ad olfactum. Cui quia sunt præstruc- 20 ta ossa, per quæ simul fit olfactus, simul vacuatur excrementi aquei pars quædam : instituisse generalem doctrinam de providentiâ naturæ in accommodando instrumento uno pluribus actionibus, idque ipsum demonstrâsse exemplo piæ & duræ matris. Posthæc ad cerebrum rediisse, ejusque structuræ usum exposuisse, usque ad finem libri. Tum verò initio l. 9. 30 resumtâ doctrinâ de excrementis cerebri, fusè illam explicâsse. Et quia in viâ crassorum excrementorum offenderat rete mirabile, quod contextum est ex arterijs, non de illo tantum, sed de omnibus cerebri venis arterijsque differuisse hucusque. Cumque vasorum nomine veniant, non venæ modò & arteriæ, sed & nervi: verisimile est, illum nunc de nervis quoque vel- 40 le agere. Verum, quia de illis, (ut jam dixi) ceperat agere lib. sup. repetit ea breviter tantum, quibus addit reliqua. Explicat autem his capp. septem vulgò dictas cerebri conjugationes, unâ cum odoratorijs. Quæ res quia ad historiam spectat, non est opus multis.

679. *Maxima igitur ipsarum.*] Mentio nervorum odoratoriorum, qui sunt ultra 50 numerum illum septenarium.

Quarum parte utraque.] Mentio primæ vulgò dictæ conjugationis, optiæ.

Propter quod sunt productiones.] Mentio secundæ.

Arteria ipsam tangunt.] Quæ rete mirabile constituunt.

Ex quibus liquet.] Tertia conjugatio, quæ ad linguam pergit, de qua fusè agit, quod supra, non nisi leviter attigerit. Tu verò hoc à Columbo habe l. 8. cap. 3. si distinguas hanc conjugationem à quarta, dici non posse, quidquam hujus ad linguam ire. Bauhinus tamen noster 3. Theat. 21. ramum ab illa ad linguam deducit.

Est porro & hoc sensorium.] Notandum est, quod heic obiter docet de lingua. Licet videatur, & sit una : duplex tamen est, si dextras partes à sinistris benè distinguas. *Φαίνεται γὰρ ἐξ ἑσφαλῆν*, inquit Aristot. 2. Part. 10. *fissura enim linguam distingui, perspicuum est, benè ait Gaza.* Fuisse autem utriusque lateris partes ita unitas, (inquit Gal.) ut & cibum benè molere, inque ventriculum trudere posset, & vocem benè dearticulare. Hoc repetit infra l. 11. cap. 10.

Unâ cum eis meninga choroiden.] Note- 680. tur locus, propter modum nutritionis nervorum, de quo aliquid dicam (si licuerit) lib. seq. initio.

Quemadmodum procedente sermone.] cap. 16.

Sermone sequenti explicabimus.] cap. 15.

Ipsis non connumerantes.] Notandum, (quæ de re dictum mihi etiam aliquid l. 8. cap. 6.) quod nervos odoratorios negat esse nervos propter duas causas. Alteram, quod nullos à se dimittant nervos, ut reliqui. Alteram, quod cranio non excidant. Ego primæ rationi oppono opticos: nam & illi nullam ex se propaginem mittunt. Secundæ oppono usum : qui cum compleat substantiam rei, quomodo nervi non sint, qui usum nervorum habent? Processibus enim cerebri mammillaribus dant vim odoratoriam. Tu vide an non l. 16. cap. 3. nervis annumeret? Comparat enim cum optiis.

Quarta vero nervorum.] Quarta conjugatio, quam duriores esse ait tertia. At cur, siquidem etiam sensum affert, ut cap. 13. dicitur. A Columbo hoc iterum habe l. 35. Lazaro cuidam, qui omni gustu destituebatur, hanc conjugationem, non ad linguam iisse, sed ad occipitium divertisse.

681. *Post has autem à capitibus lateribus.]* Quinta, quam duplicem esse fatetur heic, expressè autem dicit de Anat. nerv. 6. unam tamen esse finit, propter Marinum, qui ita constituerat. Heic illud sciendum, quod Bauhinus docet 3. Theat. 22. Partem hujus conjugationis duriorè, ut loqui volunt, quæ per Aquæductum elabatur, deorsum ire, & ramos quosdam dare laryngis musculis, quosdam (& satis grandes) in utrumque brachium mittere. Utrumque hoc habet Fabricius Hildanus, cent. 1. obs. chir. 2. aut 4. ubi vide pulcherrimam historiam, congeriemque symptomatum, quæ evenire solent brachio læsis auribus. Prius illud Cabrolus quoque habet obs. Anat. 5. An neutrum est perpetuum? Quemadmodum fortè illud quoque, quod de quartæ conjugationis ramo cum quintâ, in ipso osse petroso, scribit Eustachius in tract. de Auditus organo?

In cæcum nuncupatum foramen.] Aquæductum hodiè. Vide Riolanum 4. Schol. Anat. quâ de quintâ conjugatione.

682. *Prius disputavimus.]* Lib. 8. ca. 6. licet reverà de securitate potius nervi, quam de nervo ipso sermo illi sit.

Dum de ys.] c. 13.

Nunc autem tempestivum fuerit.] Sexta conjugatio, in quâ explicandâ fertur equis auriga, nec audit terminum à se præstitutum in fine cap. 8. Nisi fallor, sit id ob amorè dogmatis, quod supra l. 8. cap. 6. professus erat, Cerebrum fuisse divisum in cerebrum & cerebellum, ut hinc quidem nervi duri orirentur, illinc autem molles. Huic hypothesi nisus docet, Sextam hanc conjugationem ideò evagari in inferiora viscera omnia, ut nervos illa haberent molles, quoniam sentire tantum debebant. Non enim injuriâ mireris aliàs, Cur, cum natura haberet vicinam spinalem medullam, à longè tamen deduxerit nervos? Quia, (inquit Galen.) à spinali medullâ, ejusque matre cerebello, non nisi duri possunt esse nervi, qui soli serviunt motui. His autem talibus non habebant opus viscera. Docet autem, primum Naturæ scopum in hoc tam longo nervorum itinere fuisse, ut

ventriculus, præcipuè os ejus, quod sensu indigebat exquisitissimo, sit benè curatum. Deinde, ut reliqua viscera etiam sensus fierent participes, licet, (inquit) ea res utilitatem non admodum magnam illis afferat. Quod intelligere oportet, ut ipse se explicavit supra l. 4. c. 13. extremo, sed melius l. 5. c. 10. Habent enim sensum non nisi obscurum, ob nervorum exilitatem, in quod heic quoque digitum intendit, refutando quosdam ex veteribus. Post alia omnia docet, Quomodo Natura providerit his nervis in itinere tam longo? Membranis (inquit) fortibus vestivit, iisdemque mediantibus colligavit cum partibus, quibus in descensu occurrunt. De hæc re loquitur etiam de Anatom. nerv. 9. Ob eandem causam (addit) sextæ huic conjugationi connexa fuit septima, non autem confusa, ut alij putarunt. Heic ego libentissimè discerem, quandoquidem distinctio illa nervorum in duros & molles est nulla, ut l. c. ostendi, cur Natura nervos hos ex cerebro deducere voluerit? Mihi enim planè indignum videtur, fateri, quod dixi, & tamen in reddendâ causâ itineris illius prolixo confugere iterum ad dogma reprobatum. Hoc potius quam faciam, dicam, Nescio. Hujus vocis si pudet, vide an fortè satisfaciat causa l. 16. c. 3. extr. allata.

Vsq̄ ad fundum.] Ita etiam loquebatur l. 4. c. 7. Ut securi esse possint, qui laborant, ut doceant, Quomodo fundum ventriculi sentiat? Si enim nervi adsunt, non est opus illâ derivatione, quam ex eodem l. 4. c. 13. extr. afferunt.

Quod paullo antiè dicturum me receperam] cap. 8. ibi, Neque enim à naturâ, & c.

At enim omnem de eorum compositione.] Excusat se, cur & heic agat de nervis, & infra l. 16. Quod heic fit, est ὁδὸς νεύρων, fit obiter: quod infra, est proprium ejus loci.

Qui dextrâ quidem.] χριστός exterioris rami sextæ conjugationis.

Quodam loco.] l. 4. c. 7.

In seqq. dicemus.] l. 16.

De septima verò conjugatione.] Septima conjugatio, quæ linguam movet.

M *sculi autem sunt in facie.*] Postquam Galen. perfunctus est labore, quem ipse sibi cap. 8. extr. imperaverat, ostendendi videlicet ortum nervorum è cerebro, sed non deducendi ultra cranium, per quod elabi debent: alium subit, ostendendi videlicet quò, seu in quas partes inferantur, postquam cranio exciderunt nervi. Enumerat autem hoc cap. ferè musculos tantum. 1. Oculorum, ad quos it secunda conjugatio. 2. Maxillæ inferioris, qui temporales vocantur, à loco; ubi sunt ad quos veniunt à tertiâ quidem conjugatione duo, à quintâ (ut paulò post docebit, & promiserat initio cap.) unus, is, inquam, quem cap. 10. per cæcum foramen, seu Aquæ ductum hodiè appellatum, exire dixerat. Vide infra l. II. initio. 3. Lingue, qui cum sint à septima conjugatione multa differit cur tanto intervallo se juxerit Natura à tertiâ & quartâ conjugatione, quæ sensum afferunt eidem? 4. Buccarum, qui sunt à quintæ conjugationis ramo illo, qui per Aquæ ductum jam laudatum ad temporales properat. Hæc omnia, quia ad historiam potius, quam usum (is absolvi-
30 tur tribus verbis, propter motum huc eunt: Interim etiam propter sensum, quod Galen. non dicit, quia officit hypothese de differentiâ nervorum) pertinent, pluribus heic non est opus.

685. *Ex nervorum multitudine robor ad actiones.*] *Κρησφύλακον*, latebra, sub quâ durities nervorum absconditur. Talis est altera illa, quam modò à magnitudine secundæ conjugationis promebat. Talis etiam, quam in vestigio textit, & alibi non raro, lter longum, præcipue per ossa, facere duritiem. Ego ad sensum provooco, qui minutam hanc differentiam non assequitur. Idem judicium esto de cerebri duritie & mollitie, ut dixi.

Quod vera sunt ea, quæ diximus.] *τιμήριον μὲν ἰσχυρὸν ἐστὶ μὲν τῆς τῶν εἰρημύων ἀληθείας,* &c. *Si hoc recte intellexeris, (vult dicere) habebis inde argumentum magnum,* 50 *quod vera sint ea, quæ diximus.* Refert autem se ad illa, quæ cap. 9. dixit de distributione tertiæ & quartæ conjugationis in tunicam linguæ & palati, gratiâ sensus, qui fit in exterioribus: si-

mulque vult ostendere, septimam conjugationem vel ideò propter motum huc venire, quod non subsistat in superficie, sed ad ipsos musculos, qui sunt in profundo, penetret.

Inijs animalibus, in quibus.] Qualia sunt *τὰ κάρχαρόδοντα*, quæ serratos seu pectinatos habent dentes, de quibus 2. Hist. 1. 2. Part. 1.

Memorabamus.] c. 10.

Ociosum n. hoc loco.] Dubium heic est 686: legendūne sit, *ἀνελάττονον*, quod imperforatum significat, an potius *ἀνεκτάτερον*, quod infragile seu difficulter frangibile? Mihi prior vox est proba, ideò, quia Galen. cap. 8. diligenter docuit, Quam provida ubique fuerit natura, ne plura faceret foramina, quam necessitas vellet! Firmitas enim ossium corrumpitur, si nimis crebræ sint forationes. Vult igitur dicere, Quia natura pro musculis temporalibus opus habebat nervis duris, quos facere non poterat, nisi deductione per os; hæc autem parte os nondum perforatum erat (hoc enim indicat *τὸ ἀργόν*, *ociosum*, quæ vox nullum habebit sensum, si *ἀνεκτάτερον* legas:) perforavit illud, &c. Notari heic potest distinctio, quam Galen. de longâ nervorum profectio-
40 ne habet, ut manifestius fiat *κρησφύλακον*, de quo modò. Ubi per loca humida est iter, ex longitudine non accedit illi durities: at ubi per loca sicca, accedit. Ego rursus dico, Nimis hoc exile esse, quam ut sensu possim assequi. Licet autem rationabile sit: non subito tamen verum est. Rationabile est illud Arist. 2. Part. 7. virorum cerebrum esse majus: at quis hoc ei concedit?

Quid igitur non ex uno.] Comparat musculos temporales cum oculis, & quærit, Cur muscoli habuerint triplices nervos, ex triplici quippe origine, oculi non nisi unum? In oculorum regione, (inquit,) non licebat facere tot foramina: in temporalium, licebat. His accedit, quia temporales existant, patentq; injurijs, debent habere plura nervorum principia, ut uno læso reliqua sint in officio.

Demonstravimus enim.] Circa medium cap. 8.

87. **P**orrò, *orationis continuatione.*] Quando quidem nervi, de quibus præced. cap. locutus est, omnes sunt motorij; differunt autem illi à sensorijs (Galeni iudicio) duritie: licet in ipsa rei tractatione, præter illa, quæ supra l. 8. c. 6. dicta sunt, non pauca attulerit, tamē hoc loco digreditur iterum, & multis exponit. Qui nervi sint duri, qui molles? Quo modo, qui primâ origine sunt molles, fiant duri? Quod quia verbis exsequitur dilucidis, malo unumquemq; ex ipso met intelligere, vel idè, quia non respondet vel rei naturæ, vel ipsi Gal. ceu supra demonstratum fuit.

Tales per totam viam conservantur.] Propter causam, cap. præced. dictam.

Quod illorum quidem in agèdo.] Hæc de 20 de re dicitur mihi aliquid, si volet Deus, l. 16. c. 3.

88. **C**arnes igitur, *quæ sunt circum dentes,*] Finitâ suâ digressionem, redivit ad explicationem partium faciei, quæ nervos habent à septem cerebri conjugationibus. Numerat autem hoc cap. gingivas, dentes, labia, narium cutim internam, palpebras, supercilia, frontē, glandulas post aures, cutim capitis pilosam, & buccas. Unde autem singuli ferantur, quia ad historiam potius, quam usum (is enim iterum absolvitur paucis verbis, propter sensum & motum hoc fit) pertinet: ne heic quidem pluribus est opus. Et quoniam mentione frontis & labiorum incidit in quæ- 40 stionem illam, Quot modis cutis uniat subjectis partibus; explicat, Quo modo fiat in his duab. partibus? Id vero quia repetit l. 11. c. 15. reservabo ego ei loco.

De quo postea erit dicendum.] Lib. 11. c. 4. & 16. sed manifestius id facit alibi, v. g. de Anat. musc. 1. 4. Ex Anat. 1. 2. 3.

Subest enim ei musculoſa quadam natura.] De qua l. 11. c. 14.

89. **S**ed quoniam *tunicam.*] Cujus & modò c. 15. & supra c. 8. meminerat, quem-

admodum musculorum nafi c. 14. Hanc nervos ait habere, ut & palati tunicam, è ramo quodam tertix conjugationis, de quo plura dicenda mihi non sunt, vel idè, quia l. 11. c. 17. dicendum est aliquid.

Cui quidem generatio est.] Obiter indicat originem tunicæ illius, quæ & naribus & palato communis est: per foramina illa, quæ in naribus sunt, per quæ clauso ore naturaliter respiramus. Ait autem, ortum illius esse à crassa meninge, q̄ partim per os ethmoides, partim per sphenoides elabitur. Unde intelligitur, Galenum de foraminibus ossis sphenoidis docere, esse similia foraminibus ethmoidis. Quod quia contra sensum est, intelligant ij, qui Galenum humanâ conditione majorem putant, illi quoque evenisse, quod non ita pridem Aristoteli sæpiculè contigisse dicebam, ut id, quod verisimile est, protinus verum quoque esse autumaret. Tale quid fortè intervenit in continuitate nervorum opticorum cum anterioribus ventriculis, in continuitate meatus auditorij cum cerebro, in alijs.

Atque tempestivum iam fortè fuerit.]

Hic est locus ille, quem supra l. 8. cap. 9. Vulcanijs vinculis adscripti.

Cuius rei propemodum.] Hic pariter est locus, quem supra c. 4. reti mirabili adscripti.

Pari modo & ad *suturas.*] Quæ l. 8. c. 9. 690. & heic c. 1. de futuris reliquatus fuerat, illa adit. Repetitis ergò breviter usibus ibi expositis, jungit ijs alium. Mox agit de numero suturarum in capite secundum naturam se habente, & quomodo illæ in capitibus præternaturalibus variant, philosophatur. Tandem de futuris squamosis ossium temporalium agit.

Fuit certe vel ob eam causam.] Primum. Reliquis usibus suturarum (inquit) accedit denique hic, quod faciunt ad *duos* *modos*. Quo verò modo: Si cranium esset factum ex uno & continuo osse, siquidem vis aliqua ingrueret ex casu, ex verberatione, ex aliâ causâ, pervaderet ruptura totum os. Nunc, quia factum est ex pluribus, si infortunium tale aliquod accedat, cessat

cessatibi, ubi os ossi jungitur. Hoc usu stante, vix stabit ἀπήχημα, illa, inquam, crani fractura, quæ fit ex oppositâ plagâ parte. Vide Paulum l. 6. c. 100. Guidonem tr. 3. doct. 2. c. 1. Vesalium 2. Chirurg. 1., quæ si conferre voles cum iis, quæ Fallopij habet in Hipp. de Vuln. cap. 13., videbis benè judicasse Carcanum, in ejusdem tit. libro, Fallopii potius esse. Cæterum, 13. Meth. 22. addit Gal. iterum alium usum, ut medicamenta imposita penetrare possint.

691. Quod verò consentaneum fuit.] Alterum, quod iterum duplex est. Heic illud explicat, Cur tot sint futuræ? propriæ inquam? Nam temporum illæ, neque sunt futuræ, neque dicuntur apud propriè loquentes. Cum (inquit) caput sit οἶον σφαῖρα περιμήκης, rationale fuit, constitui illud ex quatuor ossibus, junctis inter se per tres futuras. Ut enim fieri posset anterior (ut Hipp. appellat principio l. de Vuln. cap.) περιβολή, eminentia: debuit illam ab aliis separare futurâ eâ, quæ στεφανία, coronalis dicitur. Ut posterior: debuit illam eodem modo discernere ab illâ, quæ λαμβδοειδής ἢ λαμβδοειδής dicitur. Ut partes dextræ à sinistris essent divisæ: debuit interferri illa, quæ ὀβελία sagittalis dicitur. Fit itaque ex futuris his conjunctis figura ea, quæ ἦτα Græcum majusculum, aspirationi nostræ itidem majusculæ η simile, exprimit. Heic verò quæritur, Quid sit σφαῖρα περιμήκης? Nam huic etiam comparat l. de Ofs. nec non l. in 6. Epid. 3. Respondeo, Non est prælonga, ut Interpres noster ait: sed oblonga, ut alter ille in de Ofs. vertit. Hoc enim quasi digito ostendit Gal., cum & heic & in Epid. docet, σφαῖραν hanc esse οἶον περιμήκην, quasi compressam, tu putâ, circa aures seu tempora. Cæterum, Vesalius l. 1. c. 5. videtur mihi rectè docere ex Hipp. l. de Aere, aquis, & locis t. 35., causam hujus vel illius figuræ in obstetricibus, potius esse & nutricibus, quàm in Naturâ.

692. Quæ antè dicta fuerunt.] Innuit (ut puto) illa, quæ de crassâ meninge dicta sunt, suspendente cerebri molem eâ parte, quâ futuræ sunt.

Alioquin falsò Hipp.] In l. de Fract. aliquoties, ut suprâ l. 1. c. 22. indicatum fuit. Hinc intelligitur, sed clarius ex

seqq., solam hanc figuram capitis esse naturalem, ut expressè quoque docet in de Ofs. Quod cum Columbus l. 1. c. 5. negat, & asserit, omnes figuras esse æquè naturales, nihil agit. Hoc enim est naturale, quod fit ἄριστον, ut plurimum, quod ipsum etiã Naturæ actionibus commodissimum est. Tale verò est illud σφαιροειδές, quod naturalem figuram constituere, ait Gal. ex Hipp. l. de Locis, quâ de Macrocephalis. An Gal. (sic quoque Plato, Alcinous, Laertius, in quem Casaub. sine l. 3.) cum vulgo loquitur, cum non distinguit σφαῖραν καὶ σφαιροειδές: Nam σφαῖρα est ubique ὁμαλή, æquabilis: τὸ σφαιροειδές habet εἰσοχὰς καὶ ἔξοχὰς, cavitates & eminentias. Scaliger in 1. Manilii. Ergò dicere σφαῖραν περιμήκην, aut (ut suprâ c. 3. dixit) περιαισμηρὴν, est dicere virginem corruptam, aut maximum adulterinum.

Maximum autem in Natura operibus.] 693.

A naturali figurâ ad præternaturales veniens, docet, si desit anterior eminentia, deesse quoque futuram coronalem: Si posterior, lambdoidem: Si utraque, mutari etiam figuram futurarum, & facere χιασμόν, ut loqui solemus, id est, crucis formam exprimere. Heic duo sunt notanda, quorum alterum Fallopij est Com. in l. de Ofs. c. 13. nec non Foëssii Notis in l. Hipp. de Vuln. cap., alterum, Foëssii folius. Vult Fallopius, Omnes, qui figuram capitis præternaturalem habent, à Gal. dici φοῖός. Quare non oportet vertere (inquit) Acutus, aut Acuminatus, sed Depravatus, ut ritè opponatur Naturali. Foësius scribit, si doctrina hæc desumpta est (ut est) ex Hipp. l. de Vuln. cap., dubium esse τὸν χιασμόν. Cum enim dicat Hipp. & ex eo Gal. heic, alteram futuram à tempore ad tempus ire, alteram rectâ per longitudinem capitis: videntur velle, & dicit Gal. de Ofs. 1., futuras has se interfecare ad angulos rectos. Hoc autem cum sit in ψ potius, quàm in χ: nisi alia fuit pingendæ hujus literæ apud veteres ratio, mutanda fuerit in ψ Mihi nihil mutandū videtur, neque heic, neque ibi. Cum enim, ipsomet fatente Fallopio, τὸ φοῖός opponatur τῷ περιμήκην, quod ipsum exprimit naturalem capitis figuram: quis non videt, caput desinere esse περιμήκες, oblongum, atque hoc ipso fieri acutum

aut acuminatum, cum perit, aut alter-
 utra, aut utraque eminentia? Quod si
 Galen. I. in 6. Epid. 3. latius extendit
 vocabulum, ad eos, (inquam) qui-
 bus *αι ἐξοχαὶ προσηκείσθαι ἔδεικτος, emi-*
nentia iusto sunt protuberantiores: non
 debet id evertere propriam, & ab al-
 iis autoribus omnibus receptam vo-
 cabuli significationem. Φόξος igitur pro-
 priè est, qui caput habet acuminatum, 10
 quem Cilonem latinis dici intelligo.
 Foëtio oppono consensum omnium
 Mathematicorum, (ab his enim est
 origo vocis) qui est, *χιασμὸν, ἢ χιαστὴν κει-*
μέναν γραμμῆς, ἢ χιαστικῶς πολλαπλασια-
ζόμενον ἀριθμὸν, chiasmum, aut per χ. ja-
centes lineas, aut per χ. ductum seu mul-
tiplicatum numerum, dici, sine ullâ accu-
 ratione, sive ad rectos angulos se fe-
 cent, sive ad obliquos. De lineis, si 20
 non credis mihi, disces hoc ex Pro-
 clo Diadocho, Com. 4. in 1. Euclidis.
 De numeris, ex Nicomacho Gerasi-
 no, ejusque interprete Æsculapio,
 quâ de Tabula Pythagoræ. Crux si
 tibi adhuc in animo, abi ad *ἑρμηνείαν*
 Lipsium, libro de Cruce, & intel-
 lige primùm, quam nulla sit necessitas
 duorum angulorum rectorum, quan-
 do lignum simplex erectum crux et- 30
 iam dicitur, deinde in cap. 7. vide cru-
 cem, quam scriptor *Decussatam* vocat,
 vulgus *Andréanam*. Si dubitas etiam
 amplius de figura literæ χ. intellige ex
 Suida, quid sit *χιάζεν* in carmine? quid
 item cancellare? *χιάζεν* enim Deme-
 trius Chius dicebat illos, qui nimis
 curiosi essent in carmine, hoc est, qui
 multas lituras facerent, dum crebri-
 ribus *χιασμοῖς* alia substituerent aliis. 40
 Cancellare, est inducere & emenda-
 dare factis cancellis seu *χιασμοῖς*. Un-
 de Cancellarius, qui scribarum infe-
 riorum conceptas formulas cancel-
 lat & corrigit. Et putas tu, hos obser-
 vare angulorum rectitudinem? Idem
 planissimè intelliges ex Gal. de fasciis
 cap. 41. & sequent. Oribasio item de
 695. laqueis cap. 3. 5. & 9. Sed satis jam, sa-
 tis, nisi fortè nimium: dere ipsâ quid 50
 habendum est? Bart. Eustachius, ob-
 servantissimus alioquin Hipp. & Ga-
 len, in Exam. Ofs. fol. 168. refert hoc
 dogma inter apertè falsa. Et addit, Mi-
 raculum se visurum, si quis sibi cra-
 nium, cujuscunque etiam figuræ ef-
 fet, ostenderet, cui deesset illa vel il-
 la futura, modò (inquit) non contige-
 rit id ob senium. Huic consentit Fal-
 lop. tribus locis, Com. in l. de Ofs. Ga-
 len., Com. in lib. de Vul. cap. Hipp., &
 in Obs. Anat. In his ait, se vidisse infi-
 nitas calvarias, sine hâc, sine illâ pro-
 minentiâ: quibus tamen non defue-
 rit ulla futura. Vidisse in quibusdam
 obliteratedam coronalem: in quibus ta-
 men prominuerit frons. Vidisse in al-
 iis obliteratedam lambdoiden: in qui-
 bus tamen prominuerit occiput. Vi-
 disse rursus in aliis nullam futuram: in
 quibus tamen nulla defuerit promi-
 nentia. Hæc ille: in quibus notare o-
 portet, quod ait, *Suturas obliterari*. Est
 enim id, quod Eustachius, *Perire su-*
turas ob senectutem. Hoc autem non
 confirmat vetustam illam opinionem,
Perire, ob pereuntes prominentias. Im-
 mò, tantum abest, ut sit bona conse-
 quentia, Adest prominentia, ergò ad-
 est futura, ait Fallop. ut in tempori-
 bus, quæ depressa sunt, tamen sint futu-
 ræ. An de his futuris nulla est quæstio?
 Quidquid sit, Columbus l. 1. cap. 5.
 huc etiam it, quamvis non satis distin-
 ctè loquatur, ut mihi persuadeo. Dum
 enim (quod modò terigi) obrinere vult,
 non esse dicendas figuras illas capi-
 tum præternaturales, quibus deficit il-
 la vel illa prominentia: involvit se ob-
 scuritati illi, quæ mihi in verbis ipsius
 occurrit. Interim ex contextu hoc 696.
 accipio, non visum sibi esse ullum cra-
 nium, cui, ob defectum hujus vel il-
 lius prominentiæ, defuerit ulla futu-
 ra. Deesse tamen posse, quod obvi-
 tium quoddam coajuerint, ostendit a-
 liquot exemplis eorum, qui in vitâ do-
 loribus capitis immedicabilibus, phre-
 nitide, aliisque fortè morbis laborâ-
 rint, non ob aliam causam, quam quod
 futuræ cœperint coire. Memini, cum
 anno 1606. musteus Doctor Argenti-
 næ agerem in convictu Clarissimi &
 Experientissimi Viri, DD. Nicolai Ag-
 geriori, referre illum mihi, secuisse se ibi-
 dem publicè suspensum, cujus crani-
 um totum fuerit solidum. Interro-
 gatam carceris custodem, An non mi-
 ser ille de capitis doloribus esset con-
 questus? respondisse, maximè, & qui-
 dem

dem toto eo tempore, quo ibi fuerit. Addebat Vir Clarissimus, opinari se, catarrhos suffocativos, Apoplexias, aliaque hujus generis mala, non in senibus (quamvis his præcipuè) tantum, sed & juvenibus, sæpè existere ab hac causa. Talium exemplorum sat magnum accervum qui vult, adeat Schenkium 1. Obs. 50. ex eodemque Obs. seq. cognoscatur, qui Celsol. 8 c. 1. ejusdemque con- 10 feceraneo, Car. Stephano 1. Anat. 8. (affirmantibus, Quo futura pauciores sunt, eò capitis valetudo commodior est) respondet Rob. Constantinus, in Adv. 697. Fallopp. & Columb. ll. cc. Indidem non difficulter responsio erui poterit ad Chryssippi calumniã apud Gellium l. 6. c. 1. extr. Quemadmodum etiam ad difficultatem, quæ moveri potest, Non solis senibus obliterari futuras, sed & 20 adolescentibus. Qui enim morbus aliàs in toto corpore est, à Gal l. de Marasmo, 5. γήρας ἐκ νόσου, senectus ex morbo, à Philippo Medico πρεπτός μαρμασμάδης, febris tabida dictus: is talibus est in solo capite Ante enim tempus siccescit calvaria. Ideò in locis æstuosis, ut Celsus loquitur, facillè fit, qualis Aethiopia & Persia, ut ex Arriano in vitã Alex. M. & Herodoto docet Riolanus Com. in l. 30 Galen. de Ossibus. Cum itaque deesse quidem possint futura, verum non naturã, sed morbo tantum: quid dicendum est pro Hipp. & Galen. nostro? Id quod dicit Fallop. in de Vuln cap., loqui illos ex alienã sententiã, seu potius, ex aliorum relatu, ideò reprehendendos non videri. Idem judicium esto de Arist qui 1. Hist. 7. 3. Hist. 7. 2. Part. 7. quædam habet, quæ rerum evidentia 40 non respondent. Nimirum, magni viri (dicebat Scherbius) qui ratione valent, in iis, quæ ad sensum pertinent, credunt aliis. Fieri enim non potest, ut, qui in contemplationibus universalium occupantur, demittant se ad omnia particularia. Hoc dico, non quod probem, sed quod afferre velim causam ignorantia nostrã unam. Turpe enim est, inquit tidem in Fragm. Apod. im- 50 mò ὀξύμωρον, τὸ διότι quærere, & causas rerum naturalium profiteri: inter eã quomodo τὸ ὅτι ἐστὶ sese habeat, non cognovisse. Hinc adeò fit, ut sæpè artifi- ces manuarii in ruborem dent tales è scholã sapientes.

Quarta autem species depravati capitis.] 698.
Negat, præter has tres τῶν φούρων differentias inveniri posse quartam. Vesalius l. 1. cap. 5. se opponit, allatã & autoritate & experientiã. Autoritas Hipp. est, quem scribere ait, caput aliquando ad aures insignius protuberare, quam vel ad anteriora vel ad posteriora. Experientia est capta ex tribus, quorum primum Venetiis se vidisse ait, alterum Bononiã, tertium Genuã. Huic vicissim se opponit Fallopp. & de Hipp. quidem ait, se propter hanc causam bis perlegisse Hipp., neque quidquam tale invenire potuisse: de experientiã autem, Puerum Venetum se vidisse, qui non habuerit quartam hanc figuram. Mihi videtur, non debere hoc inter ἀδύναται recense- ri. Ut enim de Indis occidentalibus non dicam, (de quibus videri potest Cardanus 8. Variet. 24.) scribit Conciliator, diff. 78. duos se vidisse, quin imò capita eorum mensurãsse, & invenisse majorem distantiam à tempore ad tempus, quam ab occipite in synciput. Hugonem quoque Senensem vidisse hanc figuram, testatur Th. à Veiga Com. in Art. 11. Quin Petrus Martyr. Thronus, Com. in Hipp. de Vuln. cap. talem puerum Mediolani se vidisse ait. Ita autem censeo cum Concil., (quin potius Galen. ipso hoc loco) Montrosa esse talia, rara, & invitalia. An 699 locus, à Vesalio indigitatus, est in l. de Locis? Ait enim, quædam capita habere tres futuras, quædam quatuor, & quæ quatuor habent, (inquit) duas habent secundum aures, unam in anteriore parte, unam in posteriore. Causa, cur id putem, est. Galen. heic ait, Neque Hipp., neque quemquam eorum, qui corporis naturam accuratius sunt contemplati, futuras vocãsse, duas illas, quæ sunt ad aures. Hipp. igitur h. l. non intellexit duas illas improprie dictas, sed sagittalem fecit geminam, propter latitudinem, credo, capitis, quæ in quartã hãc figurã procul dubio est.

Ob eamque causam Hipp.] Principio l. de Vuln. cap.

Porro, ossium compositiones. Nota est apud omnes Anatomicos distinctio futurarum in veras seu proprias, & nothas seu spurias. De illis quia dictum est, quod satis, incipit agere de his, quas ait duum esse generum. Aut enim sunt duæ illæ ad aures, quas λεπδοειδη σκουαλλήματα, squamosas adglutinationes vocabant veteres: aut sunt quinque illæ, (sic numerat Bauh. 3. Theat. 5.) quæ maxilla superiori cum cranio sunt communes. Agit autem de prioribus tantum, promittens se de illis acturum, cū de maxillâ superiore sermo sit habendus, lib. videlicet II. c. 19.

700. Quia igitur cranii partem supernam.] Causas affert tres, cur compositio ossium ad aures tantoperè differat à reliquis? Prima est. Ut rara & cavernosa cranii pars, quæ est à superioribus de-

orsum, quam longissimo ductu, intus quidem tecta esset durâ matre, foris autem esse lapidoso.

Propter causam, quam mox subjiciam.] Post alteram lineam. Est autem hæc altera causa. Rara & cavernosa pars debuit longius produci, ut ligamenta, valdè quam necessaria cerebro, inde nascantur. Ex ossè enim lapidoso nasci non potuerunt. Vis scire, futurane an harmonia sit hæc conjunctio? adi Columbium I. I. c. 4.

Atqui etiam eiusmodi os.] Tertia. Tanta est substantiæ dissimilitudo inter hæc duo ossa, ut subito conjungi & uniri non potuerint. Laxum enim cum solido non ita coit, ut porro se demonstraturum ait I. II. cap. 18.

Finis Libri octavi & noni.

ARGUMENTVM
LIBRI DECIMI.

701. **N**

Isi omnia me fallunt, liber est, ἀκεφαλος, sine capite seu initio, aded sine omni cōnexionè ratione, aliàs illi familiarissimâ, proponit se acturum de Oculis, quorū actio, ex omnium cōsensu, est Visio. Primo autem cap. explicat situm eorum. Mox numerū. Occasione deinde loci anterioris, ad nervorum Opticorum exortum, progressionem, dilatationē in tunicas, & quomodo tunica amplectantur humores, conversus de nutritione humorum per διαδοσιν transsuntionem agit. Quod cum fiat per tunicam retiformem, cap. 2. de substantiâ ipsius, usq; agit, quoq; modo per vasa, huic intertextæ, totus oculus alatur, insimul docens, Quos alios usus tunica hæc habeat? Ibi ad exortum, progressum & insertionem (pertinent tamē hæc ad historiam) omnium tunicarum abiens, prolixè exponit, quo artificio usa fuerit Natura in illis? Et quia συμφυσις coalitus retiformis, cum humore crystallino facit circulum, septem in oculo cōstituit συμφυσις ἡ κύκλος, coalitus seu circulos, omnes in Iride dictâ convenientes. Hoc ideo facit, reor, ut c. 3. docere possit, Quâ solertiâ custodierit Natura humorē crystallinum, qui est pars princeps oculi? Nempè, mollis est is, & propugnaculo eget, si quidquam aliud, hoc ergo unde parandū erat? Procul dubio ex aliquo septem circularum. Priores quatuor cum sint ipsi etiam molles, mueri huic nō fuerunt idonei: quare ex posteriorum trium aliquo confieri debuit. Sed neq; ex horum ullo cōmodiūs fieri potuit, quam ex primo, ex Corneâ scilicet, tunicâ dictâ. Hoc ipsum autem est ostendere usum corneæ. Heic excurrit in admirationem Natura, ut confundat illos, qui stupiditatem illi objiciebāt. Quibus subinde occasionem dat tria in constructione corneæ reprehendendi, ut illustrior evadat ars Natura in construendâ alterâ tunicâ, choroide dictâ. Hæc enim solâ, ait, Promet hea nostrū providisse tribus incommodis illis. Et hoc ipsum est ostendere usum choroidis, qui ad numerum trium reprehensionum triplex est. His addit c. 4. alia Natura miracula, in cōstructione dictæ tunice nobis ob oculos posita. Cap. 5. de humore aqueo agit, multoq; spiritu, qui juxta cum dicto humore, inter crystallinum & corneam stabulat. Cap. 6. usum aquei illius humoris exponit, ac penè omnium oculi partium, tam internarum, quam externarum. Hæc ratione cū palpebras attigisset, docet c. 7. connexionem illarum cum ossibus cranii, quæq; sit substantia tarsi dicti, & quis ejus usus? Cap. 8. venit ad musculos oculorum, quorum usum, & numerum explicat. Hinc ad motum palpebrarum se convertit, & palpebræ superioris musculos ostendit, (sed ex alienâ sententiâ) cap. 10. ostensurus, cur inferior palpebræ musculos non habeat, adeoq; immobilis sit Vbi cum mentionem fecisset musculi illius in oculo, quem hodiè Circularē vocant: subinde c. 11. perscribit usum quatuor oculi partium in extimo oculi reliquarum, Encanthidos (dico) punctorum lacrymalium, glandularum & pinguedinis. Atq; heic finem se facturum fuisse scribit, nisi à nescio quo Deo in somniis sibi imperatum fuisset, exponeret causam, Cur nervi Optici in primo ortu à se invicem dissideant, deinde coeant, & mox iterum discedant? Hoc facit c. 12. 13. & 14. sub

701. cuius finem quæstionem movet contra operis huius perfectionem, ad quam respondet c. 15. seu ult.

C A P.

CAP. I.

704 **O**culos autem, quod loco quidem ediso.] In explicando oculorum situ refert se ad lib. 8. cap. 5. ubi docuit, Caput propter oculos esse factum, in quo etiam undique ita sint custoditi, ut rex à suis excubiis melius non possit. Hunc enim sensum affert τὸ φρεσίνδω, quo heic utitur.

Quod verò & in corporis parte anteriore.] In eodem situ refert se (quamvis obscure) ad lib. ejusdem cap. 6. ubi docuit, Nervos molles, qui iidem sensui faciendo sunt apti, non posse aliunde, quam ex anteriore cerebro (quod simpliciter aliàs Cerebrum dicitur) oriri. Quod huc pertineat oratio, fit manifestius ex eo, quod addit, Cur in posteriore capitis parte non sint oculi? Quia ex Cerebello, quod durum est, nervos molles, quales volebant, habere non poterant.

Inquam etiam movemur.] Hoc ex Aristot. est 2. Part. 10. ἡ ὄψις εἰς τὸ ἔμπροσθεν, inquit. ὁρᾷ γὰρ κατ' ἐνδύωσαν. ἡ δὲ κίνησις, εἰς τὸ ἔμπροσθεν. θεωροῦν δὲ δεῖ, ἐφ' ὃ ἡ κίνησις, Visio fit versus anteriora: secundum enim lineam rectam fit. Eodem modo versus anteriora motus est: praevidere enim oportet, quò dirigendus sit gressus. Hanc ob causam crystallinus non est, neque in centro oculi, ut Vesal. & alii volunt: neque in axe concentrica, ut contra Opticos ostendit Varolius 1. Anat. 4. Montaltus 2. Opticæ 10.

705. *Quemadmodum & quod duos esse.*] In causâ numeri pariter se refert ad ejsdem l. c. 10. itemque l. 9. cap. 8. ubi docuit, Gemina esse debere sensoria, ut læso alterutro, alterum sit in officio. Quod autem addit, se in sequent. dicturum de hæc re, videtur indicare id, quod heic cap. 14. docet de commoditate duplicitatis hujus sensorii. Commoditas est, ut acutius videamus. Hoc est, quod D. Aquapendens ait, in tract. de Oculo, duo sunt oculi, tum ad meliorem visionem, tum ad visionis conservationem, &c. quæ vide.

At enim hæc quoque ante.] Iterum l. 8. cap. 6.

Nec mirus, quod humor crystallinus.] Ibi-

dem, & præterea l. Meth. 6. Instr. odor. 3. 1. symp. caus. 2. expressè id ipsum affirmat, putà, Crystallinum esse partem principè. Probat autem tam heic, quam c. 4. assertionem suam, ex affectu, qui

ἰσχύμα ἢ ἰσχύσις, suffusio & cataracta, der Staat dicitur. Hic n. impedit visionem, quod inter corneam & crystallinum tunica quædam nascatur, quâ (ut

10 Chirurghi loquuntur) depositâ & depressâ, redit visus. De loco hujus tunicæ cū controversia esset inter Medicos Patavinos, præcipuè DD. Joa. Thom. Minadom, & DD. Franciscum Campanam, Præceptores meos, accitus fuit ab iidem Nursinus quidam, qui in præsentia magnæ studiosorum catervæ, oculum ovillum, suffusione laborantem, per depositionem jam dictam curavit, ut sic loquar. Apparuit autem post operationem Chirurgicam, suffusionem profus fuisse eò loci, ubi Gal. dixit. Huic rationi quid desit, legeris apud Montaltum modò citatum l. 2. c. 9. 706.

Vt à coloribus immutaretur.] Color enim est ἐνφύια oculi, ut suprâ docuit l. 1. c. 9. Intellige colorem, non solius crystallini album, sed & nigrum uveæ.

Nutriti ex ipso sanguine non licebat.]

30 Quia meminerat crystallini, docet, Quæ sit ejus, unâ cum vitreo, nutritio? Vtrumque nutriri vult, non per propria vasa, sed, vitreum quidem per vasa illa, quæ tunica retiformis subministrat: Crystallinum autem, ne per vasa quidem, sed à vitreo. Hoc vocat ille, ut dixi, nutriri per διάδοσιν. Quâ in re consentiunt illi penè omnes: solus D. Aquapendens dicti tract. p. 3. c. 6. solidè refutat, nisi amor me decipit. Est autem hic usus vitrei apud Gal. Alios legeris apud dictum modò Aquapend., Casserium, Montaltum, alios.

A corpore ipsum ambiente.] A nutritione humorum oculi venit ad tunicam dictam retiformem, quam initio.

CAP. II.

50 *Latius describit. Primum autem affert rationem nominis, quæ est, quod ἀμφιβλήσσω, recti sit similis. Deinde dicit, quæ sit substantia ipsius. Reverà, inquit, non est tunica, sed pars cerebri. Quamobrem supra etiam l. 8. cap. 6. partem, quin*

οὐσίαν εἰδικρινῆ τῆ ἐγκεφάλου, substantiam cerebri genuinam seu puramputam vocavit. Eadem ipsius doctrina est 7. sent. Hipp. 4. ubi ait, si totum extrahas, conerisque in unum simul confundere & cogere, cerebrum procul dubio videbitur. Siquē alicui ostendas, qui, unde id sumtum sit, collectumque non viderit, partem cerebri sine ulla cunctatione esse affirmabit. Tertio, usum duplicem proponit, quorum primus & maximus sit, ut alterationem crystallini deferat ad primum sensorium: alter & minus principalis, ut vitreum humorem alat, siquidem majora, inquit, qua pro mole sua vasa habet.

708. **N**am cum nervi omnes.] Ex hac oratione, cui non dissimilis est alia l. 9. cap. 8., licet comprobare modum nutritionis nervorum, alibi à me propositum. Quia enim Galen docet, & sensus testatur, cum omnibus nervis elabi portionem tenuis meningis & consequenter vasa quoque illi intertextata: non est difficile intellectu, quid vasa faciant? τρέφουσιν, inquit l. 9. nutriunt. Hoc quia in oculo est clarissimum, & docet id Hipp. l. de Locis in hom. t. 5. & 7. an non licet nobis argumentum capere ab unâ parte ad aliam? Certè, Galen. videtur fecisse l. 9. propter causam (credo) ab ipso datam, infra libr. 16. cap. 4. quod nervorum inter se non sit differentia. πάντη γὰρ ὁμοτιμά ἐσιν, inquit, omnes sunt eiusdem ordinis. Omnes igitur quia sunt ejusdem cum cerebro speciei, 2. Ex Anat. 11. substantiæ, 1. Mot. musc. 1. naturæ, supra l. 8. cap. 6. adeo ut quidam singulos nervos aut sint vocare parvum cerebrum (ideo, credo, quia Galen. nervos sæpè, hoc ipso etiam cap. vocat δροφύσις τῆ ἐγκεφάλου, ramos cerebri:) necessario concludendum fuerit, non posse nutriri alio alimento, quam in cerebro alterato, purificatoque. Et quam aliam rationem dabimus, cur in cerebro quidem tot & tantas machinas pro purgandis excrementis fecerit Natura: in spinali medullâ, quæ alterum est cerebrum, ut audiemus, nullas prorsus? Præterea, cum in nervos vasa nutritoria non eant: quo alio nutriri possent modo,

quam hoc? Nunquam certè Galen. mihi persuaserit 2. Fac. nat. 6. è vicinâ parte trahere posse. Allabens enim ad extimam nervorum superficiem sanguis, in thrombum potius concresecet, quàm in minimas ejus particulas assumetur. Adde, Galen. supra dixit l. 9. 709. cap. 4. Omnes partes habere facultatem trahendi materiam sibi propriam: non posse autem trahere è longinquo, aut magno intervallo, nisi quodpiam extrinsecus accedat adjumentum. Heic negabo 1., ullum sanguinem posse dici nervis δικεῖον, proprium, nisi qui in cerebro sit alteratus, ut dixi. 2. ullum alium sanguinem trahere posse, quia cum nullo alio continua habent vasa, quàm cum cerebro. 3. ullum alium propinquorem illis esse, quam qui in cerebro, ob eandem causam. 4. habere ullum extrinsecus adjumentum, quo possint trahere ex aliis partibus. Quod enim hic dicendum est, τὸ πρὸ ὧθεν, καὶ διαμέκρη, quibus verbis Galen. utitur, absque dubio intelligenda sunt cum vasorum societate. Ubi ubi enim vasorum communio non est, ibi ne somnare quidem licet alimenti tractionem, licet partes ipsæ adjaceant sibi. Nervi crurum, v. g. quia cum venis & arteriis crurum non communicant, non possunt inde quidquam boni habere. Ut valdè mirer, doctum quendam virum velle mihi persuadere, Non solos nervos esse, sed multas alias partes, quæ nutriantur sine venis. Eia age, dic soles, quæ, quales, quantæ? Quin immò unica mihi sufficiet. At tu, quia nullam affers, & gratis vis me tibi credere, abi, & quære alium, qui credere tibi volet. Ut in hortis (inquit tandem) rivi non derivantur in omnem partem, ut facti rivuli particulatim ad omnia perveniant, & tamen aquæ irrigationem veluti nutrimentum sentiunt omnia, per διάδοσιν dictam Galeno: ita heic. Acceptarem, si simile esset in iis, in quibus esse debebat. Sanguis enim ab aqua differt, quod extra sua vasa non sit amplius sanguis. Hinc verò etiam illud absurdum orietur, vasa, capillaria dicta, frustrâ esse facta. Sed satis sapientibus: mihi quasi in sublustrino nocte hæc visa sunt, quibus meliora sibi

ra si fortè occurrent aliis, ea proferant. Ego enim è meo penu sine invidiâ erogo, quidquid sub manum venit, quod circulo eruditorum non prorsus indignum videtur. Si hoc insolentius, ne cum aliis fileam.

710. *Quin & ex hâc ipsa Choroidè tunica.]*

A retiformi tunicâ trãsit ad choroiden, de qua pariter tria docet. 1. affert rationem nominis, atque ita vocatam fuisse, ait, quod plurima in se contineat vasa, non secus ac *χορροϊόν*. Notum est autem *χορροϊόν* esse fœtus involucrum internum, quod hepar uterinum, seu placentam uterinam hodiè vocatum includit, ut in Variis ostendi. Et habet hoc nomen cum matre suâ commune, si meminimus, quæ supra l. & cap. 8. de tenui meningè dicta sunt. Habet verò duo alia etiam nomina, ut mox docebit Galen. 2. Appellatur enim *κωανή*, *carulea*. à colore, de quo amplius in seq. Appellatur & *ραγροειδής*, *irregularis*, à lævitate ejus externâ, & asperitate internâ, ut acinus uvæ se habet. 2. docet, quæ sit substantia ipsius. Non enim dicitur tantum tunica, ut retiformis, sed reverà etiam est, prorsus ut mater. Illi vid. ut implicantur vasa quamplurima, per substantiam cerebri moxitura: ita huic vasa sunt innumera, quæ in retiformem absumuntur. 3. usum proponit duplicem. Primus est, ut vasa afferret, ceu dictum est. Alter ut faceret, quod nomen jubet, operiret & amiciret subjectas sibi partes. Verum & de his duobus usibus & de aliis dicitur fusius in duob. seqq. capp.

711. *Quo loco admiranda est.]* Excurrit Galen. in admirationem Naturæ, quàm illa fuerit solers & provida in oculi tunicis fabricandis ex nervo dilatato, quippe, quod in hâc parte tantum fit, & in aliâ nullâ. Præcipuè autem retiformis constructionem (quam videre potest apud illum, qui volet) commendat.

Ut palpebrarum pilis similis.] Hinc nata est Vesalio Ciliaris tunica, quam Ciliare ligamentum vocavit Fallopius. Hujus usum Galen. ait esse *ἀπιχρῆν τὸ πρὸς τὸ ὑέλαιδες*, *prohibere, ne humor vitreus magis versus anteriora repat.* Hac ratione omnium optimè fecerint illi, qui nec tunicam, nec ligamen-

rum vocat, sed interstitium ciliare. Quilibet, quod volet, amplectatur, ubi oculis rem ipsam usurparit. Mihi enim videtur, fieri hæc vestigia nigra ex necessitate & sine ullo usu. Quod autem Galen. dicit, officium est ipsius substantiæ choroidis, aut si ita vis, retiformis.

Durissima quidem illi.] Consentio 712.

J. Alexandrino dicenti, Interpretem corrupisse hunc locum. Quod enim in Græco dicitur duobus verbis, *τῷ μαλακώτατον τῷ σκληροτάτω*, hunc habet sensum: Humorem vitreum mollissimum, mediantibus tot corporibus, quot dixit, unitam fuisse tunicæ durissimæ, Corneæ. Hanc enim solam intelligo. Et hæc sensum habent planum, contra quæ ea, quæ Calaber inserit, licet quidam

authoritate veteris Codicis fulciant.

Ad eundem circulum sexta quedam.]

Ex his verbis fabricavit Columbus l. 10. Innominatam suam tunicam, aliis incognitam, ut loquitur. At Galeno fuisse cognitissimam, patet tum ex his, tum ex iis, quæ infra c. 3. & 8. repetit.

Septima autem præter has est omnino alia.] Fortè libenter videas censum septem illarum *συμφύσεων*, *infectionum*, quarum etiam in argumento mentio! Mihi videtur, 1. esse, retiformis ad crystallinum, 2. ejusdem ad vitreum. 3. choroidis ad retiformem, 4. ejusdem ad crystallinum, 5. Corneæ ad subjectas partes omnes, 6. Innominatæ ad corneam, 7. Adnatæ ad ossa cranii. Hanc, quia ex perioftio nascitur, perioftii circulum vocat postea. Hæc enumeratio si displicet, vide, an placeat illa, quam Car. Stephanus habet 3. Anat. 11. Huic se opponit Ingrassias 1. Tumor. 2.

Appellatur porro locus hic.] Ad septem hos circulos videtur Galen. referre diversitatem colorum, non unius oculi tantum, sed & diversorum hominum. Ego qui novi, quantæ sint in hoc negotio difficultates, sequor Vallesium, Com. in Artem. Idem penè sentit Laurentius 4. Anat. quæst. 19. & Bauhinus 3. Theat. 39.

CAP. III. IV. V. VI.

AT non ea duntaxat sapientia.] 713. Post qualemcunq; explicationem

tunicarum & humorum oculi, denuò incipit agere de iisdem, tanquam qui in admiratione operum Naturæ nunquam sibi satisfaciat. Ab initio instituit pulcherrimum ratiocinium de tunicâ Corneâ dictâ. Cum humor crystallinus (vult dicere) qui est pars princeps, sit mollis, ideoque opus habeat tutelâ, ne ab extrinsecus incidentibus lædatur: quid fecit Natura? reliquitné sine tutela? Non, profecto. Sed cum tutela illa debeat ita comparata esse, ne pelluciditatem crystallini vitiet: fuitné ibi quoque sui memor? Certè fuit. Quare cum formandum esset propugnaculum ex septem dictorum circularum, in Iride cœuntium, aliquo; primi autem quatuor essent inepti: fecit ex posteriorum trium primo, Cornea, inquam, quæ illud jam præ aliis peculiare habet, quòd ambit omnes subjectas partes. Sed quomodo fecit? Cum tunica esset densissima, ideoque densitate sua obfutura lumini crystallini; qua parte erat opus (antereiore scilicet, qua opponitur foramini choroidis, de quo mox) fecit *περατωσίων τῶν εἰκρινῶν διέξομῶν τε καὶ λελεπισμῶν κέραι, fecit, qualia sunt cornua, accuratè rasâ & attenuata*, uno verbo, Perspicuam. Et hinc (inquit) illi, qui periti sunt rerum Anatomicarum, vocarunt *κωροειδῆ, corniformem seu corneam*, manente nomenclatura hucusque. Vocatur tamen eadem à substantia *σκληρῆ* quoque, *dura*, à barbaris sclerotica. Quin dirimitur in duas, diciturque anterior & lucida pars, Cornea: posterior & obscura dura seu Sclerotica.

714 *An igitur, quemadmodum Natura.*] Admiratione solertia, quam Natura nobis in cornea exhibuit spectandam, abreptus, invelletur in illos, qui conviciabantur Naturam, quasi nihil rectè fecisset. Vocat autem Promethea, quod illius sit *προμηθεΐδου προ-videre*, ne secus quid fiat. Fabulam de Prometheo & Epimetheo, fratribus diversissimi genii, vide apud Platonem in Protagora, & Hesiodum (quævis ibi paulò aliter) initio lib. 1. *εγγρων καὶ ἡμερῶν*, apud Servium etiam, in il-

lud Virgilio Eclogâ 6. *Caucasæque refert volucres, furtumque Promethæ.* Ibidem Mythologia est, quemadmodum etiam apud Natalem Comitem l. 4. cap. 6. ubi (modò ad manus tibi sit editio 1605. Gebennis, seu Genevæ Allobrogum facta) cognoveris hoc etiam, quasi mantissæ loco, Promethea hunc Ethnicorum videri esse Abelem, quem ex invidiâ miserè afflixerit frater Jupiter seu Cain. De arâ ipsius vide sis Brodæū 1. Misc. 18. de cultu, Stukium in sacrif. gentil. fol. 106.

At verò tria alia necessariò.] Abusu 715. Corneæ transit artificiosissimè ad usus choroidis. Quod enim ceteri oratores faciunt, ostendit naturæ hostibus alterâ manu arma, quibus uti possint: sed ostendit ideò, ut alterâ iterum extorquere possit, quo victoria sit gloriosior. Siquidem (dicit) ita facta est Cornea, ceu dictum est, quid vobis videtur, annon gravissimè cespitavit Natura? Tamen dura tunica, quomodo nutrietur? Quomodo duritiæ suâ non lædet crystallinum? Tam verò splendida, quomodo non officiet splendore suo splendori crystallini? Certè (inquit) hæc tria erant mala, Epimetheo inevitabilia: At Prometheo nihil dabant negotii. Quo ergò tandem cavit ille modo? Molitione unius folius machinæ. Et cuius? Tunicæ alterius, quam *χωροειδῆ* jam sæpè vocavimus. Hæc enim quia non minus, quam mater (tenuis meninx cerebri) abundat plurimis vasibus, nutrire potest corneam. Hæc eadem, ne duritiæ suâ obesset, spacio satis magno versus anteriora fuit abducta, atque interposita duo corpora, spiritus multus, & humor aqueus dictus. Hæc eadem, quia partibus quibusdam est nigra, quibusdam cærulea, prohibet discussionem splendoris, crystallino proprii. Atque hi sunt tres usus choroidis.

Vna duntaxat machinâ correxit.] Vide 716. tur alludere ad proverbium, *θεὸς δὲ πρὸ μηχανῆς*, de quo supra l. 3. c. 1.

Nisi esset mihi exploratum.] Eorum quæ dicta sunt, quædam resumit, latiusque explicat, & inter alia præcipuè tertium & profremum de nigredine choroidis.

rōidis. Hujus medelæ necessitas cum dupliciter demonstrari posset, *ἡ δὲ τῆς ἕξωτος λόγους, demonstrationibus* (sic ego intelligo) *Mathematicis opticorum*, & sensu : omittit priorem rationem, fortè ob causam infrà cap. 14. dicendam, utiturque posteriore tantum, ut elabi non posset adversarius, nisi ad Pyrrhōnios abire malit.

Quantum certè Xenophontis milites.] 10
Primum exemplum, quo probat, Magnam splendorem externum, corrumpere splendorem internum oculi. Est autem acceptum ex libr. 4. expeditionis Cyri Minoris in Persiam, ubi dicitur, Quosdam ex militibus, in altissimâ nive iter facientibus, excæcatos fuisse, quosdam amisisse pedum digitos. Utriusque rei recentiores historias videris apud Simlerum 20
Com. de Alpibus. Multorum artus (inquit) vi frigoris amburuntur, atque aliis aures aut nares, nonnullis manuum aut pedum digiti, atque etiam ipsi pedes vi frigoris obstupescunt & pereunt. Multi oculos ex perpetuo nivium usu amittunt. De oculis speciatim scribit Olaus Magnus l. 1. cap. 19. frigus illos amburere. Et mox: 717.
Frigore lupi suppolares oculis aliquando 30
privantur. Et licet non negem, quod cap. 22. ait, frigus, nivemque tam esse oculis inimicam, quam vel acetum dentibus, vel spina pedibus: cenfeo tamen, fugisse illum veram rationem, putà, non frigus, sed nivem, & hanc, non quâ frigida, sed quâ splendida, tam esse oculis adversam. Porrò apud Xenophontem afferuntur utriusque mali remedia. Cæcitatibus quidem, *ἢ* 40
τις μέλαν πῆχων πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν πορῶσιτο, si quis nigrum quid oculis prætendat, itaque pergat in itinere: Putredinis autem (ita enim ibi vocatur) ἔλκυσ κενόιτο, καὶ μηδέποτε ἡσυχίαν ἔχει, καὶ εἰς νύκτα πολλοῖσιτο, si quis in perpetuo sit motu, & de nocte calceos solvat. Præter hæc, quæ alia habeant Helvetii nostri, videre est apud eundem Simlerum, qui hunc locum laudat.

Arbitror etiam nunquam audivisse, Dionysium.] Alterum exemplum de Dionysio, Tyranno Siculo, quod hactenus apud nullum alium autorem inveni. Captivos (inquit) suos habe-

bat in loco obscurissimo: postea educerat in locum alium splendidissimum, itaque corrumpebat illis visum. Causam quis dixerit ex l. sympt. caus. 6. Quod in minimo tempore visus noster à solis splendore patitur, id non nisi in plurimo sentit, ubi omnino nullum splendorem vidit, sed in profundis tenebris est versatus, &c. quæ vide, & adde, nî grave est, jucundissimam dissertationem. Camera-rii 1. συμμικτ. 4.

Missæ igitur hæc facientes.] Quia 718.
pervicaces esse poterant adversarii, & elevare fidem historicam, deserit hoc genus probationis, & affert tertium exemplum è communi hominum vitâ desumptum. Pictores (inquit) cum in coriis (præcipuè albis) pingunt, sentiunt sibi lædi visum: ideo apponunt oculis colores cæruleos & fuscis, sentiuntque minus molestiæ. Petiverunt verò illi hoc medicamentum è naturâ.

Atque etiam ophthalmia laborantes.] Quartum exemplum ab iis, qui lippii sunt. Ii enim cum debiles habeant ex morbo oculos, & à lucidis valdè, valdeque splendentibus graviter afficiantur, contra à fuscis, cæruleisve minus: velum sibi parant fuscum, cæruleumve (apud nos ferè viride) quod color ille minus dissipet spiritus. Novifœminas, quæ ex usu conopéorum alborum vehementer laborant oculis. Quin tam est ille color debilioribus oculis inimicus, ut Practici vetent in lippitudine uti lineis albis ad abstergendum. Quod nuper cum magno meo commodo expertus sum ipse in me, meisque domesticis.

Eodem accedit] Quintum. Qui è lon- 719.
gino aliquid agnoscere volunt, apposita ad supercilia manu, aut aliquâ aliâ re, umbram sibi faciunt, *ἵνα αἰκινήσεις ὁρῶσιν, ut species visibiles recta ingrediuntur oculos*, inquit Arist. 5. Gen 2. Eodem facit quod idē ait ib. c. 1. Causam, cur longius prospiciant quidam, esse, positum oculi profundum. Ita enim *ἢ κινήσεις μὴ σκεδάννυται εἰς ἀχανές, ἀλλ' ὁρῶσιν, motus non latè dissipatur, sed dirigitur recta.* Item, quod ibidem docet, Non tantum *τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν*

χειρα, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὸν βλέποντας, eos, qui manum apponunt, sed & qui per fistulam aut tubum cernunt, & longius prospicere, & differentias melius internoscere. Addit, ἐκ τῶν ὀρυγμάτων καὶ φρεατίων ἐνίοτε ἀέρες ἐν τῇ ἡμέρᾳ δηλονότι ὀρώσιν, stellas aliquando in ipso die manifeste vident, qui puteos fodiunt. Mihi intuenti illud δι' αὐτὸν, per canallem, sub mentem venit, an non indicet Dioptram illam Belgicam, das Fernglas / cujus beneficio tam mira observantur in corporibus cælestibus! Certè, rem novam non esse ostendit Joan. Baptist. Porta (is creditur nostro seculo iterum reduxisse) exemplo speculi, sive specilli potius (ut loquitur) Ptolomæi, quo per sexcentena millia pervenientes naves conspiciebat. Et Strabo quidam, ut Cicero loquitur, è Lilybæo, Sicilia promontorio, exeunte classe è Carthaginis portu, etiam navium numerum dicere poterat. Videri hac de re potest Porta. l. 17. Magiæ cap. 11. Plinius l. 7. cap. 21. Cic. 4. Acad. quæst. Solinus c. 6. Val. Maximus l. 1. circa finem. An utrobique tale quid fuit, quale in Pharo Alexandriae Egypti vidit Benjamin Tudelensis in Itinerario suo? Quo dato quiescere possit Brodæus 7. Miscell. 8.

720. *Quin & in magnis solis defectibus.* Sextum. Majus lumen obscurare minus, ostendit ex Tucydide. Is enim scribit l. 2. belli Peloponnes. Calendis lunariis (id est in interlunio, quo aliàs fieri talia solent) solem defecisse post meridiem, & ita quidem, ut nonnullæ stellæ fuerint conspicuæ. Hoc ad annum Mundi 3545. Funccius refert. Idem, quemadmodum Bucholtzerus & alii, similes Eclipses referunt in Annos Christi 240. 540. 695. 775. 880. 1154. 1241. 1252. 1255. Verùm, quod docent Mathematici, cum totales quidem Eclipses fieri possint, sed ita, ut non nisi momentaneæ sint: quæ verisimile est, stellas apparere posse? Amplius, quæ verisimile est, tantas fuisse aliquoties tenebras, ut lucernæ accenderentur, avesque ad sua quietis loca se reciperent? Respondeo, Alia est ratio apparitionis stellarum, a-

lia tenebrarum. Stellæ apparent aliquando, non omnes, sed planetae quidam, etiam Venus, quæ tamen ultra quadrantem à sole abesse non potest: quamvis Eclipsis sit nulla. Est igitur fallacia, μή παρὰ τοῦτο, non propter hoc. Tenebræ fiunt aliquando, etiam alio tempore, quam quo Eclipses fieri possunt, vel quia vapores à sole attracti, adeò spissi sunt, ut visus intercipiatur, vel quia maculæ solares sese interponunt, ut docet recentior observatio. Hæc accepta fero, partim Scaligero, Contra Cardanum Exerc. 79. n. 3. partim τῶ ἐν ἀγίαις Mathematico insigni, D. M. Joan. Prætorio, Præceptori & collegæ amantissimo, nec non successori ipsius dignissimo, D. Petro Saxonio, quem, unà cum præceptore, honoris causâ nominò.

Sed & ex puteis profundis.] Septimum. In puteis aliquando apparent stellæ. Collum enim facit umbram. Hæc de re jam dixi ex Aristotele, ex quo addo aliud huic non dissimile, τὰ ἐπιτὸς ἔχοντα τὰ ὄμματα ἐν κοίλῳ κίμβρῳ, ὁρατικὰ τῶν πόρρωθεν, διὰ τὸ τίλι κίνησιν μὴ σκεδάννυσται εἰς ἀχανεῖς, ἀλλ' ὀυπορεῖν, qui oculos habent profundos, vident longè distita, quod motus radiorum non ita dissipentur, sed rectà viâ proficiuntur. Nota, Servium de hæc re explicare ænigma Virgilianum, *Vbi tres pateat Cæli spacium, non amplius ulnas?*

Atque etiam solem ipsum.] In solis defectibus (& hoc octavum est exemplum) si quis contentius illum intueatur, excæcabitur. Et hoc modo quidam ex imprudentiâ excæcati sunt (inquit) aut certè valdè læsi, quod de se ipso conquerentem audivi D. Prætorium jã laudatum. Ego apud Funccium inveniò Constantinū VII., qui fuit Leonis IV. filius, Cōstantini VI. seu Copronymi nepos, oculos amisisse ex intuitu Eclipses, per 17. dies durantis, & postea fuisse occisum. Verùm, quia zonaras tom. 3. scribit, Obscuritatem solis (non enim vocat Eclipsin) secutam esse excæcationem: & verò quia alii alia de morte ejus dicunt: non habeo, quod affirmem,

mem, præter id, quod idem ait zonaras, Contigisse illi hoc infortunii post quinquennium, eodem die, quo ipse patruo Nicephoro oculos eripuerat. *Θέμις ἡδὲ Θεμίση.* Dubitet aliquis, Quo-modo tot dierum Eclipsis possit fieri? Ego paro mihi responsum, partim exiis, quæ ex zonarâ dixi, partim ex verbis Cedreni, qui cum, Justiniano Imp., simile quid accidisse scribat, his utitur. *Ἐν τέρτῳ τῷ χρόνῳ ὁ ἥλιος, ὡσπερ ἡ σελεύη, χωρὶς ἀκτῖνων πλὴν ἀγγλῶν ἐσύγναζεν, ἀπώπαιτον ἐν αὐτὸν, ἵππὶ πλείστον ἐκλείποντι ἐώκει, Ἐῶ* *tempore sol, non minus, quam luna, sine radiis tristabatur abscondito splendore suo, toto anno ut plurimum similis ei, qui Eclipsin patitur.* Tale quid accidisse sub Augusto, autores sunt Xiphilinus & Plinius l. 2. cap. 30. Ex Annalibus Constantinopolitanis & Nauclero refert Willebrordus Snellius, Mathematicus Batavus, in Dissertatione suâ de maculis solaribus, Anno 790 solem per 18. dies ita obtenebratum fuisse, ut naves in mari oberrarent. Idem refert anno 1547. solem fuisse pallidum per totum quadriduum. Hoc Scaliger etiam habet l. 5. magni operis, quâ de anno cædis Cæsaris. An idem dicendum de obscuro illo biduo, quod Cic. 2. de Nat. deor. ad eruptionem Ætneorum ignium refert? Quæ causâ hujus rei? Vapores vix amplius locum merentur, postquam maculas, de quibus dixi, produxit, Christophorus Scheinerus, Mathematicus Ingolstadiensis. Is enim est Appellesille post tabulam, non Galilæus Galileius Mathematicus Patavinus, quod doctos quosdam credidisse, audio. Tu adi Scaligerum, quo loco dixi, & intelliges, solem aliquando obtenebrascere absq; defectu.

723. *Sin verò naturalius quidpiam.* Qui fit, inquit (est autem hoc nomen & ultimum) quod lucerna, aut alia quædam minor flamma sub sole, aut ad majorem ignem posita, marcescit & extinguitur? Quia majus lumen perdit minus. Idem observare licet, si quis lumen ab alio lumine sumere velit. Si enim id, è quo sumere vult, sit satis insigne, præcipuè si scintillet, ob alimenti copiam, alterum

extinguitur statim, nisi satis altè finas excrecere in conjugio alterius flammæ. Idem accidit, si quis ex foco luculento petere velit. Quamdiu enim tantillum est, non potes auferre vivum.

Non possum equidem cæruleum hunc colorem.] Exclamatio, quâ simul excusat multitudinem exemplorum, simul absolvit se ab hoc tertio seu postremo, aditumque sibi parat ad alterum, cum inquit,

Nec minus eo admiror.] Postquam enim nigredinem choroidis magnificè extulit, incipit jam denuò commendare solertiam, quâ cavit Natura, ne Crystallinus, humor mollissimus, lædatur à Corneâ, tunicâ omnium aliarum durissimâ? Interposita (inquit,) inter utrumque corpus tunica, exteriori quidem superficie est *πυκνή, densa*, ne quidquam à corneâ patiatur: interiori autem habet *τραχύτητα Ἰπιτραφεύσαν, naturalem, & quasi innutritam villositatem & mollitiem*, quâ spongix madidæ (hanc vocem addit cap. 6.) instar fovet crystallinum. Hoc voluisse Galenum, docet me primum contextus, qui ostendit, *πλὴν τραχύτητα, asperitatem*, explicari per *δασύτητα, μαλακότητα καὶ ὑγρότητα, villositatem, mollitiem, & humiditatem*. Quamobrem locum non habet illa asperitas, de quâ Interpres cogitavit. Deinde compellit me hucus sensus contrarius. Cum enim choroidis substantia debeat esse talis, quæ non lædat crystallinum, quomodo subsistere potest *τραχύτης* illa, cui opponitur ἡ *λεϊότης, levitas*? Et omninò ἡ *δασύτης* infert asperitatem illam, quæ apud Plutarchum est *τῆς κροκίδος, te-le recens facta*. Infert etiam similitudo, ob quam *ραγοειδῆ, uviformem*, dictam esse, Gal. ait. In acino enim uvæ illa est asperitas, quam descripsi.

His omnibus admirabilius est.] Interponit quartum usum choroidis, non quatenus vel substantiam habet talem, vel colorem: sed quatenus antè est perforata. Nisi enim (inquit) foramen hoc esset, omnia alia, tanto cum apparatu facta, frustra

erant. Species enim visibilis, nullatenus contingere posset crystallinum, abs quo contactu visio non fit. Hoc quare tam angustum sit, vide rationem opticam apud Varolium 1. Anat. 4.

Vt igitur neque per hoc foramen.] Occurrit tacitæ objectioni, quâ dici poterat, si crystallinus est nudus anterior, ob foramen choroidis, de quo loqueris, quomodo provisum est illi per ea, quæ hæcenus sunt dicta? Respondet. Hæc vel maximè locum habent reliqua duo auxilia. Abductio corneæ, & interpositio duorum corporum, humoris aquei & spiritûs, quorum ab initio brevem textit historiam, mox autem, ob rei obscuritatem, latius diducit & explicat.

726. *Cujusmodi in ovis reperitur.*] Hinc sumpta est ratio appellationis (plerique ad Aëtiûm referunt) quâ & hic & alibi dictum ὑγρὸν λεπτὸν καὶ καθ' αἶρον, ἢ ὑγρὸν κατὰ τὴν κόρη, humor tenuis, purusque, humor ad pupillam, vocatus fuit ὑγρὸν ὀσείδες ἢ ὀσείδες, humor albumineus seu albugineus. Est enim (ut testatur D. Aquapendens) commodior appellatione humoris Aquei, ut vulgò vocatur ex Introductorio, seu Medico Gal., quia habet consistentiam quandam, quæ non sinit illam facilè dilabi. Quæ res quam insignem utilitatem habeat, docet idem, Ne videantur omnia esse mobilia.

Sic quidem res habet: eget tamen.] Licet (inquit) quæ de duobus interjectis corporibus dicta sunt, ipsissima sint veritas: propter illos tamen, qui putant, omnia Naturæ opera esse in obscuro, neque sciri posse, ad quam actionem, usumve singula sint comparata, oportet paululum immorari. Resumit igitur, primùm Corneæ conformationem, deinde humorem aqueum, spiritusque.

727. *Tunica igitur hæc Cornea.*] Corneam, inquit, non esse exactè sphericam, sed, quâ parte choroidis foramen est, paululum produci, dupliciter probare licet, sensu & ratione. Sensu ita. Is enim in Anatomicis docet, quâ parte Iris est, seu conjunctio septem oculi circulo- rum, corneam crystallino esse vicinissimam, deinde verò paululum abscedere, adeoque ita amplificari, ut, quâ parte centrum pupillæ illi opponitur,

plurimum absit. Ratione ita. Cum *χρυσμα*, *suffusio* dicatur affectus ille, quando inter crystallinum & corneam puita concrevit in duritiem tunicæ cujusdam naturalis; artifex autem qui illam deponit, *der Starenstecher* / instrumentum immissum latè circumducatur, sursum, deorsum, huc, illuc, neque tamen lædat, vel corneam, vel crystallinum: quivis intelligit, notatu dignum spacium inter utrumque esse. Vide iterum rationem opticam apud Varolium l.c. Ego hoc etiam addo, Abscisâ in Anatomicis corneâ, pars anterior lucida manifestè concava est. Ut verisimile sit, illum, quicumque autor est Dioptræ Belgicæ, cujus pridem memineram, didicisse hinc, primum vitrum, quod oculo apponitur, debere esse concavum. Verùm hac de re Keplerus & alii viderint.

Quod autem inter crystallinum.] Duo dicta corpora interponi, (inquit) probare licet dupliciter, in genere, & in specie. In genere tripliciter 1. enim opponit oculum viventem mortuo. Oculus vivens, quia turgidus est, & tentus; oculus contra mortuus, quia latus & flaccidus: oportet aliquid sit, quo præsentè, ille quidem tendatur, hic autem laxetur. 2. opponit oculum juvenis oculo senis. In oculo juvenis pupilla satis latè patet, & cornea est benè tenta, profusaque sine rugis: at contra in oculo senis pupilla est angusta, & cornea adeò rugosa aliquando, ut quidam malè, quidam nihil videant. Quid verò causæ sit, quam quod ibi quidem corpora quædam tenuia adsint, quæ visionem promovent: hæc absint & impediunt? Arist. 5. Gen. 1. ad solam oculi in senibus siccitatem refert ὡς περὶ γὰρ καὶ τὸ ἄλλο δέρμα, καὶ τὸ ὄμματος ρυτιδίζεται καὶ παχύτερον γίνεται γηρασκόντος, ut enim universi corporis cutis in senes sit rugosa & crassior, ita oculi quoque. Nam corneam ille appellat δέρμα, τὸ ἐπὶ τῆς κόρης, cutim, quæ pupillæ instrata est. 3. opponit oculum integrum, sed ad Anatomicum exercitium præparatum, oculo dissecto, & probat, non alterutrum tantum, sed utrumque corpus ibi esse. Oculus integer est rugosus: adeò perit aliquid, quod faciebat modò tentum. Oculus dissectus profusus sit flaccidus: quia effluit ad sensum humor

humor aqueus. Quare, si corneam, ab aliis separatam, distendas, videbis maximum spacium, quod testabitur locū utriusque. In specie probat 1. de spiritu. 729. Si enim alterum oculum claudamus, alter fit major, non certe aliunde, quā ab influente spiritu. Hoc 7. Sent. Hipp. 4. etiam urget. Et monoculi distinctius quidem vident minuta. Sed plura non vident, quo se alioquin solantur 10 miser illi. An idem accidit jaculatoribus, altero oculo conniventibus: In Anatomis exercitijs si ab internis partibus choroidem infles, foramen ipsius dilatabitur ob eandem causam. In senibus quibusdā pupilla corrugatur (Φθίσιν vocant morbum) ob defectum spiritūs, defūper influentis. Ita in quibusdā non senibus accidit idem, non in utroque oculo, sed in alterutro tantum. Tum vero, quam facilis est dignotio affectūs ex altero & sano oculo tā difficilis est in senibus, in quibus uterq; oculus est affectus. Addūt alii ex Alexandro Aphrod. 1. Problem. 6. si quis oculos fricet, videt flammulas quasdam micantes. Hę vero sunt spiritus visōrij, frictione attenuati, ardentes quasi in aërem, prodeuntes. Ita (quod testatur Gal. de seipso, in de Sentent. l. c., & exscribit idem 1. Probl. 69.) expergefactis è somno lux versatur ante oculos. Hęc nihil aliud est, quā spiritus, per somnum retenti, & condēsati, iamq; ἀθρόως confertim effluētes. Eādē ob causam quidam per noctem vident, ut de Tiberio Imp., Scaligero utroque, Julio Cæsare patre, & Iosepho Iusto filio, M. item Antonio Sabellico, alijsque scribitur. De his vide Ios. Scaligerum, in vita patris, f. 49. Pieriū, Hierogl. l. 23. 2. de humore aqueo, & quidē dupliciter, primum, quia compuncto oculo effluit. In curatione, putā suffusionū, aut alioquin in vulneribus, quale fuit, quod describit Langius 1. Epist. 7. quin Gal. ipse 1. Sympt. caus. 3. Deinde, quia in exercitijs Anatomicis manifeste, & ab alijs distinctus, cernitur.

730. *Adeum sanè modum & cribrorum.*] Ex corio facta fuisse veterum cribra vel hinc patet, quemadmodum etiam ex 2. Simpl. 5. & 6. Idem Cic. testatur 2. de Divin.: Quasi vero quidquam interfit, mures diem ac noctē aliquid rodentes, scuta an cribra corroserint. Clarius A-

pulejus, 3. Metamorph. extr. Aspernati latrones clamorem meum absoum, cædentes hinc inde miserum coriū, nec cribris idoneum relinquunt. Postea ex alijs etiam materijs facta fuisse, Plinius nobis est autor l. 10. c. 11. Cribrorū genera, inquit, Galli è setis equorum invenere, Hispani è lino excussoria & pollinaria, Ægyptus è papyro atque jünco. Vide Grapaldum 2. de part. ædium c. 11. Laternas quoque ex Corio factas fuisse, non semper ex cornu, ut de Plauti Amphitruone cēsant docti, pbavero ex Arist. 5. Gen. 1. ubi ait, Laternas nō lucere, si ex corio non perspicuo factæ sint.

Propter tenuis humoris inopiam impensius laxata.] Mirū, quomodo ἐνδεια τῆς λεπτοῦς ὑγρότητος possit χαλαρῆν? Videtur enim contrarium effectum debere inducere, quia sermo est Gal. de Angustia pupillæ. Profecto, quæ fiunt laxiora seipsis, fiunt etiam ampliora. Hoc in præsentī negotio, si non aliunde, certe ex verbis præcedentibus, quā similitudo de cribro, probaverit aliquis. An igitur ἀντὶ τῆς χαλαρῆς legendum est ἐνεργηθέντος? Nā de siccatione pupillæ satis multa dicuntur in seq. An potius expositione opus habet vocabulum, laxari pupillam, cū non amplius ita tenditur? Deficiente. n. humore minus illam tendi, difficile non est intellectu ex 1. Caus. sympt. 3. ubi amplitudinis pupillæ causam esse ait ἄσυν-tensionem, quemadmodum angustia seu parvitatē. χαλασιν, laxationem.

Num igitur humor hic tenuis.] Interrogare quis poterat, An corporum horū duorū unus hic & solus sit usus, qui dicitur est: Negat, & ait ἐν τῆς ὀπτικῆς λόγοις, in doctrina de Optica, se demonstrasse, quantum momentum habeat spiritus ad oculi actionem. Hos quamvis non habeamus: satis tamen intelligitur ex universali spirituum doctrinā, quam sine illis non possit fieri visio, quippe animæ instrumento præcipuo, adeo ut Galeno aliquando inclinaret mens, spiritus vocandi ipsam animam, 5. in 6. Epid. 5. ego heic illud moneo, Interpretem non satis cautum fuisse, cum τὰς ὀπτικῆς λόγους, modo tractatum de visu, modo rationes de visu, modo commentarios de visu, modo visorias rationes, forte etiam aliter interpretatur. Græcum enim omnibus est notius, quam ut frustra tot

ambagibus describi debeat. De humore aqueo ait, præter usum monstratum habere hunc aliū, ut humectet choroidem & crystallinum. Quamobrem si quoquo modo non fiat humectatio illa, morbum esse in procinctu, quā γλαύκωμα ἢ γλαύκωσις vocant Græci. Læditur autem hoc modo oculus, vel si effluat humor dictus, vel si exsiccetur. Excellentiss. Dd. ab Aquapendēte addit tertium usum longe nobiliorem, ut perfecta fiat refractio. Videri potest. c. 5. de usu oculi. Cæterū, persuasū habeo, γλαύκωμα fieri, non hoc tantū passo humore: sed alijs quoq; modis. Nā Arist. 5. Gen. I. docet, γλαύκωμα εἶναι ζήροτητα τῶν ὀφθαλμῶν, siccitatē oculorū, ἢ ἢ μάλλον συμβαίνει ζαν ποῖς ηῤασκῆσι, quæ idēo senescentibus maxime eveniat. Quin Gal. ipse se explicans hoc loco ait, γλαύκωσιν εἶναι ζήροτητα καὶ πῆξιν ἢ κρυσταλλοειδῆς ὑγρῆ, glaucedinem esse siccitatē & concretionem humoris crystallini. Sedes igitur morbi est in humore crystallino: causa morbi in humore vitreo. Vide Gorraum.

732. Si primum quidem didiceris.] Probat usum hunc dupliciter, sensu & ratione. Videm^o (inquit) in depositione suffusionum, ubi effluerit plusculū huj^o humoris, ita offendi oculū, ut glaucoma subsequatur. Hoc verò curari posse restitutione humoris aquei, docet ipse 1. Sympt. caus. 3. Langius, quo loco dixi, Benivenius de Abditis c. 74. Fabricius Hildan. 1. Obs. Chir. 26. Coiter in Obs. chir. Restituitur autē, ut plurimū in περιουσίῃσι, illa: non nisi rarò, in vulnerib. Videmus (inquit iterū,) choroidem esse madidā: madida autē omnia post exsiccationē fieri dura, & ratio ostendit, & sensus interim convincit in spongijs, in linguis animalium, & alijs. Cæterū, hinc intelligitur cecitatē illā, quæ fit objectu corporis calidi & sicci, nihil aliud esse, q̄ glaucoma (Plinius enim semper utitur Græcā voce) industriā quæsitum. Hoc supplicij genus Græcis antiquissimis fuisse familiare, docui in Varijs meis ex Platone. Et Democritum sibi ipsi fuisse carnificem, intuitu clypei, quem in adverso sole posuerit, auctor est Laberius in Mimo suā, apud Gelliū 10. Noctium 22. quāvis Plutarchus περὶ πολυπραγμοσύνης dubitet de re totā. Apud Græcos frequentissimum fuisse, cognoscere est ex

Niceta Choniata, Nicephoro Gregorā, Ioanne Zonara, Laonico Chalcondyla, alijsq; Vt unum & alterū exemplum afferam in medium. De Iustiniano Imp. scribit Sigonius, referēte etiā Crusio in Sævicis, illū obiectu laminae ferreae cadentis, visu orbasse Fælicem Archiepiscopum Ravennatem, quod Pontifici Romano nollet parere. De Manuele Comneno Imp. refert Iustinianus l. 2. Hist. Venetæ, illum hoc modo orbasse oculis Henricum Dādulum, Legatum Venerum, qui nihilo tamē minus postea fuerit Dux classis patriæ in obsidione & expugnatione Constantinopolis, à Latinis (ut Græci loquuntur) facta, ut est apud Nicetam lib. 3. de gestis Alexij Comneni. Iovius l. 33. scribit, Mulealsē, Tuncti in Africā regem, fratres suos oculis privasse speculo chalybeato. Est enim hic modus pene geminus cum illo Democriti. Tam scil. augetur utrinque calor solaris, ut incendat, ceu constat ex Archimedis facto (Gal. meminit 3. Temp. 2. Anthemius Mechanicus citat librū Archimedis, περὶ τῶν κατόπτρων ἐξέφεσι, quem hodieque exstare Maurolycus asserit, Tzetzes certe legit sub eodem titulo) quo naves Romanorum succendit, quem imitatum esse Proclum, notat Zonaras. Qui de Constantino, Basilij fratre scribit, καφοτέραι τῶν ἄλλων πάντων τῶν κέλασιν ἐκρῆνε, & πάντη ἐπέχευε μάλλον, ὡς ἀπείρατες ποίση ἰδῆς κατεδικασμένους αὐτῆ, iudicabat hanc pœnam esse inter alias omnes levissimam, quod (salva vita) quietos faciat illos, qui hac affecti essent. Hoc tamen fefellisse in Aarone quodam, videre est apud eundem Nicetam, & alio quodam apud Chalcondylam. Hoc modo & forte hoc consilio orbarum fuisse visu Zedekiam, ultimum Iudæorum regem à Nebuccadnezare, parum abest quin mihi persuadeam. Quod enim in Germanicā nostra versione dicitur, Jerem. 39. Zedekia ließ er die Augen aufstechen / non potest evinci ex Hebraico. Et Munsterus vertit, Excœcarunt illi oculos, quomodo etiam Scaliger in operæ magno Rectius 2. Reg. 25. Sic blinden Zedekia die Augen. Vnde satis apparet, quod dico. Non nego tamen, aliquando aliter fuisse factum, quam vel laminā candenti, vel speculo chalybeato. Præter-

Præterquam. n. quod vocabula, quibus Historici nominati utuntur, τὸ Φλώσις, ἐκτύφλωσις, ἐξομμάτωσις, πῆρωσις τῶν ὀμμάτων, ἐξόρυξις τῶν ὀμμάτων, ἐκκεψις τῶν ὀφθαλμῶν, ἐκκεψις τῆς κέρης, & si quæ sunt alia, prorsus persuadent vel mediocriter Græce doctis: de Diogene Romano Imp. Scribit Zonaras, mortuum esse, quod post erutos oculos non adhibita illi fuerit cura conveniens. Quin infudisse aliquando fervens acetum, apud Nicetam & Chalcondylam me legere, certus sum.

Hæc igitur omnia admirabilem.] De variis crystallini munitioibus, machinationibusq; aliis circa eundem locutus hæctenus, subiungit ultimam eius tutelam, quam habet à tunica propria. Hanc ab humore, (quem tegit) Crystallinam vocant nostri, quidam Araneam seu Araneiformem, quod Gal. hæc comparet cum ἀραχνίους λεπτοῖς, tenuibus araneorum telis: quidam speculum, quod idem Gal. dicat pupillæ imaginem in illa videri, οἷον ἐν κατόπτρῳ ἴναι, quasi in speculo quodam: quidam idolum seu simulacrum visionis, quod idem Gal. τὸ τῆς κέρης ἑδωλον, pupille idolum seu simularum in eâ constituat quidam aliter, ut ibid. docetur. Huius usus est, ut versus anteriora, quæ respicit corneam, sit crystallini συμφυτον ἀμφίεσμα, nativa vestis quadam, quæ munit illum contra internas iniurias, cum cornea contra externas sit illi, οἷον περὶ βλήμα καὶ τείχος, quasi propugnaculum & murus.

Omni ex parte.] ἀνακεφαλαίωσις omnium crystallini munimētorum, præterquam humoris aquei, quem hic non numerat.

Num igitur hoc solum, an præterea.] Explicatis iis, quæ ad constitutionem oculi internam pertinent, restabat unicum de figura crystallini, Cur non sit exacte rotundus? Affert ille duas causas, quæ possunt referri ad unam, ut firmior sit & securior connexio ipsius, cū vicinis, & præcipue humore Vitreo, qui ipse quoque rotundus est. Quæ. n. (inquit) super convexas (& lubricas ob id ipsum.) rotunditates vehuntur, commode iungi non possunt. Quamobrem nisi τὸ ἐνοχλεῖν ἀντὶ τῆς μέρους τῶν ὑελοειδῶν, nisi pars crystallini illa, quæ vitreo insidet, ut modo locutus est, esset plana: duo ad-

essent incōmoda. 1. non posset fieri connexio crystallini cum circulis, qui in Iride concurrunt. 2. non posset sperari ulla in vehementiori motu, aut plagâ securitas, puta, ne vitreo excidat. Cæterum c. ult. ait idem, Hanc rotunditatis causam non nisi secundariam esse: primariam se omisisse, quod opus esset lineis Mathematicis, quas ibidem repræsentat. De quibus quid sentiendum sit, videre est apud D. ab Aquapendente dicti sæpe tractatus part. 3. c. 7. De secundaria illa vide D. Casserium Pentesthes. l. 5. sect. 3. c. 1.

Non modo cepa tenuis.] In Græco est integer versus Homericus, qui Odyss. 7. seu 19. una cum præcedente ita habet:

Τὸν δὲ χιτῶν' εὐόησαι περὶ χροῖ σιροῖ λέντες,
οἷον τε κρομύοιο λωπὸν κατὰ ἰσχαλέοιο.

hanc tunicam intellexi circa corpus splendidam, non secus ac corticem de cepa tenui.

Hinc duo huius loci errata corriguntur. Alter, τὸ λέπος, quamvis sensus toleret, non tolerare tamē Grammaticā. Alias. n. scribere debebat Gal. οἷον. Alter, neutiquam unam vocem esse κατὰ ἰσχαλέοιο. Scribendum. n. erat κατὰ ἰσχαλέοιο. Nunc verò τὸ κατὰ pertinet ad κρομύοιο. De quo ex H. Stephano moneo, videri plane scribendum esse per simplex μ., etiam extra necessitatem metricā, siquidem dicitur παρὰ τῆς κέρης μύειν, quod propter acredinē faciat connivere oculos.

Propter causas, sæpius à nobis commemoratas.] Lib. 1. c. 11. & 14. l. 4. c. 7. l. 7. c. 7. l. 8. c. 11. l. 11. c. 12.

Et iam omnia, quæ ad oculum.] Notū est ex libris Anatomicis, partium oculi alias esse Internas, alias Externas. Galenus cum hæctenus de internis partibus illis, quæ ad τὸ εἶναι, ad essentiam oculi pertinent egerit, sub alio quavis titulo, Quomodo scil. Natura providerit securitati Crystallini? incipit iam agere de externis, itidem sub alio titulo, Quomodo Natura providerit Corneæ? Huius. n. præcipua cura cum sit tutari Crystallinum, & vero tutela eius non posset se latius extendere, quam per visionis integritatem licebat, ceu supra docuit c. 3. necesse habuit Natura parare corneæ alia subsidia, quibus ipsa tuta, tueatur porro Crystallinum, atque ita totum oculum. Facit autem triplicem ordinem corporum lædentium, quibus

singulas opponit machinas. Contra incursum minorum corporum (inquit) facta sunt cilia: contra maiorum, palpebrae, quae ipsae coire etiam possunt, complicarique, si necesse sit: contra maximorum, eminentiae in quatuor locorum differentiis, sursum, supercilia; deorsum, mala; extorsum, ossis iugalis productiones: introrsum nasus, ceu supra quoque; l. 8. c. 5. docuit. His omnibus 738. succenturiatam ait esse cutim, circumquaque mobilem, ut si cōtingat aliquid incidere, & vulneret, rumpat, aut quovis modo lædat, oculum illa introrsum, quasi in specū adigat, primaque excipiat ictum. Scire cupis, Quomodo cutis hæc moveatur? Sitne substrata illi membrana carnosa, ut in fronte? Respondebitur ex c. 15. extremo, Nihil tale hæc esse, Moveri tamen cum fronte & buccis, 20 quia & fronti, quæ movetur per membranam carnosam, coaluerit, & buccis, quæ per musculos.

Ex qua igitur consentaneum erat.] Propter communem usum palpebrarum & cutis, qui est, Esse oculo scuti instar: reassumit palpebras, & particularim explicat, Ex quot & quibus partibus constent illæ? Primum autem omnium docet, Quales esse debuerint? Mollesne 30 & carneæ, an duræ & ossæ? Neutro (inquit) modo satis provisum fuisset oculo Si. n. molles fuissent, quidvis potius, quàm scuta, ceu propugnacula essent. Si duræ, neque moverentur, neque cum cornea, sine ipsius molestia, iungerentur. Quamobrem ex media inter duram & mollem substantia fieri debebant. Hanc explicat

C A P. VII.

739. *Quin etiam connecti.*] Vbi quinque de palpebris in considerationem vocat. 1. Connexionem earum cū periosteo. 2. Mirabilem periostei eiusdem duplicaturam. 3. Viscosum quoddam & unctuosum corpus, quod inter duplex illud periosteum, una cum membranis quibusdam, est. 4. *πρωτον* vocatū. 5. usum 50 tarsi. Primis statim verbis explicat connexionem. Quæ quomodo fiat in superiori palpebra, ibi.

Membranam. n. quam περιόσεων.] Et hoc simul alterum est. Peristeon, (inquit) qua parte à superciliarum labiis abscē-

dit, extendit se eousque, quousque palpebram extendi æquum est. Tum vero non fit duplex simpliciter, quo scilicet modo alias scutum fit duplex, imposito & conglutinato corio super corio, quamvis quidam id putent: sed reducitur ea via, qua venerat retrorsum, neque alligatur iterum ossibus, sed tendinibus musculorum, oculum moventiū. Quomodo in inferiore, ibi,

Ad portionem autem huius constructionis.] Quemadmodum (inquit) ibi fit initium à superciliarum: ita hæc à maxilla superioris ossibus, & emenso spacio, quod inferioris palpebræ latitudo illi permittit, reducitur eodem modo, eodemque modo tendinibus musculorū inseritur.

Spacium vero inter duas portiones.] Tertium. 740. Inter periostei iam descripti duplicaturam, videas duo corpora, inquit. Alterum, unctuosum quid, forte eiusdem usus cū pinguedine in aliis partibus. Cum n. palpebræ sint in perpetuo motu, opus habuerunt perpetua humectatione, ne corii instar durecant. Et hoc loco sunt *ὀδοντιδες*, inquit Gal. *pustule quaedam aqueæ*, quæ eveniunt, aucto nimium hoc unctuosum. Alterum, membranas quaedam, proportionem respondentem illis membranis, quæ singulos musculos in toto corpore obtegunt singulæ, ut se explicat mox c. 9.

Qua parte vero περιόσεων.] Quartum. In extremitate utriusque palpebræ, quæ coeunt in motu, substantia quaedam est durior membrana, tantum non cartilaginosa. Huius usus cum sit triplex, tertius dicitur c. 9. duo exponuntur ibi,

Claudens, ac comprehendens.] Et hoc 741. 40 quintum est. Vñs corporis huius cartilaginosi (ita. n. mox appellabit.) est, Primum, ut corpus illud, quod ex duplicatura periostei fit, *κατακλείη, περιλαμβάνη, καὶ σφίξῃ, concludat, circumplectatur, & stringat.* Deinde, ut ciliis *ἑδραὶ καὶ εἰσὶς ὀρθότητι παρέχη, faciat quo cilia sint firma semper & recta, non flaccida, & in se concidentia.* Nisi. n. substaret illis corpus quoddam solidum, neque simpliciter stare ibi poterant pili, neque recti stare, atque ita non præstare usum illum, quem Natura illis imposuit. Hic ut illustrior fieret, comparat cum pilis superciliarum, & ait supercilia debebant arcere, quæ defluunt: ideo debebant sibi invicem incumbere.

cumbere, & quasi struem quandam, sæpeme facere, quæ obiectu suo non sineret aliquid oculis irruere. Cilia debebant arcere pulverem, arenam, parva animalcula, & si quæ alia iã prætergressa erant vallum oculorum, quod constituunt corpora, à quatuor locorum differentiis sita. quare debebant recti esse & tensti, ut impingentiã subito repellerentur. Sed & ideo debebant esse tales, ne, si vel sursum spectarent, parum essent utiles: vel deorsum, impedirent visionem, intercipiendo continuitatem obiectorum. Porro debebant nec densiores esse, nec rariores, quam sunt, ne vel noctem facerent sylvã suã, vel parum utiles essent. Adde his ex *Montalto* 4. Opt. 8. umbra sua, quam faciunt, iuvare nigredinem choroidis, diffusionemque splendoris crystallini prohibere. Quam melius id præstant, cum nigri sunt. Hoc ostendit exemplo cuiusdam, qui cū oculos haberet castios, & cilia albida; quoties cilia illi pingebantur atramento, melius videbat.

C A P. VIII.

142. *At posteaquam palpebras.*] Non sine causa dixi, Galen. illis tantum partibus internis, quæ faciunt ad τὸ εἶναι opponere partes externas, quæ indubitato faciunt ad τὸ εἶναι. At non illæ solæ id habent, sed & internarum quædam, ut sunt Musculi, Caruncula ἐγναυθῖς dicta, Puncta lacrymalia nostris vocata, Glandulæ & pinguedo. Et quoniam iterum est ordo inter has, (musculi enim faciunt motum: reliqua, ut motus sit diuturnus.) primo loco agit de musculis. Rursus, quia motus oculi erat magis necessarius, quam palpebrarum, de oculorum musculis agit primo loco.

Quandoquidem desiderem ipsam penitus.] Orditur rem à commendatione opificis nostri. Ineptus aliquis artifex (inquit) spectat id tantum, quod necessarium est, non simul quod melius: at peritus addit etiam, quod ampliore rei det usum, ut opus sit quam commendatissimum. Oculos igitur quia præstabat esse mobiles, Prometheus noster fecit illos mobiles. Dicis. Sed

quod est tam insignitum à mobilitate commodum? Dico. Ut plures rerum differentias videre possimus. Cum enim visio fiat tantum indirectum, docente id quoque Arist. 2. Part. 10. si oculi fuissent immobiles, nihil videremus, præter id, quod directo pupillæ opponitur. Nunc, cum motu oculorum (adde etiam colli, totiusque corporis conversione.) præstare possimus, ut illa etiã è directo sint, quæ vel supra sunt, vel infra, vel è lateribus: manifestum est, quanti sit faciendus oculorum motus. Hæc distinctius legeris a quod *Varolium* l. 1. c. 4. Cæterum, quod visio tantum fiat è directo, necessariis demonstrationibus conficiunt Optici, ut videre est apud *Alhazen* l. 1. Propos. 21. *Vitelionem*, eius furunculum, lib. 3. prop. 2. *Ioannem Pisanum*, *Perspect. communis* l. 1. prop. 68. Horum defectum supplere poterit illustr. D. ab *Aquapendente*, in absolutissimo de visu tractatu, part. 3. c. 12.

Ob eam causam potissimum.] Recte addit τὸ μάλιζα. Alia enim eius rei causa etiam est, quam vidimus c. 1. Si scire voles, quem inter se respectum habeant duæ illæ causæ, dicet id tibi D. ab *Aquapendente* lib. cit. c. 1. & 12.

Commemorabili intervallo.] Tu profusus vide eundem c. 1.

Si igitur motu voluntario.] Postquã necessitate mortis ostendit Gal., ostendit etiam musculos, quorum singulis singulos tribuit usus. Sex enim cum sint, recti quatuor, obliqui duo: illi quidem trahunt oculum versus quatuor locorum differentias, hi autem circumgunt. Et hætenus quidem recte Gal. at non rectè in eo, quod sex enumeratis (non heic tantum, sed & de *Anatom. musc.* 5. 4. Loc. aff. 2.) addit septimum. Is enim revera in homine non est, sed in brutis tantum. Nimirum, cum prona incedant hæc, usus ipsius est, ne gravitate suã deorsum inclinet perpetuo oculus, doloremque cieat. Homo autem cum erectus sit, non indiget hoc beneficio. Hinc est, quod plerisque nobis oculi dolent, si diutius inclinandum sit caput. Ceciderint igitur omnia, quæ Gal. heic de dignotione affectuum quorundam oculi tam diligenter inculcat. Quæ cum ita se ha-

beant, operæ præcium est considerare heic exemplum humanæ infirmitatis! Cum enim Vesalius ubique infectetur Galen., quod bruta secuerit, non hominem: quid dicendum erit de ipso? Profecto, describit musculus hunc, & de usu eiusdem operose disputat, quem tamen in homine non vidit. Idem iudiciū esto de C. Stephano, qui 3. Anat. 9. etiam monet, humanum oculum esse eligendum. Idem de Fuchio, 2. Anat. 8. Mireretur autem quis iure Vesalium, qui alioquin in homine secādo tam fuit diligens, ut plerisque palmam præripuerit: cur in hac solā parte (laryngem quoque addit Columbus l. 5. c. 14.) dormitārit? Sed ita est: Homines sumus. Quo magis decet singulos, cū omnibus humaniter? cū nemine superbe agere.

CAP. IX. & X.

745. **Q**uod autem nihilominus iis atque aliis.] Exposito oculorū motu, venit ad motum palpebrarum, & probat, superiorem quidem moveri, inferiorem autem esse immobilem.

In lib. de motu musculorū.] l. 1. c. 4. & seq. Nec minus sane.] Cum ibidem docet, inter quatuor musculi motus, primū & per se esse illum, qui fit, cum musculus trahitur versus principium suum. Hac de re loquitur etiam infra l. II. ca. 10. l. 12. c. 8. de Tract. 7. 3. loc. aff. 7.

Cum tamen sophisticarum nonnulli.] Nescio, an non tangere velit Aristotelem? Cum .n. is doceat 2. Part. 13. palpebras solā cute constare, & moveri motu non voluntario, sed necessario & naturali: videtur impingere in hoc saxum. Sed defendit Aristotelem D. ab Aquapendente lib. cit. c. 14. Motum Scil. palpebrarum eatenus esse naturalem, quatenus servit affectioni corporis, quemadmodum & egestio excrementorum & respiratio, qua de re 2. Mot. musc. 6. Erigitur inter motus dubios, à quā sententiā non videtur abesse Gal. in fine c. 10. Veruntamen, quo minus putem, Aristotelem heic connumerari, facit, qd Gal. de sophisticis istis scribit, illos negare Naturā quidquā fecisse artificiose. Hoc vero de Arist. dici neutiquam potest.

Dictum quidem iam prius.] Nuper c. 7. Ante autem.] Ibidem.

Nunc igitur hoc ipsum discite.] Post sat 746. longum contra Sophistas proœmium,

describit Gal. duos superioris palpebræ musculos, quorum alterum ait oriri in interiore & maiore oculi angulo, obliquoque itinere ductum, versus oculi medium inferi in tarsum ibi: ubi alter quoq; inseritur. Agente igitur (inquit) musculo priore seu interno, palpebra trahitur deorsum, clauditurq; oculus: agente altero, seu externo, trahitur sursum, & aperitur oculus. Cur autē (addit) motum alterius sequatur alter, durities facit tarsi. Quemadmodum enim (inquit) si virgam quandam curvam & reflexam alterutrā parte traxeris, sequitur etiam alterā, & sic tota movetur: ita fit de tarso. Hac de re aliter loquitur 4. Loc. aff. 2. utrique officium claudendi tribuens, & tertio cuidam (cujus heic nulla mentio.) officium aperiendi.

20 In rei veritate, quid sit, dicetur mox.

Quam Hipp. κμπίλον.] 1. Prognost. 12. *ὡς δὲ κμπίλον γένηται, ἢ πελιόν, ἢ ὠχρον βλέφαρον, σὶ νερο παίρεβρα fiat κμπίλη, αὐτὴ νίγρᾶ, αὐτὴ σταυρᾶ.* Vbi Gal. exponit τὸ σύνθετον αὐτῶν ἑστὴν ἢ περιέλουσιν κατὰ τὰς τῶν κλεινῶν μυῶν τὸν ὀφθαλμὸν, τὴν σπῆνσην quandam convolutionem, aut paralyin alterius musculi eorum, qui claudunt oculum. In Coacis est τῶν βλεφάρων κμπίλότης, cum quā eadem est ἡ διαστροφὴ τῶν βλεφάρων, contorsio palpebræ 4. Aph. 49. Vide Foësius in κμπίλος & Hollerium 1. in 2. Coac. 38. item 2. in 2. Coac. 30. & 39.

Alicubi nominat ἡ λωσιν.] Vitiosa sunt omnia hæc, ἡ λωσις, εἰλωσις, ἰλωσις: legendum enim est ἰλωσις, ut docet Foësius in ἰλωσιν. Est autem locus hic 2. Prorrh. 35. ubi Gal., non minus quam heic, διαστροφή τῶν ὀφθαλμῶν, contorsionem, conversionem, eversionem oculorum interpretatur. Vide Holler. 1. in 1. Coac. sect. 1. aph. 36. 2. in 4. Coac. 20.

Quam paulo ante.] c. 7.

Cur vero non & palpebra inferior.] Docet Gal. simul, Cur palpebra inferior sit immobilis: & cur minor superiori? Debat (inquit) esse minor, ut constans esset, oculoq; semper appressa, ne excrementa inter ipsam, oculumque colligeretur quorū neutrū fieri poterat, si maior fuisset. Propter eandē causam debuit esse immobilis. Si .n. moveretur, nō amplecteretur, oculum tam firmiter, ut nunc, & præterea facile colligeretur ibi excrementa. Sed profecto uterq; metus

merus est inanis. Motus enim exilitas facit, ut satis bene apprimi possit oculo. Excrementis vacuandis factæ sunt viæ, de quibus mox. Movetur ergo palpebra inferior, & quidem ab eo musculo, quem à veteribus descriptum, sibi nondum animadvertum esse, ait heic. Hunc ostendit Fallop. in obs. monitus, ut ait, ab Oribasio 25. Collect. cap. 29. Mireris autem, cur non potius à Galen. quippe, 10 cu, us verba exscribit Collector. Hunc sequuntur alii omnes, vocantque Circularem seu Orbicularem, cui addunt rectum, palpebræ superiori proprium, quem noster 4. Loc. aff. 2. non obscure indicat, cum à duobus detrahentibus (sic interpres loquitur) distinguit illum, qui palpebram attollit. Anatomicis omnibus opponit se J. Alexandrinus in- 748. Notis, & ait, illud etiam, nodus questionis à Gal. propositæ de ægilopis curatione, cur non extricatur ab his, si modò ad majorem oculi angulû, musculum aliquem reponunt, ut reponunt? Extricatio (nisi fallor) non est admodum operosa. 1. enim incurrit ratio dubitandi in principia Pyrrhonia, sensui non esse habendam fidem. Si enim video heic musculum, cur tu me illum videre non vis? Quare restat, ut concedas quidem esse, 30 quod est revera, per otium autem cogites, quomodo satisfaciendum sit difficultati. Ita autem 2. respondeo, Musculi hujus initium est latum, quod totum ab ægilope non occupatur. Sed occupetur, & fiat cancerosum quid, ut opus sit vel sectione vel ustione: delebitur proculdubio etiã motus inferioris palpebræ, qui aliàs tam exilis est, ut Gal. ne quidem animadvertere potuerit. Ne- 40 que tamen necesse est, deleri simul motum superioris palpebræ. Utut enim circularis in officio nõ sit, est tamen relictus. Mihi hîc illud dubium occurrit, cur Gal. de libr. propr. 2. dicat, se in libris de usu partium *περὶ τῆς κινήσεως τῆς αἰῶν βλεφάρων*, de motu superiorum palpebrarum non dixisse, sed satis sibi fuisse demonstrasse, *ὅς αἱ λεγόμενοι πρὸς ἑνὸν ἐν εἰσὶν ἀληθεῖς*, quod qui ab aliis dicuntur motus, nõ sint veri: Cer- 50 tẽ, non solû refutat Sophistas ut audivimus, sed & ostendit musculos, quin motus eorundem explicat. An legendum est τῆς αἰῶν βλεφάρων, inferiorum palpebrarum, ut accipi possit de ultimis verbis cap. 10. quæ Oribasium exscribere dixi?

Non censeo. Quem enim hinc venatus est musculus Falloppius, ad superiorrem palpebram pertinet. An igitur totam suam narrationem de musculis & motu palpebræ superioris rejicit Gal. tanquam ex alienâ fide scriptam? Ita puto. Quod observabunt ij, qui Gal. temerè laceffunt in palpebrarû musculis, imprimis Vesalius, qui verba Gal. cõtrario, quam quo dicta fuere, refert modo, ut ferè J. Alexandrinus loquitur.

In libro de motibus dubiis.] Habemus librum, ex Græco primum in Arabicum, deinde ex Arabico in Latinum versum, cum inscriptione, De motibus manifestis & obscuris: sed qui ab omnibus habetur pro spurio. In eo tamen docetur hoc, quod proximè dixi pro Aristotele, Motum palpebrarum non esse merè voluntarium, quod non reperias aliquem ferè (ita loquitur Interpres) qui sic arceat palpebras suas, ut non moveat eas, & apertis maneat oculis, usque dum velit eos claudere, & claudat, nisi rarò. Facit hujus sui libri Gal. mentionem. 3. etiam in 6. Epid. 17. Ego verò contenderim, Motum hunc esse merè voluntarium, exemplo duorum illorum gladiatorum, de quibus Plinius lib. 11. cap. 37. Quin immò Socratis, de quo Gellius l. 2. Noct. 1. Quod autem toties interpellatur, id fieri solet ab extrinsecus occurrentibus, aere imprimis, luce, alijs. Hinc Varolius 1. Anat. 4. primum & præcipuum usum palpebrarum facit, non communem illum, & vulgarem, cujus Aristoteles quoque meminit, 2. Part. 13. Sed defensionem cornæ ab externis. Alios usus vide apud Bauh. 3. Thea. 35.

C A P. XI.

D*Einceps autem, quæ ad o. ulorum angu- 750 los.*] Dixi non ita pridem, ea quæ faciunt, ut oculi actio sit melior, quatuor esse numero, præter scilicet musculos. 1. Carunculam, *εγκανθίδα* dictam, 2. Puncta, lachrymalia dicta, 3. Glandulas 4. Pinguedinem. De his post musculos jam agit.

Nam si corpus id carneum.] De primò, seu Carunculâ Hanc, ne longâ circumscriptione sit opus, plerique vocant *εγκανθίδα*. q. Inangulam dicas, vel à loco, ubi est, in angulo scilicet majore, vel ab effectu, qui illi solet accidere,

cum nimium excrefcit. Tum enim non minus *εργασθης* dicitur, quam *κίων* *columna*, ή *σεφυλη*, *ουα*, pars oris illa, quā *παροραπεινα*, vocavi supra, *das Zäpflein*. Est autem eo ipso loco, ubi est, in osse narium foramen, cui superimponitur instar operculi cuiusdam. Huius usum docuerunt *παροραματα*, quædam Medicorum. Qui enim excrefcencias ipsius inconfulcius tractarunt, putâ, qui vel plus æquo de illo resciderunt, vel in curatione *περυγιων*, ή *τραχωματων*, ή *συνωσεων*, ή *τυλων*, *unguium*, aut *asperitatum*, aut *ficationum*, aut *callorum palpebrarum* nimis acribus usi sunt medicamētis, itaq; colliquarunt hanc carnem: illi omnes fecerunt affectum illum, quem Græci vocant *ρηαδα*, *involuntarium lacrimarum fluxum*. Unde sic argumentari licet. Cuius rei absentia facit casum hunc, eius præsentia prohibet eundem, At caruncula huius præsentia prohibet, &c. Huic assertioni suum experimentum opponit Columbus lib. i. cap. 8. At Riolanus vicissim pro Galen. opponit illi certiora Com. in lib. de off. i. Jam igitur hoc consequens est, Quia foramen ossis, cui naturaliter præstruitur, desinit in nares, & consequenter in palatum: per foramen illud vacuantur oculorum excrementa in nares, è quibus non raro in os descendunt. Nimirum, ut hoc quoque addam, Excrementa oculorum cum per dictum foramen in narium cavitatem venerunt, aut rectâ descendunt, & per emunctionem à nobis vacuantur: aut per interiora duo foramina, per quæ naturaliter nos respirare dixi supra in digressione de motu cerebri, decurrant in palatum, atque ita per expuitionem à nobis abjiciuntur. Hinc intelligitur, cur Galen. dicat heic, ocularia medicamenta aliquando vacuari per nares, aliquando per os? Intelligitur etiam, cur in ulceribus oculorum pus & sanies aliquando hinc exeat, aliquando illinc? Mihi hoc libet superaddere, rectè accipiendum esse, quod Gal. dicit.

Ad eundem usum meatus hic in nasum est perforatus, ad quem & nasus in os. Quod enim pariter intelligitur ex dicta Digressione, primarius usus interiorum illorum foraminum est respiratio (Varolio consentiente l. 2. c. 2.) quemadmo-

dum nasi totius: secundarius, excrementorum vacuatio, quemadmodum rursus totius nasi. An non tertius aliquis est, ad vocem? Cum enim (ut bis iam innui) os spongiosum sit ήχθων vocis, vel sensu teste: nisi pateant hæc ad illud viâ, vox non fit. Hoc iterum considerandum propono Naturæ amicis.

Quâ supra memoravimus. Lib. 9. c. 16.

Qui Medicos oculosarios. Fuisse meros Empiricos, constat ex 2. Diff. febr. ult. Meminit horum etiam 14. Meth. 19. 6. Aph. 31. Vide Mercurialē 2. Var. lect. 8. Talentiōiū 2. Recond. 6. Brodęum 10. Miscel. 10. Tales sunt hodieq; in Ægypto, ut testatur Excell. DD. Prosper Alpinus, Præceptor meus l. 1. de Med. Ægypt. 1.

Et præterea adhuc, quæ in palpebris. De secundo, seu Punctis lacrymalibus. Quatuor sunt tenuia foramina, in utroq; angulo dico, alterum supra, alterum infra, quæ primus Fallop. vocavit puncta lacrymalia, quod per ea effluant lacrymæ. Per eadem, in oculorum fistulis, oculorum prodit sanies, ne quis putet, locum præter naturam esse foraminulentum. Hæc ait Gal. cum usum habere, ut humiditates superfluas, oculo irrigando destinatas, vicissim dent atque accipiant. Cum enim oculi habent, quod satis est, absorbent foraminula hæc quod superest, tantisper, dum opus sit.

Ad motuum autem facilitatem. De tertio, seu Glandulis. Duæ sunt in utroq; oculo glandulæ, altera inferius, altera superius, quæ in eum finem datæ sunt, in quæ puncta modo dicta. Statim comparat cum tonsillis, ratione scil. usus. Quo enim modo illæ fauces humectant: hoc oculum hæ. Duos alios superaddit D. ab Aquapendente. 1. Esse oculis in continuo illo motu, pulvinaris loco. 2. Combibere unâ cum adipe materiam lacrymarum.

Quod aut circumfusam oculis. De quarto, seu Pinguedine. Non distinguunt heic Anatomici inter adipem & pinguedinem. Accommodatius autem ad rem loquuntur ij, qui adipem vocant, cum durior sit, quam in aliis corporis partibus, ut ipse etiam Gal. censet. Qui docet, habere eundem usum cum glandulis, madefaciendi & humectandi oculos. Veruntamen facit hoc, ut D. ab

Aqua-

Aquapendente distinguit, quatenus humidus est temperamenti: nam quatenus etiam calidi, calefacit oculum suam naturam frigidum.

CAP. XII. XIII. XIV. & XV.

754. **A**bsoluta nobis propemodum sunt omnia.] Profitetur, se, postquam penes omnia, quae ad oculum pertinent, absoluerit, non fuisse acturum de solo illo, quod restabat, cur nervi optici, antequam calvaria excidunt, uniantur, & denuo separentur? quod ea res desideret Mathematicae peritiam, quam non modo ignorant plerique, sed & oderunt. Verum, cum monitus esset in insomnio à Dæmone quodam, duas causas afferente, cur scire illud non debeat, alteram, dignitas ipsius oculi, alteram, pietas in opificem: resumisse in manus. Notat hic J. Alexandrinus, Galenum hac in parte sensum Platonium sequi. Quod verum est, si de generali spirituum potentia loquaris: non autem si de peculiari uniuscuiusque dæmone. De generali illa potentia Pythagoras ante Platonem multa docuit. Vide hunc in convivio, paulo ultra medium, item in Politico, quae de vita sub Saturno, & Ficinum, argumento in Apologiam Socratis. Adde, ni piget, Zoroastris Magica, quae cum scholiis Plethonis & Pselli edidit J. Obsopseus, Jamblichum de mysteriis Aegyptiorum, inter Recentiores Cæsalpinum, tract. proprio, Carpentarium in Alcinoium, c. 13. Lipsium i. Physiol. Stoicæ 18. & seq. De suo dæmone ait Socrates in Theage: Adest mihi divina quadam sorte dæmonium quoddam, quod à prima pueritia me secutum est. Hoc est vox quaedam, & c. Vocem hanc sternutamentum fuisse, Cæl. Rhodiginus affirmat 2. Antiq. 10. Non dissimilis locus est in Apologia Socratis, non longe à fine. Meminit Cicero i. de Divin. Hoc mirum est illud, quod de Socrate accepimus, esse divinum quoddam, quod dæmonium appellat, cui semper ipse paruerit, nunquam impellenti, sæpe revocanti. De hoc Dæmonio seu Deo Socratis, peculiare libros scripserunt Plutarchus, Apulejus, & Maximus Tyrius. De Dæmone proprio Plotinus etiam fecit commentarium, qui est inter opera eius Enneade 3. lib. 4. Habet

quædam D. Augustin. l. 8. de Civ. Dei, c. 14. & seq. Vives ejus commentator in l. 9. c. 11. Rosinus 2. Antiq. Rom. 14. & 19. Bodinus l. 1. cap. 2. Dæmonomanias, ubi concedit, fieri posse salva religione, afferens eius rei historiam hominis, viventis adhuc, cum ista scriberet, perquam jucundam, lectuque utilem. Ceterum, talis dæmon apud Homerum est Minerva Achilli, apud Virgil. Venus Ænææ, apud eundem Juturna Turno fratri, apud alios alii. Ab his non abluunt illa, quae initio lib. 3. de Tragicorum machinis sunt dicta. Quid igitur? Habuitne Gal. etiam proprium talem Dæmona? Non videtur. Appellat enim *δαίμωνα ἴδιον*, incertus scilicet quis & qualis esset? *Quos certe & poros Herophilus.*] Vide supra l. 8. c. 6.

20 *Non enim illos commutavit.*] Fuit hæc 756! ante Galenum Aretæi sententia lib. 1. de Dign. Chron. c. 7. quam Cassius Jatrosofista, problem. 41. sequitur. Th. à Veiga Com. in 4. Loc. aff. 1. nominat etiam Haly Abbatem, & Felicem, quos non vidi: Imò, quis sit ille Felix, nescio. Inter Rec. resumpsit illam Cæsalpinus 2. Quæst. Medic. 10. item 5. Artis Medicæ 42. quod videret, posse inde reddi rationem, cur affecta v. g. dextra parte cerebri, latus sinistrum fiat paralyticum? Heicilli, qui sensui suo omnem scientiam deferunt, vehementer exsultant, & dicunt falsum hoc esse, quia sensu dignosci non possit. Ego pariter dico, quia nulla quantumvis magna diligentia. (Gal enim ijs, qui secus sentiunt, negligentiam objicit) contendere potest, fibras confundi, adeoque è fibris, quae dextræ erant, quasdam dextras manere, 40 quasdam fieri sinistras, & sic vicissim, de sinistris: falsam & tralatitiam esse hanc confusionem. Quin imò, si sufficit sensus, afferam ex *Vetali* l. 4. c. 4. duas pulcherrimas historias, quibus comprobari potest, rectas manere rectas, sinistras manere sinistras. Ubi igitur confusio vestra, o viri amici? Quare, si verum est, quod D. ab Aquapendente ait, in re dubia nihil novandum esse: stabo potius cum Aretæo, qui (ut dixi) Galeno vetustior est. Stabo autem tantò firmiter in vestigio, quo verius est, quod Colubus ait, l. 8. c. 3. In avibus quibusdam fieri hanc commutationem, sive *μεταστροφήν*, ut Gal.

57. appellat. Muniam verò etiam *ἡ γυν-
σις* quadam ex l. 16. cap. 12. si verum est,
quod Galen. ibi scribit, in exteriori-
bus capitis partibus frequentem esse
concursum vasorum exteriorum & in-
teriorum, dextrorum & sinistrorum,
anteriorum & posteriorum, quem ta-
men non facile videris, nisi diligenter
attenderis, & in sectionibus versatus sis;
verum fortassis etiam erit, in interiori-
bus capitis, aut potius cerebri partibus
conjugi vasa dextra cum sinistris, an-
teriora cum posterioribus, licet eò neq;
aquilæ oculus, neque Lyncei in cada-
veribus penetrare possit. Hoc si conce-
des (ut concedas, impellet te *μετάσει-
σις* humorum, cuius memini) conce-
des simul *χασμὸν* nervorum. Interim,
dum in bivio sumus uterque, utar Gal.
verbis, quibus ille modo de musculo
palpebrarum circulari: Naturæ soler-
tiam esse tantam, ut cum eam tanti viri
tamdiu conquiverint, omnem tamen
non invenerint.

Quod cui res sit utile.] Heic negotium
aggreditur. Atque ut soliditatem ali-
quam habeat, præsertim apud imperi-
tos, exponit nomina quædam, Quid
illa apud Mathematicos significant? 2.
λόγος, ἢ *ὑπόθεσις ὀπτικῆς*, rationes, seu fun-
damenta Optica. 3. eandem rem *Φαινόμενα*,
quibusdam illustrat.

758. *Sit itaque circulus quidam.*] Primum.
Quid sibi velint vocabula illa *πυκνὰ*,
Conus, Axis, &c.

Quæ postquam planè intelligis.] Alter-
rum. Quæ propositiones Opticæ huc
faciant? Cæterum, hinc planè constat,
assertionem meam *ἔπει τῆς ὀπτικῆς λόγους*,
antè aliquam multa allatam, firmam
esse. Nam & in fine c. 14. vocat *μαθηματικὰ
θεωρήματα*, mathematica theoremata, ut in-
terpres.

Quod si quis demonstrationes.] Tertium.
Φαινόμενα, quæ ex dictis propositionibus
intelliguntur.

Nam nisi in una superficie.] Exemplum
eius rei præbuit Ambergensis ille, de
quo Langius loco cit.

Propterea neq; omnis pupille.] Occupa-
tio. Si inversio pupillæ facit res appare-
re geminas, quid sit de strabonibus? Re-
spondet, illa tantum inversio, quæ est
secundum illam loci differentiam, quæ
ursum & deorsum est, id facit: non illa

autem, quæ secundum dextrum & fini-
strum, qualis in Strabonibus est.

Nos autem finem huic libro.] Propter
quod omnia hæc molitus erat, id expli-
cat, Quæ sit causa coalitûs nervorum
opticorum? Ideò hoc factum est; ne res
videantur nobis esse geminæ. Hoc am-
plius confirmat ex Euclide l. 11. Elem.
Geom. theor. 2. Huic iure objicias, Er-
gò in nervorum coitu, non in crystalli-
no, fit visio? Vide hac de re Montaltum
2. Opticæ 9. & seq.

Cur verò non protinus supernè.] Quærit 759.
causam, cur nervorum illa unio non
sit facta in principio potius ipsorum,
quam in progressu? Quia non erat locus
conjunctioni illi. Cum enim (inquit)
initium habeant ex anterioribus cere-
bri ventriculis, à quibus etiam in nares
it propago, illa videlicet, quæ pariter est
odoratûs instrumentum, pariter excre-
mentorum quorundam expurgatoriû;
nares autem sint in media facie: non po-
terat utique conjunctio esse in princi-
pio. Sed neque ex inferiori ventriculo-
rum parte, quæ in pelvim desinunt, po-
terant egredi uniti & conjuncti, pro-
pter eandem causam. Cum enim ibi è
directo sit palatum, in quod elabi debe-
bant excrementa: non poterant profe-
ctò ibi etiam uniri tam grandes nervi.
Sed revera, totum hoc est inane. Neu-
tquam enim oriuntur nervi optici ex
anteriori cerebri parte, multò minus ex
ventriculis, quod apud omnes Anato-
micos tam est in confessò, ut stultus sit,
qui contrà mutire aufit. Cæterum, quia
in hac oratione dicit Gal.

Porrò admirabilius quoddam opus.] planè
credo, intelligere illum ea, quæ l. 16. c. 3.
ait: Ubi enim uterq; ventriculus desinit
ad latera, illinc nervi optici oriuntur,
ipseq; ventriculorum veluti thalamus
propter nervos illos exstitit. Quod o-
pus naturæ admirabile Anatomicis fuit
incognitum, &c. Verùm, frustra illum
esse, adeoq; invenisse, quod in fabà pue-
ri clamitant: patet ex dictis, quin omni-
bus cognoscere in proclivi est, qui sen-
sibus suis fidem adhibere volunt. Miror
itaque J. Alexandrinum putare, esse
hoc *μνημονικὸν αὐδότημα*, memoriæ lapsus!
Certè ad propaginis miraculum face-
ret plurimum, si quidem ita esset in re-
rum natura, ut in libris scribit ipse.

Quod

760. *Quod si non supervacanea.*] Ut sententiam suam de causa unionis dictâ stabiliret magis, opponit illi veterum sententias alias tres: sed tamen liberum facit unicuique sequendi, quod volet. Hinc modestiam discant licet nostri homines. Non enim tanti facit causam à se allatam, ut salutem pop. Rom. putet in ea consistere, quod illi faciunt, quibus non satis est proposuisse, quid velint, nisi etiam pipulum dicant illis, quos contrâ sentire nôrunt. Eandem virtutem licet inde etiam perspicere, quod postea addit, propter causam à se dictam primariò fuisse unitos nervos opticos: secundariò, ut multiplicatis spiritibus visio sit distinctior. Hoc inde probat. Si quis manum aut aliquid aliud interponat oculis, visum utriusq; oculi esse obscurum: at si alterum claudat, distinctiorem fieri visionem seu acutiorem in oculo aperto. Et hoc illud est, qd supra de monoculorum prerogativâ dixi.

Ut iam multis ante ostendimus.] Lib. 6. c. 17. de usu *ὀφθαλμῶσεων* vasorum contrâ Erasistratum.

Neq; declinem habent positionem.] Errabundam potius. Ut omninò *πλευρῶδη* sit legendum. Hoc cõfirmatur ex eo, quod mox addit de musculis nervos comprehendentibus. Intelligit autem solum septimum, seu beluinum illum quem in fine c. 8. concessit posse distingui in plures, quemadmodum etiã distinguit de Anat. musc. 5. Cæterum, hinc quidam exculpunt peculiarẽ septimi illius musculi usum, firmandi, & in motu tonico conservandi oculum. Hoc quia præstare possunt reliqui musculi simul agentes. 1. Prorrh. 11. non est, cur naturam 40 jubeamus *πλυπεργμονεῖν*.

Sexcentis exemplis iam comprobavimus.] Videl. 6. c. 3.

761. *De V S autem aliquis.*] Nota, quod *δαίμων* Galeno sit idem qui *θεός*. Vocat autem hunc iterum testem, se hæc de nervorum unione scripturum non fuisse (propter negotij obscuritatem) nisi particulari mandato obtemperandum sibi fuisset. Eundem vocat testẽ, se multis horum librorum locis omisisse demonstrationes, ne pleròsq; omnes à lectione illorum abigeret. Operæ autem precium fecerit, qui ex ipso met cognoverit, quam multos à se abalienarit 50 amicos ostensione qualicunq; pro-

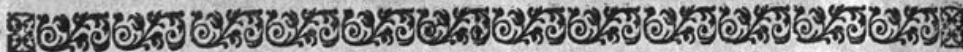
fundioris scientiæ! Nimirum, imperitis non oportet decantare sublimia illa scientiarum mysteria. Ita Protagoras, ut est in Theæteto, aliud proponebat τῷ πολλῷ συρφετῷ, promiscuo vulgo, πῶς δε μαθηταῖς ἐν δασυρῆτῳ τῷ ἀλήθειαν εἰλεγε, discipulis autem suis in loco secreto veritatem ediserebat. Stultus forem, (inquit noster 3. de dieb. Crit. 11.) Si disputationem illam sublimem de causis dierum Criticorum, putem vulgo convenire, &c. Videtur autem attingere Pythagoreorum legem, μη πάντα ῥητὰ εἶναι πρὸς πάντας, non omnibus omnia esse dicenda. Quâ de re quia non habemus *παρὰ δὲ θεῶν νόμους*, leges scholares, ut sic dicam Aristoxeni (meminit harum Laertius in Pythagora) inspicere tibi licebit Octavianum Ferrarium l. de sermonib. Exot. Lipsium adversus Dialogistam & in Notis Polit. Camerarium in vita Synesij, quæ addita est orationi de regno, Casaubonũ in Character. Theophrasti, Hoefschelium nostrum in epistolâ præliminari Horapollinis sui, & vestibulo Notarum, Scherbius nostrum in Dissertatione contra Ramistas, sed præcipuè in Thef. de lib. Acromaticis & Exotericis, Mazonium 4. Præhud. 13. 14. & 15.

At fortè quis interfatus.] Si, poterat 762. dicere quis, tam multa omisisisti, quæ dici potest, opus esse perfectum? Respõdet. Cum conditoris nostri sapientia sit tanta, ut unam partem non dicarit uni soli usui, sed sæpè duobus, sæpè tribus, sæpè pluribus: faciliè est, omittere hoc vel illud, quod putaris vulgo ingratiũ esse, & meminisse alterius, qd perspicuũ magis sit. Ita enim fit, ut nulla pars prætermittatur, cujus nõ dicatur unus ad minimũ usus, licet cæteri sileantur. Et sic deniq; fit, ut opus dici possit perfectũ, quatenus explicat omniũ partiũ usus, quãvis nõ omnes. Hoc demonstrat exemplo rotunditatis crystallini, de qua supra c. 6. ubi dixi quæ dicenda fuerant. Aliam imperfectionis excusationem habet lib. 11. cap. 17. extr. Tu verò, Lector, desideras fortè judicium de isto Gal. discursu, ut sic dicam? Jam antè judicavit D. ab Aquapendẽte, sed modestè, ut debuit. Proponit quidem sententiam Gal. tanquam approbaturus: sed quia bis ait, aliquando separatos esse, faciliè apparet, nõ usquequaq; probare. Judicat aut, ni fallor, Vesalij historiã, non ita pridè à me

tactam. E qua ita arguo, contra etiam illa, quæ Montaltus l. c. item lib. 3. cap. 7. in subsidium Gal. machinatus est, si is, qui separatos habebat nervos opticos, non videbat res geminas: quomodo stabit Galen. sententia? si avib. (ad- do ego) quibusdam nervi hi cruciantur,

ut barbarè cum Mundino loquar: quomodo fit in illis objectorum unio? Ut usurpare mihi libeat Homericum illud Odyss. ω. ὡς νεφέλη ἐκάλυψε μέλαινα? *Vt te- xit hoc atra nubes?* Quod ipsum stimulo sit magnis ingenijs, ne per illos thesau- rus hic ulterius in obscuro sit.

Finis Libri decimi.

ARGUMENTVM
LIBRI VNDECIMI.

763. **P**RIMO omnium facit transitionem ab oculo ad reliquas faciei partes. Appellare autem videtur *ᾠσσωπον*, faciem, non id tantum, quod vulgus ita vocat, id est, superficiem extimam latam, quâ homo differt ab aliis animalibus, *ἵνα τὸ μόνον ᾠσσωπον οὐ πῖεν*, & *ἢ φω- υλῶ εἰς τὸ ᾠσσω ἵνα πῖεν*, ut Aristoteles loquitur 3. Part. 1. quod solus antorsum videat, vocemque emittat: sed simul totum id, quod utraq; maxilla concluditur. Cum enim dicit, superesse sibi ὄλον ὀλίγον δὲ ἰν ᾠσσωπον, totam penè faciem; de oculis autem solis egerit, illique adeo sint ὀλίγον, exiguum illud, quod excipit: restat, ut ita accipiat vocabulum, quemadmodum dixi, vel ideo, quia etiam de interioribus partibus agit, de dentibus, de lingua, de larynge, de epiglottide, & aliis. Quamobrem, nisi fallor, distinguit *τὸ ᾠσσωπον*, & *τὸ ᾠσσωπῶν ὑποκείμενα ἔνια*, faciem ipsam ab aliis quibusdam quæ faciei superjacent. Hic enim sensus est verborum, non ille, quem revisor affert de suo. Quo minus tamen certò credam, *τὸ ᾠσσωπον* faciem ita illum accipere, facit, quod cap. 12. de partibus quibusdam interioribus digressus ait, *ἢ ὀλίγον ἵνα τὸ πρῶτον ἀκολουθίας ἀγόμενον*, sermonem sequelâ rerum abreptum, id peccasse. Quidquid sit, transitio, que in primo ca- pite est, absumitur commemoratione eorum, quæ de partibus faciei dicenda sunt. Assumens autem musculos temporales, duo de illis querit, 1. Cur præter naturæ cursum ita sint abditæ in ossa, ipsaque adeo ossa circumcirca elata, montium ad instar? 2. Cur, cum reliqui omnes, pro magnitudine & parvitate totius animalis, semper sibi sint similes, hi soli magni vel parvi sint, magis vel minus nervosi, prout animal est natum mordere vel non mordere? De posteriore hoc quæsito agit cap. 2. de priore cap. 3. ubi etiam exponit usum alterum ossis jugalis, expositurus alterum cap. ult. Horum musculorum officium c. 4. esse ait, claudere os. Quod quia desiderabat alios musculos, oppositam actionem edentes, apertionem: statim subjungit eosdem, *ῥαφιοειδῆς* appellans, quos fere Digastricos hodiè. Quia etiam clausio hæc & apertio mutua ad ma- sticationem faciunt plurimum: addit subinde Masticatorios dictos. Cæterum, quia mola hæc Naturæ opus habebat etiam linguâ, alijsque quibusdam musculis: meminit illorum quoque. Quia etiam Natura, proportionis aliâs studiosissima, videtur illam neglexisse in Temporalibus & Digastricis dictis: docet c. 5. Cur temporalium quidem tendo è medio ipso- rum originem habeat, digastricorum autem sit in ipso medio ipsorum? Hæc tria musculorum paria (temporalium, ma- sticatoriorum & digastricorum) comparat inter se cap. 6. & statim addit quartum par, cujus idem ait esse officium cum temporalibus. At cap. 7. de nervis agit, non tantum in dictos musculos à tertia conjugatione euntibus, verum etiam in reliquas penè omnes faciei partes. Quod cum fiat summa cum sapientia, invehitur in atomos Epicuri, & ὄγκους moles Asclepiadis, quorum fortuito (feliciter tamen) concursu omnia ista fieri agebant. A nervis descendit ad os, & contra eosdem (agit autem disputando, seu per modum quæstionis) docet, Non casu fuisse ibi, ubi est: non casu etiam in se habuisse lin- guam: non casu dentes. Hæc tria, quia indigebant longiori oratione, postea assumit, & latè explicat eodem usus docendâ genere, nescio an non Socratis imitatione quadam. Huic enim ut in more positum erat convincere adversarios ex concef- sis: ita hæc Gal. convincit deductione ad absurdum. De dentibus igitur cap. 8. pleraque omnia scitu digna exponit. 1. duo proponit, satisque fusè deducit. Alterum de conformatione omnium & singulorum. Alterum de positu illorum ad invicem. His addit multa de natura in dentium productione solertia, ut secius sentientes ludibrio exponat. Considerat enim radices eorum, quomodo varient in numero: confert inter se molares in magnitudine: laudat proportionem ca- vitationum, quibus insculpti sunt: prædicat ligamenta, quibus cum maxillis copulantur: comparat superiores cum infe- rioribus, dextros cum sinistris, tam in æqualitate, quàm in numero. Inde excurrit in philosophemata quedam, ut Dentem in animalibus robustis seu rapacibus esse robustos, in debilibus seu cicuribus debiles: analogiam esse robu- storum dentium cum robustis unguibus: analogiam esse pedum fissorum cum longiore & breviori collo: pisces neque pedes, neque collum habere, & quam ob causam. Ab his se exsolvit cap. 9. & ad hominem redit, iterumque & diligentius numerat dentes. Posthæc, relictiis dentibus ad os venit, & docet iterum, Philosophicè magis quàm Me- dicè, quam benè in omnibus animalibus respondeat oris magnitudo & parvitas, dentium robori & debilitati? Ab ore c. 10. ad linguam se convertit, in quâ considerat 1. magnitudinem ipsius, capacitati oris analogam. 2. motum, qui sit per musculos. 3. duplicitem. 4. figuram pyramidalem, ut sic loquar ex Piccolhomino. 5. glandulas, & tandem ligamentum seu vinculum ejus inferius. Hæc claudit pulcherrima sententia ex Platone (ni erro) petita, quomodo corrigat natura errores,

- errores, qui in ipsa hominis generatione contingunt plurimi. Et ita quidem absolvit istos. Cap. II. repetit quadam eorum, quae alibi sunt dicta, nempe, quia cognationem habebant cum his, quae heic aguntur, quibus subiungit generalem conclusionem utilitatum partium oris. At quia videri poterant haec omnia à scopo aliena (faciem enim qui dicit, videtur dicere partes tantum extimas.) c. 12. dicit causam facti sui. A qua ad aures & nares dilabens, quarit, Cur facta sine cartilaginea? Allatà autem primum ejus rei causa universali, acturus deinde de utraque parte seorsim, de auribus proponit aliquam multa, ut, Cur talis contigerit illis substantia? Cur ita promineant? Cur in homine non fuerint majores; quam sunt? Cur immobiles potius, quam mobiles? Cur hac figurà? Hinc iterum abreptus orationis sequelà, ad pulcritudinem faciei venit, indeque ad musculos frontis & labiorum. Docet enim c. 13. cum Natura duos sibi propósitos habeat scopos, Primarium seu præcipuum, opus ipsum; secundarium, operis pulcritudinem & ornatum utrumque ubique fuisse observatum, Propósito autem aliquo exemplis, c. 14. barbani in viris fuisse factam, ait, ob eandem pulcritudinem. Cujus tamen alius etiam cum sit usus, communis illi cum pilis capitis: non de his tantum, sed & de superciliarum & palpebrarum pilis differit, repetendo ea, quae superiore libro docuerat. Hinc sumta occasione latè philosophatur de pilorum generatione, præcipue de differentià illà, quae alijs sunt congeniti, alijs postgeniti. His duo interserit, quae non ad secundarium, sed primum scopum pertinent, de fronte, inquam, cur illa sit de pilis? & cur mobilis? De qua cum plura hic essent dicenda, c. 15. de eadem docet, cur cutis in illa sola, præ omnibus alijs corporis partibus peculiarem habuerit cum membrana carnosâ connexionem? Ibidem simul tradit, Quot modis in universo corpore cutis uniatum cum subjectis partibus?
768. Cap. 16. ad motum labiorum se convertit, quorum musculos explicat, & quod quilibet illorum officium habeat? Et hæc quidè ille interponit, ut dixi: quare c. 17. ad nares redit, de quarum substantia primum agit seorsim, postea de motu earundè & qui motum hunc præstant, musculis, nec nõ de nervis, ad musculos euntibus, tum de tunica narium, internâ, ejusdèq; nervis, quibus superaddit foramina narium, quae sunt in majori oculi angulo, de quibus supra quoq;. Ià igitur finè imposturus capiti, de quo, unâ cū arimentibus sensorijs à lib. 8. usq; huc egit, nondum autè satis explicuit, quae ad ossa ejus omnia pertinent: ja deniq; agit illud. Traditurus ergo causam c. 8. cur maxilla superior non habeat medullam, inferior habeat? & cur, cum maxilla inferior habeat medullam, non habeat etiam epiphysin seu operculum, veluti habent omnia alia ossa, quae medullam habent? instituit generalem doctrinam, in qua duo exponit. 1. Quot scopos soleat sibi proponere Natura in compositione ossium? 2. Quae ossa medullam habeant, quae non habeant? Cui quia vicina erat altera, Quae ossa habeant appendices, quae non habeant? persequitur etiam illam. Cui quia iterum vicina erat alia, An non abutatur Natura cavitate illà, quam ossa, quae appendices habent, sortita sunt, ad alia? explicat hanc quoque. Inde abit ad aliam, longiusculè distitam, Cur interponat articulationibus cartilagines? Tandem ubi causam dixit pro maxilla inferiore, subdit de eadem duo alia. 1. Cur, præ alijs ossibus omnibus, tantam duritiem fuerit adeptæ? 2. Cur non solidâ potius fuerit? Et sic dimittit inferiorem hanc cui jungit superiorem, & quarit, Cur illa destituatur medulla? cur item extor differentijs ossibus sit facta? Quod ipsum quia diligentiorè volebat curam, c. 19. comparat inter se ossa ipsius, docetque, cur tantopere dissideant inter se in duritie & densitate? Quae diversitas cum esset in reliquis etiam capitis ossibus, exponit illius quoque rei causam. Postquam igitur initio c. 20. enumeravit omnia ossa, tam maxillarum, quam capitis: iterum de maxilla inferiore, ejusque cum superiore tui à dearticulatione loquitur, atque ita concludit. In his quae actiones explicentur, desidis fuerit inquirere. Aurium enim nasi, oculorum, auditus, Olfactus, visus satis jam è superioribus manifesta sunt. Ad masticationem, vocem & loquelam quantum conferat os, lingua, dentes, quibus è vulgo novit.

CAP. I.

Quod igitur in toto capite.] Transito de qua dixi.

771. Præ tractavimus.] Lib. 8. c. 6., satis tamen parcè. Operosissimam enim auris internæ constructionem, ne nostris quidem Anatomicis satis notam, consistere putat in eo tantum, quod meatus auditorius habeat ἑλκυστήρα (sic infra loquitur c. 12.) flexum obliquum, labyrinthi cuiusdam instar, qui aeris impetum refringat. Nisi enim ita esset, quandoquidem, (ut loquitur 6. Meth. ult.) meatus auditorius non solum ad duram cerebri membranam pertinet, sed etiam nervum contingit, qui à cerebro in meatum auditorium descendit: non poterat cerebrum citra periculum esse. Et bene quidem ille ratiocinatur, sed nõ ex sensu, qui longe certiora, magisque particularia illum docuisset. Nescio equi-

dè, an nõ paulo melius de hac re loquatur Aristoteles, quem tamen ex alto sæpe despicit, quique creditur hodie omnia finxisse, nihil vidisse. Cum enim is ait 2. Part. 10. τὸ κενὸν καὶ ἀέρον αἶρος παλῆρες εἶναι, partem illam capitis, qua auditus fit, Vacuum appellatam ab alijs, non esse vacuum, sed aere plenam, ἐγκύτω καὶ δομημένω καὶ συμφοῦντι, in edificato & complantato, ut loquitur 2. de Animâ, c. 8. t. 83. certè intelligit labyrinthos illos varios, quos in osse petroso ostendunt hodie nostri! Quin cum 1. Hist. II. ait, εἶσω τῶν φύσιν ἔχειν, οἷον οἱ σπρόμβοι, Et: τῶν εἰς τὸν ἐγκέφαλον σὸν ἔχειν πύρον, partem auris internæ esse anfractuosam, ad modum cochlearum, neque ex illa viam esse in cerebrum: profecto propius attingit rem, quam Galenus, Ut vix risum teneam, cum Columbum & alios audio Vacuum capitis appellare partem illam, in qua Cerebellum habet sedem suam? Sed fruatur unusquisque sua Helena. In va-

quo Aristotelico sunt tria quoque illa officula, de quorum usu tam multa hodie dicuntur. Ego hoc tantum, si in simia non sunt, ut scribunt quidam; ea autem absque his audit: cui bono sunt?

772. *Atque etiam de musculis temporalibus.*] Meminit quidem supra l. 9. c. 8. & 13. quatenus nervi illis inferuntur ex tertiâ & quinta conjugatione; nec non quatenus movent maxillam inferiorem: at in quam (exacte) maxillæ *κατώτερη*, & quo modo inferantur (facit id autem heic initio c. 7.) cur item plures uno nervi sint: non video expressum esse. Dicit autem heic causam plurium nervorum, ut, uno ex illis læso, non lædatur maxillæ motus.

C A P. II. III.

Cur autem Natura musculos hos.] De musculis temporalibus quos *κροταφίτιος* Græci vocant, proponit duo problemata, superioribus addenda. Alterum, Cur Natura ita absconderit illos in ossibus temporum excavatis, prætentoque osse iugali, cum alios omnes simpliciter attendat ossibus? Alterum, cur tantopere varient magnitudine, non ad proportionem animalium ipsorum, ut reliqui muscoli omnes, sed maxillæ inferioris? Explicat autem per *πρωτότερον*.

773. *Ne longe abeamus.*] Alterum & posterius propositum, in quo Philosophum potius agit, quam Medicum. Docet enim, fuisse vel magnos vel parvos, pro magnitudine & parvitate maxillæ inferioris in unoquoque animali: fuisse etiam vel magis vel minus robustos seu nervosos, prout animal natum est vel ad mordendum (*καταχρόδοντα* dici talia Græcis, monui supra.) vel ad incidendos tantum cibos. In homine igitur fuisse & parvos & debiles, partim propter exilitatem maxillæ inferioris, partim & potissimum (propter enim hoc factum est illud) propter naturam mitiorem, quæ ad sapientiam potius illum invitat, quam ad pugnam. Qui igitur magnam habent maxillam inferiorem, musculos etiam habent robustiores, & sunt ferè illi, qui magna onera dentibus elevare possunt.

Equifones considerant etiam hos musculos, quod putent, robur illorum facere ad comminuendam avenam, & consequenter robur totius corporis. In leonibus (pergit) canibus, lupis & similibus, & magnos & robustos esse, ob contrarias causas. In ovibus, capris, equis, bubus & c. magnos quidem esse, sed non robustos, ob naturæ conditionem. Cur autem ita sit factum, & non aliter, causam dicit esse iustitiam naturæ, quæ non finat quidquam fieri vel mancum vel superfluum.

Est autem homini similima simia.] Vide de Ex. Anat. l. 1. c. 2. l. 2. c. 2. l. 3. c. 5. l. 6. c. 1. Loca alia in his libris dicenda erunt mox.

Dentesque ad solum esum idoneos.] Loquitur cū Arist. 2. Part. 9. Ad distinctius idē 3. Part. 1. ubi ait hominem *μάδιον*, *πρακτικόν*, ob articulatam vocem tales, tantosque dentes habere. Nec diffiteretur ipsus, diff. morb. 8. Nec desunt exempla eorum, quibus vox ex amissione primorum dentium valde læsa est. Romani, credo, ob id auro vinciebant: ut ex leg. XII. Tab. colligo. Vide Rosinum l. 8. Antiquit., quæ de prima parte dictarum legum.

Quemadmodum iam inde ab initio.] Lib. 1. c. 3.

Quemadmodum Hipp.] Simile quid supra fuit l. 9. c. 17. Hipp. naturam falso assereret justam, si inæqualibus æqualia tribueret. Loca tenis sunt in de Tract. allata à me l. 1. c. 22.

Antea diximus.] Lib. 8. c. 1. Heic duo addit. 1. maxillæ inferioris longitudinem. 2. quæ alia animalia habeant longum collum, videlicet, quæ neque manus habent, neque ungues divisos, ut loco manuum esse possint, ceu simia est.

Recte ab Aristotele est demonstratum.] 8. Hist. 1. Vide 2. Sem. 5.

Monstravimus enim antea.] Lib. 1. c. 22. l. 3. c. ult. & infra. l. 13. c. 11.

Cur tandem solus hic musculus.] Alterum & prius propositum. Natura, (inquit) hos musculos non tantum abdidit in cava ossium, sed & ossa ipsa circumcirca factis umbonibus in altum extulit; quin præterea, osiugale illis prætendit, ne facile læderetur.

Quippe

775. Quippe ubi læsi fuerint, præcipui inter omnes musculos facile pariunt convulsiones, febres, deliria, sopores. Cur autem hoc fit? Ob viciniam cum cerebro. Solum. n. os interiacet. Dicis, Cur non idem accidit in oculorum musculis, qui non minus diligenter sunt tecti, nec minus vicini cerebro? Non habent illi (præterquam quod tam magni non sunt.) tot nervos. Singuli n. habent singulos: at hic unus habet quinque, ut Anatomici docent. Dubitas de numero hoc? Columbus l. 8. c. 3. (cui adstipulatur Piccolhominus 5. Præl. 5. nec refragatur Bauhinus 3. Theatri 20.) deducit unum ex secunda conjugatione, quæ oculis movendis alias destinata est. Ex tertia, seu tertii paris gracilior radice duo sunt rami, docente ipsemet Bauhino 3. Theatri 71. ex Gal. supra l. 9. c. 13. Ex quarta quartus est, teste eodem cap. 21. Ex quinta quintus, teste iterum eodem cap. 71. ex Gal. l. c. Hos si non omnes Anatomici viderunt, non propterea non sunt. Tu vero iam adde duas alias disparitatis rationes. 1. Oculorum musculus tam alte latent, ut pene non possint lædi. 2. si maxime lædantur, est alia illorum constitutio, cū tendinem habeant unum tantum, eumque in extremitate; ut alii quoque musculi: at per totos pene musculos temporales tendo fertur, & neutiquam habet originem, ubi videtur habere, ut brevem qui dicere volet, fateri necesse habeat, se non loqui de illo toto. Hoc *ἀποψία* ostendit, & videtur Gal. docere. c. 5.

Quemadmodum Hipp. dixit.] Lib. de Humoribus. Apud Gal. com. 2. t. 6. ubi præceptum adstringit maxime ad affectuum cognitionem, puta, ut scire liceat, quæ pars per *πρωτοπάθειαν* afficiatur, quæ per *δευτεροπάθειαν*, seu *συμπάθειαν*. Cæterum, oportet ex illo loco corrigere hunc. Ibi enim ita legitur, itaque legendum esse, sensus cogit, *τὰ ἐγγύς, καὶ τὰ κραινὰ πῖσι παθήμασι πρῶτα καὶ μάλιστα κραινέται, quæ vicina sunt, aut etiam, quæ communem habent actionem, in morbis primum omnium & maxime afficiuntur.* Fortean hinc aliquid subsidii sperare potest alter etiam locus 3. Artic. 10. quem Foësius in Hipp. indicat duntaxat.

776. Hipp. recte dixit.] Lib. de Articulis. A-

10 pud Gal. Com. 2. t. 9. Quæ de re cum dicitur se promittat *ἐν ἄλλῳ λόγῳ, in alio sermone*, videtur indicare lib. de Vuln. cap. docens. n. ibi, quæ vulnera capitis secunda sint, quæ non, inquit, Capitis partes omnes secato, præter tempus, quodq; supra tempus est, quo vena tēdit. Nam si locus hic secetur, distentio nervorum, cōvulsio & spasmus superventat. Quod si dextrum tempus aperiatur, sinistrum convellitur, si sinistrum dextrum. An non est necessarium, ut per *ἄλλον λόγον* intelligatur alius & diversus liber, cum intelligi possit alia libri pars: Quod si admittitur potuit indicare ea, quæ postea t. 20. & 21. docet, *κινδυνὸν εἶναι πρὸς ψυχῆς ὑπὸ πυρετῶν ζυνοχέων, ἐν καθήκῃ κραινός. Κραινός γὰρ οἱ μύες εἶναι. Νισί (vult dicere,) maxilla inferior quam celerrime reponatur, in propinquo est periculum vitæ a febribus continuis, & segni sopore. Musculi enim hi soporiferi sunt, cum præter naturam afficiuntur.* Hæc res, ut magni momenti, scribitur apud Hip. aliis etiam locis. In Cois (ita enim malim cum Foësius.) num. 188. *ἤρα; αἱ κραινὰ κρόταφον ὅστων διαρραγαὶ, πασμάδες, quin etiam ossium ad tempora effractura, convulsiones accersere solent.* Hæc iisdem pene verbis repetuntur in i. 30 Prorch. apud Gal. Com. 3. t. 39. *ἀρχὴ καὶ πρὸς κρόταφον ὅστων διαρραγαὶ πασμάδων ἐπικρίνονται, sane & ossium temporalium rupturæ, convulsiones accersunt.* Porro in iisdem Cois, num. 498. ita legitur, *ἐκδοσι κρόταφός τὰ μνηται, πασμάδος ἐκ τῶν ἐνανθίων ἐπιγίνεται, quibus tempora secantur, iis ex adversa sectionis parte convulsio supervenit.* Vide 777. Duretum l. 2. tract. 2. c. 1. t. 1. Com. in Coacæ, è quo forte etiam discas tu (ego enim non potui.) quæ sit causa convulsionis illius contrariæ, ut sic dicam. Convulsionem (inquit) è diverso partis præcisæ ideo scribit accidere, quoniam eo perversio est maxillæ à musculorum, ipsam moventium, iniusta quidem nobis, non tamen invita sibi collectione, convulsifica omni causa vacatium Audistin', amice? Ego quidem audio, sed sensum adeo nullum exsculpere possum, ac si barbarica aliqua lingua locutus esset. Nimirum, hoc vitii habet summus vir, ut in illa affectata grandiloquentia involvat se, non minus quam sapia atramento suo. Sed reprimo me, & ad Gal. meum redeo, cuius textus,

ut dudum monuit I. Alexandrinus, ex Hipp. ita emendandus venit. *ως πληροί κείροι και κροσσαι, αι κραταφιδες γινονται.* Quæ ad sensum faciendum ita sunt ordinanda, *ως πληροί αι κραταφιδες, κείροι γινονται και κροσσαι, quod plaga ad tempora sint periculosa & soporifera.* Cave n. *πληγας κείρας* intelligas coniunctim de plagis ad tempora. Nam τὸ κείρος, ἢ οἱ κείροι Grecis non dicitur de illa corporis parte, de quâ Latinis. Tamen genericè magis, *κείροι τόποι ἢ κείρα μέρη, oportuna partes seu oportuna membra,* dicuntur omnia illa, quorum vulnera cum manifesto discrimine sunt. Hinc *κείροι πληροί ἢ κείρα τραύματα, plaga aut vulnera periculosissima, adeoque lethalia.* Vide H. Stephanū in Thesauro.

778. *Et, ante Hipp. natura.*] Sollicitudinem Naturę in defendēdis his musculis tam graphicè depingit, ut nemo possit melius. Non debet autem repetitio cuiquā fastidiū parere. Splendida n. opera splendidis egent encomiis. Totos (inquit) musculos in cavum ossis, quasi in thalamum quendam abscondidit : ipsa vero ossa ita fabricavit, ut *ἀμβωνας, supercilia seu umbones* habeant, quæ impetum irruentium telorum excipere possint. At quia aliqua sui parte nudari oportebat, ea, inquam, quâ in maxillam inferiorem inferuntur, ibi fecit os iugale dictum ex duobus ossibus, per mediam futuram coniungens, ut sub illo, quasi imbricamento, tutò possit recipere in vehementibus illis & continuis motibus, sive loquamur, sive masticemus. Et hic est primus usus ossis iugalis, ob quem ait tam densum est, lapidisq; instar durum. Quod an verum sit, sensus te docebit. Quæris forte (quod diu ego feci) rationem, Cur *ζυγωμα ἢ ὄσεν ὑπὸ ζυγῶδες* dicatur? Dicet tibi Gal. 2. Artic. 4. *ἀλλὰ τὸ δύο ὄσεν συνάγειν ἀλλήλοις, καθάπερ ζυγὸν ὑπὸ κείμῳ ἀντοῖς, quod coniungat in vicem duo ossa, non secus ac iugum impositum coniungit duos boves.* Intelligit autem, nō duo illa ossa, ex quibus componitur: sed inferioris maxillæ duo capita. Ita enim in seq. *ἀμφοτέρως τὰς ὀσφυοσειάς ἢ κεφαλὰς ὀσφυοσειῶν, ὅπερ ἐστὶ διείρηχεν ἡ ζωὴ ἀλλήλων, τὸ μὲν κατωτέρω, τὸ δὲ ἀνωτέρω, Virtutemque inferioris maxillæ processum seu caput intercludit, quod est, distinguit & separat à se invicem, ut alterum sit superius, alterum inferius.*

Definens porro uterg.] Absoluta duorum propositorum problematum expositione, de insertione (cuius c. i. etiam meminerat) eorundem musculorum in *κροτώνω, h. e. acutam apophysin* maxillæ inferioris, agit, cui subjūgit usum, qui est, trahere maxillam sursum, atque ita claudere os. Cæterum, quia illorum officio (claudendi, inquam) officium aperiendi è diametro opponitur: debuit illos quoq; producere musculos, qui id præstant. Rursus, quia in masticationibus magna erat ipsorum utilitas, non poterat autem illa fieri sine musculis: exponit duos alios, ei rei famulantes.

Siquidem rectè demonstratum nobis fuit.] 1. Mot. muscul. 6.

Musculi quidem ipsi.] Prior classis musculorum, os aperiendum. Sunt autem illi, qui apud Bauhinum 3. Theat. 71. constituunt quintum par musculorum maxillæ inferioris, & vocantur, vel nomine, à Cal. heic indito, *ζεαφειοειδῆς, styliformes, calamo scriptorio similes,* vel à forma, quam idem Gal. diligenter describit *διγραφεῖς biventres.*

Alii autem quidam duo musculi.] Posterior classis musculorum circumagentium. Et sunt illi, quos idem Bauh. l. c. *μασσητήρας, masticatorios* vocat ex Gal. heic & alibi. Ni piget, lege diligentem illorum historiam, heic descriptam.

Convenienter igitur musculos hos.] Occupationis locum habet. Cum non minus temporales, quam hi faciant ad masticationē, quid causæ fuerit veteribus, cur peculiariter hos solos ita appellarent? Ubi notandum, in veterum sensu non esse Hipp., ut scribit Gal. 4. Ex Anat. 2. Locus est 2. Artic. 5. *ἐξ ὧν ἐξήρτωνται οἱ μῦες, οἱ κραταφιδαι και μασσητήρες καλεόμενοι, è quibus (maxillæ inferioris processibus) pendent musculi, qui temporales & masticatorii vocantur.* Respondet Gal., Temporales hoc tantum habent, ut committant inter se dentes, quam commissionem sequitur incisio ciborum: at Masticatorii, pro varietate fibrarum suarum, variè deducunt & reducunt dentes, quod sequitur lavigatio quædam (qualis in molâ fit) ciborum.

Ex his

Ex his intelligitur, accurate loqui volentibus, temporales infervire dentibus incisoribus, masticatorios molaribus.

Lingua vero non item.] Obiter docet, quid lingua conferat ad molendos cibos. Est (inquit) quasi manus quædam, quæ cibos, dentibus elapsos, iterum subiicit, ut quam exactissime terantur. Huic (addit) extrinsecus opitulatur masticatorii muscoli. Atque hic est alter linguæ usus, de quo supra l. 8. cap. 5., quatenus nervos habet duros, ut Gal. distinguit qui motum illi afferunt: alter est, cuius ibi quoque fit mentio quatenus nervos habet molles, qui gustum, h. e. saporum perceptionem & dignotionem illi præbent. Et hoc ait Arist. l. 1. Hist. II. ἡ γλῶττα τῶ χυμῶ αἰσθητικόν, *lingua sentit saporum differentias.* Observandum autem, quod subiicit: ἡ δὲ αἰσθησις ἐν τῷ ἄκρῳ. ἐὰν δὲ ἐπὶ τῷ πλάτει ἴππιδῃ, ἢ τίον, *sensus linguæ sit in apice eius potissimum: si enim, qua parte est lata, sapidum quid ei impuleris, minus percipiet.* Brevius & argutius effatus est idem 2. Part. 16. ἡ αἰσθησις ἐν τοῖς χυμοῖς, ἔπεντη ὁμοίως, ἀλλὰ τῷ ἄκρῳ μάλα, *sensus gustus non equaliter in omnibus linguæ partibus est, sed potissimum in summitate eius.* Et hic usus linguæ homini communis est cum omnibus animalibus: at proprius est alius, ἐνεκεν τῷ λόγῳ, *gratia sermonis*, ut ait Philosophus. 2. Part. 16., h. e. ut se explicat c. seq., *χρήσιμος ἡ γλῶττα πρὸς τὴν τῶν ζῴων διαφθῶσιν, καὶ πρὸς τὸν λόγον, utilis est lingua ad literarum de articulationem, sermonemque.* Et quia hic usus homini est proprius, ceu dixi, propriam etiam habet conformationem & substantiam, ceu docet idem l. c. Vide sis Bauh. 3. Thea. 99. Dicis, Quomodo proprius hic est usus, cum etiã aves quædam, quin inter animalia hyæna, non loquantur tantum, sed & fermocinentur? Uno verbo, Non est hoc illis à natura: (alioquin omnibus in eo genere contingeret) Sed ab arte. Vide super hæc re Casaub. Com. in Proleg. Persii, Aldrovandum in Ornithol. de psittaco, picâ, corvo, sturno, turdo, aliis forte. Nam de lusciniâ credo Rollenhagio in veris. Mendacis, figmentum Poëticum esse.

Maxime autem ad eam rem.] Quod dixi docet, quos musculos natura fabricat in subsidium motus linguæ? Vtrin-

que unum, illum dico, quem supra l. 9. c. 15. latum vocavit. in de Anat. Musc. 1. *πλάτυσμα μυῶδες, non musculum, sed latum quoddam musculosum.* Addere verò oportet etiam Buccinatorem Bauh. 3. Thea. 69. à quo intelligere velim, quomodo, quæ heic dicuntur buccinatori illi convenient: Certe *πλάτυσμα μυῶδες* toti collo circumiicitur, non buccinator.

CAP. V.

Temporales porro muscoli.] Cum Natura analogiæ ubique sit studiosa, neque temerè à viâ discedat, nisi urgentissima sit causa: incipit Gal. exponere, Cur in constructione musculorum temporalium & graphioidân discesserit? Sed quo modo & quatenus discesserit in utroque pari? In temporalibus, quod tendinem ex mediis illis eduxerit: in graphioidesi, quod tendinè constituerit in medio musculo. In his cū manifesta sit res adeo, ut inde dicti sint digastrici, ceu monui: quæritur, quomodo sit accipiendū de illis: si enim levisissent ij, qui mirari nequeunt, quid sit in hoc musculo tantopere decætatam, cum in huius tendinis productione nihil rarū sit, & c. neque tamen nepte locuti essent, neque industriam opificis tam supine despexissent. Vt nuper dixi, videtur Gal. hoc velle, ad quod ipsa *ἀντιψία* nos ducit, Tendinem nō incipere, quâ parte musculus angustatus in maxillam inferitur: Sed (ut alibi loquitur,) in ventre musculi, ἐκ μέσων τῶν κροταφιδῶν, ut hic. Quod. n. præcuntibus præceptoribus meis (præcipue D. Francisco Mandello) vidi his oculis, si à tendine sursum, versus musculi principium, radendo procedas, apparebit tibi vere, in ipsa musculi medietate, & substantia & color tendinis.

Quæ generatim de musculis.] 1. Mot. musc. 3. cui loco si addas hunc, intelligas, Galeni doctrinam esse quam Rec. quidam sibi transcribunt, Tendines nō esse factos ad motum simpliciter, sed ad motum validum. Vbi ubi enim musculi habent tendines, motum edunt validissimum: ubi non habent, non edunt ita validum. Vide lib. seq. c. 3.

Ab initio libri.] c. 3.

Musculos temporales cum multa egerent.] Postquam de utroque musculorum pari

dixit, quod res iubebat: iam incipit dicere seorsim de utroque. Quæ nunc præ manibus sunt, de temporalibus sunt, quorum situm, & in eo situ securitatem, pariterque tendinis exortum, licet ita explicet, ut fungus sit, qui non intelligat: mihi tamen videtur aliquid dicendum de tendine, quod ea res, in tanta Anatomicorum turba, Galenum præ se tantum non in lutum projicientium, obiscurior sit, quam quis putet, qui non excussit autores ipsos. Cum (vnlt dicere Gal.) commodiorem situm habere non potuerint, quam nunc habent, is autem non permittat ipsos esse longos, & tamen non possent carere tendine, eoque valido, ob motum validum, quæ obire debebāt: constat tendinem è medio ipsorum debuisse emergere. Verba ipsius sunt. *ἀλλ' εἰ τὸ το, δῆλον, ὡς τὸ μέσον αὐτῶν ἐγίνετο κατ' ἐνθὺ τῆς δεομένης κινήσεως κερῶν ης, ὡς ἐπιτύθεν ἀναγκῶν ἢ ἐκφῶσαι τὸ πένοντα, si non poterant hi muscoli commodiore & securiore loco esse, patet, quod medium ipsorum debuerit è directo esse oppositum extremitati maxilla, quam movere debebant si è directo debebat esse medium, ex medio utique musculo oriri debebat tendo.* Hanc orationem Columbus l. 5. c. 11. vellicat ipse interim docet, fibras in centro musculi coire. Medium & centrum differuntne? An potius tendo ipsius non est in maxilla?

784. *Quod vero ad eos attinet.*] Post temporales venit ad Digastricos, & fuse docet Tendinem illorum fuisse in medio, propter angustiam loci. Cū. n. heic tantus sit concursus tam variis actionibus feruentium partium, qualis alibi non est: debuit Natura his musculis aliquid adimere, ut vicinæ partes sint liberiores. Mihi videtur hoc longius petium, acceptoque illud Vesalij potius, Musculis his immisum esse mediâ sui parte tendinem, ut essent robustiores. Nimirum, reflectuntur ibi (tanquã ad trochleam) circa maxillam inferiorem, quod sine periculo fieri non poterat, nisi robusti ibi essent. Eadem causâ valet apud omnes. Rec. in musculis rectis abdominalis. Habēt. n. tot interfectiones, aut potius tendines, ut fortius comprimant. Cæterum, discursus Gal. de partium in hoc confinio multitudine, egregie facit ad cognitionem causæ, cur angina, ery-

sipelâs, aliique huius regionis affectus tam sint periculosi.

In toto hoc opere ostendisse mihi videor.] Quale est illud, quod l. 3. c. 6. docet de analogiâ pedum & manuum. Itē, quod l. 6. c. 10. de alternatione vasorū in pulmonibus. Item, quod c. 15. eiusdem libri de arteriæ venosæ valvulis. Item, q. c. 20. & 21. eiusdem, de vasorū in fœtu unione. Itē, q. l. 7. c. 14. de nervis recurrentibus. Item q. l. 8. c. 1. de longitudine colli & pedum quorundam animalium.

Quorum antea memini.] Lib. 7. c. 17.

Tria igitur hæc musculorum genera.] ἀνακεφαλαιωσις hæctenus dictorum de tribus musculorū paribus. Cui subnectit

CAP. VI.

Differentiã vero ipsorū.] cōparationē eorundē inter se in magnitudine, & ait, Maximos esse tēporales, Minimos digastricos, Medios masticatorios.

Alii vero muscoli duo.] Tribus his musculorum paribus addit quartū, quod ipsum quoq; apud Bauh. est quartum in ordine, & dicitur Masticatoriorū seu Manforiorū alterum. Horum officium est, unâ cum temporalibus sursum trahere maxillam inferiorem.

CAP. VII.

Porro nervorum principium.] Dum meminuit plurium ad prædictos musculos nervorū, incidit in historiam nervorum faciei, quorum præcipuos ait esse à tertiâ coniugatione, intelligens simul graciliorem ejus radicem, Vesalio dictam, quæ Falloppio octavam constituit coniugationē, Bauhino tertiam. Abripitur autem recensione nervorū istorum in admirationem Naturæ, & acerbe exagitat ejus hostes, qui fortuito atomorū concursui tribuebant, quod vere summę est sapientiæ & providentiæ. Quæ situs plato, Quid ageret Deus? αὐτὸς ζωοποιεῖν, respondit. *Quod ego intelligo, Omnia ad certam mensuram & proportionem facere.*

Fietq; quod in proverbis, Fluvii sursum.] Erasmus Chil. 1. Cēt. 3. Adagio 15. refert, esse hoc ex Euripide, & alias ita efferri, εἰς ὅτι ποταμῶν ἰερῶν. Significat, cū quid præter ordinē fit, καὶ οἷον ἀντίθετον τὸ πρῶτον, & quasi invertuntur res, quod exemplis è varijs autoribus illustrat ille, quem dixi, quibus utinam hunc quoq; Gal. addidisset locum!

Cur autē omnino cutis fuit divisa.] Admiratione

ratione ejusdē sapientiæ, præcipue, q̄ labiorum musculis, de quibus c. 16. non dederit nervos ab eadem tertia coniugatione, 1. ab Atomistis quærit, si fortuito sint facta omnia, cur os eâ potius parte apertum sit, quâ nunc est, & non potius, vel in dorso, vel in capite, vel alibi? 2. si omninò os sit factum casu, unde statim ibidem exstiterit lingua cum dentibus? Et quia hæc tria desiderabant proximiorē doctrinam, ad dentes ab initio conversus.

CAP. VIII.

786. *V*isne hæc quoq̄, bellè atomis] mirabilem ipforum, non in homine tantum, sed reliquis etiam animalibus structuram fusâ oratione docet, simulque atomorum Epicuri, & ἄσκληπιον Asclepiadis futilitatem ostendit. Cæterum, Vocabant illi etiam εἰδωλα, quod vocabulum Lucilius retinet, quod Latini nondum haberent ἰσοδωμοῦ Cic. 1. de Fin. *Imagines* vertit, Virgilius in Culice *Effigies*, Quintilian. l. 10. *Figuras*, Cælius Insuber (autore eodem Cic.) primus vocavit *spectra*. Vocabant & *Inane*, ut apud Cic. est Virgiliū, Lucretium, alios hujus sectæ. Verum, ne ista nos morentur, delibabimus ex tota oratione id duntaxat, quod ad rem pertinet. Primum igitur exponit dentium numerum, cum ait, triginta duos esse, in utraq̄que maxillâ sedecim. Loquitur aut̄ de eo, quod ut plurimum est, ut se explicat cap. seq. Deinde exponit diversitatem conformationis & usum, à conformatione pendentē, cum ait, anteriores (numero quatuor) esse acutos & latos, vocarique *τοιμαῖς, sectores, incisores*, ab usu, qui est, morsu incidere cibos: qui his utrinque proximi sunt (numero duo) inferiore quidem sui parte latos esse, superiori autem acutos, vocariq̄; *κυνόδοντας, caninos*, quod, ut ait de oss. c. 8. canum dentib. sint similimi, itidē ab usu, qui est, frangere, quæ propter duritiem incidi nō possunt, quemadmodū ferē canes faciunt in comminatione ossium: qui itidem his proximi (numero viginti & sex) asperos esse ac latos, duos ac magnos vocariq̄; *μύλας, molas*, pariter ab usu, quod nati sint, ea, quæ vel ab incisorijs sunt divisa, vel à caninis fracta, vel ab utrisque ita comminuta, ut exactè moli & lævigari possint, molere ac lævigare. Hæc illud

animadversione dignum quis judicaverit, Quomodo tam canini, quam molares dici possint *κανῖς, lati*: Resp. Molares propriè ita dicuntur: Canini impropriè, quatenus acumen habent, in longum extensum, ut culter aut gladius.

Quorum si unumquodq̄, mente immutatis.] Qui mos aliàs Aristotelis est, primum effari rem breviter, deinde dilucidè explicare: eum Galen. hæc sequitur. Primò autem conformationem explicatius docet, initio factò à molaribus, & progrediens ad caninos, tandemque incisorios. Mox positum omnium ad invicem uberius explanat.

Quandoquidem si laves omninò fuissent.] Nisi molares fuissent, quales sunt descripti, non possent molere. Cum enim omnia ab inæqualibus & asperis comminuantur: nisi dētes hi fuissent asperi, utique nihil fecissent. Ob hanc causam (inquit) molitores, ubi lapides ipforum ex muto attritu fuerint lævigati, iterum incidunt illos, atque exasperant. Hanc ob causam dicit Aristoteles 2. Gen. 6. sed clariùs Gal. 5. κ. τόπ. 8. tantum quotidie dentibus accedere per nutrimentum, quantum decedit per attritionem. Uterque autem probat perpetuam accretionem *φαινομένην* illo, quod, quibus unus aut alter exemptus est, (Æsculapium hoc primum tentasse, Cic. refert 3. de nat. Deorum.) illis oppositi in cavitatem vacuum propter succretionem propendent. Ego ut nō dubito, aliquando accidere: ita semper accidere, per nego, proprio edoctus experimento. Quam verò masticationi incommodū esset hoc, si unus exstaret? Faceret profectò, ut reliqui committi inter se non possent. Cupiens etiam scire, an incrementū respondeat decremento? sæpè contuli boum dentes cum vitulinis, & vidi, tam insignem esse differentiam, ut insanus sit, qui Galeni illa turari vellet, Quantum augetur, tantum quotidie deteruntur! Circumspectius Arist. qui ait, plus indies adimi, quā addi. Re enim verà tam sunt plani boum, præcipuè vaccarum veterum dentes, collati cum vitulorum, ut verbis non sit opus. Hinc adeò fit, ut non boves tantum, sed & equi fiant graciles, cum ob lævitatem dentium non possunt comminuerē cibum. Et unusquisque in se expe-

riri potest, contrectando & conferendo dentes suos cum puerilibus. Tam enim hi sunt acuti, ut penè vulnerent, si quis violentius premat. Sed infertur in cavitates dentium vena cum arteria? Infertur, sed propter nutritionem solam. Quemadmodum igitur ossa reliqua *μετ' ἀνυλῶ, post vigorem*, nutriuntur quidem, sed non amplius augentur secundum trinom dimensionem: ita dentes nutriuntur, non etiam augentur. Verùm hæc extra Gal. consiliū. Nisi (pergit ille) cum asperitate fuissent duri, ne sic quidem officio suo fungi possent. Prius enim ipsi à cibis attererentur, quã attererent cibos ipsi. Nisi cum asperitate & duritie etiam lati fuissent, neque sic officium fecissent. Quæ enim lævigantur, oportet subjiciantur latis basibus, ut in mutuo renifu fiat comminutio in minimas particulas. Nisi cum his omnibus etiam magni fuissent, non tam commodè præfuissent rebus suis. Tempore enim longiore opus erat ad masticationem.

789. *Idem porrò & de incisoriis.*] Nisi incisoriij fuissent acuti simul & lati, ne ipsi quidem poterant facere, quod nomenclatura promittit. Acuties enim simpliciter facit ad incisionē: latitudo ad celeriorē, quod hoc modo multæ partes simul cōtingantur. Ita culter nisi cū acie haberet simul latitudinem, aut potius longitudinem quandam, non plus faceret quam acus, vel clavus, atq; ita esset opus geminato ictu ad id, quod nunc simplici fit.

Et qui post hos sunt acuti.] Ita Caninos vocat, manifesto argumento, quod compareret, non cum triangularibus caninum dētibus, sed cum exsertis. Quibus etsi non ex omni parte similes sunt: eatenus tamē similes sunt, quatenus utriq; que faciunt idem, frangunt, inquam, quod incidi nō potest, quia latiore sunt basi, quam quæ incidere possit.

Si solam ipsorum positionē.] Nisi hoc modo dispositæ essent acies dentium, incisoriij & canini antè, molares post: ordo naturæ fuisset inversus. Quæ enim moli & lævigari debent, oportet prius in minores particulas dividi, quod fit ab incisorijs & caninis, ut deinde hæ minores particule in minimas dividi possint, quod fit à molaribus. Hoc tantò admirabilius est, (inquit infra) quod natura idem observavit in omnibus animalib.

At si quis chorum hominū.] Ex Pausaniã, 790. Animadv. suis in chron. Euseb. n. 735. scribit Scaliger, Chrysothemida Cretensem fuisse primū, qui choro instituto, propositoq; victori præmio, hymnis celebrandos Deos esse constituerit. Id ipsum ad Philammona, Chrysothemidis filium, Plutarchus refert lib. de Musica. Hoc postea translatum est ad Comædiam & Tragædiã, & videri potest eã de re Scalig. 1. Poët. 9. & 18. l. 3. c. 96. Minturnus de Poëta l. 3. & 4. Habet & quædam Arist. de Poët. c. 12. ubi videri possunt Interpretes, quos videre mihi non cōtingit, Pigna, Castillionius & Robertellus. Erat autem *μετ' ἀδῆς ὄρχησις, saltatio cum saltu*, quæ posterioribus sæculis adhibebatur etiã in aliis festivitibus, ut in nuptijs. Hinc illud apud Musæum Grammaticum, *ὡ γὰρ ἔ, ἀλλ' ἀχόρδης, erant nuptiæ, sed nemo ibi saltabat.* Ego ex hac Gal. comparatione (quã utitur etiã l. 12. c. 8. de musculis capitis, & mox explicat c. 9. per *στέφανον, coronam*, alij per *κύκλον*,) hoc accipio, *ἐν χόρω ἢ χορείᾳ* ivisse singulos post singulos, fortassis factã coronã junctis manibus, ut hodiè Græculos nostros in pergræcationibus suis, quibus immanè illud Turcicum servitium solantur aliquando, facere legi, depictumq; vidi in peregrinatione Reverendi D. Salom. Schweigkeri. Ad Meursij Orchestram.

Quod si vis hoc quoq;.] Trãsitio à cōformatione & positu ad alia, non minus admiranda in dentibus, casumq; excludētia. Sunt aut hæc. 1. radices dētium. 2. molarium differētia inter se in magnitudine. 3. cavitates, maxillis insculptæ, quas dētes, ipsorumq; radices ingrediuntur. 4. ligamentã, quibus dentes cum maxillis junguntur. 5. inferiorum cum superioribus responsus. 6. dextrorū cum sinistris æquabilitas. 7. dextrorum & sinistrorū idem numerus. Posthæc omnia, Philosophum potius agens, quam Medicum, confert hominē cum reliquis animalibus. Docet enim 1. Robustos esse dētes in animalibus robustis: debiles cōtrã in debilibus. 2. Analogiã esse inter robustos dentes, & robustos ungues. 3. Quibus animalibus pedes sunt fissi in digitos, ea non habere collum longum. 4. Quædam, non tantum pedes habere longos & collum, sed & rostrum.

Verum,

Verum, quid de radicibus.] Primū. Servavit Natura proportionem, ut minores dentes non nisi unam habeant radicem, majores duplicem aut triplicem, maximi quadruplicem.

Porro, quod & molarium.] Alterū. Servavit Natura inter ipsos molares hanc in magnitudine proportionē, ut medij qui sunt, & ad buccas, sint majores tam anterioribus, quam posterioribus. Quā enim parte os est angustius, æquum erat, parvos esse dentes: contra, quā latum est, magnos. Quia, quā parte lingua est amplior (est autem ad radicem) dentes debebant esse minores.

Quemadmodum quoq; comprobavimus.] Infrā c. 10. Nec miraberis genus loquēdi, si memineris superiorū citationum.

792. *Ad hac, quod natura osium.*] Tertium. Servavit natura hanc proportionē inter dentes, eorumq; cum radicibus præsepia, ut neq; majora, neque minora sint corporibus suscipiendis, quò se invicem exactè complecterentur, neque dentes facilè loco moverentur. Hoc multò accuratius esse factum ait, quam possit ullus artifex, aut ligna clavis compingere, aut lapides concinnare.

Tametsi mentē non habeat.] Videtur respicere ad illud Hipp. *ἀπαίδευτος ἢ φύσις ἐστὶν*, de quo sup. l. 1. c. 3. Ubi enim mens non est, *παυδεία, institutio*, etiam nō habet locū. Dicis, At sæpè in his libris tribuit naturæ prudentiam, providentiā, solertiam, &c. quin artē vocat admirabilem, omnibus alijs artibus præstantiorē, fortiosem, meliorem, &c. Respondeo, distinguendū est inter naturalē seu *αὐτοφύη* prudentiā, & inter acquisitivā. Natura habet prudentiam, sed nō acquisitivam institutione & doctrinā, qualē homo habet, cujus animus (ut suprà l. 1. c. 4. locutus est Galen.) est *ἐρημὸν τῶν τεχνῶν, nudus omnium scientiarū & artium*, qui tamen aptus natus est suscipere omnes, si modò homo ipse culturę patientem accommodet aurē. Est igitur *ἀπαίδευτος*, cōparatè cum homine loquendo. Hinc

793. 6. Ex Anat. 1. ait, animalia uti membris suis, *ὡς περὶ δεδιδαγμένα, perinde ac si in id instituta & docta essent*. Et l. 15. c. 6. vocat naturam *σοφίαν αὐτοῦ ἰδαντων* sapientiā, absq; institutione inductam. Hoc sensū (nisi fallor) dicitur natura quibusdam Cæca, quatenus non consultat de futuris, sed, in-

dito v. g. femine prolifico in uterum benè dispositum, animal facit.

Atq; etiam quod ligamentis] Quartum. Ut commissura dentium cū maxillis certa esset & infallibilis, usa est natura ligamentis quibusdam, quib. junxit utraq;.

Quod autē omnium maximè.] Quintū. Ut incidere, frangere & molere dentes possent quam optimè, fabricavit natura superiores & inferiores ad unā & æqualem amussim. Hoc (ait) tantò admirabilius est, quò major est differentia superioris maxillæ ab inferiori. Hinc fit, ut cibi illis interjecti commodissimè possint dividi, itaq; præparari, ut chylus inde à ventriculo fieri possit optimus. Est enim ut 2. Part. 3. loquitur Philosophus, hæc *τῶν τοῦ φησὶς εἰς μικρὰ διαιρέσις. cibum minores partes divisio*, in id utilis, ut calor ventriculi citius concoquat. Hinc qui non benè masticant, non benè nutriuntur. Quod qui faciunt, aut præ festinatione, aut præ nimia fame, oderunt animam suam, ut Arabes loquuntur. Huc it proverbium, senibus mandibulam Scipionis loco esse.

Tum autē, quod dextra sinistris.] Sextū. 794. Quod in toto animali observavit natura, ut omnia quantū licebat faceret gemina: id heic quoq; fecit: Opposuit. n. non tantum dextris dentibus sinistros, sed & utrinq; servavit eandē proportionem radicū, præsepiorum, ligamentorum, venarum, arteriarum, &c. Hoc factum esse videtur heic eā ratione, quā alijs sensoria omnia sunt gemina, ut altero læso, alterū sit in officio, ceu suprà dictum est l. 10. c. 1. & amplius l. 8. cap. 5. Quæras fortè, cur nō meminerit quoq; æqualitatis, quā in nervis servavit? Meminit, cū de radicibus ait, *ἵνα περὶ τὰ νεύρα καταφύε*, ubi etiā *nervi dentibus implantantur*. Infrā l. 16. c. 3. describēs dentiū nervos, causam dicit, cur exactè sentire debuerint. Quin 5. κ. τῆ. 8. experimentum sensus dentiū ex seipso se cepisse ait. Ergone sentiunt dentes, inquis? At obstat ratio Arist. Nihil potest sentire, nisi q; in medio est, 2. de Anim. t. 124. Ossa vero (cujus generis dentes sunt) frigidissima & siccissima, quī sint in medio? Præterea, ostendit experientia scari & limari absque dolore. Sunt enim qui curant sibi dentes certo modo rati, ut aptiores sint ad pronunciandas

linguas quasdam, quod de M. Joa. Ham-
 mero, Professore olim linguæ Hebrææ
 in Academia Jenensi, dici memini. E-
 contra, pariter videmus, dentes ad
 contactum frigidissimæ & calidissimæ
 aquæ dolere. Et, qui adeo frigidus potu
 delectantur, aut cibis utuntur tam fer-
 vidis, ut *υποκωσιν*, stuporem quendam indu-
 cant: illi tandem suo cum malo maximo
 experiuntur, quam non impunè læces-
 siverint sensum dentium! Quis etiam
 nostrum non est expertus dentium do-
 lores? Et hi ferè desinunt evulso dente:
 Hi mitescunt usu stupefacientium, vel
 frigidorum, ut opij, hyoscyanij, vel ca-
 lidorum, ut olei vitrioli, sulphuris, Ca-
 ryophyllorum, quin ferri quoque can-
 dentis. Respondeo per distinctionem.
 Substantia dentis non sentit. Et ita stat
 ratio Arist. cum experientia illa de se-
 ctione, & quacunq; alia solutione cõti-
 nuui, quæ morbus sit. Sentit autem ner-
 vus communicata illi intemperie per
 796. poros dentis. Quemadmodum enim
 metalla (etiam solidissima, quale aurum
 est) facile incalescunt vel refrigescunt,
 non alia ratione, quam pororũ: ita den-
 tes. Quod ad dolorem, quia tactus est
 sensus confusus, non subito possumus
 dicere, Dens dolet, ergo substantia den-
 tis dolet. Quin imò non rarò nobis im-
 ponit, ut putemus dentem dolere, cum
 gingivæ doleant, ut Gal. docet in illo κ.
 ππ. Quare etiam nõ semper desinit aut
 mitescit dolor exempto dente. Desinit,
 cum causa fuit putredo dentis, quæ ar-
 rodebat nervum. Mitescit, cum nervus
 ipse ex alia causa doluit, exauctus autè
 fuit dolor à dente comprimente. Et ita,
 nisi valdè me decipio, aliquando invēta
 fuerit causa vera, quam Aræteus 2. de si-
 gnis Chron. 12. solis Dijs esse cognitam
 ait, cur ossa & dentes sentiant intempe-
 riam, non sentiant autem solutionem
 continui? Videbatur enim probabilius
 esse, solutionem continui sentiri, quæ
 major & violentior est. At non esse ita,
 patet ex ijs, quæ dixi. Transcribo autè
 illa libenter auctori suo, incomparabili
 Scherbio, Com. in 2. de Loc. aff. Huc
 ferè it Fallop. etiam in obs. in eo solo
 discrepans, quod sensum hunc tristem,
 non ad nervum refert, sed ad membra-
 nam, quæ cavitatem dentis inungit.
 Atque hunc nescio quomodo magis

ausculto heic, quam illum, cui omnia
 me debere fateor, & fatebor, quamdiu
 ero. Quam fluctuet Eustachius l. de
 Dentib. cap. 26. Piccolhominus item 8.
 Præl. 7. videre est apud ipsos.

Cæterum, quod & numerus.] Septimum.
 Quod iterum in toto animali observa-
 vit natura, ut dextro sensorio tantum
 tribueret, quantum sinistro id heic quoq;
 factum est. 797.

Demus tamen hæc quoq;.] Hoc pertinet
 ad positum, de quo dixi.

Quod autem fortibus animalibus.] Flu-
 mine orationis abreptus Gal. ab Homi-
 ne venit ad animalia reliqua, explicans
 pulcerrima quædam philosophemata.
 Horum primum est, Naturam hoc ob-
 servasse, quod, quæ animalia ad vena-
 tum opus habebant robustis dentibus,
 tales habuerint: quæ nõ habebant opus
 quod cicuria erant, debiles acceperint.

Porro, quod & unguis.] Alterum, natu-
 ram hoc quoque observasse, quod ro-
 bustis dentibus respõdeant unguis ro-
 busti, & contra. Ubi hoc repeto, quod
 supra l. 1. c. 8. pro Platone dixi, verè il-
 lum scripsisse, hominis unguis esse *τομυ*
χαιον, nota gratia. Ex hac enim Gal. ora-
 tione idem potest evinci. Nempe, cum
 homo sit inter animalia mitia, vel obid,
 quod rationem habet, quæ ad mansue-
 tudinem facit plurimum: non debuit
 etiam unguis habere robustos. Nam ne
 dentes quidem habet robustos.

Atq; etiam, quod iis.] Tertium. Natu-
 ram hoc quoque non neglexisse, quod,
 quibus animalibus pedes sunt fissi in di-
 gitos, ea non habeant collum longum.
 Pedibus enim illis utuntur loco manu-
 um, quibus escam capiunt. Ideo l. 14. c.
 6. *ειον χειρας*, quasi manus vocat hos pe-
 des. At quæ pedes habent solidos aut
 etiam bifidos tantum, ea collum ha-
 bent longum, quod protendunt ad ac-
 cipiendum cibum, ut supra docuit l. 8.
 c. 1. Cæterum, oportet hoc accipere de
 genere pedestri, canibus, vulpibus, leo-
 nibus, ursis. Fuerit autem consideran-
 dum, An non canis, v. g. tam longum
 habeat collum, quam vel equus habet,
 vel aper, demta tamen magnitudine. 798.

Ad hæc, quod grues quidem.] Quartum,
 Grues, ciconias, & similia his animalia,
 non tantum pedes habuisse longos,
 collumque longum, sed & rostrum lon-
 gum:

gum, Pisces contra nihil prorsus horum. Quia pisces non habebant opus vel ad ambulationem, vel ad vocem, vel ad conquirendum alimentum, propter quas causas in avibus istis aquaticis omnia dicta adfuerunt.

CAP. IX.

799. *C* Acterium, de aliis quidem.] Sentit Galenus delapsum se esse à subjecto horum librorum (homine) ad alia animalia: ideò redit in viam regiam, & superaddito omnium dentium numero, deferit tandem illos, & os aggreditur, quemadmodum cap. seq. 10. linguam, itaque conficit tria illa, quæ in fine c. 7. proposuerat.

Homo verò parte utraque.] Ut quatuor in universum sint, puta. Cur tam pauci, amabo? Quia natura sciebat, se facere animal civile & mansuetum, cujus perfectio esset, non in robore corporis, armorumque copiâ, sed in sapientiâ, ob quam manus illam habere demonstravit lib. 1. cap. 3. Ego hoc addo, canini hi sunt, quos vulgus Oculares vocat, putatque radice suâ oculos contingere, falsò. In plerisque enim vix nasi alas contingit. Ita loquor, quia cranium habeo, in quo, ultra cartilaginum regionem, ad ossa narium pervenit. Ibi verò cum occurrat illis nervus, per foramen oculi orbitæ infernum illabens: mirum non est sequi aliquando symptomata inexpectata. Vide quæ ex Carolo Stephano notat Riolanus Com. in Gal. de Off. c. 4. Adde Cælium Aurel. 2. Tard. pass. 4.

800. *Proinde incisores iure.*] At quatuor & illi sunt? Ut plurimum dico. Aliàs novi, quam mirificus sit in his Naturæ lusus, à Goræo notatus, in voce ὀδύς, Aliquando enim duo tantum sunt: sed qui latitudine æquent quatuor caninos. Aliquando sex sunt, in alterutrâ (puta) maxilla duo, in alterâ quatuor. Aliquando octo sunt, in utraque scilicet maxillâ quatuor. Aliquando plures, qui sæpe foras exseruntur (tales homines sunt moribus aprugnis) sæpe intro in capacitatem palati erumpunt, sæpe alio modo variant. An pro Gal. dici potest si unam maxillam cum utraque conferas?

Et his adhuc plures molares.] Horum numerus variat (inquit Galen.) pro lon-

gitudine aut brevitate maxillæ. Qui enim longissimam habent, in unoquoque latere quinque habent, atque ita in universum viginti. Qui minus longam, quatuor. Qui iterum minus, tres, quod Columbus vidit. Dicis, si molariū ad summū sunt viginti, & additis quatuor caninis, quatuorq; incisorijs, fiunt viginti & octo: quomodo constabit numerus Gal. quem c. præced. assignavit? Oportet addere, quos Hipp. l. de carnibus *ἡσθητικῶν*, sapientes vocat, Aristot. 2. Histor. *σοφιστῶν, καὶ ἀργυρῶν, κλαυαλῶν & perfectῶν*, Pollux *ὀδύγων, σερρογῆτων*, Latini *Genuinos*, ut autor est Plinius lib. 11. cap. 37. Hi enim cum nascantur, non ante pubertatem (imò circa annum 40. 60. etiam 80. cujus rei exemplum novi) aliquando sine sensu doloris, aliquando cum magno cruciatu (quo casu monitum Vesalij est advertendum, ne vexemus ægros aut evulsionibus, aut alijs medicamentis, quin juvemus eruptionem scarificatione) complent numerum. Sed enim quia non in omnibus nascuntur, & in quibus nascuntur, non omnes quatuor: cauto opus est, ne frustra vel statuamus ipsi aliquid, vel alios temere lacessamus. In quibus enim non nascuntur, illi subsistunt in numero 28. dentium. Quibus unus tantum prodit, quibus duo, quibus tres, quibus quatuor, illis augetur numerus pro auctione dictâ, ut rectè docet Columbus l. 1. c. 10. Quamobrè verè dicere potest Eustachius lib. de Dent. c. 13. Non esse semper æqualem numerum in utraque maxilla. At non debuit illud dicere contra Galen. cui hoc loco de Genuinis sermo non est. Aliàs numerus hic non posset conciliari cum numero c. 8. Heic illud addo, *Genuinum frangere* apud Persium non videri velle, quod Erasmus vult, *clanculum alicui obirectare, aut aliquem lacerare*, non etiam illud quod Casaub. *tantâ vehementiâ insigere, ut frangas*: Sed *confundi, non obtenta scil. victoria quam sperabat ille, qui imaginabatur sibi paullo plura, ob adeptos iam sensus & intellectus dentes, ut Avicenna vocat l. 1. doct. 5. c. 5* Vin? Exemplum, Gal. fregit genuinū in disputatione de usu cerebri contra Arist. Laurētius fregit genuinum in adserendo motu cerebri proprio. Ita enim mihi persuadeo, scripturus cum D. Augusti-

no libros Retractationum, si secus edo-
cear.

802. *Quo pacto autem homo parvum os.*] A dentibus venit, ut dixi, ad os. De cuius positu versus anteriora ut dixit cap. 8. extr. ita heic de magnitudine eius loquitur. Docet autem primò Philosophicè, Magnitudinem oris semper respondere robori dentium. Deinde id ipsum accommodat homini. Quæ enim magnum rictum habent, ut leo, lupus, omnia *καρχαρόδοντα*: eadem etiam dentes habent robustos, inter quos ferè pollent acuti. At quæ parvum os habent, veluti homo: eadem etiam dentes habent minus validos, in quibus ferè pollent lati seu molares. Ut enim omnia illa avidissimè vorant, & magnis bolis, quod ventriculum etiam habeant fervidum, & ferè in perpetuo motu sint: ita hæc cum cura, & exiguis bolis, quos etiam molaribus diligenter lævigant, ob ventriculi debilitatem. Vide Syst. Arist. 3. Part. 1. 2. Hist. 7.

C A P. X.

803. *Quin & lingua molem.*] Effectis ijs, quæ de dentibus & ore efficienda fuerant, descendit ad linguam, de quâ sex considerat. 1. Magnitudinem eius, 2. Musculos. 3. Quod duplex sit, ut alia sensoria. 4. Figuram. 5. Glandulas. 6. Vinculum. Usus si vis redi ad cap. 4. De magnitudine heic dicit, Tantam esse quanta est oris capacitas intra dentes, idque adeò, ut liberè circumferri possit, tam in masticando, quàm loquendo. Id verò non fieret, si major esset. Quoties autem fit, præter naturam est, & facit homines blæfos, quanquam ob alias etiam causas hoc accidat.

Caterùm, quod in omnes eius partes.] De musculis linguæ non nisi confusè loquitur, sciens quippe, ad Historiam pertinere distinctam musculorum notitiam, quam, qui vult, videat de Anatom. musc. 14. Quatenus autem assequatur rem, & quatenus lingua constet ex musculis, videre est apud Bauh. 3. Theat. 9. & Vallef. 5. in 6. Epid. 2.

Quod si ipsa est gemina.] Quod supra lib. 9. cap. 8. attigit tantum, linguam esse duplicem: id docet heic fufius, probatque argumento illo, quod vasa habeat gemina. Putà, quod neque venæ,

neque arteriæ, neque nervi dextri eant in latus ipsius sinistrum, & contrà. Eadem ratio est musculorum. His addi potest linea, quæ linguam mediam intersectat, & *διποῦσι* Hippocrati dictū in Coacis t. 2. apud Marinellū. Causam, cur melius fuerit hominib. talem esse, liguā dicit esse, quod hoc modo melius & commodius faciat & ad masticationem, & ad loquelam. Quæ si vera sunt (ut puto verissima esse) fabulis procul dubio accensendum fuerit, quod Diodorus Siculus lib. 3. narrat, esse alicubi homines, quibus lingua verè duplex sit, quæ etiam melius obeant munia sua, quam nos unâ.

Quod autem sedis.] Figura linguæ pyramidalis, ut Rec. dicunt. Intimâ parte est crassa (inquit) ob robur: extima est tenuis, ad motus celeritatem.

In com. de motu musculorum.] lib. 1. c. 4. & 5.

Admonuimus enim antea.] Lib. 7. cap. 17. Quemadmodum (vult dicere) laryngis musculis additæ sunt peculiæres glandulæ, in id præcipuè, ut partes illas, ob perpetuum exercitium penè exsiccandas, humectent: ita linguæ sunt datæ glandulæ, quæ salivam faciant, à quâ perpetuò madescat. Hoc probat ex duobus affectibus, siti immodicâ & febribus ardentibus, quas *καρχαρόδοντα* vocavit Hipp. supra lib. 7. cap. 7. Mihi videtur heic illud inquisitione dignum, Quas glandulas intelligat Gal? Ego enim olim ab aliis passus sum mihi persuaderi, Tonsillas illum velle. At quia cum alibi, tum lib. 14. cap. 11. distingit glandulas linguæ à glandulis, tam pharyngis, quàm laryngis, censeo intelligere illum corpus glandulosum, quod post musculos linguæ describit Bauh. 3. Theat. 90. & ait, à Colūbo vocari musculus undecimus, ex aliorum tamen sententia. Vide illum l. 5. c. 13.

De quibus antea.] Lib. 8 cap. 6. & lib. 9. cap. 1. & 3. Hinc enim ut volunt quidam, descendit materia salivæ, quæ in tonsillis fit. Si ad tonsillas, quid ni ad vicinas alias quoque glandulas, eiusdem usus gratiâ factas? Hoc si verum est, dicendum fuerit, hunc esse abusum excremèti tenuioris cerebri, ut inde humectentur partes illæ, quæ serviunt loquelæ & masticationi.

Tum

805. *Tum vinculum etiam*] Ligamentum, (inquit,) seu vinculum habuit lingua ob duas causas. 1. ut basis ejus esset firma. Absque hoc enim si esset, musculi in actione, (seu contractione sua versus principium) non haberent, cui inniterentur, itaque fieret, ut lingua quasi in globum convolveretur. 2. ut extremitas ejus facile quaquaversum moveretur. Nisi enim id esset, decederet multum vocis de articulationi. Hinc in ijs, in quibus longius procedit hoc vinculum versus anteriora, opus est incisione, quam vocant mulierculæ, *die Zunge lösen*. Audivi à D. Aquapendente, quibusdam Italiæ locis persuasum habere obstetrices (his consonat Columbus l. 3. c. 3. & l. 5. c. 13.) opus esse hac incisione in omnibus. Ideo tales gerere unguem pollicis dextri longum, sed in apicem 20 cultri conformatum, quo subito acnatus est infans, abrumpunt vinculum. Fieri autem in plerisque omnibus blæsam vocem: multos, oborta inflammatione, mori. vide Fabricium Hildanum 3. Obs. Chir. 28.

806. *Estq; in primis admiranda Natura.*] Locus præter modum egregius de prima hominis generatione. In hac n. cum homo stultissimo quovis agricolâ fit stultior, non cogitet, (inquam,) de solo genitali, non de feminis qualitate, non de tempore commodo, non de alijs: Natura tamen tot injurijs se ultrò opponit, & κερτοῖ τὰ πλάττει, & *pleraq; in melius vertit*. Hæc causa fuit Platoni, cur 6. de Legibus ebrium ait πῶς τὸ ἀπειρεῖν ὡς εὐφορον ἄμα & κερτὸν εἶναι, *ad generandum ineptum esse*. Ejus præcepti non oblitus est Plutarchus in lib. de instit. puer. Quid 40 locus explicari debet per hunc. Nimirum, per os ibi intelligi, non palatum tantum, ut plerisque videtur: sed omnem interiorem capacitatem, cum omnibus ibi contentis partibus, à quibus fiunt actiones illæ quatuor, hætenus tanto cum fervore explicatæ contra malè feriatos istos, Esum, inquam, seu masticationem, deglutitionem, vocem & respirationem.

50 *Locuti sumus, & de gurgulione.*] In nostro fragmento, quod dixi esse de Anatomia vocalium instrumentorum, nihil tale inveneris. Quare & hoc addi poterit reliquis, quæ l. 7. c. 5. congesti. Cæterum, docet heic gargareonis tres

quàm sues & hirci. In hanc rem non est 809. inelegans locus apud Platonem, principio Theagis. Inquit enim Demodocus Socrati. πάντα τὰ φυτὰ κινῶν δὲ τὴν αὐτὴν τρόπον ἔχειν, καὶ τὰ ἐκ τῆς γῆς φύσιν ἔχειν, καὶ τὰ ζῷα, ἢ τὰ ἄλλα ἐκ τῆς γῆς. Καὶ γὰρ ἐν τοῖς φυτοῖς ἴσως ἡμῖν ἔτι γίνεται, ὅσοι τινὲς γλυκῶ γεωργεῖται, τὸ ὡς ἀσπίδα σπασθῆναι πᾶσι τὰ ὡς ἔφυτῶν, καὶ δὲ τὸ ἔφυτῶσαι, &c. *Quæcumq; quovis modo nascuntur & fiunt, videntur eodem modo se habere, planta v. g., animalia, adeoque homo ipse. In plantis enim facili negotio hoc ab agricolis nostris præstatatur, ut terram & ante sementem & post, debito modo præparent, &c.* Quo autem viros castitate antecedit una Zenobia, quippe, quæ ne virum quidem suum sciret, nisi tentatis conceptionibus, autore Treb. Polliōne? De tauri temperantia loquantur tibi Ægyptij apud Horapollinem 1. Hierogl. 46. Cæterum, cur homo sit libidiniosior, causam reddit Arist. 5. Hist. 8. τὴν ἀλέαν καὶ δρεοφίαν, *caliditatem temperamenti, & alimenti ubertatem*. Omnium enim animalium falacissimus est, 6. Hist. 22. Si placet tibi cognosse quædam loca non inelegantia de similitudine sationis animalium cum plantis ad Riolanum 5. Schol. Anat. 7.

CAP. XI.

Quæ igitur Natura est machinata.] Conclusio eorum, quæ hætenus contra Atomistas dicta sunt, cum brevi eorundem repetitione.

Omnia autè recensuimus.] Lib. 7. c. 3. & seq.

Atq; etiam de tunica.] Lib. 9. c. 9. qui locus explicari debet per hunc. Nimirum, per os ibi intelligi, non palatum tantum, ut plerisque videtur: sed omnem interiorem capacitatem, cum omnibus ibi contentis partibus, à quibus fiunt actiones illæ quatuor, hætenus tanto cum fervore explicatæ contra malè feriatos istos, Esum, inquam, seu masticationem, deglutitionem, vocem & respirationem.

50 *Locuti sumus, & de gurgulione.*] In nostro fragmento, quod dixi esse de Anatomia vocalium instrumentorum, nihil tale inveneris. Quare & hoc addi poterit reliquis, quæ l. 7. c. 5. congesti. Cæterum, docet heic gargareonis tres

ufus. 1. Conferre ad vocis magnitudinem & elegantiam. Hoc est illud, n̄ erro, quod l. c. dixit, gargareonæ esse quasi plectrum vocis. Hoc licet post Vesalium confirmet Columbus, eos, dicens qui carent hâc parte, crocitare potius, quam humano more loqui: in contrarium tamen est Falloppij observatio, cuius ibi memini. Cui quod accedam, facit præceptor Bauhinus, qui

811. vatio, cuius ibi memini. Cui quod accedam, facit præceptor Bauhinus, qui

16

3. Theat. 13. exemplum habet mercatoris cuiusdam, qui ab absumpto gargareone nullum sentit in voce nocumentum. 2. Infringere aëris, ad respirationem ingredientis, violentiam simul & frigiditatem. Et addit, plerosque hac parte carentes, ob refrigeratos pulmones & thoracem perijisse, phthisi, (puto,) rupto à frigore vase, & inde orto ulcere. An hoc etiam aliò referri potest? Quæ enim causa exedit Columellam, potuit etiam pulmones exedisse, ut refrigeratione non sit opus. 3. post aliquam multas lineas ait, Prohibere etiam, ne pulvis aut aliqua talis substantia temere in laryngem incidat. His omnibus subjungit præceptum Chirurgicum, Non esse hanc partem totam abscindendam, sed relinquendam basis partem aliquam.

812. *Scriptum est prius de narium*] Lib. 8. c. 6. & 7. qui locus ex hoc mirificam accipit lucem. Cum enim ibi de principali narium usu paucissima dixerit, & quidem ad cerebrum tantum adstrinxerit: heic clarè docet, Esse primum (naturæ ordine) respirationis instrumentum, quippe per quas ire debet aër, antequam ad asperam arteriam & pulmonem perveniat. Hinc confirmatur id, quod lib. 8. in Digressione de motu cerebri dixi, & quo me retuli lib. 10. cap. 11. foraminum interiorum, & in palatum apertorum, usum esse primum & præcipuum, respirationem. Hanc rem (addit ille) sequitur duplex commodum. Alterum, ut aër in his ambagibus alteretur, eo præcipuè tempore, quo frigidissimus est. Alterum ut pulvis, aliaque minuta corpora, per narium, orisque cavitatem iter facientia, inviscantur, ut sic dicam, ab humore dictarum partium, antequam ad laryngem perveniant, metumque suffoca-

tionis afferant. His adde usum & ab usum, de quibus lib. 8., efferendi, (dico,) odores, & expurgandi excrementa quædam cerebri.

Qui in pulvere multo luctantur.] Intel- ligit pancratium volutatorium, de quo vide Mercurialem 2. Gymnast. 8. de pulvere ipso, lib. 5. cap. 1. Joubertum lib. de Gymnast. 7. Lucianum *περὶ γυμνασίων*.

Vidi plerosque athletas.] Eos, qui in hoc pancratio exercebantur.

Nam hoc duntaxat tempore animalia per os.] Notent hoc illi, qui de primario usu narium, ab Aristot. tradito 1. Hist. 11. (ubi *πνεύματι πύρον*, spiritus meatum vocat) 2. Part. 16. Sens. 5., dubitant. Gal. enim prorsus consentienter Aristoteli docet, Naturalem respirationem fieri per nares, non per os. Et quid opus est multis, cum sensus in omnibus sanis id doceat? vide supra lib. 8. cap. 1. Ex hoc pendet alterum, Præstetne dormire aperto, an clauso ore? Omnino, clauso, nisi quid impediat. Hoc qui negligunt, ne dicam de alijs incommodis, sæpè fiunt phthisici, vel rupto ob refrigerationem vase, vel ita debilitato calore, ut excrementa colligat plurima, quibus 30 putrescentibus ulcus fit. Vide l. 6. c. 16. aliud malum.

Partium igitur, quæ ad os pertinent.] Conclusio alia, quam ideò facit, ut iudico, quò possit rationem reddere, Cur à proposito suo aliorsum ierit? Hæc est, ut

C A P. XII.

Musculis igitur temporalibus.] Scribit, & ego jam in argumentum libri retuli, *ἀρεθία τῶν πραγμάτων*, sequela ipsarum rerum.

Ad ea igitur, quæ restant.] Reditus ad faciem, ubi promittit, se primum in genere acturum de auribus & naribus, deinde in specie de utraque parte.

Diximus iam antea.] In generali tractatione refert se ad lib. 7. c. 21. quæ de Costis. Causam enim ibi dans, cur extremitatibus illarum tam multa sit circumfusa cartilago? ait, ut & ipsæ ab injurijs sint tutæ, & per ipsas subiectæ aliæ partes. Nam cartilago, (inquit) con-

contusa minimè comminuitur aut frāgitur. Quare fatius fuit, partes ossium prominentes esse ex tali substantiā. Hoc est, quod hoc loco ait, nudas, & ob id externis injurijs expositas partes, ex tali necessariò fuisse factas substantiā, quæ neque contundi, neque frangi facile posset. Tu nota, μέμα προεπιτή & γυμνά, partes prominentes & nudas dici i. Artic. 9. ὡς αὐτὸν ἰδύρα, protensas, à Comicis 10 autem εἰς ἐμὸν ἰδύρα ἀρεσποδία σμύρα, oportunas illas fuit. Ubi vide quid sit ἐμὸν ἰδύρα apud nautas bellicos.

Aures ceriè complicari.] Auspicaturus specialem doctrinam, orditur ab auribus, de quibus sex problemata (ut vocare possis) proponit. 1. Cur substantiam habeant talem? 2. Cur promineant? 3. Cur hac sint magnitudine? 4. Cur hoc loco? 5. Cur immobiles? 20 6. Cur hęc figurā? Quod ad primum, generalem orationem accommodans auribus, Ideò, (ait), fuerunt cartilaginosa, ut possint cedere. Si enim duræ essent, & ossæ, rumperentur potius, quam cederent. Si molles & carneæ, contunderentur. Nunc cum tales sint, nec contunduntur, nec rumpuntur, si quando contingat, nos galeam capiti imponere, aut pileum, aut 30 tale aliquid.

815. *Cur autem omninò promineant.]* Alterum. Ejus rei duæ sunt causæ, inquit. Si enim omnia alia sensoria opus habuerunt, adeoq̄ue ob eam causam acceperunt σκέπῳ ἢ πεδύλημα, defensaculum seu propugnaculum, cur solæ aures destituantur? Præterea, desiderabant aures, non nudum propugnaculum, sed tale, quod ad excipiendum sonum 40 (ne ille præterlabatur) esset idoneum. Hinc animalia illa, quæ magnas habent aures, circumagunt illas, & vertunt ad sonum. Hos duos usus significantissimis verbis expressit Cicero 2. de nat. Deor. Extrà eminent, quæ appellantur aures, & tegendi causâ factæ, tutandiq̄ue sensus, & ne adjectæ voces laberentur, atque errarent, priusquam sensus ab his pulsus esset. Sed duros & 50 quasi corneolos habent introitus, multisq̄ue cum flexibus, quod his naturis relatus amplificatur sonus.

Eius generis esse ostendimus.] Lib. 8. cap. 7. & 7.

In oculis præterea palpebras.] Lib. 10. c. 605. 6. & 7.

Quasi in specu quodam est conclusa.] Hinc præceptum fecerunt Ethici, à naturâ, ut ajunt edocti, non nisi parcissimè esse loquendum. Verba sunt hęc de re Apuleij l. de dogm. Plat., quæ præ alijs afferre mihi libuit. Lingua & dentium vallum, & ipsius osculi venustas, alijs animantibus ad explendam victus necessitatem, inferendasq̄ ventri copias comparatum est: sed hominis promptuarium potius rectæ rationis, & suavissimæ orationis hoc datum est, ut, quæ prudentia corde conceperit, ea sensa promat oratio. Hęc, ni fallor, sunt depromta ex illis in Timæo verbis. τὴν δὲ ἔσματος ἡμῶν δύναμι 816.

μιν ὁδῶσι καὶ γλώττης καὶ χείλεσιν, ἐνεκα τῶν ἀναγκῶν ἐπὶ τῶν ἀρίστων διακόσμησαι οἱ διακοσμηθέντες, ἢ τῶν ἀριστῶν. τὸ μὲν εἶσοδον τῶν ἀναγκῶν μηχανὰ μύροι χαλεμὴ· τῶν δὲ ἐξόδων τῶν ἀρίστων ἀναγκῶν μὲν ἢ πᾶν, ὅσον εἰσέρχεται, προφύει δίδον τῷ σώματι. τῶν δὲ λόγων νομα εἶω πέρον, καὶ ὑπερηρέτην φρονήσιν, καὶ ἀλλοτρίων καὶ ἀρεσποδίων νομάτων, Qui nos pro dignitate exornarunt, fecerunt, ut facultas oris dentibus, lingua & labijs esset firmata eo modo, quo nunc videmus. Nempè & ingressum per os fecerunt, & egressum: illum quidem ad vitam necessariorum gratia, hunc autem optimorum, & homine dignissimorum. Necessaria sane est alimenti ingressio, ut corpus alatur: qui autem egreditur orationis suavius, quia prudentiæ servit, pulcherrimus & optimus rerum est. Tale quid spectasse mihi videntur Ægyptij, ceu Horapollon scribit i. Hierogl. 27. cum sermonem adumbrarunt non solâ linguâ, sed cum oculo. Quia, (ut inquit Theologus,) sermo debet respondere animi cogitatis. Hinc iisdem animus dicitur ἑτέρα λαλιὰ, alter sermo. Vide suprâ lib. i. cap. 4. Huc spectat Homericum illud, ποῖον ἐπέφυγεν ἔρκον ὀδόντων! Quod Romanus poëta ita extulit, Tantumne nefas patrio excidit ore!

De quo flexu abunde.] Lib. 8. c. 6.

Id enim probavimus.] Eiusdem libri cap. 5.

Cuius rei Adrianus, Romanorum consul.] 817.

Si fastos Romanorum Coss. Haloandri, Glareani, Cassiodori, hujusque Commentatoris Cuspiniani, Panvini, aliorum inspicias, non inuenies ul-

lum (ut quidem Latini habent codices) Adrianum Cos. Ut melior videatur esse Græcorum lectio. Rursus, cum Arrianus ille consulatum gesserit cum Pappo Anno V. C. 995. qui incidit in annum nostræ salutis 245. sub Gordiano Imp., ut Funceius computat; Galenus autem sub Caracallâ (si non fallit Gesnerus in vitâ ipsius) decessit: qui potest ille meminisse hujus? Dion etiam, cum desinat in Alexandro Severo, quomodo (auguratur id J. Alexandrinus, nisi me fallit augurium) mentionem facere potest Arriani hujus? Quod si Gal. attigisset annum nostrum 314, ut Gesnerus quidem putat, essemus in vado. At verò, quemadmodum prior illius numerus (observâsse hoc Costæum quoque, postea animadverti) qui de initio imperij Adriani loquitur, est centenario major: ita etiam hic, qui de initio imperij Caracallæ, ut patebit consulenti Funccium, Bucholtzerum, alios. Neque tamen effugere possumus, si pro Arriano legamus Adrianum. Licet enim concedam Eusebio, vixisse Gal. sub hoc etiam Imperatore: cupio tamen scire cur consulem appellet, non Imperatorem? Licet enim ante imperium Cos. gesserit, ut ex Spartiano sci-

818. *est: pergamus. Quid igitur, si dicatur, Galen. vixisse, non sub illis octo Imp., quos Gesnerus numerat: sed sub postremis tantum, & quibusdam subsequentibus? Ita enim stabit lectio Græcorum. Inquis, At sic ascenderit oportet Gal. ad annos centum? Scribit enim ipse, se Romam venisse sub M. Antonino Philosopho, cum esset ætatis annorum triginta quatuor. Respondeo. Si numerum hunc annorum Gal. addas primo anno Philosophi, & ducas ad Arriani consulatum, ascendes ad centenarium. Quid autem, si Romam ille venit, non primo statim anno? Tum enim fortè non superabis annos octuaginta septem, quò pervenisse Gal. ex Laërtio scribit Symph. Champegius in*

speculo Gal. dicto. Quin immò, cum Cæli Rhodig. 30. Antiqu. 12. scribat, Gal. superâsse annos centum quadraginta: quid frustra solliciti sumus? Sed reverà hoc totum nihil est. Nam & Cælius ex aliorum fide hæc affert, & quantum illis tribuat, mox ostendit, cum ex Suida scribit, vixisse annos tantum septuaginta. Champerij assertio tam abest à vero, quam Galenus ab omnibus Laërtij exemplaribus nostratibus. Ejus farinæ sunt illa quoque, quæ de Gal. itinere in Palæstinam scribit ex Mundino; ad videnda Christi miracula, discipulorumque, nec non de mortis genere. Propterea rem altius ordiri oportet. De prima ipsius profectioe, quæ incidit in principium imperij Marci, ut scribit 1. Exerc. Anatom. 1., sunt anni illi 34., de quibus dixi ex 1. de Lib. prop. 1. & 2. Ibi autem cum id temporis per triennium commoratus esset, & jam 37. complevisset, ut ait ipse; non modicum autem intervallum (ut in vestibulo dixi) intercesserit inter reditum Romam & abolitionem horum librorum, quod nec ipsum tamen attingit consulatum Arriani: non possumus de illo cogitare. Ita autem censeo. Quia scripsit hos libros, absente Marco Imp. in bello Germanico, quo tempore Commodus *ποῦθεν ἐπιχευδῆν valde adhuc puer erat, ut loquitur de Libris prop., circiter annum fortè 6. aut 7. quo tempore etiam febricitantem cum faucium inflammatione curavit, de Præcog. ad Posth. 12; natus est autem Gal., ut Gemusæus præfatione in quintum Gal. tomum Græcum scribit, Olympiade 225: fuit, cum scriberet hos libros annorum 40. præter propter. Hos si addideris ad 30., ut fiat 70. annus mortis, de quo ex Suida dixi: supererunt nobis anni 50. & aliquot ad consulatum, quem quærimus. Sed, ut certius quid de nativitate Gal. dicam, Incidat secundum iter Romam in annum mortis Veri, quæ contigit, Secundum Funccium, A. V. 922; & fuerit tum Gal. quadragenarius, ut deduxi modò: perveniemus ad Olympiadē 227 in qua natum esse Gal. ut penè certus sum, ita non ausim dicere, natum esse præcisè secūdo ejus Olymp. anno, quæ coincidit cum 15. anno Imperij Trajani, quod Costæus*

Costæus statuit in vita Gal. Jam ergò multò minus attingemus Arriani consularum, etiam si concedatur pervenisse ad triplicem potestatem, ad Severum, inquam, filiosque, Getam & Caracallam, quos lib. Ther. ad Pis. 2. vocat μέγιστος αὐτοκρατορεὺς maximos Imp̄p, ut censeat Casaub. in Spartianum. Non attingemus, inquam, etiam si Galenum

820. decessisse nonagenariū dicamus. Quid ergo? An fuit Arrianus, Philosophus Stoicus, cujus Dissertationes habemus? & quem Romæ honores gessisse, & μέγιστος αὐτοκρατορεὺς pervenisse ex Suida nominamus? Oportet autem non Ordinarius fuerit, sed Ordinario suffectus, quæ de re Dionem videre est in Actis ab V. C. 730. Aufonium in Gratiarum actione, quæ de Frontone, Lipsium Comm. in Senecam lib. 3. de Irâ cap. 31. Onuphrium, passim. Et hunc non fuisse eundem cum eo, qui Alexandri Magni gesta scripsit, ausim affirmare. Nimis enim quam effert ipse claritatem nominis sui, & genus, & honores, quos in sua civitate (Nicomediâ) gesserit. At si Stoicus fuisset, abstinuitlet: quin si Cos. Rom. fuisset, nunquam tacuisset. An pro ἀρριανὸς, ἢ ἀδριανὸς, legendum est ἀρριανὸς, ἢ ἀδριανὸς? Certè utriusque; nominis

30. Coss. fuerunt sub Commodo, cujus incommodissima facta, adeoque necem ipsius spectare potuit Galen. etiam per Suidam. Et notum aliàs est, quam lubricus sit error ab uno in aliud tam vicinum nomen? Quidquid sit de tota lite, quæ non ad rem, sed ad fidem Exemplarium pertinet, constat esse hunc auricularum usum, aliosque non ineptos, cum surdastris essent, idem factitasse,

40. quod hic Consul? Præterea, scribit Arantius, Obs. 10. de ijs, quibus casu abfectæ fuerant auriculæ, audire quidem voces loquentium, verum valde confusas, & murmuri fluentis aquæ non dissimiles, aut sono cicadæ. Quamobrem, nisi obturato auris læsæ foramine, nihil audire, narrat. Vellem addidisset, an non sublatum fuerit murmur, redditusque auditus, appositâ cavâ manu, aut simili aliquo? Scribit enim D. ab Aquapendente, Scythas, si contingat illos ex frigore amittere auriculas, solere appendere læso lateri testam cochleæ, itaque auram præterlabentem captare.

Huc accedit, quod Arist.] 2. Part. 11. 5. 821. Gen. 2.

At hominibus magnitudo tanta.] Tertium. Non sunt nobis auriculæ tam magnæ, quam equis & asinis: quia incommodum esset, siquidem pileo aut galeâ tegendum esset caput. Mihi probior est ratio D. ab Aquapendente, Erectam hominis figuram supplere magnitudinem.

Tantum autem sursum eas extendi.] Quamvis verba hæc pertineant ad magnitudinem: liceat tamen mihi ad situm transferre, quod Quartum fuit in ordine, Cur scil. loco sublimi sint? Cic. 2. de Nat. Deor. causam dicit, quia sonus suâ naturâ fertur sursum. Vide supra l. 8. c. 4.

Merito igitur, aut nihil omninò.] Quintum. Quia tantillæ nobis sunt auriculæ, parùm, aut omninò nihil profuisset illis motus. Quemadmodum igitur homo, non tam musculos, quam lineamenta musculorum circa hanc partem habet, ut loquitur infra l. 16. c. 6: ita etiam motus vel nullus vel obscurus est. De musculis videri potest Eustachius l. de Auditus org. Caslerius lib. 4. Anatom. novæ (ita enim postea fuit inscriptum πενταδοησιῶν) cap. 4. Bauhinus 3. Theat. 46.

Porro, quod extrinsecus quidem.] Sex-

822. tum. Fuerunt auriculæ intus quidem cavæ, foris autem convexæ, ut prohibeant foris incidentia, sintque periculis minus obnoxia ob figuram rotundam. Eadem factæ sunt ex multis flexibus, ut, cum faciliè in seipsas complicantur, minus faciliè lædantur, cedentes quippe, & in se concidentes. His addere oportet, Cur antorsum spectent? Quamvis enim, ut Arist. ait 2. Part. 10 non audiamus tantùm κατ' ὄρθωσιν, secundum rectam lineam, quemadmodum videmus, sed πάντοθεν, secundum omnes loci differentias: melius tamen audimus si vertamus faciem ad sonum. Auriculæ enim exstantes, hoc modo morantur rectâ allabentem aërem cum sono. Hinc quibus majores sunt & extantiores ij melius audiunt. At sapientulæ matres corrumpunt plerisque nobis omnibus bonum hoc. Quia enim ex Philosophiâ didicerunt, Aristotelem 2. Hist. 11. docere, τὰ μεγάλα (ᾧτι) ἔπιπνευσίῳ, μω-

ρολογίας & ἀδολοχίας σημεῖον εἶναι, *Oticulum* (ita Plinius l. 11. c. 52.) *magnitudinem loquacitatis & stultitiae notam esse*: subito accommodant id omnibus.

Aut exiguum.] Videl. 16. c. 4.

CAP. XIII.

823. *Ceterum, quo pacto Natura.*] Problematis de auriculâ explicatis superaddit aliud, & docet, præterquam quod illa sit facta, quam potuit fieri diligentissimè & optimè, factam etiam pulchram esse. Hoc à Naturâ observatum fuisse ait in omnibus alijs partibus, ad eoque duos habuisse ubiq; sibi propositos scopos, primum seu principem, ut pars actioni, cui servit, edendæ sit quàm aptissima: secundarium, & ex abundantanti, ut eadem pars sit quam ornatissima. Tam autem, (ait,) illustrem esse primum illum scopum, ut alter ferè negligatur. Fieri verò hunc etiam illustrem, (addit,) si vel tantillum parti alicui demas. Tum enim turpitudinem incurrere in omnium oculos. Ad rem nostram: in auriculâ quid est illud, quod ad secundum scopum pertinet? Gal. non exponit. Ego censuerim, esse imam illam particulam, quam λέγον vocat Arist. 1. Hist. 11. & de qua parœmia jactatur, *Ima mollior auricula*. Cum enim hæc pars non sit cartilaginea, ut reliqua circumferentia, non potest etiam usum illum præstare, ut frustra sit, nisi hoc altero scopo sit facta. An ideò, sicut antiquitus, ita hodieque pulcritudinem ipsius exaugere student appensis margaritis, alijsque clinodij? Vide Dalech. in Plinij l. 11. c. 45.

824. *Quemadmodum enim boni artifices.*] Illustrat simili ab artificibus sumto. Ut enim illi non habent satis, fecisse instrumentum quoddam, sed ornant etiam ludicris quibusdam, v. g. acantho, hederâ, vite, cupressu, spicis, belluis quibusdam, plumis: ita Natura quoque facit.

Quemadmodum, nisi fallor, & in cute pendendi.] Præputium solius pulcritudinis causâ factum esse, putat Galen. heic, quamvis infra c. 14. & 16. operimentum addat. Quod non magna ejus sit necessitas, probârit aliquis ex sacris nostris literis. Judæi enim fuerunt, & sunt ho-

dieque (quemadmodum omnes Mahumedani) fœcundi, quamvis λεπτοδερμοι seu apellæ.

Et in ipsis natium carnibus.] Nates etiam solius ornatus (potius, turpitudinis avertendæ, supra l. 7. c. 8. extr.) gratiâ factas esse, docet, quamvis c. seq. tribuat illis usum operiendi, non secus ac præputio. An explicare oportet ex l. 15. c. 8? Ibi enim, ut hîc quoque comparatione institutâ cum simiâ, Tum ad decus, (inquit,) partium necessariorum factas fuisse, tum ne anus sedendo contunderetur aut angeretur. Ex collatione horum duorum locorum intelligitur, Uter usus sit principalior? Posterior. Quia enim solus homo sedet, & ob id opus habet ἑδρᾶ firmamento, & quasi stragulo, ut Gaza explicat apud Arist. 1. Hist. 16.

20 solus etiam habet ἰσχία, μάλιστα σαρκοῦδη, & μηρῶς, nates egregiè carnosas, & femora carnosâ, 2. Hist. 1.

Vt dixi.] In vestigio, cum talia ἐκ πε- 825. εἰρησίας fieri scriberet, ex abundantanti. Quomodo autem alia faciat Natura primâ ratione, alia secundâ & c. vide supra l. 4. c. 14.

Diximus enim antea.] lib. 1. c. 16. & alijs in hoc vestibulo productis locis. Quæ autem sit relatio inter actionem & usum, vide J. Alexandrinum heic.

Monstravimus autem.] Lib. 1. c. 9. Et licet pulcritudo consistat reverâ in apta partium inter se commensuratione, ut docet noster 5. Sent. Hipp. 3: dicitur tamen hoc quoque nomine naturalis color, ut est in l. ad Thrasymb. 16. Cæterum, κατὰ βῶμα vox est Stoica, quod Cic. 1. off. & alibi interpretatur rectè factum, 40 perfectum officium. Vide iterum J. Alexandrinum.

CAP. XIV.

Porrò, quod necesse sit.] Ut ostenderet plenius, quod dixerat, Naturam in ijs, quæ ad pulcritudinem spectant, non esse negligentem, adducit pilos faciei, aut potius utriusque maxillæ, quos uno verbo vocamus barbam, & docet, hanc in viris esse propter duas causas. 1. διὰ τὴν σκέπην, ut partes ea virorum bene sint tectæ. 2. διὰ τὴν σεμνότητα, ut viri magis venerabiles sint. In fœminis contrâ non fuisse, quia ferè domi manent, & mores habent non

non æquè laudabiles. Sed neque materia supererat in corpore frigidò & humido, quale fœminarum est, ut mox dicitur. Reverà, hoc potius κτ' νόμον est, quàm 826. κτ' φύσιν, ut parùm invertam Hipp. verba i. Nat. hum. 8. Ἐστὶ ἡ κτ' νόμον μὲν, τὸ πρὸς τῶν ἀνθρώπων νομιζόμενον τε καὶ δοξαζόμενον, ἕως ἰσομετρίας εἰσώστων τῶν παλαιῶν. κτ' φύσιν ἡ τὸ κατ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἀλήθειαν, inquit Gal. in Com. *Quod qui non intelligit, hoc intelligat. Κατὰ νόμον seu secundum legem institutaq. hominum vocat Hipp., quod hominibus ita videtur, quamvis in rei veritate aliter se habeat: κτ' φύσιν, secundum naturam appellat idem, quod in ipsa rei veritate ita se habet, ut dicitur, quando verba sunt adæquata rebus, ut Arist. loqui solet.* Observandum autem, quod ait, Veteres ita consuevissent loqui. Nam ipsa lex, deficiente Arist. in Rhetor. ad Alex. i. nihil aliud est, quam λόγος ὡς κοινὸν καὶ ὁμολογίαν κενῶν πόλεως, oratio, communi civitatis consensu definita. Hinc ad eò consuetudo etiam lex est. V. g. Alibi lex jubet honorare senes: alibi occidere. Alibi jubet tollere omnes infantes: alibi quosdam exponere. Sic, alibi consuetudo obtinet alendi barbam: alibi ponendi. Omnes antiqui gerebant barbam, inquit Diodorus Siculus l. 4. Quod in Ecclesià etiam obtinuisse, testis sit Clemens Alex. lib. 3. Pædag. cap. 3. Barba est viri signum, (inquit) per quod vir apparet. Est enim Evà antiquius, & signum melioris naturæ. Et mox: In eo violando, quod virilis naturæ signum est, contra legem facere impium est. Et Epiphanius lib. 3. contra hæreses, barbam vocat viri formam. Hinc Diogenes dicebat, referente Pierio Val. Hierogl. 32. barbam se ideò gestare, ut virum se recordaretur. Et Thesèa noluisse barbam radere dicunt, ut virtutem ipse suam testaretur. An ideò Majores nostri per barbam suam jurabant, ut de Othone I. Imp. lego? Certè, barbam alicui vellere, fanna est antiquissima, Philosophis tantùm non propria, ut ex Laërtio in Socrate, Persio, alijsq. facile esset probatu. Romani cum antiquitus barbam alerent, Græcorum mollitie evirati, easdem diu posuerunt: at primus quosdam animi fenestras aperuit, Adrianus Imp., ut loquitur Junius in elegantissimo lib. de Comâ, cap. 2. Is

enim barbam cum aleret, aluerunt etiam postea omnes, nisi qui delicatiores erant. Hos enim rasisse se in gratiam Antiochenis Syrorum, autor est Casaubonus in Vero. De Caracallâ Dio scribit, ἐν ἀποχραῖα ἐτερεύσας, ὡς καὶ τὸ γυναικίον πάντων ἡλιζέσθαι, Antiochia ad eò mollis evaderebat, ut etiam mentum prorsus radere. De Alagabalo, quem Heliogabalum vocant vulgò, scribit idem, ἡλιζέσθαι, ὡς καὶ ἡ γυναικίον, ad eò nudabatur, ut mulieri esset similior quàm viro. Contra Macrinus cum severitatis famam affectaret, ac velut alter Marcus haberi vellet (is enim, ut Capitolinus est auctor, cui tamen contradicit Gal. 4. in 6. Epid. 9. barbam alebat, quin Verus frater, penè barbaricè demittebat) in oculis Antiochenis γυναικίον ἦσκέ, barbam colebat, ait Herodianus. De Antiochenis plura qui vult, Julianum legat in Misopogone. Nostri moribus quid receptum sit, notius est, quam ut verbo sit opus. Mihi sufficiat unicum exemplum. Contendebant inter se de vi syllabæ alicujus, Franciscus Philelphus, & Timotheus, Græcus, victo que constituebatur pœna, ut barba ei radere. Philelphus cum vicisset, victo barbam inexorabili superbiâ derafit, ut Jovius scribit. De toto negotio, imò verò de omni pilorum adulterio, rasurâ, tonsurâ, vulsurâ & quas ob causas instituisent, & à quibus, qui cupit cognosse pulcerrima, adeat Junium lib. jam laudato. Addat Pancirollum 2. Variar. 118.

Quæ causa etiam fuit.] Occupatio. Si ad tutelam & gravitatem facit barba, cur tota facies non fuit aspera? Hoc modo, (inquit,) homo sylvestris ac ferus appareret, non mansuetus & politicus. Addit, sed neque reliquæ partes indiguerunt pilis. Non naræ: quia habebant ossium crassitiem, à qua satis defenduntur. Non nares: quia calida exspiratio ipsis auxilio est. Non oculi: quia abundant spiritibus, qui calere illos ad tactum magis quam reliquas partes faciunt, etiam in frigoribus. Quando igitur satis provisum est his partibus, quid opus erat alia curâ?

Veruntamen mulieri totum corpus.] Attingit pulcerrimum problema, Cur fœmina toto corpore sit mollis & glabra, quo modo pueri; nō autem dura & hir-

futa, quomodo viri? Hujus explicationem petere oportet ex Arist., quamvis de eadem re dicendum nobis sit infra l. 14. c. 6.

Sapè enim iam offendimus.] Vide lib. 1. cap. 2. 3. & 4. quin cap. etiam 22. ubi ait, Simiam, ridiculum animâ animal, ridiculam quoq; corporis constitutionem accepisse, quod repetit penè ijsdem verbis l. 3. in fine.

830. *Quin & propter utilitatem aliam.*] Ufibus pilorum capitis addit alium, qui est, ut absumantur excrementa fuliginosa, non tantùm capitis propria, sed &, quæ ex inferioribus efferuntur, supra l. 9. c. 1. Cæterùm, heic observandum venit, Cur tenuia excrementa appellârit ibi, quæ heic crassa vocat? Respondi, loqui eum ibi de tenuitate & crassitie, quæ ad sensum est. Clarè enim τὰ παχέα crassa 20 vocat αἰσθητὰ, sensibilia. Quin addit, tenuia latere sensum. Hinc adè est ἀδηλατὸ αἰσθητὸ ἀφανή, sensui inconspicua perspiratio, de quâ alibi. Heic vero Gal. in tuctur ipsam substantiam terrestrem, ob quam alibi nominat fuliginem, propter analogiam quam habent hæc excrementa cum fuligine caminariâ, quæ ob crassitiem absumi ab igne non potest.

Cur autem frons.] Transitio à pulcritudine, seu secundario Naturæ scopo ad primarium, Quid spectârit Natura in fronte, cum & mobilem illam fecit & depilem? Dilabitur autem ejus rei occasione iterum ad pilorum materiam, & rationem diversitatis ostendit, Cur quidam certum habeant crescendo terminum, quidam non habeant?

831. *Tegitur quidem certè & frons.*] Alterum & posterius, Cur frons non habeat pilos? R. Quia pilorum primus usus est tegere; frons autem à pilis capitis tecta est tantum, quantum ipsi volumus: quorsum pili in ipsa fronte exstitissent? Sed neq; fieri id poterat sine noxâ oculorum, quibus umbram fecissent. Quod obstaculum siquidem removere voluiffemus, assiduâ opus fuisset tonsurâ. Ita verò dici non posset, naturam providisse animali, ne corpus illi perpetuò facellat negotium.

Tum in instrumentis cibo dicatis.] Lib. 4. cap. 17. & 18. ex Platone docuit, Vitam nostrâ fore ἀμεινον ἔσθιφιλόσοφον, sine

Musis & Philosophiâ, nisi stata essent tempora, cum ciborum sumendorum, tum excrementorum deponendorum. Ubi quid opposuerim Gal. videre est: heic illud, In brutis partem illam, quæ fronti respondet, esse pilosam, nequidquam tamen lædi actionem oculorum. An erecta hominis figura poscit glabritiem illam?

10 *Quomodo nunc homines solent.*] Tangit tam Græcorum, quam Latinorum ὑβρίσας, καλλωπισμὰς, ἔνυρήσας, ὀφθαλμιασ, ἀρωπασμὰς, πτερώσας, πτεροκοπήσας, κατὰ κλισίαν ῥυθίσας, alias mollissimorum hominum nequitias & insanias, de quibus nolo dicere, ne bonâ chartâ malè abutar. Hoc tamen addam, Gal. dicere, tales commiseratione dignos esse. Adeò scilicet à vero sunt averfi, ut nesciant, animum se habere, cui culturam debent potius, quam corpori. Vide, si placet, Junium libro jam citato, c. 7.

Oportebat enim eos multum posse.] Alte- 832 rum & prius, Cur frons moveatur? R. Ut oculi, & plurimùm aperiri, & rectè custodiri possent contra externas injurias. Dum enim cutis frontis sursum trahitur, dilatatur conus visorius: dum unâ cum cute malarum contrahitur, oculus intrò pellitur.

30 *Cæterum, ne superciliorum quidem.*] Digressio, in quæstionem, de qua dixi, Cur Natura alijs pilis dederit certum crescendo terminum, alijs non dederit? R. Usûs diversitatem fecisse hanc diversitatem. Quia enim pili superciliorum & palpebrarum eâtenus serviunt oculis, quâtenus illorum servitus oculis non nocet: debuerunt utiq; certam habere mensuram, ultra quam citraque incolumitas actionis non consistit. Hæc occasione repetit, quæ supra l. 10. c. 7. de ijsdem docuerat. Quia etiam usus illorum est perpetuus in omni ætate & conditione hominum: alia causa est, cur perpetuò debuerint sibi similes esse. At verò pili capitis, quia perpetuò quidem tegere debebant; non autem in omni ætate & conditione æqualis erat tegumenti illius necessitas: perpetuò quidem debebant esse, sed non in eadem longitudine, densitate, & c.

Num igitur nostri opifex.] Non con- 833 tentus Gal. docuisse, naturam instituisse hanc pilorum diversitatem propter usum

usus diversitatem: docet amplius, Ut hoc ipsum obtineret Natura, subiecisse diversis his pilis diversam materiam. Supercilia, (inquit,) & cilia sunt pili recti: quare? quia sunt infixi cuti duræ & cartilaginosa. Capilli, quia enascuntur è cute molli, ob id ne poterant quidem esse recti. Hinc arripit occasionem invehendi in Mosén, adeoque doctrinam nostram Christianam, quæ statuit, Deum omnia posse facere ex quavis materia. Non negat Gal., Deum omnia posse, sed ait, ne si velit quidem posse omnia facere, ex omni materia; necesse autem habere, si velit hoc, ut ante omnia præparet sibi materiã, huic operi aptam, tum autem efficiat, quod convenit, ut initio cap. sequ. loquitur. Et hæc tenus quidem concedit Philosophari, At, si quis etiam pergere velit & quærere, Quo pacto ita, & non aliter factum sit unumquodque? illum, ait infra lib. 15. cap. 1., non intelligere imbecillitatem suam, neque considerare opificis potentiam. Tum enim sufficere debet, τῶνδ' ὁ μὲν δημιουργὸς ἡμῶν ἐβελήθη γινώσκῃ, hac quidem opifex noster fieri voluit.

Cuius ratio quam Epicuri.] Atomos ille ponebat cum Democrito & Asclepiade, ceu videre est 1. Elem. 2. & 9. Const. artis 8. 1. Fac. natur. 14. Ther. ad Pis. 11. & alibi. Dicit itaque, melior est ratio Mosi, quia providentiam ponit, cum Epicurus omnia temerè fieri asserat. Hæc in parte Arist. quoque accedit ad nos Christianos, quamvis de modo non consentiant Interpretes. Collegit ista Quintius Bonjohannes, Calaber, Professor Neapolitanus. Libellus est impressus Neapoli anno 1567. Accedunt & Stoici, ut docuit me Lipsius 1. Physiol. Stoicæ, 11.

Ea autem repente est ornata.] Videtur suggillare verba illa Geneseos: Dixit, & facta sunt. Vide Vallesium Sacræ Philof. c. 1.

834. Quocirca duplex ipsis est origo.] Pulcherrimo simili explicat, qui sint illi pili, quibus præscripta est mensura, & quibus non est? Quemadmodum, (inquit,) in agro herbæ quædam proveniunt sponte, quædam sata; &, quemadmodum spontaneæ à fati differunt, quod certo

sint dispositæ ordine, qui primo statim intuitu indicat, accessisse culturam aliquam; illæ proveniant temerè & sine ordine: ita pili congeniti quidem (ita hodiè vocant illos, qui certum habent modum, quia nobiscum ex utero matris proveniunt) certos habent limites, quos non egrediuntur; sin, jam vitiant legem, à conditore sibi præscriptam; postgeniti autem (ita vocant illos, qui pubertatis tempore succedunt,) non habent ullos certos fines, sed prout individuum vel magis vel minus calidum est & siccum, ita copiosiores, paucioresve sunt ijs locis, quæ apta sunt pilos producere. Hinc fit, ut postgeniti in quibusdam ne sint quidem, cum congeniti sint in omnibus &c.

His enim quæ necessariam.] Vide Prolegomena. Sed & l. 5. c. 3.

CAP. XV. XVII.

Cum itaque partes ita exornaret.] Quocirca 835. nam in universali de pilis doctrinã pulcritudinis ratio habita quædam fuit, transit de novo ab illo secundario scopo ad primarium, dicturus duobus his cap. de motu frontis & labiorum. Quia verò utriusque partem motus multum differt ab alijs partibus: reassumit id, quod supra l. 9. c. 15. breviter attigerat, Quot modis uniatur cutis cum reliquis partibus? nempe quatuor. 1. cum cutis cum membranâ carnosâ subjectâ unitur tantum, non coalescit, ut in fronte. 2. cum non tantum unitur, sed & coalescit, ut in volâ manus, & palmâ pedis. 3. cum contingit tantum, ut in toto animali. Ubi excipere oportet hominem (porcum item & ericium, ut Vesalius observavit (in quo pinguedo interjacet inter cutim & membranam carnosam. 4. cum ita coalescit cum musculis, ut separari à se invicem non possint ullo modo, ut in labijs.

Quod nuper diximus.] Cap. 4. Vide etiam l. 3. c. 10.

Suprà comprehensum fuit.] Eod. cap. Sed & l. 9. c. 15.

Et, dum de ipsis ageremus.] Lib. 2. capite 6.

Eas quidem partes supra exposuimus.] 836. τὸ μὲν γὰρ ἐξηγησάμεθα ἀπὸ τῶν ἐμπροσθεν.

Hoc Interpres transtulit ad omnes illas partes, cum quibus cutis unitur quatuor his modis: malè, meo iudicio. 1. enim nullibi id factum est à Gal., quod Interpres ei adscribit. 2. in volâ & palmâ peculiariter se retulerat ad lib. 2. Curigitur heic iterum universalem faceret relationem? Pertinent igitur hæc verba ad immediatè præcedentia, in quibus de conjunctione cutis cum labijs egerat. De his enim jam bis laudato lib. 9. docuerat, Novam & insolentem eam esse compositionem, idque propter peculiarem actionem, &c. Et hoc illud est, quod heic ait se dixisse, non potuisse melius fieri, quam factum est.

De cute verò omni.] Licet libro dicto describat etiam compositionem cutis cum membrana carnosa, quæ super oculos, seu in fronte est, dicatq; factam esse idè talem, ut possint attolli supercilia: facit id tamen succinctè, quam obrem latius exsequitur heic. Et quia, (ceu dictum est,) motus frontis est propter oculos; propter eosdem verò moveretur etiam cutis illa, quæ ad malas est: 837 explicat quod ibi omiserat, Quomodo cutis ea moveatur, cum membrana carnosa non ita uniatur illi, ut in fronte? Dicit autem id fieri, propter connexionem cum fronte. Hac enim motâ moveretur quoque cutis dicta. Quare addit, si quis velit, posse hujus cutis cum subjectis partibus unionem habere pro quinta specie, putà, quod conjunctio heic tam sit laxa, ut ab alia & vicina parte moveri possit. Ego illud addo, magni momenti controversiam esse, Rectæ an obliquæ sint fibræ frontis? Rectas esse Gal. 4. Ex. Anat. 1. Vesalius, Fuchsius, alij pertendunt: at Columbus l. 5. c. 3. obliquas, cum quo stare memini D. ab Aquapendente, cujus, ob peritiam in Anatomia, major apud me autoritas est, quam aliorum. Intelligunt autem cordati, quanti referat in praxi hoc sciuisse. Duo autem sunt muscoli, non unus, ut Columbus ib. docet. Quæ res profectò non in super est habenda cum 50 Fallop. in Obs.

Ab eadem opificis industria.] A motu frontis descendit ad motum labiorum, de quorum musculis etiam docet, quatuor esse, à quibus tamen octo fiant mo-

tus. Qui ut sint q̄ validissimi, datum illi esse in subsidium musculus quendam latum, cujus supra quoq; mentio l. 9. c. 15. Est autem *πλάτσμα μωδές* hodiè dictum ex Gal. de Anat. musc. 1.

Quatuor autem sunt musculorum.] Hi 838 sunt illi, quos Proprios vocant Anatomici nostri, quorum tamen aliqui sex faciunt, ut videre est in catalogo Bauhini 3. Theat. 70. Intelligere autem oportet sermonem, de uno tantum latere. Reverà enim paria sunt vel quatuor, vel sex. Sive autem quatuor sint, sive sex, oportet illis addere carnem labiorum propriam, quæ à quibusdam etiam habetur pro pari musculorum.

Quemadmodum enim in carpo & brachio.] Lib. 2. c. 4. & 16.

Quemadmodum ante.] Hoc cap. 16.

Musculus latus ac tenuem.] *πλάτσμα μωδές, στρομακκόν* Theophilo.

Nervorum vim immensam.] Surculi plures à cervicis vertebris, Bauhinus. Vesalius l. 2. c. 13. ridet Gal., qui tanti faciat inventum suum. At labitur, dum ait, in his libris non fecisse ejus mentionem. Bis enim jam vidimus.

Quod autem præstiterat.] Obiter meministis vasorum, quæ labijs adveniunt, acturus de ijs uberius sermone procedente, ut ait, puta lib. 16.

CAP. XVII.

Quod autem nasi alas.] Cui in memoriâ 839 est, Gal. supra c. 12. proposuisse se acturum de auribus & naribus, non tantum in genere, sed & in specie: ille intelligit, illum post aurium specialia, & interjecta tam multa alia, debere etiam de naribus agere in specie. Id facit hoc cap. in quo sex proponit. 1. est de substantia earum. 2. de motu earundem, musculisq; per quos ille fit. 3. de nervis, ad musculos euntibus. 4. de tunica, interius nares subungente. 5. de nervis in tunicam hanc degenerantibus. 6. de foraminibus, ad utramq; nasi partem, in majore oculi angulo.

Partim quidem ante docuimus.] Dubito, an indicet id, quod cap. 12. de substantia narium dicit. Nam de motus necessitate verbum ibi nullum. An licet excusare per ultima verba, motum narium habere proportionem cum auribus? An per

perid, quod ait, pinnas narium esse mobiles? An potius indicat lib. 9. c. 13. ubi meminit musculorum, qui alas narium movent?

840. *Cartilaginee verò fuerunt.*] Primum, de substantia, de qua tantum repetit id, quod suprà dixit.

Ex animalis porrò voluntate.] Alterum, de motu & musculis. Moveri, (inquit,) præstiterat, quam non moveri: cur? Anteà dixit, In inspirationibus paulò majoribus & subitibus, item in efflationibus, motus earum non parùm confert. Meminit Gal. hujus inspirationis & sæpè in ægris eam se vidisse ait 2. in 3. Epid. agr. 7. initiò. Sed quibus fit musculis? Dicit Gal. heic, unde oriuntur, quò inferantur, quam magni sint: at non dicit, quot sint, & quem motum edant singuli. Utrumq; facit de Anat. musc. 3. Verùm discedunt à Gal. omnes, excepto solo Columbo. Videri eà de re potest Bauhinus 3. Theat. 64. Id tamen præterire non debeo, quod Varolius docet 1. Anat. 5. Musculos hos servire etiam odoribus recipiendis. Cum enim fiat odoratus tractione aëris sursum; tractio autem sine musculis non fiat; quivis videt consequentiam.

841. *Nec minus, quod à nervis.*] Tertium de nervis, de quibus supervacaneum ait esse dicere. Tu puta, quia suprà dixit, quod satis est 1. 9. c. 8. 13. & 15. Quod verò mihi silendum non est, sunt hi nervi à graciliore ramo tertiæ conjugationis, quam Bauhinus pro tertia conjugatione habet, Fallopp. pro octava, ceu dixi. Quamobrem, qui Gal. incognitam esse ajunt hanc, non animadverterunt, quæ noto, & notabo jam.

Pari autem modo tunicam.] Quartum de tunica, de qua pariter dubitat, an sit dicendum? Nempè lib. 9. c. 15. & 16. expressè dixerat, Tunicam illam habere nervos ex tertia conjugatione. Addit tamen usum duplicem. Primum, communem illi cum tunica laryngis, & asperæ arteriæ. Hunc amplius intelligas licet ex 1. 7. c. 3. Secundum, communem illi cum alijs sensorijs omnibus, puta, ut

842. *Quod ad nervos.*] Quintum de nervis tunicæ hujus, de quibus satis lib. 9. cap.

cit., quò etiam se refert.

Atq; etiam de nasi foraminibus.] Sextum de foraminibus nasi, non infimis illis, quæ respirationi & voci servire dixi suprà lib. 10. cap. 11. sed de summis, quibus *ἡ ἐγκύλιος* insidet, de quibus ibidem.

CAP. XVIII.

Ad ea igitur, quæ in eis, quæ in capite.] 842. Quia Gal. quatuor his ordine se in sequentibus libris, 8. 9. 10. & 11, egit de capite seu supremo ventre; nondum autem satis explicata sunt ossa capitis: incipit heic illa describere, & deducit ad finem usque libri, multa subinde docens, quæ ad doctrinam de Ossibus spectant. Hoc cap. ut docere possit, Cur maxilla superior non habeat medullam, cum inferior habeat? & Cur maxilla inferior, cum medullam habeat, non habeat etiam *ἄρτιφύσσις*, appendices, ut reliqua ossa, quæ medullam habent? primum in universum docet, Quot scopos Natura sibi propositos habeat in compositione ossium? Inter quos cum unus sit, ut dicetur, *ἐπερίτης τῶν μερῶν, ut partes à partibus sint distinctæ*; illum ipsum autem scopum habet natura in ijs ossibus, quæ medullam habent: docet iterum in universum, Quæ ossa medullam habeant, quæ non habeant? Ex his denique, problematis utriusque explanationem depromit.

Nam cur septem quidem.] Vide 1. 12. c. 9. quæ noto.

Qui ceriè solus iure Physicus.] Ergò pertinet hoc totum ad primam horum librorum utilitatem, quæ Philosophica est?

843. *Quæ antea de omni ossium compositione diximus.*] Ubi? Heic docet, quinque fuisse causas, cur ossa plura sint facta loco unius? 1. est *κίνησις*, motus. Is pertinet ad illam ossium compositionem, quæ *ἀξίωσις* dicitur, ut expressè ait Galen. Fecit enim Natura ossa *διηρησμένα πρὸς τὴν κίνησιν*, natura divisit ossa propter motum, docente Arist. 2. Part. 9. 2. est *ἀεπνοή*, perspiratus. Hic pertinet ad solas capitis futuras, quemadmodum commemorabamus, (inquit,) puta 1. 9. c. 1. & 17. 3. est *διόδουσις*, transiit aliquis. Atq; hic in ijsdem, solisq; futuris est. Per has enim dura quidem mater egreditur ad generationem pericranij, vasa autem,

partim egrediuntur, partim ingrediuntur, quod demonstrasse se ait, puta, e-
jusdem libri c. 1. 5. 7. 17. quin libro etiam
8. c. 9. 4. est ἀσφάλεια πῶς δύσασθῆα, *securi-
tas & patiendi difficultas*. Hoc iterum spe-
ctat ad futuras, ceu docuit ib. c. 17. quin
ad manus etiam, ut videre est l. 2. c. 8. &
10. 5. est ἐπιτότης ἢ Διὰ Φορὰ τῶν μερῶν, *dis-
crimen & distinctio partium*. Hanc osten-
disse se ait in ossibus temporum, lib. 9. c. 18. & jam addit, ἐν τῆς τῶν κώλων κεφα-
λαῖς, *in maiorum ossium (qualia sunt in artu-
bus) capitibus (ita enim malo, quam in artu-
um capitibus, ut Interpres) quæ, ait, Ἰπιφύ-
σις vocantur, καὶ κένδυλοι appendices & no-
di*. Et hoc postremum est illud, quod
huc pertinet: ideò mox accommodat
negotio suo illis verbis,

844. *Ordendum igitur nobis ab eo est.*] & fusè
docet, Quæ ossa habeant Ἰπιφύσις, ap-
pendices? Ea, (inquit,) quæ medullam
habent, habent etiam utrinque Ἰπιφύ-
σις, ut quasi operculo sint tecta, ne dif-
fluat contenta ibi medulla. Talia sunt,
(inquit,) 1. quæ magna sunt, & ob id
cava facta simul, simulque rara & spon-
giosa, ut leviora sint. Nisi enim id ita
esset, gravia nimis essent, gestatuque
difficilia, quemadmodum, si, quæ par-
va sunt, cava fuissent, imbecillia nimis
fuissent. 2. quæ in animalibus imbec-
cillioribus, quæque ob id magis cavata
sunt, magisque rarefacta, ut gestandis
illis sufficiant muscoli debiles. Ubi que
enim, (inquit,) Natura id observat, ut
proportio sit inter musculos, ossa por-
tatuos, & ossa ipsa. Nimirum, duo
sunt, quæ Natura in ossium constructio-
ne consideravit. Alterum, durities,
ob securitatem: alterum, levitas, ob
motum. At verò cum quæ durissima
sunt, simul etiam sint densissima; quæ
levissima, rarissima: quandoquidem
contraria inesse in summo gradu non
poterant: eatenus fecit dura, quate-
nus licuit, scilicet ne vitietur motus, cu-
jus maxima illi cura fuit, quippe, de sub-
stantia animalis. Cæterum interrogas
fortè, An hic sit verus appendicum u-
sus? Prohibere scilicet, ne effluat medulla.
Valdè vereor, ut sit. Puto autem verum
illorum usum ostensum fuisse à Fallo-
pio, Com. in l. de Oss. c. 11. & Columbo
l. 1. c. 2. quorum uterque inventum hoc
sibi proprium facit. Is est, ut ex eà ossi-

um conjunctione ligamenta oriri pos-
sint. Non dico, inquit Fallop., petulan-
tiæ gratiâ (quia vereor Gal.) sed propter
veritatem. Id ipsum ego quoque respon-
sum volo πῶς Γαλλοφίλοις quibusdam.
Quæ autem exempla opponi possint,
vide apud Vesalium l. 1. c. 3. Ego verò il-
lud quoque; à Columbo tactum quidem,
non autem explicatum l. 3. ut promise-
rat, Sunt ligamenta, quæ articulos jun-
gunt, non tamen ex appendicibus orta.
An solvit promissum, cum ait, mem-
branas potius esse, quia sentiant? An
illud potius dicendum, fuerunt ap-
pendices, sed non sunt amplius? Ego ut-
riusque assertioni oppono ligamentum
teres femoris, quo coxæ alligatur. An
vitium est in conversione simplici: Hoc
enim verum est, Ubi sunt appendices,
ibi ligamenta quoque sunt. At hoc non
est verum, Ubi ligamenta sunt, ibi ap-
pendices.

Proinde lupus, canis, pardalis.] Exemplis
illustrat. Quæcunquæ animalia, sive ter-
restria, sive volatilia, sive aquatilia sint,
si eadem robusta sint, eorum ossa mini-
mum sunt cava, & maximè densa, adeò,
ut quædam habeant ossa, quæ ne cava
quidem sunt, ut leo, de quo Arist. docet
idem 3. Hist. 7. & 20. 2. Part. 6. Atque
hæc omnia musculos etiam habent for-
tissimos & maximos, omninò ad pro-
portionem ossium. Contrà, quæcun-
que animalia minus robusta sunt, inter
quæ homo est, eorum ossa & caviora
sunt, & rariora, obque id musculos ha-
bent debiliores. Cæterum, ex utriusque
authoris oratione intelligitur, loqui illos
ex aliâ sententiâ, cum dicunt in univer-
sum, Leonem non habere medullam.
846. Quin Galen. distinguit, & ait, de qui-
busdam ossibus tantum id verum esse.
Quamobrem de ijs, in quibus est, ve-
rum fuerit, Aristotelicum illud, αἰς ἀξίαν
εἶπέν. Et viderunt in leonum ossibus
Columbus l. 1. c. 19. Fallop. de simil. 4. &
J. Alex. Not. in h. l. qui ἀμύλον dici leo-
nem ait, quemadmodum ἀρτέαχλον vo-
camus illum, qui brevis est coxæ. De hoc
loquendi genere dicitur aliquid l. 12. c. 3.
Iam vero quia cava iure fuerunt.] Quia
poterat aliquis cogitare, An non abu-
tatur Natura cavitate illâ ossium ad
bonum aliquod, quod toties jam di-
ctum sit de solertiâ ipsius in talibus?
occur-

occurrit ei Galen. & dicit, se in opere de facultatibus naturalibus, (in fine, seu l. 3. cap. 15.) docuisse Naturam repone in illâ cavitate penum quendam alimenti sui. Et quia iterum cogitare quis poterat, si ita aluntur ossa, quæ cava sunt, & medullam habent; quomodo aluntur illa, quæ cava non sunt; & medullam non habent? iterum occurrit Galen, & ait, ossa illa nutriri eo succo, qui in cavernulis ossium illorum continetur, quippe, qui ob eundem usum ibi sit repositus, quamvis non ita crassus. Notandum igitur, quod & heic, & supra l. 2. cap. 16. medullam vocat *εικείαν ὁσῶν τροφήν*, proprium familiare & domesticum ossium alimentum: 847. Sed rectè intelligendum est. Cum enim omnes partes alantur sanguine, quemadmodum etiam constant sanguine: qui concedi possit, quasdam ali non sanguine? Resp. ex Arist. 2. Part. 6. Quod vulgò medulla dicitur, totum scilicet id, quod in cavitatibus ossium est, non est sola medulla, seu pinguedo: sed est pinguedo, sanguini permista. Vera igitur nutritio fit sanguine, qui, ut Aristot. loquitur, *ἐμπεριλαμβάνεται*, simul cum medulla continetur in ossibus: analoga, qualis aliàs à pinguedine præstatur partibus siccioribus & frigidioribus, ab ipsâ medullâ, seu pinguedine. Debuerunt autem ossa, præ omnibus alijs partibus hoc analogico modo perpetuò humectari & caleferi, ultra, inquam, nutritionem, seu humectationem calefactionemque substantificam, quam alimentum præstât: quia præ omnibus alijs siccissima sunt & frigidissima. Ex his, ut puto, intelligitur, quid sit sentiendum de distinctione, quam quidam machinantur ex hoc loco, ossa cava aluntur medullâ: non cava, succo. Quo enim Galen. se refert heic, ibi omnium ossium omnem succum vocat medullam, quemadmodum Ruffus quoque, antiquior Galen. 1. Appell. 35. Quamobrem, quod ad alimentum, Medulla dicitur, quod in ossibus etiam non cavis continetur, quia est, ut conceptis verbis Galen. docet, ejusdem usus. Quo de ne forsitan dubites, ecce tibi. In l. de inæq. in temp. 2. loquens de cavernulis ossium non cavorum, contineri in ijs, ait,

succum multum, crassum & album, in id comparatum; ut ossa nutriat. Ergone, quia Galen. h. l. quasi de industriâ vitat nomen medullæ; latet fortè homonymia quædam? Ita videtur. An dicere licet, Medulla aut in vulgari dicitur sensu; aut in Philosophico? Vulgus medullam vocat illam tantum, quæ in cavitatibus est: & cum hoc aliquando loquuntur Philosophi. Hi medullam vocant omnem in ossibus contentum humorem: est enim ut Galen. quoque loquitur, consistentiâ & albedine utrobique sibi similis.

Porro, *epiphyses non protenus habent.* Ut tandem se explicet Galen. ex ambagibus illis, Cur maxilla inferior (est autem hoc posterius problema) non habeat epiphysin, seu appendicem? docet, Contingit hoc in ijs ossibus, quæ utrumque habent, cavitatem, inquam, & raritatem: at verò quia maxilla inferior alterum tantum habet, cavitatem videlicet; cum eâ ipsâ verò cavitate satis densa est, non opus erat epiphysin seu appendicem. Heic jure animadvertas in errorem Revisoris, qui *Ἰππίουσαν* vocat *Processum* ex Celso, ut notat Fallop. Comm. in de off. 11. Est autem illi communis, (ut idem Fallop. observavit,) cum Gaza. Is enim apud Aristot. 2. Histor. 17. & 3. Part. 14. *τὰς ἀποφυάδας καὶ ἐκφυάδας τῶν κελίων* in cornigeris, vertit appendices, cum processus debuerit. Nam, ut notum est, & dixi ego in calce l. 8. *τὰ ἀποφύεσθ καὶ ἐκφύεσθ* sunt *συνώνυμα*, & significant aboriri, exoriri. Hoc verò processuum est quia, ut loquitur Fallop. *ἀποφυσις* est quidem pars ossis, sed ab osse ipso nata: *Ἰππίουσις* est os per se, & adjungitur toti ossi, potestque separari ab osse. De causâ ipsâ valdè ego dubito. Ait enim cava tantum & rara habere appendices: at quid fit de osse femoris, (ut de eo solo dicam in exemplo,) quod appendicem habet, licet densissimum sit, multò certè densius, quàm maxilla inferior? Mihi duæ videntur esse causæ. 849. 1. Quia appendices ibi sunt, ubi opus est fortissimis ligamentis: at heic, licet fortia satis sint, ut dicitur mox cap. ult. non sunt tamen similia ijs, quæ ex appendicibus sunt. Violatura e-

nim erant motus varietatem & frequentiam, si nimis fortia essent, quâ de re dictum est supra l. 2. c. 17. 2. Quia compositio ossis non erat satis tuta in tantâ (ut dixi) motuum varietate & frequentia, addo etiam violentiâ. Quod autem ossa non raro frangantur, quâ parte appendices sunt, docui supra de femore ex lib. 12. c. ult.

Quam haud ita pridem docuimus.] Lib. 1. c. 15. Idem habet infra l. 12. cap. 3. & l. 16. cap. 2. Videri potest acceptum ex Arist. 2. Part. 9. cujus verba sunt: *Ἡ χονδρώδης μόρια μετὰ τῶν κρμψέων εἶναι, ὅσον σφίβη, πρὸς τὰ ἀλλήλα μὴ τρίβειν, in flexionibus, seu in medio ossium flexibilem esse particulas quasdam cartilagineas, quæ sint stœbes instar, ne in mutuo attritu ledantur.* Et hoc quidem ad ossa, quâ mobilia sunt, pertinet: at Galen. heic addit, ossa, quâ ossa, etiam jungi non potuisse sine hoc intermedio corpore. Fieri enim non potest, (inquit,) ut partes, naturâ contrariâ, bellè inter se uniantur. Quo enim pacto densum cum raro, aut raram cum duro societatem amicam habeant, & inseparabilem? Sine medio, vult dicere? Id verò est cartilago. Ego verò oppono illi ossa capitis, quæ sine medio sat bellè, imò bellissimè uniantur. An medij locum ibi habet crassa meninx, quæ elabatur? Vide Columbum l. 1. c. 4.

850. *Ad eundem sanè usum.*] Aut non intelligo Galen. aut contrâ omninò se habet, ac dicit ipse. Certè, sensus evincit, verum esse, quod Vesalius scribit l. 1. cap. 3. ossa, quæ medullam habent, quantumvis dura & solida sint, toto eoductu, quo medullam continent: tamen, antequam appendix ipsis annascitur, fieri laxa & cavernosa, pumicis instar, qualis certè ipsa etiam appendix est, de quâ id ipsum Columbus l. 1. cap. 2. Atque hoc quidem modo, non autem contrario fit, ut ossa conjungi possint, puta, si ipsum os fiat primum laxius, cui deinde apponatur cartilago, quæ denique (hoc ex l. 1. c. 15. & l. 13. cap. 8. addere licet) illinatur succo quodam lento & viscoso. Occurrens enim ossi huic os alterum, eodem modo dispositum, *ἔνωσιν φίλινον καὶ δύσλυτον, unionem amicam & insolubilem facere potest.* In hunc sensum proverbium est Italicum, *Duro*

col duro, non fà muro. Quò cum profusus collineet ratio Galenica, non possum equidem cogitare de vitio loci, de quo Sanctorius 3. Errorum 11. & 21.

Sed ora, quæ cavitationem claudis.] Illa, vult dicere, quæ proportionè respondet appendici ossium. Per hanc enim quia moliebatur Natura securitatem medullæ; at verò maxilla inferior in se habebat jam, quod alia ossa aliunde, ab appendice: non erat opus curâ frustraneâ. Huic rationi quantum sit tribuendum, intelligat, qui cum alijs ossibus hanc conferre volet maxillam.

Causa verò cur multo illis.] Quia heic etiam aliquis poterat cogitare, Cur maxilla hæc præ alijs ossibus tantopore induruerit? Satisfacit ei Galen. & dicit, ob nuditatem suam accepisse durtiem hanc enormem.

Quod autem cavitationem omnino habeat.] 851. Quia iterum aliquis cogitare poterat, Cur igitur non facta fuit tota solida? Satisfacit huic quoque Galen. & ait, ob motum habuisse cavitationem. Cum enim, ut dictum est, proportio quædam debeat esse inter musculos & ossa; musculi autem temporales in homine, animali mansueto, essent debiliores: debuit utique maxilla, ab illis movenda, non multum ponderis habere. Hoc illustrat exemplo Leonis, animalis ferocissimi, qui ob id & maxillam, & dentes, & collum habuerit longè quam robustissima.

Eandem certe providentiam.] Postquam absolvit negotium maxillæ inferioris, venit jam ad superiorem (alterum, & prius problema) quam paucis absolvit, quod res ex antè dictis clara sit. Non habuit (inquit) medullam: quia, cum non moveatur, non opus erat cavitate, quæ levitatem illi conciliaret. Restabat igitur alterum, ut fieret quam firmissima, & ab injurijs tutissima, *ἀσφαλές τε καὶ δύσπαθείς τε.* Hoc factum est, quia non ex uno, sed pluribus ossibus compacta est, quemadmodum calvaria, de qua l. 9. cap. 17. Cur autem sit immobilis, plures sunt causæ, quas videre est apud Bauh. 3.

Theat. 73.

CAP. XIX. XX.

852.

Atque etiam ipsorum discrimina.] Hæc pertinet adhuc ad superiore maxillam, & constituit alterum de illâ problema, Cur fuerit divisa in plura ossa, & non potius facta ex uno? Quia, (inquit) pro varietate usûs in diversis ejus locis variabat substantia ossium, non poterat utique fieri ex uno osse. Atque hoc est, quod non intellexit superstitiosè diligens Revisor, cum, sepositâ Interpretis versione, dixit, discrimina ossium lineis fuisse distincta, quæ enim sunt discrimina illa? ἀνομοιότητες, μὴ δυνάμει καλῶς ἐνωθῆναι, sunt dissimilitudines, seu varietates substantiæ, quibus fit, ut aliud os sit durum & densum, aliud laxum & rarum, quam ob causam cum uniri (ἐνωθῆναι) non possint, superest, ut conjungantur per lineas quasdam, ceu monstratum est supra l.9. cap. ult. Quæ est autem illa varietas? Malarum, (inquit) ossa sunt crassissima, ob δυσπαθειαν: nasi contra sunt tenuissima, quia offensio illorum non perinde periculosa est, quod neque vasa per illa ferantur insignia; neque muscûli adiaceant magni momenti, quales sunt temporales: reliqua capitis ossa (exceptis sincipitis) sunt densissima, ob eandem δυσπαθειαν. Atque heic etiam exsolvit Galen. promissum, quod l.9. fecerat de futuris maxillæ superioris, de quibus videri potest Bauhinus, quo loco ibi dixi; Vesal. l.1. cap. 9. Fallop. in obser. ubi falsam esse ait enumerationem, quam de ossi. 4. Galen. habet. De numero ossium ejusdem maxillæ Galen. scribit & ibi & heic cap. 20. diffona. Quâ de re Bauhinus cap. seq. alij.

853.

De cuius utilitate sæpenumero admonuimus.] Liceat mihi semel de hoc negotio loqui, quantum scire mihi licuit hætenus. Certum est apud Aristotelem, hominem esse bifidum. Causam enim reddens 3. Part. 7. cur pleraque viscera sint διφυῆ, gemina, τὸ δ' αἰτιον, inquit, ἡ τῆς σώματος διείρησις, διφυῆς μὲν ἔσται, πᾶσις μίαν δὲ σωπιλάσσει δὲ χλῶ, Eius rei causa est corporis divisio seu secretio (Gaza videtur legisse διείρησις,) que cum fiat in duas partes, utraque tamen

copulatur per unum principium. Atque ut de reliquis etiam partibus sis certus, 1. Histor. 15. ait, τὰ δεξιά καὶ ἀριστερά, ὁμοία ἁπλῶν ἐν τοῖς μέρεσι, καὶ τὰ αὐτὰ πάντα τὰ, πᾶσις ἀσθενέστερα τὰ ἀριστερά, dextra sinistris ferè similia sunt in singulis partibus, & penè eadem, nisi quod sinistra sunt debiliora dextris. Hujus rei causam si pariter scire desideres, dicet fortassis aliquis ex 2. Histor. 1. τὰ ἀριστερά εἶναι ἤτιον ἀπολελυμμένα, sinistra esse minus distincta. Hoc enim malo, quam id, quod Gaza ait, cum propter ἀξίασιν, de quâ modò, tum propter illa, quæ ex 3. Part. 9. ad verbi hujus explicationem dici possunt & debent. Dicit autem Philosophus, τίς κίνησις ἐκ τῶν δεξιῶν εἶναι, καὶ ἀξία τῶν εἶναι τῶν φύσιν τῶν δεξιῶν ἰσχυροτέρων, motus initium esse à

latere dextro, quod illud sit robustius. Hæc de re ejusdem sunt illa περὶ πορείας ζώων 4. ἀπολελυμμένα ἔχουσι τὰ ἀριστερά τῶν ζώων μάλιστα ἀνθρώποι, ἀξία τὸ κατὰ φύσιν ἔχειν μάλιστα τῶν ζώων. φύσει δὲ βέλτιον τὸ δεξιὸν ἢ ἀριστερόν, καὶ κεχωρισμῶν, inter animalia homines maxime distincta habent sinistra, quia inter animalia maxime secundum naturam se habent. Natura autem dextrum est melius sinistro, & natura ab eodem separatam est. Ubi vides τὸ ἀπολελυμμένον esse explicatum per τὸ κεχωρισμῶν. Et ante aliquot lineas, ὅσα τῶν ζώων, ait, μὴ μόνον ἀσθενέστερα κινῶνται, ἀλλὰ διώκονται πεισθέναι τῶν κατὰ φύσιν, (αὐτὰ δὲ αὐτῶν) μεταβολῶν, ἐν ταῖς διώξεσι τὸ τ' ἀριστερόν καὶ τὸ δεξιόν. ὅθεν μὲν γὰρ ἡ τῆς σώματος τῆς κατὰ φύσιν μεταβολῆς ἀξία φύσει, ἔτι μὲν δεξιὸν ἐκείνῳ. τὸ δ' ἀντικειμένον, καὶ τῆς πεφύκας ἀκταθείν, ἀριστερόν. ἔτι δὲ διηθηρώτων μᾶλλον ἐτέροις ἐτέρων, quæ animalia non tantum sentiunt, sed & ipsa per se ipsa moventur localiter, in his distinctum est à sinistro dextrum. Unde enim motus localis initium naturaliter, ibi dextrum est. Quod vero huic opponitur, & quod natum est sequi illud, sinisterum est. Et hoc in alijs atque alijs magis distinctum, articulatamque est. Pergit, ὅτι δὲ ἐκ τῶν δεξιῶν ἡ ἀξία τῆς κινήσεως ἐστὶ, σημεῖον, καὶ τὸ φέρειν φορτία πάντας ἰπὶ τοῖς δριστεροῖς. ἔτι γὰρ ἐνδέχεται κινεῖσθαι τὸ φέρον, λελυμμένα δὲ κινήσονται, argumentum, quod motus principium à dextris sit, est, quod omnes baiuli portant super sinistro latere. Ita enim moveri contingit, quod fert, cui onus incumbit, sinisterum, inquam, latus:

libero permanente latere altero & dextro, quod movere debet, &c. que vide, si lubet. Ejusdem rei argumentum fuerit, quod 4. Part. 8. dicitur, τῆς δεξιᾶς πᾶντα πέφυκε τὰ ζῶα ἀδελφὰ μᾶλλον, omnia animalia nascuntur partibus dextris maioribus & robustioribus. Ita enim potius, quam Efficiaciora, ut Gaza, vertendum esse, ostendunt duo præcedentia verba, μέζω καὶ ἰσχυρότερα. Quamobrem quod 3. 10 Part. 9. dicitur, eundem habebit sensum, τὴν κίνησιν εἶναι ἐκ τῶν δεξιῶν, καὶ ἰσχυρότεραν ἀπὸ τῶν εἶναι τὴν φύσιν τῶν δεξιῶν, hunc nimirum, quia motus initium est à dextris, dextra natura esse maiora, pleniora, auctiora, crassiora, adultiora. Nam hæc omnia significat τὸ ἀδρὸς. Ex hoc fonte sunt Plutarchi illa in quaest. Rom. φύσει τὰ δῶνυμα ἀδυνέστερα, sinistra esse debiliora natura institutio. Sed cur hoc? Quia dextra sunt calidiora, 3. Part. 4. 4. Gen. 1. Ne tu autem fortè hæc facillè contemnas, ut solent inepti, cum vel nomen Aristotelis audiunt, scito ab Hipp. illum hæc didicisse. Ejus 2. Epid. 6. t. 21. apud Vallesium hæc sunt verba. Δύω αὐτὸν πλείω εἶχει τῆς ὀφθαλμοῦ δεξιᾶς, Manima dextra & oculus dexter plurimam habent vim. Hæc, nisi fallor, lumen suum mutuare debent ex 3. de Morbis, penè sub finem. θανατωδέστερον πρὸς τὰ δεξιὰ κρῖναι ἢ τὰ ἀριστερά, ὁ δὲ ὄψων γὰρ αὐτὰ ἰσχυρότερα ἐστὶ τὰ δεξιὰ, πῶς καὶ τὰ κρῖνα. ἐν αὐτῶν ἰσχυρότερα δύνανται, Periculosior est ustio aut sectio in dextris. 856. Quanto enim dextra sunt robustiora (nota idem verbum, quod pariter per τὸ ἀδελφὰ videtur explicandum esse) tanto vehementiores sunt eius partis morbi. Vin' causam etiam Aristotelicam? Vide, quæ scribit I. de superf. t. 18. apud Marinellum, & 6. Epid. 2. t. 37. apud Vallesium de obligatione dextri testis ad conceptum maris; item, quæ 5. Aphor. 48. & 2. Epid. l. c. de gestatione ejusdem in dextro latere & fateberis, gemina prorsus esse. Si desideras approbatorem Galen. vide infra l. 14. cap. 7. & 2. Sem. 5. ubi ista Hipp. laudat. Si nondum acquiescis, vide Vallesium 5. in 2. Epid. 25. 2. in 6. Epid. 37. 5. Aphor. 48. qui non tantum affirmabit tibi, sed & Galen. (tanta est fiducia!) 6. sent. Hipp. 9. refutabit, Arterias dextri lateris esse majores, quin duplo latiores, fini-

stris. Ne quid tamen dissimulem, novi, Scherbius, (qui ab omni obtrectandi libidine erat alienissimus) mirari solitum fuisse Vallesium qui tam minutum discrimen potuerit observare: quid dico autem? Ex muscâ elephantum facere. Reverà enim & ad sensum eadem est arteriarum magnitudo in utroque latere. Interim, verum hoc est, quod & Hipp. dicit & Aristotel. dextræ partes sunt majores sinistris. 857. Ut enim hoc quoque addam, scribit Amatus 4. Curat. ult. os brachij dextrum præponderare sinistro. Verisimile autem est, majori ossi majores contigisse musculos. Habeo per aliquot annos studiosum convictorem, qui sinistrâ utitur, cui tamen dextra est major. Ut consuetudinem cau-
fari non possis, seu naturam accessoriam. Interim à consuetudine fieri potest, ut sinistra sint nobis potiora. Quâ de re videre tibi licet Philosophum nostrum 1. Magn. Moral. 34. & Platonem 7. de leg. Unde igitur est causa illa naturalis, ut sic dicam? φύσει enim natura calere dextra, dixit Aristoteles? Apud hunc 3. Part. 4. dexter cordis ventriculus in causâ est. In hoc enim sanguis calidior est, quam in sinistro. Apud Galen. de sem. l. c. Hepar, quod est in dextris. Dicis. At sensus ipse refragatur Philosopho, dicitque, sanguinem in sinistro cordis ventriculo esse calidiorum. Is enim σφοδρὰ περιφέρειται, cum impetu per totum corpus fertur, ut ex Platonis Timæo loquitur Galen. de Sent. Hipp. l. c. itemque in form. fœt. 3. Quod si ex corde calorem suum habet hepar, quod vult idem Aristot. utique illud non magis calebit, quam cor. Quo minus autem dici possit, hepar calere ex se, vis facit demonstrationis Aristotelicæ, quæ unam in corpore animam esse, cogit nos fateri. Respon- 858. deo primùm pro Aristotel. Unde scis, sanguinem dextri cordis ventriculi minus calere? Ego enim dico, tam calere, quam sinistri. Et hæc causa est, cur vas, quod sanguinem ex illo recipit, & in pulmones portat, eiusdem sit substantiæ, cum vase illo, quod sanguinem σφοδρῶς περιφέρειται, arteriosum nobis dictum, in totum corpus ex-

pus exportat. Quod autem pulsus (is
 forrè tē moratur) non ita sentitur in
 dextro, ut in sinistro latere: causa est,
 quia sanguis in ipsos pulmones trudi-
 tur. Hi autem, præterquam quod la-
 tent in imo thorace, adscititio suo fri-
 gore, quod aspera arteria fert, statim se-
 dant fervorem sanguinis. Id verò in
 arteriâ magnâ neque fit, neque fieri
 debet. Hęc si tibi non satisfaciunt, acci-
 pe Varolij explicationem 2. Anatom. 1.
 Dextra sunt robustiora propter dex-
 trum ventriculum: quia is verè in
 dextrâ parte est. At sinister est in me-
 dio thorace. Deinde respondeo pro
 Galen. Cum calor ex dextro ventricu-
 lo eat ad hepar viâ patentissimâ; he-
 par autem ipsum sit substantiâ terre-
 stris: calor ille evadit longè violenti-
 or. Ut enim calor differt ratione 20
 subjecti, v.g. in carbone querno longè
 intensior est, quam in stipulâ; in ferro,
 in chalybe longè urentior est, quam
 in ullo ligno: ita heic quoque fit dif-
 ferentia, prout calor cordis recipi-
 859. tur in hac vel illâ parte. Debuit au-
 tem in hepate profus esse tam flam-
 meus calor, ut sufficeret decidendis
 tot excrementis, quot in hac inferiori
 culinâ fiunt. Jam igitur ex conjun-
 ctis duabus causis, alterâ Aristotelis,
 alterâ Galen. intelligitur vera, & ex
 rei naturâ petita ratio, quam Analogi-
 sticâ solet vocare Galen. Cur dextræ
 partes sint calidiores & robustiores si-
 nistris? & Quid faciat, ut corpus sit
 geminum? Et ex hac deducit Galen.
 infrâ l. 14. causam generationis maris,
 ut videbimus cum DE O. Si cupis
 audire Epilogisticam etiâ, seu Em-
 piricam, qualis ferè sufficit in praxi,
 quia fini etiâ propinquior: ita habe.
 Experientia docuit, & notavit Hipp.
 2. Epid. 3. t. 13. quod repetit 6. Epid. 2. t.
 11. apud Vallesium, parte aliquâ, in al-
 terutro latere affectâ, quicunque fiunt
 humorum motus, sive extra corpus fe-
 rantur, sive in partem aliquam decum-
 bant, nisi fiat in eodem latere (Hipp.
 vocat κατ' ἴξιν, secundum rectitudinem, 50
 κατ' ἄθρο, ἢ ἄθροισίον, ut explicat Ga-
 len. cujus loca vide apud Foësum in
 œconomia: Huic opponitur τὸ ἀντιπα-
 λιν, ex opposito, ἐκ τῆς ἐναντίας, ut Hesy-
 chius explicat, ubi iterum vide Foë-
 sium) perniciosum esse, sæpè lethale.
 Hinc Galen. 3. Cris. 3. & alibi, illam tan-
 tum hæmorrhagiam criticam laudat,
 quæ fit κατ' ἴξιν, verbi gratia laboran-
 te hepate, ex dextrâ nare: liene, ex
 sinistra. Hinc idem l. de Cur. ratione 860.
 per venæ sectionem, cap. 15. 5. Meth. 3.
 alibi etiam sæpè, in iisdem casibus
 10 (Medicus enim est imitator Naturæ)
 laudat venæ sectionem illam tantum,
 quæ fit κατ' ἴξιν. Et hoc fundamento
 soli & uni innititur disputatio illa, tot
 libris agitata, Cujus lateris vena in
 pleuritide sit secanda? Matthæus e-
 nim Curtius, Professor olim in qua-
 tuor celeberrimis Italiæ Academijs,
 Ticinensi, Patavina, Bononiensi &
 Pisana, defendit Hipp. & Galen. do-
 20 cetque, semper ex affecto latere esse
 mittendum sanguinem. Huic inter a-
 lios se opposuerunt Andreas Thuri-
 nus, Victor Trincavellius, Andreas
 Vesalius & Benedictus Victorius, qui-
 bus respondit, præceptoris nomine,
 Joan. Baptista Sufius. Obtinet autem
 apud pleròsque omnes Curtius, quod
 hac ratione liceat satisfacere tribus
 scopis, vacuandi, si necesse sit, re-
 30 vellendi, & derivandi, quæ duo in om-
 ni inflammatione perquam necessaria
 sunt. Excipio autem insignem
 plethoram, quæ cogere possit Medi-
 cum, ut primum secet venam oppo-
 siti lateris, deinde affecti. Cæte-
 rum, ostendit hanc geminitatem, ut
 sic dicam, Natura in eo, quod, quæ-
 cunque partes sunt duplices, eadem
 sunt in dextro & sinistro latere: quæ
 40 sola, & ob id in medio locatæ (infrâ
 l. 15. cap. 2.) distinguuntur aut mem-
 brana, aut linea. Cerebrum verbi
 gratia est διμερές, ut Aristot. loquitur,
 bifidum, per corpus falciforme di-
 ctum, usque ad ventriculos: in ven-
 triculis ipsis est linea, quæ ostendit,
 natura esse distinctum cerebrum. Spi-
 nalis medulla (ut docuit recentior A-
 natomia) distinguitur membrana te-
 nuissima, cujus ratione paralysis fit
 aut dextra aut sinistra. Facilior du-
 plicitatis demonstratio fit per coctio-
 nem, ut docuit me Præceptor Pla-
 terus. Caput in infantibus distingui- 861.

tur sagittali futurâ, quippe, quæ tam frontis os, quam occipitis medium fecat. Ejus vestigia, in calvarijs etiam adultis, præbet futura illa, cujus Galen. meminit, cum ait, in utraque maxilla esse, eò paratam, quod corpus sit geminum. Eiusdem signa in extima cute etiam apparent labiorum & menti: quin intus quoque in palato & lingua. De cujus duplicitate quæ dixit non ita pridem Galen. cap. 10. si in memoria non habes, licet tibi eò visere. Thorax manifestissimè distinguitur à mediastino dicto, de quo audivisti l. 6. cap. 3. quibus modò addere licet, ejusdem ratione cor quasi geminum fieri. In sterno linea est, ossa ipsa conjungens, *ἀνίστοστος*, ex adverso respondens membranæ illi, quam in spinali medulla esse dixi. In abdomine quomodo muscoli sint duplices, docuit te noster l. 5. ca. 14. ubi hoc addidit, Corpus totum, tum in dextris, tum in sinistris ad amussim est geminum & æquale. Eò alludunt, quæ l. 6. cap. 4. de quinto pulmonis lobo dixit, ubi duorum instrumentorum æqualis est actio, ut oculorum, ibi paria planè fecit natura dextra sinistris. Et facit pariter ad hanc rem, quod l. 8. cap. 10. de geminitate (ut ibi quoque interpres loquitur) duorum superiorum cerebri ventriculorum scribitur, ubi vide, quæ adscripsi. An hi sunt loci illi, ad quos respicit heic? 862. Ut redeam ad abdomen, in ejus imâ parte, perinæo, scroto & pene, linea est, quæ eandem distinctionem vel invitis persuadet. Quibus omnibus hoc denique superaddo, tantam esse aliquando inter utrumque latus discrepantiam, ut alterum sit raræ texturæ, alterum densæ. Hoc Avicenna docet, 2. 1. doct. 3. sum. 1. cap. 8. de diversitate pulsum quoad temperamenta. Hoc persuadet historia, quam Donatus 1. Mirab. hist. 2. refert de Theologo quodam cui sinistra pars capitis tantum sudabat. Ego hanc addo: Wilhelmus Reheberger, *πενήτατος αἰς*, quinquaginta annorum puer ille, omnibus studiosis Altorfinis benè notus, tam evidenter hoc patitur, ut planè videas mediam frontem, & medium nasum esse madidum, al erâ parte prorsus siccâ.

In alijs uberius.] Fortè in lib. de diffensionibus, quæ in Anatome.

Sunt sanè hæc durissima.] Ab ossibus utriusque maxillæ venit ad ossa capitis, & docet, Cur lateralia omnia tam sint densa, suprema cavernosa & rara? Respondet referendo se ad l. 9. cap. 1. summa debuisse esse rara, partim ad emissionem vaporum, ex inferioribus ascendentium, partim, quia non erant ita obnoxia externis injurijs. Non enim tam frequenter cadimus in verticem, quam in latera, vel tam frequentes sibi accipimus plagas.

Palati verò os contrâ.] Peculiariter de 863. duritie & densitate ossis palati (quod hodie ferè *σφλωειδές*, cuneiforme vocatur) agit, cujus tres causas assignat. 1. Quia cunei instar interjacet inter caput & maxillam superiorem. Cuneus autem validus esse debet. 2. Quia basis est totius capitis. Desiderat autem hæc robur, non minus quam cuneus. Et hinc os basilare dicitur quibusdam. 3. Quia nisi tale esset, facilè ab excrementis transeuntibus corroderetur. An nihil horum cogit? Non primum: Cartilago enim, quæ dicta fuit esse inter os & os, neque densa est, neque dura, & tamen cunei in modum inclusa est. Neque verò dicas mihi, propter nomen necessariò tale esse os hoc. Afferam enim, quæ contra Prodiçi etymologiam Galen. ait. 2. diff. febr. 6. Quin ossium omnium *σφλωειδές* sunt molliculæ: interjacent tamen sine periculo. Non secundum: Quia non est ex eo genere basium, quæ magnis molibus subjacent. Quâ de re si sermo sit, collum potius fuerit basis capitis, quam os hoc. Quin calcaneum, principalissimum ambulationis instrumentum, l. 3. c. 10. (non secus ac astragalus) rarum & fungosum est. Non tertium? Quia excrementa, quæ naturaliter transeunt, *ἀμια* sunt, aquea scilicet. Tu vide Vesalium l. 1. cap. 6. Columbum l. 1. cap. 5. aliosque, siquidem sensum consulere non placet. Is enim non loquitur, sed clamat, os hoc nec densum esse, nec durum. 864. Quid autem? Galen. ipse toties docuit, perforatum esse eo modo, quo os ethmoides, adeò ut per illud, non secus ac per

ac per ethmoides dura cerebri membrana elabatur. Et possit tale os dici durum & dentum? Licet autem os hoc tam magna foramina non habeat: habet tamen reverà, sed in alijs majora, in alijs minora, pro cujusque individui necessitate. Habeo calvariam, in qua unum & alterum satis conspicuum est. Habuit & Sylvius, qui eam ob causam ad Vesalium miserat, ut scribit in Depuls. Cal. secundæ. Et quia huc appulimus, libet paucis videre ex eodem Sylvio, Quid pro Galen. de vacatione pituitæ per os sphenoides dici possit? ut tantò manifestior fiat error de soliditate ipsius. Hoc autem primum omnium excipio, non esse foramina sphenoidis tanta, quanta Galen. dicere, dixi modò: esse tamen. Quia igitur glandula pituitaria (de consensu etiam Vesalij) recipit omnem pituitam; glandula autem illa ubique imà parte exactè cohæret sellæ sphenoidis; canales verò Vesalianos ne attingit quidem: utrùm est verisimilius? At sellæ illi superinducta est squama densa & non perforata? Hic est Hercules Vesalij discipuli, (in lib. de radice Chinæ fatetur) quem præceptor Sylvius his argumentis aggreditur. In quibusdam sella illa est perforata, ad sensum etiam, ceu dixi. In ijs, in quibus non est, si in choanam calentem adhuc, aut fori sicco recalcifictam, humorem aliquem coloratum, tenuem, calidum infundas, & mox per palatum exsectum viam tibi pares ad sellam sphenoidis: in ipsis sphenoidis sinibus deprehendes humorem illum. Huic non dissimile experimentum est. Si sellam sphenoidis perforas, & immisso tubulo, vel cum vel sine humore, aërem impellas (nisi viæ sint obsessæ multæ & crassæ pituitæ) sonitu deprehendes transieantem ex sinibus sphenoidis materiam. Manifestior est res, si scalpro aut ferrâ palatum eximas. Tum enim si infles, ut prius, non audies tantum, sed & spectabis efferi materias cum multo strepitu. Quin, ablatâ totius sellæ superficie, quæ tantum nobis facessit negotij, videbis expressè meatus esse ad palatum. Immo & aliquo-

ties, (inquit Sylvius) tam magnum reperi, ut calamum scriptorium facile reciperet. Quâ verò (addit) finus illi spectant nares, alia sunt & numerosa foramina. Et non habemus ejus rei experimentum aliud? Habemus non unum, inquiet Sylvius. In coryzâ enim, & cum aliàs sæpè multumque emungimus, interdum in spirando, & cum in magnâ siti lentè bibimus: apertè deprehenduntur foramina sonitu quodam reciprocantium per ea materiarum. Hæc ergò, quæ sensus docet, si negare voles, quod sensus tuus foramina in superficie sellæ non agnoscat; si etiam foramina, quæ in quibusdam sunt, cum Vesalio dicere voles, à carie esse: meritò rideberis. Quid si foramina illa in omni vivo homine sunt? Nôsti Celsi illud in præfatione, Nihil stultius, quam quale quidquam vivo homine est, tale existimare esse moriente, imò jam mortuo. Quid ego autem de mortuo loquor? Poros cutis vidēsne? Non puto. Negabis igitur esse, ubi videris sudorem affatim ex illis erumpere? Apertionem vasorum Mesaraicorum in cavitatem intestinorum vidēsne? Non puto. Negabis igitur chylum, in ijs contentum, esse ex intestinis? Quemadmodum igitur chylus transponitur in Mesaraica partibus tam minutis, ut sub vaporis specie fieri, Galen. dixerit supra: ita pituita hæc in cavitatem sphenoidis. Si frigiditas ossis tibi tenebras facit: cogita viciniam articularum (de rete enim mirabili non dicam) quibus tota ea regio plurimum calefit. Non itaque tam absurda est sententia, ut Galeno etiam indigna judicetur. Quod ausum fuisse persuadere velle alijs Fuchsum i. Anatom. 9. valdè quam miror! Ut enim rectè ait Vesalius l.c. (in cujus tamen favorem commentum hoc cœptum est.) quamvis τὸ ἰθὺν mutetur in τὸ σφῆνι: nihil tamen de cedit sententiæ Galen. de vacatione pituitæ per duas vias, quarum alteram ostendit l. 8. c. 6. alteram l. 9. c. 3. Quod verò vel in primis mireris, est, Fuchsum dicere, ἐκδιχεται δὲ τῆν, excipit autem hunc, scilicet odorem. Ego enim ma-

sculinum nullum novi, quod significet odorem. Sed neque odoris ulla ibi mentio esse potest, quandoquidem de ossibus narium sermo illi non est. Quâ verò in re Fuchsius magnum ponit robur, id plumâ levius est. Os enim sphenoides cur non possit Gal. cribro quoque comparare, quandoquidem foramina ipsius eandem cum osse cribroso rationem habent, ut prædixi? Eiusdem subterfugium de foraminibus sphenoidis, vix mentione dignum est. Duo enim illi pori, quorum lib. 8. cap. 6. fit mentio, non in osse sunt, sed in cerebro, ut abundè intelligitur ex l. 9. cap. 3. At foramina, quorum l. 11. cap. 19. mentio, sunt in substantiâ sphenoidis, ἠθμῶν, cribro similis, non autem in lateribus, seu superficie illius. Potest ergò Henerus in Apologiâ suâ superfedere & recoctioni crambæ suæ, & magnificæ illi emendationis Fuchsianæ commendationi. Reverà enim oleum & operam perdit uterque. Idem dixerim de Riolano, Comm. in Galen. de oss. i.

868. *Ossium porrò alis similitum.*] Usus processuum ossis sphenoidis, quos Περυγοειδῆς, *aliformes* vocant, præbere sedem & operimentum musculis quibusdam in ore latitantibus. Est autem utrinque unus apud Vesalium, maxillam moventium tertius. Oritur ex sinu, qui in medio horum processuum satis profundus est & oblongus. Utrumque complexus κοιλότητος, *cavitates* appellat Galen. heic. Quo verbo etiam usus 4. Ex. Anatom. 4. κοίλον καὶ τῆ ἐνδον ἀπέρματος, *cavitatem in interiore processuum parte superficiariam* vocat. Nec obstat quod paullo supra vocat μεγίστην κοιλότητῶν, *maximam cavitatem*. Comparatè enim est talis, ut ex contextu paret. Et verisimile est, signari idem illis Interp. verbis de oss. i. Utrinque concavæ sunt. Ut non habeamus necesse imaginari nobis aliam & interiore horum processuum cavitatem, quod quidam faciunt.

Aut connexionem.] Quomodo? an compositio facta est propter compositionem? Non. Sed hoc vult, diversas partes ita uniri. Pertinet igitur ad ἐπιπέδησιν, *diversitatem*, de quâ dictum est.

Quæ porrò bregmat is ossa.] Jam numerum init omnium capitis ossium. Quod quia pertinet ad ἀνατομικὰ ὑπομνήματα, ut ipsemet fatetur, non est cur de illis simus solliciti. Sed quid intelligit? An τὰς ἀνατομικὰς ἐγχειρήσεις? Non videtur. In his enim, quos habemus, octo cum parte noni, nihil tale est. Dicit etiam non potest, fuisse in reliquis sex, quos desideramus. Nam de Lib. prop. 3. recensens summam omnium quindecim librorum, ossium capitis non meminit. An tale quid fuit, quale αἱ ἐκλογαὶ τῶν ἀνατομῶν apud Arist. quâ de re in frontispicio? Certè, si ὑπομνήματα sunt, quæ unusquisque studiosorum conficit sibi ex auctorum lectione, commentarij seu libri ad memoriæ studium confecti, Adversaria vocant quidam ex Cicer. cujus vocis etymon ignorare se, fatetur alicubi Cujacius: non longè aberunt δὲ τὰς ἐκλογαῖς, quas notationes etiam interpretatur Budæus. Hinc fortassis sciverit aliquis, Quid sint libri ὑπομνηματικὸὶ Aristotelis? Ammonius enim in Categorijs dividens libros illius εἰς ὑπομνηματικὰς, καὶ σωῖσθαιματικὰς: quales & qui fuerint hi, dicit, at illorum amplius non meminit. Inquam igitur, erant illi, quos tumultuaria opera inter legendum scribebat, memoriæ tantum causa, sine ullo rerum ordine. Ideò opponit illis, qui jam habent τάς τε, *ordinem, seu methodum*. An non obstante hoc, quod, quæ heic laudantur, in nostris exercitijs seu historijs non sunt, tamen intelligit illa? Nam l. 2. cap. 1. hoc scriptionis genus vocat ὑπομνήματα καὶ ἀνατομὰς. Et l. 3. cap. 9. ὑπομνήματα vocat sermocinationes, quas ad singula cadavera habebat. Ubi Interpres vocavit Commentaria, significatu vocabuli hodiè non ita trito.

Quod verò ad os maxilla inferioris.] Redit ad maxillam inferiorem, de qua duo docet. Primum, de divisione, quam factam esse ait, non ob aliam causam, quam quod corpus sit geminum. Mihi probabilior videtur nostrorum hominum sententia, de qua supra, quod ligamenta opus habeant loco, è quo tanquam è terra pullulent, & ubi firmentur, nō secus ac plantæ

plantæ radice suâ. Porrò, divisio hæc non est, nisi in pueris usque ad septimum annum, ut Fallop. tradit in obs. in cuius sententiam concedit Vesalius in Exam. qui Anatomia suâ l. i. cap. 10. constanter id negat. Et quia in subsidium vocari potest Celsus, qui l. 8. cap. 1. pro Vesalio est, addere oportet, quæ idem Fallop. Comm. in Galen. de oil. cap. 17. scribit. Si cui volupe est, 1° potest huic jungere Sylvium Colum. 6. ejusque antagonista Henerum. Hæc enim talia laudasse satis est, retulisse nil opus. Certum est autem, post dictum annorum numerum ita consolidescere, ut nec cocturâ, nec putredine, nec vi ullâ perficere possis, ut geminam fuisse maxillam hanc dicere quis possit. Quò certior est usus Galen. non habuisse illam aliam ab hæc 2° divisionem, ne in motibus vehementioribus dissolvatur & coneratur. Interim, per vim posse aliquando ἀσπασθῆναι τὴν σὺμφυσίαν, *convelli contumeliosam*, ex Hipp. discimus 2. Artic. 33. quem Galen. laudat 4. Ex. Anatom. 4. Alterum est de ratione articulationis, in quâ prædicat Naturæ diligentiam. Cum enim duplex sit articulus (Foëfius in Hipp. de Artic. ἀκρον putat esse 3° legendum, quod Hipp. utrumque illum articulum vocet ἀκρεα, non ἀκρεα, ut quidam imperiti censent. Sed necesse non est, ut quidquam mutemus.) seorsim cavit utrique. Minori, qui 4° εἰσπύνη dicitur, præposito osse jugali. Et hic iam est secundus usus ossis hujus, addendus illi, quem supra cap. 3. memoravimus. Majori, qui nomine caret, tutum fecit præsidium in processu ossium temporam, quem 4° μαστοειδῆ *mamillarem* dicunt. Præter hæc (ad-

dit) dupliciter illum munivit, cartilaginibus & ligamentis, quò & tutus sit motus & robustus.

Cum semel, quæ communiter omnibus.] 871.

Pertinet hoc præceptum ad doctrinam Elementarem veterum, quæ quia hodiè ignota est, notabo de illâ quædam Galen. loca, ductu præceptoris incomparabilis, DD. Scherbij, jam olim in hac Hipp. quæ de frictionibus, autor est Galen. 2. fan. tu. 4. Usus esse Platonem, Hipp. æmulatorem in alijs quoque, constat ex Theæteto ipsius. Usus esse Arist. discipulum, scimus, non tantum ex Analyticis, quæ de mixtione propositionum, sed & Politicis, quæ de formis Rerum pub. Vin' scire, qualis fuerit? Audi Galen. 3. Meth. 4. solemnem veterum doctrinam, (quæ utinam nunc esset in usu!) maximè naturalis est. Illi enim simplicis cujusque affectus propriam curationem dicunt, præcipueque omnium Hippocrates. Medendi namque methodus ad hunc modum procedit bellissimè, si de singulis simplicibus seorsim præceperimus, & deinde de compositis. Plura si vis, lege Galen. 2. (ut dixi) fan. tu. 4. & 8. Diff. sympt. 3. Diff. morb. ult. 2. Meth. 4. Vide etiam Pacium in 3. Meth. 3. f. 533. item in 4. Meth. 2. f. 699. in præf. in 5. Meth. f. 865. Vallesium in 4. simpl. 21. Th. à Veiga in Artem cap. 50. f. 82. in 1. Diff. febr. 2. f. 505. Comitum Montanum præf. alterâ in libb. de Morbis, ubi memorat, Franciscum Frisimelicam, si vixisset, scripturum fuisse Practicam ad hanc methodum. A quo utinam aliquis, in tanto scribendi cacoethe, lampada accipiat!

Finis libri undecimi.

ARGUMENTVM

LIBRI DUODECIMI CUM
PARTE PRIORI DECIMI-
TERTII.

872.

Absoluto penitus capite, sensorijque, quae ex capite dependent: descendit jam ad spinam, ejusque medullam, quam non immerito, alterum caput dixeris. Si enim medulla inclusa est alterum veluti cerebrum, ut Galen. loquitur c. 11. & 15. quidni ossa (veniunt autem illa apud omnes nomine spinae.) sint veluti altera calvaria? Fuerit autem haec inter reliquas differentia, quod capitis quidem ossa ad motum articulata non sunt, spinae autem sunt. Quidquid sit haec de re, de qua l. 13. cap. 8. agit, ut dixi, de spina post caput. Et dividi potest negotium in duas partes, quarum prima initium habeat cum initio lib. 12. & desinat in c. 10. altera initium sumat a dicto cap. & finiat in c. 9. (inclusivè.) lib. 13. In prima parte agit de motu capitis super primas

spinae vertebrae: in altera de spinae reliqua, deq. ejusdem ligamentis, musculis, venis, arterijs, & nervis. Quod ad partem primam, ait in ipso vestibulo l. 12. se, post absolutas capitis partes proprias, acturum de communibus hoc est, quae ipsi sunt, communes cum reliquis omnibus partibus instrumentarijs. Haec sunt, ipsomet interprete, quae motum capiti praestant. Hic cum fiat per articulationes ossium, per ligamenta, cartilagineas, nervos, musculos: cap. 1. 2. & 3. dilucide illa explicat, quamvis alio pertineant. Veniens deinceps cap. 4. & 5. ad ipsum motum, quatuor ibi explicat. 1. Cur

873.

Natura in hoc articulo tam fuerit sollicita? 2. Quot illum modis muniverit, securumque periculi fecerit? 3. Quot motibus caput moveatur? 4. Quales sint, validi, an debiles? His interspergit multa, aliunde petita, Quando Natura & quomodo agat in dandis parti alicui pluribus vel paucioribus motibus? Quae licet sufficere sciebat bonis & sapientibus: tamen, quia noverat, hostes Naturae & calumniatores non passuros haec ita transire, resumit id ipsum cap. 6. & 7. iterumque docet, Non potuisse, aut posse excogitari ullam rationem, quae melius sit consultum huic articulo, quam nunc est. Inde cap. 8. explicat musculos, per quos movetur articulus, simulque, Quis sit singulorum usus? Quae quamvis & ipsa satis esse poterant homini non malo: tamen quia sciebat, non omnes discendi gratia venturos ad ipsum, sed carpendi, repetit cap. 9. usus omnium musculorum, ut consunderet maleferiatos istos censors. Haec ejus industria quia ferè in eo absumentur, ut omnibus manifestum faciat, Quomodo Natura multitudine & magnitudine musculorum compensaverit errorem illum, qui videri potest admissus esse in non servata proportione

874.

duorum inter se articulatorum ossium, capitis (inquam) cum spinae vertebrae: & verò non possit hoc intelligi non intellecta historia totius spinae, ejusque usu: cap. 10. postquam, quasi coronidis loco, causas dixit, Cur vertebra illa duae primores, cum quibus caput articulatur, non potuerint esse majores, quam nunc sunt? eodem cap. venit ad rem, & exponit usus spinae tres. Inter quos cum sit motus, (& sic sensim delabitur ad alteram negotij sui partem.) deinceps explicat, Quomodo simul & motui animalis, & securitati medulla providerit Natura? Mox cap. 11. exponit usum medulla, in spinae contenta. Qui cum latissimè pateat, addit subinde, Quomodo securitatem ipsius, de qua modo, affecta sit? His omnes in universum usus spinae, ipsiusque medulla denuò subnectit, progressurus cap. 12. ad id, quod cap. 10. minuerat tantum, Cur facta sit spina ex tot ossibus, non pluribus, non paucioribus? Hanc in rem tria promittit se dicturum: verum, explicato primo solo, Cur spina sit facta ex multis & parvis ossibus, non ex paucis & magnis? relinquit altera duo. Nimirum, urgebatur promisso, quod cap. 10. fecerat, Cur musculorum spinalium fibrae sint obliquae, cum muscoli positum habeant rectum? Hoc non facere naturam

875.

ait, nisi urgente necessitate. Haec explicata, cap. 13. & 14. de vertebrae duo docet. 1. Cur superiores sint inferiores? 2. Cur nihilominus parva illa tam late sint caeva? Vnde cum subito consequatur, Medullam in summo esse crassiorem: cap. 15. querit ejus quoque rei causam, quae est, ut plures nervi inde pullulare possint. Qua occasione cum in ortum nervorum incidisset, subjungit, Quam sollicitè providerit Natura securitati illorum in ortu? Verum cum restarent aliquam multa in spinae, redit ad illam, & dicit, 1. Cur parte posteriore sint processus illi acuti & recti, qui *ἀκρωτια* dicuntur, à quibus etiam spina nomen habet? 2. Cur iidem sint cartilagine incrustati? 3. Cur vertebrae jungantur inter se ligamentis tam solidis? Nempe, haec omnia spectant ad securitatem medulla, subjectarumque in imo & medio ventre partium. Quò cum collineet quoque figura spinae, illius non obliviscitur. Cum eodem pertinet inaequalitas vertebrae in substantia & numero, ne hanc quidem praetermittit. cap. 16. assertit alterum illorum trium, quae cap. 10. proposuerat, Cur ex quatuor maximis partibus conflata sit spina? Mox, quia in superioribus egerat de rectis spinae processibus, usum dicit obliquorum etiam, quorum discrimen in conformatione & numero addit. Quibus

876.

omnibus superaddit rationem articulationis spinae. & in anteriora, & in posteriora, itaque claudit lib. 12. Ceterum quia deerat locus exactus articulationis posterioris, docet l. 13. cap. 1. esse illam in utroque transversorum seu obliquorum processuum ordine. Cap. 2. repetit ea, quae cap. 15. dixerat de discrimine processuum inter se, ut magis commendabilem reddat solertiam naturae in munienda medulla haec. Sed quia solus spondylus (nam & haec voce utuntur Latini) primus colli caret processu recto: ejus rei rationem dat cap. 3. Cui statim

adnectit

adnectit duo valde illustria, Quomodo consuluerit Natura securitati nervorum, è spinali medullâ exorientum? Quæ item sit ratio discriminis, in hujus vel illius partis spondylis! Sub finem ad spinam redit, & cap. 4. agit 1. de omnibus spondylorum ligamentis. 2. De colli musculus. Heic quia recordabatur promissi, quod cap. 12. tertio loco fecerat, Cur singula partes habeant tot spondylos? incipit texere longiusculam telam per cap. 5. 6. & 7. Vt enim respondere possit ad quesitum, 1. repetit, quod dixerat de varietate, quam natura in primâ spinalium nervorum conjugatione servavit. 2. De distributione ejusdem loquitur. 3. De origine & distributione secunda conjugationis. 877. 4. De origine pariter & distributione sequentium omnium colli nervorum. 5. De nervis diaphragmatis. 6. De nervis thoracis. Tum denique causam dicit, quamvis interim de lumborum, ossisque sacri nervis, variisque usibus aspergat quedam. Sed quia, quæ dicta sunt, non omnia erant æquè lucida; non pauca etiam alia omissa, quæ nullo jure omissi poterant: cap. 8. & 9. addit 1. Quaedam de ligamentis spondylorum. 2. De articulatione eorundem in anterioribus. 3. De humore quodam viscoso, ligamentis eâ parte interjecto. 4. De membranâ, medullam involventibus, ubi obiter, aliudque agens de differentiâ etiam differit, quæ est inter caput, cerebrumque, & spinam, ejusque medullam. 5. De humore quodam viscoso, non dissimili priori sed allito tertia & extrema medulla membrana. 6. De venis & arteriis spondylorum. 7. redit ad nervos diaphragmatis. Et hæc est prior libri pars, quæ huc pertinet. Scire vis, quam actionem edat spina cum suâ medullâ? Si est veluti alterum caput; caput autem est factum propter sensum & motum: fuerit & spina. Non frustra autem dixi, Esse veluti alterum caput. Quemadmodum enim lien est οἶον ἐκμαρτυροῦν τὸ ἥπατος, quasi alterum idem hepar apud Platonem, ἢ οἶον ἰσθμίου ἥπατος, quasi adulterinum hepar apud Aristotelem, quod hepatis in dignitate multò sit inferior: ita spina longissimè cedit capiti. Vt igitur cerebrum, in capite contentum, factum est propter Attemperationem caloris, aut, si mavis, propter Confectionem spiritus animalis, quo utitur anima, tam ad actiones principes, quàm ad ministras, seu in argumento lib. 8. dictum est mihi: ita Medulla, in spinâ contenta, quia nihil aliud est, quam cerebrum productum, cerebri vicaria est. Sed quatenus? Non quemadmodum lien venit in societatem actionis cum hepate, hoc est, coquit, ut hepar: ita etiam cerebrum & spinalis medulla. Verùm, quemadmodum hepar, lienque & agunt, id est coquunt, & agentibus subserviunt, id est, alimentum eorundem distribuunt: ita cerebrum solum, & facit spiritum animale, & per nervos, à seortos, distribuit. At spinalis medulla factum spiritum animale distribuit tantum. Cum enim cerebrum solum non possit dare tot δὲ τοῦ ἐλαστικῆς, propagines, quot sunt partes, quæ illis indigent: factum est hoc quasi secundarium cerebrum, quod cerebro eâ in re succenturiatum esset. Ergo hujus medulla nulla est actio? Nulla est. Galen. enim persequitur non illas tantum partes, quæ agunt: sed & quæ agentibus subserviunt, ut ex l. 7. cap. 12. dictum est in vestibulo. An ut venarum actio secundaria est coquere ulterius sanguinem, l. 4. c. 17. ita medulla hujus cum suis nervis perficere spiritum animale?

LIBRI DVO DECIMI

CAP. I. II. III.

879. **A**bsolvit iam omnibus capitibus partibus.] Prima pars totius negotij. In hujus exordio dividit partes capitibus, in proprias & communes. Proprias vocat illas, quæ ipsum caput constituunt, & de quibus actum est tribus superioribus libris: Communes appellat illas, quæ faciunt ad motum. Et quia de illis satis est actum, superque: de his proponit se acturum heic. Quandoquidem igitur ad motum pertinent 1. ossa, quatenus inter se dearticulata sunt. 2. ligamenta, ossibus circumdata. 3. cartilagine; quibus ossa trullifata sunt, ut verbo utar Architectonico. 4. Musculi, qui ab osse enati, in os alterum inseruntur: licet hæc omnia alibi sint explicata, pertineantque ad l. de Partibus similibus: de singulis tamen agit, naturamque eorum satis diligenter exponit.

Monstratum nobis sæpè fuit.] Primum, quod pertinet ad ossium compositionem, quam paucis absolvit, referendo

se ad alia loca, præcipuè ad 1. Mot. musc. 9. ubi utrumque eorum, quæ heic attingit tantum, latè deducit. Est autem, alterum quidem, quomodo duo illa ossa, quæ ad omnem motum necessaria sunt, debeant se habere? alterum autem, quomodo musculi, ossa moturi, proportionè respondeant ossibus?

Quod autem ne ligamentum quidem.] Alterum, quod ad ligamenta, quæ fuscè explicat, quandoquidem supra l. 1. cap. 15. leviter tantum attigerat. Scire autem oportet, tradi heic ligamentorum usum unicum tantum, præter quem alios esse, dictum est mihi ibi, & dicit Bauhinus 4. Theatr. 4. Quod ad rem præsentem pertinet, docet. Quavis ligamentum ad motus generationem necessarium non sit: conferre tamen ad rectè movendum. Nisi enim (inquit) ossa movenda hoc modo invicem ligarentur, inque suâ sede continerentur, in quovis motu, modò huc, modò illuc inclinarent, itaque vitaretur ille motus, qui motum hunc insequi debebat. Hoc probat dupliciter, primum ex Hipp. deinde ex cõmuni experientiâ.

Quod etiam ex Hipp. discas licet.] Lo. 880.

cus est i. Artic. 25. licet sensum duntaxat, non verba secutus sit Galenus. συχνης γὰρ (inquit senex) αὐτῆς ἰδοί, οἱ ἕτως ὑγροὶ εἰσιν, ὥστε ὁπότεν ἐθέλωσιν, τότε ἀντιοῖσιν τὰ ἀρθρα ἐξίστεται ἀνωδυνῶς, καὶ καθίστανται ἀνωδύνως. Ubi Galen. adscribit, Hippocratem videri hæc docere per contrarium sensum. Cum enim dicere debuisset, multos, ob temperamentum humidius, nervos (intelligit ligamenta) habere tam humidos & molles, ut patiantur articulos excidere sine dolore, inque locum suum redire sine dolore: dixit ille, Multis, ob nervorum laxitatem & humiditatem, gigni in articulis humiditatem, ob quam accidit facilis illa dislocatio. Cæterum, parum refert, quomodo Hipp. loquatur, modò verum sensum nos habeamus. Et hunc licet nobis etiam haurire ex 6. Aph. 59. & 60. ubi Hipp. quidem exemplariter de Ischiadicis loquitur, Galen. autem ad omnes articulos transferens, ad hunc se refert locum.

Eos verò, qui præ horum duritie.] Experientia docet (inquit) multos non posse uti membris quibusdam, ob cōtrarium affectum, siccitatem videlicet ligamentorum. Nos hodiè ita laborantes *Cōrraetos* vocamus. Sciendum verò est ex hoc loco, fieri ob siccitatem, non tantùm ligamentorum, sed & tendinum, quod sensus quoque docet.

881. *Potro, quod in illis omnibus.*] Excurrit in laudem Naturæ, quam iterum ait omnia fabricassè ad normam tam exactam, ut si vel minimum addas, demàfve, corrumpatur tota partis actio. Hæc verò (inquit) symmetria tā certa arguit opificem minimè vulgarem. Nempè, facere aliquid, quod usum expleat, etiam si plurimum vel addideris vel demiseris, non artificis, sed idiotæ est. v.g. vestem facere, aut calceos, in quibus aut fluitent pedes, aut ita stringantur, ut ambulare quis non possit, non est sutoris, sed cujusvis. At tales facere, qui aptè adhæreant pedi, neq; laxi nimis, neque stricti nimis: sutoris est peritissimi. Similis locus est l. 8. c. ult. Et hic est primarius 50 naturæ scopus: de secundario idem dicitur l. 11. c. 13.

Ob eam sane causam.] Illustrat Naturæ solertiam ex 1. Aph. 1. & vult dicere. Quemadmodum ars nostra propterea

est lōga, difficilisq; quod ob occasionis medendi momentaneam fluxibilitatē, difficilimum sit benè & ex arte mederi: ita Naturæ industria propterea est admirabilis, quod consistat quasi in pūcto, fitq; impossibile, demere illi aliquid aut addere, nisi simul vitare velis instrumentum actionis totum. Cæterum, ob difficultatem, quæ cōsistit in invenendis momentaneis illis occasionib. Medicus definitur à Gal. 5. in 6. Epid. 1. *Occasionum inventor.* Ob easdem (non autē artis incertitudinem, (ut calumniantur quidam) & δυνατὸν ἐστὶ ταχὺ μαθεῖν πλὴν ἰατρικῆν ἀδυνάτων γὰρ καθεστῆκε πρὸς αὐτῆ σόφισμα γνῶσεως, non est tam facilè Medicinam discere. Non enim potest in illā firmum quoddam constitui præceptum. Ut inquit Hipp. de Nat. oss. t. 50. At Gal. 2. n. 107 2. cōjecturalitatē (ut sic dicam) ipsius statuit in morborū (internorum) cognitione, non in remedium applicatione. An utrobique est? Quod enim ad præcepta, sunt illa vera, quo solent esse modo in artibus, aut etiam prudentijs (Medicina enim aut est prudentia, aut non est sine prudentia) ὡς ἴππὶ τὸ πλὸν, ut plurimum. Quod ad cognitionem morborum internorū, fatèdum est, nos versari in obscuritate Naturæ, quomodo totam Phisicam vocabant Stoici.

Ante n. monstratū nobis fuit.] Lib. 8. c. 6.

Cartilago enim, unctiois cuiusdā.] Tertium, quod ad cartilagine pertinet. Attingit autem heic alterum tantū usum, cujus suprā quoq; meminit l. 11. c. 18. & infrā l. 16. c. 2.

Quod autem ad nervum attinet.] Præparatio ad quartū de musculis, seu musculorū partibus cōstituentib. de quib. pariter egit l. 2. c. 7. & agit 1. Mot. musc. 2. 2. Temp. 3. 1. fem. 10. & fortè alibi. Ita autem breviter habet res. Neq; durum, quale est ligamentū, aptum est ad sensum: neq; molle, qualis est nervus, aptū est ad motū. Quia igitur solus nervus, q̄ sensum fert, ferre et potest motum, cū cerebro quippe conjunctus, idem autē nervus destituitur robore, quod ipsum maximè necessarium est ad motū: conjunxit Natura ligamentū & nervum, & ex utroq; invicem cōmixto paravit sibi, q̄ ex alterutro solo parare sibi nō poterat. Quoniam autem mixtio horū duorum corporum fieri non poterat, nisi in mini-

minimas particulas dissolventur: fecit id quoque Natura, & post dissolutionem ita iterum cōnexuit, ut motui voluntario (ejus enim instrumentum est) servire possit, qui inde fit musculus. Rursus, quia necesse erat inter hæc duo corpora esse spacia quædam inania: replevit illas Natura carne interjectâ, itoebes instar, quæ ipsa nervis & ligamentis dissolutis præsidio est, ne ab externis injuriis lædantur. Hoc est ratio-
cinium Galen. cui quid opponat Vesalius l. 2. c. 2: quæq; possint illi responderi, dictum est mihi a Ibi.

Filtris ac penicillis.] τῶν περιληπτῶν κτήμασι. Suprà l. 1. c. 13. dixit similitudinem hanc esse ex Platonis Timæo. Cæterum, τὰ περιληπτὰ κτήματα Græcis aliàs dici uno verbo ἐμπιλία, & inde Latinis Impilia, auctores habeo Turnebum io. Adv. 14. & 20
Cassaub. in Athen. l. 2. c. 23. itemq; contra Baronium Exerc. 16. n°. 84. ex Plinio l. 19. c. 2. & Ulpiano in Pand. l. 38. de auro & argento legato, quamvis aliò eat Hotomannus in Lexico suo, qui tamen in eundem sensum laudat Hesychium in ναυτιὰ. Qui concinnabant, πλομιοὶ, κοἰλοῖ, Flores lanarū, aut coactiliarii vocabantur. Hoc dico propter Revisorem, qui vocem barbaram, *Filtra*, intrusit pro Latina, ut ante me I. Alexandrinus monuit. Videtur autem Germanicum nostrum filis inde esse, aut contra, illud potius ab hoc est, quia Itali (ut Galli quoque) ex Germaniâ habent plurimâ vocabula.

Primo omnium libro.] c. 13.

In com. de motu muscul.] Lib. 1. c. 2. *Diximus.* Ibidem.

Abundè suprâ.] Lib. 8. & 9.

Nos communia omnia semel.] Notent hoc Anatomici quidam, qui totam Physiologiam libris suis compingunt! Pertinet verò ad doctrinam Elementarem.

884. *Superiori enim sermone.*] Ubi? Intelligitur ex his, velle Gal. nullum musculum destitui tendine. Quamobrem, quæ suprâ de tendinum usu l. 11. c. 5. dicta sunt, hinc explicare oportet. Ubi tendines sunt magni & validi: ibi validum quoque motum esse. At ubi tam exiles sunt, ut esse non videantur, ibi motum quoque esse debilem tantum. Manet igitur, quod Gal. dixit modò, Tendinem esse primum motus instrumentum. At non omnes musculi ha-

bent tendines, ut lingua, Galen. ipso auctore i. Mot. musc. 3? Quidam dicunt, Eos musculos nō habere tendines, qui in alias partes, quam ossa inseruntur. Ergò, qui in ossa inseruntur, omnes habent tendines? Tum enim subitò oppositam illis radii musculos, suprâ l. 2. c. 7. Sed neque illi Gal. intellexerunt. Ait enim ἀπὸς τένων εἰς ὅσων καταφύεται τὰ πύσσαν. Quid est τὰ πύσσαν? Certè non *Omnino* Interpretis. Dici igitur non potest, Omnem tendinem in os inferi. Sed fit: non liberatur Gal. cōtradictione, quod apud istos paullò minus quam piaculare crimen est. Subveniam igitur (quamvis gratis) ex hoc loco. Qui musculi σμικροῦς τένοντάς, parvos tendines habent, sed simul πολλοὺς multos, qui ipsi sunt σαρκώδη μόρια, partes carnosæ, quasi tu dicas, tendines carnosii: illi dici possunt aliquando non habere. Hoc loquendi genus apud Græcos, quibus ore rotundo *Musa* dedit loqui, effertur ferè per τὸ σερπητικὸν α. ut cum dicunt, ἀπέργετος Ἰάλασος, mare difficulter navigabile, ἀοικήτος χῶρος, regio difficulter habitabilis, non autem ἠνάνη, navigabile aut inhabitabilis.

CAP. IV. V.

30 *R* *Vrsus igitur ad capitis articulum.*] Ex- 885.
plicatis iis, quæ, ut aliis partibus, ita capiti motum præbent: venit ad ipsum capitis motum, & his capp. quædam explicat, quæ ad diligentius considerandum illum motum excitare nos possunt. 1. enim docet, Cur huic articulo tantoperè consultum voluerit Natura? 2. Quot modis illi consuluerit. 3. Quot sint ejus motus? 4. Quales?

40 *Quandoquidem articulus iste.*] Primum. Non potuit non maxime sollicita esse Natura de tutando hoc articulo κυρωτώ, principalissimo, ut cap. præc. appellavit, quod ipsius securitas sit securitas totius animalis. Cum enim per illum elabatur spinalis medulla, quæ principium dat nervis illis omnibus, qui partibus inferioribus sensum præbent & motum: nisi iter sit benè tutum, unusquisque intelligit, quid periculi sit metuendum animali. Id abundè intellectum est ex luxationibus aut subluxationibus. Tantum enim abest, ut luxatio ulla heic fiat insignis, ut ne quidem subluxatio, sive minima ad latus incli-

natio, sine præsentissimo vitæ periculo, accidat. Nimirum, quando ab osse, loco suo exeunte, comprimitur seu angustatur medulla spinalis, subitò animal totum redditur *ἀπὸ γενεῆς ἀφωρον, ἀκίνητόν τε καὶ αἰαίοθητον*, ut loquitur, *amittit respirationem, vocem, motum & sensum*. Quid ita verò dicis? Jam dixi, compressis nervis, itaq; prohibito descensu suo spiritui animali. Imprimis autem periculum imminet à respiratione. Hæc enim cum sit actio mista ex animali & naturali, cum, ob defectum spiritus animalis, non tollitur diaphragma, aut potius thorax: nō potest ventilari ignis nostris, itaq; suffocatur. Cæterum, notandus venit loquendi modus, quo Gal. utitur & heic & infra c. 10. Alter enim alterum explicat. Heic ait, Articulum hunc *οὐδὲ τὸν ἀκαρῆ χρόνον ἀνέχειν, μὴ ὅτι μερῶν ἐξαρρήσεως, ἀλλ' οὐδὲ τῆς τυχούσης ἐγκλίσεως, ne momento quidem temporis sustinere, non magnam aliquam luxationē, sed nec exiguam inclinationem*. Infra, Eundem articulum, *ἢ ἐξαρρῆσαι ποτ' ἢ ἐξαρρῆσαι διῶαδξ, neque luxari posse, neque subluxari*. Magna enim articuli emotio seu luxatio est, cum totus excidit, quod denotat particula *ἔξ*. Aliqualis inclinatio, seu subluxatio est, cum non movetur sede suâ, sed propè est, ut moveatur, quod significat τὸ πάρα. Hoc debeo J. Alexandrino. An qui per caput decidunt ex loco aliquo alto, & subitò moriuntur, propter luxationem hujus articuli moriuntur? Hujus rei argumentum capio ex gallinis, quas in Italiâ vidi à quibusdam unâ digitorum compressione occidi. Cōsideratis autem occisis, vidi caput abjunctum à spinâ, integrâ interim cute extimâ omni. Idem observavi in leporibus, quos posterioribus pedibus comprehensos, itaq; pendulos, cavæ manus acuto in occiput percutiunt, itaque facili negotio interficiunt. Hinc fit, ut credam, tauros, initio spinalis medullæ vulneratos (quâ dere Galen. 1. sent. Hipp. 5. & l. 2. c. 4.) concidere, non ob causas ibi dictas, sed ob subluxationem quandam. Neque enim simpliciter credo Columbo, qui l. 3. cap. 2. affirmat, multamq; affert experientiam, facilius frangi vertebrâ, quâ luxari caput. Utut enim in aliquibus ita sit: non credo tamen esse in om-

nibus. Utut in suspensis non sit: non necesse tamen est, esse in eadentibus quoq; ex alto, aliisq;.

Primum quidem & maximè.] Similis, sed clarior locus est cap. 10. ubi expressè ait, Motum esse de substantiâ animalis, quasi vellet, non sensum facere animal, quod Arist. vult, sed motum. At 4. Præf. puls. ult. pro animalibus habet ostrea, & alia, quæ petris adherent, neq; movetur localiter. Et hoc est, quod urgent Peripatetici, datur animal sine motu, ergò per motum definiti non debet. An Gal. loquitur de perfectis tantum animalibus? An Medicè, quò inclinatur J. Alexandrinus lib. sup. c. 18?

Procedenti sermone.] Lib. 16. c. 2. & seq.

Capitis porrò articulus.] Secundum.

Quandoquidem interest animali, ne quid sequius fiat de hoc articulo, quot modis Natura illum firmavit? Tribus, inquit, 1. ligamentis tribus fortissimis. 2. octo musculis, posticâ parte illi incumbentibus. 3. exactâ, & minimè fallibili ossium, articulum constituentium, inter se commissione.

Fortissima enim tria ligamenta.] Deligamentis sciendum est, quæ heic describuntur, esse tria prima Vesalii l. 2. c. 30. Bauhini 4. Thea. 10. Idem addit quartum quoddam, ejusdem penè cum primo heic numerato substantiæ. Propter horum ortum, os occipitis in pueris esse multifidum, credo Columbo l. 3. c. 2.

Octo autem musculi.] Loqui illum, non de omnibus capitis musculis, & clarum est ex ipso contextu, & explicat se ipse cap. 8.

Ossium verò ipsorum figura.] De artificio naturæ in ossium commissione locuturus, simulque explicaturus, quod Tertium in ordine est: de numero motuum capitis, refert se ad ea, quæ supra l. 2. cap. 8. & 10. l. 2. c. 6. cum seq. de carpo & tarso, quæque eodem secundo c. 15. de cubito & radio, & iterum quæ eodem tertio c. 13. de tibiâ & fibulâ docuerat; Rursus, quæ iterum l. 2. c. 17. de humero, ejusdemque appendice, à me factâ, ex l. 15. c. 8. de coxendicis articulo fusè dixerat. Nimirum, cum soleat Natura per paucissima instrumenta plurimas actiones obire: quando id facit? Quando potest. Ubin. non potest, non parcit operæ. Quod ad rem præsentem, Cur,

Cur, cum soleat alicubi ex duobus obli-
quis motibus facere unum rectum; ali-
cubi singulariter instituere obliquos,
singulariter rectos; cur, inquā, heic etiā
(in motu capitis) hoc potius, quam illud
secuta est: hoc est, motus obliquos à re-
ctis distinxit? Respondet. Servavit ubiq;
eandem regulam. Ubi ubi enim motus
rectos oportuit esse validos, ibi distinxit
ab obliquis. In capite igitur quoniam 10
erat itidem necesse, jure distincti fue-
runt motus, factis ob id distinctis de-
articulationibus, quibus ipsis distinctos
dedit musculos. Sed quæ illa articula-
tionis est distinctio? Hoc docet ibi,

889. *Quo igitur modo Natura hæc omnia.*]
Propter motus obliquos, vult dicere, fa-
cti sunt duo laterales in capite proces-
sus, quibus mox ex adverso respondent
duæ cavitates in primâ colli vertebrâ, 20
quæ prorsus hoc loquuntur, esse scil. in-
stitutam hanc commissionem ossium
inter se propter motum ad dextra & fini-
stra, sive, propter motus obliquos. Si e-
nim Natura pro motu ad anteriora &
posteriora hos processus fabricasset, nõ
ad latera posuisset, sed, ut dictum est, ad
anteriora & posteriora. Quo ergo mo-
do, dicitis, fit uterq; motus rectus, si hoc
modo fit obliquus? Ait non est necesse, 30
ut fiat super eadem vertebrâ, & per
eandem dearticulationem. Quemad-
modum enim in brachio duplex fit mo-
tus per duplicem dearticulationem, ut
dictum est l. 2. c. 15. ita heic, alter quidẽ
motus fit, ut dictum est, alter autem in
alterâ vertebrâ, quæ habet processum
illum longum, qui dens dicitur ab Ana-
tomicis, ut mox dicitur. Eandem hanc
de motu capitis sententiam habet Gal. 40
de ofs. 8. & 4 Ex. Anat. 8. Vesal. & Colu-
bus l. 1. c. 15. Hoc dico propter Riolanũ,
qui Com. in l. de ofs. 8. ait, Gal. sibi non
constare. At verò si Gal. heic & in de ofs.
sibi constat, quod negare non audeat; in
de Ex. autẽ Anat. refert se ad lib. de ofs.
utiq; ibi quoq; non dissentiet à seipso.
Vitium igitur oportet sit in Codice,
quod Vesalium animadvertisse, margi-
nalia Latina testantur. Atq; hoc malo, 50
quam cum Costeo in marginalib eiusdẽ
loci asserere, Gal. sententiam mutasse.
890. *Cum motus rectos ab obliquis.*] Redit ad
institutum Naturæ universale, Quãdo
& quomodo uni articulationi cõmittat
geminos motus? Hoc docet paulò ex-

plicatius, quã antea. Cum n. dixerit, pro
duplici motu valido duplicem factã ef-
se articulationẽ; jam dicit, Ubi opus est
motu utroq; valido, aut duplex facta est
dearticulatio, quemadmodum in capite
& brachio, aut una quidem, sed late ro-
tunda, ut articulus sine impedimento
quaq; versum ferri possit, ut in humero
& coxendice. Nisi enim ita esset, impin-
geret alicubi articulus in concavitates
inæquales, atque ita vitiaretur motus.
Ostendit autem obiter, quæ sit diffe-
rentia inter articulum humeri & femo-
ris, (seu coxæ dicitis) Quia (inquit) humerò
appensa est manus, apprehensionis or-
ganum: debuit ille variè potuissẽ circũ-
agi. Huic varietati subito adest pericu-
lum subitæ dislocationis, de quã egit l.
2. c. 17. Quia femori appensus est pes,
ambulationis organum: debuit illud be-
nè munitum esse, ne facillè elabatur. Ideò
cum humerus musculos habeat & liga-
menta, debilia juxta & exilia; articulus
præterea satis sit laxus: femur & muscu-
los habet fortissimos, & ligamenta, non
fortia tantum, sed & magna (habet au-
tem peculiare unum præ humero, ro-
tundum, de quo l. 1.) quæ totum articu-
lum faciunt strictum, securumq; à meru
luxationis. Ubi enim motuum varietas
pugnat cum securitate: eligit Natura id,
quod unicuiq; articulo est utilius, &c.

Vt antea dictum.] Locis pronuper ci-
tatis.

Capitis autem articulus.] Conclusio hæc 891
tenus dictorum, quæ continet simul
Quartum, Quales sint capitis motus?
Cum, inquit, motuum varietas stare
non possit cum articuli securitate: secu-
ritas autem heic tantò sit majoris mo-
menti, quo majus est periculum, quam
in ullo alio totius corporis articulo: hæc
potius, quã illam sectari voluit Natura.
Non igitur fecit caput versatile in om-
nes loci differentias, quippe, quod si-
ne laxa articulatione obtinere non po-
terat: hanc n. subito expectabat pericu-
lum mortis. Fecit igitur mobile duobus
motibus, recto & obliquo, quorum illũ
super secundâ colli vertebrâ peragit,
hunc super primâ. Atq; adeò hoc ipsum
facit plurimum ad securitatem, cum u-
triq; motui peculiarem paravit articu-
lum & quidem utrumq; benè strictum,
& benè robustum.

C A P. VI. VII.

TEmpstivum sane est.] Postquam explicuit Gal. artem Naturæ, in cōciliando motu capiti, ut confundat Sophistas, seu calumniatores ipsius, promittit modò se demonstraturum, nullo alio modo commodius & melius fieri hoc potuisse, quam quo factum est. Quod antequam faciat.

§92. *Hoc loco optarem mihi.*] digreditur in Adversarios suos, quos sæpè ridiculos ait fieri, dum rationibus tantum probabilibus conantur evertere scientificas ac propemodum Mathematicas demonstrationes. Harum enim natura est cogere aliquem assentiri, & in illo assensu facere, ut Arist. loquitur, ἀμετέπιπασον, *immobitem*. Quippe deductæ sunt ex ipsa rei natura & ingenerant animis soliditatem quandam, qua certi sunt, rem ita se habere. Dicuntur autem vulgò Apodicticæ seu Analyticæ. At quæ his opponuntur, Topicæ vocantur seu Dialecticæ, & sunt captæ ex opinionibus duntaxat hominum, faciuntque aliquem fluctuare. Illæ Græcis vocantur, ἐκ τῶν ἀρχῶν, quia petuntur à principiis, quæ sunt ἐν ἀπομνήσει: hæc ἐκ τῶν ἔργων, quia petuntur è medio hominum sensu, & sunt ἐννοιαί, quibus imperitum hominum vulgus cogitur, non Philosophi, quib⁹ proprium est primum illud argumentorum genus, ἀποδείξις. Et hæc est differentia inter Analyticam & Dialecticam, quam cum planè negligunt, confunduntq; homines Ramistici, non intelligunt se cælum miscere terræ. Interim adeò gloriantur de inventis suis, ut statuas sibi deposcant. At illi quidem navigent Anticyras: nobis ex Gal. hoc etiam venit considerandum, Quantoperè fuerit ei commendata patrum sapientiæ consuetudo illa, cujus in fine lib 10. mentio facta est, & è qua nata est distinctio librorum Aristotelis §93. in Acroamaticos & Exotericos? Ait enim heic, Ineptos quosdam veritatem intellectuuros, cum asini Lyram. Et addit. Aptos esse illos, qui in methodo Analytica sunt exercitati: ineptos contrà, qui in eadem inexercitati, quibus molestiores auditores alios non obligisse sibi ait. Accidit enim quod dicitur, & dicit ipse 3. Fac. nat. 3.

ὄψο τις ἔλεγε μῦθον, ἀλλ' οὐτ' ἐπὶ τὰ ἅπαντα ἐκίνει.

asino quis narrabat fabulam, ille autem aures movebat.

Videant igitur asinorū illi patroni, quid lucrentur suis vociferationibus contra Aristotelem, *Invidia est, mali doctoris est, &c.* Quin imò summa est sapientia, quæ & Apostoli sunt usi, & servator noster, ut alibi ostenditur, & olim Judæi, de quibus vide Scaligerum in Chron. Eusebii n°. 1584. Ni grave est, adde illud quoque ex n°. 1735. quæ egrè tulerint versionem Bibliorum in linguam Græcam!

Bellum acerrimum.] ἄσπαστον. Hoc verò proverbium est, de quo consulendus tibi fuerit Erasmus in Chiliadibus.

Ut igitur in sermonibus mysticis.] Verba §94

sunt, ὡς περ ἐν τοῖς ὡσὶν Ἰππιδάμα θύρας τοῦ

Βεβήλους κελύσσει ἐν τοῖς μουσικαῖς λόγοις, &c.

In quibus mendum esse jam olim suspicatus sum, & suspicor hodieque. Quod quia arbitrarium est, iam non repeto sed de more ipso pauca dico. Formulam, quibus abigebantur profani, ex variis autoribus variam, videre tibi est in limine statim primo divini operis, & summus IC. Barnabas Brissonius, de formulis & solemnib. Pop. Rom. nobis dedit Inter ceteros nobilis est Orphei versiculus, quæ idem Brissonius ita corrigit.

Φθέρχομαι, οἷς θέμις ἐστὶ, θύρας δ' Ἰππιδάμα Βεβήλους

πᾶσιν ὁμῶς. Hoc est:

Loquar, quibus fas est: januis autem secludite profanos

Omnes, simul.

Huc eunt quoque versus Theocriti in Amaryllide.

40 --- Ζαλῶ δὲ, Φιλὰ γυνάμ, ἰασίωνα, ὅς τῶσιν ἐκύρησεν, ἴσ' ἐπὶ δ' οὐδ' ἐ Βεβήλοι,

--- fortunatum, ò cara mulier, Iasionem judico, Qui ea consecutus est, qua non audietis vos profani.

Huc Horatii illud 3. Carm. 1.

Odi profanum vulgus, & arceo.

Ubi vide Lambinum. Erat autem πρόοις §95

ῥησις, præfatio, ut Livius, duplex. Alia ante ingressum templi, ἐκεί, ἐκεί, ὅστις

ἀλιτρός, ut est apud Callimachum: Νεμοῖ ingrediatur, nisi qui se innocentem novit,

ut est apud Capitolinum in Antonino Philosopho. Alia post ingressum, cum sacerdos diceret, πῶς τῆδε, quis heic? & responde-

sponderent illi, πολλὰ καὶ ἀγαθὰ, *multi boni*.
 Item cum proclamaret, ἀναύετε λαοὶ, vel
 Atticè λεῶς, & Ὀφημεῖτε πᾶς λαὸς ἢ λεῶς,
facite linguis. Posterioribus temporibus
 nominatim excludebantur Christiani, ut ex
 Luciani Pseudomanti Casaubonus refert
 Historiæ Augustæ l. c. εἶπὲς ἄθεοι, ἢ
 χριστιανοὶ, ἢ ἐπικουρεῖοι ἢ κει
 καὶ ἄσπερος τῶν ὀργίων, ΦΕΥΓΕΤΩ, *si quis
 impius, aut Christianus, aut Epicureus velit
 inspicere sacra hæc, abeat*. Hinc verisimile
 est occasionem sumsisse nostros, exclu-
 dendum à suis etiam sacris paganos. De
 Babyla enim, Episcopo Antiocheno, scribit
 Nicephorus Callistus l. 6. c. 33. & iterum
 l. 10. c. 28., martyrii coronam fuisse
 affectum, ob πειρήσιαν, quam in repellendo
 Numeriano Imp. adhibuerit. Quo loco illud
 annoto, non satis constantem videri
 historicum in circumstantiis quibusdam.
 Priori enim loco scribit, Episcopum esse
 allocutum Imp., frequentem Ecclesiam jam
 ingressum, *Non licere, cruorē ab idolorum
 sacrificiis pollutum, domum Dei
 tā precipitanter ingredi & mysteria
 divina contaminatis oculis usurpare*. At
 posteriori ait, ad templi vestibulum
 obstitisse, & ingressu prohibito, *Non
 permittitur se, dixisse, ut intueatur
 lupum, adgregē ingredientē*. Tum
 verò statim cœpto destitisse. An hinc
 occasionem sumsit censura Ecclesiastica,
 quæ postea excommunicatio dici cœpit?
 Si n. ethnici noluerunt sacris suis
 interesse sceleratos: quò magis debemus
 velle id nos? An potius pagani à
 primitivâ Ecclesiâ habent? Judæos n.
 usurpasse, unico servatoris verbo
 probasse sufficiat, cum ait, Judæos
 Apostolos facturos ἀποστολῶν ἄγωγος,
*hoc est, non admissuros ad
 synagogam seu Ecclesiam*. Vide Polydorum
 Virgilium l. 4. Inv. rerum c. 12. ex quo
 illud addo, Cyprianum vocare *Abstentos*,
 quos *Excommunicatos* vulgò dicimus.
 Quidquid sit, Galeni sensus est. Quemadmodum
 à sacrorum communione arcebantur
 olim non initiati & mali: ita ego jubeo
 abesse illos, qui demonstrationes non
 intelligunt, quos ἀπαδείκτους diceret
 Aristoteles. Vide Octav. Ferrarium, Exot.
 serm. f. 46. Simile vortum est Gellii de
 Noctib. suis Atticis, in earundem
 extremo. Quam ille, ait, homo
 festivissimus (Aristophanes) fabulæ
 suæ (Coronopestæ, quam nō habemus)
 spectandæ legē dedit: eandem ego
 commentariis his legendis dabo. Ut ne at-

tingat ea, neve adeat profestum & profanum vulgus, à ludo Musico alienum.

Quod tamen si me non falleret.] Occupatio. 897.

Cur, cum nō omnes capiant hos sermones,
 omnibus prodidisti? scripsi (inquit) propter
 paucos illos, qui intelligunt. Hæc in re
 tutatur se exemplo Dei. Is enim, licet non
 omnes, immò paucissimi sint boni: omnibus
 tamen finit lucere solem suum, ut cum
 sacrâ scriptura loquar, Matth. 5. Nemo enim
 bonus (addit) quidquam invidet, sed omnia
 juvat & exornat. Atq; hoc exemplo divino,
 ἔδειξ γὰρ θεὸς δύσνεξ αἰθρώποις, *nullus enim
 Deus malè vult hominibus*, ait Socrates
 in Theæteto. Ex hæc oratione documentum
 capere possunt duo hominum genera. 1.
 Philosophi nostri nudiustertius in Galliâ
 nati, & in quibusdam scholis trivialibus
 educati, qui invidiam crepant, ut modò
 dixi. Galen. enim invidiâ à se removel,
 & tamen distinguit inter lectores suos.
 Invidia esset si premerentur res bonæ
 usquequaque, & ne dignis quidem
 communicarentur. At quid sanctum porcis,
 si parva licet componere magnis? Quamobrem
 Galeno cum Heraclito, Unus est instar mille,
 Dign. pulf. 1. 2. Dign. pulf. 1. & 2. 3. Diff.
 pulf. 3. Reliqui sunt, ut & hæc loquitur
 & de Notit. pecc. animi, c. 2. & 3. Meth.
 3. ὄνοι πρὸς λύραν, *asini ad lyram*. 2.
 Timidi quidam, qui in vestibulis librorum
 suorum adeò sunt solliciti de zoilis, quos
 vocant, ut etiam magnorum principum
 auxilia super illis invocent. Ridiculè!
 Canis allatrat Lunam, & Luna non
 movetur.

Neg. Diagona.] Vide Laertium in Diogene
 Cynico, & ibi Casaubonum.

Cū veitebra omnes.] Redit à digressione
 in viam, & prolixè docet, Quam comòdè
 utraq; de articulatione sit facta ad præstandum
 utrumq; capitis modum? Quod quia
 difficultatem non habet, adeoq; oculos
 potius deposcit, quam aures: non ego
 ero lōgior. Si cui tamen libet bonas horas
 malè perdere, is adire potest Vesalium
 & Columbium l. 1. c. 15. & cognoscere,
 Quid illi opponant? Tum verò si non
 occurrit statim, Quid sit dicendum
 pro Galeno? adducere potest vel Sylvium,
 Calum. 4. vel Eustachium, Ex. of. f. 234.
 & in hujus defectu Laurentium 5. Anat. quæst. 4.

899. *Atq; adeo Hipp. ipse dentem.*] 2. Epid. 2. t. 28. apud Valles. quem vide 6. in 2. Epid. 27. ubi vertebra magnam ab eodem dici affirmat. Vise etiam ad Galen. 4. Loc. affect. 3, 3 Diff. resp. II. 1. Prorrh. II. 2. Prorrh. 55. 4. Aph. 35. Adde, si ita vis Foësum in Oeconomîa duobus locis, in ἰδόντι etiam vocat Hipp. & c. & σπίνδουλ. ☉, itemque Com. in 2. Epid. f. 180. & seq.

Quod si hæc quoque concesserimus.] Explicatâ de articulatione reassumit ligamenta, & ostendit, In illis quoq; Naturam fuisse tam sui memorem, ut melior structura excogitari neutiquam possit. Esse verò hæc ligamenta propter caput, probat, Quia, (inquit) cum vertebræ sint viginti quatuor numero, in nullâ illarum sunt ligamenta talia, qualia sunt in his duabus supremis, in quibus caput movetur.

CAP. VIII.

900. *R* *Vrsus igitur ad propositum.*] Postquam abundè satisfecit promissio suo de capitis articulatione, illiusque ligamentis: venit ad musculos, sine quibus & articulatio erat frustrâ & ligamentorum apparatus. In horum historiâ quatenus consentiat hodiernæ Anatomîæ, quia hujus loci non est, maximè, quia (ut loquitur) nulla oratio tam exactè potest exprimere eâ, quæ apparent, ac sensus & tactus: non ego hæc quidquam aliud dicam, quam quod in fine cap. ait ipse, & dicit alibi sæpè, Uniuscujusq; musculi actionem esse propositu fibrarum. De historiâ porrò videre tibi licet Bauhini laborem utilissimum 4. Theat. 7. & 8.

Demonstratum certe millies nobis fuit.] Lib. 3. c. 16. l. 5. c. 11. l. 11. c. 4. & 10. 1. Mot. musc. 4. & seq.

Vnica est actio.] Per se, ut in de Motu musc. docetur, & quidem agentibus omnibus fibris ipsius, ut se explicat l. 15. c. 8. extr.

Quem in administrationibus Anatomicis.] Lib. 4. c. 6. & seq.

Quem paullo post.] cap. 12.

Non modo in Anatomicis.] Lib. dicto.

Verum etiam in alio libro.] De Anat. musc. 9.

901. *In quibus primis.*] An intelligit simul l. de ossibus? De hoc enim ait 4. Ex. Anat.

8. Qui ad hoc opus (τῶν ἐγχειρήσεων, exercitiorum) accedit, priusquam in comment. de ossib. fuerit exercitatus, is nimirum fundamētis parùm firmis magnam pōderum molem imponit. Et dictum mihi est in limine horum Cōmentariorum, eum, qui discere vult usus singularum partium, debere prædidicisse historiam partium. Hęc enim duo (ut de

10 aliis locis non dicam) conjungens 4. Ex. Anat. 1. Hęc quidem, ait, se exponere, quāto artificio singulæ partes sint fabricatæ: in exercitiis autem præviis hoc agere, partim ut singulæ partes ad oculū pateant discenti, partim, ut facturi Medicinam capiant inde artis suæ documenta. Nimirum, hoc erat olim puerorum officium, discere domi unâ cum elementis scribendi & legendi, δαξί ἴσθι δαξί. Ita instituti, dicebātur πεπαδόμενοι, 2] πλὴν ἐκ παιδῶν ἀσκησὶν propter exercitium, à primis statim annis obitum. Quo magis cōfirmor in meâ opinione, quam in Variis propugno, τὰς ἐγχειρήσεις αἰατομικὰς esse Latine dicendas *Exercitia Anatomica*.

Vi jam ab initio docuimus.] An τὸ κρῖν ἀρ- 902. χὰς pertinet, non ad initium operis hujus, in quo nihil tale invenio, quanquā interim in progressu sæpiculè dicat, ut ostendi in Prolegomenis: sed ad affinia opera omnia, putâ, Physiologica?

Quemadmodum millies iam.] Locis ante aliquot lineas allatis. Item l. 14. c. 14. 3. Loc. aff. 6. l. symp. diff. 3. 1. Mot. musc. 8. 2. Mot. musc. 1.

Docuimus etiam.] Lib. 6. cap. 8. & l. 8. cap. 3.

CAP. IX.

40 *D* *Einceps autem ostendamus.*] Quemadmodum supra, post explicatâ capitis articulationem, ex abundanti ostendit Naturæ hostibus, non potuisse fieri meliorem eâ, quæ nunc est: ita hæc facit post traditam musculorum historiam, docetq; quam pulchrè motus omnes capitis præstent musculi ij, qui dicti sunt? In primis autem urget & numerū & magnitudinem, & varium situm, qualis in 50 nullâ aliâ parte sit, propterea, quod in nullâ aliâ parte tam nulla sit (ut ita dicam) proportio inter ossa inter se dearticulata. Quantulæ enim sunt duæ colli vertebræ, de quibus sermo nobis fuit hætenus, si conferas cum omnibus capitis

903. pitis ossibus? Quo ergò modò (dices) vertebræ tam exiles possunt capere tot musculos, quot desiderabat tanta capitatis moles? Eja, inquit, ô calumniatores, hinc vobis nascatur occasio fatendi, non simpliciter laudandam Naturam esse, sed admirandam. Cum enim vertebræ dictæ non possent esse hoc loci majores, quam sunt; at verò futurum inde erat, ut sustinere ipsæ non possent tot musculos, quot opus erat: non omnium initia ibi collocavit, sed in inferiores ipsas vertebras, è quibus sursum eunt ad caput, illudq; movent.

Sexdecim sunt omnino.] *χωρίς τῆς κείτω γένυ*, ἐπιανθίδευα τὰ πέντε ἔστιν. Quæ quomodo dici debent quadrare ad ea, quæ dicta sunt lib. sup. cap. 18. *ἑπτὰ μὲν αὐτῆς καὶ Φαλλῆς ἔστιν, ἐνεία δὲ τῆς αἰώ γένυ*, δύο δὲ τῆς κείτω, *septem sunt ossa capitis, novem maxilla superioris, duo inferioris?* Heic ergò, *χωρίς τῆς κείτω γένυ*, exclusâ maxilla inferiore, *ἐπιανθίδευα τὰ πέντε τῆς καὶ Φαλλῆς ὅσα ἔσται*, septendecim in unum sumerunt capitis ossa, leg. erit. Numerum hunc septenarium collegeris etiam ex de oss. 1. ubi ait, excepto sphenoiide septem *Quin ex l. 11. c. 20.* Omnino itaque legendum heic est *ἐπιανθίδευα*. Et hæc quidem de verbis Galeni: de rebus ipsis ita. Non septem, sed octo sunt capitis ossa, sex propria, duo communia, addito scil. septem Galenicis osse ethmoide seu spongioso. De numero ossium maxillæ quæ sint lites, intelligere tibi licet ex collectore Bauhino 3. *Theat. 74.* De inferiore dictum est mihi in calce lib. 11.

CAP. X.

904. **P**roinde, neminem eorum, qui.] Quia procul dubio exstiturus erat, qui cupe- ret audire causam, Cur vertebræ istæ duæ, super quibus caput movetur, non potuerint esse majores? explicat se statim, & duas affert. 1. Si grãdiores fuisset, occupassent locum aliarum partium, multo maximè necessariorum, quæque alibi, quam heic, collocari non poterãt. Sunt autem è præcipuis, larynx & oesophagus. 2. Si grãdiores fuissent, fuissent utiq; etiam tales, quæ sequuntur. Si hoc, subito etiam fuissent pauciores, atq; ita non potuisset fieri motus spinæ circula-

ris ab obliquis spinæ musculis. Ita autem appello, quia licet ipsi muscoli sint recti: fibras tamen habent obliquas, ob circularem spinæ motum. Verba Gal. sunt. *ἔστι δὲ τῶν, τὰς μαχίτας μὲν λοξὰς ἔχειν τὰς ἰσάαι, καὶ τοὺς ὀρθοὺς κατὰ τὸ μήκος τῆς ῥαχίως ὀκτεταμένους, Admirabilis Natura machinatio circa spinales musculos est, quod, cum ipsi sint recti, secundum spinæ longitudinem quippe extensi, fibras tamen habeant obliquas.* Ex hæc oratione discimus, sed clarius ex c. 12. seq., Gal. velle, tot esse spinæ musculos, quot sunt vertebræ. Quod ipsum cum sit difficilimū demonstratu, de Anat. musc. 24. dubitat, sintne tot muscoli, quot vertebræ sunt: an potius unus tantum utrinque musculus, qui tot habeat tendines, quot sunt vertebræ? Et in hoc posteriori consentit illi Bauhinus 4. *Theat. 9.* Apud quem videre etiam est ambitione certantes Anatomicos nostros, dum quilibet peculiarem sibi texit catalogū. Sed ita est, ut Gal. ait 2. in 6. *Epid. 37.* In obscuris rebus (liceat enim mihi ita mutare) quidquid libuerit, quisque dicere potest.

Repetenda igitur.] Nam supra l. 3. c. 2. & l. 7. c. ult. etiam dixit.

Spinam Natura animalibus.] A primâ horum librorum parte, seu motu capitis, venit Gal. ad alteram, in quâ de spinâ ejusque medullâ agit. Heic numerat tres usus spinæ. 1. est, ut sit animalibus id, quod est navibus carina, ut supra quoque l. 3. c. 2. loquitur, quò se refert l. 7. c. ult. Quemadmodum tropis (nam Græco vocabulo etiam Martialis utitur) est *στῆρις ἢ σπείρωμα τῆς νεὸς, καὶ οἶον θεμέλιον*, quod addit l. 13. cap. 3. *fundamentum, seu id, cui navis innititur:* ita spina est id, cujus beneficio animal graditur. Potest & hunc sensum habere. Quemadmodum carina est initium navis, quippe, quæ prima fit: ita (quod Arist. docet 3. *Hist. 7. 2. Part. 9.*) ἢ ῥαχίς ἐστὶν ἀρχὴ τῶν ὀστέων, *spina est initium ossium.* 2. est, ut cavitate suâ contineat cerebri partem illam, quam alterum cerebrum appellabit mox cap. 11. & 15. 3. est, ut articulis suis faciat ad motum animalis.

In tertio libro] c. 2.

Et quidem sitantum.] Occasione usus hujus postremi, excurrit iterum in admirationem sapientiæ Naturæ, & duo in

considerationem vocat. Primum, Cur voluerit animal potius mobile esse, quā immobile? si (vult dicere) primo usui soli fuisset intenta, securitati animalis longē quam optimē consulisset faciendo unum continuum os, loco tot ossium articularum: at quoniam non volebat inertem statuat, fecit loco unius ossis multa, quæ ita invicem aptavit, ut loco moveri possit animal.

Sed hoc in loco multitudinem.] Secundum. Ergone, quia propter motum indigebat animal multis ossibus, protenus fecit Natura tot & tot? Non Certè. Cum enim soleat conjungere *δυσπείθειαν*, in quā sanitas consistit, cum actione: tot semper facit ossa, quot summè necessaria sunt, non plura. Nimirum, duo isti Naturæ scopi indivisibiles, hunc habent inter se respectum, ut actio quidem sit prior naturā, & ob id dignior, securitas autem partis agentis, posterior & ignobilior. Neque enim satis fuit naturæ fecisse partes, actionibus idoneas: voluit easdem quoque æternare in actionibus. Tu, ni molestum est, redi ad l. 2. c. 17. si mavis, ad I. Alexandrinum veni in h. l.

Quomodo in manibus & cruribus.] Lib. 2. c. 8. & 17. l. 3. c. 6.

C A P. X I.

907. *N* *Amstos unicum.*] Notandum heic venit, duplicem esse *Ἔ spinæ* significationem. Aut enim accipitur pro solo illo munimento osseo medullæ inde dictæ spinalis: aut pro toto, hoc est, pro munimento, includente medullam. Priori modo accepit Gal. in præcedenti cap. posteriori accipit heic, ut patebit ex ipsâ narratione.

Si Promethei loco.] Ad lib. 10. c. 3.

Protinus dicam.] cap. seq.

Auspicianda certè.] Usus ipse medullæ, quam vocat spinæ partem principalissimam Et meritò. Cum n. sit, ut heic dicit, *οἶον δὲ πρὸς ἐγκέφαλον*, quasi alterū cerebrum; Cerebri autem tanta sit prerogativa, quanta dicta est: fuerit profectò & medulla hæc magni momenti. Quæ autem sit inter utrumque viscus differentia, dictum mihi est in argumento. Ab iis non longè discedit Gal., cum ait in hunc sensum. Si medulla spinalis non adesset, duorum alterū accideret. Aut

n. animal esset immobile: aut ex capite deduci debebant nervi. Illud nunquam admittenda erat Natura, propter causas non ita pridem dictas. Hoc multò minus. Si enim nervis longè fortiora instrumenta, Venas, arterias, ligamenta, non deducit intervallo nimis prolixo, quod periculum sit ruptionis aut contusionis quantum minus nervum negliget, tenuè quippe & mollem substantiā: Mihi etiā aliud subesse videtur. Cum enim, ut sæpe jam dictum fuit, nervus nihil aliud sit, quam cerebrum exporrectum, seu explantatum; non esset autem tanta in cerebri latitudine capacitas, quæ exporrigēdis omnibus nervis sufficiat: fecit sibi Natura quasi alterum cerebrum, & id quidem latè expansum, ut ex illo denique faceret tot explantationes, quot necessariae erant. Quid si illud addam? In cerebro opus erat multā carne, spiritibus contemperandis perquam opportunā: non potuit ideò contrahi ibi in eā angustiam, quæ nervo satis est. Ab extremo, inquam, ad extremum non erat via commoda: quare excogitavit hanc mediam quasi viam.

Quod paulo ante.] c. 10.

Antea meminimus.] Implicitè, ni fallor, ibidem, quā de mobilitate animalis.

Quod autem huic est proximum.] Si tāta (dicat aliquis) medullæ hujus est dignitas, quāta cerebri, cujus, ceu fontis, veluti fluvius quidam est, ut Gal. loquitur heic: procul dubio nō minus sollicitè illi prospexit Natura? Prospexit certè, inquit. Quemadmodum n. cerebrum inclusit durissimis ossibus, ut ab externis injuriis esset quā tutissimum: ita medullā hæc inclusit spinæ dictæ. Inclusit autem huic potius parti, quam alteri, quæ ubique soleat *φιλοπυγείν*, ut Gal. loquitur, *ingeniosè & artificiosè agere*, ut prudens artifex agit. Nempè cum haberet heic carinam corporis vocatam, usā est eadem ad tutelam secundarii hujus cerebri.

Porro, quatuor has spinæ utilitates.] Reperit *ἐν αἰσθητικῶσι* spinæ utilitates, sed dividit secundam in duas, dum docet, non tantum continere medullam, sed & instar muri, multis propugnaculis in orbē muniti, illā defendere. His tribus, aut, si mavis, quatuor usibus, accedit quinta, ex abundanti, ut ait, & necessariò, cujus supra quoque l. 7. c. ult., mentio, ut sit muni-

munimentum viscerum intrinsecus incumbentium.

Quæ paullo post.] cap 15.

CAP. XII.

Causam vero cur non ex duobus.] Postquam ostendit necessitatem cōpositionis spinæ ex pluribus ossibus: incipit ostendere id, cuius c. 10. paucis meminerat, Cur facta fuerit ex tot ossibus, non pluribus, non paucioribus? Neq; enim, ut supra dixit, quod multis eget partibus, subito millenis indiget; nō satis etiam est, si duo vel tria sint, ut hīc loquitur: sed oportet tot sint, quot ratio securitatis permittit. Hanc in rem tria se dicturum promittit. 1. Cur spina constet ex multis & parvis ossibus? 2. Cur dividatur in quatuor partes magnas, Collum, dorsum, lumbos & os sacrum. 3.

Cur singulæ hæ partes magnæ constent iterum ex tot minoribus, Collum septem, dorsum duodecim, lumbi quinque, os sacrum quatuor? Verum ille explicatā primā tantū quæstione, venit ad alia, explicaturus reliqua, partim hujus libri cap. ult. partim sequentis c. 6. & 7.

11. *Primum igitur caput, quo maxime.]* In hujus quæstionis explicatione refert se ad ea, quæ supra cap. 4. dixerat, & hoc tandem vult. Spina fieri debuit ex tot parvis ossibus, ut, si contingat periculum luxationis, singuli spondyli modicum cedentes, curvam faciant potius spinam, quam permittant unum ab altero per luxationem secedere, quod fieret, si pauciores & minores essent. Nimirum, & *ὡς ἀπὸ τῆς ἀλλοτρίου* vicina est natura spinalis medulla cerebro, & symptomata, quæ læso cerebro accidunt, accidunt etiam læsā spinā. Heic animadvertendum, quod ait de symptomatis, intelligendum esse cum grano salis. Reverà enim ex inflammatione spinæ nemo delirat (nisi per consensum) nemo amittit memoriam, & hujusmodi alia patitur, quæ ad *τὸ ὑγαιμονικόν*, ut lib. 8. cap. 6. vocavit, pertinent. Tenenda igitur distinctio in argumento dicta. Ea symptomata sunt eadem, quæ spectant ad impeditā spirituum distributionem. Et eā in re tantum cōsistit *ἢ ὡς ἀπὸ τῆς ἀλλοτρίου* φύσις.

12. *Quod vero ait Hippocrates.]* *περὶ ἀρθρῶν.* Apud Gal. est Com. 3. t. 46. & 48. Loquens enim loco post. de gibbositati-

bus, docet, fieri ferè illas ex casu ex alto. Tum verò necesse esse, unum quidem spondylum reliquis omnibus altiorē esse, alios utrinque humiliores. Neque tamen, inquit, altior ille multum à vicinis discedit, quod singuli parum quid remittant, non multum. *Διὰ οὖν τῆ- το*, addit, *καὶ ὁ νατιαῖ* (inquit Hipp. loco priori) *μυελὸς ὁσφόρω* φέ- *ρει τὰς τοιαύτας διαστροφάς, ὅτι κυκλώδης* *αὐτῆ ἢ διαστροφή γίνεται, ἀλλ' ἔ γωνιώδης.* Ita enim leg. vox hæc ultima apud Gal. quoque. Et hoc est, quod Gal. heic ait, Hippocratem docere nos causam symptomatis, gibbositatis, quæ est, Quod multi quidem spondyli simul moveantur loco, sed singuli parum, ideo cōtorsio fit, non angularis, sed circularis. Hoc autem licet præter naturam sit: non est tamen lethale, sed *δεινόν*, ut Gal. loquitur, *grave*. alterum verò, etiam *ὀλέθρον*, *lethale* est, tu puta, cum contorsio est angularis. Sed quomodo dicas? *ὅτι αὐτὸ να- τιαῖ* (inquit Hipp. loco priori) *πνοίη αὐ-* *εἰ (μη) ἐξ ὀλίγου χωρίου τινὸς περιεσπινῆς ἔχει-* *ται αὐτῷ γὰρ ἐξ ἄλλων ἐξ ἄλλο μέρους τῶ σφόνδυλῶ,* *ὅ, τ' ἐκκηθῆσας ὁ σφόνδυλὸς πέσει αὐτὸν να- τιαῖον, εἰ μὴ καὶ ἀπορρήξει. περὶ τῶν δ' αὐτῶν καὶ* *ἀπολελαμμένον, πολλῶν αὐτῶν καὶ μεγάλων, καὶ* *ὀστέων (μορίων) ἀποσπασθῶσιν ποιήσων. Sic* *enim mihi videtur legendus esse locus cum ne-* *gatiuā, inquam, μη, ut sit sensus. Nisi spina mo-* *tum haberet exilem (intellige, ex multis, usque* *omnibus exilibus motibus cōpositum, propter* *quos multa & exilia ossa requirebātur) doleret.* *Ejus rei argumentū sit, quod, si semper motum* *magnum haberent spondyli, medulla ipsa com-* *primeretur, fortean etiam abrumperetur.* *Compressa autem & interclusa (ita enim ac-* *cipio heic τὸ ἀπολελαμμένον, de quo vide-* *ri potest Eustachius & Hen. Stephanus, u-* *terque in Erotianum, nec non Foesius in h.* *l Hipp.) stuporem induceret partibus multis* *& magnis, usque, ad vitam valde quam necessa-* *riis. Nimirum, ut sæpè aliàs, ita heic ar-* *gumentatur Gal à statu præter naturam* *ad statum secundum naturam. Quoniā* *(vult dicere) accidit in luxationib. spon-* *dylorum spinæ, ut stupeant omnes par-* *tes, quæ sub luxatione sunt, ob cōpres-* *sam medullam: ita fieret semper, si spina* *naturaliter moveretur in angulum, id* *est, ἀθρόως πάλυ, confertim & multum, ut i-* *dem explicat seipsum. Moveretur au-* *tem ita, si facta esset ex duob. aut tribus* *magnis ossib. quomodo brachiū & crus.*

913. *Atq; in presenti quidem.*] Explicata, ut dixi, prima quæstione, rejicit duas posteriores. Scilicet hinc responsio petitur ad problema, c. 10. propositum, Cur Natura heic deseruerit perpetuum suum studium faciendi fibras rectas in musculis rectis? Inquit igitur, Quia motus spinæ debebat esse circularis, debebat utique fieri ex multis articulis, per multos musculos motis. Si itaque singuli spondyli habebant singulos musculos, muscoli ipsi alias fibras non poterant habere, quàm obliquas, puta, ut parumper inflexo unoquoque musculo, exurgat motus ille circularis, quem Natura vult. Dicis, quid obstat, quo minus motus ille circularis eodem modo fiat à fibris rectis! Nihil quidem obstat ipsi motui: at nobis commodius est ita esse, ut nunc est. Si enim fibræ essent rectæ, semper tota spina simul moveretur, nunquam per partes: nunc, quoniam obliquæ sunt, possumus movere aut collum solum, aut dorsum solum, aut lumbos solos, quin imò, singulos spondylos seorsim. Quid istuc verò? Obstat hoc, quo minus fibræ possint esse rectæ. Rectos tantum ederent motus; hoc est, flecterent & extenderent spinam: at circumagere illam ad latera, nullatenus possent. Quæris, Quomodo flexio & extensio, qui motus sunt recti, non fiant etiam à fibris rectis? Respondet l. 13. cap. 2., omninò ab obliquis etiam fibris possunt fieri, si motus illi obliqui sint multi & exiles. Cum enim cavitates utrinque feruntur circum convexitates, quæ stabiles sunt, fit motus ille rectus, de quo dubium est. Cæterum, quid de hoc discursu sentiendum sit, jam novit ille, qui in memoriâ habet, quæ initio c. 10. de musculis spinæ dicta sunt.

Dictum fuit antè.] Cap. 8.

C A P. XIII XIV.

Ad reliqua verò, quæ ad spondylos.] Postquam promissum suum, quod c. 10. fecerat, per ambages sat longas, exsolvit: redit ad spinam, & his capp. duo de eadem explicat. 1. Cur superiores vertebræ sint minores inferioribus? 2. Cur nihilominus ampliorem habeant cavitatem, quam inferiores habent?

Quod autem propter instrumentorum.] Primum. Non tantum repetit causam, c. 10. allatam, sed & addit alteram, communem illi cum aliis partibus. Quemadmodum (inquit) ubique, quod gestat, est majus fortiusque illo, quod gestatur: ita heic quoq;.

Omnium spinæ ossium.] Intelligit os sacrum, quod ab Hipp. dici σπόνδυλον μέγαν, vertebram magnam, autor est Valles. locis suprâ cap. 7. allatis. ὑποσπόνδυλον, quasi tu dicas, subspondylum, seu subvertebram, os, quod aliis spondylis, vertebrisve substratum est, vocasse quosdam, scribit Oribasius 24. Collect. 1. Cæterum, heic primus est usus ossis sacri, cui addere oportet illos, de quibus lib. seq. c. 7.

Secundum verò magnitudinis locum.] si, quò magis descendunt spondyli, eò magis crassescunt, utique quintus lumborum, qui ipse vigesimus quartus est (si os sacrum excludas) erit reliquorum omnium maximus. Hoc indicant magis, quam docet, qui ἀσφαλίστω, quasi firmatorem seu stabilitorem cognominant.

Quemadmodum id quoque procedente sermone.] Putat I. Alexandrinus, indicari finem cap. 15., ubi cum de osse sacro sit sermo, quo quæso modo accommodabitur huic negotio? Si enim maxime sit spondylus, quomodo dicetur is βεβαχὺ μείζων τῶν ἀσφαλειδίων, paullo maior vicinis? quomodo idem παρεμπιπτεῖν interponi? An illud potius indicavit Alexandrinus, quod ibidem dicitur, ὑποφύσεις spondylorum esse majores? Non putem. De ipsis enim spondylis loquitur heic, & unum indicat, non plures. An igitur innuit decimum thoracis spondylum, de quo mox c. 15. nec non lib. seq. c. 2? Licet enim majorem aliis esse scribit, ob insignem quandam utilitatem, cujus heic quoque facit mentionem.

Ac primum quidem, quod ad spondylorum.] Alterum. Cum medulla spinalis parte sui superiore sit crassior: spondyli autem ipsi ibidem minores: ut locus esset medullæ, necessariò decessit aliquid crassitie, factique sunt tenuiores, ut locum dare possint locato suo.

¶ *monuimus antea.*] Cap. 10. & 11.

CAP. XV.

917. **C** *Aeterium, spinalis medulla crassitiem.*]
Occasione spacii interioris of-
fium spinæ, digreditur (ut ipsemet fa-
tetur postea) primùm in causam, Cur
medulla spinalis tanta sit, & tam cras-
sa, & quidem inæqualiter? Deinde, in
naturæ industriam, quâ providerit ex-
ortui nervorum è medullâ spinali

Ad quem usum omninò est facta.] Cau-
sa. Explicat autem per similitudinem,
quâ suprâ etiam usus est c. 4. Quem-
admodum (vult dicere) medulla spi-
nalis est ἐκφυσις τοῦ ἐγκεφάλου, οἷον πρέ-
ρανός πινος, εἰς δένδρον ἀνήκον, *germen ce-
rebri, trunci modo, in arborem assur-
gentis*, ut locutus est: ita servat et-
iam naturam arboris. Ut igitur arbor 20
imis sui partibus, quâ integra est & in-
divisa, crassior est, summis contra, quâ
in ramos dispescitur, tenuis: ita me-
dulla spinalis. Debit autem talis &
tanta esse, quanta est, non major vel
minor, ut partibus omnibus tot nervi
possent dari, quot illis opus est. Major
igitur si esset, pars ejus quædam esset su-
perflua: si minor, non sufficeret tam
multis nervis. Debit propterea su-
perius esse crassior, ut tot nervis, in
quot dirimi debet inferius, satis esse
possit.

918. *Exstitisse ob id diximus.*] Ca. 11. Ego il-
lud addo, Nervi medullæ spinalis non
serviunt motui tantùm, quod tamen u-
trobique ait Galenus, propter differentiã
ab ipso statutã inter nervos cerebri, &
inter nervos cerebelli, quæq; ab hoc, de
Gal. judicio, pmanat medulla spinalis: 40
sed sensui etiam. Ad Gal. id subtricer, ne
parùm firmus sit in vestigio suo. Quan-
quã, si fatendum est, quod res est, A dra-
sticã non sivit illum perpetuò tacere.
Post paucas enim lineas scribit, ab his
nervis etiam sensum esse.

Cum enim in nervos octo & quinquaginta.] At 7. Sent. Hipp. ult ait τὸν ἀριθμὸν
ἑξήκοντι πέντε, *circa sexaginta numero*
esse? Resp. τὸ πέντε salvat illum: Cum 50
enim indistinctè loquimur, ferè nu-
meros istos æquales, per denarium a-
scendentes, usurpamus, aut etiam in-
tegros centenarios & millenarios, quod
ab Demosthene non semel factum, no-

tant eruditi. Ita Castalio, Notis in car-
mina Pseudosibyllina conciliat illa.

---δὶς εἴκοσι καὶ μίαν ἡμέ-
ρη πλεῖστον ὑδαίπεστον. *hoc est,*
bis vicenos & unum diem

Cum in aquis complevisset.

Moses, inquit, usus est numero quadra-
to, sicuti cū apud eundem dicit Abrahama-
mus, ante conceptum Isaac, se centena-
rium esse, cum esset uno anno minor. 919.
Ego, ut de numero quadrato non liti-
go: ita video illum in altero vim face-
re sacris literis. Hæ enim de Noacho
nuspam dicunt, quod per 40. solum dies
fuerit in arcã: quin imò cum Genes. 7.
expresse scribatur, aquas stetisse su-
per terram 150. dies, ubi locorum
fuisse interea Noachum dicemus? Quæ
autem, paullò ante ista de numero 40.
dierum, iterumq; c. 8. dicuntur: alium
habent sensum, heic non explican-
dum. Qui autem vult, adeat Scaligerum
l. 3. Emend. temp. & inveniet dies 365.
non solos 40. Quamobrem hoc qui-
dem modo Sibylla defendi non potest.
Porro, quod de Abrahamo ait, benè se
habet. Cum n. Gen. 17. dicatur, eo tem-
pore cum Dominus apparuisset, fuisse
99. annorum: paullò post dubitans ipse,
ait, Quomodo ego, homo centenarius,
filium gignam? Et hoc ad excusationem
Gal. egregiè facit: nō ita determinat, An
Gal. sciverit, nervos numero reverà esse
60. ut sunt? Nam verba heic posita nimis
clara sunt, & recalcitrat τὸ πέντε. Quãob-
rem ego quidē deserere malo Galenū,
quàm falsa pro illo dicere. Quod nō ita
est, ut dicitur, etiã si honos videatur, in-
juria est, ait alicubi Cassianus Cœ-
nobita.

Quod si locum, unde primum.] Indu- 920.
stria Naturæ. Quandoquidem nervis e-
mittendis dicata erat medulla spinalis,
quid fecit Natura? an neglexit aliquid,
quod securitati illorum consultum sit?
Neutiquam. Adeò enim tuta sunt loca,
è quibus emergunt, ut neq; premi pos-
sint, neq; contundi, neq; rumpi, neq; ul-
lo modo affici, in spinæ motibus etiã va-
lidissimis. His addit pauca quædam de
mole nervorum, deq; viã, quâ profici-
scuntur ad finem suum ultimum: quæ
quia ad lib. 16. pertinebant, abrūpit ser-
monem, & redit ad spinam de quâ, (in-
quit) hoc libro agere institueram.

Cum enim spinalis medulla.] Ut cap. 13. reditum fecerat ad spinam, duo mox explicaturus, quæ dixi: ita facit heic quoq; dicturus, quæ ad securitatem medullæ, subjectarumq; partium pertinent omnia. Sunt autem tria 1. Cōstructio spondylorum. 2. Figura totius spinæ. 3. Inæqualitas *διποφύσεων* processuum in singulis spinæ partibus. Hæc occasione breviter repetit usus spinæ supra dictos c. 10. & 11.

921. *Tum autem, quod, quam ἀκαθάρταν vocās.*] Primum, quod iterum trimembre est. Considerat enim spondylos, 1. quatenus parte posticâ *διποφύσεις*, processus habent, in id factos, ut violentiam extrinsecus incidentium, & medullæ damnū parantium, retundant. Et hi processus propriè dicuntur ἀκαθάρτα, *spinae*, & ab his denominatur totum, ceu Gal. docet 3. 20 Artic. 29. 2. quatenus iidem postici processus cartilagine incrustati sunt, ob causam, quam supra docuit l. 7. c. 21. & l. 11. c. 12. 3. quatenus spondyli ipsi ligamenta habent satis dura, quibus non tantum colligantur invicem, sed & ab injuriis externis defenduntur, quæ de re lib. seq. c. 4. & 8. Hæc omnia quatenus conspirent ad securitatem medullæ, in præpatulo est.

922. *Porrò, spina præter ea.*] Alterum. securitatem medullæ promovet etiam figura totius spinæ. Est enim (inquit) fornicata, in quâ rationem tholi seu umbilici tholi obtinet decimus thoracis spondylus, de quo plura lib. seq. c. 2. Hanc eandem rotundam esse ait, quam figuram omnibus aliis tutiorem esse, sæpè dixit, v. g. l. 4. c. 7. quæ de ventriculo, l. 8. c. 11. quæ de ventriculis cerebri, alibi de aliis partib. 40 Cæterum, quatenus hoc respondeat naturæ rerum, videre oportet, nō apud Vesalium, aut Columbium l. 1. c. 14. & seq. sed apud Bart. Eustachium in Exam. ofs. f. 214. & seq., qui rectè ait, Gal. referre debuisse ad positum spinæ. Reverà enim figura spinæ naturalis est illa, quâ habet, dum stamus erecti. Hinc senex noster l. de Artic., apud Gal. Com. 3. t. 40. *ἰθυσκόλιον*, *recticurvum* vocat. Quod 50 ipsum quomodo sit intelligendum, legerit aliquis ib. tex. seqq. & l. de ofs. nat. qui etiâ Mochlicus inscribitur t. 2. apud Marinellum.

Si soli spondylo.] Decimo thoracis. In

nostris corporibus frequentius undecimo, & hoc crebrius duodecimo. Vesal. l. 1. c. 16. Vide Columbium l. 1. c. 16. & 17. & considera diversitatem articulationis ultra citraq; hunc 12. spondylum, ut illud *ἰθυσκόλιον* melius capias.

Atque etiam productionum omnium.] 923. Tertium. Quia processus spondylorum fervire debebant tutelæ, non medullæ tantum, sed & subjectorum viscerum; in thorace autem, seu dorso, locatum est viscus omnium nobilissimum, Cor: meritò processus ibi fuerunt longissimi. Longitudinem hanc esse propter cor, indicio est, quod quò sunt remotiores à corde, eò sunt breviores. Tamen, propter aliam etiam causam sunt breves. In collo quî potuerunt esse longi, cum spondyli ipsi sint adeò tenues? Longi enim & tenues si fuissent, ruptioni sanè fuissent obnoxii, tantum abest, ut tutelam ullam præstare potuissent. In lumbis quid opus erat processibus longis, cum spondyli satis crassi sint ibi, forte que?

Memorabamus.] Cap. 13. sed quatenus os sacrum est fundamentum aliorum spondylorum? Dixi supra in additamento l. 3. quatenus inarticulantur 30 ipsi femora, pedesque, quæ reverà sunt basis totius corporis, ut & ibi dictum est, & l. 3. c. 4.

Paullo antè.] Propè in vestigio.

CAP. XVI.

Neque etiam causam ignorabimus.] Hoc 924. est alterum illorum, quæ c. 12. proposuerat, Cur spina constet ex quatuor partibus maximis? Cum enim, inquit, thorax sit in medio (propter cor, diceret, Aristot.) necessariò utrinque partem habuit aliam, hinc quidem collum, illinc autem lumbos. Et quia hæ partes egent sustentaculo, factum est os sacrum, quod constituit quartam partem maximam.

Posteà audies.] Tertium illorum, quæ cap. dicto proposuerat, ablegat ad lib. seq. c. 6. & 7. veluti pridem indicavi.

Quemadmodum certe productio.] Non iniurià exspectaverit aliquis à Gal., ut, postquam cap. præc. docuit usum *διποφύσεων*, productionem seu processuum rectorum, ob quos spina dicitur spina: doceat etiam usum *διποφύσεων* obliquarum, seu transver-

transversarum. Vtroque enim modo appellat, ceu videre est ex l. seq. c. 2. Id facit heic, dum ostendit, non solum habere usum cum rectis communem: sed & privatum, custodiendi musculos spinales unam cum venis, arterijs, nervisque ibi positus.

925. *Est porro & alia quoque.*] Privatim (inquit) obliqui seu laterales processus illi, qui sunt in spondylis thoracis, præter communem & privatum illum usum, habent alium quendam tertium, ut inarticulentur illis costæ, quarum maximus ad respirationem usus est.

Sed de hac quidem seorsim scripsimus.] In lib. 2. de caus. respirationis, quos perijisse nobis, iam supradixi.

Quam supra diximus.] Cap. 15. quæ de figurâ spinæ.

Cur autem crassæ sunt.] Reddit causam, cur laterales processus differant à se invicem & substantiâ & numero? Thoracis, (inquit) processus sunt crassi & robusti, ob duas causas, alteram, costarum inarticulationem, de quâ dictum est, alteram, earundem sustentationem. καὶ ὅλον γὰρ ὑπὸ τῆς κεντρίας, inquit, totâ enim sua mole costæ incumbunt spondylis. Lumborum & ossis sacri non sunt robusti, quia muscoli duntaxat & vasâ illis innituntur. Vide de his pugnam Columbi cum Vesalio l. 1. c. 17. Colli sunt bifidi, ijdemque crassi, ut, quod deest rectis in longitudine & crassitie, ita recompensetur, neque securitati quidquam derogetur.

Ut paulo ante.] Cap. 15. quæ de longitudine rectorum colli processuum.

926. *Demonstravimus.*] Cum docuit c. 4. & 10. Quantum periculi imminet animali ex minimâ primorum duorum spondylorum loco-motione!

Hinc verò considerandum diligentius.] De motu spinæ quia toties iam dixit; nullibi autem explicuit rationem articulationis, per quam fit motus: incipit id docere heic, perficit autem lib. seq. Summa est, Articulantur spondyli aliter parte interiore, aliter exteriori. Interiore est συναρτησις per ἀρμονίαν, intercedente tamen ligamento, laxo quidem, sed satis valido: exteriori est διαρτησις per ἀρτηρώδεις. Si quæras Cur ita variavit Natura? respondebit, Harmo-

niam anteriorem facere, ut spina tota plurimum moveri possit antorsum: id vero omnibus animalis actionibus erat quam commodissimum. Arthrodiam posteriorem facere, ut spina leviter tantum retrorsum flecti possit: hic enim motus (præterquam quod actionibus animalis non proderat) si vehementior fuisset, fuissent in periculo ruptionis arteria magna & vena cava, quæ spinæ incumbunt. Vtramque hanc articulationem ad γίγλυμον refert l. de ossib., de quo Vesalius l. 1. c. 3. An ex autoritate Hipp., atque ita alienâ sententiâ? Hic enim γίγλυμον facit 3. Articul. 34. Nempe, quod aliàs dixi, non erant Veteres tam accurati in his rebus. Quæ causa est, cur non examinem illa Gal. ad normam alibi datam.

Sic enim Hipp. appellavit.] πρὸς ἀγμῶν. 927. Apud Gal. Com. 3. t. 30. Verba sunt. καὶ δέδεται πρὸς ἀλλήλους δεσμῶν μὲν ὡδὲ καὶ νευρώδεις, διὰ χόνδρων πεφυκῆς, ἄλλοι πρὸς τὸν νωτιαῖον, Colligantur (spondyli) invicem ligamento macoso & nervoso, à cartilaginibus enato, & penetrat ligamentum usque ad medullam. Tu vide Gal. interpretationem, ad loci hujus nostri intellectum mirifice facientera.

30 *Cum enim ad totam spinam.*] Ratio, cur interjungat. Nimis, inquit, prolixus foret hic liber, si quemadmodum constitueram, omnia, quæ de spina restant, dicenda adderem.

LIBRI DECIMITERTII

CAP. I.

40 *Cum autem spondylorum locus.*] Quia 928. Quæ de articulatione spondylorū dixerat, poterant aliquem suspensum tenere, in rectis, an in transversis fit illa processibus? & in transversorum alterutro, an utroque ordine? explicat se heic, & docet, in transversorum utroque esse. Recti enim cum sint, quales dicuntur, & ob id alter ad alterum nusquam se inclinet, quo modo possent inter se articulari? Forte etiam non debebant, cum primus eorum finis sit tutari partes subiectas. Transversi autem, cum sese respiciant mutuo, recte poterant articulari. Articulus

autem fuit uterque ordo inter se, propter duas causas. 1. Iustitia Naturæ id volebat, nisi æqualibus inæqualia tribuere maluisset. 2. Motus æquabilis animalis idem desiderabat. Secus enim si factum fuisset, animal semper nutasset in alterutrum latus.

CAP. II.

929. **C**ausa vero, cur aliis quidem.] Reperit, quod libri sup. ca. 15. de discrimine processuum in substantiâ & numero dixerat, eiusque occasione docet, ad maiorem securitatem ista pertinere. Et hoc est illud, quod cap. 16. seq. dixerat, consecutione quâdam ad prædicta sibi exponendum esse. Nimirum, in dorfi spondylis tot sunt processus, in colli tot: quia securitas de-

articulationis ita volebat. *In collo vndecim.] Numerum inquit, augetque unitate Vesalius l. i. c. 15.*

Vt docuimus.] Lib. sup. cap. ult.

Paulo post.] Extremo cap. 3.

Vt supra fuit comprehensum.] Lib. sup. cap. ult.

Decimus autem, qui hos sequitur.] Tu vide Eustachium, ubi dixi.

Vt diximus.] Modo.

A quibus diximus.] Paulo superius.

Veruntamen, soli hi.] Vndecimus & duodecimus thoracis, de quibus quatenus verum sit, quod dicit Gal., audi iterum Eustachium f. 218.

930. *Ostendimus rectam esse.] Cap. 15. Iam illud addit, Quomodo decimus ille spondylus sit medius totius spinæ? Mole, inquit, non numero. Superiores enim sunt plures quidem, sed pauciores: ideo ex numero accedit, quod in magnitudine decrat. Inferiores pauciores quidem, sed majores: ideo. An autem sit immobilis decimus ille, non habeo dicere.*

Vt antea ostendimus.] Cap. 12.

Si memoria tenes.] Ex l. 2. c. 18.

Redi in memoriam articulationis.] Explicatæ l. 3. c. 7. & 8.

Sape iam demonstravimus.] Exemplum 50 fit, quod l. 1. c. 19. & 18. de musculis lumbricalibus doctum fuit.

Demonstratum ante fuit.] Cap. 12.

Etenim reliqui duo.] Vt dixi, vndecimus,

& duodecimus. Iam autem causam dicit, cur soli illi sint dissimiles alijs thoracis spondylis, & ad conformationem spondylorum dorfi potius accedant? Vndecimus habet inarticulatam ultimam costam spuriam, quæ cum sit debilis, non est opus forti articulatione, quæ ipsa fortem desiderabat processum. Duodecimus multo minus opus habet, quia 10 diaphragma tantum ei adnascitur.

CAP. III.

Num igitur in his omnibus.] Finem facturus explicandi conformationem seu structuram processuum spinæ, denique superaddit, Cur prima colli vertebra, super quâ fieri obliquos capitis motus dictum est supra, non habeat processum illum rectum, quem *arguerunt, spinam* dixerunt veteres? Refert autem se ad lib. sup. cap. 4. & 8. ubi de musculis capitis. Horum quidam cum sedem habeant in prima vertebra: profecto spina illa locum non habuit, læsura alioquin musculos.

Porro attendas animum.] Post commendationem Naturæ, quam sit illa in omnibus studiosa analogiæ, incipit fuisse docere id, quod cap. 15. attigerat tantum, Quomodo Natura providerit securitati exorientiæ e spinæ nervorū quæq; sit ratio discriminis in alijs atque alijs spondylis? Quod ad prius, docet, Neque in posterioribus spinæ partibus, neque in anterioribus tuto potuisse oriri nervos. Non ibi: quia (præterquam quod munimento carerent) periculosum nimis iter emetiri debebant. Non heic: quia, (præterquam, quod ligamenti anterioris continuatio corrumpetur, ipsique adeo spondyli debiliores fierent ob crebriora foramina, non secus ac paries fit ruinosus, si frequentius perforetur) incommodarent visceribus, vasisque introrsum accumbentibus. Oriuntur ergo in laterali- bus partibus, ubi & munimentum habent à transversis processibus, & iter breve, tutumque tum vero etiam manent integra & illæsa, tam ossa ipsa, quam ligamenta, neque quidquam derogatur vicinis visceribus. Oriuntur 91 autem plerique omnes (ita loquor, propter

LIB. XIII. DE V. S. PART.

propter primum & secundum colli spō-
dylum, de quibus locus dicendi pecu-
liaris erit c. 5. quamvis primi heic quo-
que meminerit, non ex mediā spon-
dylorum substantia, ne vel sic debilio-
res fiant spondyli, itaque aliquid dece-
dat securitati: sed, qua sibi invicem cō-
junguntur, foramen est circulare, cu-
jus mediam partem constituit superior
spondylus, alteram medietatem inferi-
or. Hæc tamen in re hoc discriminis
est, (& est hoc posterius) In colli spon-
dyliis quod exigui sint & tenues, uterq;
spondylus tribuit æque magnum spa-
cium. In dorso, quod illi iam robustiores
sint, maximam partem tribuit superior,
minimam inferior. In lumbi, quod sint
robustissimi, tantum non tota cavitas
infulpta est superiori, idque propter
processus declives, sub quibus, quasi
imbricamento quodam, latent nervi.
Est & hæc differentia inter exortum
nervorum è collo & reliquis partibus,
quod alibi semper sub processu declivi
emergant, in collo inter utrumque pro-
cessum. Bifidos enim ibi esse, sæpe est
dictum.

Vt antea diximus, & postea dicemus.]

Lib. 12. c. 15. & mox c. 4.

Diximus esse occupatam.] Lib. eod. ca. 30
10. & 13.

Quam antea diximus.] Eod., c. 15.

Quas bifidas esse diximus.] Iterū eod.
l. & c., quin heic quoque c. 2.

Vt docuimus antea.] Hoc ipso cap.

Veluti carina quadam.] Hoc explica-
tur l. 12. c. 10.

Admonuimus.] heic.

933. *Num igitur solus.*] Redit denuo ad dif-
ferentiam spondylorum, non singulo-
rum, sed totius colli, ad reliquas spinæ
maximas partes collati. Cur (inquit)
illi ita differunt ab omnibus alijs? Cur,
(inquam) tam longe abest conformatio
illorum ab alijs, ceu patet ad sensum?
Respondet, cum duplex sit naturæ sco-
pus ut supra comprehensum fuit, mo-
tus & securitas: collum autem, præ a-
lijs spinæ partibus, maxime deberet
esse versatile: in collo quidem motui
consultit in reliquis partibus, securita-
ti totius animalis. Est enim spina οἶον θε-
μέλιον, quasi fundamentum illius, ut bis lo-
quitur heic, καὶ ἔδρα, sedes & firmamen-

sum, absque quo si esset, collabere
ut heic quoq; loqui amat. Dicis, Quo-
tandem modo servit hæc conformatio
motui? Reliqui, (ait,) omnes utroque
extremo, quo se contingunt, basin ha-
bent latam, æquabilem, planeque cir-
cularem; & junguntur inter se liga-
mento σωτόνω, intento, rigido & vix mo-
bili: at colli spondyli, præterquā quod
ligamentum habent laxum; inferio-
rem basin habent προμήκη, oblongam, su-
periores cavam. Ut merito dicere
possis, spondylos colli differre ab alia-
rum spinæ partium articulationibus,
per γήλυμον vid. jungi, contra quam
in calce lib. sup. determinatum est. Et
ita mihi quidem videtur de loci hujus
sensu. Quem ut obtineam, opus est
nova quadam molitione. Nimirum ita 934.

lego; ἀλλ' ἐπ' ἀσφαλῶς ἐπ' ἀλλήλων βεβη-
κέναι τοῖς κέτω σπονδύλοις οἷον ἡ, ἀνευ πλά-
πίας τε βάσεως, καὶ δεσμῶ σωτόνος, ἔτε κινεῖσθαι
πῶς ἂνω ραδίως ἀνευ προμήκης βάσεως ἢ σωδέσ-
με χαλαρῶ, Inferiores collo spondyli omnes
non poterant sibi invicem tuto inequitare
absque basi lata, strictoque ligamento: colli
spondyli non poterant variè moveri absque
basi oblonga, laxoque ligamento. Hanc
lectionem probo. 1. ex oppositione,
quam facit Gal. Quo enim aliàs modo
δοτόφους ὀπποῖνι βάσει? quin βάσις
ὀπποῖνι βάσει. 2. ex superiori ora-
tione. Cum enim quærat, Cur corpora
spondylorum colli κέτω μὲν προμήκη, κεί-
λα δ' ἐκ τῶν ἂνω μερῶν, inferius quidem ob-
longa sint, causa autem ex superioribus parti-
bus: quis non videt, sermonem illi esse
non de processibus, sed de basibus quis
item non videt τὰ προμήκη κέτω esse idem
cum προμήκει βάσει: Præterea cum dicat,
alios omnes spondylos εἰς ὁμαλὸν, καὶ λεί-
ον, ἴσόντε πανταχόθεν, καὶ ἀκελβῶς ἑπιπέδον
κύκλον περιεῖν, inaequalem, levem, omni-
bus suis partibus planum adeoque exquisitè
solidum circum desinere, solos colli spō-
dylos aliter esse factos: quis non intel-
ligit, de processibus ne quidem somni-
asse Galenum? Accedit, quod ita tri-
bueret colli spondyliis processus longos
quod supra c. 15. studiose illis ademe-
rat. Fit autem (ut hoc quoque ad-
dam) Interpretis error tanto clarior,
quo verius est, Gal. l. c. πῶς μακρὰς δοτό-
φους (quas ille longas vertit, quasi

τὸ μακρὸν idem foret cum τῷ προμήκεις, quod paulo ante etiam Longum vertebra) opponere τῆς βραχέος, brevibus, & dicere, Longas quidem in solo dorso esse, breves autem in aliis partibus. In collo igitur si ἄσπυρσι sunt βραχέος, quomodo simul esse possunt μακρῶν?

Ut ante ostendimus.] Lib. 2. c. 17.

Sumit autem ad securitatem.] Agens 10 Gal. de securitate nervorum è spinâ prodeuntium, relabatur ad securitatem spinæ, in quâ duo considerat, 1. Ligamenta, quibus cautum est omnibus spondylis. 2. Musculos, quibus solius colli. Facit autem hoc

C A P. IV.

936. *N* Am ligamenta omnia.] Docet enim 20 heic, quemadmodum lib. quoque sup. c. 15. fecit, facitque porro c. 8.: omnibus quidem spondylis provifum esse per ligamenta, etiam colli: at quia colli ligamenta erant laxa, superaddidisse ibi naturam musculos, qui dupliciter stringant spondylos. Primum quidem, robore suo, & magnitudine: multi enim magni ibi sunt. Deinde autem, tendinibus suis lateralibus, quibus eminentias seu potius processus (ut 30 hactenus appellavimus) spondylorum contingunt. Actum fuit de his lib. sup. c. 8. & 9.

Sic igitur Natura.] Videri poterat esse conclusio totius negotij de spinâ, ejus medullâ, & prodeuntibus inde nervis, nisi resumeret doctrinam quandam summariam (ut ipse fatetur cap. seq.) originis & distributionis nervorum spinalium. Id verò temere factum esse, credere non oportet: quin immo de industria factum esse, fatebitur ille qui meminere, hucusque suspendisse Gal. lectorem suum expectatione tertij problematis, suprâ lib. 12. cap. 12. & 16. promissi, Cur spinæ partes maximæ quatuor constent ex tot spondylis? Collum vid. ex septem, thorax seu deorsum ex duodecim, 50 lumbi ex quinque. Evagatur autem longiuscule, primumque repetit, quod cap. 3. monuerat de varietate, quam

natura in primâ nervorum spinalium conjugatione observavit. Deinde, de distributione ejusdem loquitur. Tertio, de origine & distributione secundæ conjugationis. Quarto de origine & distributione omnium aliarum colli conjugationum. Quinto, de nervis diaphragmatis, qui ipsi etiam sunt à collo. Sexto, de nervis thoracis seu dorfi. Septimo & ultimo dicit causam, Cur spinæ partes singulæ ex tot constent spondylis? Et quia omnibus spondylis substernitur os-sacrum, adeoque & ipsum est pars spinæ: enumerat hujus quoque nervos, quin ejusdem usus accenset. Harum rerum initia sumit hoc cap. 4. sed pertexit

C A P. V. VI. & VII.

*I*N primo autem spondylo.] Primum. 938 Cum caput moveri deberet oblique super primo spondylo, non potuit prima nervorum spinalium conjugatio exire, vel spacio, inter caput & spondylum primum medio, vel inter primum & secundum, vel denique partibus lateralibus: attereretur enim aut rumperetur in motu capitis. Exivit igitur per ipsum primum spondylum, tamen, non quavis ejus parte, sed qua est crassissimus, ne, dum consulitur securitati nervi, negligatur securitas ipsius spondyli. Sed revera, pugnat hoc autopsyæ, quæ docet, Conjugationem hanc exsilire inter ipsam occipitis cum primo spondylo 40 commissionem, & quidem non partibus lateralibus, sed anterioribus & posterioribus. Et ne metus talis aliquis esset, qualem Gal. fingit, videmus factam esse utrinque cavitatem, in quâ delitescit. Sed & metus ipse est inanis. Sunt enim muscoli ibi fortissimi, sunt ligamenta, sunt alia, quæ prohibent partes longius efferri quam par erat.

Libro superiore.] Cap. 4.

Num igitur hæc omnia quidem.] Al- 939 *terum. Cum Natura tanta cum industria*

dustriâ nervû hunc eduxisset, quo deduxit: In musculos vicinos.

Cum enim prima coniugatio.] Tertium. Cum nervus ille, seu potius prima nervorum coniugatio, ob exilitatem suam non sufficeret omnibus ibi collocatis musculis: quid fecit Natura? Misit illi in subsidium secundam coniugationem. Et hæc (inquit) non minus, quam illa, habet peculiare quid in exortu suo. Neque enim perforat spondylum suum, ut prima, non etiam egreditur ad latera, ut reliquæ omnes: sed inter spondylum & spondylum, quâ Dens est vocatus. Heic audire velim à Gal. rationem diversitatis. Cû Natura heic fecerit, quod absurdum dixerat esse in prima: an non subsit heic quoque metus ille, quem ibi imaginatus sibi fuerat?

Libro decimo sexto.] Cap. 6.

Tertia vero.] Quartum, in quo, ut ipsius fatetur, breviter tantum perstrinxit distributionem quinque superstium colli coniugationum, docturus reliqua lib. 16. quo subinde se refert.

940. *Atque etiam ad diaphragma.*] Quintum, in quo explicat pulcherrimum problema, Cur, cum diaphragma non sit in collo, habeat tamen nervos è collo, cum potuerit habere è vicinis thoracis spondylis? Respondet. Cum omnis musculus nervum recipiat, aut in capite ipsius, aut non procul à capite, ceu supra lib. 7. ca. 14. dictum est, diaphragmatis autem caput sit in medio circulo, quem constituit: debuit utique nervus in medium illud ferri. Non potuit autem, nisi desuper, & viâ satis longâ veniret. Notetur heic obiter descriptio diaphragmatis pulcherrima, & præcipue, ubi ponat caput ipsius. Cui quid opponi possit ex alijs locis, accipe à Riolano Com. in Gal. de Anatom. muic. 27.

Porro quod sublimes.] Hoc pertinet ad lib. 6. c. 3. ubi monui.

Quin & thorax ipse.] Sextum, in quo breviter explicat historiam nervorum thoracis, in propinquas partes disseminatorum.

941. *Proinde non immerito.*] Septimum, seu id, propter quod sermo hic omnis fuit institutus, Cur tot sint spondyli in sin-

gulis spinæ partibus? In collo, (inquit) non sunt plures septem: tot enim sufficiebant laryngis (propter quem scilicet collum est factum) elationi & depressioni. Excipit tamen illa animalia, quæ crura habent longa, collumque longum, quod necesse habeant collum extendere ad cibum, è terrâ quærendum, quod nos facimus manu. In thorace sunt (ut plurimum) duodecim: tot enim desiderabant asperæ arteriæ divisiones, quibus deinde pulmonis caro circumfunditur. Desiderabant autem hæ partes, juxta cum corde, hanc amplitudinem propter respirationem & vocem. In lumbis sunt quinque tot enim satis erant proferendis nervis pro adjacentibus musculis, quamvis quidam etiam ad crura eant. Os sacrum

20 fuit tale & tantum, propter causam lib. 12. cap. 13. tactam, quia, inquam, est fundamentum totius spinæ. Atque heic, (ut in appendice lib. 3. ex hoc ipso loco monui,) est meo quidem iudicio primus ossis sacri usus. Cui superaddit modo tres alios. 1. ut sustineat ossa coxendicis & ilium, pubisque 2. ut iuvet de articulationem crurum ad coxendicem. 3. ut tueatur cum dictis 30 ossibus viscera quædam, præcipue uterum in fœminis, inque eo fœtum. Et propter hanc causam in fœminis latius est, ut observant nostri. Hujus postremi iterum meminit lib. 14. c. 13. Hos omnes usus ut quam securissimè præstare possit os sacrum, habere, ait Gal., in fine appendicem cartilagineam. Et hæc quidem ad usus ipsius pertinet: de nervis pauca dicit, memor pertinere illa ad 40 lib. 16. An illa *Ἰσθμὸς ἑσθμῶν*, non sacri ossis, sed coccygis est? Alioquin hujus ossis in his libris non meminit. Porro, quantum in descriptione illius deliravit Gal., & quid pro defensione ejus machinentur amici: videre est apud alios.

Duos ex ipso usus monstravimus.] Lib. 8. cap. 1.

In Com., quos de voce.] Vide supra l. 6. c. 2. & l. 7. c. 4.

Larynga, qui primum est vocis instrumentum.] Idem docuit supra lib. 8. cap. 1. & docet infra lib. 16. cap. 4. 2. Sent. Hipp. 4. l. de Anatom. voc. 2. at supra lib. 7.

cap. 13. 1. Loc. aff. 7. Glottidi (ita enim legendum) tribuit hanc prerogativam. Respondeo. Aut loquimur de toto instrumentorum vocis apparatu, & inter illa principem locū habet larynx. Aut loquimur de laryngis partibus, inter quas est Glottis.

943. *Si modo recte demonstratum fuit.*] Supra lib. 6. cap. 2. attingit rem, sed subito ablegat nos, partim ad lib. 2. de caus. resp. partim ad lib. 4. de voce, quorum utrosque non habemus, partim denique ad librum de usu resp. quem habemus. Tu vide 2. Sent. Hipp. 4.

Licet autem tibi primum.] Heic obiter tangit disputationem pulcerrimam, Quæ pars ex omnibus thoracis partibus sit illa, ad cuius magnitudinem constituatur magnitudo reliquarum? Heic (quemadmodum supra quoque lib. 7. cap. 3. videtur velle) docet, bronchia asperæ arteriæ esse illa, pro quorum amplitudine fiat pulmo major vel minor, & pro pulmonis magnitudine thorax fiat major vel minor, &c. Verum mihi longe verisimilior est ratiocinatio 4. in 6. Epid. 24. In primâ conformatione, quibus innatus calor est insignis, ijs magnum cor fieri, magnum cor desiderare magnum thoracem, magnum thoracem velle magnum pulmonem, magnum pulmonem postulare multas arterias asperas.

Antea de ipso præcepimus.] Lib. 7. cap. 2. & 21. alibique. Quibus locis explicatur etiam præsidium, cuius paucis ante lineis memineral, quod thorax dat cordi.

Antea fuit demonstratum.] Lib. 12. cap. 13.

Seorsim.] Iam constat, illum notare lib. 16.

Sapenumero.] Lib. 7. c. 21. l. 11. c. 12. & 18. l. 12. c. 15.

C A P. VIII. IX.

944. *Sentiebat Gal., eorum, quæ ad spinam pertinent, quædam nondum satis clare explicata esse, quædam prorsus intacta: ideo supplet defectum. Agit autem 1. de ligamentis vertebrarum. 2. de dearticulatione earundem versus anteriora 3. de humore*

quodam viscoso, vertebris interiecto. 4. de membranis, medullam spinalem involventibus, Quæ occasione affert discrimina, quæ inter cerebrum & medullam hanc sunt. 5. de humore viscoso alio, extrema membrana asperso. Cuius occasione regulam facit generalem quam in omnibus motibus proposuerit sibi Natura. 6. de venis & arteriis vertebrarum, ipsasque attinentium membranarū. 7. de nervis diaphragmatis denuo quædam adspersit, itaque claudit negotium hoc, & ad scapulas venit, superius nobis explicatas, cum Manu, putà.

L*igamentum autem validum.*] Primum. Lis, quæ lib. 12, cap. 16. & hujus libri cap. 4. docuerat, duo addit. Alterum, ligamenta vertebrarum tam exactè ligare anteriores præcipue illarum partes, ut plerisque visum sit, non colligari ibi, sed coalescere. Alterum, ligamenta hæc in interiore vertebrarum capacitate difinere in intimam illam tunicam, quæ medullam cingit, ut dicitur: in exteriori superficie ambire totas, & desinere tandem in cartilaginem illam, quæ rectis spinæ processibus præstructa est.

Porro, spondyli omnes.] Secundum. Iis, quæ l. 12. c. ult. & hujus libri, c. 1. de ratione articulationis vertebrarum dixerat, hoc addit. Si tam stricta est articulatio (quærit) quomodo fit motus? Non est, inquit, strictura illa omnibus locis, sed anteriore parte tantum. Quo magis enim retro abeunt spondyli, eo magis à se invicem abeunt, ut cedere possint in motu.

Locum omnem medium.] Tertium, quod antea non scripserat. Vult dicere, Quemadmodum omnibus cartilaginibus, quæ ossibus movendis interjectæ sunt, *είον σοιστή, tomenti instar*, ut Arist. loquitur 2. Part. 9. affusus est humor quidam unctuosus & pinguis, non secus ac oleum quoddam, cuius beneficio & facilis est motus, & dearticulatio ipsa ruita ab attritionis metu, ut loquitur l. 1. c. 15. quo etiam se refert heic: ita ligamentis his interjecta est humiditas quædam alba & viscosa, ob eisdem usus.

Quemadmodum etiam meningis.] Quartum, cuius etiā non memineral. Si medulla est alterum cerebrum, annon, ut cere-

cerebrum, involvitur membranis quibusdā? Omnino. Quemadmodū enim cerebrum integitur duabus membranibus, quas duram & piam matrē Arabes dicunt: ita eadem cum cerebro calvaria excidentibus, comitantur medullam spinalem usq; ad finem ipsius. Nimirum, ut nervi fiunt, non ex sola cerebri medulla, sed ex medulla & duplici meningē: ita heic quoq; fieri oportebat. Et factum est. Sed enim quia calvarie ossa non moventur; moventur autem spinæ: ne heic quidem passa fuit aliquid desiderari natura. Addidit enim in spinam tertiam membranam, quæ, ad nervi quidē constitutionem nihil facit, sed prohibet, ne medulla in motu spinæ, impingat in ossa ipsius. Oritur tertia hæc membrana, doctore Gal. à ligamento vertebrarum, de quo pronuper. Heic non possum non meminisse calumniæ, quæ Columbus l. 3. c. 2. & l. 8. c. 4. Gal. impingit. Ait, illū docere, vertebra non habere aliud ligamentum, quam tertiam hanc tunicam. Quod ut non nego absq; violentia exculpi posse ex l. de oss. c. 8. ita heic locus clarissima voce reclamatur. Præterquam enim quod de firmissimo nexu, quo vertebra iungunt, dicit: aliud est, membranam à ligamento oriri, aliud ligamentum esse. Jam igitur ille locus ex hoc lucem mutuare debet. Tibi verò aliud quid in animo est contra Gal. Cur ait heic, ἐν τοῖς κεφαλῶν ὀστέοις ἔδειξάν ἄπικρατὴν κίνησιν, in ossibus capitis nullum esse manifestum motum? At idem ait l. 3. Meth. 22. se vidisse σαφεστάτω κίνησιν, manifestissimum motum in ossibus circa futuram coronalem, additque causam ὅτι χαλαρὰ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνοις ἢ αὐτῶν ἢ ἐς αὐτῶν κεφαλῆς, quia his talibus compositio ossium capitis laxa erat, quam vides ad reliquas quoq; futuras posse applicari. Mihi Columb. persuasit l. 1. c. 4. deceptio nē fuisse à motu cutis, capitis, frontisq;.

947. *cum spinalis medulla.*] Hoc est illud, quod dixi cohærere cum quarto. Quibus rebus differant aut non differant à se invicem cerebrum & medulla spinalis? Non differunt. 1. Quia corporis substantia est eadem. 2. Quia utrumq; est nervorum principium. 3. Quia utrumq; est clausum ossibus. Differunt 1. Quia cerebrum movetur, medulla spinæ non movetur. 2. Quia dura mater in cere-

bro tantum distat à pia, quantum vult motus cerebri, in spinam non distat, quia non movetur. 3. Quia cerebrum continetur ossibus immobilibus, medulla spinalis mobilibus. 4. Quia medulla propter motum habet tertiam quandam membranam, quam cerebrum non habet. Cæterum, quid sit sentiendum de distantia illa inter piam & duram matrem, patere potest ex Digressionē habitam lib. 8. De motu, qui negatur spinali medullæ, hoc addo ex Piccolhomino, 5. Præf. Anat. 5. si quod heic ait Gal.) cerebrum & spinalis medulla τὸ ἴσον ἔσται ὁμοίαν ἔχουσι, corporis substantiam habent eandem; si, quod supra dixit bis, ὁ μὲν ἰσὺς ἰσὺς ἐστὶ δὲ πρὸς τὴν ἐγκέφαλον, medulla spinalis est alterum quoddam cerebrum, si, quod Piccolhom. ait, cavitatem habet satis insignem, quæ, ut antè ipsum Car. Stephanus docuit 3. Anat. 35. ceu quidam ipsius ventriculus est, in quo etiam humor quidam subflavus continetur, paullo liquidior, quam in anterioribus cerebri ventriculis: quid causæ dicemus esse, cur ibi sit motus. hic non sit? Præterea, si (quod sumunt sibi isti) 948. in dilatatione quidem aer trahitur in anteriores ventriculos ad spirituum animalium facturam; in contractione autem spiritus jam factus propellitur in posteriores ventriculos, & consequenter in nervos: quis non suspicabitur, medullam hanc etiam opus habere motu, & per motum attracto aëre, ut nervis tam numerosis, qui ex sinu ipsius prodeunt, satis spirituum suppeditare possit? Mihi libet heic illud quoq; notare, si hic motus cerebri est σφυγμῶς, pulsus, (utitur enim heic verbo σφύζειν, pulsare) cur tam operose adstruit lib. 8. motum proprium cerebri? Summa, in utraq; adversariorum disputatione, propter quas tamen geminam feci Digressionē ibi, ubi dixi, videntur mihi ἐλυπητὰ, καὶ ἔδειν ὑγιᾶς, multa mirifice torta, nihil autem solidi.

Ac etiam humor viscosus.] Quintum. Quemadmodum ligamento vertebrarum affusus est humor quidam viscosus, ob faciliorem motum: ita membrana, à ligamento illo ortæ, ob eandem causam, affusus est similis humor.

Omnibus iis, quæ moveri assidue.] Regula 949. la, cujus memini. Tam provida est (inquit) Natura, ut, ubicunq; motus est af-

fiduus, interponat humidum quid & viscosum, à quo subinde humefiant partes, à motu aliàs exsiccandæ. Hoc fecit (addit) in omnibus articulis, ut supra l. 1. cap. 15. docuit : hoc fecit in linguâ, cui glandosum corpus apposuit, l. 11. c. 10. hoc in larynge, cui glandulas, ibidem, & l. 7. c. 17. hoc in oculis, quibus nõ tantum glandulas, sed & pinguedinẽ ejusdem usûs affudit, l. 10. c. 10. & 11. hoc in meatu urinario, l. 14. c. 11. Hoc adeò homines imitati, inquit, curruum & plaustrorum axes inungunt humido aliquo pingui, ut celerius moveantur, & verò ne facillè atterantur. At qui homines? Sum enim *Φιλοπρόηης*. An Cyrenenses? Vide Casaub. in Athen. lib. 3. c. 21. Argivos enim fures cum suo Trochilo (de quo Theon. in Aratum & Tertullianus l. de Spectac. cap. 9.) parum moror. De hoc eodem mucro loquens Gal. 3. artic. 30. habentis & loris cõfert, quibus in vehiculis & subjugiis utuntur isti.

950. *Num igitur hæc quidem omnia.*] Sextum, quo docet, per foramina spondylorum ea, per quæ nervos elabi dictum est c. 4. & seq. illabi simul venas & arterias pro nutritione spondylorum. Et hoc quidẽ fieri ait in omnibus, at in majoribus seu inferioribus, non hoc tantum, sed & ab interiore spondylorum parte tenuia esse foramina, per quæ venæ & arteriæ se insinuant. Ego heic miror silẽtium Gal. de nutritione ipsius medullæ spinalis! Nimirum quia sensus docet, vasã hæc non perforare triplicem illius membranam: dici etiam non potest, quod illam nutrant. Quo ergò modo nutritur, inquit? Ex cerebro, quomodo nervi omnes, quã de re dixi lib. 10. c. 2. quò redire tibi licet, causamq; intelligere, cur tam vasta pars, neq; excrementa propria habeat, nec proprios eorundem exitus?

Quæ in aliis fuerunt demonstrata.] 3. Fac. nat. ult.

Quæ de dissecandi ratione conscripsimus.] Hac pars in nostris Exercitijs Anatomicis desideratur.

Libro de vasis.] cap. 11.

Demonstratum antè fuit.] Cap. 5. Est autem hoc septimum, in quo quærit, cur natura nervos, in diaphragma immisos (ceu docuit) non deduxerit vel ex cerebro, vel ex superioribus colli spondylis, vel ex inferioribus: sed ex medijs? Respondet. Ex cerebro non potuit. Præterquam enim quod via esset nimis longa, eademq; periculosa, molliores sunt illi nervi, quam conveniebat huic parti. Deduxit ergò ex spinali medulla, quæ nervos dat sicciore & robustiores, motuiq; faciendo aptiores. Ex superioribus colli spondylis non potuit, ob eandem viã longinquitatem. Ineptum enim esset de longo afferre, quò de propinquo possis. Et natura (inquit) semper id vitavit, non in nervis modò, sed & in venis, arteriis, ligamentis. Ex inferioribus colli spondylis itidẽ non potuit. Cum enim nervi ex lateribus spinæ prodeant, siquidem à membranis, thoracem intersepientibus, recipi debebant, subito *ἡ γωνιωδὴς, angulose* (& hoc non sine periculo) flecti erat necesse. Deduxit igitur ex medijs spondylis, quarto, quinto & sexto, ut sensim sese inclinent ad membranas suas. Hoc confirmat pulcerrimã observatione. In animalibus, inquit, quæ collum habent longius quàm simia, nihil ex quarto spondylo fertur ad diaphragma: sed ex quinto, siquidem collum sit mediocre; ex sexto etiam, si sit longissimum.

Ad actiones activas aptiores.] Quærit J. Alexandrinus, quid sint *ἐνεργεῖαι πρὸς αὐτὴν*? Quia sermo est de motu, non dubito ego intelligi motum, quatenus opponitur sensibus, qui sunt *πρόσθησις καὶ ἀφαιρέσις*. Qui enim sensorium in recipiendo *πρόσχει*, non rectè dicitur *πρὸς αὐτὴν*, apud accuratè loquentes. Hoc amplius probò ex 2. Temp. 2. ubi practicas actiones vocat ambulare, currere, portare: & opponit actionibus sensuum, intellectusque. Vide infra l. 16.

cap. 3.

Finis libri duodecimi cum parte priorẽ decimiterti.

ARGV-

ARGUMENTVM

LIBRI DECIMIQUARTI,

CVM PARTE PRIORE

decimi-quinti.

DICTVM est mihi in vestibulo libri quarti, in abdomine seu imo ventre partes esse duarum generum. *952.* Alias servire individuo, hoc est, nutritioni, de quibus ibi agitur, alias speciei, hoc est, generationi, de quibus alibi. Post igitur omnia, venit Galenus ad partes illas, quæ serviunt procreationi, & his duobus libris (excepto ult. cap. 15.) fuse docet de genitilibus, tam maris, quam feminae, nec non de semine utriusque sexus, adeoque foetu ipso, quam diu in utero est. Hoc totum dividere possis in duas partes, in quarum altera, quæ incipit cum initio lib. 14. & ducitur usque ad cap. 4. (exclusive) lib. 15. agitur de partibus genitilibus, & quæ in iis sit, preparatio seminis: in altera, quæ incipit à dicto cap. & durat usque ad cap. 8. seu ult. lib. 15. quod jam exclusimus, agitur de foetu, & quæ ad foetum in utero. Quod ad primam, Lib. 14. cap. 1. coherentiam sermonis sui docturus, quasi in proemio tres proponit Natura scopos, quibus illa utatur in condendo & servando animali. Horum ultimus cum sit perpetuatio in specie, cum in individuo obtinere non possit: proponit cap. 2. causam, cur fuerit impossibilis? Ibidem incipit docere, sed pertexit, cap. 3. Quæ & quot machinata fuerit Natura pro obtinenda illa in specie perpetuatione? Duo scilicet, voluptatem, & Instrumenta, quæ vulgò ab usu suo, & quidem autoritate Hipp. *953.* *ἰσχυρὰ* genitalia seu genitiva vocantur. Hac ratione sexus duplicia sunt. Aut enim viris sunt propria, ut penis, scrotum, &c. aut feminis, ut sinus pudoris, uterus, &c. aut sunt utriusque communia, ut vasa spermatica, tam preparantia, quam deferentia, adstites varicosi, &c. Ab utero sumens exordium, eod. cap. agit 1. de situ ipsius. 2. de partibus dissimilaribus, collo seu cervice (in qua, si distinctè loqui volumus, est stomachus seu os uteri) & fundo. His duobus addit cap. 4. quartum de conformatione illius. Atque heic digreditur ab homine ad alia animalia, in quibus Natura variaverit artem suam, & occasione consensus, qui in omnibus est animalibus, inter mammas & uterum, cap. 5. tria proponit. 1. Quæ sit causa consensus tam mirabilis. 2. Quare modò mas generetur, modò femina? & simul, Cur plerumque mas in dextro latere gignatur, femina in sinistro? 3. Quæ sit differentia inter marem & feminam? Hæc exsequitur per *ἁποδοξίαν*. Quod enim ad differentiam in sexu, postquam munivit se autoritate, tam Hipp. quam Aristotelis; postquam etiam cap. 6. demonstravit, easdem partes esse in femina & in mare: valdè Peripatice docet, Femina esse in mare frigidior, idè imperfectionem. Tamen institutam esse hanc imperfectionem à Natura consulo consilio, ut femina habeat materiam, *954.* unde foetum alat extra & intra uterum. Cap. 7. docet, quod secundo loco proposuerat, Cur existat alteruter sexus? Cap. 8. breviter explicat causam consensus, primo loco propositi. Hinc cap. 9. saltum facit ad voluptatem, antea tactam, duas ejus causas affert, universalem alteram; alteram particularem. Hæc posterior cum in causâ instrumentaria sedem habeat, divertit ad seminis essentiam, generationem, emissionem & usum. Essentiam in fine c. 9. & initio 10. explicat. Mox, generationis modum. Deinde, ejaculationis (sic ferè Anatemici) rationem. Tandem cap. 11. usum. Ab hoc venit ad usum humoris, in prostaticis glandulis contenti. In fine cap. reditum facit ad partes, & de utero affert duo 1. de cornibus, 2. de musculus suspensoriis. Cap. 12. comparat partes viriles cum muliebribus in magnitudine & longitudine, in positu testium, in securitate vasorum spermaticorum, in magnitudine eorundem, & si cum aliis partibus compares, & si cum illis vasis, quæ non famulantur semini, sed sanguini, tandem in magnitudine nervorum, cum aliis stidem partibus. Cap. 13. seu ult. quadam superaddit de utero, quadam de testibus, quadam de vasibus spermaticis, quæ videbimus ibi. Et hic finis est lib. 14. in quo, post uterum, feminis proprium, explicuit partes utriusque *955.* sexus communes omnes. Idè lib. 15. venit ad penem, viris proprium. De hoc acturus, utitur cap. 1. proemio longiusculo, in quo precipuè docet, Penis usum esse in iis, in quibus est, ut semen in uterum immitti possit. Vbi pariter de situ ejus & substantia dicit quedam. His cap. 2. breviter repetitis, causam addit, cur tam exactè sit in medio? Cap. 3. affert causam, Cur ita tendatur in actu Venereo? Hæc interponendum videtur primum illud. Ad omnem actionem requiri duo partium genera, quarum altera edunt actionem, altera (quasi stando in succenturiis) ministrant agentibus, v. g. ut oculus videat, non est satis, illum benè habere, opus etiam est ciliis, superciliis, palpebris, &c. Deinde & illud, Naturam, post impletum usum, non rarè cogitare etiam de abusu aliquo, ne præter rationem cogatur facere multa instrumenta. Verum quæ in genitilibus quoque evenit: Quod ad posterius, per canalem seminarium deducitur etiam urina. Quod ad prius, in viris est præputium solum, in feminis præter labra externa, præputio respondentia, clitoris dicta. Et hæc quidem parte prima aguntur: parte altera, quæ incipit cum cap. 4. agit 1. de membranis, foetum involventibus. 2. de vasibus umbilicalibus. Et membranas quidem numerat tantum, de vasibus autem quatuor docet. 1. de origine illorum. 2. de *956.* tutela. 3. de numero. 4. de progressu & insertione. Vt verò membranarum etiam amplior notitia habeatur, ubi cap. 5. de uracho pauca locutus est, de singularum usibus seorsim agit. Et quia includunt humores, subinde docet, Quid illi afferant foetni utilitatis? Rursus ad membranas conversus, cur tam tenuis sint? dicit causam, & cur sibi invicem impostæ? Hic subinfert discussionem problematis, Cur foetus reddat urinam per urachum potius, quam per pudendum? Cap. 6. de ordine in generandis partibus factis acturus, statim docet, Hepar esse partem illam, quæ prima omnium sit.

Vbi etiam (occasione nutritionis pulmonum) repetit ex l. 6. sine pulcerrimum illud natura institutum de duplici
αιασιμωσι vasorum cordis in fœtu, & quomodo in editis utraq; obliteretur. Cap. 7. pariter repetit, quod supra dixerat
de utero, toto quidem conceptus tempore exactè clauso, partionis autem mirabiliter redaperto. Cujus rei occasione in ad-
mirationem operum Natura rapitur; quam predicat, partim in eo, quod ut plurimum edere soleat partum secundum
naturam, in quo videlicet solo suffocationis metus non est, partim in eo, quod quamprimum animalia lucem aspexerunt,
papillas matrum apprehendant, lac sugant, &c. Heic quæ actiones edantur qui non intelligit tardus est.

LIBRI DECIMI-

QUARTI

CAP. I.

957. CVM tres primi sint.] Ut possit con-
junctionem libri hujus cum supe-
rioribus ostendere, docet in hoc limine,
Naturam in constituendo animali tria
habere præ oculis. 1. ut det illi partes o-
mnes, quæ sunt ad vitam necessariæ.
Græci dicerent, αι παρς ρ ζω, quæ ad vi-
tam. 2. ut præter has, alias, quibus com-
modius vitam toleret. Græci, παρς ρ δ
ζω, ad meliorem vitam. 3. ut, præter has
omnes, tribuat illi, quibus continuatio-
nem individuorum perpetuet, hoc est,
quarum ope animal gignat animal, fiat-
que ita in multis, quod in uno fieri non
poterat. De prioribus duobus ordini-
bus cum dictum sit satis, inquit: super-
est, ut dicamus de posteriori. Redi ad l.
6. c. 6. & vide paullò aliam divisionem 3 0
partium.

CAP. II. III.

AT certè Natura.] Causam dicit, cur
natura tertium hunc ordinem
partium superdederit reliquis? Volebat
(inquit) opificium suum esse immorta-
le; id verò cum per malitiam materiæ
958. non liceret; fecit quod potuit. Sed quid
fecit? Passa est animal interire: at ante-
quam interiret, jussit ex illo surgere
aliud, ei non dissimile, ut hac ratione
fervaret speciem, cum individuum non
posset. Hac de re pulcerrimum est rati-
ocinium Arist. in principio l. 2. de Ge-
ner. anim. ubi tandem ita concludit: επι
αδιωατ ρ η φύσις ε πιότου γένους αιδι ρ
ειναι, κ α δ' ον ενδέχεται τρώπον, κ ε' ποδόν εστιν
αίδιον ρ γνάμνον; δριθυμω μω ου αδιωα-
των, ει δ ε' ενδέχεται, Quia natura anima- 5 0
lium eterna esse non potest, aeternum fit, quod
gignitur, eo modo, quo licet. Numero igitur
cum esse non posset, specie fuit. Docuit hoc

Plato quoque, in Convivio, cum ait
τιω κήσιον κ η τιω γήνησιον ειναι πεαγμα ζειον
κ η α θείατον εν θνητω ζωω, fecificationem
10 & generationem esse opus divinum & im-
mortale in animali mortali. Huc eunt illa
in 4. de Leg. cum conjugium vult sua-
dere hac ratione, Quod ita genus hu-
manum fiat immortale. Themistij hac
de re pulcerrima sunt verba in 2. de A-
nima, Φυσικώτατον απάντων τωζ ζωσι, οσα τι-
λεια κ η μη πηρώμαα, ρ πιήσαι ετιρον οιον
αυτò, ζωον μω ζωον, Φυτòn ρ Φυτòn, ιτα τοδ αει
κ ε ζείου μετεχωσιν, η διωάται τει εν γήεσι. πω-
20 (α γδ εκείνου ορέγα), κ η εκείνου ενεκα πεία-
τι, οσα πεία τει κ ε' φύσιν. Naturalissimum
enim omnibus viventibus, quæ quidem per-
fecta sunt in suo genere, non monstra, face-
re aliud, quale ipsum, animal quidem ani-
mal, planta autem plantam, ut participia
fiant sempiterni & divini, quatenus quidem
generabilia possunt. Omnia enim hoc vo-
lunt, & eius gratia faciunt, quæ faciunt se-
cundum naturam. Vide Bonamicum 4.
Alim. 1. Porro, quod de materia heic
dicitur à Galeno, pulcerrime expli-
catur ab eodem 1. San. ru. 2. & lib. de
Marasmo 2. & 4. hoc ferè sensu. Cum 959.
principia generationis nostræ neces-
sariò sint humida, tu puta, ut partes
duci possint & dilatari, breviter, ita
conformari unaquæque, ut actio de-
siderat; eas ipsas verò, siquidem agere
debeant, ad quod institutæ fuerant,
40 siccati oportebat eousque, dum ro-
bur habeant idoneum; id ipsum autem
rursus fiat, non tantùm usque ad ακμω,
vigorem, sed postea semper: necessarium
est, siccati denique adeò, ut agere am-
plius non possint. Quamobrem si om-
ninò animal debebat esse immorta-
le: post ακμω induci debebat nova
σειχέωσις, elementatio, ut sic dicam. Quæ
quoniam impossibilis est: impossibi-
lis etiam est ars illa, quam Medicus qui-
dam Ægyptius profitebatur, se posse
animal reddere immortale. Postquam
enim ipse eò siccitatis pervenerat, ut
faciem

faciem Hippocraticam manifestè præferret: merito fuit irrisus, qui aliis promitteret, quod sibi præstare non posset. Neque verò sublevabat illum pollicitatio, quam faciebat de infante, dando sibi ad educandum. Priusquam enim infans fieret vir, mori cùm illi erat. Heic observandum, quod in de Maraf. ait, propositionem hanc, *Quidquid genitum est, corrumpetur*, neque scientificam esse, neque necessariam, sed probabilem tantum. Quare non usque adeò ineptum esse dictu, aliquid esse immortale. Contrà enim rationem hoc non esse, licet contra sensum sit. Hoc de negotio si libet tibi audire Philosophum, ejusque Interpretes, discas ex 1. Phys. c. 9. t. 80. & 81. formam esse θεϊον ἢ ἀθάνατον, *divinum aliquid & bonum*, at materiam τὸ κακόν, *maleficum*, absque quo si esset, nulla esset mortalitas. Vide Plotinum Ennead. 1. l. 1. cap. 3. Valles. in 4. Meteor. 1. 6. Contror. 1. Mazonium 1. Præ lud. 2.

960. *Instar sapientis cuiusdam urbis conditoris.* Illustrat negotium hoc pulcherrimâ similitudine, ex Politicis acceptâ. Quemadmodum (inquit) qui urbem statuere vult, cogitationes instituit, non tantum, quo modo in præsens tempus illam ornet, incolisque frequenter; sed quomodo vel semper, vel certè diutissimè servet florentem: ita Natura non tantum spectavit animalis generationem, sed ejusdem etiam æternitatem. Interim (addit) Natura felicior est ullo conditore tali, quippe, cui contingit, quod nulli alij. Neque enim ulla civitas unquam tam fuit felix (hic enim sensus est Græcorum verborum, non is quem Interpres infert) ut tanto duraret tempore, quo ipsa etiam conditoris memoria deleteretur, quasi dicere vellet, nedum diutius. At naturæ opificium multis jam annorum millibus constitit, constabitque impofterum.

Quæ igitur hac ars. Ne de tertio partium ordine rheticatus esse hætenus videri possit, adgreditur rem, & duo docet. 1. Naturam mirifico quodam commento allexisse animalia ad speciei conservationem, voluptate scilicet, quam usui Venereorum coniunxit. 2. Eandem singulis animalibus eadedisse generationis instrumenta, quæ

formæ corporis ipsius sunt convenientia.

Omnibus animalibus.] Primum, quod causam nobis dicit, *ὅθεν ἡ κίνησις, unde principium impetus illius*, quo animalia ad libidinem cientur. Ea est voluptas, quam natura partibus quidem ipsius inferuit, animæ autem, partibus his usuræ, *μασλὸν ἰνα ἔ ἀρρήτων Πηθυμίων, admirabilem quandam & indicibilem cupiditatem*, quâ animal incitatur ad illa αἰσθήτα, ut Aristophanem vocare intelligo τὸ ἀφροδίσια. De hac libet mihi addere pulcherrimum locum Platonis, è fine de Leg. Loquens enim de triplici cupiditate cibi, potûs, Veneris: de hac postrema ait, *τὴν περὶ τοῦ γένους ἀπορῶν χρείαν εἶναι μεγίστην, καὶ ἔραστα ὄντα, ὕστατον μὲν ὀρμηώδαι, πάντως ἢ ἀπεργάζεσθαι τοὺς αἰθροῦς ἀποπρωπίτους, indigentiam, quæ versatur circa propagationem generis esse maximam omnium, furorem quippe acerrimum, & posteriùs quidem se exhibentem, sed facientem homines planè igneos.* Naturæ ipsius sunt verba Ludov. Vivis, Com. in D. Augustinum lib. 1. de Civit. DE I cap. 9. Cum enim Theologus dixisset, Cedere illi aliquando pios, subdit ille, Tam penitissimè visceribus nostris hæret Veneræ rei cupiditas, tam ingenus est nobis à natura appetitus ille, quem subtilissimè magna illa artifex omnium animantium pectoribus indidit, quo vel aliud agentes stirpem propagaremus: ut ne cogitare quidem de explendâ illâ cupiditate possimus, quin voluptate nescio quâ occultâ tangamur. Vide Bonam. 4. Alim. 10. & 11. sed antè ipsum, Casaubonum, in Athen. lib. 1. cap. 16. ubi τὸ σῶμα præcipuè esse docet bestiam illam, de qua Matreas conquerebatur, λέγων, τρέφειν θηρίον, ὃ αὐτὸ ἐαυτὸ καταδίδει? *dicens, animal se alere, quod ipsum se ipsum absumeret.* Hoc animal est Dominus ille agrestis & furiosus: à quo in senectute se liberatum esse gloriabatur Sophocles, & quem in ipsa juventute se superasse ait Apollonius Thyaneus apud Philostratum. An ideò τὸ αἰαγκῶν, ἢ αἰαγκῶνα τύχη à veteribus dicebatur Coles? Vide Athenæū l. 2. extr. quâ de lactucis, & qui illū locum allatis similibus explicat Brodæum 1. Miscel. 22. Junium item in A-

dagio, necessaria fortuna. Fortassis ad majorem lucem fecerit etiam aliquid locus Gal. 6. Loc. aff. 5. de quo Peletarius 2. Contrad. 10. J. Alexandrinus, Enantiomate. 7.

962. *Secundo autem loco.*] Secundum, quod causam nobis dicit instrumentalem, quæ ad materiam pertinet. Hæc instrumenta cum duplicia sint, alia maris, alia fœminæ: de utriusque agit quidem, ut debet, sed non distinctis locis. Cû enim (ut dixi in Argumento) alia sint communia utriusque sexui, alia propria alterutri: incipit quidem ab utero & mammis, quæ partes sunt fœminarum propriæ, sed delabitur subinde ad communia, sequelâ rerum id exigente, itaque complet. l. 14.

Huius enim constructionem.] Vide Prolegomena.

In fœmineo quidem genere.] Postquam in genere de utriusque sexus partibus, tam externis, quam internis dixit, orditur rem ab utero. Ubi primum hoc observare oportet, Galenum veteri consuetudine (cujus vestigia apud Hipp. Platonem, Arist. alios, plurima) in plurali numero efferre, τὰς ὑστέρας ἢ μήτρας, cum τὴν ὑστέραν ἢ μήτραν, deberet. Ita autem loquebantur, quod persuasum haberent, uterum humanum distingui utrinque quasi in loculos (hinc etiam locos muliebres vocant) aut sinus, eo modo, quo canum, suum, ovium, vaccarum, aliorumque multiparorum. Interim, non improbat illos, qui in singulari dicunt, ὑστέρα, uterus, veluti scribit 6. Loc. aff. 5. l. in 6. Epid. 5. suoque exemplo in his libris sæpè comprobatur. Dicitur uterus, si fides est Plinio l. 11. cap. 37. quasi utriculus. Quin à Lucilio Uterem dicitur invenio. Deinde, sciendum est, Gal. in utero heic considerare duo 1. situm seu positum ipsius. 2. duas ejusdem partes dissimilares, videlicet, fundum & collum seu cervicem. Fundum Gal. heic κύστις ἢ κόλπον, *alveum seu sinum* vocat Arist. 3. Hist. 1. ὑστέραν ἢ δελφίδα, *uterum, seu vulvam*: Collum, idem Gal. αὐχένα, Arist. μήτραν, κευλόν, ἢ σῆμα τῆς ὑστέρας, *matricem, colem, & os uteri.*

Uterum ventri subiecit.] Primum, quod ad situm pertinet. ὑστέρας τῆς γαστρὸς, inquit, quod intelligo, posuit in imis ab dominis partibus. Nimirum, locus hic est commodif-

simus, sive fœtus conceptionem spectes, sive ejusdem incrementum (vide l. 7. cap. 21.) sive denique exclusionem. Heic si ridere tibi placet, vide, quæ fabula Platonis in Convivio de genitalium situ dicat.

Quandoquidem uteri collum.] Alterum, quod ad partes spectat. Verum heic dubitant quidam, quid per αὐχένα intelligat Galenus? Mihi non videtur subesse ratio dubitandi. Cum enim dicat, αὐχένα uteri esse illam partem, quæ post conceptum tam exactè clauditur, ut ne minimum quidem hiet: quis non videt, dici ita σῆμα τῆς ὑστέρας, *os uteri*? Cum dicat, per τὴν αὐχένα recipi semen in uterum: quis non videt idem? Cum dicat, τὴν αὐχένα in partu aperiri: quis amplius dubitat? Interim non nego, Gal. infra aliter accipere vocem, ut in Varijs ostendi. Intelligit igitur heic Gal. os uteri, de quo dicit, quod per illud fiat receptio feminis masculi in fundum uteri, in quo fit elaboratio & perfectio fœtus. Receptio (vult dicere) non fieri potest à quavis substantia: Sed oportet esse durissulam & nervosam. Si enim mollis nimis esset, nunquam rectè pateret ingresso semini. Si dura nimis, nunquam exactè clauderetur. Illud si fieret, conceptio non fieret: Si hoc, κύστις (ut Græci loquuntur) impediretur. Utrouque ergo modo caderet voto suo natura. Sed cur non fieret κύστις? Quia spiritus, per quæ semen est semen, evanesceret. Porro, os uteri, seu extremitates illæ, cucurbitulæ medicæ non dissimiles, vocantur Hipp. ἀμφιδία, λέγνα (ubi vide Foësius ibidemque correctum Erotiani ex Callimacho locum) quem Eustachius pro deposito habet) ἐσθίων.

Non enim sanguis quidem menstruus.] At 2. Fac. nat. 3. 1. San. tu. 2. planè id affirmatur. Tibi si non sordent isthæc nostra, vide, quid dicatur lib. seq. c. 6. quin hujus c. 11. quæ de usu feminis fœminei.

Quemadmodum alibi demonstravimus.] 964. Præcipuè 1. Sem. 4. Mihi liber modò, ὡς ἐν παρόδῳ, *tanquam in transitu*, inquirere, Quomodo demonstraverit? Patiar enim illum uti hoc vocabulo. Ab initio illud sciendum est, Consentire Galenum Aristoteli, quatenus uterque vult, λόγον αἰετοματικόν, *spiritum, qui in semine, esse causam*

causam efficientem: dissentire, quatenus, Arist. quidem omnem omnium partium materiam petit à sanguine, Gal. autem, facta partium distinctione in spermaticas seu feminales & sanguineas, has è sanguine fieri concedit, illas è semine (Arist. diceret ex ὄγκω περιμαλκῶ, ex corporatura seminis.) oriri contendit. Deinde illud quoque addendum est, Præcipuum Gal. arietem esse ab Arist., sed male intellecto; imo neglecto. Is enim quia docuit 2. Gen. 3. Semen, postquam dedit principium motus, ἀεὶ λύνεσθαι καὶ πνευματῆσθαι: Gal. putavit, voluisse illum, semen verti in flatum, & ex utero elabi. Sed enim si vidisset Gal. quæ scribit Arist. 7. Hist. 3., non imposuisset hoc illi. Quin imo, si hunc ipsum locum diligentius versasset, excussoque toto contextu; considerasset simile; quo Philosophus utitur; nunquam dixisset, quod dixit. Quemadmodum (vult dicere Stagiritæ) coagulum dat lacti coagulando principium, & postquam dedit; non excidit, sed ita permiscetur substantiæ lactis, ut vim quidem ejus non deperijisse sentias, substantiam autem nusquam ostendere possis; ita semen, postquam primum ædificij lapidem posuit, Cor, imo, dum facit cor, ita sese insinuat illi potissima & principalis pars, ut vim ipsius (perpetuum, dico, motum, perpetuumque calorem) sentias, substantiam ad oculum ostendere non possis. Et hoc est ἀεὶ λύνεσθαι, in partes minimas & sensui non obvias dividi, atque ita per substantiam partis dispergi, ut coagulum per caseum. Hoc ipsum est περιμαλκῶ, spiritum seu vaporis in modum minimis partis particulis allabi, illisque adhærere, quomodo alimentum partibus allabitur, adhæretque. Si mavis περιματῆσθαι est, retinere vim suam spiritualem, ut sic dicam, hoc est, quemadmodum in semine formam ipsius constituebat πνεῦμα, ita in corde (præcipue) semper περιματῆσθαι, quod est, in spiritus influentes absumentur, eoque vivificat alias partes, quæ hujus substantiæ, vel non tantum acceperunt, vel non tam præstantem partem. Tribus verbis. Quemadmodum coagulum caseum facit acrem: ita semen partes facit vivi-

das, quod aliàs Medici dicunt, constituit calidum nativum. Hic si est sensus Arist., ut hæcenus mihi persuasit: cadit Achilles Galeni, si manet semen in utero, fit ex eo aliquid. Ita prorsus est, inquam ego, Manet, & fit aliquid calidum nativum. Non fit autem, quod tu somnias. Ita loquor: quominus enim per rerum naturam fieri possit, quod Cal. vult, obstat effectum Aristot. 8. Phys., à Bonamico mihi ostensum 4. Alim. 20., Unum, quæ unum (scilicet πῶδες, constans ex materia & formâ) non agit in seipsum, At semen est πῶδες, Ergo. Cum enim actio sit totius, non autem vel formæ vel materiæ; qui possis dicere, Formam feminis agere in materiam feminis, & ex eo fabricare partes quasdam? Et hoc est bellum illud κρησφύγετον nostrorum Galenistarum, semen agit, quatenus spirituosum est; patitur, quatenus spiritus illi materiam habent terream & crassam. Mi Domine, divellis divellenda. Formæ enim ἐνυλαί, in materiam immersa, nõ agunt extra materiam suam, seu sine suâ materia, quin imo, actio totius est compositi, non hujus vel illius partis. Præterea, ut pulchrè Cæsalp. 5. Perip. quæst. 2. quidquid agit in aliud, est extra illud, At spiritus est intra ὄγκον, materiam seu corporaturam suam. Si tamen agit, non aliter agit, quam vitarius, dum materiam inflat, cavitatemque intus efformat. Quidquid enim vitrum habet ornatûs extûs, id à manu est, aut ab instrumento, quod manus regit. At verò partes omnes in animali, non tantum intus, sed & extus sunt optime conformatæ. Et hoc quidem permovere debebat Cæsalpinum, ut paullo aliter de prima constitutione philosopharetur, de quâ re nos alibi. Hinc cadunt duo illa absurda, quæ Gal. in de Sem. tanto cum fervore agit. Semen (inquit) in utero permanens, orditur generatione, aut ex se ipso, aut ex sanguine menstruo. Non ex sanguine menstruo. Aut enim iam adest ille in utero, aut demum attrahitur. Non adest: esset enim extra sua vasa, ideoque θρόμβος potius sanguinis, quam sanguis. Non attrahitur: oportet enim fiat duorum horum modorum alterutro. Aut semen,

in multas minimasque partes dispersitur, per totum uteri sinum dispergitur ad omnia vasorum orificia, Aut, sibi continuum permanens, cum sanguine unitur. Non hoc modo fit: jam enim semen dixisti elabi. Non illo: quia, præterquam quod semen est lentum, & difficulter dividitur, opus est causa aliqua dividente, quam unde deduces? Semen igitur cum generationem ordi-
 10 ri ex sanguine menstruo non possit, ordietur ex seipso. Hæc sunt Gal. absurda, quæ ad primum contactum diffiliunt. Alterum. Non est opus, ut sanguis iam adsit in utero, cum semen possit illum attrahere ex vasis, in cavitatem uteri pertinentibus. Et attrahere, docet Gal. heic, cum ait, spiritus ad unguem retentus, motus naturales orditur primus. Quo autem modo?
 20 Tenuem humiditatem in uterum attrahit ex venis & arteriis, sibi que assimilat. Alterum, & duplex. Non est opus difficili aliqua seminis in multas partes divisione, nisi forte uterus est vas aliquod amplum, instar ventriculi nostri, qui satis multa capere potest, antequam parietes illius omnes contingantur. At constat, uteri sinum vix fabam nostratam æquare in
 30 quibusdam, in quibus, quid opus est tantâ curâ? In quibus vero etiam major est, quidni semen absque divisione possit adhærere vasis illis, quibus
 969. debet? Non enim toti utero applicari, probatur alibi. Non est etiam opus metu illo, ne semen, quod non adest non possit trahere sanguinem. Adest enim, ut dixi, de sententiâ etiam Aristotelis. Hinc jam intelligitur,
 40 Quid sit sentiendum, de aptitudine quidem seminis, de ineptitudine autem sanguinis, de qua Gal. I. Sem. 5. tot verba perdit. Primo enim quomodo semen est aptum generandis partibus, cum in seipsum agere non possit? At est album (inquit) quomodo etiam partes spermaticæ? Nollem hoc excidisset summo viro, quem omnes suos antecessores & copia librorum, & ora-
 50 tionis perspicuitate vicisse, lubens do Dipnosophistæ: utinam sic quoque demonstrationum vi! præsertim in ijs, in quibus palmam eripere voluit Ari-

stoteli! Quod ad hanc attinet, non possum non aliquando cum suavi risu meminisse CL. Doctoris mei, D. Nicolai Taurelli &c. quem adeo excauduisse in hoc argumentum, à puro puro accidenti sumtum, ut præ ira amplius loqui non posset, ideoque ex cathedrâ descenderet, norunt mecum amicorum aliquot. Quanto sapientius fecisset Gal., si temperamentum, seu formam partium inspexisset, vidissetque, Ossa, membranas, nervos &c. esse frigida & sicca, quæ ex calido, humidoque, quale semen est, fieri non possunt. Et est quidem sanguis quoque calidus, humidusque: verum, cum multa substantia terrestri. Præterea,
 970. in sanguinem agere potest semen: in seipsum non potest. Ergo dum agit semen in sanguinem, quid facilius, quam mutari accidens illud, à colore sumtum? An non carnes gallinarum, sterno ipsarum incumbentes, sunt albæ? Has tamen ex sanguine factas esse, dubitetne Gal. ipse? An non fibræ sanguinis lotæ, evadunt albæ? Mihi certe non semel id visum est. An non ex rubro sanguine, album fit lac? Et docet Philosophi;
 30 Naturam, coquendo procedentem, ferè in alborem desinere. Ejus rei evidens argumentum est in illis partibus, de quibus agimus. In abortibus enim, imo etiam in perfectis fœtibus, an non ossa, reliquæque partes spermaticæ rubent, etiam ad sensum? Hæc tamen, ulterius à calore subactæ, albescunt. Sed pergit Gal., Semen est lentum, ut duci possit? Et sanguis non est? præcipue coctus ulterius: Revera est, & quidem propter fibras, propter quas ipsas semen etiam lentum est. Certe, veluti lentor in semine fit manifestus ampliori in vasis spermaticis elaboratione: ita in sanguine fit, dum partibus nutriendis aspergitur, in iisdem lentescit, & adhærescendo demum fit pars ipsa. Parum igitur abest, quin de Gal. dicam in hoc negotio, quod ille de Crypsippo in alio,
 2. Sent. Hipp. 4. λάβε μηδέν, καὶ κτάται καλῶς, accipe nihil & caute tene. Verba enim mera dat nobis pro demonstrationibus.

Atque

971. *Atque inde uno temporis.*] *ἡ δὲ μίαις ῥοπῆς καὶ ῥοπῆς* fieri totam animalis delineationem (hoc enim vult ijs verbis) credit, qui volet. Quo enim modo tam subito fit opus, omnium naturæ operum maximum, ut ipse vocat generationem 1. Sem. 5? Quin potius, cum omnis generatio (ita loquitur ipse, l. An omnes partes) sit via ab imperfecto ad actum perfectum: incipere oportet id, quod ducitur ab imperfecto ad perfectum, ab aliquâ particula quæ prior sit alijs? Quod qui negant, illis hoc prætereà dici debet ex 2. Gen. 6. *ἂν λῆαν ἐμπειρωμένως ἔχετε τῶν συμβαινόντων, non admodū laborastis scire ea, quæ natura facit? Quid autem facit Natura, & vnde scitur? Verustissimi ejus rei documenta ceperunt ex ovis gallinaceis, ut videre est apud Hipp. l. de Nat. pu. t. 35. & seq. Aristotelem, 6. Hist. 3., Plinium l. 10. c. 53. quos ut imitati sint Coiter, Aldrovandus, Aquapendens, alij, dixi alibi. In Gallinis igitur, quia ἕτερον μέρος ἐτέρω πρῶτον ἐστὶ, ut loquitur Philosophus dicto loco 2. Gen., *alia pars est prior aliâ*: non differt autem generatio brutorum à generatione hominis, ut Gal. ipse scribit 1. Sem. 2. utique licebit nobis facere, quod Gal. facit, increpare (dico) illud, quinolit fidem habere *ταῖς Φαινομήνοις, ἴς, quæ sensus docet*. Non igitur omnes partes fiunt simul, sed ἐφεξῆς, *συνεβνὸν ὁμοίως τῇ τῆ διτύκω πλοκῇ, ut in textura retis*, quomodo Orpheus loquitur apud Aristotelem 2. Gen. 1., spacio fere 40. dierum, quibus (ut alibi definitur) absolvitur prima *ἐύεσις, constitutio*. Hipp. enim illa l. de Carnibus, t. 20., & septem diebus quibus absolvatur infans, repugnat experientiæ, de quâ Riolanus 5. Sch. Anat. 17. Vide l. 2. Gen. hom. 21.*

972. *Nam & humiditatem quidem.*] Prorsus consentaneè Peripateticorum principi! Ita enim ille 3. Gen. 1. *τὸ πλοσιάζειν τὰς γυναικας τῆς ἀρρεσι, κατὰ πᾶσι τῶν γυναικείων δότικρον. ἔλκει γὰρ τὸ ὑγρὸν ἢ ὑστὲρ ἐξ ἰερμανθείσει, καὶ οἱ πόροι ἀνασομῆνται*, *In congressu faminarum cum viris attrahitur sanguis menstruus. Uterus enim calefactus, & ob calefactionem aperta vasa trahunt humorem illum*. Vbi nunc, ò Galene, absurdum tuum? Qui ergo hodieque

illud crepant, funiculum cōtentiosum trahunt.

Ne igitur amplius mireris.] Res nostris Anatomicis, quantum ego scio, intacta. Scribit, Uteri os omni alio tempore, quam quo, aut semen infertur, aut menses, fœtusve effertur, *διεσραφθα καὶ σκολιὸν εἶναι, contortum esse & obliquum*. Hoc in Anatomijis semper videri, & ab Herophilo, alijsque memoriæ mandatum esse. Causam ejus rei esse, rugas oris hujus, quæ fiant ob substantiam, quæ dicta est inter duram & mollem exactè media esse. Vsum, ne ab cursu aëris frigidi lædatur uterus. Hinc adeo causam petit refrigerationis, quæ accidit fœminis, vel dum menses eunt, vel dum pariunt. Tum enim (inquit) os uteri rectà prospicit ad sinum pudoris, quod aliàs non fit. Primum dubito, Qui restanti momenti tam negligenter potuerit agi? Deinde ambigo, Quis fiat, ut, siquidem os uteri ab utroque latere æqualiter corrugatur, in alterutrum contorqueatur? Tertio, siquidem in *σωασία* se explicat, & ad receptionē feminis accommodat? id vero fit à voluptate: quomodo concipiunt illæ, quæ voluptatem nullam sentiunt? De voluptate fatisiam sit illud, quod Gal. 1. Sem. 4. profitetur, uterum ad semen ferri, non secus ac gula famelici ad cibum. Quod non omnes concipiant cum voluptate, testis sit Accorambonus, quâ de re alibi. Tandem, videri ad arcendum frigus factas esse à Naturâ alias machinas, de quibus non multo post. Quæ verò accidunt menstruatibus & parietibus, sunt ab longè aliâ causa, quamvis his inprimis noceat frigus. Hæc dico, ut excitem alios ad sedulam hujus rei inquisitionem.

CAP. IV.

Matricis vero sinum.] Superioribus 973. duobus de situ, partibusque uteri dissimularibus, addit Gal. tertium de constructione. Cum enim Natura hoc semper observet, ut, cum pars aliqua est sine conjugè (hoc docet lib. seq. cap. 2.) collocetur illa in medio utriusque lateris, quemadmodum factum est de naso, corde, linguâ, pene, alijs: debuit

utiq; heic quoq; sui meminisse. Et meminit omnino: atq; adeo insuper hâc etiam in re æqualitatem servavit. Quemadmodum nasus & lingua, dividuntur media quâdam lineâ, cujus beneficio, hæc quidem pars dextro adjudicatur lateri, illa autem sinistro: ita de utero quoque factum est. Et hæc quidem Gal. ex naturæ libro: at cum finus uteri comparat cum sinibus uteri 10
suilli, aliorumque *πολύτων*, id vero est, quod parum respondet rerum naturæ. Interim, si quis benigni potius interpretis, quam amarulenti censoris partes agere velit, excusare possit Gal. planissimè. Cum enim uterum humanum contradistinguat à suillo: an non satis clarum inde est, agnovisse illum differentiam? Cum in dextrum & sinistrum dividit: putare æ- 20
quum est, loqui illum de dextris & sinistris partibus, ut in naso dicuntur, in lingua, imo in ijs etiam, quæ non sunt locata in medio, quemadmodum de liene dixi alibi ex Hipp., cui, licet uni, tribuitur tamen dextrum & sinistrum. Fortassis hunc sensum etiam habent verba Aristotelis, qui 3. Hist. 1. ait *δικρούς εἶναι πάντων τῶν ὑστέρας*, omnium animalium uteros esse bifidos, aut, 30
ut loquitur 1. Gener. 3. *διμερεῖς, bipartitos*. Ita scilicet lingua quoque Galeno lib. 9. cap. 8. & lib. 11. cap. 10. dicta fuit *διτῆ ἢ διφύης, duplex aut gemina*. Ita uterus heic illi dicatur *δίδυμος, geminus*. 974. Quod si paulo post loquitur *περὶ δύοιν μήτραν, de duplici utero*: quin, si cap. 7. *ἀριστεράν καὶ δεξιάν μήτραν, sinistrum & dextrum uterum* agnoscit: non debet id aliunde explicari, quam ex e- 40
iusdem autoris verbis. Ita *μήτραι δικροαὶ ἢ διμερεῖς* Aristot. ll. cc. non debent alium sensum acquirere, quam habet *γλῶσσα ἐχρισμένη, fissurâ distincta* ejusdem, 2. Part. 10. His si non satiaris, ut neque ego: consulere tibi licebit Sylvium, Calum. 28. seu ult. Si neque hic satisfacit tibi, ut neque mihi, adire tibi integrum erit Apologiam Heneri, quam Sylvio opposuit, & in- 50
telligere, Galenum, destitutum propria humani uteri historiâ, confudisse quæ Herophilus de homine scripsit,

cum ijs, quæ Praxagoras & alij de brutis. Atque hæc sententia apud me valde proba est.

Natura enim providens.] Ab opificio hominis quod & heic & cap. præced. propositum sibi esse ait, sensum dilabitur, & quatuor explicat problemata, quæ pertinent ad reliqua animalia. Horum primum est: Illa animalia habere uterum multifidum, & ob id adeo esse *πολύτοιγα, multipara*, quæ non diu vivunt, vel quia debilis sunt naturæ, vel quia ob eandem causam fortioribus sunt parata esca.

Omnem tamen, certo scio.] Secun- 975.
dum. Eadem animalia tot habere finus uteri, quot mammas, puta, ut tot nutrire possint, quod genuerunt. Ejus rei occasione invenitur in Naturæ calumniatores, qui nugabantur, non providentiâ aut consilio, sed temere omnia esse facta, ut ante hac sæpiculè dictum fuit. Ego vero non sine grano falis intelligam. Non enim si sus, v. g., habet 12. mammas, & lactat 12. fuculas, ideo uterum habet in 12. cellas distinctum. Cæterum, ex h. l. damnaveris etiam lib. de Anatom. parvâ, qui ait, Vterum habere septem cellas. At de sententiâ Gal. duæ sunt, pro numero mammaram. Si ridere tibi placet, vide, quæ notat Bauhin. 1. Theat. 38. de septanis scrobibus, quarum singulæ in decem rugas dividuntur, &c.

Nisi etiam, quod mammis.] Tertium. In iisdem (quamvis id ipsum in homine quoque accidat) tunc ad mammas accedere alimentum, cum fœtus ipse in utero est perfectus. Ejus rei causa est, cum tenera adhuc sint animalia, & ob id cibos solidiores concoquere non possint, voluit illis Natura parens alimentum dare ex matre, similitum, atque adeo idem cum illo, quo utebantur, cum in utero conclusa essent. In hanc rem citatur illud è Platone, Naturam animalibus fucum fecisse, cum album lac dedit loco rubri sanguinis. Nam, ut Gellius loquitur lib. 12. cap. 1. Cum à spiritu multo & calore exalbuit, idem sanguis est in uberibus, qui in utero fuit. Et Bôc-

Et Boccaccius scribit l. 2. General., Allobrogas arcuisse olim sacerdotes suos ab usu, non sanguinis tantum, sed & lactis.

976. *Quibus vero animalibus.*] Quid factum est de avibus, quæ non lactant? Et hoc quartum est. Respondet. Dedit illis aliud subsidium. Pleræque enim illarum, cum aliàs pugnaces non sint tum fortiter se opponunt ferocioribus, quæ pridem intueri non poterant. At hoc fit in animalibus etiam ijs, quæ lactant.

Quod autem ad aliorum animalium.] Redit in viam, docetque in homine geminas mammæ respondere gemino utero, quæ, non secus ac boni & fideles servi, stent ad uteri ministerium, adeoque in opere succedant illi.

Vnde Hipp.] 5. Aph. 38. 2. Epid. l. 1. tit. 11.

Fætuum mares.] 5. Aphor. 48. 2. Epid. l. 6. t. 21. apud Valles.

Ab initio disputationis.] Lib. 1. c. 16.

In dextro utero fœminæ fœtus raro.] *σπαισιος*, quod explicat τὸ μᾶλλον Hipp. Recte autem additur, quamvis in quibusdam desit. Necessariam esse vocem, si non alia, Gal. ipse persuadeat in fine cap. 9. Quin Aristot. 7. Hist. 3. expressè ait: Mares magna ex parte, &c. Nihil tamen certi, (addit) affirmari in his potest. Multis enim ferentibus fœminam motus agitur in dextro, & contra in sinistro gerentibus marem. Idem iudicium esto de tumore vel dextri vel sinistri lateris, quod inter alios Vesalius observavit lib. 5. cap. 15. Notent hoc illi, qui perpetuum esse contendunt. Præterquam enim, quod 40 ejus rei domesticum exemplum habeo, indicio amici novi, in illustrissima quadam familiâ diu fuisse desideratum masculum. Tandem cum Domina gravida à dextris inciperet tumescere motus etiam ibidem sentiretur, pertenderunt Medici, masculum esse. Sed decepti, *ἐκλευσαν τὸν νεφᾶλιν*.

In lib. de Anatome Hipp.] Qui peric- 50 runt.

977. *Apparet autem quotidie.*] Aliud philosophema, in quo Interpres videtur aberrasse à sensu Galeni. Hoc enim

vult. Consensus inter uterum & mammæ etiam hic observatur, non augetur debito modo, priusquam animalia pubescant. Tunc enim quia instat tempus, quo simile sibi generare possunt simul augentur & uterus & mammæ. Cur autem non augeantur pro corporis ratione, & omnino, cur animalia non gignant ante *ἐκφυῶν*, causa est alimentum benigni defectus. Ejus enim quia plurimum absorbitur, non tantum in nutritionem, sed & in auctiorem: non suppetit materia gignendo animali. Eadem est ratio in senibus. Quia enim non amplius possunt gignere, & uterus est exilis, & mammæ sunt flaccidæ. Porro, ut de mammis res indubitata est, tum attolli, cum mensium tempus instat: ita proportionem uteri ad vesicam in puberibus & impuberibus vellem diligentius annotassent Anatomici. Gal. enim heic docet, In impuberibus vesicam esse majorem utero: in puberibus uterum esse majorem vesicâ. Paullo aliter Soranus apud Oribasium 24. Collect. 31. In infantibus (inquit) minor est vesicâ, in virginibus æqualis, in ijs, quæ Venerem expertæ, & magis, quæ pepere- runt, major.

CAP. V.

978. *NVM igitur omnia hæc in mammis.*] Non injuria venerit aliquis in illas cogitationes, si tam concinnus est ordo instrumentorum genitorum, cum inter se, tum ad actiones, forte utuntur ratione? Huic obviam venit, & dicit, non fieri id à ratione, sed à necessitate naturali, (instinctum naturalem vocat Peramatus l. de procr. hom. 15. sine quo lac ad mammæ numquam i- verit, quantumvis clara sit vasorum communio) quæ artem opificis præ se fert maximam. Hoc illustrat similitudine. Quemadmodum (vult dicere) artifices ij, qui planetarum seu errantium stellarum motus per certa instrumenta æmulantur, postquam ij principium motus instrumento dederunt, instrumentum ipsum deinceps movetur, ac si artifex foret præsens: sic opifex noster instituit Naturam, iussit-

que agere hoc, illa verò diligenter adeo exsequitur, ut non sit opus alio præfide, qui opus urgeat. Videri autem possit nata similitudo ex Aristot. 2. Gen. 1. (quem locum Gal. laudat. 1. fem. 5.) 2. Gen. 5. Disputans enim ibi de modo, quo generatur animal, Contingit, inquit, ut hoc ab hoc moveatur, hoc ab hoc, *ὡς τὰ θάματα τῶν ἀντιμέτρων, non secus ac in machinis fit, per quas miracula edunt Tragici.* Ita enim intelligo, ut supra indicavi lib. 3. qua de *θέρμασι τῆς μηχανικῆς μύθου. ἔχοντα γὰρ πῶς* (addit Aristot.) *ὑπάρχει δύναμις τὰ μόρια ἠρεμῶντα ὡς τὸ πῶτον, ὅταν ἢ κινήσῃ τῶν ἐξωθεν, εὐθὺς τὸ ἐχόμενον γίνεται ἐνεργεία.*
Q. d. partes enim illarum machinarum, etiam quiescentes, cum habeant in se quodammodo potentiam ad motum, si extrinsecus ad id, in quo est principium motus: ac
 979. *cedat aliquid, quod moveat, subito. & actu movetur etiam pars illi contigua, & huic rursus alia contigua, & sic deinceps, quando movetur id, quod primo impulsus fuerat. Ut igitur, vult dicere Gal., machinæ hæ moventur, postquam primum illud motum est, etiam absente impulsore: ita res naturales moventur, postquam à conditore suo primum motæ sunt, etiamsi conditor ipse non adsit. Fortean curiosulus aliquis cupiat scire, qui sint illi artifices? Respondebitur ex Aristot. 1. de Mundo, ut supra docui lib. 4. cap. 17., *οἱ μηχανολόγοι.* Quod si generalius est, dicetur ex Pappo, ut dixi lib. 1. cap. 17. *οἱ μηχανικῶν.* Horum opera erant varia, seria, jocosâ, pudica, impudica, quæ coëmebant *οἱ θεωματοῦργοι ἢ θεωματοποιῶν*, qui in circulis hominum otiosorum ostentabant illa pro certâ pecunia. Initium illorum à poëtis est, ut ostendi dicto lib. 3. Iam illud addo, non pœnitere me sententiæ, quam in Varijs proposui, *τὰ θέρματα Gal. & Aristot., non esse Miracula, ut doctis plerisque placet, sed Prestigias.* Naetus enim sum interea propugnatores robustissimum Casaub. in Athen. lib. 1. cap. 6. ubi refert ad Theop. de Charact. c. de desperatione, quem vide, & lauda divini hominis industriam.*

Nos autem, si minus aperte.] A proposito suo exponendi genitales utriusque sexus partes quasi delapsus Gal., occasione mirabilis illius consensus, de quo hætenus redit ad officium, & tria se modo explicaturum promittit. 1. Quæ causa sit consensus illius: Cur, inquam, mammæ fiant turgidæ, adeoque lac generent illo tantum tempore, quo uterus ipse est turgidus? 2. Cur mas, cur fœmina generetur? & Cur mas in dextro latere ut plurimum, fœmina in sinistro sit ut plurimum? 3. Quæ sit differentia inter marem & fœminam? Verum, non exsequitur eo ordine, quo proposuit: sed inverso, initio scilicet sumto ab ultimo. Hoc enim, (inquit) est veluti principium & fons reliquorum.

Recte quidem Aristot.] 1. Gen. 20. γυνή ἐστὶν ὡς περ ἄρρεν ἀγονον. ἀδωαμία γὰρ πῶς τὸ θῆλυ ἐστὶ, fœmina est quasi mas sterilis: genus enim fœmineum consistit in impotentia quadam. 2. Gen. 3. τὸ θῆλυ ἐστὶν ὡς περ ἄρρεν πεπηρωμένον, fœmina est veluti mas mutilus. 4. Gen. 1. τὸ ἄρρεν καὶ τὸ θῆλυ διώρμασι διωαμέπῃ καὶ ἀδωαμία, marem esse & fœminam esse facit potentia quadam & impotentia. Et cap. 6. ἡ θηλήτης ὡς περ ἀναπηρία φυσική, natura fœminea est quasi naturalis quadam mutilatio.

Et ante ipsum ab Hipp.] Lib. de geniturâ, tit. 7. & 8. apud Marinalium, ubi multa habet de causa, cur vel mares vel fœminæ gignantur? Ex eâ narratione huc pertinet, quod de debilitate feminis fœminei dicitur, quod ipsum clarius docetur 1. de diætâ, tit. 22. Fœminæ magis ab aqua & à frigidis &c. Unde videri potest accepisse Aristot., qui 4. Gen. 2. extr. de aquis frigidis idem docet. Facit huc quoque, quod de super fœt. tit. 18. de obligatione alterutrius testis dicitur, Item quod 6. Epid. Com. 2. t. ult. Mas solidior, biliosior, sanguinosior, qui in calidiore loco conceptus, &c. ubi vide Vallesium.

* *
*

CAP. VI.

EST igitur *fœmina*.] Quod ultimum fuit in ordine, sed primum dignitate, primò etiam exsequitur Galen. & docet, Fœminam mare imperfectiorem esse, ob duas causas, 1. Quia frigidior est. 2. Quia partes ipsius genitales, sunt quidem eadẽ cum genitalibus virorum, sed quæ ob caloris debilitatem, prorumpere non potuerunt. Utramque diligenter explicat, sed præcipuè primam. Ait enim frigiditatem hanc magni esse usûs, ut, fœminæ superpetat materia ad alendum fœtum, tam intrâ, quam extra uterum. Cum enim, quod memini nobis sæpe inculcare incomparabilem Scherbium, ex hoc ipso (ut credere lubet) loco, & 2. 20 Sem. 4. ad alimoniam fœtus, de qua dixi, requiratur multus sanguis; multus autem sanguis cum multo calore (hic enim discutit subinde) consistere non possit: profectò opus fuit calore remissiore (quem frigus potest dicere Philosophus) qui scilicet non tantum discutit, quantum in mare. Nimirum, non minorem sanguinis copiam gignit fœmina, aut certe non multo minorem, licet paullo crudior: at non tantum discutit, ob habitus frigiditatem & humiditatem, tum verò etiam, quod minus exerceatur. Hæc igitur sexus imperfectio facit speciei perfectionem: nisi enim imperfectio illa esset, non posset servari species. Hæc causa est, cur fœminæ, quæ ejus ætatis sunt, ut concipere & parere possint, cum non habent in utero, aut non lactant, dictos habeant menses. Cum enim vel gravidæ sunt, vel jam pepererunt, sanguis ille vertitur aliò, putà ad fœtus nutritionem. Alteram causam (quam tamen à frigiditate pendere, fatetur ipsemet, non heic tantum, sed & 2. Sem. 5. sic exponit. Omnes partes, quæ sunt in viris, sunt etiam in fœminis, solo hoc observato discrimine, quod intus sint 50 conditæ, quia (ut ait) calor non poterat protrudere. Quod enim in viris est scrotum: in fœminis est uterus. Et, sicut inverso scroto testes simul inver-

teretur, jamq; essent in extimâ superficie: ita testes mulierum extrinsecus adjacent utero. Quod in viris est penis: in fœminis est sinus pudoris. Quod in viris præputium: in fœminis labia extima sunt. Atque heic iterum dicit, imperfectionem hanc sexus esse institutam ad perfectionem speciei; nisi enim ita esset, non posset fœmina gignere 983. in seipsa. De hoc negotio quid sentit Aristoteles? Ut distinctè agam, de frigiditate sexus planè idem: de positu genitalium aliò it. Quod ad frigiditatem, docuit illam Philosophus, cum *ἀδυναμίαν ἔχει τῆς ἀδυναμίας τῆς ἀδυναμίας*, impotentiam fœminæ collocavit ἐν τῷ μὴ διώαδου πεπεποιημένῳ ἐν τῆς τοῦ φῶς τῆς ὑπερθερίας, quod non possit coquere ex sanguine tale semen, quale masculinum est, ut Accoran bonus explicat ibi. Dilucidius tamen, & ad rem accommodatius dicemus cum Galeno, Impotentiam fœminæ consistere in eo, quod non tantum caloris habeat, quantum mas, qui (inquam) discutiat tantum, quantum gignit. Hunc sensum si à verbis Philosophi longius abesse dixerit quis, manu arreptum ducam illum, ad reliqua duo loca, ubi *ἀναστροφῆς* vocat. Hujus enim vocis explicationem si petere volet ex 4. Gener. 3. ubi exponit per *παρέκβασιον καὶ ἔλλειψιν*: planum fiet, Arist. hoc velle, defectum consistere in debiliore calore. Quin Galen. 2. Sem. 5. laudat Aristotelem, qui dixerit, *τὴν φύσιν ὀλιγωτέρῃ ἀρρώστειαν καὶ ἀπελείψειαν εἶναι, totam fœminæ naturam esse debiliorem & imperfectiorem. ἢ δὲ αἰτία τῆς τελειότητος* (inquit heic) *ἢ τῆς θερμότητος ὑπερροχῆς*. 40 *τὸ τοῦ γὰρ ἐστὶ πρῶτον ὄργανον τῆς φύσεως ἐν οἷς οὐκ ἔλλειψέσθαι, ἐν τῷ αἰτελίσειον εἶναι τὸ δημιουργημα, ἀναγκασθῶν, causa autem perfectiouis est in caloris excellentiâ. Hic enim est primum Naturæ instrumentum: Quamobrem ubi calor est infirmior, ibi opus caloris esse imperfectius necessarium est. Aristoteles igitur non tantum cognovit, fœminam esse imperfectiorem, ἀλλὰ καὶ ὅτι τὸ τέλει τὸ λόγου παντός ἐξικετο, αὐτῷ τῷ κεφαλῶν μηδαμῶς ὡς ἀλλωτῶν, sed & totam disputationem ritè absolvit, nequiquam prætermisso rei cardine, quod Galenus conqueritur cap. 5. extr. Fortassis consistit cardo ille in altero 984.*

in positu (inquam) genitalium? Non certè. Nam & Gal. ipse negat, & verò τὸ καθολοῦ Apodiecticum non admittit. Quod enim Aristoteles docet 3. Hist. 1. quò se refert 1. Gen. 5. non omnibus animalibus testes propendent, v. g. in avibus, in quibus quam rationem dabimus? Sed & in sanguineis ijs, in quibus propendent, non subito credit Galeno φιλομαθέστερον aliquis. Verba enim Philosophi sunt 1. Hist. 14. τὸ ἀπὸ πύλου ἢ ἐκὼν, καὶ ἐκὼν ὡσπερ τὸ πρὸ ἀρρῆν ἐξέστηκός, *Pudendum muliebri contra se habet, quàm in mare. In muliere enim cavum est sub pube, nec ita prominens, ut in mare.* Hoc quasi dedita opera explicat 1. Gen. 2. Cum enim docuisset τὸ ἀρρῆν εἶναι ζῶον, ὃ εἰς ἄλλο γένος ἦν ἡλίον, τὸ εἰς αὐτὸ, *marem esse animal, quod in alio gignit, fœminam, quod in seipso;* dixisset etiam, differre ob id καὶ μὴ τὸ λόγον τῶ δυνάμεται ἔπρον ἐκπρον καὶ ἡ πύλον αἰσθησὶν μορφοῖς ἡσὶ, *ratione quidem, quatenus mas potest hoc, quod dictum est, fœmina pariter id, quod dictum est, sensu autem partibus quibusdam:* subjungit Διαφοραὶ τὸ ἀρρῆν καὶ τὸ ἡλίον εἶσι, ὅσα ἐν τοῖς ἐναίμοις (ita transpono, non quod vitium sit, sed ut sensus sit manifestior) ἔχει πῶτῳ τῶ ἐναντίωσιν. Διαφέρει δὲ ἐν τοῖς ἐναίμοις τὰ μέρη τὰ πρὸς τῶ μίξιν, τοῖς 30 ὁμήμασι, *Differentia sunt inter marem & fœminam, ubicunque in genere sanguineo reperitur contrarietas hac. Differunt autem in sanguineis partes, quæ ad generandum da-* 985. *te sunt, formis.* Tu puta, ut hujus quidem dare possint, illius autem capere. Hanc rem si ad doctrinam Galen. lib. 1. cap. 9. traditam retuleris, in qua re dicemus consistere τῶ δυνάμεν partium utriusque sexûs? Nihil ambigo, Quem admodum ἡ δυνάμεν manus consistit in conformatione: ita δυνάμεν genitalium masculorum consistit in eo, ut ita sint conformata, quò possint semen spargere in agrum naturæ; δυνάμεν fœmineorum, ut semen recipere, & fovere ad maturitatem usque. Non quoniam Natura non potuit extrâ proferre fœminę pudenda, idè fœmina facta est: sed quoniam intus habere condecuit, idè 50 eò creavit intus, ut Peramatus loquitur 1. de Temp. cap. 13. consentienter præceptoris suo Th. à Veiga, Com. in 6. Loc. aff. 5. Hoc est, quod Averroës, ait paraphr. in h. l. Operationibus differre

partes utriusque sexûs: immò, quod in universum de omnibus partibus Gal. ipse 2. sent. Hipp. 8. instrumenta, diversa sint, an eadem, functionibus & usus debere judicari. Essentiâ igitur differunt. Sed satis de hoc posteriori: in priori, longa & perplexa latet disputatio, an fœmina sit monstrum? Hoc enim plerique imponunt Aristoteli. Ego verò nusquam apud illum in hoc sensu inveni hæcenus. At ait (dicunt isti) 4. Gen. 3. eos, qui non sunt similes parentibus, ἢ δὴ τρεῖς ἴσους τέραις εἶναι. παρεκείθηκε γὰρ ἡ φύσις ἐν τούτοις ἐκ τῶ γένους τρεῖς ἴσους. ἀρχὴ δὲ ἡ πρώτη, τὸ ἡλίον γινέσθαι καὶ μὴ ἀρρῆν, *iam quodammodo esse monstra. In talibus enim natura aliquatenus reliquit genus suum. Huius rei primum initium est fœminam generari, non marem.* Heic an non monstrum esse dicit, si quid generetur, quod patri non sit simile? & ne dubites, an non παρεκείθησιν πρώτῳ aberrationem primam vocat, si fœmina generetur? Ego verò clara voce dico, hoc esse mala fide agere cum bonis autoribus. 1. Arist. non simpliciter affirmat, sed ut præcidat tibi ansam calumniandi, bis repetit τρεῖς ἴσους. 2. In seq. expressè negat, fœminam esse monstrum, addita ratione, quia fœminæ generatio est necessaria in ijs, quæ sexu sunt distincta. At monstrum gigni non est necesse, scilicet propter causam finalem. Si intelligere cupis, quis sit τρεῖς ἴσους, modus ille, quo dici possit fœmina παρεκείθησιν ἢ πρώτως: remittam te ad ea, quæ ex ipso Galeno sunt dicta, Quia est minus calida. Quoties igitur mas non generat marem natura παρεκείθησιν, excurrit, digreditur ἐν ἀρετῳ, quia non attingit gradum illum, quem intendebat. Et hujus gradus respectu declinat ad monstrum generationem, non tamen ob id monstrum facit. Si enim gradus ille faceret monstrum, quoties mas fortis procudit marem debilem, monstrum esset. Isti igitur homines debebant posse discernere locutionem comparatam ab absoluta, & scire, ab illa ad hanc nullam valere con- 50 sequentiam. v. g. in auro, ad argentum comparato, est defectus, Ergò argentum est monstrum? In homine simplici, comparato cum aulico-politico, est defectus, Ergò homo ille simplex est monstrum? Risum teneatis? At (inquant

987. quiunt iterum) ἢ τίς αἰσθητὴ τίς ἐστὶ, 4. Gener. 3. ult. verbis, *monstrum est mutilatio quaedam*, Fœmina est αἰσθητὴ, *mutilatio*, ex locis antè dictis. Ergò fœmina per Arist. est monstrum. Respondeo 1. Hæc est insignis ἀσυνλογία, *imperitia argumentandi*. Si enim maximè omne monstrum est αἰσθητὴ, an propterea omnis αἰσθητὴ est monstrum? Fortè, quia omnis homo est animal, ideò omne animal est homo? Nempè, hoc incommodi habet conversio propositionum simplex, non observatà lege conversionum? 2. Hæc non minor malitia est. Aristot. enim expressè ait, esse αἰσθητὴν φύσιν, *defectum secundum naturam*, & qui à natura intenditur: at monstrum est præter naturam, quod non intenditur à natura, ut disertè ait Philosophus 7. Phys. 3. & 8. Atque ita profectò explicandus venit Galenus cum fœminam heic vocat οἷον αἰσθητὸν, *quasi mutilatum quid*, & mox πήρωμα, *mutilationem*. Et hæc pariter prima est ratio, cur fœmina apud Aristotelem non possit dici monstrum. Alias qui vult, videat apud Kekermannum, System. Physic. lib. 5. cap. 3. cui hæc libenter transcribo. Si volupe est, addat Vallef. sacræ Phil. c. 1. qui Philosophi mentem eruditè explicat. In hanc rem quædam habet Weinrichius lib. de Monstris cap. 48. quem non ita difficulter in castra nostra deduxeris. Non facilè Scaliger Exercit. 131. num. 4. & Com. in Aristot. lib. 2. de Plantis f. 441. edit. Marpurg. Difficilimè Laurentium 2. Anat. quæstion. 12. qui etiam Gal. la- cessit.

988. Quàm paullo antè.] Cap. præcedenti.

Cuiusmodi & in talparum oculis.] Observandum, quod de talparum oculis ait, habere & humores & tunicas. Cur igitur & cæcæ reverà sunt, & gignuntur, ut loquitur 2. Sem. 5? Sic Philosophus 3. Animà 1. Talpa sub pelle habet oculos. Et 1. Hist. 9. Si quis detrahat pellem prætentam, locus oculorum apparet, & pars eorundem nigra, situs denique & descriptio eadem, quam legitimam conspicui oculi habent. Cur igitur (dicas) subito dicit talpa modo quodam habet oculos, omninò verò non habet: Non enim videt prorsus?

Respondeo. habet, quomodo statura habet: non enim vident, in quo consistit esse ipsorum. Et Gal. quidem subsistit in eo tantum, quod oculi talparum intus sint, quemadmodum genitalia fœminarum: ego verè ulterius eo. Quemadmodum oculi talpæ non sunt oculi, quia non vident: ita testes mulierum, collati ad testes viriles, non sunt testes, quia non habent eam vim & efficaciam. Ad feminis enim exactè concocti generationem valido calore opus est, inquit ipse 2. fem. 4. qualis in fœminâ frigidâ & humidâ non est, ob quam causam in exactè conficiendo semine deficit, &c. Hoc confirmavit aliquis ex 2. Sem. 5. ubi testes non situ solum differre ait, sed & magnitudine. Dic enim mihi, ô amice, cur sunt tãtilli in fœminis? Quia non debebant tantum posse, quantum in viris. Ita de mammis quoque. Cur in viris tam exiles sunt?

Diximus.] Lib. 10. c. 1. & 2.

Quemadmodum Arist. copiosissimè.] 8. Hist. 1. Tale quid videre est apud ipsum Gal. 2. fem. 5.

Quibus nullum inest sensus instrumentum.] Quomodo, ô Galene, cum tu ipse dicas, tactum habere? potèstne tactus esse sine instrumento? An, ut ex fanguia viscus nullum habent, 4. Hist. 3. 3. Part. 4. habent tamen analogum quid, præcipuè cordi, 2. Part. 1. ita sensorium tactus analogum habent? Nam alioquin, etiam in sanguineis, ἢ ἀφ' ἑνὸς ὁμοιομερεῖ μὲν ἢ κίσει δὲ ἀπὸ τῶν μέσων γίνεσθαι, *sensus tactus sit quidem in parte similari, nullo modo tamen simplici*, 2. Part. 1. Nimirum, ἢ ἡκίσει interpretor heic ἔδαμῶς, quomodo non rarò accipi discimus ex Gal. 3. Acut. 61. At quæ est illa pars? Caro, aut carnis analogum, de Aristotelis sententia. Hoc alibi probabo, si voluerit I L L E.

Leones verò ac canes.] Vide lib. 11. cap. 2. & 8.

Quomodo & ratio.] Vide collationem manus cum ratione l. 1. c. 4.

Hic enim est primum Natura instrumentum.] Si calor est πρῶτον ὄργανον τῆς φύσεως; is autem est è corde, lib. 6. capite 7. & alibi sæpè: cur cor non est pars absolutè princeps? Quæ enim pars est principium communis omnium facultatum instrumenti, illa certè prin-

989.

990.

cipalissima omnium est, At cor est illa pars, quippe, quæ calorem fundit, quo hepar sanguificat cerebrum sensus obit, tam internos, quam externos, ut ne jam dicam de alijs partibus. Addam & hoc, si sanguis calet à corde, ut totidem verbis ait Galenus 1. Temp. ult. Calor autem dat sanguini formam : cur sanguis non est à corde ! Certè, forma, que dat τὸ εἶναι, dat meritò etiam nomen. 10
At sanguis quidam fit in hepate ? Fit : Sed tanquam in officinâ, præbente corde calorem, absque quo nunquam quidquã faceret. πῶπο ἡδὲ τὸ ἀρχικὸν εἶναι τὸ αὐτὸ μὲν αἷτιον εἶναι πολλῶν τῆς δὲ ἄλλο αἰῶθεν μηδὲν, inquit Arist. 5. Gen. 7. Hoc constituit principium, quod ipsum sit causa multorum, ipsius autem causa superior dari non possit. Ita eveniat omnibus ijs, qui volunt Ἰησοφαμικτῶν τῶν ἀλήθειαν, 20
veritatem evertere subtilibus commentis ! Quamquam quid dico subtilibus ? Nemini enim videbuntur talia, nisi quos amor viri cæcos fecit & surdos.

Procedente sermone.] cap. II.

991. *Cum sit summè coctum.]* Εἰς ἄκρον ἤκουσαι πέψως, δεχθὲ δεστικὴ ἔξ ζωῶν γέγονεν, quasi diceret, tum demum semen masculum habet vim activam, cum perfectissimè coctum est. Hanc perfectionem affert ἰσχυρὰ θερμότης, ut in de Sem. loquitur, *validus calor, à quo fit ἀνελεῖς κατεργασία ἔσπερματῶν, exacta elaboratio feminis.* Tale semen cum fœmina non habeat, quodque ob id γόνιμον, fœcundum, non est, ut Galenus ipse faterur: quorsum beatuli nostri tribuunt illi vim agendi? & quidem de Galeni sententiâ, ut putant? sed hoc mox excutiemus.

C A P. VII.

Noli igitur putare.] Ab ultimo venit Gal. ad id, quod ultimo fuerat propinquum, & causam dat, cur alteruter sexus existat? sive, cur modò masculus, modò fœmina? Possis totum hoc dividere in duas partes, in quarum alterâ refutat falsam sententiam, in alterâ affert propriam. Heic statim aggreditur 50
adversarios, & docere vult, causam, cur gignatur vel masculus vel fœmina non esse, quam quidam rebantur, victoriam 992. vel masculi vel fœminei feminis. At qui sunt illi *Quidam*? Hipp. ipse 1. de

Diætâ 23. & 24. ubi docet, Utrumque sexum habere semen fœcundum: fieri autem alteruterum sexum, prout vel utrumque fuerit masculum, fœmineumve, vel vicerit hoc, illudve. Si enim ab utroque parente semen prodierit masculum, mares fieri generosissimos: si ab utroque fœmineum, fœminas mulierosissimas: sin ab alterutro masculum, ab altero fœmineum, utrum ex duobus vicerit, ita generari hunc vel illum sexum. Hujus sententiæ penè fuit Stratonicus, cujus Galenus meminit 2. Sem. 5. ubi probabilem esse inquit, ad formam (credo) respiciens potius, quam ad sexum. Ait enim, hoc illi ob stare, quod mares nonnunquam matribus similes sint, fœminæ patribus. Veruntamen heic duos validos Ajaces illis opponit. 1. Siquidem (quod præsupponunt illi) ut generatio fiat, necesse est misceri utrumque semen: si alterum tendat ad marem generandum, alterum ad fœminam: an non erunt 20
δεχθὲ ἀλλήλαις μαχώμεναι, principia se invicem evertentia? Certè, si alterum 993. huc eat, alterum illuc, quandoquidem utrumque volet vincere? 2. Sed detur, non necesse esse, ut misceatur alterum alteri, siquidem fœmina quoque γόνιμον σπερμαίνει, fœcundum semen emittit: cur fœmina ex se ipsâ, citra maris congressum, non generat? Et heic quidem loci hujus obscuri nunc quidem sensus esse videtur. Voco autem obscurum quod alij alium inde sensum exsculperint. Novi enim, qui putabat, Galenum hoc solum agere, ut prober, fœminas non habere semen 40
fœcundum. Et probat hoc, alterum argumentum apertè. At Galenus huc non ibat, sed ad causam diversitatis se- 994.
xus. Novi, qui censebat, Galen. valdè anxium esse, quomodo se extricet ex difficultate illâ, quam Peripatetici urgent, si semen fœmineum est frigidius, an non obtundit calorem masculi? Et possunt δεχθὲ illæ μαχώμεναι planè absque ullâ violentiâ huc trahi. At Galen. aliò ibat, quò scilicet dixi. Agedum autem, Laurenti, cui in manifestâ luce noctuam esse libet, da mihi, ut parumper tecum insaniam. Ais l. 2. Anat. quæst. 16. Galenum docere 14. Ul. p. 11. semen fœmineum esse opificè figurandis partibus,

tribus, &c. Nimirū antea dixerat, fœminā habere omnia organa præparando, excoquendo & deferendo semini. Hoc cum album sit, excoctū, spumosum, nō posse aliter dici, quam habere vim efficiendi. Quid dicam? Quod Plinius alibi in Epist. Verborum ludibria, scēnā, & pulpito digna. In Galen. loco allegato ne umbra quidem est hujus rei. Et qui possit id docere, qui hīc tam forti 10 argumento, quin imō duplici, plane demonstrat (audebo enim ego quoque) fœminas non *σπερμαίνεν γόνιμον*. Si enim in utroque femine est *δέχη κινητική ἢ δρατική*, *principium motuum & actuum*, ut loquitur; utrumque verò semen fertur ad sui simile, masculum ad marem, fœmineum ad fœminam: quid in contrario illo appetitu sit? Si in femine 995. (privatim) fœmineo est *δέχη κινητική*: 20 quid prohibet illam generare ex se, & sine mare? Non potest (inquis, ejusdem libri cap. 2.) quia duplex est *δέχη*, *πρώτη καὶ δεύτερη*, *principium, primum & secundum*, illud in mare est, hoc in fœminā. O bono stomacho Philosophum, qui ista coquere potest! *ἀρχή* enim illa in femine cum transeat in animam fœtus, estne anima illi duplex, quemadmodum principium est duplex? Vide Sca- 30 lig. contra Cardanum, Exerc. 265. Nihil hoc absurdi (inquis iterum quæst. 23.) cum formę illæ in femine non sint actu, sed potentiā. Suavem hominem! Annon potentiæ illæ præsupponunt actum? Ex duplici igitur potentia, duplex erit actus, duplex forma, duplex anima. Sed ad Galenum redeamus. Cum ita arguat hoc loco, si fœmina habet semen fœcundum, quid obstat, quo 40 minus in se generet? Adest enim semen, tanquam opifex, adest sanguis, tanquam materia. Cum ita arguat (inquam) annon hoc præsupponit, si sit fœcundum, perfectè fœcundum esse, hoc est, ut generare possit? Tu ergo cur succenturiatum illi das? præcipue de 996. sententia Galeni? Hoc si satis non est, age vide, quæ scribit 2. Sem. 4. contra eos, qui negabant, fœminas habere semē. Melius (inquit) erat, paululum immutatā oratione, affirmare, fieri non posse, ut fœminæ & sanguinem menstruum & semen fœcundum habeant. Ex temperatura enim frigidā (liga an-

nulum tuum, Laurenti) efficitur, ut sanguinem illum excrementitium colligant: ad feminis verò exactè concocti generationem, valido calore opus est, ut humidior fœmina & frigidior, calidior & siccior mas appareat. Non imērito igitur illa in exactè cōficiendo femine deficit: hic sanguineum excrementum (quippe, quod totum à caliditate & siccitate consumtum exhalet) nullum habet. Hæc ibi: cum quibus dimitto nunc hominem, examinaturus alibi illa, quæ de utriusque seminis naturā eādē, calore eodem, similibus omnibus scribit, contentus hoc probasse, Tām efficiendi vim in femine fœmineo, quām victoriam alterutrius planissimè esse contra Galeni mentem & sensum. Ut mendacij se alligent, quicunq̄ue Galen. tribuunt, quod tam evidentibus rationibus ille impugnat. Age, (dicunt) seposito Galen. rem videamus. Magis & minus non variat essentiam in Philosophia, semen igitur fœmineum, licet sit frigidius, est tamen semen, & facit, quod semen facere natum est. Respondeo, semen esse non nego. Quemadmodum enim scintilla, 997. si essentiam spectes, tam est ignis, quam magna flamma: ita semen. At idem agere, hoc verò est quod nego & pernego. Quemadmodum enim tantillus ignis non facit, quod magnus: ita semen. Nimirum non est nobis sermo de essentia: sed de applicatione agentis, ad patiens. Ut igitur exiguus ignis non coquit panem, quia debilior est, quam ut terebrare illum possit: ita semē fœmineum. Quid verò? Non omne masculum est fœcundum: & possit aliquod fœmineum esse fœcundum? Uno verbo, Proportio deest. Venio ad alteram explicationem, quæ locum hunc (ut dixi) capit de difficultate illa, quam Galenistis movent Peripatetici. Reverà enim ita est, si (quod Galenus dicit, & concedunt omnes) semen fœmineum est frigidius & humidius masculo, quod calidius & siccus est: quo modo non sequitur id, quod dixi? Certè, in tota rerum natura ita est, & novit illud, non tantum ὁ ἀκλεβῶς φυσικός, *perfectus Physicus*, sed non planè ἀγύμναστος ἐν τοῖς φυσικαῖς λογισμοῖς, *rudis rerum Physicatum*, quod remissum remittat

tat intensum? An non aqua tepida facit aquam fervidam remissè calidam? Semen igitur scemineum, si collatum cum masculo, tepet, quomodo non sunt *ἀρχαὶ ἀλλήλων μαχόμεναι*, principia in se vicissim pugnantia? quomodo possunt conspirare in unum motum? Quod enim minus calidum est, id magis calido contrarium est, & hoc ipso *μάχεσθαι*, pugnat in illud, ut pridem dixi.

998. *Sive enim femina semen.*] Rectissime hoc urget Gal. Et maris & sceminae semen necessariò eodem modo ad generationem moveri, si vel mas vel scemina generari debeat. At hoc ostendere non potest in substantià utriusque sexus alba, quam vulgò semen dicunt. Quomodo enim semen scemineum, quod frigidius est masculo, potest fortiri eundem motum? Facilimè autem ostendetur in semine masculo, & sanguine menstruo, ita quidem, si, de sententia Arist. semen statuerit pro efficiente, sanguinem pro materia. Ut enim in artificialibus fit, artifex accipit materiam, & inde facit scamnum, mensam, domum, navim, &c. non repugnat autem materia, sed motus quosvis admittit: ita semen masculum, postquam in locum suum, tanquam in officinam fabrilem venit, evocat è vasis uteri sanguinem, è quo facit partes omnes, nihil illo repugnante. Ejus rei argumentum est, quod conceptio non fit, nisi mulier sit ejus ætatis, ut menses habere possit. Et in quibusdam non fit conceptio, nisi subito à definentibus mēsis, quo videlicet tempore nihil amplius effluit, stagnat tamē adhuc aliquid in vasis uteri. Id ipsum argumentum est, *πρῶτον σύστασιν*, primam partium delineationem, quæ fit intrà quadragesimum diem, fieri non minus ex sanguine, quam *αὐξήσιν*, auctiōnem, non autem ex scemine masculo. Hoc adeò dico, ut intelligant veritatis studiosi, quod Galeno ex sua hypothēsi inexplicabile est, id Arist. in promptu paratòque est. Quæ causa videtur esse, cur Gal. quoq; huc inclinet oratione suà.

999. *Quod in Gallinis est perspicuum.*] Pulchrum problema, cur gallinæ, aliarque aves, ova possunt parere, sine maris accessu: gressilia simile quid non possunt? Quia (inquit) siccius est genus avium, & potest conceptum suum eatenus perficere:

at gressilia sunt humidiora, & non possunt. Vocantur ova ejusmodi *ὑπὲρ νύμφα*, subventanea, quod à vento credantur concipi. Frustrà. Vide Arist. 6. Hist. 2. 3. Gen. 2. (Sed antè Scaligerum in 10. Hist. 6. dist. 38.) & nota discrimen inter subventanea & urina, quæ fiunt, cum ob calorem corrumpitur vitellus. Sed quid in gressilium genere possit respondere ovis his? Mola, inquit Gal. De hac notà, quod ait, Eos, qui dicunt, molam sine mare concipi, *μη ἀληθῶς εἶναι τὴν γονίμωσαν ἰσορίαν*, dicere, quod nunquā accidit. Hoc ad animum revocet Vallesius, J. Alexand. Scalig. Sylvius, alij, qui ex Plutarcho (credo) Festo, & Avicennâ scribunt, posse hoc fieri. Vise, si otium tuum permittit, ad Mercatum 3. Morb. mul. 8. Massariam 4. Pract. 5.

10 *Aliquid conferre.*] Quid est illud aliquid cur tam diu nos lactat spe? Nam & c. 6. tale promissum fecerat. Videbimus autem c. II.

Et certè divinisimè post.] *πᾶσι μὲν ὁ χρόνος* 1000
 10 *longum tempus*, non potest se extendere ultrà quadragesimū diem, (quarto aut quinto mense fieri genitalia, ex abortib. docet Riol. 5. Sch. Anat. 17.) intra quem *σύστασιν* fieri, & dixi modò, & docetur alibi fusè. Quo ipso an nò confirmatur generatio omnium partium successiva, ex ovis incubatis tam certò habita, ut, qui dubitet amplius, *ἀρχοῖσι πρῶτον* 1000
 20 *meritò dici possit?* Et est planè verisimile, generari primum interiora, quippe, quorum usus ad exteriora: deinde exteriora, inter quæ genitalia sunt, tantò minus necessaria scetui, quò longius abest à perfectione suà, quæ cum pubertate accedit. Non injurià autem mireris, cur dicat, causam, cur genitalia tam serò apparent, partim esse à patre, partim à matre. Putes fortè, loqui illum de *σύστασιν ἐκ αὐξήσιν*, *constituitiōne & auctiōne*, quarum illa de sententia Gal. est excorporatura feminis masculi juxta & sceminei, hæc ex sanguine materno: at, quia sermo illi est de genitalibus solis, non potest dici. Nec prodest, 30
 40 quod utitur verbo *Ἐκ τῆς αὐξήσιν ἐκ μητρὸς* *attrahi ex matre*. Id enim explicat in extremo cap. cum ait, siquidem fieri aliquando potest, &c. quibus docet, causam generati hujus vel illius sexus esse quidem illam, quam dixerat: verum ita demum,

demum, si semen à dextro teste incidit in dextrum uteri sinum, à sinistro in sinistrum. Contrà enim si fiat, si, (inquam,) semen dextri testiculi veniat in sinistrum uterum, vinci posse caliditatem seminis à frigiditate uteri, & fieri fœminam propter uterum, quod mas fieri poterat propter semen. Ita, si semen sinistri testiculi incidat in dextrum uterum, corrigi posse frigiditatem se-
 1001. Quò loci intelligere velim ab ipso. 1. an non causa data sit particularis? Tum enim tantum obtinet, cum bona quadam fortuna semen è dextris illabitur in dextra. 2. an non heic quoque sint *δέχαι ἀλλήλαις μαχώδους*? Cum enim semen masculum motum habet ad matrem, uterus ad fœminam, certè est pugna quædam? Sed hæc per anticipatio-
 20 nem: jam enim de illa ipsa audiendus est Gal., cum dicit,

Ναμ vena cava, quæ primum.] Heic enim, postquam conculcavit victoriam alterutrius seminis, affert causam aliam, quam promittit se expositurum, & λόγους πιθανούς, ἀλλ' ἐναργέσις δοποδείξουσιν, ἐκ τῶν ἀνατομικῶν δ' εὐστοργήσας, non rationibus verisimilibus, Rhetorum more aut Dialecticorum, sed evidentibus demonstrationibus, ex Anatomicis exercitiis peritis, quomodo Analytici procedere solent. Quæ est ergo illa causa? Mas, (inquit) nascitur, quoties semen masculum, ex dextro teste ortum, in dextrum uterum incidit: fœmina, quoties semen masculum, ex sinistro teste ortum, in sinistrum uterum incidit. Et hoc fit ut plurimum: idè artifex id docet. Quod autem superatur semen ab utero, *σπαιόν ἐστὶ, καὶ μεγάλης δέται ὑπεροχής*, 40 *rarum est, indigetq. uteri magna intemperie, quæ ipsa rarior est.* Cæterum, causa allata est ab Hipp. lib. de Genit. t. 7, quam ipsam professus est Anaxagoras quoq; ceu videre est in Historia Philosophica, five apud Gal. malis, five apud Plutarchum. Exceptionem videtur accepisse indidem, sed detorsisse ad uterum, quod de semine masculino fœmineo Hipp. docet. Videbat enim ex hypothesei d-
 50 *tà concedi non posse, fœminam aliquando γόνιμον σπερμαίνειν*, ceu loqui illum jam intelleximus. An consultius fecisset, si exceptionem hanc suam ad acetabula dextra, sinistræ retulisset?

Ita enim propius ad uterum humanum accessisset. Hoc videtur docere Hipp. 2. Epid. 3. t. 27. illis verbis, Post menstrua hiant aliquando dextra, aliquando sin-
 1002. fra. Hoc confirmat recentior experientia. Scribit enim diligentissimus Fallopius, in Obs., Placentam uterinam semper adhærere alterutri uteri parti, non autem toti. Quod stabilit etiam Rousserus lib. de partu cæsareo, Non necesse est, (inquit,) fœtum appendi omnibus uteri acetabulis. Tu verò procul dubio demonstrationis rationem expectas? Dat illam Gal., cum ait, spermaticas dextras, tam venas, quàm arterias, oriri ex ipso Venæ cavæ & Arteriæ magnæ trunco, infra Emulgentes, hoc est, circa regionem renum: sinistras ex ipsis Emulgentibus. Verisimile autem est, imò necessarium, vasa dextra ex ipso trunco haurire sanguinem purum, calidumque: sinistra ex emulgentibus non nisi serosum, frigidumque. Quare, prout materia seminis, ita semen ipsum. Pulcrum hoc esset, si usquequaque verum esset: norunt enim Anatomici, venarum tantum, non etiam arteriarum hanc esse varietatem. Arteria igitur nulla quia ex emulgentibus est; & verò sanguis arteriosus longè calidior venoso est: quomodo dici potest, Ex sinistris non nisi frigidum semen esse? Veruntamen, & positus hujus alia esse videtur causa. Vena spermatica sinistra non potuit existere ex trunco venæ cavæ. Ita enim debebat supergredi truncum Arteriæ magnæ, à cuius vehementi pulsû non poterat non lædi. Valeat autem Gal. ratio: an non utriusque lateris testes æqualiter trahunt? annon semen profunditur semper ex utroque teste? an non uterus humanus exactè in medio est? annon idem tantillus, ut totus facile impleatur, præcipuè, si concurrat etiam fœmineum semen? Sed sit ita, ut dicit: tu fortè rationem rationis quæris? Dat, 1003. illam Gal., cum ait,

Demonstratum nobis sepe est.] Heic enim refert se ad loca illa, quæ suprâ l. ii. c. 19. à me sunt allata, quibus, non solum ostenditur ratio præcepti Hippocratici, Omnem crisin laudabilem, omnemque venæ sectionem debere fieri κατὰ τὴν *secundum rectitudinem lateris affecti, sed &*
 D d

docetur perspicuè, partes dextras in utroq; sexu esse calidiores sinistris. Hinc Gal. infert, si pars dextra est calidior sinistra, probabile est, mares è dextris & in dextris esse, fœminas è sinistris & in sinistris esse, *ὅτι ἄλογον*, habet in sua lingua, quod videtur mihi humilior, quam conveniat promissis demonstrationibus. Reverà enim, licet negari non debeat, animal esse distinctum in dextrum & sinistrum; quamvis refutari non possit experientia, quam Medici habent de consensu inter dextra & dextra, inter sinistra & sinistra; etiamsi probabilis ratio dari possit, cur dextra sint calidiora sinistris: tamen inde ad distinctum sexum non nisi probabile, atque adeò Topicum ducitur argumentum. Quod verò Gal. 2. in 6. Epid. 44. ad sensum provocat: eo ipso labitur, & sensu opus habet. Nimirum uterus humanus sinus illos non habet, quos fingit. Propterea simpliciter, & sine ambagibus accepto Gal. sententiam, initio cap. hujus dictam. *τὸ μὲν ἀπλέρτερον ἐν τῇ κινήσει, ἢ τὸ πλεώτερον ἄρρεν γίνεται. τὸ δὲ ἀπλέρτερον καὶ πλεώτερον κινήσει, τὸ καὶ τὸ θερμὸν καὶ ψυχρὸν αἰσθησέτω. δυνάτως αὐτὸς αἰτιάται, καὶ ὡς μία ἀρχὴ τῶν τῶν ἀπαιτῶν μέρους αἰσθησέτω, h. e. quod imperfectius est in motu, fœmina sit, quod perfectius, mas. Quod ceterum aliud semen imperfectius, aliud perfectius movetur, causam quis dederit merito inæqualitatem caloris & frigoris, & ad hanc unam omnia particularia revulerit. At verò dicere, quando calor sit prævaliturus; & an ille calor ex certis sit partibus: putem ἀνθρώπινον ὑπερβαίνειν σύνοσον, à mente humana capi non posse. Quin ergò cum Gal. dicimus, *τοῦτο ὁ δημιουργὸς ἡμῶν ἐβελήθη* *ἡμεῶν, hoc voluit conditor nostri fieri, l. 15. c. 1.* Id quoq; ab Hippocrate rectè.] Loca habes in Digressione de corporis duplicitate, ad extremum lib. II. ut jam indicavi.*

1004. *Quæ ab Hipp. dicta sunt.*] 6. Epid. 4. t. 27. apud Galen. t. 24. apud Vallesium, quem cum Galeno conjunges. Eundem locum affert 2. Sem. 5. ubi quid hallucinatus fuerit Interpretes, cognoscet ex Foëbio in *ἡράγ*.

Verum, ne quis heic hallucinetur.] Quia Galen. dixerat, partes dextras esse fortiores sinistris; & verò ea in re ἀμφι-

λογία est: exponit illam, ne quis decipiatur. Pars, (inquit,) fortis dicitur vel debilis, aut respectu totius naturæ humanæ, seu totius speciei, aut respectu individui alicujus. Respectu totius, semper cor est calidius hepate, caro nervis, dextra omnia sinistris, atque ita dexter testiculus sinistro. At respectu Socratis aut Platonis, cor potest dici frigidum, atque adeo vel omnes, vel quædam sinistrae partes possunt esse calidiores dextris, itaque testis sinister fortior esse dextro. Sed unde est vitium illud individuale: *ἀρρώστημά τι ἐν τῇ πρώτῃ συμπίσει ὑπερβαίνει, morbus quidam in prima conformatione sese obicit*, sive is à patre sit, sive à matre, qui per totam vitam hominem comitatur. Quod verò heic mihi dicendum sit, Pars fortis dicitur aut debilis, etiam respectu seu comparatione partium inter se. Cor enim cum sit omnium fortissimum, quod fontem caloris in se habet: prout unaquæque aut longius ab illo abest, aut minus apta est recipiendo calori influenti: ita magis, minus fortis est; magis, minus debilis. Hinc cutis, quæ & longissimè abest à fonte, parumque sanguinis habet, & verò subinde pulsatur ab externis injurijs, partium omnium debilissima censetur, 3. Temp. 3. Caus. morb. 6. 3. Facult. natur. 13. Quæ causa est, cur ferè luat peccata viscerum, omnis generis excrementa (quamdiu pollent facultate expultrice) ad illam deponentium. Dicitur tandem pars fortis aut debilis, ex eventu aliquo. Nam quæ pars semel gravi aliquo morbo laboravit, ejus temperies (in hac enim essentia cujusque consistit) ita labefactatur, ut nunquam cum reliquis contendere possit. Ita, quæ naturaliter excrementa vacuant, cum natura semel vel spontè, vel extrinsecus irritata, eò abjecit etiam aliarum partium fordes, præter naturam collectas, ita debilitantur, ut postea facile sint obnoxia morbis. Exemplo sit juvenis colicus, cui affectus factus est rheumaticus usu scammonij, 12. Meth. 7. Exemplo sint fœminæ quædam, quibus omnis corporis illuvies ad uterum convertitur. In his cum methodus medendi jubeat, non esse ducenda excre-

excrementa ad locum affectum: quid agunt vulgares Practici? Apud hos cum major sit ratio cautelæ, Ne quid videantur prætermisisse, aphorismus ille non habet locum. Ita enim loquentes audivi ipsemet. O Methodicos ἀμεσοῦδες!

Quin etiam cum dexter ven.] Vide supra lib. 5. cap. 6. Notandus venit locus propter illos, qui Galeno inobservatum esse dicunt, Venam spermaticam dextram aliquando etiam ab emulgente dextrâ esse. Et quod ijdem dicunt, tum spermaticam sinistram ex cavæ trunco esse: neq; heic, neq; alibi apud Gal. legi.

1006. *Siquidem fieri aliquando potest.*] Jam dixi de hac Gal. exceptione: nunc illud addo. Fieri quidem posse, ut uterus frigidus ita alteret semen masculum, ut masculus gigni non possit, fœmina possit. Fieri autem non posse, ut uterus calidus ita exaugeat tepiditatem seminis masculi, ut loco fœminæ gignatur mas. Ita enim fœmina accederet ad τὸ δραστήον, ad vim effectivam maris, quam Gal. illi ademit, ceu audivimus. Nec me movet diutina mora fœtus in utero. Intra enim 40. dies, (ut jam bis dixi,) fit, quod fieri debet.

CAP. VIII.

Porro, quid cause sit.] Explicatis duabus posterioribus constitutionibus, tandem Galen. accedit ad illam, quam primo loco proposuerat, Per quæ vasa fiat ille consensus inter mammas & uterum? Referens autem se ad lib. 7. c. ult. quâ de vasis mammarijs descendentibus, docet, Jungi illa cum vasis quibusdam ascendentibus (Epigastri-cæ ramos appellant Anatomici) è quibus, postquam præ copiâ quasi exundarint, sanguinem sursùm ad mammas adigat tumor ventris. Et hic est consensus ab omnibus, quos ego vidi, receptus, solo Laurentio excepto, quem videre est 1. Anat. quæst. 14. Hunc autem quomodo conciliet cum alijs Bauhinus, cognosse possunt, qui volunt ex 1. Theatr. 8.

1007. *Lac menstruo germanum esse ait Hipp.*] Si indicare voluit illum locum, quem J. Alexandrinus in Notis habet, & ex

eo fortè Costæus in Marginalibus 2. Epid. 3. ferè sub finem, oportet illo seculo longè alius fuerit verborum ordo, aliisque sensus. Si enim voles, quod Gal. vult, τῶν Ἰπιμυϊῶν ἀδελφὰ τὰ γάλακτα: colliges singula verba ex singulis penè lineis. Adcò distracta sunt illa, & interposita subindè multa; quæ aliò tendunt! An ergò; non verba (fuisse hoc usitatum veteribus; si mihi non credis, crede Casaubono in Athenæum lib. 3. cap. 33.) sed sensum spectavit Gal., & sermonem universalem applicuit negotio peculiari? Ita enim dici poterit indicasse, vel illa 3. Fract. 35. πῖλαχῆ ἡ δελφισσὶ τὰ ἔπρεα τῶν ἐπίροισιν, (sepè alia alijs confratrata sunt, ut sic dicam, vel illa 3. Artic. 100. πῖλαχῆ ἢ ἄλλα κτ' τὸ σῶμα τῶν αὐτῶν ἀδελφίσιας ἐχθ, multa etiam alia in corpore eiusmodi fraternitates seu communiones habent. Notum enim est ex Comm. Gal., vocare Hipp. ἀδελφότητας ἢ ἀδελφίσιας, κωνωνίας ἢ συγγρηίας τῶν μορίων, communicationes & cognationes membrorum. A membris autem ad humores, membris proprios, tura frequensque via est. Vide Foësium in ἀδελφεία παρήμαλα κη: ἡ δελφισσὶ ἢ ἰατρὸς. Cæterum, si de affinitate lactis cum sanguine menstruo 30 videre voles loca doctorum plurima, adi Hieronymum Accorambonum, in tract. de Lacte.

Vnde Hipp. dicebat.] 5. Aph. 39.

Quomodo verò rursus.] Ib. Aph. 52.

Sed hæc quidem omnia.] Conclusio generalis hæctenus dictorum, simul & excusatio, cur prolixior fuerit.

CAP. IX.

Cæterum, cur cum usu partium.] Ex 1008. plicatâ causâ consensus, usuq; de quibus cap. 4. dicere cœperat; itemque differentiâ inrer utrumque sexum; nec non, cur modò hic sexus, modò ille existat: redit ad causam voluptatis, quam cap. 3. dereliquerat. Nimirum, aliud est dicere de re ipsa, aliud de causa rei. Hæc cum duplex sit, 1. & principalis, quæ pendet à voluntate creatoris. 2. & minus principalis, quæ in materiâ est, instrumentisque, in id à creatore institutis: illius paucis tantum meminit, hanc iterum quintuplicem facit.

Insana autem cupiditas.] *ὀσπρώδης Πηχυ-
μία* est aliquid amplius, quam vel *stimulativa*, vel *Insana cupiditas*, de quo cer-
tum te faciet Erasmus in Proverbio,
Oestro percitus. Utitur hoc loquen-
di modo in eodem negotio Plato in Ti-
mæi extremo. τῶν μὲν ἀνδρῶν τὸ πλεῖστον αἰ-
δοῖαν φύσιν, ἀπίστους τε καὶ αὐτοκρατές γεροντός,
εἶον ζῶον ἀνηπάκτων ἔργων, δι' Πηχυμίας οἰ-
σπρώδης Πηχυμίας κεραιῶν, *vis virorum gene-
ratrix immorigera est, & sui iuris, non secus
ac animal quoddam irrationale, imperium sibi
arrogans per cupiditatem quandam impetuo-
sam.* Liquet ex his verbis, Platonem
non voluisse, quod illi imponunt qui-
dam, penem etiam esse animal, ut u-
terus. Comparat enim tantum cum a-
nimali.

Diximus ante.] c. 2.

1009. *Non ob id tantum, quod Dij.]* In men-
tione causæ principalissimæ videtur ite-
rum suggillare Moysen, sacrasque lite-
ras nostras, ut supra lib. II. cap. 14. Non,
(inquit,) si Dij voluerunt, nobis insitam
esse cupiditatē Venereorum magnam,
subitò illa adfuit: sed necesse habue-
runt instrumenta ei rei idonea, mate-
riamque facere.

Arteria enim & vena.] In explica-
tione causæ instrumentalis, resumit id,
quod cap. 7. docuerat de ortu vasorum
spermatiorum sinistrorum ex sinistris
emulgentibus, & ait, Præterquam,
quod ea res facit ad foeminae generatio-
nem, facit etiam ad stimulum quen-
dam partibus ingenerandum. Cum
enim renes trahant humores aqueos
quidem, sed acres tamen: sinistra illa
vasa rapiunt inde acre aliquid, quod
stimulum præstat. Et hæc est prima
causa voluptatis, quam negant Vesa-
lius lib. 5. cap. 13. Columbus lib. 6. & lib.
II. c. 13.

Committuntur autem hec fines.] Athoc
modo sinistra tantum habebunt stimu-
lum? Responder, immò & dextra ha-
bent: quia vasa dextra cum sinistris per
αἰσθητικὴν junguntur. Hoc ita se habe-
re in utero, observatum est à nostris A-
natomicis, præcipuè Falloppio in Obs. 5
His addere oportet, quæ mox repetit
ex cap. 7. ubi dicebatur, Vasa dextra
esse aliquando etiam ab emulgentibus.
Cur hoc? Ad augendum stimulum dex-

trarum. Cæterum, mirificum lufum
naturæ circa vasa hæc non melius & la-
tius cognoveris, quam ex Eustachio, in
dōctissimo de rerum structurâ libello.
Hoc, de quo res est, vidit Vesalius etiam
l. 3. c. 9. l. 5. c. 13.

Quod si parva quadam.] Si parva licet
componere magnis, (inquit,) in stimu-
lo, de quo loquimur, fit penè tale quid,
quale in scabie. Quemadmodum enim
inhâc, ubi acres humores incaluerunt,
qui ob conceptum calorem per poros
cutis exire gestiunt, cogunt volentes
nolentes nos morigerari illis, cutimque
fricare: ita heic. Accidit autem magis,
minus, prout cibus utimur magis, minus
acribus. Ut enim ex Aristot. discimus
I. Gener. 20. à cibus quibusdam acribus
feminis fit magna copia. Consequen-
ter, voluptas frequentior & major.
Non possum non meminisse heic joci-
ferij, qui in pago proximo ante paucos
annos accidit. Pater senex & scabio-
sus diligenter dehortabatur filiam pe-
tulcam, omitteret porrò ista. Quid sit?
Captatâ occasione hypocaustum illa
egregiè calefacit, patremque jubet af-
fidere fornaci. Ibi cum miser fricaret
se, incipit nequam filia dehortari senem
à frictione, mentione doloris, qui secu-
turus esset. Tum ille: Vellem, si pos-
sem. Excipit hæc: Et ego vellem, si pos-
sem.

Quando igitur non modo.] Secunda
& tertia causa voluptatis. Tantò, (in-
quit,) in Venere major est voluptas,
quàm in scabie, quod in Venere, præ-
ter humorum acrimoniam, aliæ causæ
duæ sunt. 1. est, spiritus calidus &
multus, ab imaginatione excitatus,
confertim exire gestiens. 2. est sen-
sibilitas harum partium major, quàm
cutis. Anigitur τὸ ἴδιον ἔχουσαν, pro-
priam & eximiam, quod his partibus in
sensu tribuit Gal. I. Symp. caus. 6. con-
sistit tantum in gradu excellentiore?
Ait enim heic esse πολὺ αἰσθητικώτερον, lon-
gè sensibiliora.

Accedit autem eò aliud.] Quarta cau-
sa. Ad Veneris stimulum facit etiam
humor in parastatis, (ut distinctè lo-
quar, in prostatitis,) glandulosis conten-
tus. Verum, de hoc amplius se dictu-
rum ait c. 11.

Ipsum

Ipsum autem semen.] Quinta causa, quæ tamen non est simplex, sed ex reliquis ferè compacta; semen ipsum. Hoc enim dum cum spiritu multo exire vult, a credine suâ partes valdè sensiles percellit, itaque facit ἀμήχανον ὑπερβολῶν τῆς ἡδονῆς, immensum illum, inestimabilem & inimitabilem voluptatis excessum. Hac usus occasione, relictis partibus feminificis, de semine incipit agere. Eam telam orditur sub finem hujus cap., deducens per

CAP. X. & XI.

1012. additâ subinde ipsarum partium, à quibus sit, explicatione. Heic, ut etiam in principio cap. 10. quæ sit substantia feminis utriusque, docet. τὸ σπέρμα, inquit, πνεῦμα ἔστι, καὶ οἷον ἀφρώδες, h. e. semen est spirituosum & spirituosum quid. Hoc ita esse, probat collatione factâ cum alijs duobus humoribus, substantiæ viscositate, quemadmodum etiam colore non valdè dissimilibus, blennâ, (inquam,) quæ ex capite destillat, & pituitâ, quæ in culinâ nostrâ generatur. Semen, (inquit,) si in proprium locum incidat, benè habet, & fit principium generationis animalis: sin in alienum, subito fit mole, quam erat, minus, exspirante quippe spiritu vitali (ita enim se explicat) qui faciebat illud turgescere, itaque relinquitur tantùm viscosa humiditas. Et hoc est, quod antea vocârat *Exsiccari*, ut rectissimè ait J. Alexandrinus. At blenna & pituita diutissimè manent in ea quantitate, in qua fuerant ejectæ, & non, nisi post moram 1013. satis longam, siccantur. Hispenè genera docet Aristot. 2. Generat. 2. nisi quod, (meo iudicio,) longè explicatiora sunt. ἀλλὰ πάντες τὰς αἰτίας, inquit, καὶ τὸ σπέρμα ἔστωθεν μὲν ἐξέρχεται σπέρρον καὶ λευκόν, ἀπὸ τῆς ἐντὸς θερμότητος πλεονέχον θερμόν· ἐξεληθόντ' ὅ, ἔταν δόσιν ὁμοίη τὸ θερμόν, ἔστω ψυχθῆν, ὑγρὸν γίνεται καὶ μέλαιον, *Propter causas ibi explicatas, semen ex animali quidem prodit crassum, albumq., à calore cordis multum possidens calorem. At ubi egressum est, calidumq., exspiraverit, humidum sit & nigrum.* Discant hinc nostri homines, ne porrò vim generatricem adscribant soli hepatis. Nam,

Gal. ipso iudice, μερὸν ἐστὶ τὸ ζωτικὸν πνεῦμα, plenum est vitali spiritu. Is autem è corde est. Habeo de amicis, D. Petrum Pawium; Anatomicum Batavum, secuisse anno 1598. cadaver senis suspensi, qui venas quidem spermaticas circa initium habebat bifidas, arteriam autem spermaticam non nisi unam; ex medio trunco ortam; decuplo majorem vulgaribus duabus; rectâ in parastatas desinentem. Hic cum annum ageret sexagesimum septimum, tam erat fœcundus, ut uxorem relinqueret gravidam cum 12. liberis. Fœcunditatis causam referebat Pawius ad arteriæ magnitudinem. Rectissimè. Nam & in vulgus fœminarum Belgarum nota est observatio, eos, qui latos habent humeros, gignere fœtus grandes, ut Forestus scribit 28. Observ. 70. Cur? quia ijdem calidissimum habent cor.

Causa verò etiam generationis.] Post 1014. substantiam, docet modum generationis utriusque feminis, quem reperit lib. 16. cap. 10. Materia, (vult dicere,) seu sanguis, ex vena cava & arteria magna à vasis spermaticis captus, fertur deorsum ad ὠδὸν αἰτίαν κροσειδῆς, Herophilo dictos, in quibus alteratur, & aliqualem feminis naturam acquirit. Inde transfertur in testes, qui, quoniam in masculis majores & calidiores sunt, in fœminis minores & frigidiores: in illis quidem perfectiùs, εἰς πλεονέχον τὸ ζῶν ἡνέσιν, ad animalis procreationem, elaboratur, in fœminis imperfectiùs. Ego heic illud noto, quod Galen. feminis masculi perfectionem tendere ait εἰς ἡνέσιν τοῦ ζῶν: fœminei imperfectionem adeò sublevare non audeat. Nam, ut cap. 7. dixit, semen masculum habet ἀρχικὴν κινητικὴν, semen fœmineum non habet (ita enim planissimè licet concludere) ἀλλὰ σωματικὴν ἢ αὐτῶν, sed confert aliquid semini masculino. Hoc *Aliquid* cum J. Alexandrinus omninò vellet esse γόνιμον, ait: Imperfectiùs in fœminis elaboratur, sed ita ut maneat γόνιμον. Non enim quidem in video illi glossam, miror magis non tacuisse, maximè, quia τὸ γόνιμον explicat de alimonia, quam masculino præstet fœmineum. Reverà, non apud Aristotelem tantùm, sed & Galen.

τὸ γόνιμον εἶναι, *fecundum esse*, prorsus idem est cum τὸ ἔχειν δύναμιν ἢ δυνάμει κινήσεως ἢ δραστηρίω, *habere vim aut principium motivum seu factivum*, ut ex cap. 7. dicto uberrimè probari potest. Quin heic quoque ait, semen fœmineum non habere ζεῖται ὁμοίαν, *usum similem* masculino, quod non habeat δύναμιν ὁμοίαν, *facultatem similem*. Facultas igitur masculi cum sit δραστηρίη, fœminæ certè non erit. Sunt enim αἰνιδινημήδεα, *sibi invicem opposita*. Verùm de differentia feminis mox.

Diximus.] cap. 9.

In libris de facultatibus naturalibus.] In calce operis.

1015. *Hoc certe loco.*] Post generationis modum explicat ejaculationem utriusq̃. Cum, (inquit,) semen maris deberet in uterum fœminæ mitti, jure à testibus vasa deferentia ad penem deducta sunt, ut illuc per meatum, per quem & urina exit, elabatur, & in agrum naturæ confluat. In fœminis cum deberet in ipsum uterum excerni, applicuit vasa deferentia utero, ut per illa hoc modo introiret. Hæc occasione exponit Gal. differentiam inter vasa deferentia seu ejaculatoria maris & fœminæ, atque ita etiam differentiam utrisque feminis. De vasis ipsis, quia ad historiam pertinet res, non agam: agam autem paucis de femine, propter Laurentium, qui lib. 2. Anatom. quæst. 17. hyperbolicè nimis de illo loquitur. Agam verò cum illo per partes. 1. inquit, Eandem utriusque naturam esse. At Gal. heic ait, Fœmineum esse imperfectius, adeoque usum utriusque non esse similem, quod neque viribus sint similia. Quâ autem in re consistit natura cujusque rei, nisi in his? Si tergiversari volet, Per naturam se intelligere temperamentum, ne sic quidem effugiet. Gal. enim imperfectius & frigidius esse ait. 2. inquit, Eundem colorem habere. Hoc ultrò largior illi: sed addo, ex accidenti adeò communi nihil posse concludi, vel ideò, quia jam audivimus, frigidius esse masculino. 3. inquit, Eundem generationis modum esse. Hoc etiam illi largior: sed oppono iterum Galen., qui hoc suffi-
1016. cere negat. 4. inquit, Vasa eadem

præparantia esse. Nullus dubito, locutum esse de vasis spermaticis, quatenus ex trunco venæ cavæ & arteriæ exfiliunt, & materiam vehunt simul, simul aliquo modo præparant. Quod ipsum libenter illi concedo: sed iterum satis esse nego. 5. inquit, Vasa eadem excoquantia esse. Heic iterum nullus dubito, intellexisse de corpore illo, quod Πιθιδυμίδα, *quasi superestem* (ineptè quidam, *supergerminalem*) vocant Anatomici, & ὠσπιδίους ἀδενειδῆς, *adstites testium glandulosos*, itemque de testibus ipsis. De his ut primo loco dicam, Annon Gal. expressè dixit modò, fœminarum testes esse minores & frigidiores? Quæ si non sufficiunt, videat, quæ idem dicit post pauca, cap. inquam 12. & 14. Quæ si pariter respuit, cognoscat sua ipsius verba lib. 2. cap. 7. Testes muliebres figurâ, situ, magnitudine, substantiâ & structurâ à marium testibus differunt. Si ergò propter eundem usum fecit natura, cur tot modis distinxit? Estne differentia aliqua inter cor, hepar, ventriculum, renes viriles & muliebres? Non est, ajet fortè: quia serviunt eidem rei. Excipiam ego, 1017. Quia inter testes utriusque sexus tot sunt differentiæ, ergò non serviunt uni (exquisitè) rei. De epididymide seu parastatis glandulosis ejusdem sunt verba ibidem. Non habent fœminæ epididymida, aut certè ita exigua, ut ferè oculorum aciem effugiat. Et quæst. sequ. confundens parastatas glandulosos cum variciformibus, neutros ait habere. Hei turpitudinem inconstantia! Non habent, & tamen in illis semen excoquitur? Habent! Et Galen. heic & alibi docet, quanti ad feminis perfectam elaborationem sint momenti isti plexus! Quin ipse docet verbis magnificis eodem lib. cap. 2. & quæst. 14. 6. inquit, Vasa eadem ejaculantia esse. Quomodo? In viris enim desinunt ad virgam, in fœminis ad uteri cornua, an cervicem? desinant, incertum est. Sed sint eadem, desinantque ad cornua: tam est incertum, an ibi ex testibus in uterum sit via, ut sint, qui prorsus negant, inter quos

quos Falloppius est in Observationibus. Sed sit certum : agnoscat ille, quæ scribit Galen. heic de discrimine in utroque sexu, & simul damnet illa, quæ quæst. præced. de organorum omnium identitate garrit. Ego enim jam me absolvo à verbis illis (ut Avicenna vocaret) canticorum, quæ sunt, quemadmodum Scherbius interpretabatur, propria illorum, quos Montembanci aut Cerletani vocant Itali.

1018. *Tum etiam, quod in coitu.*] Propter ejaculationem seminis facit mentionem tensionis membri virilis, quæ tamen ad lib. sequ. cap. 3. pertinet. Facit id autem ideò, ut manifestè doceat ejaculationem, quippe, quæ sine tensione hæc non fit. Hoc probat ex duobus morbis, Epilepsiâ & Gonorrhœa. Cum enim qui per ætatem semen habet, laborat Epilepsiâ, in paroxysmo effluit semen, ob convulsionem seu tensionem genitalium. Ita in gonorrhœâ, cum sit illa à flatibus distendentibus & vasa spermatica comprimentibus, eodem modo effluit semen.

Ipse partium veluti spasmus.] Apud Gellium, (nisi Agellium mavis) lib. 19. cap. 2. hæc sunt verba. Hippocrates, divinâ vir scientiâ, de coitu Venerio ita existimabat, partem esse quandam morbi teterrimi, quem nostri Comitalem dixere. Namque ipsius verba hæc traduntur, *τινὸς σπασμῶν εἶναι μικροῦν ἀπειληθῆναι, coitum esse partem epilepsiam.* Hactenus ego apud Hippocratem hoc non inveni. Quò magis inclino in sententiam Clementis Alexandrini, qui lib. 2. Pædagogici c. 10. Sophistæ Abderitæ, hoc est, Demerito, Hippocratis æquali, tribuit. Ex Gal. verbis his tale quid etiam doceri possit.

1019. *Quin & femina semen.*] Tandem ergò, tandem, promissa apparent, quæ jam bis, cap. scil. 6. & 7. fecerat, docet, inquam, Quis sit usus seminis fœminei? illius, dico, humoris albi, qui in testibus fœminarum est? Nam aliàs apud Aristotelem sanguis menstruus est semen fœminarum. Affert autem quatuor, si jungas illa, quæ docet 1. Sem. 7. 2. Sem. 1. & 4. Pri-

mus est illi communis cum masculo, facere ad auctorem voluptatis in fœminâ. Hac de voluptate jam cap. 9. actum est. Secundus est, præbere masculo alimentum. Tertius, oblinere uterum. Quartus, præbere ortum membranis, fœtum involventibus. Hui, inquis, tantòne promissum hoc hiatu dignum erat Tanto. Quæ causa etiam est, si Dijs placet, omnibus penè Anatomicis, ut tantùm non imàm cum veneratione acceptent. Ego, qui Deum testor, nihil me facere vel ex amore Aristot., vel ex odio Galen., ita planissimè sentio de singulis. Si Aristot. voluit, fœminam omnem, adeoque totum sexum prorsus destitui semine hoc: non assentior illi. Valdè enim quam proba sunt Galen. verba, quæ 2. Sem. 4. super hoc ipso negotio habet. Si, (inquit,) tollere volumus ea, in quibus causa probabilis nos deficit, opus erit, ut & videre nos, & audire, & sentire omninò, & reminisci, & somnia per quietem cernere prorsus negemus, quippe cum in singulis abstrusa causa sit, unde existant. Fœminam, (inquit,) semen habere, sensibus credendum est, non autem ratione labefactanda est veritas rei, quæ exstat, sed perscrutandum, quænam causa sit &c. Hoc nisi fecerimus, jure nobis objecerit Gal., nos in eadem stultitia esse, in quâ quidam (Zenonem nominat. An sanguis, c. 6.) qui motum negabant, quod ignorarent, quomodo motus fieret. Non ita, (ut prudentissimè Gal. ait,) sed servatâ re, causam rei inquirere oportet. Semen ergò habere fœminas, concedo: sed cui bono? Uni & soli illi, quod primo loco propositum est. Reliqua omnia assuuntur, non felicitius, quam si quis ferrum ignitum jungere velit cum frigido, aut, si Horatiano simili magis delectâris, humano capiti cervicem addere equinam. De primo igitur & vero hujus seminis usu quia *ὁμοίησον* habemus Galen., non est cur heic solliciti simus, maxime quia id futurum est alibi: de reliquis verò si probemus, quod dictum est, neque videbimur *φορτικοί, inciviles*, neque verò extra oleas vagari, si modò in memoriâ sunt, quæ

in ipso aditu dicta sunt. De secundo audiamus Gal. h. l. τὸ ἄρρεν, ὡς αὐτὸ ἐγγύπερον τῷ φύσιν ὑπερῶν, ἢ καὶ αἷμα, ἔστι δὲ τὸ τρεφομένον ἴσον ἐκ τῶν ὁμοίων ἀξιοῦν δυνάμενον. Ex his verbis quem sensum exculperit Interpres, cuius est videre. Neque enim nunc inquiri, & satis habeo hoc inde hausisse, semen fœmineum propterea alimentum præbere masculo, quod simile sit masculo, similis ^{1021.} certè, quam sanguis. Loquitur igitur de vera nutritione. Hanc cum obtinere se posse desperârint Galenistæ, negant semen masculum nutriri à fœmineo verâ illâ nutritione: ajunt autem, analogam esse, quatenus diluitur & attemperatur à semine fœmineo, eo ferè modo, quo spiritus afficitur ab aère, quo ipso tamen spiritus nutriri dicimus. At loqui hos contra mentem Gal. heic ²⁰ expressam, cuius manifestum est. Crediderim, Galen. ipsum desperâsse idem, & ideò 2. Sem. 4. ita locutum esse. τὸ θήλειον σπέρμα γίνεσθαι τῷ ἄρρενι ὡσπερ ἕνα οἰκίαν τρεφῶν, ὑγρότερον τε καὶ ψυχρότερον ὑπερῶν, παχυτέραν γὰρ οὐκ καὶ θερμότεραν, Semen fœmineum fieri masculo quasi familiare alimentum, ipsum scilicet fœmineum cum frigidius & humidius sit, masculo, quod crassius & calidius, potest tale quid præstare. Hinc ³⁰ sunt illa Oratoris verba lib. 2. quæst. 17. Semen fœmineum esse quodammodo proprium alimentum masculo, quippe quod & humidius & frigidius sit, possitque crassius, calidiusque fovere, conservare, attemperare, ne tenues vanescat in auras. ὡς μάλα σαφὲς κατὰ γὰρ, ut cum Theognide loquar! Utinam verò tam consentaneè rei ipsi, quam Galeno! Galeno autem in lib. de femine, qui à se ipso planè discedit in hoc loco, quem præ manibus habemus! ^{1022.} Verùm viderint illa, quibus satis est dixisse aliquid pulchrè. Ego ita arguo. Semen masculum à fœmineo non nutritur, neque verâ nutritione, neque analogâ. Non verâ, de quâ Galen. heic, ubi enim est diversitas illa fibrarum, quibus attrahit, quibus retinet, quibus expellit, ut de calore alterante in corpore fluxili non dicam? Et, ut in minimas partes dividi possit, & minimis partis alendæ particulis apponi: quis credat, posse hoc in semibus his ullo modo fieri? Non analogâ, de qua Galen. in de Sem. Cum enim, ipso dicente, fœmineum sit humidius & frigidius masculo: an non corrumpet potius masculum, quam fovebit & conservabit? Dos enim masculi præcipua cum sit, ut (in suo genere) quam calidissimum sit & crassissimum: quis ferat addi illi aliud, quod, cum frigidius sit & dilutius, possit dotem illam pessundare? Certè minus calidum magis calido est frigidum, naturumque est calorem ipsius remittere, non intendere. Hoc nôrunt coqui, lotores, tinctorès, fartores, omnes è vulgo homines, Aquam fervidam affusione aquæ tepidæ ita remitti, ut non amplius ferbeat. Et heic non fiat tale quid? Sed dixi hac de re nuper. Modò libet illud intelligere, an fortè Galen. intelligat τρεφῶν illam, quam per ὑλῶν explicat Aristoteles 1. Gener. 19. quatenus scilicet ex fœmineo fiunt partes quædam? Si hoc, jam dicit passivum quid. At verò cum τὸ γόνιμον, de sententia Galen., (quamvis falsò, ut vidimus) sit δραστήιον ἢ; & ὑλῆ sit παθητικόν ἢ: quomodo non alterum evertit alterum? Sed & quale quale semen fœmineum sit alimentum, est materiale quid & passivum. Hoc enim apud Medicos confessò est, Alimentum notionem esse, vincit. ^{1023.} Hinc pulcrâ rationem texit Accorambo- nus, Notis in Aristot. loc. cit. Quia, (inquit,) omne alimentum est materia rei nutritibilis: ideò semen mulieris, etiam per Galenum, est materia feminis virilis. Hoc si est illud Aliquid, quod toties promissit nobis Galen., mireris, cur tot ambages quæsierit? Si, inquam, consentit Aristoteli in eo, quod semen masculum habeat ἀρχὴν ἢ δυνάμιν κινητικὴν; semen fœmineum non habeat: cur non rem ipsam absque circuitione eloquitur, & cum Aristotele ἀσπρηδῶν clarè fatetur, semen fœmineum habere rationem materiæ? ad minimum, partium spermaticarum, ipsi dictarum? ⁵⁰ Mihi libet heic iterum ostendere vim Adrastæ, quam aliquoties Galenum esse expertum vidimus. Si semen fœmineum est alimentum muscoli, adeoque præbet materiam fœtui: cur 2. Facult. natur.

natur. 3. 1. San. tu. 2. Sem. 5. extr. agnoscit sanguinem menstruum, cui foli & uni rationem subjecti seu materiae dat, ceu semini masculino efficientis? Nimirum, Erat Galeno cum Aristot. certamen de gloria. Extra quod fermentum dum est, sæpè dicit simplicem veritatem. Sed satis, fortè etiam nimis de secundo usu: accedo ad tertium & quartum, quos conjungo, quia video alterum in alterum referri. Si enim quaeram, Quorsum opus est oblivione illa uteri? Respondetur, ut inde fiant involucra foetus. Hoc amplius ostenderit aliquis ex h. l. Cum enim non meminerit oblivionis, meminit tamen membranarum, referendo se ad libb. de Sem., in quibus utrumque docet. Ex hoc ipso loco objecerit aliquis Galen. inconstantiam. Cum enim dicat, τὸ σπέρμα ἔσθ' ὁρῶν τῶν ὑμῶν ἡμέσως δέχων ἔχον, *semen masculinum habere initium generationis membranarum: cur statim dicit, τὸν ἀλλοιωτικὴν χιτῶνα ἡμέσως ἔχειν, tunicam sarciminalem ex semine femineo fieri?* Sed ita est, Locus hic totus est corruptissimus, cujus rei hoc amplum est testimonium. Amplissimum verò, quod heic tribuit femini masculino ortum membranarum, quem in de Semin. soli fœmineo transcribit. Ita verò ibi describit, ut dubitari de mente ipsius non possit, voluisse illum nempè, ex fœmineo fieri membranas, non ex masculino. Quod ipsum scripsisse illum heic quoque, planè evincit, quod ad Lib. de Semin. se refert. Ad rem quod pertinet, perquam lubenter audiverim, 1. Quæ sit tanta hujus oblivionis necessitas, ut propter illam instituerit natura semen fœmineum? Fortassis generatio absque ipsâ fieri non potest. 2. Quæ necessitas sit oblinendi totius uteri? Certè, dictum est mihi cap. 7. ex Hippocr. 2. Epid., Falloppio & Rouffetto, placentam uterinam non adhærere toti utero, sed vel dextræ parti tantum vel sinistra. 3. An nostri homines velint tueri Galen. sententiam, qui illis locis, ubi oblivionem urget, planè describit uterum bovillum aut ovillum? Si negant, ostendant mihi in utero humano ἄποφύσις illas ἐκαστέρως, καὶ τίποτε πινά

κέετα, *processus illos, cornuum instar utrinque protensos.* Certè, tantillum uterum, qualem esse dicunt Anatomici humanum, facilè obleverit adeoque totum impleverit semen masculinum, maximè, quia, subitò post conceptionem, uterus exactissimè clauditur. 4. An membranæ sine oblivione illâ fieri non possint? Certè Aristot. 2. Generat. 4., non valdè refragante Gal. 1. Sem. 4. longè aliam, facilioremque affert rationem. Mihi penè invito excidit illud Philosophi 3. Part. 3. Ὁ ἦτος, τὸ πρὸς ὀνήθης τῶν λόγων λιαν ἐξέταξεν, *siunt Jana sapientes (ita Arnobius libro 1. contra gentes) contradicere rebus stultis, stultitiæ esse maioris.* Et Gal. ipse 1. Artic. 9. τὸ ἐσχάτως ἠλιθία κατὰ φρονέσασιν μάλλον, ἢ ἐλέγχασιν περὶ σήκῃς, *extremè inepta, contemnere potius, quam refutare oportet.* Hujus facti veniam me impetraturum spero ab ijs, qui intelligunt, quantâ cum lascivia Aristoteli, ipsiq̃ adeò veritati oppedant, qui ista pueris inculcant! Quid autem, pueris? Etiam senibus, cum non tantum publicis scriptis mandant perspicuè falsa, sed & perspicuè vera convellere audent.

Demonstravimus, semen intus manere.] 1025.

1. Sem. 3. & 4. operosè profectò nimium? Quod enim Aristot. non negat, quid attinet tam sollicitè probare? Differtissimis certè verbis docet id 7. Hist. 3. γίνεται σημεῖον ἑσσωειληφέναι τῆς γυναικῆς, ὅταν ὀνήθης ἡμέσως μὲν τῶν ὀμῶν ἢ ὀπὸς ἡμέσως, ἀὶ μὴ αὐτὴ λεία πρὸ χειρῆς ἢ ἑσμάται, ἢ ἡλὶ σὺλλὰ μῆσται δὲ ποιοῦται ἡ δ. *Signum, mulieres concepisse, est, si statim à societate uterius sit siccus. Quod si labia uteri sint levia, non potest concipere. Desluit enim.* Item, quid ais, ὁ πῆπον? Procul dubio suggeris duo illa verba ex 2. Generat. 3. ἀλάστεται καὶ πνόμεσται? Ad quæ quid dici debeat, itemque quem sensum totus locus habeat, quia dixi non ita pridem, non est cur actum agam. Hoc tantum demiror, quomodo explicatio illa Galenica quadret ad verba Aristot., ab ipso met Gal. ib. allata: Non oportet quaerere, an semper exeat, neque an constitutæ formæ pars sit? Quemadmodum enim coagulum, quod lac cogit, mutat quidem ipsum, at pars concreti lactis non est: ita semen. Quæron., Coagu-

lum dissolviturne & flatuatur, perinde ut ipse semen dissolvi & flatuari scribit? Non puto, dicere posse quenquam, nisi extremè impudens esse velit cum *κερομύζοις* quibusdam, ut Cercidam Jambographum vocasse homines vacui cerebri, auctor est Gal. 6. Meth. 3.

1026. *Quemadmodum dixit Hipp.*] Locum affert Gal. 2. Sem. 1. ex l. de Nat. pueri, bis, si genitura ab utrisque, &c. Locus 10 alius est de Genit. t. 7. apud Marinellum.

Præterea, idem semen.] Hoc in libb. de Sem. non est. Quamobrem modò dixi, locum hunc esse corruptum.

Ipsum enim amplius coquitur.] An tacita est responsio ad objectionem. Non est adeò simile, quia frigidius & humidius? Coquitur, (inquit,) ut fiat simile. An hoc etiam modo voluit vitare in- 20 commodum, quod impendet, Semen frigidius obrundet calidius?

Porro qui humor n illis.] Heic ex Anatomica historia videtur monendum esse, vitandæ confusionis ergò. Inter partes genitivas primæ omnium sunt venæ & arteriæ utrinque duæ, quas vasa spermatica, aut (melius) præparantia (subintellige, semen) vocant: hæc desinunt in *σπιδιδυμίδα*, corpus illud varicosum & capreolare, quod testes undiquaque ambit, & ab Herophilo, (teste Galen. multis locis,) *σπιδιδυμίδα κερσοειδής*, *adstes varicosus*, dicitur, aut, quia factum videtur esse ex pluribus varicibus, seu capreolis, *σπιδιδυμίδα κερσοειδής*, *adstes varicosi*: his, quasi sæpè quâdam, includuntur testes: his iterum, aut potius *σπιδιδυμίδα* dictis continua sunt vasa deferentia, seu ejaculantia: quæ quia in 40 extremitate sua desinunt etiam in varices quosdam, alij non minus heic, quam ibi *σπιδιδυμίδα κερσοειδής* collocant, meliores appellant vesiculas, in quibus humor quidam oleaginosus & flavescens

1027. conspicitur: tandem est corpus quoddam glandulosum, testibus non dissimile, (quamobrem testes minores vocavit Varolius) quod *σπιδιδυμίδα ἀδενοειδής* η̄ *σπιδιδυμίδα ἀδενοειδής* Herophilus 50 olim, nostri distinctionis ergò, *σπιδιδυμίδα ἀδενοειδής*, *prostites glandulosos* nominant. Et hi jam adjacent collo vesicæ, ut, non minus quam vesica, in communem

meatum se exonerare possint. Hæc in viris evidentissima sunt, & hoc se ordine consequuntur: in scæminis obscuriora, præsertim posteriora. Manifesta sunt vasa præparantia: non minus manifesti *σπιδιδυμίδα κερσοειδής*, quamvis minus insignes, neque ita intorti: manifesti etiam testes: manifesta quin etiam vasa deferentia, sed conformatione multum variantia, quemadmodum etiam præparantia. Ut enim hæc in viris tota dilatantur in *σπιδιδυμίδα κερσοειδής*: ita in scæminis altera pars tantum (quæ causa est exilitatis) altera rectà ad uterum abit. Ut deferentia in viris tota desinunt in vesicas, inque *σπιδιδυμίδα ἀδενοειδής*: ita in scæminis hæc quoque bifurcantur, & pars in uteri cornua (sed dilatatum, tubæ in modum: credo, ut proportionem respondeat vesiculis) desinit, pars per uteri latera descendit usque ad collum, seu os, ubi desinit in *σπιδιδυμίδα ἀδενοειδής* adeò exiles, ut visum multorum (Galen. heic & 2. Sem. 6. Inter Recentiores Piccolli hominus 3. Præl. 8. & Bauhinus 1. Theat. 36.) effugiant, præsertim in virginibus. Heic consensus est omnium, In viris 1028. unius & ejusdem generis, usque esse se humorem illum, qui & in *σπιδιδυμίδα* & in *σπιδιδυμίδα* continetur, adeoque perfectissimum esse, qui in *σπιδιδυμίδα*, postquam tot alterationes in tot partibus subijt: uno verbo, semen illud esse prolificum, quod natura intendit. Quando igitur Natura, quantum potest, studiosa est unitatis; & vero eadem in scæminis spermatica vasa pariter ad communem semini & urinæ meatum deduxit: an non licebit nobis dicere, semen scæmineum, quemadmodum in prostaticis glandulosis virorum est perfectissimum, ita in scæminarum quoque? quemadmodum in viris per communem jam dictum meatum elabitur, ita in scæminis quoque? Viderunt priorem difficultatem illi, qui negant, semen scæmineum effundi in cornua, aut (quod idem est in utero humano) in cavitatem uteri: sed in cervicem. Qua ipsa in cervicem effusione cum mederi vellent alteri difficultati, turpiter se dederunt. Cum enim prostaticæ, (ipsismet faten-

fatentibus,) sint infra os uteri, sub cer-
vice (quæ verba ipsorum sunt) quo mo-
do in os ferri potest semen? maximè,
quia latio fit cum violentia, (cum spi-
ritu quippe,) antorsum? Viderunt &
illi, qui ajunt, semen, dum conceptus
fit, effundi in uterum per cornua: at
postquam factus est, in gravidis per pro-
statas elabi in sinum pudoris. Verùm,
hi multò turpius se dant. Si enim hac
potest exire semen, quid prohibet,
quo minus hæc exeat eo tempore, quo
conceptus fit? Si fieri potest, habeo,
quod volo. Tergiversantur fortè ex
h. l. Gal., Cornua habent vim trahen-
di semen suum: ideo illac quidem ad-
mittitur semen, hac dimittitur. Pul-
crè? Cur ergò in gravidis non habent
vim trahendi? Neque enim si os ute-
ri clausum est, clausum etiam est fora-
men, quod in rubam Falloppianam
hiat. Viderunt illi quoque, qui, ut
defungerentur molestijs illis, negârunt
præcisè, fœminas habere prostatas.
Atque hi omnium turpissimi sunt, cum
sensibus fidem esse habendam, non
concedunt. Multò verò etiam tur-
piores, quod, ubi commodum illis, re-
sumunt prostatas, & magnificè prædi-
cant. Ego verò miratus sum non se-
mel, Cur horum nemo usus fuerit
demonstratione (sic vocat) Galen. 2.
Sem. 6. seu ult. ubi negat, semen esse
in prostatis. Si enim esset, (inquit,)
castrata animalia ad excretionem il-
lius stimulantur. At non fit: non
enim appetunt Venerem. Et videri
possit res plana. Quomodo enim in
prostatis castratorum potest esse se-
men, cum testes illis sint adempti, & va-
sa pleraque omnia? Tu vide de hac
demonstratione Vesalium lib. 5. cap. 13.
de re ipsa, quæ mox afferentur. Sed
ut parumper regamus turpitudinè,
videtur voluisse Galen., in prostatis
non castratorum esse humorem qui-
dem aliquem: veruntamen, qui se-
men dici non possit. Hoc docuerit
aliquis ex his verbis, Fœmina, cum
masculo frigidior sit, in concoctum
adeò in parastatis glandulosis humo-
rem hunc habet, ut nihil ad proles ge-
nerationem conferat: ideo jure ef-
funditur, suo jam functus officio, at-

trahitur autem in uterum alius, ma-
rium humor. Hoc si de fœminis so-
lis dictum est, ut videtur, non possit ul-
lus Peripateticus commodius quid-
quam dicere. Sed enim aliter res ha-
bet, ut ex contextu patet. Distin-
guens enim semen marium, ab hu-
more in prostatis marium contento;
itemque semen fœmineum ab humo-
re in prostatis fœminarum contento:
docet, semen marium recipi in ute-
rum per os ipsius; semen fœminarum
per cornua uteri; humorem, in prosta-
tis masculis contentum, coitis tem-
pore unà cum semine masculo in ute-
rum recipi, esseque ut specie simili-
mum, ita usu planè eundem cum semi-
ne fœmineo; humorem, in prostatis
fœmineis contentum, effundi foràs.

Hæc ibi: quæ, si Galen. sunt, ut qui-
dem Codices Latini præferunt, jure
accuses illum ineptiarum. At quia in
Græcis non sunt, habebò tantisper pro
nothis, usque dum fide melioris Exem-
plaris stabiliantur. Interim, in quan-
tis tenebris versentur omnes ij, qui
deserto Naturæ genio, Aristotele, a-
lia effugia quærunt, vel hinc manife-
stum fit! Ego enim ad pensum redi-
ens, illud repeto, Natura in utroque
sexu perfectissimum semen in prosta-
tis habet, hujus, quod virile est, est
σπέρμα illud γόνιμον, quod, Gal. ipso in-
dice, habet in se δυνάμιν δρατικῶν ἢ κινή-
τικῶν; quod fœmineum est, σπέρμα πικρὸν
ἀφροδίσιον ἐπιχειρῶν σωσόν, ἢ δὲ πικρὸν
ὁμιλίαν, & excitat ad Veneream consuetu-
dinem, & in ipso actu delectat, ut Galen.
heic loquitur. Et hoc est, quod συμ-
βάλλει τὸ θήλειον σπέρμα τῇ τῷ ζῴῳ γυνήσιν
conferit semen fœmineum ad generationem
animalis, ἵνα ἢ δὲ ὁρμήσῃ καὶ σπέρμα ἀφροδίσιον τὸ
θήλυ, ἔσθ' ὁμοίωτον τῷ ἀρρενὶ τὸν αἰχένα τῶν
μητρῶν αἰσπεύσῃ, χρεῖαν ἔσθ' ὁμοίωτον παρ-
εστῆ, ut enim fœmina quoque, creatur ad coi-
tum, osque uteri in congressu cum mare, ad
recipiendum semen pateat, usum habet non
exiguum, inquit Gal. principio cap. Et
licet idem comminiscatur etiam alios
hujus seminis usus: hic tamen illi po-
tissimus est. Ait enim 2. Sem. 1. si reliqua
omnia non possent nobis persuadere,
fœminam habere semen, τὸ ἐπιχειρῶν τὸ
θήλυ σπέρμα ἀφροδίσιον, δυνάμιν ἐν τοῖς μέλεσιν ἔχει,

quod *ſæmina incitatur ad libidinem, maximè omnium perſuadere nobis debebat.* Sed bene habet, quod ad hanc rem, de qua non ita pridem: Semen habent mulieres omninò. Jam autem illud quærimus, Cui bono habeant? Quæ præter incitamentum ad Venerem afferri ſolent, jam ablegavimus: ut confirmandus reſtet hic uſus ſolus, in quo Galenum conſentire Peripateticis, ſcimus. Perfectio, (dixi,) ſeminis maſculi, apud Gal. etiam conſiſtit in eo, ut ſit *δραſτικὸν ἢ κινητικὸν, æctivum ſeu motivum*: perfectio ſeminis ſæminei conſiſtit in eo, ut ſit *ἐπεγερτικὸν πρὸς τὰ ἀφροδιſια, incentivum ad Venerca.* Quemadmodum autem nihil obſtat, quo minus ſemen maſculum etiam habeat τὸ ἐπεγερτικὸν illud, immò habere, certum, & Gal. conſeſſum eſt: ita nulla neceſſitas eſt, ſi ſemen ſæmineum habet hoc, ut habeat etiam illud. Oppono enim id, quod Galeno acceptiſſimum eſt, ſæmina eſt frigidior, quam ut percoquere poſſit ſemen ad illum gradum, qui *ζόνιμα* eſt. Ut igitur mammae duos habent uſus apud Ariſt., ceu dictum eſt mihi in calce lib 7., communem utriq̄ue ſexui, & proprium ſæmineo: ita ſemen duos habet uſus, communem & proprium. Quare, ut dici non poteſt mammae ſunt fruſtrà in viris, quia explent tantum communem uſum: ita ſemen ſæmineum non eſt fruſtrà, ſi, ultra communem uſum, non habet privatam aliquem. Hoc, ut cenſeo, volebat Athenæus, quem Galen. in de Sem. l. c. reprehendit, *ὡς περ τῶν ἀρρεσιν οἱ ὑπὸ τῷ ἔτῳ καὶ τῶν θήλεισι τὰ ἀφροδιſιακὰ ἀκίνητα μέρη, ut maribus mammae, ſic ſæminis partes ſeminales ſunt facta ad analogiam quandam.* Conſiſtit autem analogia in eo, in quo dixi. At ita, (inquies,) ſemen ſæmineum effundetur foràs? Reſ, ne abſurda quidem, nedum falſa. Hoc enim viſum fuit Herophilo, ſummo olim Anatomico, ut ſcribit Gal. iterum in de Sem. l. c. Hoc viſum fuit Sorano apud Oribaſium l. 24. Coll. c. 31. qui ait, eà de re ſibi dictum eſſe in l. de ſemine. Hoc viſum fuit Hipponi, de quo idem Gal. in Hiſt. philoſoph., qui dixit, Habere ſæminas ſemen, quod tamen ad conformationem fœtus non cōducatur, cum extrà feratur. Hoc docet primùm Anatomia, Proſtatas eſſe extra uteri cer-

vicem. Quod ſi urgere voles tubam Falloppij, quæ ſemen in cornua deferret: afferam tibi auctoritatem, non Falloppij, quem fortè negligis, ſed Veſalij, qui ait, Certo certius eſſe vas deferens cum teſtibus non communicare. Docet deinde experientia, in viduis habitata, de quibus Gal. in eodem de Sem., nec non 6. Loc. aff. 5. Quod ſi viduæ foràs emittunt, cur aliæ non item? Nec me movet, quod Gal. ait, In uterum fuiſſe prius excretum ſemen, & ex utero foràs. Si enim proſtata cum paraſtatis, teſtibusque ſunt contigui: ſi, quod Gal. ait, mares concumbentes ſentiunt circa penem effuſum ſæminæ humorem: quæ certitudo eſt (ut hoc tantum dicam) in illà affirmatione? Neq; verò effugies, ſi cum Gal. diſtinxeris inter ſemen ſæmineum in teſtibus factum, & humorem in proſtatis: ego enim jam dixi cauſam, cur ſemen ſit id, quod in proſtatis. Immo, ſi gravidæ excernunt humorem per proſtatas; is autem, ipſiſmet dicentibus, eſt ſemen, atque ita excernunt ſemen foràs: quæ tanta eſt *ζυγομαχία* (quæ voculâ Gal. heic utitur) dicere, in alijs quoq̄ue fieri? & fieri, non ex utero, ſed ex proſtatis? Credo, quosdam, intra ſe convictos, ideò dixiſſe, etiam gravidas recipere ſemen per cornua, iterumque per os emittere, nihil læſo fœtu, quod is ſit alligatus. Verum, hi non intelligunt, quantis conceptum (primis certè menſibus) deſtinent periculis? Sed fatiſ eſt: Gal. ipſe dat nobis hoc, humorem, in proſtatis muliebribus contentum, *ἐκ χειρὸς εἰς ἐπιθελικὸν πόρον, effundi in meatum urinarium.* Is autem omninò ſemen eſt, ſi modò eidem rei facti ſunt proſtatae muliebres & viriles. Ubi illud addo, fieri idipſum non in omnibus. Quin quædam ſine voluptate ullâ concipiunt, quâ de re adire tibi licet Accorambonum, Notis in 1. Gen. 370. Ex his omnibus apparet, quantis totum negotium ſit circumfuſum probabilitatibus, & quod illæ ferè inclinent in ſententiam Peripateticorum.

[*Non dubitant.*] Et cur dubitent, cum ſemen contineant perfectiſſimum, adeoque promptuarium ſint ſeminis, alteri quippe teſtes, die Ladung / ut quidam è præceptoribus jocabatur?

[*At qui & ſpadonibus.*] Hoc planè in-

fringit

fringit ferream illam 2. sem. 6. demon-
strationem, quod spadones non in-
citantur ad Venerea. Quid autem?
Est illa assertio cōtra publicam famam.

At pol ego, inquit illa apud Afrum in
Funucho, A. 4. h. 3. *amatores audieram
esse mulierum eos maximos, sed nihil potesse.*

Et Turcæ, non solum testibus capiunt
spadones suos, sed toto cole. Alioquin
simplicibus eunuchis se parum tutò
mulieres suas putant committere,
quod eis superet, quo delectare pos-
sunt, quamvis ad generandum non
sint pares. Verba hæc sunt Busbequij,
Epistol. 3. Rem ipsam docet Scaliger
quoque Ex. 175. n. 2. qui negat semen
habere. At Albertus Magnus semen ha-
bere scribit, ut ex aliorum quoque fide
docui. Gen. hom. 18. Apud Philostratum
lib. 1. legeris bellam historiam Eu-
nuchi cujusdam regij, in adulterio de-
prehensi. Quando igitur semen ha-
bent, cur quærimus, quâ ratione dele-
ctentur? sed verum sit, quod dixi suprà,
spadones semen non habere: quomo-
do delectantur & delectant? imò, quid
suadet illis talia? Docet id Aristot. 1.
Gen. 20. & Accorambonus ibid. Volu-
ptatem excitar, non feminis emissio, sed
spiritus, qui facit titillationem. Hoc pa-
tet (inquit Arist.) ex pueris, qui nondum
semen emittere possunt, sunt tamen
propè illam ætatem, ut emittant: &
ex ijs viris, qui semen non habent.
Non minus enim delectantur, quam ijs,
qui habent.

1035. *Tanquam enim viscositatem quandam.*

Meminerat Galen. effugij sui, quod de
humore, in prostaticis utriusque sexûs
contento, vulgaverat, ne cogere-
tur videlicet fateri semen esse, illudque ef-
fundi, non in uterum, sed in sinum pu-
doris: ideò assumit, pertenditque, se-
men non esse, neque usum seminis
habere, licet interim parum sibi con-
stet de masculo, ut prædixi. Ait au-
tem, usum humoris in prostaticis utrius-
que sexûs non esse alium, quam, quem
glandulæ habent illæ, quarum l. 13. c. 8.
l. 11. cap. 10. l. 7. cap. 13. & alibi mentio.
Hoc ut obtineat, necesse habet hos
ἀδύνας, glandulas, alijs glandulis similes
faciat, in eo, quod semper, & non
tantum irritatæ, ut glandulæ tes-
tum, profundant humorem suum.

Ideò docet, in utroque sexu semper &
extra concubitum, dimittere aliquid in
meatum urinarium, quo quasi oleo lu-
bricet illum, & ab acrimoniâ urinæ de-
fendat: in ipso autem concubitu, hu-
morem masculum quidem cum femi-
ne in uterum recipi, quamvis semini
masculo imparem, scemineum autem
effluere, ut aliàs, sed hac differentiâ,
quod tum sensum sui faciat, alio tem-
pore non faciat. Hæc si Galen. sunt, ut
videntur esse, indigna reverà sunt tan-
to viro, uno verbo, inepta, ut nuper di-
xi. Semen enim in prostaticis masculis
est perfectissimum, per continuatio-
nem quippe instrumentorum eò per-
latum. Et hoc absque irritamento nun-
quam effluit. Semen in prostaticis mu-
liebrib. est semen, pro ratione sexûs et-
iam perfectum, idque propter analogiam,
quæ est inter partes genitivas utrius-
que sexûs, & hoc ipsum non effluit
voluntario. Meatus autem urinarius
non magis indiget tutelâ aliquâ tali,
quam porus biliaris, in duodenum de-
finens.

Demonstravimus existisse.] Ut jam di-
xi l. 13. cap. 8. & alibi. Ego jam lib. 11.
cap. 10. locum hunc inspexi, cum dixi,
per glandulas linguæ videri intelligere
Galen. non tonsillas, sed glandulosum
ipsius corpus, quemadmodum per
glandulas laryngis, tonsillas, quarum a-
liàs in hoc opere non exstat mentio, ni-
si fortè l. 16. cap. 6. Vide Bauhinum 3.
Theat. 90.

At nunc nuper quidam.] Conatur
Galen. probare usum humoris sui o-
leaginosi historia quadam. Erat qui-
dam, (inquit) qui mejere non poterat,
nisi postquam plurimum urinæ colle-
gerat. Hic quia gracilis erat, præser-
tim circa has partes, videbatur laborare
inopia humoris hujus: ideo necesse
esse, ut meatus urinarius humectare-
tur à multa urina. Conjecturam
non fuisse vanam, ostendit curatio,
inquit. Postquam enim totum cor-
pus alimentis boni succi refeci, si-
mulque penem, partesque vicinas hu-
mectavi oleosis unguentis, redijt a-
ctio naturalis. Ego censuerim, *ἀδύνας*
είας, (ut sic dicam) illam fuisse simpli-
citer à siccitate, tum habitus univer-
si, tum illarum partium. Quâ sub-

E e

larâ per humectationem, partim substantificam, partim medicamentorum, redire potuit acumen sensûs, quamvis nullus ex prostaticis humor influerit. Idem iudicem de illo, qui ex nimia Venere simile quid pateretur.

1037. *Et præter hæc adhuc cornuum.*] Absolutâ generatione, pariterque usu feminis utriusque sexûs, redit Galen. ad partes ipsas spermaticas. Hæc de utero duo docet, 1. De cornibus ipsius, 2. De musculis. De cornibus hoc iterum monendum est, siquidem obtinere volumus, de utero humano locutum esse Galen. cornua esse intelligenda, quæ (ut Diocles comparabat, de Anatom. uteri 3.) τῶν Φυσιολογῶν, primum erumpentibus sint similia. Quam explicationem si non tolerant illa, quæ ait, πρὸς λαγόνους ἀνανεύκηναι ἄνω, καὶ κατὰ βραχὺ γινώσκοντα ἐνὸς τε λαγόνου οἰσ ἀκροβῶν ἐνὰ πέρατα, sursum ire ad illa, & sensim facta angustiora, desinere in fines angustissimos: non habeo, quod dicam aliud, quam id, quod cap. 4. ex Hænero dixi. Tum verò haud facillè conveniet ipsis appellatio Ἐσμάχου, si modò rectè descripsit idem l. 4. cap. 1. Tantò minus, quod ori uteri idem tribuit nomen Ἐσμάχου. Quidquid sit, habent cornua uteri humani, de sententia Galen. eum usum, quem habent cornua uteri vaccini, aut aliis, qui verè cornua fert, recipiendi (inquam) semen. Quam ob causam docet 2. sem. 1. tam manifestum habere foramen, ut specillum admittant. Huic per cornua feminis admisioni quantum sit tribuendum, intelligere est ex superioribus, 4° fortè uberius ex libb. de Generatione hominis, si Deus voluerit me illos dare.

In ijs, quæ de facultatibus.] In genere de omnibus partibus l. 1. cap. 13. & seq. in specie de utero lib. 3. capit. 3.

1038. *Sic enim Herophilus.*] Notetur ob auctorem nominis. Δίδυμος enim aliàs apud Græcos duplex est. Miror autem, an Herophilus id quoque de progressu cornuum humani uteri scripserit, quæ Galen. scribit! Bicornem certè vidit Sylvius in Appendice Itagoges Anatomica. Vidit & Joan. Bau-

hinus, ut monet Casparus frater in Appendice de partu cæsareo Rousseti. An in talem quoque incidit Galen. & ij, quos sequitur? Vide tale quid de hepatis lobis l. 4. c. 8.

Insunt autem & ei corpora musculoſa.] De musculis uteri (κρεμασῆρες, suspensorii vocantur,) cautè loquitur, quod non tam musculi sint, quàm ligamenta. Sciendum autem est, vitandæ confusionis ergò, duplicia esse uteri ligamenta, ut quidem Bauhinus distinguit 1. Theat. 38. alia superiora, alia inferiora. Superiora sunt membranæ illæ, alis vesperilionum assimilata, quibus mediantibus alligatur uterus ossibus ilij. Hos inter musculos habet Columbus l. 5. cap. 25. Vesalius, alij. Sunt, qui cornua uteri appellant. Sunt, qui cremasteras, simpliciter, non addito alio, quo se explicent. De his Galen. non loquitur: loquetur autem mox cap. ult. Inferiora sunt processus illi, ut Columbus vocat l. 11. cap. 16. qui proportionè respondent cremasteribus testium in viris, de quibus Galen. agit his verbis. Quare & hæc cremasteres vocantur, 1039. quemadmodum etiam cornua, ab ijs præcipuè, qui Galen. ita defendere volunt, scripsisse, non de alio, quam humano utero. De his quæ scribit Columbus, & ex hoc (nisi fallor) Bauhinus l. c. velim considerent illi, qui semen fœmineum tantùm non ultra dignitatem masculi evehunt. Et hæc quidem omnia ad ligamenta superiora pertinent: de inferioribus monet Riolanus 5. Sch. Anatom. 6. esse continua cum membranâ carnosâ femoris, quò fiat, ut gravidæ primis mensibus quærantur de femorum interiorum dolore.

Quocirca, quod ad hoc pertinet.] Conclusio, in quâ simul confirmat, quod cap. 6. de similitudine partium genitalium in utroque sexu dixit, simul transit ad comparationem partium illarum in utroque sexu, quam persequitur

C A P. XII. & XIII.

Quod si alias quidem ipsorum.] In hoc negotio laudat primum Naturam; Quod

Quod nullibi quidquam fecerit, vel majus, vel minus, quam conveniebat uniuscujusque partis actionibus: deinde adgrediens rem ipsam, aliquot instituit comparationes. 1. Testium, vasorumque spermaticorum utriusque sexus; quod ad magnitudinem. 2. Vasorum, quod ad longitudinem. 3. Testium, quod ad positum. Mox, & 4. Digressus ab homine, comparat vasa spermatica hominum cum alijs animalibus. 5. Ad hominem regressus, securitatem vasorum inter se. 6. Vasa genitalia cum alijs partibus. 7. Nervos partium genitalium cum nervis aliarum partium.

1041. *Quod namque testiculos.*] Primum. Comparatio testium, vasorumque spermaticorum maris & foeminae inter se, quoad magnitudinem. At autem, se id quidem, quod testes maris, vasaque spermatica sint majora, *ἐμπροσθεν, antea*, monuisse, cap. 10. innuens: quod autem testes foeminarum, vasaque spermatica sint minora, & uteri cornua propterea sursum redacta, dictum sibi esse *ἐν τῷδε τῷ λόγῳ*: Id intelligo, se modò & in vestigio id docuisse, indicans, ni fallor, id, quod in fine cap. 11. allatum est, quodque mo- 30
nui ego, quam difficulter utero humano accommodari possit! Hinc apparet hallucinatio Interpretis, qui illud, *ἐν τῷδε τῷ λόγῳ*, vertit, *in hoc libro*: quasi τὸ ἐμπροσθεν ad alium pertineat librum. Ego heic aurem vello Laurentio, illis que omnibus, qui partes genitales utriusque sexus tam sibi similes esse dicunt, quam sit ovum ovo! Agnoscant hinc, se ijs armis, quae pro Ga- 40
len. expediunt, non inire gratiam, quam sperant. Quin naturae ipsi inimicos esse. Si enim illa nihil facit frustra, cur variavit haec in foeminis? Hoc amplius intelligetur ex sequentibus.

1042. *Cum enim testes utrinque.*] Secundum. Comparatio, quae pertinet ad longitudinem & breviterem vasorum spermaticorum. In maribus, (inquit) 50
non tantum majora fuerunt multis partibus, sed & per ambages multas circumducta, inque se varicum modo contorta, ut seminis concoctio

esset felicior. In foeminis contra, non tantum minora fuerunt, sed & brevi tantum itinere deorsum ducta usque ad testes. Haec apud Galen. leges, oratione explicata longè prolixiore & ad persuadendum aptiore. Cui ego addo hoc. Quia sensui non respondet; quod ait; τῶν φύσιν ἀναλεινάσαιον μὴ ἀνὰ τὰς κερκίδας τῶν ὑπεράων; ἐξ ἧς τῆς ὀρχέων ἀνῆξαι, naturam, uteri cornua sursum protendentem, ad testes usque adduxisse: fieri ob impeditum iter seminis ad cornua uteri. Nam, quod vas à testibus muliebribus ad uterum deducunt Vesalius, Valverda, alij: id non tantum negat Fallopius, sed & longè aliam ejus descriptionem affert. Quam cum figurae Vesalianae addant Platerus, Bauhinus, alij: non faciunt tamen illam cum testibus continuam. Ut, siquidem in testibus muliebribus fit semen (quod idem negat Fallopius) necesse sit, ascendere iterum in vasa spermatica, à quibus in tubam Falloppij derivetur. Hanc sententiam si probavit Bauhinus, ut probavit 1043
fig. 1. & 2. tab. 26. lib. 1. miror, quomodo probare possit Laurentij sententiam & figuram, in posteriore editione, quae in folio, (quod dicunt,) prodijt, p. 201. & 270? Si enim alterutra est vera, altera erit falsa. Ego verò de Laurentio duo etiam miror 1. cur dicat, se meatum, qui à cornibus uteri deorsum ad cervicem fertur, descripsisse primum, cum Galen. capit. praeced. clarissimis verbis descripserit. 2. Cur tam facilis sit in illa admittenda distinctione, quae aliam foemini viam monstrat in gravidis! Ego enim repeto, quod supra urfi, si hac ire potest semen in gravidis, cur non it etiam in non gravidis? Certè, hunc locum contingit penis, non autem illum.

Ob eas igitur causas.] Tertium. Comparatio, quae facit ad positum testium. In viris, (docet) testes fuisse locatos extra abdomen, cum ob alia, tum ad parandum vasis spermaticis longum & tortuosum iter. In foeminae contra fuisse intra abdomen, utrinque ad latera uteri, quod vasa spermatica non indigeant tam lon-

go itinere. Audite, viri amici, & considerate, cur non indiguerint.

1044. *Quod autem & magnitudini.*] Quartum. Ubi ante omnia illud moneo, Librarios videri commisisse errorem, ponendo ἀντὶ τῆς θέσεως, *situs*, & μέγεθος, propter has causas. 1. Jam non de magnitudine (de hac enim actum est,) sed de situ agere debet. 2. Ipse mox accommodans orationem, ait, situm testium, qui in piscibus, &c. 3. Claudens orationem, de situ hæc sufficiant, inquit. 4. Post testium positum debuit agere de positu vasorum spermaticorum. Est autem comparatio primi ortus vasorum spermaticorum in homine cum alijs animalibus, præcipuè avibus & piscibus, à quibus causam petit, cur in homine non tam altum habeant initium? Homo, (inquit,) si longitudinem spinæ compares cum piscibus, avibus, uno verbo, omnibus alijs animalibus, spinam habet omnium brevissimam. Vasa itaque spermatica statim sub diaphragmate orta, non habent inter tam prolixum, & per consequens, semen in illis gignitur non tam copiosum. Non enim debebat esse πολύσπερμα, *multi seminis*, (inquit) more reliquorum animalium. Interim (addit) testes habet satis magnos, quò fit, ut semen optimè elaboretur. Sed quæ est ratio differentia hujus? πολύσπερμα, quæ eadem πολύτιμη, habent ἑξαίρετον ἰσχυρισμὸν, *subitum impetum*, ut Aristotel. loquitur 1. Gen. 4. A homo debebat esse σωφρονέστερον, *temperantior & quietior*. Ideò testes etiam ipsius tam longè sunt abducti, ut ibidem doceret idem. Tu vide, an non Galen. accedat ad sensum Aristotel. qui 2. Gener. 4. docet, locum, è quo omnibus semen it, esse ὑπὸ τὸ διάφραγμα, *sub diaphragmate*? ἀρχὴ γὰρ τῆς φύσεως ἢ καρδία, *cor enim est principium nature*, addit. Vide etiam an non eatenus accedat, quatenus calidiora, ideoque libidinofiora ait animalia illa, quæ testes habent intus? Vide si plura vis, Piccolhominum 3. Præl. 2.

1045. *De magnitudine autem vasorum.*] Quintum. Huic præmittitur ἀνάσ-

Φαλαίωσις περὶ τῆς ἐπινακτικῆς ἢ ἐπ' ἀνάσπωσης. (sic Aristotel. vocat 3. Hist. 1. 1. Gener. 4. & 6.) *de ræursu seu reduplicatione* vasorum spermaticorum in maribus: Sed mox instituitur comparatio securitatis eorundem vasorum in utroque sexu. Consistit autem securitas, in maribus quidem in vulgò dictis peritonæi productionibus: in fœminis autem, in pelvi illâ, quam os sacrum cum contiguis facere, dictum est. Productiones peritonæi describit heic fistulâ illâ, per quam vasa spermatica elabuntur ad testes, & per eandem remeant ad locum illum, ubi prostata glandulosa sunt, & initium penis. Cæterum, quæ sint illa tria vasorum genera, quæ ait in hoc πρώτῳ *meatu* ferri, equidem nescio, nisi admiseris explicationem, quæ ex sequentibus petitur. Nimirum, ferri per illum extra abdomen, venas, arterias, nervos. Hoc si voluit Galen. Oedipo opus habet. Pariter nescio, quid sibi velit, cum vasa testes nutrientia distinguit à spermaticis, vel ideò, quia mox docebit, tam magna esse vasa spermatica, ut materiam vehere possint, non feminis tantum, sed & nutritionis. An lacuna quædam heic est, ut ferè in toto hoc libro? Certè, quisquis ille fuit, qui editionem horum librorum adornavit Lugduni anno 1550. idem suspicatur. An potius tale quid factum est, quale in fine lib. 4. de vasis intestina nutrientibus? Prorsus ita puto. Pelvis, quam μεγάλῳ ὀστέῳ ψαλλίδα, *magnum osseum fornicem* vocat, constituitur, (ut dixi) ab osse sacro, ejusque appendicibus. Quod enim heic quoque dicendum est, error est, tam in Græcis, quam in Latinis, cum ὑποφύσεις scribunt, ἀντὶ τῆς ἰσχυρίσεως. Interim non nego, os sacrum, propriè dictum, habere ὑποφύσεις *processus*: at cum hi soli non constituent pelvim, non potest etiam de illis accipi. Notandum, quod compositionem horum ossium vocat θαῦμα, *miraculum*. Revera enim talis est, præcipuè in sequiore sexu, de quo vide Bauhinum 1. Theat. 38.

Etenim si in Anatomijs consideraveris.] 1046. Sextum.

Sextum. A securitate vasorum spermaticorum descendit ad magnitudinem & numerum illorum, comparatam cum aliarum partium vasis. Et magna & duplicia (has duas voces repetit infra l. 16. cap. 10. de arterijs solis agens.) debuerant esse, inquit, quia non solum nutritione indigebant partes illæ, sed & materiâ, pro faciendo semine. Et quoniam, præter partes, semen conficientes, aliæ sunt, generationi itidem servientes, ut uterus in foeminis, sinusque pudoris, virga in viris: docet simul, undenam illæ partes habeant vasa? Ex ramis scilicet hypogastrijs, hodiè dictis. De uteri vasis in specie ait 1. in 6. Epid. 2. inter omnes corporis partes, plurima, maximaque esse. Vide Arantium l. de hum. fætu 3.

Paullo ante.] cap. 7.

1047. *Nam & nervorum iugum.*] Septimum. De nervis uteri, virgæque 1. quaerit, Cur non simul cum vasibus spermaticis desuper è lumborum & renum regione sint deducti? Et respondet, non fuisse opus, ut frustra illis crearetur periculum ex itinere tam longo. 2. Docet de magnitudine illorum, medios fuisse inter eos, qui ad hepar, lienem & renes eunt, & eos, qui ad ventriculum. Maximi enim sunt hi, minimi illi. Heic autem neque tanta est necessitas, quanta in ventriculo; major verò omninò, quam in hepate & liene: idèò mediam quoque naturam servant. Reverà autem, si cum membri magnitudine conferantur, sunt minimi, ait ipse Epid. l. c.

Vt antea demonstravimus.] Libro 5. cap. 9.

Nos demonstrasse.] De hepate lib. 4. cap. 13. de liene & renibus, l. 5. c. 10. de ventriculo. l. 4. c. 7.

CAP. XIV.

1048. *Uter autem intestina omnia.*] Hoccaput jure in duo alia secueris, in quorum altero agat de utero, in altero de testibus, vasisque spermaticis. De utero quinque docet. 1. Cur ex

unâ solâ (propriâ) tunicâ sit factus? 2. Cur nihilominus habeat omne fibrarum genus. 3. De membranâ ipsius extimâ, aut potius tunicâ communi agit. 4. De ligamentis ejusdem. 5. De substantia ejus in fætis. De testibus & vasibus spermaticis tria docet. 1. Cur Natura inter vasa spermatica & testes interposuerit mediam tunicâ? 2. Cur illa in foeminis tantâ sit exilis? 3. De musculis testium masculinorum.

Vesicarum quidem corpora.] Primum. Referendo se bis ad l. 5. cap. 12. de uteri tunicâ, docet, unicam fuisse, quod pluribus non esset opus: at vesicæ utriusque, quemadmodum etiam intestinis, duplicem fuisse datam, ut unâ læsâ, altera sit in officio. Vide l. 4. cap. 14.

Sed quoniam non solum.] Secundum. Sed cur hæc tunica tot fibrarum genera est sortita? Quia opus habuit omnibus, rectis ad trahendum semen (& sanguinem) transversis ad expellendum fætum (& sanguinem superfluum in non fætis,) obliquis (quavis illa agant unâ cum reliquis, ut explicare mos est) ad retinendum fætum toto gestationis tempore. Hoc alibi sæpè se docuisse ait, pura lib. 5. cap. 11. & 14. lib. 6. cap. 8. item 3. Fac. nat. 8.

Quæ verò membrana.] Tertium. Præter tunicam suam propriam, more modoque reliquorum abdominis viscerum, habet aliam communem, à peritonæo chatam, cujus usus est regere uterum, & cum vicinis colligare. Vide l. 4. c. 10. & 17.

Quin & alia quadam.] Quartum. Etiam si utero ligamentum præstet tunica hæc communis: habet tamen alia quædam ligamenta (superiora Bauhin. ut c. præc.) veruntamen tam laxa, quam sunt in nullâ aliâ parte, idque propterea, ne utero sint impedimento vel in dilatatione post conceptum, vel in contractione, aut potius confidentiâ in se ipsum post partum. Interim tamen sunt talia, quæ non sinant illum errare, aut sedes alienas occupare. His verbis videtur pungere Hipp. qui lib. de Nat. mul. t.

57. & l. i. de morb. mul. t. 5. 17. 35. & 79. & lib. 2. t. 78. & 82. scribit, uterum varijs corpore partibus allabi, vesicæ urinariæ, intestino recto & colo, ventriculo, hepatis, lieni, diaphragmati, cordi, quin capiti etiam. Medici vocant τῆς ὑστέρας ἀνατροπὴν, παρέγκλισιν, ἀναδρομὴν, uteri conversionem, inclinationem, recursum. Hæc tamen commodâ interpretatione leniri possunt, si dicatur, uterum huc illucve ijsse, prout semen, sanguisve, qui debito tempore exire debebat per uterum, regurgitat modò ad hanc, modò ad illam partem, modò hæc, modò illa causatur symptomata. Adiri potest de hoc negotio Mercatus 2. de Morb. mul. 2. quin Galen. ipse 6. Loc. aff. 5. Non ita leniri possunt, quæ

1050. Plato scribit in Timæi extremo, & laudat Galen. in de Loc. aff. Αἰδ' ἐν τῆς γυναικῶν αὐτῶν μήτρας τε καὶ ὑστέρας λεγόμεναι, ἀλλὰ τὰ τῶν ζῶων ὀπίθουμηνικὸν ἐνὸν τῆς παιδοπίας, ὅταν ἀναρπν, ὡς τὴν ὥραν, χρόνον πολὺν γίγνηται, χαλεπῶς ἀρνακίαν φέρει καὶ πλαναίμενον πάντη κατὰ τὸ σῶμα, τὰς δὲ πιδύμας διεξόδους ἀποφραγμένον, ἀναπνεῖν οὐκ εἴω, εἰς ἀπορίας τε ἀλλὰς τὰς ἐσχάτας ἐμβάλλει, καὶ τὰ λ. Vterus, (vult dicere,) animal est in animali, quod cupit gignere. Quod cum longo tempore (ultra videlicet iustam ætatem) non sit, indignatur, æque fert. Quam etiam ob rem per totum corpus undiquaque oberrans, tum intercluso via spiritu impedit respirationem, tum in difficultates & morbos conijcit feminam plurimos, usque dum acceperit, quod unicum desiderabat. Ex hoc fonte manasse videntur illa, quæ Arææus l. 2. de Caus. acut. 11. scribit, interque alia ait, uterum esse σπλάγγιον ἀγχι τοῦ ζῶου, καὶ ὁμοίον τὴν ζῶον ἐν ζῶῳ, viscus prope modum animatum, & veluti animal in animali. Fortè uterque horum desumfit à Pythagora, quem vocasse uterum animal distinctum, reperio apud Galen. jam aliquoties allato loco de Loc. aff. Verùm hoc Galen. refutat ibidem, aitque, ab imperitiâ Anatomix profectum esse.

1051. Quod verò ad ipsius positionem.] Quintum. Sed antequam id doceat, duo repetit ex superioribus. 1. Quod capit. 2. de situ dixerat, respectu trium ventrium. 2. Quod c. præced. de si-

tu ejusdem inter vesicam & intestinum in imo ventre. Tum verò ait, veluti etiam de Anatom. ut 8. Quò magis extenditur, eò fieri tenuiorem. Hoc ratio illum docuit. Vera enim auctio, secundum omnem dimensionem, non creditur durare ultra ἀκμὴν. Quæ autem postea sunt auctiora, non fieri alio modo, quam quo pueri vesicam subigunt, extenduntque ut scribit 1. Fac. nat. 7. & ib. lib. 2. cap. 3. At sensus hoc refutat, ut constat de Recentiorum observatione, quorum tres tantum adducam. Sylvius in App. Isag. Anatom. Scribit, se uterum mulieris, in puerperio mortuæ, invenisse capitis humani magnitudine, crassitudine pollicari, &c. Arantius l. de fetu hum. capit. 1. ait, Tantum abest, ut gravidæ uterus sit tenuiori substantiâ præditus, ut etiam multò sit crassior, ad duorum penè digitorum profunditatem, &c. Franciscus Mandellus Campana, Chirurgus insignis, secabat Patavij in præsentia multorum, puerperam, post 14. diem extinctam. Hujus uterus æquabat magnitudinem capitis infantis, & secundum omnes partes suas, digitum erat crassus. Hinc augeri potest observatio præceptoris, D. D. Felicis Plateri, quæ est inter Schenkianas tomo secundo lib. 4. numero 112. Videtur verò ita necesse esse, si causam reddere volumus τῶν λοχείων, purgationum puerperialium. Unde enim illa sunt? Certè non stagnant in uteri cavitate, alioquin exciderent simul cum secundinis. Sunt igitur dispersa per spongiosam uteri substantiam, ut Arantius describit, exeuntque, ubi ille à vicinis partibus comprimitur, cooperante nihilominus facultate illius expultrice.

Cur autem Natura.] Postquam Galen. absolvit quinque illa de utero proposita, venit ad tria alia, & primo omnium inquirat in illud, Cur Natura inter vasa spermatica & testes interposuerit Ἰπιδιδυμίδα mediam? Quia substantia vasorum dura non habebat proportionem ad substantiam testium mollem. Hanc autem esse

Natu-

Naturæ consuetudinem, non conjungendi corpora contraria sine medio, dicit se sæpè monstrasse. Exemplum sit, quod l. 8. c. 9. de cerebro docet, ubi Platonem ejus sententia autorem facit.

Cur autem Ἰπιδιδυμίδης.] Alterum quaesitum de corpore varicoso, ut hodie vocare mos est. Cur illud in fœminis adeò est exile, ut vix esse videatur? Quia ipsi etiam fœminarum testes sunt exiles. Sed & non tanta est differentia inter vasa ipsarum spermatica, testesque, ut opus sit multâ curâ in inveniendò corpore medio.

1053. *Nequaquam enim à calore nativo.*] Notent hoc illi, qui differentiam inter testes masculos & fœmineos agnoscere nolunt. Mihi verò magis cordi est, quod de primâ illorum conformatione ait, non fuisse tum à calore nativo inflatos, & quasi fermentatos. Nam quod facit coagulum in lacte, ut suprâ dixi: id penè facit fermentum in malsâ farinacea, docente ipsomet Aristot. 3. Gen. 4. Si igitur per Galen. testes fiunt hoc modo: quidni reliquæ quoque partes? Si ita fiunt omnes partes: quorsum ita con- 30 tendis?

Quod autem testes in mare.] Ultimum de musculis testium masculorum, quos κομασθηρας, *suspensores*, vocamus. Nimirum, sive sint musculi, sive non sint, hoc potius illorum officium est. Quis enim nostrum uti potest illo arbitrio? Duo autem sunt, utrinque unus, de Anatom. musc. 27. licet aliquando geminum habeant prin- 40 cipium.

LIBRI DECIMI

quinti.

CAP. I.

1054. *Cur verò multa adeò.*] Accessurus Galen. à genitalibus utriusque sexui communibus ad penem, qui proprius est maris, 1. affert causam distincti sexûs. 2. De positu penis agit. 3. De substantiâ ejusdem. 4. Dilabitur in commendationem Naturæ, simul-

que admonet, quid in scrutandis ipsius operibus facere nos æquum sit?

In primis quidem.] Primum. Cur animalia perfectiora distincta sunt in mare & fœminam? βέλτιον ἢ, inquit, *melius erat*, ut antè monstratum est, innuens, credo, lib. sup. cap. 6. ubi imperfectionem fœminæ ad perfectionem apprimè facere, dixit. Propterea (addit) hic quidem sexus accipit genitalia commoda εἰς ἔκκρυσιν ἔσπερματι, *ad emissionem seminis*, ille autem εἰς ἰσποδυμίδην, *ad receptionem*. Heic audire velim perlibenter, Cur fuerit melius? Si asequor quidquam superiorum, ideò fuit melius, quia ea animalia eò perfectionis ascenderunt, ut siquidem generatio fieri debet, semen masculum εἰς ἄκρον ἤκη πέλειως, *ad summum caloris gradum (qui quidem in unoquoque requiritur) perveniat*: id verò fieri non poterat, nisi mas esset calidior fœminâ. Rursus, si semen masculum re- 1055. quirat ἕλκω δαψιλῆ, εἰς τε πλὴν πρώτων σπέρματι, εἰς τε πλὴν ἐξ ἡς ἀπύου ἀύξησιν, *materia satis multum, & ad primam constitutionem, & ad omnem deinde auctorem*: profectò fœminam mare frigidiorum esse oportuit, εἰς ὅσον, ἡ ἐπεὶ καὶ κλειροσάλο προφύω, μὴ πῦσιν διώαδου διαφορεῖν, *ne omnem, quem confecit & concoxit sanguinem, discutere possit*. Quid in ipso περιπέτω exaudiri possit melius? Et constans quidem est Galen. in vestigio, quod pertinet ad δύαμιν δρατικὴν ἢ κινήτικὴν, *vim activam seu motivam*, quam soli mari illum transcribere, jam aliquoties intelleximus. Deviat autem in eo, quod nescivit, aut nescire voluit, quorsum apud Aristotel. eat ὁ ὄγκος, *corporatura seminis*. In eo enim profectò parùm Philosophus fuit, cum unum, qua unum in se agere posse, docuit, formam in materiam suam. Immo, ne quidem satis memor fuit sui. Si enim verè dixit Hip. 1. Nat. hum. 5. εἰ ἐν ἡμῶν ὁ ἀνθρώπος, εἰ δὲ πῶς ἂν ἦ λυγρὸν εἰ δὲ γὰρ ἂν ἡμῶν ὅφ' οἷα ἀλγῆσαι ἐν ἑὸν, *si homo esset unum quid, nunquam sanè doleret, non enim esset, à quo doleret, siquidem unum sit*: rectè dicam ego quoque, At semen revera est unum, Ergo semen pati non

potest, nisi ab alio. Atque hinc in aliud absurdum cadit, quod sanguis non sit omnium partium materia. 1056. Immo, est omnium. Et volens nolens fateretur ipse, cum extra campum gloriæ est, ut prædixi. Deviat verò in eo etiam, quod semen fœmineum (humorem illum album in aliquibus proportione respondentem femini masculo in colore) in societatem illius materiæ rapit, non sollicitus interim de centum incommodis, quæ ipsum manent. Reverà autem ita se habet res. Distinctio sexus idè est instituta, ut sit hinc quidem, quod fœcunditatem dare possit, mas: illinc autem, quod materiam fœcundationi subministrare, fœmina. Quam in rem vide elegantem orationem apud Riolanum 20 lib. 5. Sch. Anatom. quæ de distinctione sexus. Idè Aristotel. sapè ait, Marem esse id, quod potest generare in alio: fœminam, quod in se. Marem esse agens: fœminam patiens. Marem dare animam: fœminam corpus. Et quamvis sint ἀντικείμενα, *opposita*, 4. Gener. 3. hoc est, ἑπὶ τὸν ἐστὶ ζῶον, θῆλυ, καὶ ἑτερον ἄρρεν, *aliud animal est fœmina, aliud mas*, ut 30 se explicat 1. Gener. 23. sunt tamen εἶδει τῶντων, *specie idem*, ibidem. Uterque enim est homo. ἐκ τοῦ ὁμοειδῶν, ὁμοειδὲς γίνεσθαι πέφυκε, *ex eiusdem speciei animalibus, idem specie animal gigni solet*, 2. Gen. 8.

1057. *Quòd partes omnes, etiam minima.*] Secundum. Præmissâ satis longâ Naturæ commendatione, quod omnia faciat rectè atque ordine, breviter repetit 40 primùm ea, quæ sup. lib. cap. 3. dixerat de uteri in abdomine situ, deinde ad penem conversus, multis docet, quàm commodum locum sit sortitus? Inprimis autem hoc miratur, quod non semper tensus sit. Ita enim non minus molestus esset, quam si quis extentam manum semper haberet. Verùm hoc attingit substantiam, de quâ ibi,

Quòd si vicissim.] Et hoc tertium est. Si enim tale esse debet pudendum, modò laxum, modò tentum, ex quâ substantiâ formabimus? Ex ve-

nosâ? Nimis illa debilis est. Prætereà, sanguis, quem venæ ferunt, non potest tam celeriter implere, neque tam celeriter iterum diffuere, quam opus est. Ex arteriosâ? Restant eadem incommoda, & præter hæc aliud. Arteriarum motus non est in nostrâ potestate. Cum triplex sit nervorum genus, an non ex illorum aliquo fieri posset? Vix. Propriè enim dicti nervi, qui è cerebro, & spinali medullâ oriuntur, neque cavi sunt, ad sensum, neque sua natura mobiles, prætereà molliores, quam ut tendi possint. Ligamenta satis quidem dura sunt, sed cavitate destituuntur. Tendines, & ob mollitiem, & ob cavitatis inopiam, pariter sunt inepti. Ergone ex carne? Ex glandula? ex osse? ex cartilagine? ex alio quopiam? Non certè, ex ullo vel dictorum, vel non dictorum. Quid ergò, quando nullam invenire nos possumus materiam, huic rei commodam? Proximum est, ut accedamus ad Promethea nostrum (sic supra lib. 10. nuncupavit) videamusque, quo ille modo se expediverit ex his difficultatibus. Quod ubi ex Anatomia didicerimus, & intellexerimus, illum fecisse corpus nervosum, idque cavum, quale in nulla alia corporis parte est: consequens erit, ut admiremur providentiam ipsius, nullatenus verbis pro dignitate extollendam. Vide hac de re Varolium l. 4. cap. 4.

Quæ ab Hipp. nominantur.] Lib. de 1058. Arte hæc sunt verba. Τα νεῦρα, ὅσα ἐν τῇ σαρκὶ μετέωρα, ἀλλὰ πρὸς τῆς ὀστέων, *nervi non illi, qui conspicui sunt in partibus carnosis, sed qui attenti sunt ossibus, ligamenta sunt articularum.* Et 3. Artic. 45. τὰς σπινδαίνας βιάσασθαι, *ligamenta distorqueri* ait. Alioquin supra, sine lib. 11. δεσμὸν, *vinculum* ab Hipp. vocari audivimus, id, quod verè ligamentum est vertebris spinæ. Notum etiam est, & tradidi ego alibi, ligamenta ab eodem Hipp. (quemadmodum etiam Aristotel.) dici νεῦρα, *nervos*, simpliciter, verbigratia 1. Artic. 24.

Quæ Hipp. τίνος τας.] Scribit Galen. 2. Artic. 5. & 3. Fract. 55. illum per τας τίνος τας intelligere τας δόσιδρισεις τῶν μυῶν, *deneruationes musculorum.* Vocabuli quam sit varia significatio, videre est apud Foësiū in Œconomia.

1059. *Hæc sanè opifex nostri.*] Quartum. Post fat longam Naturæ admirationem, tractationi ipsi de substantiâ 10 peni interjectam, admonet eos, οἷς μέλει τῶν ἔργων τῆς φύσεως, *qui delectantur operibus natura*, qui ipsi sunt ὄντως φυσικοί, *verè physici*, quod sit officium illorum? Postquam, (inquit) vides, quâ ratione sit factum aliquid, noli sollicitus esse, ὅπως ἐγένετο, *quæ fieri ita potuerit?* Nam ὅπως ponitur heic pro πῶς, Διαρηματικῶς, *dubitativè*, ut Grammatici loquuntur. Satis enim est, ταῦτ' ὁ μὲν θεμικὸς ἡμῶν ἐβαλεθῆναι χυδαίου, *si placuit superis, quarere plura nefas.*

C A P. II.

DE positione enim pudendorum.] Repetit breviter, quæ de positu & ortu virilis pudendi docuerat. Quia naturæ est ligamentosa, debuit oriri ex ossibus, ut reliqua ligamenta. Et poterat quidem paulò posterius propè anura oriri: at non fuit utile. Non poterat autem paulò antè in abdomine esse: quia nullumibi oshabuisse.

Quod autem neque in sinistris.] Cur in medio positum est adeò exactè, ut neque in sinistra vergat, neque in dextra? Quia de naturâ est 40 partium illarum, quæ conjuge carent, medium locum obtinere. Si enim conjugium sit duarum partium, utraque pars à medio distat æqualiter.

1060. *Diximus antè sapennumero.*] Sensoria, ni fallor, innuit. Quemadmodum enim oculi & aures reverà sunt distincta instrumenta, etiam locis, quod nihil à dextro eat in sinistrum, aut contra: ita lingua & nares non sunt quidem locis distinctæ, ita tamen, ut vasa & musculi sint cuique lateri peculiare &

proprij. Vide lib. ii. cap. 10. & 19.

Dum de hepate ageremus.] Lib. 4. capite 7. ubi dicit, Causam, cur lien non opponatur hepatis secundum rectam lineam, esse, quod non sit æqualis utriusque visceris dignitas. Hæc res valdè juvat explicationem τῆς ἐκμαγείων, quam ibi tradidi, & deducit nos rectâ viâ ad νότον ἡπύρι Aristotelis, quo ipso tribuitur lieni aliqua coctio, quam doceo in Tractat. de liene.

Hæc non amplius pertinent.] Hæc tamen talia sæpè se cogi afferre, (ait infra lib. 17. cap. 1.) ob calumniatorum proterviam. Spectat verò hoc ad primum horum librorum usum, de quo in Prolegomenis. Spectat etiam ad discrimen cognitionis Physicæ & Medicæ. Illa enim querit tantum scientiam rei, & in eâ prorsus acquiescit verbi gratia. Quæ est causa Eclipseos? Quæ est causa Apoplexiæ? Quam facultatem habet absinthium? Quam dum habet, satisfactum est animo ipsius, aut desiderio sciendi naturali. Hæc vult scientiam accommodare usui. Postquam enim didicit causam Apoplexiæ, vult illam amoliri. Postquam novit facultates absinthij, vult illo corroborare ventriculum, deobstruere hepar, &c. Quamobrem omnes questiones, quæ usum illum non attingunt, abijcit, & vocat cum Galen. Logicas, etiam Sophisticas, Verùm alibi hæc.

C A P. III.

Restat autem primum quidem.] Quod 1061. lib. sup. cap. 10. dixerat, in excernendo semine virili, fieri οἷον σπασμὸν, abusivè accepto vocabulo, pro eo, quod est πένος, tensio seu convulsio illa, cum pars in neutram partem flectitur, sed riget: id explicat, & docet, Non esse id à naturâ institutum ob opus ipsum Venereum, sed ob seminis in uterum rectâ ejaculationem. Hanc duo adjuvare, ait, 1. Quod penis exactè ibi est, ubi desinunt vasa deferentia. 2. Quod utrinque musculus est, quorum uterque,

versus suum principium tractus, penem aperit, non secus ac si duabus manibus in diversa traheretur. Heic illud addendum est, cum Galen. duos tantum describit musculos, non ob id negat reliquos, vel duos, quos Columbus & alij habent, vel quatuor, quos in observ. Posth. Posth.

Siquidem ὑποσπασμαδίασι.] Probat, opus esse rectâ seminis ejaculatione, ex affectu præter naturam, qui accidit aliquando, cum frenum penis vocatum non est suo loco, non, inquam, exactè in medio, sed ad latera. Tum enim secum trahens carnem penis, itaque rectitudinem foraminis vitians, facit, ut, cum semen non recto tramite eat, non feratur etiam ἀσπρώς, καὶ ὅτι πύχισσα, *confer-tim & quam celerrimè* in uterum, atque ita sterilitatem inducat. Hanc veram esse causam ostendit ex curatione, ut solet. Freno enim vinculo abscisso, generant tales. Hoc notandum est propter autorem De fin. Medic. Galen. adscriptarum, qui ait, ὑποσπασμαδίασι ἐστὶ πύθισσα, ἐφ' ἧς ἡ βέλαντα ἐφείλκνται. 1. Enim consentio heic H. Stephano in Dict. Medico, πὸ ὑποσπασμαδίασι idem significare quod πὸ ὑποσπασμαδίασι. Tum verò, qui dici potest, πύθισσα, *affectum esse?* Est enim is, qui affectui obnoxius est. 2. Hoc moneo, essentiam affectus consistere quidem in eo, si glans ἐφείλκνται, *alio trahitur, seu obliqua sit*: sed causam mali esse in vinculi malâ conformatione, quam rem tacuit iste. Notandum verè hoc ipsum est propter Paulum, qui lib. 6. cap. 54. docet, Eos dici ὑποσπασμαδίασι, quibus glans non sit perforata parte anteriore, quâ debet, sed inferiore, ὑποκίτωνεν; ut loquitur Aristot. 4. Gener. 4. extr. quamobrem tales non possent mejere, nisi admodum erecto peñe, ut Paulus, aut sedentes, ut Philosophus. Ut enim non nego, posse hos tales etiam ita dici: ita video, curam utriusque mali esse longè quàm diversissimam. Sed quæ est ratio nominis? σπασμαδίασι, ἀπὸ τῆς σπασμαδίας, inter alia, quæ Fœsius explicat, significat, cui evulsi sunt testes, quam

ob causam generare non potest. Huic addita præpositio ὑπο, quæ diminutionem significat, ut in ὑποβίβω, *subalbus*, ὑποχρῶς, *subflavus*, ὑποβρέχω, *subbibō*, alijsque similibus, denotat illum, qui, instar spadonum, generare non potest, etiam si testes habeat illætos. Ejus rei duo sunt dicti modi hæc oratione.

At cum vesica etiam.] Absoluto usu principalium partium genitalium, accedit partim ad abusum penis, sinisque pudoris, partim ad ministrantes duas, præputij, inquam, (& quod præputio in fœminis proportionem respondet) & nymphæ seu clitoridis. Heic prædicat illud, Naturam in viris, cum in propinquo meatus seminalis vesicam haberet; deduxisse eisdem collum per perinæum, usque ad initium penis, atque ita per eundem derivasse excrementum humidum, quod urinam dicimus. In fœminis cum eadem vesica incumberet utero, essetque in propinquo sinus pudoris: derivasse in partes ejus superiores ejusdem excrementi effluvium. De hoc negotio legisti quædam in fine lib. 5. Heic fortè illud dubites, uter meatus usus sit primarius? Respondeo, illum, quem dixi. Aristotel. emer. 1. Gener. 13. ostendit hoc argumento. Meatus hic adest in ijs, quæ urinam non habent. Ergo propter semen à Naturâ est institutus.

Quod verò ad cutis epiphyses.] Heic rursus est error, toties jam indicatus. Non enim appendices sunt, sed processus, seu apophyses. Docetur autem heic usus præputij, labrorumque pudendi muliebris. De præputio qui scit actum esse l. 13. cap. 13. & 14. ille pariter novit, allatos esse illius usus duos, quorum heic iterum meminit. De labris docet eadem, ut pluribus non sit opus.

Quæ prius diximus.] cap. 6.

Cuiusmodi autem pharyngi.] Locutus de usu nymphæ seu clitoridis, tacitè se refert ad lib. II. cap. II. dicitque, factam esse ideò, ut utero sit loco tegumenti, ne facilè refrigeretur. De hæc re longè alia docebit te Fallop. in Ob-

in Obser. Varolius l. 4. cap. 4. Bauh. l. Thea. 40. Schenkus tom. 2. l. 4. Obser. 89. alij. Reverà enim parvus quidam penis est, qui in lascivioribus adeò excrescit, ut alias deletare possint. Vide Leonem Africanum l. 3. Non putaverim autem has dici *τριβάδας*, *frictrices*, *subigatrices*: quin potius illas, quæ *ἔλυθον*, Aristophani, dictum, circumtuebant. Redi ad lib. 1. quâ de *νδρροαίσις*. Has etiam potius, quam qui, quæve manu hymenæum canunt, ut Diogenes Cynicus loquitur apud Galen. 6. Loc. aff. 5. *μαλθακὴς ἢ μαλθακίς*, molles à D. Paulo vocari crediderim. Hujus libidinis inventrix scribitur fuisse Philænis quædam, quâ usâ etiam sit Sappho, poëtria. Porro, quibus locis uirtata est circumcisio fœminarum, ut apud Æthiopes, præcipuè sub Prestigiano (hinc nobis presbyter: aut Preciosus Johannes,) ijs inciditur hæc particula, ut scribit Bellonius 3. observ. 28. Jovius l. 3. sunt, qui putent hanc esse hymenem veterum, sed falluntur. Vide de hoc Riolanum 5. Schol. Anatom. 10.

CAP. IV.

1065. **Q**uæ verò in animante.] Dictum est mihi in argumento libri, posse distinguere in duas partes, in quarum alterâ agatur de ijs, quæ ad fœtum, in alterâ de fœtu ipso. Heic incipit altera illa pars, quæ iterum in duo membra dividi potest, in quorum altero agatur de fœtu ipso, seu de conformatione ipsius in utero, & antequam in lucem edatur, nutritione: in altero de quibusdam, quæ sunt extra fœtum. Horum duo exponit hoc capit. & sequen. 1. De membranis, ipsum involventibus. 2. De vasis, ipsum nutrientibus.

Toti enim ipsi membrana tenuis.] De membranis, fœtum involventibus hæc est Galen. sententia. Tres esse numero, 1. Et immediatè fœtum circumdantem, esse *ἀμνιον* dictam, quæ continet fœtum sudorem. 2. Et huic exteriori instratam, esse *ἀλλαντοιδήν*, *farcinalem*, quæ fœtus urinam habeat. 3. Et ultimam utero ipsi ad-

natam, esse *χορίον*, *secundinam*. De harum ortu quid Galen. dicat, ejusque amici, in ore est omnium: mihi placet Arantij sententia l. de hum. fœtu cap. 10. esse explantationes peritonæi & membranæ carnosæ fœtus, cum quibus scilicet continuæ sunt. Ut enim Aristotel. docet 2. Genes. 4. & 7. cum cor fiat primum omnium, & cor statim emittat venam cavam & arteriam magnam versus uterum, alimentum inde tracturas (non ad *σύσσειν*, sed ad *αὐξήσιν*, hæc enim distinguere oportet.) statim etiam circumdat illis *κέλυφος*, ut ipse loquitur, *putamen*, hoc est membranas illas, quæ venas & arterias umbilicales ambiunt. Ab his explantantur primum membranæ illæ, quæ vel totum fœtum extrinsecus ambiunt, ut cutis & membrana carnosâ, vel ventres tres seorsim, ut peritonæum, pleura, crassa meninx. Deinde, à peritonæo & membranâ carnosâ membranæ illæ, de quibus sermo nobis est. Sed quæ est materia illarum? Quidam ex Aristotel. volunt probare, fieri apud illum quoque ex semine. Scribit enim 2. Genes. 4.

3° *σπιώσι* *ἡ σαμαλάδες*, *ἐκκρίνεται τὸ ὑγρὸν*, *καὶ πρῆσιζονται κύκλω ξηρανομήρων τῶν γηρῶν οἱ ὑμῶνες*, *καὶ ἐξ ἀνάγκης*, *καὶ ἐνεκὰ τινος*. *καὶ γὰρ ξηρανομήρων ἀναγκασίον ξηρανομάται τὰ ἐχθρὰ καὶ ψυχρομήρων*, *καὶ δεῖ μὴ εἶναι ὑγρῶν εἶναι τὸ ζῶον, ἀλλὰ κεχρησμέριον*, cum, (vult docere,) *coit corpulentum, expellitur humidum, & membrana ambiunt, è siccatis partibus terrenis constituta, idque partim ex necessitate, partim finis gratiâ. Necessitas est, quia extrema, tam eorum, quæ calefiunt, quam quæ frigesunt, siccantur necessario. Finis est, quia fœtus non debet natari in humore secreto, sed separatus esse.* Hæc ille: quæ tamen de solo semine explicat ille tantum, qui locum non inspexit. Is manifestè docet, loqui philosophum *περὶ τῆς κνήμας*, hoc est, de eo, quod statim fit ex semine & sanguine materno, proportionem respondens ovo fœcundo, seminibusque plantarum. In hoc igitur fieri tale quid, quale in lacte, cui coagulum infusum est. Tu vide illa, & confer mihi cum illis, quæ supra de li-

1067. militudine inter coagulum, & semen masculinum dixi. Fiunt igitur ex sanguine apud Aristotelem. Ejus rei argumentum est. Rubent omnes à partu. Argumentum alterum est, quod sanguine post partum nutriuntur. Ab hac sententiâ quantum absit Galen. 2. Fac. nat. 3. cum membranas à vi formatrice petit, & post longiusculum tempus fieri docet; quantum etiam eo ipso deroget usui feminis foeminei præcipuo: indicent illi, qui verum sciunt esse Ciceronis illud 2. de Divin. Philosophi non est, arbitror, testibus uti, qui aut casu veri, aut malitiâ falsi esse possunt. Et hæc quidem de origine membranarum dicta sunt: de numero consentio eidem Arantio, in brutis quidem tres esse, in homine autem non nisi duas, quarum alteram, fætui adhærentem, ἀμνιον (licet juxtâ cum ignorantissimis sciam, quid vox significet) voco, alteram verò χορίον. Ex his duabus si quis velit tres facere, aut quatuor, non pugnabo, modo concedatur mihi ex unâ, quæ naturâ duplex est, factas esse duas. At allantoiden tamdiu abesse negabo, quamdiu aliquis mihi ostenderit. Jam 1068. *loculum*. Quamvis enim uterus ipse dici possit τὸ πῶς, χῶρα, χορίον: non potest tamen membrana hæc. 2. Placenta seu Hepar uterinum hodiè dictum, implicari, huic adeoque uno nomine significari utrumque, quemadmodum olim etiam, ut ex paulò post dicendis fiet manifestum. Quibus hoc superaddo. Membranas omnes cum placentâ suâ, dici à obstetricibus, seu mulieribus medicis, ut olim dicebantur, 6. Loc. aff. 5. *die Nachgeburt* / quod in partu secundum naturam sequantur fætum, sæpe cum non minori molestiâ, quàm fætus ipse. Nobis *secundina* dicuntur, cum *secunda* deberent. Græcis enim ὑστρον sunt, autore Galen. 5. Aphor. 49. ubi monet, diligenter esse distinguenda διὰ τῶν ὑστροῶν, *ab utero*. Quoties enim cum circumflexo scribitur, est uterus: quoties cum gravi inpenultimâ, *secunda* seu *secundina*. Sed

quæ ratio nominis? Sum enim Φιλέτουμ. An quia fit ὑστρον, ultimo, post obitam συστασιν, in alterâ (ut quidam ineptè loquuntur) conformatione? Hoc docet sensus, & hoc respondetur Varolio, neganti necessariam ejus generationem. Immo verò est, sed tum primum, cum αὐξήσις incipit, quod est, dum fætus ipse conformatus trahit sibi per vasâ umbilicalia alimentum pro partium auctione. Legas apud Diosc. & alios, non raro vocari totum hoc χορίον.

Matricem totam.] Vide quæ dico c. 7. ex Hipp. & alijs.

In singulis porrò orificijs.] De vasis, post 1069. membranas, sex omninò docet. 1. De origine. 2. De tutelâ. 3. De numero. 4. De insertione. 5. De progressu. 6. De usu. De origine (quod primum est) hoc docet, quemadmodum etiam de Anatom. ut 9. ubi Praxagorę sententiam esse fatetur, non suam. Quot sunt, (inquit) orificia vasorum, in uteri cavitatem hiantium, tot sunt initia vasorum fætûs. In singulis enim uteri orificijs ortæ singulæ venæ & arteriæ aliæ exiguæ, mox colliguntur, factâ unâ ex duabus, & ex hac unâ junctâ iterum alij, quæ pariter ex duabus minoribus facta est, alia, & sic deinceps progrediendo, usque dum ventum sit ad numerum binarium, putâ, ut duæ fiant venæ umbilicales, duæque arteriæ, ceu dicitur. Huic sententiæ, duobus locis propositæ, jure opponit Arantius lib. cit. cap. 7. duos alios locos, quibus 1070. contrarium docet. Nempè 6. Sent. Hipp. 3. Form. fæt. 3. ait, non fieri majora à minoribus, sed potius minorâ à majoribus. Et hoc longè probabilius est. In totâ enim rerum natura prius est id, quod indistinctum est, quia Natura distinguendo procedit, ut loquitur Bonamicus 5. Alim. 23. Opponi etiam potest illud alterum, de quo non ita pridem, Venas, & arterias has fieri ex seminis paterni ἔγκω, aucto, (ut sufficiat) à femine materno. Quare dico, si ex femine, quomodo ex utero? An conciliari potest, Ex femine, tanquam materia, & utero, tanquam efficiente? Tum verò cui bono

bono est vis plastica, quam in femine collocat ipse Gal, non in utero? Id vero quid est, ô fodes, quod tot diversis punctis dat initium? si adest, quod dedit initium, quid est illud, quod colligit in unum, ut tandem fiat vas unum, vel vena vel arteria? Et sensus docet, non esse proportionem inter orificia uteri, & innumeras umbilicalium ramificationes. Unde igitur initium habent illæ, quibus in utero nullæ respondent? Idem sensus docet, vasâ umbilicalia non penetrare se in intimam uteri substantiam, sed adhærere tantum parieti extimo: Quomodo ergo vasâ inde sunt? Mihi dicendum esse videtur ex Arist. 2. Gen. 7. & alibi, cui sententiæ valde quam favet Galen. similitudo utroque loco posteriore. Queadmodum semen, in terram projectum, duo facit germina, alterum deorsum, quod radicem constituit, alterum sursum, quod truncum, quorum utrumque postea ramulos emittit, qui rursus alios, usque dum planta fiat perfecta: ita semen maris, in uterum, tanquam agrum naturæ, coniectum, orditur (sic Galen. loqui audivimus lib. sup. cap. 3.) motus naturales, quod est, attrahit primum sibi sanguinem, ut fiat κύημα, quod modo dixi proportionem respondere ovis & feminibus fecundis. Deinde ex sanguine attracto fabricat sibi cor (hoc enim est punctum illud saliens, quod in ovis triduo incubatis visitur, 6. Hist. 3.) quod cor, quia ratione seminis inclusi & operantis, operari debet ad fabricationem reliquarum partium; non potest id autem sine vasâ, quæ sunt illi instar aquæ ductuû, per quos sanguis it, reditque, statim facit sibi δύο πορὸς φλεβικῆς, venam & arteriam, quæ sunt duo illa germina, quæ Coiter vidit primo die, ut alibi dixi ex eodem. Postea ista vasâ magis magisque finduntur, usque dum corpusculû totû perreptârint, tu putâ, quâ illum esse potest primis 40. diebus, quibus σύστασις fit, de quâ re pariter alibi egi. Tandem verò, cum instat tempus αὐξήσεως, venæ & arteriæ producunt ex se venas & arterias umbilicales, quas è majoribus in minores secant, & has rursus in alias minores, usque dum tot sint, quot possunt sufficere attrahendo alimento analogo. Hæ sunt innume-

ræ illæ ramificationes, per hepar uterinum dispersæ, uteroque aplicitæ propter finem, de quo dixi. Et hæc respondent τοῖς Φαινομένοις.

Colligat autem ea inter se.] Secundum. 1072.

Tutela horum vasorum duplex est, altera à membranis interjectis, altera ab hepate uterino, hodiè dicto. De membranibus profus loquitur, ut supra l. 4. ca. ult. & l. 5. cap. 2. de Mesenterio locutus est. Et est reverà geminum negotium, vel ob id, quia hæc umbilicalium textura præstat fœtui nondum edito alimentum, non minus, quam illa mesaraicarum, edito perfectoque. De hepate uterino ait, esse σαρκίαν γλίχρας, carnes lentas & veluti pingues, quibus medianibus vasâ cum utero nectuntur. Et hoc est, quod Fallop. ait in Obs. Columbus & alii, Naturam uti illo ad stabilienda vasâ. Quin Galen. dudum dixit illis verbis, quæ sunt cap. seq. τὸ χορὸν εἶναι χορὸν Ἰππιδείου τῶν ἀγρίων, locum vasis aptum. Hæc causa fuit (usus, inquâ, communis) ut Laurentius πύγκρωτος appellârit. Licet autem Galen. velit, carnem hanc non esse in omnibus animalibus, sed iis tantum, quæ vehementer moventur, saliuntque ut cervis & capris: experientia tamen docet, esse in omnibus, sed in aliis aliâ figurâ. Mirum autem, non observâsse in homine, cum res sit tam facilis in partibus? In hoc est rotundum, placentæ ad instar: unde etiam quidam nomen illius mutuati sunt. In canibus cinguli modo ambit corpus: quam formam dum appingit Vesalius homini, indicat, non minus se peccare posse, quam Galen., quem tamen multis locis acerbius tractat, quàm decebat. Mireris autem in hoc quoque, cur non considerârnt in partibus? Cæterum, qui dubitant, an Gal. fuerit cognitum hepar hoc? possunt ex his dicere, fuisse omnino. Si satis non est, possunt in subsidium vocare cap. seq. ubi inter truncos vasorum uterinorum, ipsumque uterum, mediam esse ait ῥίζωσιν, radicationem, quæ χορὸν dicatur. Si ne hoc quidem satis est, possunt addere locum ex 1. sem. 7. ubi refutat eos, qui volebant, acetabula Hipp. dicta, esse carnes illas, quæ in quibusdam animalibus circumjectæ sunt orificiis vasorum uterinorum, &c. Vocat autem Hipp. l. de Nat.

pu. has carnes τὸ ἐρυθρὸν καὶ σπογγύλον αἰμαλωπὴς, sanguinem rubrum & rotundum. Quem locum laudans Galen. l. adv. Lycum, cap. 7. vocat αἷμα ἀδιαπλασὸν καὶ μαλακῶ, ὡς ἀπλήσιον αἷμα τὸ ἐρυθρὸν, carnem informem, mollem, grumo sanguinis similem, quam ait πρῶτον τοῦ κινήματ' ἰδίαν διαδέχεται, primam conceptus ideam seu delineationem excipere. Hoc intelligo, non fieri, nisi post σύστασιν, adeoque instrumentum esse τῆς ἀσκήσεως. Hinc rectè docet Varolius 4. Anat. 5., In abortibus 30. aut 40. dierum non esse. Quod verò inde concludere videtur, habere generationem tantum symptomaticam, quod est, fieri, cum fœtus deponit excrementa crassa & fœculenta: non rectè. Arist. nu. 2. Gen. 7. distinguens χορὸν καὶ ὑμένας, Naturam, ait, in his reponere pro fœtu penum quendam alimentis sanguinei. Ex hoc loco pariter intelligitur, Aristoteli quoque notum fuisse hepar hoc, quod alij negarunt. Pariter, quando usus ipsius incipiat? Finitâ (ut dixi) ἀσκήσει, conformatoque toto fœtu. Verum enim verò si hic sensus loci est, sunt quædam ibi transposita, nisi volumus, Aristotelem quoque in numero illorum esse, qui acetabula cum hepate nostro confuderunt. Acetabula enim cum in homine (de ipsius sententiâ 3. Hist. 1.) non sint: dici non potest, quod in illis reponatur alimentum. Sed & legendum esset ἵπτι ταύτας, non ἵπτι τοῦτο. Quomodo cum legisse videatur Gaza, clarum esse potest, oboluisse illi quid mali, sed destitutum fuisse verâ medicinâ. Ita igitur lego, μεταξὺ δὲ τῆς ὑστέρας καὶ τοῦ ἐμβρύου, τὸ χορὸν καὶ αἱ ὑμνῶες εἰσίν. ἵπτι τοῦτο γὰρ (χορὸν) περιεκτιθεται πῶς ἐμβρύοις ἢ φύσις τῶν αἱματικῶν (censendum relinquendo peritioribus hujus linguæ subaudiendane sit, an addenda vox τροφῶν?) τῆς ὑστέρας, ὡς περ εἰς μαστῆς. Reliqua, quæ interjacent, repono sursum, ut & sermo de acetabulis sit integer, & philosophus liberetur à crimine contradictionis confusionisq.

1075. Quatuor enim omninò cum sint vasa.] Tertium. Numerus (inquit) horum vasorum continetur numero quaternario. Duæ enim sunt venæ, & duæ arteriæ. Statim igitur excluditur urachos,

quem alij annumerant, contra etiam Galen. mentem, qui seorsim de illo agit in seq. Litigant heic quoque Anatomici, & duas quidem arterias concedunt, at venam non nisi unam. Non male illi quidem, si res ad infantis umbilicum solum spectet. In hoc enim coire venas, unamque effici, Gal. ait expressè. Interim, duas dici posse, ut Gal. dicit, antequam per umbilici putamen copulentur, non debet petulantius negari. At cur extra umbilicum una tantum est vena, & duæ arteriæ? Quia (inquit) vena debebat ferri sublimis, fortior est facta conjunctione duarum. Arteriæ, quia deorsum feruntur, non habebant opus illâ securitatis ratione. Huic causæ licet alteram addere. Vena uni parti (hepatis) insigi debebat: ideò ex duabus facta est una. Arteriæ, quia ob distantiam cordis ceu dicitur, non poterant illò ire securæ, sectæ fuerunt in duas, & per latera peritonæi deorsum ad arteriæ magnæ sedem in lumbis productæ.

Qui locum medium totius animalis.] Co-1076 lumbus ex Galen., ut censeo, 2. Sent. Hipp. 4. hoc urget contra Aristot., qui ait, cor esse in medio. Verum, distinguere oportet inter medium Geometricum & Arithmeticum. Si de umbilico loquaris, est in medio Arithmetico. Si enim statuas hominem in terram, & jubeas illum extendere brachia & pedes, circulus impositus altero crure umbilico, altero circumit totum hominem. Vitruvius 3. Archit. c. 1. At natura servat potius medium Geometricum, ut patebit ex lib. 16. Hoc autem intuetur illa tantum membra, quæ sunt propter τὸ εἶναι, non autem illa etiam, quæ propter τὸ εἶναι. Illius generis sunt tres ventres vulgò dicti, inter quos thoraci medium locum non potest negare Galen. l. 12. cap. 16. etiam si velit. At cur est medicus? Non dubito, propter cor. Hoc enim cum (de propria ejusdem confessione) sit fons caloris nativi, debuit esse in medio, ut in utramque partem mittere possit calorem suum. Varolius l. 2. c. 1. Quod autem artus sint ad benè vivendum tantum, historiæ testantur. De quibusdam, qui brachiis caruerunt, legeris non inamcenas duas apud Camerarium no-

strum

strū Cent. 1. Succisiv. 37. alias, apud Sca-
lig. in 5. Manilij. De pedibus hanc potes
à me habere. Cum Romæ essem anno,
quo dixi, puellam vidi, quæ præter na-
tes nihil habebat. His tamen in mensâ
pulcrè insidebat, aut, si ita vis, stabat e-
recto reliquo corpore. Quin, ut amplius
mireris, ad sonos Musicos tam bellè
movebat corpus, usâ in eam rem mani-
bus, quasi alis, ut peritam saltatricem
putares. Loquebatur etiam spectatori-
bus, jocabatur, ridebat, omnia faciebat,
quæ integri sunt hominis. An commo-
dius fuerit, si dicamus, aliud esse me-
dium in animali imperfecto, aliud in
perfecto! In hoc cor fiet, in illo umbili-
cus. Cum enim imperfectum nutriatur
aliunde, debuit radix esse in medio A-
rithmetico, ut inde facilius ad extrema
perveniri possit. Virtus enim dispen-
satrix longius abest, in corde scilicet matris,
ideò à partibus nutriendis debet æqua-
li spacio abesse. Is respectus cum desi-
nat, sitq; adeò umbilicus inanè tantum
nomen in animali perfecto, quis am-
plius medium vocet?

1077. *Quod autem neg, venæ.*] Quartum. In-
ferio (ut dicere cœpi) venæ quidem est
in hepar, quæ est *ἡ ἀσφαγὴ*, hiat us ille, He-
rophilo dictus 6. Ex. Anat. 8. *Fissum* ha-
30 ruspicipibus dictum, arteriarum autem in
arteriæ truncum descendente, quæ
lumbis incubat. Utrumq; enim vas de-
buit ferri ad suum principiū, inquit Gal.
Ubi si dixerō, Venam quoq; ferri in cor,
nunquid satis dixerō? Certè, hoc solum
interest, quod vena ramos quosdam im-
mittit in hepar, & postea ulterius it. Si
mavis (& quidem ad hypothesin Galen.
accommodari) quod ex venâ illâ um-
40 bilicari, antequam proficiscatur ad cor,
necesse sit oriri primū venam portæ,
& venam cavam. Horū enim trium va-
sorum coherentiam post D Fabricium
ab Aquapendente, solus & unus verè
docuit præceptor Bauhinus 1. Theat.
tab 34. Quid si negem, Arterias ferri in
cor? Quod si non dicit Gal., ex conse-
quentiâ tamen elicitur. Nimirum, si ve-
na fertur ad principium suum, quod di-
50 cit Gal., ferentur etiam arteriæ. Reverà
autem inferuntur arteriæ magnæ, jam
ex corde ortæ. Quâ obrem propages
potius sunt arteriæ magnæ, quemadmo-
dum vena quoq; umbilicaris est propa-

go venæ cavæ, & portæ. Fiunt enim post
cor, eusq; vasa, nisi sensus fallit & expe-
riëntia, de quâ pronuper Pergit Gal. do-
cere, quomodo Natura providerit se-
curitati utriusque vasis umbilicaris? Ve-
nam, inquit, peritonæo (quod duplex
est) inclusit, vicinisq; corporibus colli-
gavit, atq; ita demum sursum duxit ad
hepar. Arterias, eidem peritonæo inne-
xas, per latera hypochondriorum dedu-
xit, usq; dum arteriæ magnæ inferere
posset. De his illud miratur Gal., cur
Natura non acceptarit viâ breviorē?
Habere enim poterat compendium, si-
quidem ab umbilico rectâ deorsum
mittere voluisset. Non erat (inquit) lo-
cus propter intestina, aliaque ibi collo-
cata viscera. Et si maximè fuisset: cui vi-
sceri tam aptè inferi poterant, quam a-
ptè nunc sunt insertæ peritonæo?

Corporibusq; vicinis colligata.] Si quis 1078.
scrupulosius agere velit, possit ex his
verbis probare, non fuisse Gal. incogni-
tum usum venæ umbilicaris in editis de
quo suprâ l. 6. c. ult., sed præcipuè l. 4. c.
13. Utitur n. voce *συνδεδεµενα*, colligata, vin-
cta invicem.

Ad venarum principium in fœtu.] Mirifi-
ca oratio! Estne aliud principium vaso-
rum umbilicalium, uterus: aliud vaso-
rum in fœtu edito? Absurditati huic
mederi (credo) voluit Laurentius 1. A-
nat. quæst. 39. Aliud, inquit, principium
venarum est *γενέσεως*: uterus: aliud *διουκί-
σεως ἢ πρὶ ζώσεως*, hepar. Vellem hoc verum
esse, non tam in gratiam illius, qui dicit,
quàm illius, pro quo dicitur? At verò
cum verba, seu termini, ut loquimur
in scholis. sint Galeni; Gal. autem, tan-
quam cliens, longè aliter utatur illis:
valdè vereor, ut in vestigio stare possit
patronus. Quâ de re quia actum est mi-
hi fusè satis principio lib. 4. non est cur
modò repetam. Sed sit ita, Uterus, in-
quam, sit principium umbilicaris *γε-
νέσεως*: an non vena portæ erit *ἀπόφυ-
σις* venæ umbilicaris? an non venæ
portæ *ἀπόφυσις* erit vena cava, quod
affirmat Galen. ipse 6. Ex. Anatom. 8?
50 Hoc si ita est, ita argumentabor. Si
per vos, ò viri Galenici, vena alia ab
aliâ oriri potest, ut tamen vel uterus
vel hepar maneat illarum principium
unum: cadet ratio vestra, quam tan-
to cum strepitu urgetis, vena portæ

non attingit cor, ergò ex corde non est. Dicam enim ex concessis à vobis, Vena portæ est ἀπόφυσις venæ cavæ, quæ est à corde. Et ita ego quidem hunc scopulum præternavigo: vos autem quomodo illum? Arteria venosa, quæ reverà est vena, quâ parte attingit hepar? Si diverticulum quæritis, Vena arteriosa, quæ per vos est vena, quâ parte attingit hepar? 1079. Cadit igitur Laurentius, & accidit, quod dicitur, Causa patrociniò, non bona, peior erit. Reverà enim apud Galen. duplex est vasorum origo, altera umbilicalium ex utero, quæ post partum εἰς μηρίδους πινὰς λεπτὰς, οὐδ' ὀλως μὴτέπι χρησίμους τοῖς κυκμῆνοις, in funiculos quosdam tenues, fætui edito nullatenus utiles, degenerant, ut loquitur l. 6. cap. ult. altera reliquorum omnium, venarum, quidem ex hepate, arteriarum autem ex corde. Quâ in re quia Aristoteli suffragatur sensus & experientia, de quâ jam aliquoties; quia eidem astipulatur ratio, de quâ jam: cur tam obstinati sumus? præcipuè, Medici, quorum nihil interest, utrum sit verum? Dictum puta, Et venæ & arteriæ sunt ex corde, fiuntque statim in primâ συστάσει: his tandem adnascuntur, quæ umbilicales vocantur, serviuntque fætui, quamdiu durat αὔξησις in utero. Hinc corrigi potest timiditas Galen. Quemadmodum enim apertè dicit, Venam umbilicalem ferri ad suum principium: ita dicere non audet, Arterias ferri ad cor. At Arist. extra metum est, Non feruntur, inquit, in cor, sed feruntur ex corde tam venæ, quam arteriæ. Toli hinc etiam potest absurditas de duplici principio. Unum enim principium est, ait Aristoteles. Quod dum adferre etiam vult Galen. 6. Sent. Hipp. 8., uterum esse illud unum principium, implicat se iis difficultatibus, è quibus in æternum explicare se non valet.

1080. *Cur igitur non per brevissimam viam.*] Consilium Naturæ non dissimile vide l. 9. cap. 14. de nervis recurrentibus, l. 13. cap. 5. & 9. de nervis diaphragmatis.

At cur vena, non in gibba.] Problema, quod pertinet ad quartum, huc-

usque expositum. Cur vena umbilicalis inferitur in sima hepatis? Quia sanguis debuit prius purgari à vesicâ biliaria, quæ in simis locum habet. Ego hoc video, neque in sima, neque in gibba inferi: sed in extimam crepidinem, quæ deorsum est versus intestina. Dubito etiam, an opus habeat purgatione? Materius enim est sanguis, jã satis est per purgatus. An, quia crudiusculus est, dũ ulterius coquitur in hepate, pars ejus calidior & tenuior uritur in bilem, quæ à vesica ejus colligitur? Et frustra alioquin esset in fætu vesica biliaria.

Cur autem ipsa in umbilico.] Problema aliud, quod pertinet ad tertium. Cur venæ duæ coalescunt in unam, arteriæ non item? In vena debuit fieri, & propter securitatem, cum sublimis feratur, & propter insertionem in unum hepatis locum. In arteriis non erat necesse, cum neque sublimes ferantur, neque uni loco inferantur.

CAP. V.

IN medio habentes οὐραχόν.] De ura-1081. cho seu urinaculo fætus jure agit post membranas & vasa, quod quasi ambigat inter utraque. Arantius lib. cit. cap. 11., docet urachum in iis, in quibus est, dilatari tandem in tunicam farciminales seu intestinales. Ubi ergò alterum non est, deesse alterum necesse est, ut in homine. At quomodo per umbilicum fundi potuit urina puellæ illi, de qua Laurentius 2. Anat. quæst. 28? Cabrolus, Obs. Anat. 20? Dico ergò, Non est necesse, ut simul adsit farciminalis. Adesse autem urachum, sensus docet, licet filo non majorem.

Sed ex quatuor vasis.] Quintum. Quo itinere eunt vasa ista umbilicalia ad metam suam? Medium amplectuntur urachum, & superioribus quidem partibus venæ sunt, ut quæ statim sursum ad hepar ire debebant, inferioribus autem arteriæ, ut quæ deorsum ad lumbos migrare debebant. De homine Bauhinus scribit i. Thea. 11. ligamentum, quod uracho proportionem respondet, (ita enim ille) ire inter arterias.

Per Quæ, velut per truncos.] Sextum. 1082. Quis tandem est usus horum vasorum? Jam dixi ex Aristot., ut fætus post

post σύσπασιν habeat alimentum sufficiens ad αύξησην. Quam etiam ob causam hepar uterinum illo tempore confit, ut jam non semel indicavi, ad vasorum horum firmamentum. Explicatur autem his simul usus του χορίου, quatenus membrana est. Cujus rei occasione subinde addit usum aliarum membranarum, humorumque, qui inter illas continentur. Ego de χορίω id amplius dico ex Arantio lib. cit. cap. 13. coquere sanguinem maternum crudiusculum. Et hic est usus illius, quatenus carneum, ut hepar quoque.

Antè fuit.] Cap. 4. Mirum igitur non est, si Galen. mox quatuor numerabit membranas, cum duplex sit chorium, hepar in suo ambitu comprehendens.

Reliquarum verò duarum.] Usus amnii & intestinalis, continere usque ad partum humores, fatūs excrementa. Mox causam dicit, Cur natura diversos illis dederit recessus, & non potius uno loco concluderit? Quia, (inquit) ille, qui in amnio est, & immediatè contingit foetum, satis est mitis, & foetum non lædit. At qui in intestinali, acrior, flavior & foetidior est, qui non posset non lædere infantem, si contingeret illum. Si quæras à me, Quomodo ab humano foetu avertam incommoda, quæ negationem intestinalis sequuntur? dicam cum Galen. ex cap. 1. & l. 14. cap. 11. frustra quæri causam ejus rei, quam Natura, ut superfluam, non instituerit. Sed & dicere possum, cum sudoris & urinæ eadem sit materia & ratio, veluti alibi docetur, si quidem à sudore non læditur, quid tantoperè timeamus nobis ab urinâ? maximè, in homine, qui temperatior est?

Utilitas autem non contemnenda.] Usus humorum, & privatim quidem sudoris, simul autem utriusque. Sudor (inquit, ex aliorum sententiâ) sublevat infantem quasi natabundum, ne nimis gravet vasa umbilicalia, & in rptionis metum adducat. Hos ridet Galen. heic, quasi nesciant, ipsum quoque humorem à matre gestari. Sed defendere eos conatur Peramatus l. de hom. procr. 3. ridiculam magis redargutionem esse dicens. Nam si vinculis foetus minus

est gravis, quoniam innatat, & seipsum vehit, quod dicitis (ait) Cur non etiam matri, quod reprehendis? Humorem enim pariter ac foetum continet vincula, nec mater, nisi mediis vinculis ea continebit unquam. Et hæc quidem sudor solus facit. Sudor cum urinâ instante partu humectat os uteri, totumque sinum lubricat ad faciliorem foetus lapsum. Hinc obstetrices nostræ ringuntur, cum multò antè profluunt aquæ, ut ipsæ vocant. Utinam verò imitarentur priscas, quæ, ut Galen. heic refert, naturam imitabantur affusione medicamentorum humectantium. Adde, quod scribitur 3. Fac. natur. 4.

Quæ res Hipp. impulit.] 5. Aph. 45. ubi operæ precium fuerit, Commentariis tam veterum, quam recentiorum plerorumque addere hanc causam.

Id enim alibi demonstravimus.] Jam dicto aphorismo, & 1. Sem. 7. At Hipp. loca alia etiam qui vult, videat apud Eustachium in Erotianum aliosque. Is Erotianus ait, Hippocratem & Dioclem nobis ψευδῶς ἀπαδεικνύειν, mendacium dixisse, cum in utero (humano) acetabula talia, qualia in brutis sunt, descripserunt. Hæc de re litigantes videre est duos illos jam sæpè productos hostes, Sylvium & Henerum, Cal. ult. Multa pulchra in eandem rem invenies apud Falloppium in Obs. & inter cætera hanc definitionem, si propriè accipias vocabulum ἀστυληθόναις, acetabula, non esse illa in homine. Quo planè iuisse Aristot. 3. Histor. 1. ultimis verbis crediderim. Quâ in parte profectò iterum melior fuit Anatomicus, quam Galenus. Non displiceat etiam Vesalii lectio l. 5. c. 16.

Quemadmodum sæpe demonstravimus.] Vide quæ notavi de necessariò consequentibus ad lib. 5. c. 3.

Cæterum membrana hæc.] Redit ad membranas, causamque dicit, Cur tam tenues sint? & quomodo ob eandem tenuitatem sufficere possint ut suo? Debebant (inquit) tenues esse, partim, ne mole gravent infantem simul & prænantem, uterumque temerè impleant, partim, ut eò facilius instante partu rumpantur. Tamen, ut robur etiam haberent, non tantum

plures sibi invicem imposuit Natura, sed & easdem multis locis per tenuia quædam filamenta copulavit. Hoc illustrat similitudine. Quemadmodum impilia sunt robusta ob coactos in se pilos multos, qui ipsi robur nullum habent: ita heic quatuor tenues membrana accipiunt robur à conjunctione ipsarum.

1085. *At quanam est ea Natura.*] Problema, Cur urina fætus per urachum it, cum per vesicam non minùs ire possit? Post refutationem antiquorum quorundam, ait, rectitudinem positùs in causâ esse, cur illac potius eat, quam hâc? Hoc ita probat. Si comprimam vesicam, effluit urina per urachum in allantoiden. Si hanc, refluit in vesicam. Argumentum autem hoc est, patere utramque viam eque, sed illam esse com-
20

Quos de fac. nat.] Lib. 1. cap. 13. & seq. multa disputat contra Asclepiadem de urinæ in vesicam translatione: at l. 3. c. 3. meminit muscutorum abdominis, qui ad trudendam urinam sint adju-
mento.

Quos de motu musc.] Lib. 2. cap. 8. & 9.

In libris de ratione.] Lib. 5. c. 6.

Quod verò animâs.] Hoc planè infrin-
30 git explicationem vitæ plantæ, quâ Gal. fomniat, si enim animal est, quomodo vivit animâ tantùm vegetativâ?

Quos de demonstratione.] Libri quinde-
cim fuerunt, quorum jacturam (vidit eos & legit Nemefius) sarcire nobis voluit seculo superiori Jacobus Scheg-
kius.

In lib. de Placitis.] Sub finem ferè me-
40 minit ejus rei, cum docet, animal in u-
tero regi propriis facultatibus. Habe-
mus inter Galenica libellum, qui vix
Galen. est, An animal sit id, quod in u-
tero est?

Musculus, qui os vesicæ] De quo l. 4. c.
19. l. 5. c. 16.

Nullum enim tempus.] Propter causam
à Platone dictam l. 4. c. 18.

Collum vesicæ est obliquum.] Suprà l. 5.
cap. ult.

C A P. V I.

1086. *Sed quoniam de iis quoque.*] Transitio
à partibus, quæ fætum circumstant,
ad ipsius fætus partes. Hoc cap. tria do-

cet. 1. Quæ sit pars illa, quæ prima om-
nium generatur? 2. Quæ sit diffe-
rentia inter nutritionem pulmonum,
in fætu edito? 3. Quid fiat de illis ma-
chinis, quæ pro pulmonum nutritio-
ne fecit Natura in nondum editis?

Erit autem in his hepatis.] Primum,
quod tali argumento incluseris. Cu-
jus partis in fætu maxima est necessi-
tas, illa generatur prima, Hepatis ma-
xima est necessitas. Ergò. Conse-
quentiæ ratio est. Fætus diutissimè vi-
vit vitam plantæ: hæc autem ab hepa-
te est. Quid heic vultis me dicere, ò
viri Galenici? Major optimè habet, eâ-
que utar pro me, & ita subsumam,
Cordis maxima est necessitas. Ergò.
Minor est contra sensum, de quo jam
toties. Consequentia est nulla. Vita e-
nim plantæ non est, habere alimen-
tum ex solo hepate, sed ἀλλοθεν λαμβά-
νειν τὸ τροφὸν, aliunde capere alimentum
confectum, non autem conficere ipsum,
2. Gen. 4. feu, quod idem est, τῷ πρῶ-
το φέρον λαμβάνειν τὸ τροφὸν adhaeren-
do ali, 3. Gen. 2. Ne videar parùm egisse,
probo Minorem sensu. Ita est in o-
vis incubatis. Probo etiam ratione.
Id quod est principium caloris nati-
vi, oportet statim ab initio adsit, At
cor est illud. Ratio consequentiæ est,
Calor est primum (seu commune) na-
turæ instrumentum, l. 14. cap. 6. Is è
corde est, l. 6. cap. 7. & alibi sæpè. Sed
1087. cur non effundo me latius? Docet Gal-
len. 3. Fac. nat. 3. Cum semen sit prin-
cipium animalis efficiens, materia-
le sanguis maternus: verisimile est, se-
men habere facultatem trahendi san-
guinem sibi σύμμετρον, ut Græcum verbū
habet. σύμμετρον autem tum est, docen-
te ipsemet, cū adeò tenuis, halitusosusq;
est, ut, cum in omnem seminis partem,
veluti ros attractus sit, nusquam sui spe-
ciem repræsentet. Sic namq; fit, ut & fa-
cilè illum vincat semen, & celeriter as-
similet, sibiq; alimentum faciat. Tum
verò, trahet (arbitror) secundò, & ter-
tiò, usq; dum molem, magnitudinemq;
50 justam ex nutritione sibi adjiciat. Et hæc
jam alteratrix est, altera scil. ab attra-
ctrice facultas: his accedet tertia, for-
matrix, quæ membranam induet semi-
ni suo, quomodo in Musurgo suâ visum
esse sexto die scribit Hippocr. Hæc ferè
Gal.

Galibi: è quibus ego planè colligo illum sensum, quem dudum ex Aristotele, semen masculum ex attracto sanguine conficere omnes partes. Confectio verò illa quia non est simultanea, ut lib. sup. dictum est mihi: quid est, quod primo omnium fit? Cor, & sensu & ratione indice. Et tum est ille status, què Gal. heic describit exemplo architecti. Quemadmodum enim is fundamentum primò ¹⁰ domus, aut navis carinam compingit, postea tutò ædificium suum super hæc exstruit: ita natura à proprio principio, tutò, ac validè compacto, protendit deinde omnia vasorum genera in totum ^{1088.} corpus. Non minus n. de solo corde dicere possum, quam Galen. de tribus suis principijs. Cor nimirum est verè principium, quippe sine quo reliqua duo ne principia quidem sunt. Et hoc ubi ²⁰ constitit, statim etiam vasa adsunt (iterum sensu indice) quorum operâ sanguinem attrahit, heparq; constituit, quod est, de consensu omnium, sanguis circa vasa concretus. In hoc (corde) est spiritus ille, qui ad unguem retentus, motus naturales orditur, ut locutus est suprà l. 14. c. 3. Quos verò motus? Trahendi in uterum ex vasis tenuem humiditatem (*αἷμα σπυμετρον*, in de Fac.) eamq; similem reddendi humoribus, &c. Hæc tractio dat nobis vitam plantæ, non autem præsentia hepatis. Quid verò illud est, quòd a libi ait, Fætum, quamdiu in utero est, non opus habere corde? Fortean plantæ non opus habent analogo cordis: sed ut maneam in terminis, fortean fætus nutritur solo sanguine venoso? Quorsum igitur arteriæ umbilicales? Si dixeris, ad refrigerationem: dicam ego, Quid fit ⁴⁰ denique de fibris sanguinis arteriosi? Ita autem arguo. Ubi vasa sunt proportionata, ibi proportionata actio est. In fætu non minus sunt venæ, quam arteriæ, non minus venosus, quam arteriosus sanguis, non minus *αἰασομώσους*, quarum ope duplex ille sanguis miscetur, quam in animali perfectò. Ergò. Sed hæc quidem longius abeunt, nisi eatenus allata dixeris, quatenus sanguis ad constitutionem viscerum facit. Tum verò ex 1. Sem 1. facile probaveris, Cor non minus citò fieri ex sanguine arterioso, quam hepar ex venoso. Reverà autem omnia Galen.

sunt ex *ἀπειροματῶν σηµειωθέντων*, ex imperitiâ eorum, quæ sensus fieri docet, ut dixi ad l. 14. c. 3.

At cur pulmo in iis.] Ut docere possit ^{1089.} Alterum, docet ante omnia, quæ causa sit diversitatis coloris in pulmonibus editi & non editi? Et ait, Quia pulmones fætus, quamdiu in utero est, nutriuntur mero & puro sanguine venoso, rubri sunt, & substantiâ, densâ, gravique. Postquam autem editus est fætus, & pulmones jam moventur, agitur sanguis ab aere reciprocante, & quasi spumescit, idè fiunt albidii, & substantia evadit rara, levisque. Ego verò discere cupiam, Cur non alantur sanguine quoque arterioso? Quemadmodum enim (ut dicitur) sanguis ex venâ cavâ per *ἀναστόμωσιν* it in arteriam venosam: ita ex arteriâ magnâ per tubum it in venam arteriosam. Et est tum Natura reverà pertinax sui consilij, vehendi sanguinem crassum in tunicâ tenui, tenuem in crassâ. Et quid? Si rectè dixit Galen. l. 6. cap. 10. pulmones in editis opus habere duplici sanguine: cur non opus quoque habent in non editis? Et in non editis quidem reverà diversus est, à matris quippe diverso sanguine: in editis autem unus ferè est, nisi ex sinistro ventriculo aliquid in arteriam venosam ascendit, quâ de lite sententiam dixi ad l. 7. cap. 15. Reverà autem coloris diversitas est ab agitatione, ut Galen. ait, non ab hoc, illòve sanguine.

Opinor me dixisse.] Et dixit, cum *ἀλμα μαλακόν*, *salum mollem* vocavit ex Platone l. 6. cap. 2. Utinam hanc vocem (*opinor*) sæpius addidisset!

Ob eam igitur causam.] Hoc est al- ^{1090.} terum, suprà quoque discussum l. 6. cap. 20. & à me tactum modò, Quid machinata sit Natura pro peculiari in non editis pulmonum nutritione? Cum in fætu edito (vult dicere) alantur pulmones sanguine illò, qui è venâ cavâ in dextrum primò ventriculum influit, & ex hoc in venam arteriosam, ex hæc iterum in arteriam venosam; in fætu au-

tem nondum edito, non possit fieri illa sanguinis translatio, ob defectum motus pulmonum: quid fecit Natura? Aperuit venam cavam, quæ vas est dextri ventriculi, in arteriam venosam, quæ sinistri est, perque foramen illud transtulit sanguinem venosum de venâ in venam, si substantiam spectes. Ita, ab Arteriâ magnâ, quæ vas est sinistri ventriculi, 10 canalem quendam, quasi aquæductum fecit in venam arteriosam, quæ dextri est, atque ita sanguinem arteriosum transtulit de arteriâ in arteriam, si substantiam spectes. Hoc artificium ut reverâ mirabile est: ita non video satis explicatam esse causam tantæ molitionis à Galen. Si enim sanguis de venâ in venam est translatus, ne quid mutetur temerè, id- 20 que propter pulmonum nutritionem: cur sanguis ex arteriâ est translatus in arteriam? Nunquid etiam propter nutritionem? Atqui hoc quam maximè refragatur hypothefi Galen., de sanguine, qui verè nutrit. At ita esse planè oportet, si modò verè dixit, ut modò dixi ego, pulmones opus habere duplici sanguine. Ego itaque hanc causam affe- 30 ro. Cum in ventriculis cordis vasa essent diversa (putâ, non duæ venæ, aut duæ arteriæ simul, sed venâ cum arteriâ) ob diversum usum importandi & exportandi; id verò officium nondum haberet locum: vehere voluit sanguinem crassum in venis, tenuem in arteriis.

1091. *Superat verò omnem admirationem.*] 40 Tertium, quod pariter repetit ex l. 6. cap. 21. Dictas duas in fœtu communicationes obliterari in edito, quod earum nullus amplius sit usus. Cujus verò suprâ non meminit, id suavissimum auditu est. In foramine venæ cavæ ad arteriam venosam membranula est, quæ fungitur valvulæ vicem, ne sanguis regurgitet. Hanc sensim dilatando, 50 & toti foramini prætendendo, tandem ita conjungit Natura cum lateribus foraminis, ut vix appareat vestigium foraminis. Quid verò fit de canali, qui inter arteriam ma-

gnam & venam arteriosam est? Clauditur ita, ut pervium fuisse neget. Præbet verò tum usum ligamenti utriusque vasi, ut nostri docent. Addit, utramque sigillationem (cum veniâ dictum volo) fieri intra biduum aut triduum. Ego in vitulis vidi ultra octiduum & amplius.

CAP. VII.

Aliud autem Naturæ opus.] Repetit ex lib. sup. cap. 3. uteri post conceptum quidem exactam clausuram, usque ad fœtus perfectionem, instante autem partu apertionem. Hæc apertio non est simultanea, sed successiva, quæ diligenter observatur ab obstetricibus ut docet autor noster. 3. Fac. nat. 3. Hæc superare ingenium humanum, ait heic, & addit, *καλέον τοῦ θαυμάζειν οὐδὲν ἴσμεν, præter admirationem nihil scimus.*

At Natura tum hæc.] Effusus in 1091. laudem Naturæ, quatuor præcipuè admiratur. 1. Quod post fœtus perfectionem satagat Natura, ut rectus procedat in lucem ut plurimum. Hoc autem est, caput primùm exferere, & hic partus solus est naturalis. Est verò ideò, quia hoc duntaxat modo abest suffocationis periculum, quod reliquis modis omnibus præsentaneum est. Quod si tamen aliquando partus aliquis præter naturam venit, tam rarò id accidit, ut non magis sit culpanda natura, quam vel Polycletus vel Phidias, si in operibus suis difficilimis alicubi errent. Vide l. 5. cap. 4. & l. 11. cap. 1. 2. Quod, postquam fœtus est editus, tam exquisitè norint officium suum partes omnes, ac si diutissimè fuissent ad id institutæ. His ille vocibus indigitat Hippocr. illud, *ἀπειθέυτος ἡ φύσις ἐοδου*, & c. de quo vide l. 1. cap. 3. & l. 11. cap. 7. Heic ait, si quis papillam mammæ ori infantis indiderit, confestim suis labiis constringet, protenus buccis dilatatis succum attrahet, mox curvata lingua in fauces propellet, & c. Immò, quod vidi ipse sæpiusculè, & scribit Arist. 7. Hist. 10., statim atq; natus est, manum ori admoveat, quasi lac sucturus. 3. Quod non tantùm dederit partibus omnibus facultates convenientes: sed & eodem die

die alimentum pararit in mammis maternis. Et hoc est, quod sup. cap. 4. & 8. tanto cum conatu docuit, Quei fiat, quod adeo consentiant mammae utero? Acutissime, ut omnia, Scaliger ait, Exerc. 281. Lac esse accensum seu ministrum ad opus seminis. 4. Quod postquam foetus alimento suo lacteo satis confirmatus est, jamque aptus conficiendis solidioribus, natura dentes producat, & quasi digito ostendat, quid facto opus sit. Hanc in rem pulcer est locus i. San. tu. 10. ubi ait, Infantem esse nutriendum solo lacte, usque dum primores dentes emiserit. Tum verò solidiori aliquo cibo assuefaciendum esse, sed qui non nisi præmansus puellorum osculis indatur. Quod obseruent nostri, qui

non tantum cogunt infantes ad certam pultis mensuram exhauriendam, sed & carnibus, cerevisiâ, vino, aliis implent.

Nerve colon luxaret.] ἢ ἀναστρέψαι τὸ κώλον. Lego ἀναστρέψαι, & explico ex l. 12. cap. 10. de levi emotione seu inclinatione articulationis, non autem de luxatione totali, de qua videtur cogitasse Interpres. Hanc qui in partu fieri neget, adeat aut Riolanum 5. sch. Anat. penult. aut Bauhinum 1. Theat. ult., & quos illi laudant, Pinæum Roussetum, aliosque. Ego puto, non fieri illam æqualiter in omnibus, si enim tanta esset semper, quantam ostendunt, non possent quædam ingredi aut ipso die, aut paullo post.

Finis Libri decimi quarti cum parte prioris decimi quinti.

ARGUMENTVM

LIBRI DECIMISEXTI.

1093.

V in memoriâ habet, quod Galen. multoties se retulerit ad hunc librum; præcipue, qui novit, illum l. 13. c. 9. nominasse hunc librum de Vasis: ille non potest nescire argumentum ipsius. Miretur autem quis non immeritò, Cur, cum Gal. de singularum partium vasis egerit in ipsis partibus, jam agat de illis demò: Maxime, cum res videatur pertinere potius ad exercitia Anatomica: quod non differtur cap. 10. extr. Quod ad posterius hoc, tacite respondet statim in cap. 1. cum exponit æquitatem Naturæ in distributione vasorum. Segregant verò etiam à purâ historiâ, qua c. 12. 13. & 14. dicuntur de usu singulorum, putà, quod per nervos veniat partibus vis sensitiva & motiva, per venas sanguis alimentarius, per arterias refrigeratio, aut, si ita vis, conservatio caloris nativi in suâ symmetriâ. Quod ad prius illud, respondet in ipso vestibulo, Actum quidem jam esse de illis: ceterum, visum sibi fuisse consultum, iterum de illis agere, ut res, uno quasi pugno comprehensa, omnium oculis subjiciatur. Hanc in rem cap. 1. hypothefin sibi sumit, non tam in his libris, quam de sententiis Hipp. & Platonis demonstratam, ut ipse amat loqui, quod cerebrum sit nervorum principium, cor arteriarum, hepatis venarum. Vbi si quæras, Vndenam sit ordiendum? respondebit, non referre, quandoquidem singula vasa propria habent à suâ parte originem, nec quidquam communicant cum aliis. Præterea, omnibus hoc commune esse, ut, exorta à suo fonte, trunco uno magno, dividantur mox in duos minores, & hi rursus in minores, usque dum ventum sit ad minimos. Idem ferè repetit cap. 2., ubi, initium facturum de nervis, antequam ad divisiones illorum pervenit, quinque docet. 1. de nervis recurrentibus. 2. Cur quibusdam partibus non sint dati nervi? 3. Cur non omnes rebant motam? 4. Cur quibusdam locis molles sint, quibusdam duri, quibusdam utriusque? 5. Cur quibusdam magni, quibusdam parvi? His aliquam multa miscentur de causâ, cur quædam partes sentiant, &c. quæ extendunt se per cap. 3. Cap. 4. descendit ad divisiones, & primo omnium loco agit de nervis recurrentibus, qui sunt, ut sæpe jam dictum est, è sexta cerebri conjugatione. Cap. 5. de nervis viscerum, qui ex eadem sunt, quanquam (ut docet) miscentur illis alij quidam è medullâ spinali. Ibidem docet, quid sentiendum sit de sexta conjugationis ramis, in thorace in se quasi conglobatis? Cap. 6. & 7. de nervis vis agit musculorum scapularum, capitis, auricularum, osis hyoidis, laryngis, costarum, vicinarumq; aliquot

1094.

1095.

partium. Cap. 8. de nervis manuum & pedum. Cap. 9. de iis, qui ex offe sacro in omnem viciniam eunt. Absolutè hoc modo nervorum historiâ, cap. 10. ad arterias venit, quas absolvit tribus cap. Dilapsus autem cap. 11. ad mutuas venarum & arteriarum à vas quibus docet (quemadmodum etiam cap. 12.) in quibus ille sint partibus, in quibus non? Cap. ult. subjungit historiâ venarum, quam paucis absolvit, quod servant eundem cum arteriis cursum. Heic quæ actiones (ita loquar) sint, dictum est Venarum scilicet actio est Delatio sanguinis alimentosi, quanquam, ut sæpe mihi dictum est, sine sanguine arterioso nequam fiat nutritio. Arteriarum est Delatio refrigerii partium, quod quatenus sit verum, explicatum fuit in Argumento lib. 6. & verò pendet etiam ex eo, quod jam innui. Nervorum, Delatio facultatis sensitivæ & motivæ, quod extra controversiam est.

C A P. I.

1096. **D**E communibus totius corporis.] Occupatio, de quâ dixi. Cur actum agis? Videbatur mihi consultum, non sparsim tantum, sed & simul, & quasi in compendio agere de vasis, & subinde addere, quæ addenda forent. Heic illud observandum est, Venas, arterias, nervos dici *κείνὰ ὄργανα, communia instrumenta*, non heic solummodo, sed & supra l. 2. cap. ultimo l. 3. cap. 9. extr. 1. sem. 5. & alibi, quod serviant omnibus partibus (quæ mvis non æqualiter) pro materiæ convenientis apportatione. Medicis est frequentior vox, *ἀγγεία, vasa*, ex l. 13. ut jam dixi, sed & aliis infinitis locis.

Perspicuum porro est, quod heic oratio pro hypothesi.] Et meritò. Hæc enim alius sunt loci, non illius, in quo usus partium explicatur. Agit autem id negotium seriò, ut dixi, in lib. de sent. Hipp. & Plat., quod examinabo, si Deus volet, in tract. de usu cordis secundum Aristotelem.

Dum ergò distributionis æquitatem] Hoc pertinet ad excusationem, de quâ dixi, Non esse librum planè historicum. Ita autem habendum est de illâ distributionis æquitate. τὸ δίκαιον, *iustum*, & τὸ δίκαιοσύνη, *iustitia*, duplex est apud Arist. 5. Nicomach. 7. 4. Eundem. 2., ex Platone, fortè 6. de Rep, Arithmetica altera, altera Geometrica. Illa est (verba sunt Marfilii Ficini in dictum Platonis locum) per quam numero, vel etiam mensurâ & pondere paria singulis tribuuntur. Hæc est, per quam considerantur merita singulorum, atque eâ ratione singulis tribuuntur, ut, quæ proportio meritorum est ad merita, eadem quoque munerum sit ad munera neque æqualia sint munera muneribus, sed munera meritis. Natura igitur (inquit) qua utitur iustitia? Iustam enim prædicat Hippocr. multis

locis. Utitur Geometricâ. Non enim æquè magna vasa dat omnibus partibus, sed prout quæque indigent, ita illis dat. Hæc de re actum est l. 5. c. 9. & agitur heic cap. ult.

Hipp. iudicio.] Loca sunt allata l. 1. cap. 22.

Quod si ea quoque.] Abreptus, pro more suo, in admirationem Naturæ, justitiam ipsius ait esse & artificiosam & sapientem, quippe, quæ in distributione illâ Geometricâ hoc etiam diligentissimè spectârit, ut quam securissimè eant vasa, ad suum quæque locum.

Nihil sane interfuerit.] Videbat proximum esse, ut diceret, Quo ordine vellet progredi in hoc vasorum negotio? ideo ait, non referre, ab hoc, an ab illo genere incipias? Nam, etiam si velles, non possis tamen aliter, quam factò à parte ipsâ principe, à quâ sunt, initio, deducere vasa, ad locum sibi debitum. Nam nec ipsæ partes, nec partium vasa habent inter se affinitatem aliam, præter illam, quam unumquodque habet cum suo principio. Hoc dandum est Galeno, siquidem data illi fuit hypothesis. Quâ debilitatâ, à corde fuerit ordiendum. Hoc enim prærogativam habet præ aliis, de quâ fusiùs alibi.

At quam sunt communes.] Quærat aliquis, Quod est commune illud, de quo dixisti? Illud est, quod in singulis maximum unum vas, veluti stipes quidam è terrâ, egreditur è parte suâ, & mox, veluti ramis quibusdam, in partes vicinas distribuitur. Hoc quatenus verum sit, dicetur mox.

Sic certe aquas potabiles.] Illustrat rem similitudine. Quemadmodum, (inquit) qui Aquæductus parant, ad ipsum fontem struunt maximum vas, quod recipere possit totam aquam, itaque ad urbem deducunt, quo ubi ventum est, singulis ipsius plateis alios quos-

quosdam minores ductus destinant, nequa possit conqueri de defectu: ita Natura etiam distribuit vasa, quippe, quæ facta sunt ferendæ materiæ alijus e parte principe in partes inferioris conditionis. Rursus, quemadmodum Aquæductor ille discrimen observat inter locos urbis, huic quidem, qui parum desiderat, parum dans, illi, qui multum, plus ita natura quod fecit. Vide initium l. 4. De Aquæductibus videri potest Frontinus, alij. Inter recentiores Baccius l. 7. de Thermis c. 4. Pancirollus 2. Variar. 251. Fulvius, Marlianus, alij.

Cum Iustitia sit duplex.] Illustrat rem ex Platoni l. c. Δυσίον, inquit ille non procul initio, ἰσοτήτων οὐσίαν, ὁμονύμων μὲν, ἔργα δὲ εἰς πολλὰ ἔχον ἐναντίας, τὴν μὲν ἑτέραν εἰς τὰς τιμὰς πᾶσα πόλις ἰκανὴ πρὸς ἀγαθὸν, καὶ πᾶς νομοθέτης, τὴν μέτρῳ ἴσῳ καὶ ἰσότητι καὶ ἀριθμῷ, κληρῶ ἀποδοῦσαν εἰς τὰς ἀξιομαίας αὐτῶν. τὴν δὲ ἀληθεστῆτι καὶ ἀρίστῳ ἰσότητι οὐκέτι ῥᾶδιον παρὰ τὴν ἰδέειν. Διὸς γὰρ δὴ κελίσι ἐστὶ. Καὶ τῆς ἀδύνατος αἰεὶ σμικρὰ μὲν ἐπαρκεί. πᾶσι δὲ ὅσον αὐτῶν ἐπαρκέσει πᾶσι, ἢ καὶ ἰδιώταις, πᾶσι ἀγαθὰ ἀπεργάζεται. τῶ μὲν γὰρ μείζονι πλείω, τῶ δὲ ἐλάττω σμικροτέρα νέμει, μέτρα δίδουσι πρὸς τὴν αὐτῶν φύσιν ἑκατέρω. Καὶ δὴ καὶ τιμὰς μείζονι μὲν πρὸς ἀρετῆν, ἀεὶ μείζονας τοῖς δὲ τούτων ἔχουσιν ἀρετῆς τε καὶ παιδείας τὸ πρῶτον ἑκατέρω. ὅταν ἴσῳ καὶ ἀρίστῳ, *Cum dua sint equalitates seu iustitia, qua uno quidem dicuntur nomine, reipsa autem contraria penè sunt, Altera est, qua in distribuendis honoribus eadem mensurâ, eodem pondere, eodem numero utitur erga omnes promiscuè, & hanc facillimum est attingere cuilibet urbi aut cuilibet legislatori, Altera, qua reverà, & optima ratione iustitia dicitur & est, hanc tam non est facile omnibus perspicere, ut etiam propria Iovis sit. Quamobrem apud homines, non nisi tenues eiusdem scintilla sunt. Quid autem est, quâ privatim, quâ publicè omnis generis bona cumulata affert. Quæ autem est ista? Quæ plus tribuit illi, qui virtuosior est, minus illi, qui infra ipsum est. Intuens enim in cuiuslibet naturam & mores, singulis dat ad proportionem. Sane & honores maiores adiudicat illi, qui virtute maior est: contra iis, qui in vir-*

tute & bonarum literarum studiis, parum profecerunt, non plus tribuit, quam merita illarum volunt. Hæc ille: ex quibus manifestam accipiunt lucem Galen. verba, alteram iustitiam vulgò etiam notam esse, alteram solis artificibus.

Ac Deorum loco cuiusdam.] De lucis videri potest Benedictus Curtius l. 3. Hortorum cap. 14. & l. 4. toto. In his quia sacrificabatur, non minus, quam in templis; ante autem sacrificia illi abluebantur: opus erat ibi pluri aquâ. Vide Casaubon. in charact. Theoph. cap. περὶ δεισιδαιμονίας, Guilelmum du Choul, l. de Relig. Romanâ, Stukium, l. de sacris & sacrificiis gentilium. Ob eandem causam Turcæ hodiè fontes habent ad vestibula templorum.

CAP. II. III.

Tempestivum utique est.] Repetit, proò. & latius explicat, quod dixerat de eo, quod omnibus vasis commune est. Arteria (inquit) aorta è corde profecta, statim dividitur in duos magnos ramos, quos truncos etiam appellant Anatomici, quorum alter & minor sursum it, alter & major deorsum. Hoc verum est. Vena cava (inquit) ex hepate orta, eodem planè modo dividitur. Hoc multo commodius dicitur de corde. Sensus enim docet, lambere tantum hepar, missis in substantiam ramis quibusdam, qui ex se producunt venam portæ, venamque umbilicalem. Quod attinet magnitudinem, de quâ in primis heic quæritur, dico, si in vivo animali liceret conferre, majorem fore. Sed & nunc est, si ita ad radicem suam diducas, ut in hepate diducitur, carniq; illius attenditur. Imò, si verum est, Aortæ truncum descendentem esse majorem, quod plures sint partes infra, quam supra cor: verum etiam erit, venam cavam esse majorem in hepate. Inde verò qui collegerit, ex hepate oriri, dixerit etiam Aortam ibi oriri, ubi ex adverso respondet venæ cavæ, in hepar tributæ. Si enim ibi magnitudo id facit, faciet heic quoque. Sed sit, ut vult Galen.: jam quid de cerebro fit? Estne ibi quoque nervus unus

magnus, qui postea dividitur ad proportionem venæ & arteriæ! Simile quid (inquit) à cerebro producitur, spinalis medulla, &c. Quid hoc rei est? de nervis ego exspectabam responsum: tu verò mihi de altero cerebro loqueris è quo sunt nervi. Sed sit hoc etiam, ut vis: quo modo transfers mihi huc omnes nervos, cum quidam sint è cerebro? Rectè ergò I. Alexandrinus in h. l. vocat amiculum, quo nervorum origo utcunque defenditur. Ego verò in θ . de hoc negotio ostendi, Quomodo nervi sint redigendi ad unum cor?

1101. *Admirabile sanè & hoc.*] Quandoquidem in Philosophiâ Gal. nihil refert, unde ordiaris, orditur ille à nervis. Eius rei causam, fat scio, dicent illi, nobilitatem cerebri, nervorumque. De quâ cum dixerim sententiam meam, sufficit jam indicare, Quid boni de nervis dicat? Præmittit peculiari doctrinæ quinque. 1. de nervis recurrentibus. 2. cur quibusdam partibus non sint dati nervi, &c. quæ in Argumento narravi.

Verùm, adhuc est mirabilis] Primum, de nervis recurrentibus. De his eorumque $\delta\iota\alpha\upsilon\lambda\omega$ quia dictum est abundè l. 7. c. 14., quia etiam c. 4. dicendum erit aliquid amplius: non est, cur heic exspectemus.

Nec minus, quod cum.] Secundum, de causâ denegatorum quibusdam partibus nervorum. Ossa (inquit) non debuerunt habere nervos, quia quibusdam locis sunt stabilimentum quoddam, quibusdam propugnaculum. Si itaque sentirent, necesse erat partes illas sæpè gravissimè dolere, quod non raro incurrant in alias partes, aut etiam externa quædam impedimenta. Cartilagine non debuerunt sentire, quia quasdam partes inungunt tantum, quibusdam in id sunt utiles, ut mediocriter cedere possint. Quod si sentirent igitur, incommodum potius ex sensu haberent, quam commodum. Inungunt enim illas tantum, quæ etiam moventur: ergò redeunt priores difficultates Cum cedunt, planum est, non posse id fieri sine molestiâ. Ligamenta non debuerunt sentire, quia & ipsa servantur motui. Pinguedo non debuit sentire, quia aliis partibus sensibilibus

circumfunditur olei instar, humectandi illas ergò. Hanc ait generari ex sanguinis parte tenuiore. Glandulæ illæ, quæ serviunt stabiliendis vasibus, pariter non indigebant sensu. Indigebant autem illæ, quæ succo alicui generando sunt præfectæ. Causa hæc est à fine petita: huic adde (quamvis ea duris tantum conveniat, ut ossibus) quam ex materiâ petit Arist. 2. de Animâ, ut memini me docere suprâ l. 3. c. 12.

Ad motum namq.] Tertium, de causâ denegati motus. Nihil (inquit) moveretur, quod non habet instrumenta motus, musculos. Notetur obiter locus, propter distinctionem nervorum in molles & duros, quam non heic tantum urget, sed suprâ l. 8. c. 6. tanti esse docuit, ut propterea cerebrum sit divisum in cerebrum & cerebellum. Reverà, ita se habet res, ut heic docet, omnes nervi vehunt utramque facultatem: sed moventur illæ partes duntaxat, quæ habent musculos. Hoc creditu facilius tibi erit, si intellexeris ex doctrinâ de partibus similaribus, Quomodo nervus sit pars princeps musculi: Ex quo si dubitare incipis fortean, Quomodo musculi sint in censu partium dictarum, cum Galen. heic accenset partibus instrumentariis? respondetur tibi, Et vasa, de quibus agimus, vocari $\rho\gamma\alpha\alpha$ *instrumenta*, ut jam aliquoties dictum est: esse tamen apud omnes in illo censu. Ita enim est, ut docui tibi, Non illæ tantum dicuntur similares, quæ reverà sunt: sed & illæ, quæ ad sensum quidem videntur instrumentariæ, quia ad compositionem operosiorum instrumentorum, v.g. brachij, pedis, oculi, concurrunt. Tu abi ad 3. Ex. Anat. 1. & nunc hoc tantum discere, Musculos esse ibi in censu partium similarium, ad compositionem dissimilarium concurrentium.

Cum de iis seorsim.] Lib. 8. 9. & 10.

Nunc autem admonere.] Quartum de differentiâ datorum nervorum. Iis, (inquit) partibus sunt dati nervi molles, quæ indigebant sensu exactiore, qualis est os ventriculi. Iis dati sunt duri, quæ moveri voluntariè debebant, & in id habent musculos, quales sunt manus & pedes. Iis utriusque generis, quæ utrumque præstare debebant, insertorum

rum nervo, molli quidem parti totius instrumenti principi, duro autem musculis, qualis est oculus. Hęc si tam facile demonstrarentur, quam facile dicuntur non esset opus pluribus. At parti illa gravissimas instantias, videbat Gal. ipse, quarum vna continetur ijs verbis,

Communi partium omnium.] Quei potes id dicere, mi Galene? An nō manus, 10 præcipue vola, exactissimè sentit, & ita quidem, ut l. 5. c. 9. dixeris, esse quasi sensorium quoddam: at habet illa non nisi duos nervos, à spinali quippe medulla seu cerebello? Respondet Gal. Ego loquor de quatuor tantum sensibus excellentioribus, non de imo illo qui tactus est. Cui subjiciam, si auscultare volet. 1. Oculus v.g. ab utro nervo habet sensum tactus? illum, præcipue, qui 20 in musculis est? Non dicet, crēdo, ab optico: Is enim musculos nusquam contingit. Ergo ab illo habet, qui musculos movet, adeoque iam verificatur id, quod modo dixi, omnem nervum velle utrumque facultatem. 2. Hepar, pulmones, viscera omnia imi & medij ventris habent nervos molles à cerebro: & tamen (si solum os ventriculi exceperis) omnia habent sensum tactus 30 obscurum, adeoque, *συνεπαυδάνονται, consentiunt* potius, ut ipse loqueris, quā *ἐπιπαυδάνονται ἢ ἀποδάνονται* sentiunt? Nimirum, hoc sufficit, ut à plantis, quæ non sentiunt: separentur, ceu docuisti ipse non uno loco, videlicet lib. 4. c. 13. l. 5. c. 8. & 10. l. 7. c. 9. l. 9. cap. 11. ad quem locum, nisi grave est, redi. Quomodo ergo dicere potes, nervos molles, esse 40 *εἰς ἀνελεβείαν τῆς αἰσθήσεως, ad exquisitiorem sensum?* 3. Mox docebis, c. 5. viscera pleraque habere etiam nervos duos à medulla spinali. Cui bono, si motui soli sunt dicari?

Ad motum autem.] Quid opus est robore nervi, cum ipse non moveat, sed sit tubus tantum facultatis motricis?

Solis dentibus.] De horum sensu vide l. 11. c. 8.

Demonstratum nobis antefuit.] An l. 5. 50 c. 9. qua de triplici scopo mittendorum nervorum, qui ipse valde claram facit justitiam naturæ, de qua modo. Tum vero ad primum genus referendi fue-

runt dentes, dicendumque nervos accepisse maximos. Quod an dici ullo modo possit, equidem valde dubito.

Cum partes multum inter se.] Quintum de eadem differentia, de quâ nolo plura.

Cum igitur sensus quidem.] Notetur, propter calumniatores quosdam, dicentes, Gal. non potuisse distinguere interactionem & passionem! Solere enim dicere, læsa est oculi actio: at sensus est passio! Poterat profecto, ut vides, nisi studio cæcitatem affectas. At quod in Pathologicis non observavit, causa est, quia esset ibi, non inanis tantum, sed & damnosa distinctio. Est error, dicebat Scherbius, hominum subtilium crasse errantium.

Ubi enim ventriculus uterque.] De ex- 1105. ortu nervorum opticorum quantum fallatur & fallat Gal., dictum est mihi l. 8. c. 6. Tu hinc intellige, de ipsomet Gal. dici posse, quod ipse dixit de alijs l. 2. c. 3. Contemplatorem naturæ non debere credere libris Anatomicis, sed proprijs oculis. In hunc sensum, Rondeletium sæpe admonuisse studiosos suos, scribit Posthius in Obs. Non crederent libris, sed libro naturæ. Nam, ne dicam de studiosa malitia, de quâ Gal. l. An sanguis, ult., fugiunt quædam etiam oculos aquilæ.

Principia facultatum coniuncta esse oportebat.] Scopulus, quem supra quoque tetigit lib. 4. cap. 15. ubi dixi, quid sentiam.

Demonstravimus.] Lib. 6. cap. 6. lib. 9. cap. 11.

Porro, quod vox.] Qui legit, aut legere volet ex lib. 9. jam allegatum locum, intelliget, Gal. vagæ illius sextæ conjugationis excursum referre in sensum viscerum, præcipue oris ventriculi. Ait enim, *ἐνεργε τῆς γαστρὸς, καὶ μάστιγος τῶν περὶ τῶν αὐτῆς, τῶν περὶ τὸ σῆμα καλεόμενον, ἀπ' ἐγκεφάλου κατὰ χεῖρας νεύρα, propter ventriculum, & præcipue propter primam (sive quæ primò occurrit, sive, quæ præcipua est) eius partem, quæ est circa vocatum os eius, è cerebro deductos esse nervos.* Heic inquit, *ἐνεργε τῆς φωνῆς περὶ τῶν ἐξ ἐγκεφάλου νεύρα πρῶτα τῆς ἀρχῆς διοτιμίας, propter vocem prima & potissima ratione à cerebro nervos protendi tam procul à princi-*

pio suo. Nisi fallor, si quæras, quos nervos ad quam vocis partem euntes intelligat, subito dicet, Recurrentes. De his enim in vestigio agit. At hi duri sunt, quia ad motum comparati, de sententiâ Gal. Pro quo si quis iterum urgere velit cerebrû, cujus nervi omnes molles sunt: ei regeram ipsius Gal. ipsissimû dogma, Nervos hos (ut & omnes alios) ex itinere illo fieri duros, ut expresse docet l. 7. c. 14. ultimis verbis. Tu vide an placeat Th. à Veiga Com. in Artem. c. 11. causâ, Ob securitatem tam longe fuisse petitos nervos viscerum.

Vt dictum est.] Lib. 4. c. 13. & reliquis nuper dictis locis.

Paulo post.] c. 5.

C A P. IV.

1106. **D**E his verò partibus.] Expositis quinque illis, accingit se ad particularia, ad nervorum, inquam, particularē distributionem, & agit primo loco de recurrentibus, ut modo innui. Hanc in rem præsupponit quædam ex lib. de Voce, de quo, nostroque fragmento dixi l. 7. c. 5. Ex quo lib. 7. potissimum c. 11. quâ de cartilaginibus laryngis, cap. 12. quâ de musculis ejusdem, & tandem c. 13. quâ de his nervis, pene omnia adsumit. Nempe enim quia ipse erat inventor nervorum recurrentium, patitur aliquid humani, dum nimis ambitiose, neque id uno loco, prædicat. Tale quid factum esse novimus, superiori sæculo de valvula coli, de alijs. Revera autem licet artificium ipsum superet omnem laudem: tamen quia usus, à Gal. allatus, claudicat, licet, (credo) nobis parcere pluribus. Non enim, (ut supra quoque dixi) trahunt nervi, sicut habenæ, aut manus, quibus comparat.

Diximus è corde.] Lib. 6. c. 5. & 14.

Nuper indicavi.] LL. cc. Aut etiam innuit, quod de corde seu sinistro cordis ventriculo dixit modo.

C A P. V.

DE nervis verò, qui ad viscera.] Ab instrumentis vocis, propter quæ imprimis demissam esse sextam conjuga-

tionem docuit heic, ut vidimus, venit ad viscera inferioris ventris, de quorum nervis egerat etiam l. 7. c. 10. & l. 9. c. 11. Illa non repetit: sed duo addit. 1. Quomodo ijs nervis, & quib. commisceantur illi, qui à medulla spinali sunt? 2. Quomodo iidem nervi in se conglobentur propter robur?

Vt sic dicamus.] Addit *παρρημοδία*, mitigationem, ne videatur temere novare aut pervertere nomina. Vt enim scimus ex l. 4. cap. 2. Portæ dicuntur illa pars hepatis, per quam vena inde dicta infert alimentum, tanquam per portam. Ab hujus similitudine, vult dicere Gal. non male quis os etiam ventriculi dicat portam propter eandem causam.

Ad alia vero omnia.] Primum. Quibus sextæ conjugationis nervi miscantur alij è spinâ? Cum (inquit) nervi hi eant, & ad medium ventrem & ad imum: in visceribus quidem medijs ventris nulla fit talis commistio, in imo autem in omnibus visceribus fit. Sed cur fit hæc nervorum mixtura? *διὰ τὴν ἰσχυρὰ καὶ ῥώμην*, propter vim & robur. In hac oratione tria noto. 1. Quod ad nervos thoracis, loqui Gal. de illis duntaxat qui eunt ad ipsa viscera. Diaphragma enim unde habeat nervos dicitur mox cap. 7. 2. Quod ad nervos abdominis, valde difficile esse ostendere alios, præterquam ad partes quasdam genitales, & mesenterium. Hinc Bauhinus 1. Theatr. 17. intestinis non dat alios nervos, quam cerebrales: idem tamen c. seq. intestinis & mesenterio concedit etiam spinales, quos plerisque ignorasse, ait. An sunt tam exiles, ut *ἀπυθισμοῖς*, lineis exilibus adeo, ut visum effugiant, quilibet optici utuntur, (ita Gal. describit arterias quasdam de Anatom. ven. & art. 8.) sint similes? Quare non difficile fuerit convincere aliquem ex h. 1., Nervos intestinorum spinales fuisse Gal. notos. Quomodo enim aliàs verum erit, *ἔσθ' ἅπαντα τῶν ἐν τῷ περὶ τῶν αἰσθητικῶν τῶν περὶ τῶν αἰσθητικῶν*, prope omnia viscera, in abdomine conclusa, habere nervos ex spina? Quod si Gal. hanc laudem invidet, non invidetis Herophilo. Erasistrato, Diocli, alijs, quos secuisse homines tam est certum, quam quod certissi-

eertissimum. 3. Quod de usu docet, valde esse intricatum. Quo enim incurrat, quod de exacto sensu ait notum est illi qui meminit dictorum cap. sup. Quod de vi & robore, mihi planè incomprehensibile est.

1108. *Est autem & aliud mirabile.*] Alterum, Quæ sit ratio conglobationis nervorum sextæ conjugationis in thorace? Vbi (inquit) nervi exigui aut longum iter proficisci debent, aut magni alicujus musculi motui servire, continuitas ipsorum intercepta est corpore quodam crasso, quod ad primum intuitum putes, vel adnatum esse, vel ad minimum extrinsecus circumiectum: at, si feces, intelligas ipsissimam nervi substantiam fuisse ita coactam, & quasi in se conculcatam. Hujus rei exempla si vis, (inquit) dabo tibi in sola illa sextæ conjugationis particula, quæ per thoracem repit, sex. Nostri in singulis spinæ nervis exempla dant singula. Sed cui bono, dicas? Gal. non expresse dicit: colligas tamen ex primis verbis, qua de nervorum exilitate, longum iteriturâ, quodque magis est, motum vehementem editurâ, factum id videri velle, *διὰ τὴν ἰσχυρὰ καὶ ῥάμελον*, ut modo locutum esse audivimus. Acceptarem, 30 si (quod Gal. vult & ego nuper negavi) motus à nervis fieret, tanquam ab habenis. Non enim trahendo, sed musculos spiritu implendo (hoc alibi probatur) agunt. An istæ *σφαιρώσεις* sunt corpora olivaria Falloppij in Obsl. de quibus videri etiâ potest Vesalius in Exam. Obsl. Fall. & Bauhinus 3. Theatr. 23.

Quæ similis est nuncupato Ganglio.] Auditor. Defin. med. apud Gal., Paulus l. 40 6. c. 39. Actuarius 2. Meth. 28. *γάγγλιον* dicunt esse *συσπόμενα τῶν νεύρων*, convolutionem nervorum. Hos Solenander refutat. 1. Consil. 24.

CAP. VI. VII.

1109. *A*liorum vero, qui ex cerebro.] Pergit in distributione nervorum, & docet, unde habeant nervos musculi scapularum; capitis, auricularum, ossis hyoidis, laryngis, costarum, & forte aliarum partium vicinarum? Quæ quia historica sunt, non merentur heic operam.

Magnus nervus à cerebro inferitur.] Observandum, in musculos scapularum nervos venire ex cerebro, & inquirendum, à sextâne, an septimâ conjugatione id fiat? Gal. ipse ad septimam videtur inclinare illis verbis *κατὰ τὴν ἑκτῆς συζύγιας*; secundum sextam conjugationem. Idem in sequentibus de eadem septima videtur docere, fines ejus, vulgo notos. esse in ijs tantum animalibus, quæ homini sunt similia, id est, non valde mordacia: illos autem, quos describit heic, esse in forti oribus, aut si mavis ferocioribus. Forte igitur non minori diligentia est opus heic, quam in quintâ conjugatione, de qua monui quædam l. 9. c. 10.

Quas paulo ante.] Agens de viscerum sensu.

Qui sunt ad πνεύματα.] Vide lib. 14. cap. 11.

Antea diximus.] Lib. 8. 9. 10. & 11.

Aurium substantia ferè immobilis.] Notandum, quod heic, quemadmodum supra quoq; c. 3. l. 11. c. 12. 7. Sent. Hipp. 8. nostris auriculis non omnem adimit motum. Athenæus, principio 10. describens tuburcinantem Herculem ex Epicharmo, ait, *κινεῖν ἄκρα, τῶν περὶ ἀποδῶν ἔδεν ἡτόν.* non minus, quam quadrupeda movere aures, Vbi Casaubonus præter exemplum, quod ex Eustathio affert, Muretum quoque (is enim est ille, cui vivi comburii periculum à magistratu imminabat, ob *παράδειξις* crimen) aures manifesto movisse, ait. Vidi ego etiam unum & alterum. Musculos ipsos si contemplari libet, ad Præceptorem, Casserium, Pentasth. l. 5. c. 4. & Bauhinum 3. Theatr. 46. An *σείειν τὸ ὠτίον*, movere aures, apud Gal. 2. Diff. puls. 2. & *arrigere aures* apud Terentium, est totū caput movere, cum aures non possimus? Certe, ita solemus, quando aut indignamur, aut attente auscultare volumus.

Musculus tenuis ac latus.] *επιόπισμα μινώδες* dictus de Anat. musc. 1. Vide supra l. 9. c. 15. l. 11. c. 15.

Ligamentum membranosum.] Vide l. 12. IIII. c. 15. l. 13. c. 8.

De ratione dissectandi.] Lib. 8. c. 5. ubi ocularis demonstratio est.

Libro decimotertio.] Cap. 5. & 9.

Quod autem neque scriptum.] Observatio peculiaris de nervo ad musculum τῆς ἐπιωμίδος ἢ δελταίου Anatomicorum.

C A P. VIII.

Q*uod vero adeos attinet.*] Pergit etiamnum in historiâ nervorum, & agit de nervis manuum, pedumque statim autem causam dicit, Cur misceantur inter se illi nervi? Hoc accidit, inquit, tum tantum, cum aut fulcrum non habent aut longum iter emetiri debent. Propter robur igitur.

Dictum nobis antea.] Lib. 13. c. 4. quamvis ibi non meminerit causæ, cujus heic meminit, quemadmodum neque de Anat. nerv. 15. & 16.

Diximus præterea.] 3. Ex. Anat. 5. 6. & 20 7. Anat. ven. 3. 8. 9.

1112. *Differunt tamen nervi.*] Notetur causa, Cur nervi (eadem est ratio arteriarum, mox cap. 10.) manus quidem per interiora eant, pedis autem per anteriora seu posteriora? Quia (inquit) articulationis ratio ita volebat. Nempe distantia brachij à vertebris, unde sunt nervi, non admittebat alium positum. Conjunctio femoris cum osse sacro, è quo sunt nervi illi, itidem volebat positum hunc. Iam igitur hoc quoque est exemplum illius, quod supra l. 5. c. 3. dictum fuit, non omnia fieri propter usum, quædam ex necessitate. Interim Natura hoc modo securitati uterorumque nervorum ita consuluit, quod fuisse docet Gal. heic.

In libris de ratione.] Lib. 3. c. 10.

Quo loco cum maximos musculos.] At ita non fuit consultum securitati nervorum? Imo verò fuit: sed alio modo. Sub maximis enim musculis tuto latent.

Si voles diligenter.] Ne dubites, (inquit) de securitate, Natura, non hic tantum, sed & omnibus alijs locis, nervos non ducit per loca libera, periculisque exposita, sed semper sub ossium labris, quasi sub imbricamentis quibusdam abscondit. Vide supra l. 2. c. 7.

* *

*

C A P. IX.

N*unc autem ad id.*] Pergit etiamnum in historiâ nervorum, qui ex osse sacro in vicinas partes feruntur.

Quatuor enim arterias & totidem venas.] Venarum numerum facile inieris, si dixeris, Venam cavā, portæ, arteriosam, umbilicalem; arteriarum non tam facile, nisi asperum adjunxeris Arteriæ magnæ, venosæ, umbilicali. Nam licet hæc sit gemina forinsecus, habetur tamen pro unâ, non secus ac vena umbilicalis, quæ intrinsecus etiam gemina est. Facit autem hac ipsa oratione aditum sibi ad arterias & venas, de quibus iam post nervos agit.

C A P. X.

C*um enim de nervis abunde.*] Transfatio ad arterias. Hoc cap. agit de ramo arteriæ descendente.

Ut ante dixi.] c. 2.

Ut supra monui.] Ibidem.

Securitati ipsius prospexit.] Vide l. 6. c. 2. & 3.

Post autem ad hypochondrium.] Quis, Deorum, hominumve, hypochondria audivit dici de hæc parte? Persuasissimus sum, legendum esse ὑποσφάγιον, ut sit diminutivum ἀπὸ τῆς ὑποσφάξ, quod, autore Eustathio, est cavitas illa, quam facit σιδήρεον ὀσφάγιον, ἐνθα γίνεται ἡ σφάγι, ferrum, quo animalia iugulantur, ibi, ubi fit iugulatio. Vide Thesaurum H. Stephani. Quod si novum videbitur vocabulum, lege πνευσφάγιον. Nam πνευσφάγιον apud Pollucem est.

Ne igitur hoc solum.] Pertinet hoc quoque ad securitatem arteriæ.

Maximam & mollissimam glandulam.] Thymum, de quo vide l. 6. c. 4.

Nunc autem cum vena cava.] Delabitur ad securitatem venæ cavæ & œsophagi, de quâ l. 6. c. 4. & 5.

Vena, quæ thoracem nutrit.] ἀλγυος, iugis, quod arteriam conjugem non habeat. De hujus origine an Gal. sibi consentiat, vide Bauh. 2. Thea. 18. Riolanum 4. Sch. Anat. 2.

Vas vero, quod à dextra cordis auricula.] 1115. Mira-

Mirabilis sermo, & ad quem I. quoque Alexandrinus nauscat ! Planè enim Peripateticum dogma redolet, nisi quod venam cavam videtur distinguere à venâ cavâ. An vitium aliquod latet ? An potius loquitur ex eorum opinione, qui distinguebant truncum ascendentem à descendente, ceu videtur est apud Ruffum l. i. c. 33?

De hac quidem paulo post.] cap. ult.

Mesenterii vertex.] κερυφή, quod initium dixeris : Ita loquitur etiam 6. Ex. Anat. 6. At 4. in 6. Epid. 4. ἀρτηρια, *suspensorium* vocat.

Cum de renibus ageremus.] Lib. 5. c. 5.

Ut aquaeductibus.] Vide c. 1.

Ut ante demonstravimus.] Ibidem c. 6., ubi dixi, *Quid veri subfit?*

Lib. 14. demonstravimus.] Cap. 7. ubi pariter dixi, *Quatenus consentiat cum re?*

Quanquam eo libro.] c. 10.

Ut diximus.] Modo c. 9.

In plexu, quem dicitur οιδῆ.] Vide lib. 9. cap. 4.

Sed vena quidem.] Locus suspectus.

Nutrient enim hæ spiritum animale.] Lib. 9. cap. 4. vocavit spiritum vitalem propriam materiam animalis. Ubi dixi, non convenire hoc triplici animæ, quam Gal. fingit. Cum enim alimentum hoc fit (ut heic loquitur) προεργασμένον, καὶ πίνετε ἠλλοιωμένον, *proelaboratum, & omnimodis alteratum* : non fiat id autem alibi quam in corde: jam hinc quoque cordi suus potest constare honos.

Penetrant autem intra ossa.] Vide lib. 13. cap. 9.

116. *Ipsarumque situm non commutari.*] καὶ μὴ ὑπαλλάξαι τῶν θέσιν. At 2. Epid. 4. τ. 1. Hipp. ait, τῶν φλέβων καὶ τῶν ἀρτηριῶν ἀίσσειν, *venam infra arteriam ferri?* Hujus forte imitatione Arist. 3. Hist. 4. ait διὰ τῶν βιβίων καὶ μηρῶν φέρονται ἀναλλάξ, *per inguina & femora eunt permutata.* Et 3. Part. 5. inquit, καὶ τῶν ἀναλλάξ, *inferius permutari.* His ad stipulatur sensus, & ter id ipsum docere Bauhinum in Theatro observari. Præterea & contextus & ratio militat pro affirmativâ. Contextus: quia ait, *Quin etiam quan-*

quam vena cava ad spinam altior arteriâ, supernè deorsum feratur, hoc tamen loco arteriæ subjacet. Ratio: ut tutior esset vena, debebat subjici arteriæ, quæ sextuplo crassior est, ut docetur alibi. Quamobrem, omnino amplectenda est correctio, quæ in Græcis Cod. ascripta est, quatenus illa deleret negativam: at rejicienda, quatenus mutat infinitivum in Indicativum. Sed quia neque tum contextus est integer, oportet transferre negativam alio, itaque legere. καὶ μὴ γὰρ καὶ κατὰ τὸ γὰρ μόρον ὅλον (hoc substituo τῶ ἀπὸρ, *autoritate marginalium.*) ἢ καὶ τὴν φλέβην, ἢ κατὰ τὴν ἀρχὴν ὑψηλοτέρῃ τῆς ἀνωθεν κατὰ φέρεται μετ' αὐτῆς. φυλάττειν γὰρ τὴν περὶ τὸν ἐκαστὸν, ἢ ἐξ ἀρχῆς εἶχε θέσιν, εἶπερ γὰρ μηδενὸς ὑπαλλάξαι ἀναγκαζόντος. 20 οὐκ εἶδον δὲ περὶ τὸν κατὰ τὸ παχύτερον τὸ λεπτότερον ἀγείον. ἀλλ' ἡλικία διεξελθῆσα τὸ περὶ τὸν αἰθῆρα (ita Interpretes legit ἀντὶ τὸν νεογέννητον.) ἐμελλεν εἰς τὰ σκέλη ἀναστῆσαι, βέλιον τὴν ἐκείνους, μὴ (huc enim transdo.) ὡς περὶ καὶ κατὰ ὅλον τὸ ζῶον, Ἰπικεῖται τῆς ἀνωθεν τῆς φλέβας, ἀλλ' (hoc desiderat sensus) ὑπαλλάξαι τῶν θέσιν αὐτῶν, ἀσφαλείας ἐνεκα προπαροσκευάζου τῆ δια τῶν σκελῶν φορᾶ. Ita sensus erit, *cum autopsiâ* 30 *congruens. Et sane tota hac spinæ regione, vena cava cum arteriâ magnâ deorsum fertur, arteriæ quasi inequitans. Nam & tueri debebat, quam ab initio habebat positionem, si quidem nihilerat, quod mutationem efflagitaret, & fortiori vasa incumbere debilius, fas erat. At verò, cum peritonæo egressura, in crura dividi volebat, non iam ut antea, melius erat venas incumbere arteriis, sed præstabat inverti positum illarum, gratia securitatis &c.*

A locis, renibus propinquis.] Spermatica præparantia intelligit. 117.

Quæ ad collum pertinent.] Deest, tam in Græcis, quam Latinis vox, ad sensus integritatem prorsus necessaria. Tale enim quid volebat Gal. τὰ δὲ εἰς τὴν κατὰ τὸν ἀνχῆνα τῶν μητρῶν, ἢ μήτρας, *quæ autem in collum uterorum vel uteri (utroque enim modo loquitur) pertinent.*

50 *Quorum lib. 14.*] c. 8.

Diximus antea.] Heic. c. 8.

Ad inguen autē.] κατὰ τὸν βιβῶνα. βιβῶν hoc loco est κοινὸν μέρος μηρῶν καὶ ἵκτερος, *pars illa, quæ inseriatur femur & jumen, Arist. 1.*

Hist. 14. Ibi enim sunt glandulæ illæ, de quibus Gal. loquitur, quarum etiam inflammatio, aut quivis alius præter naturam tumor dicitur Medicis *Bubo*, quamvis interim vox ad alios quoque tumores transferatur. Est autem glandularum harum idem usus cum Thymo in pectore, cuius modo meminerat, & meminit, ut dixi lib. 6. cap. 4. item pancreatis in abdomine, l. 10. 5. c. 2. Practici vocant *Emunctoria hepatis*; quemadmodum illas, quæ sub alis, de quibus c. seq. *Emunctoria cordis*: & tandem illas, quæ ad aures, *Emunctoria capitis*.

Proinde satius mihi.] Conclusio historiarum trunci arteriæ descendentes & relegatio ad Exercitia Anatomica, quo etiam omnino pertinet.

CAP. XI. XII.

1118. **R** Edeo iam ad alteram.] Quemadmodum cap. præc. deduxit arteriam magnam ad partes omnes sub corde: ita his duobus deducit illam ad partes supra cor.

Antea diximus.] l. 14. c. 8.

Cum de his seorsim.] l. 7. c. 7. l. 6. c. 5.

In libris de ratione dissectandi.] lib. 3. 30 cap. 8.

Antiquo nomine Carotides.] *καρωτιδες* *δοτὸ τῆ καρῶ*, dicuntur, quod somnum significat profundum & præternaturalem, qualis in lethargo & apoplexia, unde etiam *ληθαργικῆ καὶ ἀποπληκτικῆ*. Antiquissima igitur cum sit assertio, Apoplexiam fieri ab obstructione harum arteriarum, miror nostros Practicos tot verba perdere in adstruenda 40 ventriculorum cerebri obstructione! Certe *δοτὸληψιν φλεβῶν*, *interceptionem venarum*. Hipp. 4. Acut. 23. (quam eandem esse puto cum *καπιληψει φλεβῶν ἐν ἀρχῆν*, *interceptione venarum in collo* Aristot. de Somno, cap. 2.) Gal. ipse de opplerione venarum interpretatur? Quod si negat iterum 2. Sent. Hipp. 6. dico, non debere mihi nocere 50 inconstantiam ipsius. Ad experimentum autem, quod non ibi tantum, sed & alibi magni vult vendere, respondi non semel, Non ligat sopora-

rias internas. Tu vero adi Averroëm 2. Coll. 19. à quo simul disces, cur Latinis (apud Donatum est) *Lifæ* dicantur hæ arteriæ.

Recta per foramina.] Hoc de Cervicæ-1119. li Anatomicorum verum est.

In lib. de ratione dissectandi.] Forte in illa parte, qua caremus. An in prioribus, quarum meminit l. 4. c. 1.

Quo loco vasorum fines.] Ex hoc loco probabilius quis fecerit dogma Cæsalpini, ipso tamen Gal. antiquius: de nervorum in cerebro *χυσμῶ* Vide lib. 10. cap. 12.

Quem ego prius dixi.] c. 10. Dixit verò etiam l. 9. c. 4.

Vbi autem id tantum adiecero.] Insignis ex hoc loco oritur dubitatio, 20 An rete mirabile constituatur ex solis arterijs? Non tantum expresse id ait lib. 9. cap. 4. sed & de Anatom. ven. ultimis verbis addit, Arteriam illam, quæ constituit rete hoc, esse *ἀζυγον*, *iningem*. Quin, si vera est doctrina Gal., eod. lib. 9. cap. 5. de diversitate vasorum cerebri ab aliarum partium vasis (si, inquam, in omnibus alijs partibus venæ eunt cum arterijs, arteriæ cum venis; in solo capite arteriæ quidem ascendunt, venæ autem descendunt, itaque in occursum mutuum sibi veniunt) verum etiam erit, arteriæ illi, quæ rete constituit, non jungi venam. At Gal. heic ait, *ἀναμνησθῆναι ταῖς φλεβῆν*, *misceri venis*. Respondeo, oportet primo (propter Columbum in primis lib. 7.) distinguere, ut feci ego lib. 9. cap. 4. inter rete mirabile, & plexus choroïdes, ut hodie vocatur utraque vasorum textura. Rete mirabile, quod 1120. est extra cerebrum, in sella ossis sphenoidis, revera est ex solis arterijs. Plexus mirabiles, qui sunt in superioribus ventriculis cerebri, partim sunt explantationes hujus sive retis, sive arteriæ, ex quâ rete fit in ijs, in quibus est, partim portiones Vinuum seu processuum duræ matris. Quartus enim sinus, qui ad torcular Herophili descendit in quartum nobis dictum ventriculū, mittit in superiores ventriculos insignem

infignem ramum , qui plexibus illis arteriosis occurrens , constituit ibi plexus choroides , omnibus dictos. Respondeo ergo secundo, Gal. per venas intelligit quartum sinum , quem (ut & reliquos) ex solis venis constare existimavit, ut intelligere est ex ijs, quæ dicta sunt l. 9. c. 5. Quod ad usum utriusque, nihil muto ex ijs quæ dixi lib. 8. & 9.

Vt vero summam dicam.] Occasione, credo, conjunctionis venarum cum arterijs in capite, docet, conjunctionem illam vasorum obtinere in toto corpore, & quidem, conjungi modo dextra cum sinistris, anteriora cum posterioribus, interna cum externis. Quæ si vera sunt, estne *χρισμός* nervorum tam improbabilis? præcipue, si venæ & arteriæ sunt in nervis, ut alibi probavi?

1121. *Hoc autem loco scire retulerit.*] Occasione iterum conjunctionis venarum & arteriarum, digreditur ad rationem nutritionis singularum partium, de quâ dictum est mihi supra l. 6. c. 10. & 17. Omnino autem heic quoque Gal. fit transfuga, & docet sanguinem arteriosum non minus nutrire, quam venosum.

Tum alibi, tum in Com. de usu resp. & puls.] In his quidem unice hoc urget, Actio-
nem arteriarum esse tantum eventationem caloris: alibi autem (ut loquitur, quod intelligo de lib. de fac. natur, & quidem l. 3. c. 13. & seq.) duo agit. Alterum, ut probet, arterias vehere sanguinem tenuiorem, magisque halitosum: venas crassiorem. Alterum, Vasa hæc per mutuas *ἀναστροφάς* in se transfundere materias. Postea concludens, ex utrisque ait, partes nutriendas sumere sanguinem. Illud quam longe abit à veritate, si quidem hoc solum facere dicat arterias: tam prope accedit hoc si quidem adjungas etiam prius. Ita enim esse apud Arist. & reapse, docui lib. 6.

CAP. XIII.

1122. *Invenias igitur.*] Nutritionis, (opinor) rationem ut planiorem faceret, docet, Quomodo sit intelligendum, si arteria dicatur coniux venæ alicujus? Non necesse est, (inquit) ut tales perpetuo se tangant: satis autem est, si pro-

pter eundem usum sint factæ. Hac occasione facit *συνυγίας*. Venæ cavæ, (inquit) conjux est arteria magna. Vtraque enim sanguinem exportat in totum corpus. Venæ portæ coniux est arteria venosa. Vt enim illa alimentum portat in hepar: ita hæc aërem in cor. Hanc explicationem peto ex de Anatom. ven. 9. 6. Sent. Hipp. 3.

110 Sed quid fit de venâ arteriosa? Vitium est tam in Græco, quam Latino. Ego ita iungo. Venæ cavæ conjux est totus ille arteriæ magnæ truncus, qui sanguinem vehit. Venæ portæ, pars illa arteriæ magnæ, quæ in abdomine illi attenditur. Venæ arteriosæ, arteria venosa. Quoties enim has in nutritione pulmonum copulat ipsus?

20 *Quæ propter eundem usum.*] Quem, sodes Galene! Illum, quem modo cap. præced. dixi? Ita puto. Tum vero quomodo constabit tibi distinctus à venarum usu arteriarum usus? Neque enim putaverim, I. Alexandrini benevolentiam heic tibi gratam esse posse, nisi ratio te fugerit.

CAP. XIV.

1123. *Natura partibus omnibus.*] Docturus rationem discriminis, cur Natura observavit proportionem Geometricam potius, quam Arithmeticam, causam esse ait, diversitatem substantiæ. Prout enim, (inquit) pars quælibet multum aut parum alimenti desiderat: ita magnas aut parvas accepit venas. Multum autem desiderat pars calida, & mollis, quæ multum dissipat: cõtra frigida & dura. Heic quantumvis circumspectus videri velit, ne arterias in societatem nutritionis accipiat: non potest tamen vel in conclusione, in quâ negat, dari venas. ubi non dentur quoque arteriæ. Hinc enim præcipua (ut dixi) manat differentia, dicique debet, partem calidissimam accipere plurimum sanguinis arteriosi, frigidissimam venosi, &c. Quod autem negat, in cute esse arterias: nescio an defendi possit. Si enim venæ ossium tam sunt exiles, *ὡς μηδὲ φάνεαυ αὐφάως, μηδ' εἰ τὸ ζωὸν ὑπέχει μέγα*, ut manifestè non appareant,

etiamsi animal sit magnum, & tamen sunt venæ: quid si idem dicam de arterijs cutaneis? Imo, si arteriæ quædam tam sunt parvæ (docet hoc Gal. de Anat. ven. 8.) ut ne quidē hoc nomen mereatur; sed dici debeant aut telis araneorum similes, aut capillamentis, aut ἀπαισμοῖς Opticorum, si mavis pictorū, ut Protogenis, Apellis: quid si ejus generis sint hæ cutanæ? Adde, si fieri debet διαπνοὴ ἀδηλός, transpiratio insensibilis: per quæ instrumenta fit, si non per arteriolas cutaneas? Imo si apud Gal. hic est usus arteriarum: quomodo imple-

tur, si non per cutaneas? Adde iterum, si fiunt febres ex obstipatione cutis, seu retētis fuliginibus: quomodo extrâ cutem sunt arteriæ? Essent autem, si ad cutem non pertingerent. Adde denique, In inflammationibus cutaneis sæpe sæpius sentimus pulsationem: vnde est illa, si non ab arterijs.

Vt ostendimus.] l. 5. c. 5. l. 14. c. 7.

Quæ octo costas.] ἀλυσος.

In lib. de ratione dissecandi.] l. 3. c. 3.

Cum de iis ageremus.] c. 12.

Diximus de vasis.] Lib. 9. c. 4. & seq.

Finis Libri Decimiseptimi.

ARGUMENTVM

LIBRI DECIMISEPTIMI.

1124.

VANDO QVIDEM, ut ipse fatetur Gal., iam in superioribus omnia in corpore humano *κατ' εἶδος*, speciatim & particulatim, sunt explicata: quid opus est pluribus? Rationem affert. Usus eorum, quæ dicta sunt, non est uniusmodi: quare dicendum restat, Quotuplex is sit? Affert autem triplicem 1. Philosophicum, quem toto cap. 1. initioque secundi, fuse explicat. 2. Medicum, quem eod. c. 2. exponit. 3. ἐλεγκτικόν, refutatorium, quem ibidem habet. Hos quia in Prolegomenis perstrinxit, & vero quia in decursu ipso amplius de ijs dicendum est: protenus veniam ad rem.

CAP. I.

1125.

PArtis igitur actio.] Referendo se ad id, quod sæpe dixit, Actionem partis ab usu partis differre, orditur primum & philosophicum usum, ostensurus, Quanto artificio sit usa Natura in condendo animali? Id, si rectè judico, consistit in quinque rebus. 1. in usu singularum partium. 2. in symmetriâ seu proportionem singularum partium inter se. 3. in perpetua proportionis illius observantia. 4. in impressione artis tantæ in materiam tam vilem. 5. in amplitudine, quippe, quæ adhibita sit, non in homine tantum, sed in omnibus animalibus, etiam minutissimis.

Nullam enim partem.] Primum, quod

pertinet ad illud, ab Aristot. & Gale- no tot locis jactatum, Natura nihil facit frustra. Adeo (inquit) facta sunt omnia affabrè, ut nihil sit, quod non habeat certam actionem, à quâ subito pendet ἡ ἐνχορηγία, dexter usus. V. g. Lingua est facta, ut possit molere cibos vocemque dearticulare. A duplici hâc actione duplex est animalis usus. Ciborum enim illa contritio est præparatio ad feliciorē coctionem in ventriculo, quæ ipsa destinata est sanguini, quo animal nutritur. Quanta autem sit nutritionis necessitas, heic non oportet dicere. Dearticulatio vocis facit ad sermonem, homini proprium, de cujus præstantia quid attinet loqui?

Equidem

1126. *Equidem, quod mihi accidit.*] Illustrat hoc exemplo aptissimo. Cum primum (inquit) Elephantem vidissem, putabam proboscidem ipsius adeo prolixam, esse supervacaneam & inutilem: sed cum viderem, animal uti illâ loco manus; cum intelligerem etiam, quoties illi tranandam sit per aquas tam profundas, quæ totum ipsius corpus tegunt, toties elevare proboscidem super aquas, perque illam respirare: mutavi sententiam. Nempè, (vult dicere) hac actione proboscidis consequitur animal duos illos usus, adeoque semper est responsus mutuus inter actionem & usum.

Sublatâ pronomeâ.] Ita enim scribendum est; *ἄπο τοῦ προνομιῆ*, quod pabulationem militarem significat. Eodem sensu *προνομιῆς* dicitur (ut mireris, quâ factum sit inde promuscis?) Hac enim parte cibum potumque ori admovent. Arist. vocat *μικτῆρα, nasum*, 1. Hist. 11. 2. Hist. 1. 9. Hist. 46. 2. Part. 16. 4. Part. 12. quibus etiam locis docet, Elephantum uti eâ parte *ἄντι χειρὸς, loco manus*. Quare manum vocat Plin. lib. 8. cap. 10. & 12.

Vbi autem didici.] Ab Aristot. 2. & 9. Hist.

1127. *Porro, ad artem naturæ.*] Monet cuiusque animalis proprias & nativas actiones, disci posse ex solo animalis intuitu, ut non sit opus accuratâ illâ omnium partium Anatomia (ad scientiam, dico, hanc) nisi quis sit injustus rerum æstimator, naturæque calumniator. Vide 6. Ex. Anat. 1. Ejus rei occasione invehitur in Asclepiadem, Epicurum, alios, qui atomos statuebant rerum principia. Hos enim quia ad constitutionem corporum concurrere ajebant fortuito: non habebat etiam locum ars naturæ. Hinc adeo factum esse, dicit Galenus, ut licet primo statim intuitu appareat, cui bono sit hæc vel illa pars: illi tamen audeant dicere, inutilem esse, ut habeant (puta) quod contradicant. Horum improbitate factum esse (addit) ut coactus sæpè fuerit afferre, 50 talia, quæ neque ad dignotionem, neque ad prænotationem, neque ad curationem quidquam faciunt. v.g. Qui musculi, & quot, linguam moveant? Quod

idem est ac si diceret, propter hos se considerasse hominem Philosophicè (is autem est primus usus) cum satis sibi esset aliàs consideratio Medica. Hinc ego illud disco, Nostras Anatomias, quas Medici soli tractant, & usui Medico soli jactitant servire, reverà Philosophicas esse. Non enim distinguunt inter quæstiones utiles & inutiles. Conqueritur hæc de re Riolanus 3. Schol. Anatom. 1. Vide 2. Ex. Anat. 2. & 4. ejusdem 1.

At eo certè nomine.] Alterum, quod 1128. pertinet ad symmetriam omnium partium. Miror (inquit) hostes naturæ posse laudare statuarios, quod dextra faciant sinistris æqualia: nolint autem laudare Naturam, quæ & hoc ipsum facit solertissimè, & præterea partes accommodat actionibus suis, quod isti neutiquam possunt. Immò, quæ non tantum extimam superficiem exornat, ut illi, sed intima quæque pervadit: Hujus artificij exemplum affert manum, crus, foramina, per quæ aliquid vel exit vel introit, pilos, &c. Cæterum, de commensu hominis vide Vitruvium 3. Architect. 1. & hujus commentatores Philandrum, Barbarumque, Solinum, cap. 5. In quorum defectu, adire poteris Cardanum l. 12. de subtil. Pomp. Gaucicum de sculptura, sed antè omnes Albertum Dürerum, lib. de Symmetriâ corp. hum. quo verè redijt nobis Canon Polycleti. His Augustinum, (si placet) adde lib. 12. contra Faustum, cap. 14.

An Polycletum quidem.] *Κανὼν, regula* Polycleti ita dicta fuit statua, quod partium omnium egregiam symmetriam haberet, ut scribit Galenus 1. Temper. ult. Idem est autor 5. Sent. Hipp. 3. duo fuisse hujus nominis, & librum, in quo omnes corporis symmetrias docuerit Polycletus, & statuam, in quâ doctrinam suam demonstrârit. De statuâ sunt verba Plinij lib. 34. cap. 8. Fecit (Polycletus) & quem canona artifices vocant, lineamenta artis ex ea petentes, velut ex lege quâdam, solusque hominum artem ipse fecisse, artis opere judicatur.

Tu autem operum Naturæ.] Tertium, 1129. quod spectat perpetuam illam in sym-

metriâ constantiam, atque (ut ita dicam) non errantiam. Polycletum (inquit) non audes reprehendere , si in mille statuis exiguum quid peccet : at Naturam audes , si non in mille, neque in decies mille hominibus , sed vix in decies sexcentis semel peccet ? Quod si sæpius peccaret , & rarius benè ageret, merito fortunæ, non arti tribueres κατὰ φύσιν ipsius. Nunc cum sæpius benè agit, rarò peccat : arti certè id adscribere debes, non fortunæ. Summa, λήρη μάλιστα ταῦτα, inquit, *prolixa hæ sunt nugæ* hominum illorum, qui fundamenta malè posita turpiter defendunt. Vide hæc de re insignem locum 9. sent. Hipp. 8.

Si Tragediarum & Comædiorum certamina.] Τὰς μουσικῶν ἀγῶνας, *musica certamina* antiquissimi esse instituti, vel inde patere potest, quod Aristophanis Interpres in Vespis ait, Dicæarchum, Aristotel. discipulum, de illis scripsisse. Unde obiter liquet, ni fallor, quis fuerit titulus operis Dicæarchi, quem nondum se invenisse nominatim expressum Casaubon. ait in Athenæum lib. 6. cap. 7. Hæc certamina, ut Plutarchus in Pericle, Athenis fuerunt obita ἐν τῷ ὀδῆῳ, de quo multa collegit in Atticis suis Meursius lib. 4. cap. 28. De Roma an idem dicere licet? Qui enim instituit hæc certamina princeps, Domitianus, struxit etiam Odæum, ut Suetonius est autor. At qui Xiphilinus scribit, Trajanum ædificasse Odæum? Fortassis fallitur, ut Scaliger judicat in Eusebianis. Fortassis hic absolvit, quod ille inchoaverat, ut Marcellus Donatus in Ammianum, lib. 16. Fortassis omnia ista sunt frustranea. Quinque enim in urbe fuisse Odæa, autor est Rosinus 5. Antiq. 4. At cujus autoritate? Apud Panvinium, certè (qui ex S. Ruffo & P. Victore descripsisse faterur) in Regionibus vrbis, non nisi tria invenio, primum, in quarta regione, secundum in nonâ, tertium in decima tertia. Quidquid sit, cum Odæa non tantùm similia essent theatris, ut ex Meursij locis citatis patet; sed & Theatra dicerentur, ut ex Pausaniâ in Atticis disco: fortè parum refert, in Odæo, an in Theatro habitasse

fuisse dicas? sed maneamus in Theatro, ad quod inclinant quidem loci illi, sed clarè dicit alter cap. 13. multa Romæ cum essent, in quo? Fortè Marcelli, quod sub arce Capitolinâ fuisse ex Suetonio docet Pyrrhus Ligorius. Quid si dicam, certamina hæc obita fuisse in Athenæo, de quo Casaubonus in Capitolinum? Dicerem, si ullibi legerem, in Capitolio fuisse Athenæum illud. Ibi enim celebrata fuisse, disco ex hæc inscriptione Iconiensi, Cogno hodie, ut Bellonius, quam Appianus habet f. 191. Panvinius etiâ Com. in 2. Fastorum, anno urbis 859. (qui tamen Histonium legit, & melius, ex Plinio lib. 3. cap. 12. Estonium hodiè, ut Collenutius, Gruterus item fol. 332. Scriverius & Junius uterque in Bata-

L. VALERIO, L. FILIO, PUDENTI
HIC CUM ESSET ANNORUM XIII.
ROMÆ CERTAMINE JOVIS CAPITOLINI LUSTRO SEXTO CLARITATE INGENII CORONATUS EST INTER POETAS LATINOS, OMNIBUS SENTIIS JUDICVM, HUIC PLEBS UNIVERSA HIS CONIENSIVM STATVAM ÆRE COLLATO DECREVIT.

Atque ut amplius intelligas, coronationem non sine certamine contigisse, accipe hanc alteram, quam acceptam fero Jos. Scaligero, Lect. Aufon. lib. 1. cap. 10. & de Emend. temp. lib. 5. quâ de primo agone Capitolino, ubi & prior inscriptio, & multa alia egregia.

L. SURREDI L. F. CLV.
FELICIS
PROCURATORI AB
SCÆN. THEAT. IMP.
CÆSAR DOMITIAN.
PRINCIPI
CORONATO. CONTRA
OMNES SCÆNICOS.

Atque hic ut eodem principe, qui hos ludos instituerat, coronatus est: ita ille sub successore ejus (non immediate) Trajano, nisi fallit Panvinus. Id ipsum quia

quia factum est lustro sexto, tu puta, ab institutis ludis: concludit Scaliger (sequitur hunc per omnia Rosinus 5. Antiq. 18.) institutionem esse factam. Domitiano XII. consule cum Sergio Cornelio Dolabellâ, qui consularis apud Funccium incidit in annum Urbis 838. qui CHRISTI est 88. apud Scaligerum ipsum in Chron. Euseb. numero 2290. in annum 87. apud Casaubon. in Domitianum Suetonij, in A. V. 839. & ita consequenter A. C. 89. Tu vide utrumque horum, sed Scaliger etiam lib. 5. Emendat. temp. Interim, medium ego occupabo, & cum Funccio dicam, ab hoc 838. usque in annum 859. quo coronatum esse Pudentem affirmat Panvinius, lustra sunt sex, hoc est, anni 30. Unde intelligere est antiquitatem Poëtarum laureatorum, ut hodiè vocamus, ultra scilicet sesquimille annos. Ruit autem hæc consuetudo cum urbe falso dictâ æternâ, & vix cum Francisco Petrarcha redijt. Non multò post ad Germanos quoque fluxit, cum Conradum Celtem, Swinfurtensem, primum Poëtam Germanum creavit Fridericus III. Imperator aut si mavis IV. propter Fridericum Pulcrum. Factum est illud in Italia sub Benedicto XII. PP. circa annum CHRISTI 1339. ut Funccius habet: hoc in Germaniâ circa 1493. quo anno cum mortuus sit Fridericus, quidam factum id referunt ad filium, Maximilianum I. Cæterum, priscum illum agona in Capitolio fuisse celebratum, ostendit & illud, quod Agon Capitolinus dicebatur, atque inde quercus Capitolina, seu Tarpeia (Tarpeius enim mons est in Capitolio) in illo Juvenalis,

An Capisolinam speraret Pollio quercum?

Item illo Martialis,

O cui Tarpeias licuit contingere quercus!

Unde patet illud quoque, Coronam eam, quâ donabantur victores Poëtar, quercum fuisse. Cui tamen assertio- ni quod opponere liceat autoritates, videre est apud Paschaliū lib. 5. de Coronis cap. 11. & 12. Vidit, ni fallor, Scaliger, Pater, cujus 1. Poët. 41. ex-

tremò ista sunt verba: illud quoque memoriâ dignum, Heroicos poëtas Romæ quernâ coronâ dari solitos. Eos baculos fuisse è lauro factos, memoriæ prodidère. Quid hoc autem, ô Scalig. maxime, estne laurus quercus, & quercus laurus? Non concoquo. Nisi fortè illi, qui quernum dicunt, arboreum dicere volunt. *ἄρκος* enim vetustissimis arbor est, ut *ἀρκόδρυς*, omnium arborum fructus, quâ de re dictum est mihi alibi. Movet & illud difficultatem, quod Scaliger filius ait, Agonem hunc fuisse institutum exemplo ludorum Olympicorum. Cur non potius Musicorum? Nam & ibi certamen fuisse, victoriq̄ præmium aliquod constitutum, ipsa vox *ἀγων* satis loquitur. At Aufonius in Attico Tirone Delphidio vocat Coronâ Olympiam? Ita est: sed dubito, an sit satis. Viderint autem alij: Galenus hoc vult, si laude dignus tibi videtur Poëta, quod semel steterit, quantò magis Natura, quæ toties, quoties numerare non possis?

Mentem quandam esse.] An intelligit *ἄρκος* Anaxagoræ, quem sæpè laudat Aristoteles, præcipuè 8. Phys. 5. t. 38. ubi *ἀρχὴν κινήσεως*, principium motus fecisse, ait, & rectè? An hanc quoque innuit 1. Temp. ult. cum ait, Vim formatricem fortassè sequi temperiem quatuor elementorum, fortassè diviniorem aliquam supernè originem habere? Et rursus, cum 2. Temp. 6. dicit, Aristotelem de vi formatrice dubitasse, nunquid diviniore originis sit, atque ab elementis diversa res? Et concludit, rationabile esse, elementa nihil aliud esse, quam instrumenta, quibus formator utatur. Mentem hanc quia Galen. deducit ex astris, fuerit id, quod apud Aristotelem 2. Gener. 3. proportione respondet elemento stellarum. Ut enim 2. Phys. 2. dicitur, non solus homo generat, sed homo & Sol. An potius Mentem Stoicorum & Animam mundi Platonicam intelligit? Vide de hac pulcherrima apud Lipsium 1. Phys. Stoicæ. 4. & sequent. Vocabant hanc spiritum quoque, contrà quem disputat Alexander lib. de Mixture.

Quamquam quæmā universi pars.] quartum, quod pertinet ad materiam hanc sublunarem : si consideres, vul dicere, solem, lunam, & reliqua astra, corpora purissima ; non miraberis fortè, tam excellentem mentem illis inhabitare : at si intuearis lutum hoc (quid enim aliter appellem, inquit, quod ex carne, pituita, & bile utraque est conflatum) non miraberis jam, sed planè ob-
10 stupefces, quod tam excellenter sit ornatum, politumq; ? Huic planè geminus locus fuit suprā lib. 3. cap. 10. extr. ubi sepositā materiā, jubet considerare Naturę artificium, quod in tereno hoc limo exornando adhibuit. Ita enim loquitur ille, consentienter sacris nostris, quorum sensum A-
tor, poëta Ecclesiasticus eleganter extulit,

*Materies terrena sumus, limumq; parentem
Nomine prodit homo---*

Ciceroni etiam in Pisonem, Homulus ex argilla & luto factus. Ita Tertulianus lib. de Carne C H R I S T I, Non es diligentior D E O, si Scythicas & Indicas gemmas, &c. Heic describit nobis dependentiam quandam rerum mundanarum à supernis, præcipuè &
30 exemplariter in animalibus. Cum ubique gignantur animalia (inquit) videor mihi videre Mentem illam, quæ animalibus inest, in omnem aëra esse extensam. A sole enim reliquisque astris cum perpetuò ad nos defluat lux: quidni cum illa luce Mens, animalium architectatrix veniat ? Hoc (addit) non negabis, nisi fecius de elementis senseris, quod est, nisi providentiam
40 sustuleris, cunctaque casui adscripseris.

1134. *Licet autem tibi ipsam Naturam rationalem.*] Inscripturis, (inquit Clemens Alex. Strom. lib. 3.) homo est duplex, & is, qui apparet, & anima. D. Paulus non uno loco spiritum vocat hanc, illum carnem. Ab hac doctrina non longè abit Galenus, cum animam seu spiritum, seu rationem, præstantissi-
50 mam quippe nostri partem, hominem vocat lib. 3. cap. 10. non autem id, quod videmus, quodque gestant illi etiam, quos ab omni humanitate alienos es-

se, solemus dicere. Et heic ait, nos videre φύσιν λογικῶν, quoties videmus Platonem, Aristotelem, Archimetem, alios mente seu ratione excellentes viros. Nam ratio est homo, dixit lib. 4. cap. 13. Hæc doctrina est vetustissimi Hermetis. Is enim, ut quidem D. Augustinus citat lib. 7. de Civit. Dei. cap. 27. de avo Æsculapij loquens, Mundanum hominem vōcat corpus ejus, quod sepultum sit, cum reliquus, vel potius totus, in sensu vitæ melior, remearit in cælum. Est etiam Platonis. In Alcibiade enim priore ait, non id, quod videmus, hominem esse, sed animam. Unde accepit fortè Cicero in Somn. Scip. & Macrobius in eodem cap. 12. principio. In Phædone Socratem inducit idem, amicis de sepultura sua quærentibus, respondentem, Socratem non esse illum, qui paullò post futurus sit cadaver, sed illum, qui cum illis disputet. Propterea jubet eos sepelire Socratem, ὅπως αἱ βέλωντο ἕανπερ λάβωσιν αὐτὸν, καὶ μὴ ἐκφυγῇ αὐτοῦς, quomodocunque velint, si modo deprehenderit illum, nec effugerit manus illorum. 1135. Nescio, an non hoc sit id ipsum, quod apud Ælianum lego 1. Var. Histor. 16. Cum enim Apollodorus amicus offerret Socrati tunicam pretiosam, in quâ moreretur, magnificeque sepeliretur, Quam verò præclaram (inquit) de nobis opinionem habet Apollodorus, si speravit, se post propinationem veneni, visurum adhuc Socratem ? Nam si putat, eum, qui mox ad pedes stratus jacebit, esse Socratem, certum est, me ab ipso non cognosci. Sic Anaxarchus
40 apud Laërtium, cum in mortario lapideo tunderetur ferreis malleis, Tunde, inquit, tunde Anaxarchi vasculum: Anaxarchum enim nequaquam teris. Ita Epictetus apud Arrianum lib. 4. cap. 7. adversus metum mortis se munit, Esse se aliud quid quam cadaver suum: non esse vel carnem, vel ossa, vel nervos, sed istud, quod his omnibus utatur, quod gubernet, assequaturque objecta sensuum. Vide Lipsium 3. Phisiot. Stoicæ 3. Huc facit, quod Plato in fine 9. de Rep. docet, Corpus hominis esse imaginem duntaxat hominis: verum autem hominem esse ani-
mum,

mum, qui vicerit subjectas sibi partes alias, quas cum bestiis communes habemus. Hinc, nisi fallor, idem Plato definiebat Philosophiam, quod sit meditatio mortis. Non enim intelligit mortem corporis voluntariam, sed victoriam mentis super affectus illos bestiales. Hæc tum contingit (ait Picus Mirandulanus, in cationem Benivenij) cum solus operatur intellectus, & cæteræ otiantur animæ vires, solâ exceptâ nutritiva. Hæc est mors incorporea & Philosophica, omninò jucunda, quâ Philosophus moriendo, tanquam renovata phœnix reviviscit, &c. Vide Carpent. in Alcinoium cap. 4. numero 12. De Hac Hipp. noster loquitur, in Epist. ad Philopœmonem, ubi effrenatos sensuum affectus servis comparat, domi tumultuantibus, qui protinus accedente herâ, hoc est, sapientiæ conspectu consternati conquiescunt. Ideò his domitis soli Philosophi poterant orare, ut præter alios Maximus Tyrius docet. Hi sunt βάρβαρον Φύλον, λίαν αυθάδες καὶ δυσακρίεις, barbaricum illud seminarium, valdè superbum & refractarium, quod Themistius vocat in Orat. de Pace ad Valentem Imper. Hoc est θηρίον, bestia illa, de qua ex Athenæo locutus sum supra ad initium lib. 14. omnia, inquam, graviora animi πάθη, perturbationes, ob quas Plato, ut lib. 4. vidimus, τὸ Πρωτομηνικὸν τῆς Ξυχῆς μέροσος vocavit ποικίλον καὶ πολυκέφαλον θηρίον, variam & multorum capitum bestiam, τὸ θυμοειδὲς leoni comparavit. Vide hac de re pulcra quædam apud Athenæum, aut potius animadversorem Arhenæi, quo loco dixi. D. Cyprianus ob id corpus vocat animæ persecutorem. In quam rem vide Rittershusium nostrum, Com. in Salviani lib. 3. de Gub. Dei. Adde ni displicet, Pierij locum lib. 4. Hierogl. ubi inter cætera ait, Quotiescunq̄ue accidit, ut ferinæ partes tyrannidem in nobis occupent, ardorq̄ue cupiditatis nobilitatem animi corripit, opprimat, servitioq̄ue addicat suo, propter turpitudinum obsequia, homo in belluam vertitur. Non enim omnis homo, homo, diceret Adamantius,

sed, meretricia nequitia præditus, homo-equis est. Quo tendere Centaurorum figmentum, Max. Tyrius docet. Eò spectat Scytharum aliud de Araxa, famosæ libidinis sceminâ, quam, autore Diodoro Siculo, hominem-viperam figurabant. Summa, Homo, in honore positus, hoc est, præditus omnibus corporeis bonis, nulla tamen sapientia præditus, dici potest Homojumentum ex Psalmo 49. vers. ultimo. Huc quoq̄ue tendit Goropius, qui Hierogl. 14. docet, Mensch nostrate dictum esse, quasi Men sich, id est, qui se ipsum minat & ducit. Id verò quia facit Mens (addit) pars hominis suprema & altissima, propriè vocatur Mensch. Dux enim hominis mens esse debet, & nisi sit, homo Mensch dici nullo modo potest. Fortassis huic non satis equus es ob ridiculas quasdam derivationes: audi igitur Aristotelem, cujus 10. Ethic. 7. hæc sunt verba. Ὁ νοῦς κρείττος τῶν αἰσθησάων. Δόξαι δὲ αὐτῶν καὶ ἐκείνων εἶναι τοῦτο, ἕπερ τὸ κύριον καὶ ἀμεινον ἄποπιν οὐκ ἔννοισ' αὐτῶν, εἰ μὴ τὸ αὐτὸ βίον αἰροῖτο, ἀλλὰ τινὸς ἄλλου. Menti igitur seu rectæ rationi qui non obtemperant, eos ad frugem perducere, opus est Eloquentiæ, ut docet Themistius, Oration. 4. ubi Remus noster nominat Metamorphosin practicam. Hæc Sylvas deduxit, detinuitque feras Orpheus, ut Martialis canit. Hac Amphion saxa movit loco, ut Horatius loquitur. Dedit ejus specimen Ioan. Baptist. de Gello, in libello de fabricæ humanæ præstantiâ, introducto Ulyssæ, qui Græcos, à Circe transmutatos, conatur reducere ad humanitatem. Cujus utinam dicto audientes nos quoq̄ue bestiam exosi hominem viveremus! Ita enim non opus esset lucernâ Diogenis, ad pervestigandos homines, tu puta, qui affectus suos sub imperium rationis coactos habent. Vide pulcerrima in hanc rem apud Casaubonum, in illud Persij, Sat. 3. Quid sumus? Et Sat. 5. quâ vitia dicuntur domini, apud Nemesium in lib. de Nat. hum. c. 1.

Tum opus de partium.] Insignis commendatio hujus operis. Si (inquit) ta-

lia & tanta sunt in animalibus; talia autem & tanta interpretatur liber hic: fuerit ille iure merito principium perfectissimæ Theologiæ, quæ tantò est præstabilior Medicinâ: quantò divina humanis. Et arbitror (addit) hoc esse in confesso apud omnes, apud quosulla est religio, non esse quicquam sacris Eleusinijs aut Samothracijs (de his dictum est mihi lib. 7. cap. 14.) præstantius: his tamen præstat labor hic vel ideò, quia sacra illa (etiam ijs, qui initiati sunt) obscura sunt & tenebrosâ, hæc manifestè ab omnibus cerni possunt, & in omnibus animalibus. Videri possunt hæc accepta ab Aristot. qui ait 1. Part. 5. hæc *αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἀρετῆς τῆς πρὸς τὸν πᾶσι τοῖς θεοῖς φιλοσοφίαν*, hoc est, ut ego intelligo, conferre aliquid ad cognitionem DEI, quam alioquin proficitur *Meta-physica, Aristoteli dicta*. Quid verò est illud, & quantum? Quod ex rebus his sensualibus ascendimus ad cognitionem intellectualium, probamusque inde, DEUM esse, ut Aristoteles facit in dicto opere. Ad Varolium lib. 1. capite 2. Quo loco observandum est, 1. Theologiam hanc Aristotelicam & Galenicam esse diversam à triplici illa Theologia, quam docet Varro lib. 3. 1. Divinarum, ut autor est D. Augustinus lib. 6. de Civitat. Dei, cap. 5. & seq. quibus etiam diligenter refutat illam Varronianam. 2. Aristotelicam hanc non esse alienam à nostra, ut in Prolegomenis monui. Et videntur Theologis quibusdam hæc esse posteriora, quæ Moysen visurum esse ait ipse, ut inter alios Vives scribit in dicti operis lib. 10. cap. 13. 3. Galenum hoc quidem modo à Platone suo deficere ad Aristotelem. Inter enim utriusque Philosophiam hæc est differentia, quod Aristoteles è terra ascendat in cælum, Plato contrà è cælo delabatur in terram. Quæ res facit (dicebat incomparabilis Scherbius) cur nulla possit cogitari unio probabilis inter duas has Aquilas, propter principia adeò diversa, quamvis eâ in re tot jam laborarint, quod numerare difficile sit. Vide Carpentarium, præf. in Alcinoium. Hoc sensu (ut ad principium revertar) vi-

detur accipiendum Delphicum *πᾶσι σεαυτὸν*, quod cælo descendisse ferunt. Ita Agapetus ad Justinianum Imperatorem. Qui se novit, Deum noscet: Deum noscens Deo assimilabitur: assimilabitur, qui Deo dignus erit: dignus erit, qui nihil Deo indignum admittit, sed cogitat, quæ Dei sunt, et quæ cogitat, loquitur, & quæ loquitur facit.

Neque enim existimes.] Quintum, 1138. quod facilitatem nobis explicat rei, quippe, quæ ubique sit obvia omnibus. Nam quodcunque animal dissectare volueris, parem in ipso artem opificis, sapientiamque reperies, immò quantò ipsum minus fuerit, tanto major tibi videbitur industria. Hanc in rem pulcherrimus est locus apud Aristotelem, ubi dixi. Docet enim in illâ Philosophiæ parte, quam Theologiam attingere dixerat, nihil esse habendum pro vili & exiguo, licet gratiam apud nos non inveniat, ob injunctitatem, qua sensum ferit. In ijs enim, qui naturaliter propendent ad Philosophiam, ejusmodi causarum cognitio *ἀμηχανῶς ἠδονὰς παρέχει*, indicibiles voluptates excitat. Quamobrè, ait, non oportet pueriliter contemnere viliorum animalium considerationem. In omnibus enim naturalibus est aliquid, quod jure admireris. Et quod Heraclitus fecisse dicitur, cum ingredi nolent illi, qui in casâ furnaria sedentem allocutum volebant, Introite, dixerat, nam ibi quoque Deos esse: nobis etiam faciendum est.

Quod declarant opifices.] Amplificat industriam opificis nostri, in parvis etiam & contemptis animalculis adhibitam, comparatione institutâ inter illam, artificumque. Nuper (inquit) quidam, in annulo sculpsit Phaëthonta, quatuor in vectum equis, tam affabrè, ut ab ijs, qui acutius cernerent, distingui possent singulorum equorum singuli pedes cum suis articulationibus, dentes, os, alia: hoc verò quid est, si ad Naturam? Pulicis pes tantò est artificiosior, quò minori labore est factus, sed præterea & vivit, & alitur & movetur. Vnde illius, qui pulicem

licem condidit , vis & sapientia longè major esse cognoscitur quam ul- lius talis opificis. Possis horum exem- plorum colligere magnum acervum, ut Naturæ majestas amplius patefie- ret, nisi non minus hic labor, quam ipsa opera , essent vana temporis jactura, ut loquitur Ælianus 1. Var. Histor. 17.

CAP. II. III.

1139. **V**Num igitur ex hoc opere.] Conclu- sio primi & Philosophici usûs ho- rum librorum, qui est (ut ipsemet di- cit) non tanquam Medicis , sed tan- quam scire aliquid cupientibus , quod res neque ad cognitionem morbi sit utilis , neque ad prænotionem , ne- que ad curationem. Hunc cur Me- dico occinat, causam dicit 2. Ex. Ana- tom. 2.

Secunda autem utilitas.] Secundus & Medicus usus, qui est, ut & cognosce- re quis possit morbum, præcipuè locum ejus, seu sedem, & prædicere eventum curationis, & curationem rectè atque ordine instituire.

In lib. de articulis.] Locus est apud Ga- lenum Com. 3. t. 109. & seq.

Tertia præter prædictas.] Tertius usus, qui pertinet ad Sophistas redarguen- dos, evertere cupientes principium il- lud, Medicum esse Naturæ imitatore. Si enim temerè fiunt omnia in corpore, fuerint utique & crises temerariæ. Si hoc, ineptus, adeoque temerarius est Medicus, qui venæ sectionibus, purga- tionibus, sudoribus illam imitari stu- det. Revera autem est ea res tantimo- 40 menti, ut Vidus Vidius dicat, Medi- cos curaturos esse plures, si scirent ef- se se Naturæ ministros. Vis aliquid Hippocratici, adi 1. Aph. 21. & 4. Aph. 2.

1140. **Hac tot & tanta.**] Conclusio gene- ralis totius operis, in quâ ad primum usum respiciens , comparat librum il- li , qui in sacris Melicorum seu Lyri- cerum (vide de his Scaligerum 1. Poët. 50 44.) cantionibus dicitur ἐπωδός. Qua- lis hic fuerit , operæ precium est co- gnosse ex Pindari Scholiaste , cujus

hæc sunt verba. Ἴστέον, ὅτι οἱ λυρικοὶ ἐν ταῖς ποιήμασιν αὐτῶν ἐχρῶντο εὐροφή, ἀντιεὐροφή καὶ ἐπωδῶν: εὐροφή μὲν, ὅτι ἀπὸ τῶν δεξιῶν ἐσρέφοντο ὅτι τῆ δέξις ἐστὶ, ἢ τῆν ἀναλογεῖ ἢ τοῦ παντὸς κίνησις ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν ὅτι τὰ δύτικα. Δεξιά γὰρ καλεῖ ὁ ὄμηρος τῆ ἀνατολικῆ. δέξις ἐστὶ τὸ δύτικα. ἀντιεὐροφή δὲ, ὅτι ἐκινούνο ἀπὸ τῶν ἀρι- 10 στερῶν εἰς τὰ δεξιά, ἢ τῆν ἀναλογεῖ ἢ τῶν πλανη- τῶν κίνησις , ἢ ἀπὸ δύσεως εἰς τὰς ἀνατολάς. ἐπωδῶν δὲ, ὅτι ἴσαντο ἐν ἐνὶ τῶν πῶ, καὶ ἔλεγον τὰς ὠδὰς, ἢ τῆν ἀναλογεῖ ἢ εἰσις τῆ γῆς. Hæc dicam Latinè, sed verbis, ubi licebit, Scaligeri 1. Poët. 9. Sciendum est , poetas Lyricos in poema- tis suis usos fuisse εὐροφή, ἀντιεὐροφή & ἐπωδῶν. Concinentes movebantur à dextra in le- vam primum , quo motu aiebant se primum cælorum orbem imitari , ab Oriente in Oc- 20 cidentem. Homerus enim dextra vocat O- rientem , sinistra Occidentem. Hunc mo- tum lævorsum, εὐροφῶν nominabant. Quam cum explerant, totidem numeris eadem ve- stigia paribus temporibus relegebant , quâ reversione subterlabentium adversum mo- tum planetarum referri profitebantur. ἀν- τιεὐροφος (nam utroque modo dicitur) hæc 30 Eo spacio absoluto stantes , terræ quietem re- præsentabant. Quo in statu cum diversa à superioribus accinerent , ἐπωδῶν nomina- runt. Hæc ille. An imitantur has con- 1141. versiones Pontificij in celebratione Missæ suæ, quamvis causas alias com- miniscantur ? Sic τῆ πηροίμα, dede- runt nobis festum D. Martini. Sic Pa- lilia ignem D. Joannis. Sic donario- rum suspensio similis nostrorum de- votio. Quidquid sit , Galenus hoc vult. Quemadmodum ἐπωδός stabat 40 ad aras Deorum , eosque hymnis ce- lebrabat : ita ego volo hunc librum esse D E O sacrum hymnum , è quo potentia eius simul & benevolentia agnoscat, meritisque hymnis cele- bretur. Hoc, ut paret, pertinet ad so- lum usum primum. Ad quem non- minus, quam reliquos respiciens Phi- losophus 1. Ethic. 10. τῶν ἰατρῶν, in- quit, οἱ χαλεπῆς, πολλὰ πρᾶγματῶν ὕσσι 50 πρὸ τῶν ἑσώματῶν γινώσκιν, Medicorum nobilissimi (ita Casaubonus in Epistola ad Ducaum) plurimum occupantur circa cor- poris (human) cognitionem. Quæ si intel-

364 COMM. IN GAL. LIB. XVII. DE VS. PART.

ligerent Medicorum quidam, non tantoperè controverterent de Anatomia utili & inutili. Sed ita est. Ple-risque omnibus nobis contingit, quod

Diogeni senijam & anheloso, in arcem Athenis ascendenti,

Magnum spirare, parum posse.

F I N I S L I B R I
decimi-septimi.

APPEN.

A P P E N D I X,
 IN QVA CONTINENTVR
 VARIÆ LECTIONES GRÆCI CODICIS,
 ITEMQVE HALLVCINATIONES INTERPRETVM.
 Respondent autem Græca Exemplari Basileensi
 anni M. D. X X X V I I I.

EX LIB. I.

1142.

R

Ag. 367. lin 20. πᾶσι δ' ἔν.] Rectè: non autem πᾶσι δ' ἔν, ut MS. quidam habent, quos Interpp. sequuntur.

1.38. καὶ δίκτυον ἐπλέξατο, ὁ πόρκον (ita enim scribendū est) ὁ χεῖρον, ὁ νεφέλην.] Quid Interpp. dicant, in promptu est. Mihi videtur, Gal. per τὸ δίκτυον intellexisse genericum quid, per reliqua species quasdam, non satis hodiè cognitas.

1.40. ὁ πλεμικόν.] Interpretem legisse πλεμικόν, paret. Quid si legatur, εἰρηνικὸν καὶ μὴ πολεμικόν?

1.50. αἰ ἀπίθα.] Deest negativa, quam ex Latinis Codd. addere oportet.

1.53. κρείπνον.] De emphasi vocis vide Jul. Alexandrinum. Calaber barbarè quidem, sed festivè verterat, Multum cornuantem.

Pag 368. l.3. καὶ ἀδύνατον.] τὸ Invalidum non exprimit vim vocis.

1.8. ἀδύνατοι.] Infrà l. 5. c. 8. in Aldino, quem admodum in hoc ipso 9. sent. Hippocr. 8. legitur ἐν πάθει δυνάτοι, quod damnatur à MS. autore Foësius in 6. Epid.

1.7. πέχυν ἑνά.] MS habent πεχυνά, eodem penè sensu.

1.13. δὲ τὸ πᾶν συμφορῶν αὐτῶν ἐδόθη ἔδεν.] Ita constanter habent libri Vet. quæ Græci, quæ Latini. Ut mireris, quid de Neutro in mentem venerit Interpretatori cuidam!

Ibid. πρὸς ὄργανον.] Ante organa, Gaza quoque apud Arist. vertit. Verùm, proprietates linguæ longè aliud vult, ut in Com. dixi.

1.20. ὡς ἐκ αὐτῶν, εἰσὶν ἐπίπεδος ἐγγύθεν.] Hæc elegantiora sunt, quàm Latina nostra.

1.25. ἡρεσίου.] ἡρεσίου.

1.30. σφαιρῶδες.] Interpres sphericari habuerat. Quod cum barbarum sit, Revisor substituit duas voces Latinas.

1.38. τὸτ' αὐτῶν ἀπαν εὐνοήσας.] Revisor omisit hæc: non malè.

1.55. τὰ μαλακὰ δ'.] Heic in quibusdam τὸ ἀλλὰ παρέλκει.

Pag. 369. l. 13. ἀλλήλοις συμπήψασιν.] Mutuò se supergrediuntur, Lugdunensis, (ita voce, qui huic operi Lugduni impresso in 16. anno 1550. Notas addidit) longè melius, quàm Revisor, qui nescio quam concidentiam mutuam cogitavit. Sapientiùs Interpres, qui se mutuò contingere ait. Non enim ungues, sed digiti debent se contingere.

1.16. μήτ' ὑπερέχον, μήτ' ἐμείπειν.] Iterum melius idem, Neque longiores esse, neque breviores. Quò Interpres collineaverat, Neque superabundare, neque deficere.

1.19. διασπᾶσται.] Non est Evellere, sed Divellere. Iterum idem Lugd.

1.27. θλάωντων.] θλαῖν, non est Quassare, sed Conrundere.

1.32. κερήμελον.] Non est Iudicium, sed, norma & ratio iudicii.

1.38. παχέως.] Procal dubiò βραχέως: cum Interpretandum est.

1.40. ἴ' ὄλων πᾶ ῥῶς.] τὸ ὄλων, significantissimum huius loci verbum, aliò detorsit Interpres.

1.52. ὅσοι πρὸς τὴν ὀργάνου.] Tu vide, ne cum Revisore (Interpres enim extra culpam est) confundas instrumenta cum partibus. Illa enim pertinent ad partes dissimilares, quas unâ voce ὄργανα dicimus: hæc ad similiares. Ex Lugd.

Pag. 370. l. 2. ἡ πρὸ γα.] si malumus τὸ ἡπὶον, quod Calaber legit, hic erit sensus. si in manibus, de quarum actione certi sumus, opus est tamen methodo ad inveniendos usus partium similiarium, manum constituentium: multò minus inveniemus, & c.

1.16. δακτύλων δ' ἐφύεται.] Ex hoc loco corrigendum esse Hippoc. locum, è quo ista sunt accepta, jam in Com. dixi. Et consentiunt ei rei in MS. Hipp. ut affirmat Foësius in eum locum.

1.31. εἰ μέγα μ' .] Rectius, ait Costæus, εἰ μὴ, Nisi, ut Calaber quoque. Tum verò transponere oportet quædam. εἰ μὴ τὸ μέγα μ' ἐν μέσῳ ἔχον.

A P P E N D I X

1144. l.38. *σὺ δ' ἴσως.*] Aldus legit *ἔσ' ἴσως*, quod excu-
fari difficulter potest.
Pag.371. l.12. *σκληροτάτη.*] Melius *σκληροτέρα.*
Nam de unguibus dicitur. Huc iit Interpres, qui
διῆρα vertit.
l.21. & 32. *ὀκλίειν.*] Aldus habet *ὀκκλίειν*, sensu
penè eodem.
l.49. *χρησάτω πῖς δακτύλου ὄνιν.*] *Uti licet digitis*
Lugd.
Pag.372. l.23. *ἔσ' ὄλας.*] Post hæc defunt in
Græcis nostris illa, quæ habent Aldus & Interpp.
sic enim onus superfluum fuisse.
l.34. *ἀπὸ.*] *αὐ τὸ τῶ.* Cornarius.
l.51. *ῥῶον ὀκλάζει.*] *Labascunt*, uno verbo dicere
poterant.
Pag.373. l.10. *δαδμα μὲ δὴ.*] *δαδμα μέγα δὴ.* COR-
narius.
l. 11. *ἔσ' ὡς ἔπυχν.*] *Neque temerè aut casu.*
Lugd.
l.29. *οἱ λοιπὸν ὄ.*] *λεπὸν ὄ,* habent MS. & me-
lius.
l.49. *πὺ φύκλιῶ.*] Corn. mavult *φυσικῶ.* Ego
cum Interprete retinendum putem prius, quia
alibi etiam Gal. *φυσικῶ* vocat eam animæ par-
tem, quæ cum brutis nobis communis est. Infrà
l.4.c.13. *θρεπτικῶ.*
Pag.374. l.4. *τάτων πὰ μὲ πρεπέρα.*] Addendum
ex MS. Græcis, Latinis que vetustis *τὸ ἀιδάνειδὺς καὶ*
κνεῖδὺς, δὴλον. Ita sensus erit. *Priora, sentire & moveri,*
manifestum est, quod à nervis, &c.
l.7. *ἔνεύρα.*] Addendum ex iisdem, *δὸ ἔνεύρα,*
Quare etiam nervo, &c.
l.26. *κ' πέπιαρας ἔπυς.*] Non dubito, rectius le-
gi *πέπυς* cum Interprete.
l.37. *κ' τὸ δύνδρ.*] Non, *Ad volam manus:* sed, *Ubi*
assurgit. Lugd.
l.43. *καμψιόντες ὀνεργῶμεν.*] Interfere ex MS. &
Lat. vet. *δακτύλας.* An autem *τὸ πέπιαρας* quoq; sic
necessarium, valdè dubito.
1145. Pag.375. l.4. *ἔπει γδ.*] Ita MS. quoque legunt,
non *ἔπως*, ut quidam.
l. 13. *ἔπω μὲ ὄπὴ πλείων.*] *τὸ ὄπὴ πλείων* Inter-
pres rectè inducit. MS. enim habent *ἔν* eius
loco.
l.25. *ἢ καμπὴ ἢ δὲ δακτύλων.*] Interpretem de suo
addidisse, Lugd. ait, *Quæritur*, nec malè. In vetustis
enim esse, quod tantundem valeat. An est *ἀλλων*,
quod Cornarius infercit? An ille in suo MS. in-
venit *τρεπάρων*?
l.35. *δ' ἐπὶ τίνων κρέων.*] Et MS. restantur, & lineæ
duæ seq. clamant, legendum esse *κύκλων*, quamvis
alterum etiam illud sensum faciat non malum.
Vide verò, quam ineptè *οἱ κύκλοι* dicantur ab ali-
quibus *Ιουλία*?
Pag.376. l.20. *ἔ δὴ κέχρηται.*] Neutiquam verò
κατέχρηται.
l.24. *ἀν πρετέρον.*] Potest & *ἀλλὰ* legi, pro *ἀν*.
l.29. *τὸ καὶ τὴ τεταγμένον χωρίς.*] *In eo, quod ibi est*
fracio. Lugd.
l.43. *ἀπὸ τῆ κερυφῆς.*] *κεφαλῆς.* Sylvius.
l.55. *ἀργῶσον.*] Rectè: nam *τὸ ὀνεργῶσον* Aldinum
sensus damnat.
Pag.377. l.14. *ἔγνω πὲ μέγα.*] Pro *π* leg. est cum
Interprete *μηδέν*.
l.23. *μητέ τείνειν.*] Non, *κινεῖν.*

l.25. *εἰκότως εἰ ἔπυχν.*] Lugd. ex Veteribus ita
corrigit, & rectè. *Meritò igitur inter omnes figuræ hæc*
est maximè dolorifica, cum, &c.
l.35. *ὀκφύσως.*] *ἐμφύσως* Sylvius cum Inter-
prete.
l.54. *ἔπριν γῆυέδ.*] Cornarius, Interpretem se-
cutus, ita corrigit, *astipulantibus ex parte MS.*
ἔπριν κινεῖδὺς τὸς μεγάλης ὄπὴ μικρῶν.
Pag.378. l.6. *κατὰ φῶρος ἢ βραχύτης.*] Non *κατὰ* 1146
φῶρος & *βραχύτης.*
l.35. *ἔκ ἔρειν πάλιθες.*] Cornarius cum MS. *ἔκ*
εὔρειν.
l.51. *ὄπτιπλῆς κάμψεως.*] J. Alex. cum MS. *ὄπτι*
πολύ.
Pag.379. l.4. *ταῦτα μοι δακῶσι.*] Paulò aliter MS.
ταῦτά μοι & *οἱ ἀθροῦποι ἐπιμολογῶν κακάνοῦσαιτες.* Prae-
fero tamen priorem lectionem.
l.11. *λεπίδος δ' ἄπυ.*] *ἔ κολοῦδος*, addunt MS. In vetu-
stis Latinis est, *Parvus.*
l.22. *ὡς μήτε.*] *μήδε.* Sylvius.
l.25. *τ' ὀνδρῶμενον κόσμον.*] *Idoneum* rectè vertitur.
Nam Arist. ita solet loqui, *ἔ δὲ διωαμένω χρηδῶ ἕκασον.*
l.39. *χρησιμώτατος ὁ μικρὸς.*] Sensus nos avocatur
ab Aldino (quod Interpres quoque legit) *μικρὸς*,
reclamante etiam Cornario, & commendat no-
bis *τὸ μέγας.* De pollice enim loquitur, quem ab
Hipp. ita dici, Gal. monuerat. *Quid? Parvus estne*
ὄπτιγμα?
Pag.380. l.11. *πνεύματος.*] Omnino, *πνεύματος.*

E X L I B. I I.

l.48. *κινῶ.*] Muta in *κινεῖ.* 1147
Ib. *ἄλλος ὄ πῖς.*] Ita Cornarius.
l.55. *ἔπὸτε.*] Prorsus *πὸπ*, ut docui in Comm.
Pag.382. l.4. *ἄλλοι εἰ ἔρα τέρων.*] Non dubitem
asserere locum esse depravatum. Hiulca enim est
oratio, tam in Græcis, quàm Latinis Codici-
bus.
Pag.383. l.36. *ἔ σκληρότητα.*] MS. addunt, *ἔ ἀπα-*
λότητα. Rectè. Nam & Latina vetera habent.
l.53. *ἔν ἀμεινον.*] *ἔνα μῶν* cum MS. & Latinis vete-
ribus.
Ib. *ἔν ἴσο.*] Corruptissimè, pro *ἐπειδὴ ὄπ τ' ἴσο*, ut
ex iisdem disco.
Pag.384. l.13. *πλὴ ὄσα τε.*] *πλὴ ἔνός.* Cum MS.
Cornarius & Alexandrinus.
l.21. *ἀραπητῶς.*] De vi vocis audi eundem Ale-
xandrinum.
l.24. *ἵνα λεπτότατον ἑαυτῶ γίνεται.*] Sequela ora-
tionis correctionem desiderat. Corn. ita: *ἵνα λε-*
πτότατον ἑαυτῶ γίνεται. Monet autem Alex. *τὸ ἵνα* si-
gnificare hoc loco, *Ubi*, seu *Quà parte*, quod ante
illum alii quoque animadverterant.
l.25. *πῖς ἔνδον αἰ πῖς.*] Natura ipsa respuit *τὸ ὄ-*
πῖς, quod quidam alleverunt.
Pag.385. l.5. *πῖεῖν.*] *Pessimè, ἀντὶ τὸ πινεῖν.*
l.26. *εἰς δ' ἀφθροσιν.*] *Lego συνδρόθροσιν* ex l. de Off.
18.
l.33. *συνημμένον.*] Sensus vult *συνημμένον.*
l.37. *ἔσπρ ἀνακλῆνται.*] Vim vocis ab Opticis
petas licet.
l.38. *καὶ ὄπ μυχλευόμενα.*] Huius verò à Mecha-
nicis.
l.47. *ἔ τὸ καίλον αἰ ἀπληρέδ.*] *Εο, quod ελγνητε-*
πλεσιν. Sic de contrario quoque. Lugd.
l.55.

VARIARVM LECTIIONVM.

155. πάντας αὐτὸ πληξαυτος.] αὐτὸ πλησιάζοντος. Ita MS.

156. ὁπποῦ καὶ δέκα.] ὁ δέκατον legunt Cornarius, Alexandrinus, MS. & impressa.

1148. Pag. 386. 1.5. καὶ τοῖς ἐν παύτων πόπων.] τὸ καὶ de- leo (licet antiquissima etiam Ex. habeant) & ἔ- παν cum Sylvio lego.

16. πωπίως.] Variè, non, ut Interpretes, O- mniù.

1.49. ἔτω γε πειθῆς.] πειθαρχίης Corn. legit ex MS. At Interpres πίσις, credo, legerat.

Pag. 387. 1.5. ἢ ἀλλῆ.] τὸ ἢ, cum inculcato διαρ- ρήσιως (quod idem Corn. exfulare quoq; jubet.) damno. Consentiant Latina Ex.

1.11. πειθαρχίην.] Quidam malunt legere πει- λαμβαίνεν, fortassis quia lin. 20. iterum legitur vox hæc. At verò quia Calaber, qui vertit *Ingrèdi*, le- gisse videtur ἐμβαιένος, id verò rectissime explicat ἐπιτάξαι, quod supra cap. 10. est, & ad quod τὸ ἐκείνου spectat: prorsus putem ἐμβαιένος esse leg. Tu, si grave non est, redi ad Com. huius loci, & vide, an non l. 20. quoque sit leg. ἐμβαιένοντος, pro πειλαμβαίνοντος.

1b. ἢ.] Calaber legisse videtur ἔν, quia vertit, *Certum os.*

1b. ὅσον.] Imperitè pro ὅσον, ut quis intelligit.

1b. 2.] Hoc superfluum esse, & contextus ar- guit, & Interpp. consentiunt.

1.18. & 19. ita lege. μείζων γὰρ ἢ τῶν ἄλλων.

1.25. ἄπαν τῆ.] ἢ delet Corn. cum Interpp. sed melius fuerit, ἄπαν τῆ, hoc est, undiquaque, legere cum iis, quos Costæus laudar.

1.26. ἢ πειθαρχίης.] An ἐμβαιένοντος: De eodem enim osse loquitur.

1.27. αὐτῆς.] MS. habent αὐτῆ, τῆ τῆς, ἀήχως. De- lendum igitur in Latinis τὸ Ἀπορρησέως.

1149. Pag. 388. 1.29. ὁπποῦ φασιν.] Error frequentissimus, pro ἀποφασιν.

1.57. τὸ ἀήχως.] Consentiant Lugd. Corn. A- lexandrinus leg. esse βραχυίονος. Ita legisse Cala- brum quoque, postea comperi.

Pag. 389. 1.4. ἢ κολοπύρων.] Lugd. ait, vel legen- dum esse κυρτοπύρων ἢ κυκλοπύρων, ἢ στρογγυλοπύρων, vel unà cum duabus sequentib. vocalis delendam. Atq; hoc olim fecisse Calabrum, video.

1.7. μακροπύρων.] Nihil dubito, melius esse alte- rum, μακροπύρων.

1.20. πειθαρχίης ὅστις ὄντος.] MS. quæ sequuntur In- terpp. εἰς τῶν τῶς.

1.27. τὸ ὁπποῦ φασιν.] Iterum, pro ἀποφύσεων.

Pag. 390. 1.4. ὁρῶν πνα.] ὁρῶν πνα, sine omni prorsus dubio.

1.44. ὅπ ἢ ἀπονευρώσεως.] In quibusdam Lat. ir- repit τὸ ὄβις, cum magno lectoris tædio.

Pag. 391. 1.5. τὰς ἰδέας.] Formas rectius, quàm Fi- guras dixeris. Lugd.

1.19. αὐτῆς.] αὐτὰ marginale planè est reddend- dum heic.

EX LIB. III.

Pag. 392. 1.33. ἢ ὅσον.] ἢ ὅσον. Corn. cum In- terpp.

1.34. ἢ ἰσσοπισί.] Hi versus quomodo sint lo- candi, corrigendiq; dixi in Com. supra.

1.41. μικρὰ.] μικρὰ. Corn. cum Interp.

1.42. οὐχ ἡκιστα.] Non minus, videtur velle sensus, Calaber.

1.45. καὶ ἀλλόκοτον.] Alienum, alieni generis & san- guinis.

Pag. 393. 1.2. μὴ πίνω πάντων.] MS. non minus πίνω, quàm Imp. addunt μόνω.

1.4. πειθῆς γὰρ αὐτῆς.] αὐτῆς, MS. quod sensus et- iam poscit.

1.5. ὅπ ἢ ἰσῶν.] Nates ego potius verterim, quàm *Coxas*, vel aliter *αἰγία* enim vocat Arist. 2. Hist. 1. omnia alia ab homine animalia, quod, ob defectum pulpamenti illius, sedere non possint.

1.10.] ἐν συμποσίω. Leg. ἐν σκιμποσίω, in *grabatulo*. Sic Calaber etiam.

1.11. καὶ πολὺ κάλλιον.] μάλλον, citra controversiam.

Pag. 394. 1.4. ὁ μίμος εἰ μὴ πειθῆς τὴν κήμηλιν.] Hæc oratio facit apud me cum sensum, quem mox al- tera in lin. seq. ἐν τῷ κάμπιεδι καὶ γόνυ, itemque alia in lin. 11. τὰ σκέλη τῶν καμπῶν καμπῶν. Puto, cum *fe- mur*, in *osse sacro motum, sessionem facit, oportet femur moveri etiam ad genu, seu secundum genu*. Scilicet, prior motus primario facit sessionem, posterior secundario. Et ita τὰ σκέλη πειθῆς τῶν κήμων moventur, cum genu ipsum seu tibia πειθῆς τῶν κήμων.

1.37. ἢ πειθαρχίην.] Revisor aliquis, quem se- quitur Cornarius, legit πειθαρχίην.

1.47. τῆ ὁ δειπύρα.] *Secunda*, non *secundam* dici debet. Lugd.

Pag. 395. 1.18. καραχίστιον.] καραχίστιον ex Ptole- mæo, Strabone, aliis.

1.33. πειθαρχίης.] Est circumplicari, proprie.

Ibid. ἐν τοῖς ὄρθοις.] An ὄρθοις, ex simili alibi sen- tentiâ? Lugd.

1.54. εἰ καὶ ποτὸς.] Cornarius hæc delet. Quare cadit interpretatio illa, *Aut alio quodam modo, aut undiquaque*, quæ nescio quomodo etiam tædiofa sit, & tantum non sine sensu. Calaber, ut mihi videtur, legit, ἄλλως καὶ ἀμφοσγίπως, quia vertit, *Ali- ter quodammodo*. Quæ lectio valdè quam proba mihi est. Licet autem Lugd. ex MS. accipiat prius, sed legat ἀλλωσγίπως: mihi tamen acceptius est τὸ ἀμφοσγίπως, quandoquidem significat, Harpocra- tione autore, ἐνὶ γὰρ τῷ ἔργῳ, aliquo omnimò modo. Plu- tarchus de Pericle, ἐπιλιόρκει τὸς σαμίης, ἀμφοσγίπως ἔπ τὸ μὲν τὰς ἐπέτενας, *Obsedit Samios, qui omni ingenio (ὅπως δὴ ποτε) conabantur erumpere*. Ita carere poteri- mus τῷ ἄλλως.

Pag. 396. 1. 4. εἰς τὸ αὐτὸ ἐλθεῖν.] Simul in eodem esse. 1151.

Lugd. penè cum Calabro.

1.50. παρελθῶν.] Malè, pro πειθαρχίης.

1.40. σκέλος.] σκελες legit Interpres.

Pag. 397. 1.2. πειθαρχίης.] *Iuxta protensum est.*

Hoc est, tantum in anteriora progreditur, quantum tria tarsi ossa. Lugd.

1.3. ὅπως ἢ δὴ ἢ πειθῆς τῶν ὄσων ἐπὶ τὰ τὸ ποτὸς ἢ χεῖρα πειθαρχίης. Hæc omnia huius loci non esse, sed per- tinere ad l. 12. ostendo in Com. Traiectionem esse veruissimam, paret ex Calabri Ex.

1.6. καὶ πάλιν.] Secundum alia, ad normam & mo- dum aliarum.

1.7. πειθαρχίης.] Si ad πειθῆς τῶν κήμων pertinet, oportet sit πειθαρχίης, idque accentus quoque vult. Ita, quod sequitur, λεπταυμένη debet esse, ut Corn. annotat. Locum esse corruptum, Calaber per- suaferit.

A P P E N D I X

1.19. ἰ ποσὶ πν.] ἰ μόνον ποσὶ πν. Cornarius ex Revifore.

1.20. δεύτερον π.] δεύτερον ὃ π. Idem ex eodem.

1.22. ἀπὸ τῶ ἀεστεπαγμένω.] Post ὅ est in MS. τῷ πδὲ μέρει.

1.23. ἀεστεπαγμένω.] ἀεστερημένω. MS.

1.26. ἐμοὶ μὲ δοκεῖ, μὴ πάντῃ ὁμοίως.] Ita MS. meliores cum negatione. Hanc omninò amplector, quia Gal. subito ostendit differentiam pedis à manu. Confirmo ex seq. quibus Gal. refutat Eudemum, qui ἀναλογίαν ἀκρίβῃ volebat.

1.29. ἴσον ἐξάρτητον.] Peculiaritatem Latinus dixeris, quàm Selectam.

1.40. βιάσεις ὄργανα.] Revifor usus, credo, arbitrio suo, non fide exemplaris, βιάσεις legit, contra quam olim Calaber. Re enim verà, hæc non pertinent ad ambulationem, sed ad firmitatem.

1.45. ἔγκει] μὲ τῆς ἢ κήμης τε ὁ πρῶτος ὀπιφύσειον.] Jacet inter tibia & fibula appendices. Lugd. qui ex MS. probat, αἰπὶ τῷ πέρους legend. esse πρῶτος. Ita vetustiora quoque habere, Calaber fuerit testis.

1152. Pag. 400. l. 35. ἦ ἄρα ὁ δὲ φερόντως.] Hæc de- sunt in Aldino.

Pag. 401. l. 34. οἱ ἐν πῆσι ποσὶ.] ἐν τῆς χροσὶ leg. esse Interpres (ὅ quo Cornar.) persuadet.

1.38. ἡνὸ μωδῶν.] Lugd. ex opinione legit πειλῶν, quod placet Cornario. At verò si ad sensus tribunal accedere volumus, τετάρων legend. fuerit.

1.52. ὁ πὲ ἀπερχο.] ἀπερχο, alii. Perinde esse, patet ex initio lib. 2. An utraq; vox leg. est, non alterutra?

1.55. ἰ ἠωάται.] Non tantum MS. verus que Interpres damnat negativam: sed sensus quoq;. Ut mirer tam diu hæsisse in omnibus Codicibus.

Pag. 402. l. 9. ἢ πέρους.] Heic iterum leg. esse πρῶτος Cornarius observat, sed post Interpretem.

1.23. ἢ στυαίδητον.] μὴ legit idem Cornarius, sine autoritate, ut puto, & contra loci sensum.

1.31. φύσας.] Ita Interp. pro φύσεν, quod sensus repudiat.

1.44. ὁ ἀπληστον ἠγέμελον.] Locus variè corruptus. ἢ ἀπληστον ἠδονὶ Corn. legit ex MS.

1.45. ἡμελοδεσσαν ἔχοντα.] ἡμελοδεσάτιω ἔχουσαν. Corn.

1.55. εὐρήσας ὀνηταῖα.] Revifor interferit χεῖ.

1.56. αἰκίνητον.] Fugit diphthongus, αἰκί- νητον.

1.58. κόσμος ἐλαμφθεῖς.] Ἀπὸ κόσμος ἐλεφαντέος, ὀρ- πατις ex ebore? Interp. videtur legisse ἐλεφας σιλπῶς; at Revifor præmisit utriq; τὸ θαυμασῶς, nescio quâ fiducia.

1153. Pag. 403. l. 5. αὐτῶ ὃ ψιλῶ.] Nudam. Aldus ma- lè, ἰ ψιλῶ.

1.10. ἠλιον.] ἢ σιλῶν addit Calaber.

Ibid. ἢ τὸ λαμπεθὶ τῶπ.] ἢ τὸ λαμπεθὶ οὐτῶ. Corn. ex Interp.

1.23. πῶ αὐτῶ ὃ ἐπ' ἀμφῶν.] Ita idem ex eodem.

1.31. πῶ ἀκροτάτης.] Sensus vult ἢ ἀκροτάτης, quo- modo etiam habent MS.

1.45. αὐτῶ.] αὐτῶ.

1.46. μαλακώτερον ἰπαρῶν.] μαλακώτερον ἰπαρῶ- χοντα. Corn. ex Revifore.

1.53. κατέλων.] Non, Scarabais, sed, Locu- stis.

Ib. ὁ φαλαγγῶν.] Non, balanis, sed Squillis, ut pro- bavi dudum in Variis meis.

1.57. πῶ πὲ δέσας, ὁ δέσας, καὶ μέγῃ, καὶ σμικρότη.] Alexandrinus hæc omnia delet, & pro καὶ ἦ, le- git καὶ ἦ ἕλος. Quæ si cui videbitur medicina nimis vehemens, utatur leniori illâ, quæ in mar- ginalibus Basileensibus Latinis.

Pag. 404. l. 1. λοιπὸν ὃ.] Hoc ὃ ex fulare debet & reponendum est γ'.

1.4. διπλῶ μὲ πῶ ἀεσπῶ, πὲ ἀναρχῶν.] Hæc & transposita sunt & mutila. Lego, διπλῶ, ἀναρχῶν μὲ ἢ ἀεσπῶ πὲ δειπῶν, ἐξ.

1.6. ἔπρον μέρος.] Inutile est in Latinis πὲ autem, velenim.

1.18. ὁ ἴσασιν.] Ineptè, pro δὴ πᾶν.

Pag. 405. l. 6. πῶ ὀπῆσιν.] Quædam Ex. habent βάσιν, malè, licet illa secutus sit Revifor nofter.

1.19. ἀπέρκας γδ.] Locus malè habitus, quem Corn. ex Revifore ita curavit. ἀπέρκας γδ' ὅτι δὲ πὲ ἔμπεσθεν εἰρημένια.

1.21. ἔδὲ ἦβ' εἰρησομένων ἀπῶν.] Ita concinnat idem ex MS.

1.26. καὶ νῦν χεῖ γόνυ.] Obscura sunt hæc, quæ in Græcis, quæ in Latinis, quibus Costæus hanc lucem attulit. Tum in eâ, quæ est ad genu. Nam quod illi est diversum ab olecrani constitutione, id & in aliis prius dictis, & in robore ligamentorum, & in mola ingressu perspicuè apparet.

1.30. ἐσπίχθαι τὸ ἄβρον. καὶ τῆ πῶ γ' ἴσασιν.] Ita 1154. Corn. hæc.

1.33. ἠλωαμένων.] Heic addunt MS. quædam, καὶ ἴλῶν.

Ibid. πλείστον δε.] πλείον δε, Corn. ex In- terpret.

1.34. τῆ δὲ δευτέρα τὸ νεδρον ἦβ' σρογγύλων σωδέσ- μων.] Quid Interpretes heic conentur, patet conferenti. MS. quædam habent, ἦβ' πὲ ἰνα σρογγύλων σωδέσμων, unum ex rotundis ligamentis. Cornario duo venerunt sub mentem. Aut legend. esse, πῶ δέσιν ἦβ' σρογγύλων σωδέσμων. Aut, πὲ ἔπρον σρογγύλων σωδέσμων. Posterius hoc magis mihi probatur, quia in lineâ sequ. respon- det ei aliud ἔπρον. Quidquid sit, τὸ νεδρον heic est adulterinum, à Gal. stylo abhorrens, quia de li- gamentis agitur.

1.47. post τὸ πειλῶν habent quidam ἔβ; manifesto crimine.

1.56. πῶ κημίλιν.] MS. quidam addunt λοξῶν. Calaber quoq; legit.

1.57. ὀλον.] subaudi, τὸ σκέλος, ne aliò eas.

Ib. ὁ ἰμαλαπῶντες.] Alexandrinus legendum censebat, μάλ' ἀπῶντες, saltantes aut saltare conantes. Sed Caius, Annot. in 2. Ex. Anat. 4. recedē docet,

VARIARVM LECTIIONVM.

EX LIB. IV.

docet, μετὰ ἀπὸ τῶν ἐστι legendum, cum crux cruri voluntis imponere. Correctio nata est ex paritate negotii, de quo utrobique. Quare etiam in Ex. Anat. leg. fuerit πατέρω σκέλης.

Pag. 407. l. 2. παμπόλις ἐπιδέν.] Vocem hanc 1156. ex vetustis, quā impressis, quā MS. Cornarius reddidit.

Pag. 406. l. 6. ὄρχεται.] In quibusdam malè legitur ὄρχεται J. Alex.

l. 22. ἀλλὰ πάντα.] Post hæc in Græcis desunt, quæ Lugd. supplet ex MS. παντίσω εὐσχητον ἐνεργεῖαν ἐνεργησάντα, μῦθ.

l. 18. ἢ δὲ εἰς γυναικῶτας.] Locus in variis libris variè lectus. Lugd.

l. 52. καὶ ἔξομοῖός τις.] ὁμορφώσις ex Platone. Pag. 408 l. 10. εὐρέα δὲ.] Vox absona hæc loco, in ἔρην δὲ mutanda venit.

l. 25. τενόντων.] Lego cum Cost. eo τενόντων, dum tendunt

Ib. τῇ χύσις.] Omnino, potius quàm φύσις. Ib. ἰώ.] Omnino, potius quàm ἴο.

l. 28. ἢ δὲ π' ἰοῦσας.] ὀρθῶς ἢ, ἢ, εὐθείς ἢ πᾶς. Cornarius, quomodo Calaber quoque legerat. Ut mireris Revisoris superfluum diligentiam!

l. 16. ἠγνομένων ἢ ἐνεργεῖαν διὸ ἀεὶ πρὸς ἐνεργεῖαν μνησθέντες.] Hæc dudum visa mihi fuerunt superflua. Postea docuit me Lugd. in MS. pariter non legi.

l. 33. ὦς εἰς τὰ μῦθ.] ὦς εἰ τὰ μῦθ. Cornarius, sensu volente, contra quem pugnat Interpres noster.

l. 22. ἐπείρουσαν τὸ ζῶον.] ἐκνεύσασαι, addunt MS. quemadmodum Calaber quoque.

l. 34. ἐκφύσις.] ἐμφύσις, rectè idem Corn. ex Calabro.

l. 43. ἀλλ' ὅτι πῶς ἀελευροῖς.] αὐτοψία comprobans hanc lectionem evidenter, ut nodum in scirpo quærant, qui τὸ ἰοῦσις allinunt. Quare & τὸ ἰοῦσις, quod lin. 47. est, prorsus mutandum est in ἀελευροῖς. Consentit his & Paraphrastes Arabs, cuius modò memini.

l. 35. εἰ ποῖν.] Corn. πρὸς τῷ. Ibid. ἐφύσιν.] Idem ἐνεφύσιν εἰς, ut paullo post quoque.

1155. l. 39. μέσσω ἄλλω αὐτῶν.] Locus miserè corruptus. Corn. legit, εἰς μέσσω ἄλλω ἰκόντων, quasi ita voluisset interpretari, Hæc ratione, qui in mediam tibiam pervenirent musculi, colligati essent. Huc Calaber it, sed essent veluti colligati, quasi legisset, ἀλλήλων αὐτῶν τῶν συνειδημένων.

l. 54. & 55. αἰῶ δὲ ἢ ὄνη.] ἢ abiiciendum esse Cornar. rectè monet.

l. 43. βασιλίαν.] Videtur heic esse, non Examinare, sed diligenter considerare.

l. 55. πρὸς ἐβίηκε.] πρὸς ἐβίηκε mavult idem Cornarius. Sed & illud ferri potest, exponique vel (cum Calabro) Ascendit, vel Instratus est, incumbitque.

l. 46. ἔπος ἔχου.] Quidam, non ad animam, sed ad corpus referentes, legunt, ἔπος ἔχου ὃ τὸ σῶμα. Non malè. Nam quæ sequuntur, sunt etiam de corpore. Cæterum, locus torus æger est, cui ita conatus sum mederi. ἀπὸ τῶν ἰοῦσιν ἀπὸ τῶν σκέλεσι πῶς ὅσων συντάξιν πιαύτων ἔχου, οἷον ἰσαδαμ ἀσφαλῶς ὀρθῶς οὐ συγχωρεῖν αὐτῶν, γλοιωπάτης τῆς ὀπίσθου μῦς, ἐθαυρομένου τῆ κατὰ σκευῆ ὅτι ἡμῖν κέκρηται, καὶ οὐτ' ἀκελεύδης, οὐτ' ἀσφαλῶς ὀρθῶς ἰσαδαμ πέφυκεν. ἀλλ' ὡς οὐ παιδίᾳ, τῷ μείουρον καλουμένη, αἰθρῶπος τις γλοιωπά πιαύτῃ καὶ σκώπῃων ἔπερον αἰθρῶπων χυλῶν, ἰσαδαμ τῆ καὶ βαδίσει, καὶ ὄνησι (ita Cornarius) χυλεύων : οὕτω καὶ στήθους. In l. 47. delet Cornarius τὸ καλαῶς, cui hæctenus consentio, si substituatur τὸ ἀσφαλῶς, quod in lib. sequent. est cum eodem ὀρθῶς. In eadem de loco, ὅτι τῆ παιδίᾳ τὸ μουρῶν, & transfero in sequent. 49. ubi corrigo ad eum modum, quem præ oculis habes. Licet enim Interpres formârit alterum & prius à πᾶς, vertitque puerile : ego tamen hoc derivatum nullibi invenio. Præterea, oportet tum subintelligere τὸ ἐμπαιγμῶν, ut Cornarius facit, aut simile quid. Et quæ audacia est abscondere τὸ μουρῶν, ne tentatâ quidem medicinâ ? Visum hoc fuit iniquum Alexandrino quoque. Quare ibi quidem lego: ὅτι τῆ παιδίᾳ, in ludo: heic autem, μείουρον, aut potius μείουρον. Cui addo vocem καλουμένη, in ludo, qui ita vocatur. Neutraliter autem scribo, quia puto, fuisse nomen ludi, de quo in Com. aliquid dico. Quid si hoc totum, non movetur tantum loco suo pristino, sed totâ sede? Nam & sensus absque eo est integer, & Calabrum in Græco suo Exemp. non legisse, manifestum est.

l. 56. καταρέπην.] κατὰ ὀπίσθιν. Cornarius iterum. Pag. 409. l. 30. αὐτῶν.] αὐτῶν, Cornarius.

Pag. 410. l. 5. ὅτι αὐτῶν.] In Lat. quibusdam additur, Inrestinorum. Malè. Non debet autem negligi, quod statim sequitur, τῶν τῶν, huic, homini scilicet. Unde intelligitur, τῶν non posse ferri, licet Calaber tulerit. l. 14. ὡς δὲ φεράματος αὐτῶν τῶν.] Jam dixi in Com. verbum Græcum in versione locum habere non posse. l. 21. ἐκφύσις debet esse, non ἐκφύσις.

Pag. 410. l. 5. ὅτι αὐτῶν.] In Lat. quibusdam additur, Inrestinorum. Malè. Non debet autem negligi, quod statim sequitur, τῶν τῶν, huic, homini scilicet. Unde intelligitur, τῶν non posse ferri, licet Calaber tulerit.

Paraphrastes quoque Arabicus in libris de Juvamentis partium transiit hunc ludum.

l. 14. ὡς δὲ φεράματος αὐτῶν τῶν.] Jam dixi in Com. verbum Græcum in versione locum habere non posse.

l. 21. ἐκφύσις debet esse, non ἐκφύσις. l. 23. τᾶς ἢ κινήσειν.] Adde ex Latinorum fide ὀκείνων.

l. 47. ὅτι πῶς πυχῶσιν.] Cornarins legit, ὅτι ἐπὶ ὅτι πυχῶσιν. Tum verò in l. seq. delere oportet ὅτι.

Ib. pro ἀτμῶδες, legerem κατὰ ὄνη, propter l. 50. ubi τὸ ἀτμῶδες in longè aliâ significatione est, monente J. Alexandrino.

l. 55. αὐτῶν.] αὐτῶν. Cornarius. Pag. 411. l. 1. χυτῶν.] χυτῶν vult sensus.

l. 2. πάντοθεν.] πάντων videtur melius. Et ita Calab. 1157. ber olim quoq; legit.

l. 5. δὲ γὰρ.] superest litera, pro δὲ γὰρ.

l. 29. ὅτι.] pessimè, pro οἶ.

Ib. ὅτι πῶς.] ὅτι, παρέλκε, Cornarii & Int. iudicio.

l. 53. ἔπ.] Corn. addit, ὅτι φλεβῶν. Ex ultimâ editione. ait Lugd.

P. 412. l. 7. ἢ ὅτι ἀρτηρία συγκαταχί(ξ)τ.] Interferendum esse ἀρτηρίων ἢ, & in Variis docui, & in Com. repetii.

l. 13. φλεβῶν.] φρεσῶν, Interpres, & rectè. l. 30. τῶν αἵματι.] τὸ αἷμα postulat eadem. Pag. 413. l. 15. χησιμώτερον.] χησιμώτερον vult eademmet.

A P P E N D I X

Ib. ἔχικανός.] MS. ἡ, quam, præmittunt. Vide Lugd. è quo Corn.

l. 44. πύχος αὐτός.] MS. addunt, & ἡ δὲ γὰρ τῶν, & hæc ob crassitiam.

l. 47. δὲ τὸ φρενάδν.] τὸ φλεβάδν, malim.

l. 48. δὲ ἐπίρπ.] Rectissime: nullo autem modo, δευτέρπ.

l. 56. ἡδὲ τὸ φρίπες.] ἔπ apud Homerum est, ut in Com. scripsi.

Pag. 414. l. 8. ἐ τὸ φραλότατον.] πάρος Aldinum ut damnet Alexandrinus, vide apud ipsum.

l. 16. εἶτ' ἐκ αἰδέιται.] Aldus paulò deterius, & εἰ δὲ αἰδέιται. Ut appareat librariorum solitos fuisse hæc excipere à dictante aliquo. Interpretes legit, & λέγειν ἐκ. Cornarius, λέγειν γὰρ ἐκ. Neutrū malè: sed melius hoc.

l. 18. ὠστ.] ὠστ' leg. asserit Alexandrinus cum Interp.

l. 41. δὲ φέρειν.] Nō est, conferre: sed, eximie conferre.

Ib. φυλάττειν.] Subde cum MS. & Calabro, μαιλώ.

Pag. 415. l. 15. δὲ φούσες.] Nec vincula, nec ligamenta exprimunt vim vocis. Applicationes Calaber heic vertit: alibi, Explantationes. An legit καὶ φούσες? sic puto.

l. 18. καὶ κα-πάλληλον.] MS. habent, κατ' ἄλλον ἐν ἄλλοις, alio in aliis loco. Mihi aridet Alexandrini correctio, Calabro non ingrata, κατ' ἄλλον καὶ ἄλλου πῖνον.

l. 43. εἰ γὰρ.] Non satis respondent Latina, ut conferenti clarum erit. Ita autem puto vertendum. Si enim alius quidam ventriculus exciperet primum, & esset, ut ille coctionis instrumentum, sic hic distributionis promtuarium: eo casu nequaquam.

1158. Pag. 416. l. 10. & 11. ἐδὲ τὸ πάλ.] Locus corruptus, què ita restituere conatus sum. ἐδὲ πάλ' ἢ καδ' ἐκαστον εἶδος ζῶν γαστρός. Huc Interpretes iit, quem Græca quædam omisisse, ait Lugd.

l. 49. ὁ καὶ πάλυ κάρπυ.] Hæc ad finem usque lineæ defunt in Aldino, quæ in MS. ita leguntur. ὁ δὲ καὶ κάρπυ κοιλίαν ὀνομαζέσσι ζῶντες δ' ἄρ' αὐτὸ τὸ πύφλον ἐντερον. Quæ in nostris Ex. sunt, ex arbitrio sunt.

l. 56. μὴ σωεχώς.] Negationem addit Cornarius, quam, Lugd. autore, habent quoque vetusti libri meliores. Innuvit, credo, Calabrum ipsum.

Pag. 417. l. 12. πρῶτον μὲν γὰρ.] Quid censuerim de hoc loco in Variis, in oculis est omnium. Nunc inclino in illam sententiam, locum quidem carere vitio: at Gal. loqui de sententiâ Herophili, qui non persecutus sit finem venarum, ad pancreas desinentium. Paraphrastes Arabs non attigit hunc locum.

E X L I B. V.

Pag. 418. l. 6. πῶι προάγειν.] Exstendere, Scaliger in 10. Hist.

l. 10. ὀπίθεσιν scripsit homo, cum ὀπίθεσιν deberet. Interpretum quidam detorquent iterum ad βάσιν, inconsultè.

l. 13. μὲν τὰ πύπυ.] Malè sub vel post ipsam vertitur cum ipsâ, Costæus.

l. 27. post πάγκρις deest in Græcis, ὑποστέσει τε ἄμα. Lugd.

l. 45. δὲ φροεῖς.] Consensus heic mihi potior est uno illo Ex. quod habet καταφροεῖς, quodq; sequi maluit Lugd.

l. 47. τῶν.] Scriba frustra geminavit, cum sufficeret una syllaba, τῶ.

l. 48. ἔπ' εἰ μὴ.] Interpretes videntur ambages quæfuisse. Hunc enim sensum Græca ferūt. Quod autem, nisi quis ea, & c. brevissimo hoc argumento cuiusvis.

l. 53. ἡδὲ ἔνεκα, & δὲ πὶ καταπραμμένη πρὸς γάζω.] Hæc in Aldino codice desiderata, ex arbitratu, non librorum auctoritate, addita fuisse, Lugd. ait. Utinam is Gal. verba ipsa dedisset!

Pag. 419. l. 2. ὡς μὲν ἐντέρπ.] Obscuritatem Latini codicis ita emendare tibi licebit. Quatenus tenuis est intestinum, generatio & c. quatenus alimento & c.

l. 13. ὁκ χριστὸ πολλῶ.] Hoc malim, quam quod Revifor videtur legisse, ὁκ χριστὸ πηπῶ. Nam τὸ χριστὸν præsupponit coctionem ventriculi. Calaber aptius, Ex benigno multo.

Ib. ἀλίρον ὑστερον.] ἔμπεσον scrib. est planissimè.

l. 34. ἀπόδοειν.] Lege ἀπὸ δεῖξιν. Sequentia ex Interprete Cornar. ita cōcinat. εἰ γὰρ ἡνὶ ἀποτείνχικας.

l. 35. ναυλαδέει.] Rectè, non per η in fine.

l. 41. ἀπορρόψαι.] Melius est, quam alterum cum quartâ vocali.

l. 54. χεῖ πῶ γαστρίσιν.] καὶ τὰ ἔντερα Antiquos libros addere Costæus ait.

Pag. 420. l. 10. καλῶς.] κακῶς scribendum esse quis non videt?

l. 12. καὶ πηκκαῦτα.] κακῶ pro καὶ Interpretes quoque legit, & conspirant MS.

l. 38. γωεῖς τὸ πῖπας.] ἀπῶτος leg. esse planè demonstrat Alexandrinus, consentitq; Calaber.

Pag. 421. l. 3. ὁκ τὸ μηδέν.] μηδε, deletâ virgulâ seq. Cornarius cum Interp.

l. 5. μένοντα πηπιδεῖ.] μένειν καὶ πηπιδεῖ. Idem.

l. 6. μὴ μέλαιναν.] πῶ MS. quoq; expetunt.

l. 20. τιμφαιπῶ.] τιμφερῶ debet esse.

l. 32. ἐπίμοσος.] ἐπίμοσος, Cornarius & sensus ipse.

l. 33. ὄργανον.] ἔργον, vult idem Cornarius, nullâ necessitate, imò frustra. Placuit id ipsum Reviforri: cui oppono Interpretem Calabrum.

l. 36. ἐνδρῶτος.] πῶρῶτος, sine dubio.

l. 54. καὶ πῶπ.] MS. ad stipulanrur Interpreti, qui legit, ἢ καὶ πῶπ.

Pag. 422. l. 11. πῶ μὲν ἔν.] Hoc planè vult sensus, 1160. non autem πῶ μὲν.

l. 17. εἰς ὄσπιν.] ὄσπιν, Cornarius.

l. 34. πῶ λειπότεραν.] πῶ λειπότερα MS.

l. 40. ἀκράτης.] ἀορέτης, poscit sensus, libri MS. impressi.

l. 43. ὡς εἰπαί.] εἰς, nisi mavis, ὡς pro πρὸς.

l. 46. καδαπὸρ ἢ κῶστς.] καδαπὸρ ἢ κῶστς, MS. cum Interprete. An καδαπὸρ σπρόβς πῶ, ex 7. Meth. 2. 2. Caul. sympt. 5.

Pag. 423. l. 6. φλέβας δ.] Ἴτη, pro φλέβας τε.

l. 7. τὸ μέγαλης.] MS. τὸ μεγαλον, cum quibus stat Interpretes.

l. 16. ἐκ ἀνησιν.] Fugitivam literam κ ex MS. reducere oportet, ἀνησιν.

l. 20. πῶ δὲ λειπὸν.] Hæc rectè in Latinis Basil. Codd. fecus in aliis.

l. 21. καταχρόσηται.] καταχρόσηται vult Cornarius, finem habitura.

l. 22. καὶ τὸ πῶπες.] Omnino, κατὰ τὸ.

l. 40. & 41. δὲ πῶ.] Revifor utrobique Quæstium, ac si legisset ἢ. Quia, optime verteris.

l. 48. τῶπες μὲν.] τῶπες μὲν, indubiè.

VARIARVM LECTIONVM.

Pag. 424. l. 14. *σίντρος.*] *σίντρος* debet esse.
 l. 32. *καὶ τὸ πάχος*] *πάχος* Calaber quoque legit
 olim.
 l. 36. *ἐκκρίνειται.*] Interpres jure merito mutavit
 in *ἐκκρίνειται.*
 l. 53. *πεπιπύτων.*] *πεπιπύτων*. Idem:
 Pag. 425. l. 3. *αἰχλαρά.*] Quidam libri addunt,
ἐκκρίνειται. Legit & Calaber.
 l. 14. *σεπασσῶς.*] *σινασαδῆς* sensus requirit.
 l. 17. *αεθμαῖος.*] Nullo sensu scribitur, cum
 scribi deberet *σῆμαῖος.*
 l. 19. *τὸς ἀθραπέριος.*] *τὸς ἀθραπέριος*, MS. &
 Calaber.
 l. 24. *δηλῶται.*] Cornarius cum Interprete, *δηλῶν*
 ὅτι π. ε.
 l. 27. *αεθρὸς τῆς κτῆς.*] Idem cum eodem, *αεθρὸς τὸν π.*
 1161. l. 33. *καὶ ἀθραπέριος.*] Hoc posterius in qui-
 busdam MS. omittitur. Malè.
 l. 42. *αεθρῶμος.*] Nisi mutes in *αεθρῶμαις*, sensus
 loci nullus erit.
 l. 43. *ἐκπιταμένον.*] *μ.* malè duplicatur, si omni-
 nò hoc servandum est. Alii enim (inter quos Inter-
 terp.) legunt *ἐκπιταμένον*, quod transformatur
 à quibusdam in *πιταμένον*.
 l. 46. *ἢ ὅλης καιλίας.*] Non est heic *Totus ventricu-
 lus*, sed, *Totus venter*, seu *Totum abdomen*.
 l. 54. *καὶ τὴν ἰδέαν.*] MS. quidam addunt, *ἑμα-
 τῶν*.
 l. 57. *καὶ τῶν ὑτέρων.*] Pariter MS. quidam ad-
 dunt, *καὶ τῶν ὑτέρων*. Quia autem de utero non-
 dum egit, quid si delectur prius, legaturque
 posterius hoc solum? Lugd. suspicionem augeo.
 si de utero debet esse sermo, scribere oportet ὑ-
 τέρων, ut doceo in Com. ex 5. Aph. 49.
 Pag. 426. l. 11. *τὸ ἀελόναιον.*] Leg. mihi videtur,
 tam in Græcis, quàm in Latinis, τὸ ὑπογαστήριον. Ali-
 quoties enim sequitur vox eadem.
 l. 19. *οἰήσῃ.*] Tres penè lineæ, circulo inclusæ,
 Interpreti visæ sunt nothæ, ideò expunxit. Mihi
 & illa videntur esse talia, ὡς ἐπεὶ γ' ἀναστροφόμε-
 ναι.
 l. 36. *αεθραπέριος.*] *αεθραπέριος* MS. habent.
 l. 36. *ἀγρίαιον.*] ὀργάνον potius.
 l. 48. *τῆ μὲ ὑψηλῶ.*] fortè *λιχανῶ*. Ita enim Cala-
 ber quoque.
 l. 50. *παύτως.*] τὰ ἐν τῷ MS. legunt, commodè.
 l. 57. *αεθραπέριος.* ὁ τυποθέτης properando omisit a-
 liquor literas, *αεθραπέριος*.
 lb. *καὶ εἰ.*] Lege ἦ.
 Pag. 427. l. 8. *ἐκφύσιος.*] Iterum vacillavit ὁ τυπο-
 θέτης, *ἐκφύσιος*.
 l. 37. *ἐκκρίνειται.*] Litera pro literâ. *ἐκκρίνειται* enim
 locus vult.
 l. 44. *τὸν τῶ μὲς.*] MS. addunt, *ἐργον*. Habet
 Calaber quoque.
 l. 50. *τὸ ἀεθραπέριον ἀναφέρεται.*] καὶ τὸ ἀεθραπέριον αὐτὸ
 φέρεται. Sic Interpres legit.
 l. 57. *λοξικόν.*] Error pro *λοξόν*, atq; huic proxi-
 milimus in lin. seq. *ικανὰς*, pro *ἴνας*.

EX LIB. VI.

1162. Pag. 428. l. 10. *ἐκείνον.*] *ἐκείνον*, MS. ut Grammati-
 ca quoq; vult.
 l. 46. *ἀπὸ χα.*] *ἀπὸ χαί*, ut in marginalibus.

l. 55. *ὄντα.*] ἕση, Cornarius. An positum est im-
 personaliter, veluti in illo Hipp. l. de Corde, *οὐκ*
ὄν καὶ φύσιν? Refertur enim ad *ἑσφῶν*.

Pag. 429. l. 6. *καὶ τὸ σῆμα.*] Ambigua est versio,
 Propter. Circa, est inculpabile.

l. 7. *δύπρον.*] Spurium: *δύο* est scrib. ut Margi-
 nalia.

l. 10. *δισσῶσι.*] *δίκησι*, MS. Sensus tamen idem
 est. *α. β. ἀπὸ τῶ δέξω.*

l. 11. *σωτηρηθῆεν.*] Litera vacat. *σωτηρηθῆεν* enim
 MS. quoq; legunt.

l. 19. *ἢ καιλία.*] *καρδία*, MS. sine quibus errorem
 agnovit Alexandrinus, fortè oculis Calabri.

l. 25. *ἢ ὀπὶ πῶ.*] ἢ Corn. meritò abiicit.
 l. 41. *τὸ σῆμα.*] τὸ σῆμα legisse videtur Ca-
 laber, ut observat Costæus.

l. 54. *ἢ καὶ τὴν φαντασίαν.*] *Non quod imaginetur sibi*
quis.

l. 57. *μῶλον ἢ ἀεθραπέριον.*] *Partem aliquam cateris*
prestantiorē.

Pag. 430. l. 10. *αὐθην λοβός.*] *Superior lobus*, Non
 autem, *Supernam capacitatem.*

l. 15. *ἀναφύσιον.*] *ἀποφύσιον.*
 l. 19. *ἐμφύονται.*] *Corn. ἐκφύονται.*

l. 24. *παρέξοντα.*] Abest litera finalis, *σ. παρέξοντα.*
 Ita in seq. quoq; *ἐκπρόντα*. Cornarius.

l. 41. *ἔξω.*] *ἔξω*. Cæterum culpat heic contex-
 tum Lugd. quid desit tamen, neque dicit ipse,
 neq; videre ego hactenus potui.

Pag. 431. l. 7. *ἔλλογον ἴω.*] Quæ sequuntur, quia
 corrupta sunt, Cornarius ita voluit restituere.

εἰ δὲ ἴπυ ἀνάγκη δέξῃ τῶν ἀριστερῶν μερῶν ἐνὶ χεῖρσιν κατ'
εὐθὺ πρὸς μέσῳ π. τ. κ. τ. ρ. ὅτι κρεμαμένῳ τε καὶ ἀσπῆ κλόν
δέξω δέξω. Et sensus erit paulò alius ab Interprete.

Arteriam, ex sinistris cordis partibus elatam, consenta-
neum fuit (si modò in iisdem sinistris rectâ sursum ferri
neceſſe erat) totum illud spacium cordis, spineq; quasi
suspensam & nullibi firmatam emetiri. In Aldino de-
 sunt multa, quæ Basileenses addiderunt de suo,
 cum ex veteribus integris corrigenda sint, Lugd.
 ait. Utinam addidisset ille!

l. 34. *σπαιοειδής.*] *σπαιοειδής* scribi debet.
 l. 35. *ἢ ἀναβάσιος.*] ἢ *ἀναβάσιος*. Alex. & Cor-
 narius.

l. 36. *μενόμενοι.*] Pleraq; heic sunt vitiosa, quæ
 Cornarius ita concinnavit. *ματαιμένη τῆ. ὁ κρόνον σπ-*
νοειδὲς ἐλεπῶ. Nec aliter legit Interpres.

l. 37. *ἢ ἰσῶσις.*] MS. & Interp.
 l. 44. *κνελάτων.*] Post hoc defunt in Græcis il-
 la Latina, *Qua verò propè finem, propemodum abiectis-*
ſimæ.

l. 58. *ἴσον.*] Error *leviculus*, ὄσον.
 Pag. 432. l. 5. & 6. *καὶ ταῦτα τὰ μέρη.*] Optimè Ca-
 laber, *secundum has partes*. Hoc tamen non tulit
 sapientia quorundam, qui interpolârunt, *ἢ τὰ πα-*
ρτίους, aut, inter has partes.

l. 12. *τῶ μὲ γα.*] γδ.
 Pag. 433. l. 14. *τῆ καιλία.*] *τῆ καιλία*,
 l. 17. *ἢ ἴσος.*] MS. & Revisor addunt, *καὶ τὸ μέγε-*
θος, magnitudine.

l. 25. *οὐ γδ.*] *μόνον* addere oportet, consensu eo-
 rundem.

l. 29. *διηγήσατο.*] *δήσαντες* volunt eadem.
 Pag. 434. l. 18. *ὡς ἀτμίσειν.*] Ut vaporescat J. A-
 lexandrinus.

1164.

1164.

1164.

1164.

1164.

1164.

1164.

1164.

1164.

1164.

A P P E N D I X

139. πὰ τὸ πνεύματος.] Non autem πνεύματος.
 Pag. 435. l. 11. ἀλλὰ ἐ.] ἄμα Ἐ, MS. habent.
 129. ἔξειθείν.] Malè ἔξελκεν enim debet esse.
 138. ἐξ ἄν.] ἀπάντων, addunt MS.
 148. πρὸ πάσης.] μτ. Cornarius. In quibusdam Ex. tota hac sententia malè habet.
 Pag. 436. l. 14. ἀλλ' ἔτω.] ἔπ, MS. At Calaber quoq; ἔτω legit.
 1. 26. τὸ ἀπλῆδες.] τὸ ἀπλάγχα, cum Calabro.
 1. 41. ὠρίων δ'.] Nihil heic novandum esse, contra Alexandrinum in Com. doceo.
 1. 46. Ἐ πίνπ.] Ineptè pro πέμπος.
 1. 54. ἐπιδὴ γδ.] In Aidino deest hæc integra linea, quam aliter concipit Cornarius, aliter Alexandrinus, aliter (ut patet) Basileenses nostri. Ubiq; quia sensus idè est, nolo frustra te tenere.
 1165. Pag. 437. l. 8. ἴνα.] ἴω, potius.
 Ib. ἀλλ' εἰς.] MS. habent, οἰδ' εἰς.
 1. 23. ἢ χσθ.] ἢ debet esse.
 1. 25. πῶς ἔν.] sic potius, quàm πῶς γδ.
 1. 34. ἢ γλοῖ ἕς.] MS. quædam, ut Calaber quoque, γλοῖν aut potius χωνεία ἕς, φορναχ, habent.
 1. 48. μορίων.] σάμμαπ legit Calaber, eodem penè sensu.
 1. 54. ἔπρον δ' σῆμα.] Non autem σῆμα.
 Pag. 438. l. 12. ἔχασχ.] Non: sed ἐλκεδχ.
 1. 20. ὀπφύσης.] Non: sed ἀποφύσης. Vide Com.
 1. 54. πῶς εἰς ἀγχοί.] Supplet Cornarius ex Latinis, πῶς ἕλας ἀγγχοίς.
 Pag. 439. l. 6. ἡοῖν.] Potius, ἡοῖ ὀπφύσης ἡμέναν.
 1. 25. πῶς ἡμέναν.] Ἐξωημημέναν marginale planè est recipiendum in contextum.
 1. 50. αὐτδ.] αὐτμῦ adscripti eadem est ratio.
 Pag. 440. l. 15. ὀκπερῖσας.] ὀκπερῖσας planiffræ eiusdem conditionis est.
 1. 23. αὐτὸ τῶ χρείαν.] Ita MS. καὶ αὐτὸ. Ut sententia sit simplex, non interrogatoria, ut in quibusdam Ex. scribitur.
 1. 24. ἄρῖσιν.] ἄρῖσας vult syntaxis.
 1. 32. ἀλλὰ διὸ πδ.] Locus mendosus Alexandrino etiam visus. Ego ita lego. ἀλλὰ διὸ πδ' ἔ α. πρ. τὸ διὸ πδ' ὅπ, sed quia necessarium τὸ ὅπ præcedit τὸ διὸ πδ. Calaber ita. ἀλλὰ διὸ πδ, κατ. καὶ Αελε. ἐλεγε, πρὶν αὐ.
 1. 40. μελλῖσας.] μελλῖσας cum Cornario.
 1. 46. & 47. bis est μαιών.] Qui considerarit diligenter, videbit non opus heic esse correctione.
 1. 54. ἔδδ γυμνόν.] Interpres legit σερανόν, quem admodum in lin. sequ. pro eodem γυμνόν, ματόν, consentientibus MS.
 Pag. 441. l. 2. εἰ γδ.] ἔ γδ, Corn. cum Interp.
 1166. 1. 5. χωεῖς εὐρείας ὀδδ.] Multa heic defunt in Greco. Ea Cornarius, ex Lugd. puto, hæc esse voluit. Καὶ δὲ τὸ π, ὃ μόνον κτ' πῶ καρδίαν, ἀλλὰ καὶ κατ' ἀπαν ζῶον, ἀπασμ ἄρτηριαν καὶ φλέβας μέσως πῶς δίστανται, οὐ δυναμένους τ' φύσας, χωεῖς εὐρείας ὀδδ' ἐξ ἀπῆμπειν τὰς ἕλας.
 1. 43. πρὸ τ' μητρῶς.] A matre: Non, à matrice.
 1. 44. τ' ἐσφῶ, ἔτω καὶ τὸ πνεύμα.] τ' ἐσφῶς, ἔτω καὶ τὸ πνεύματος χρηρηγμένον. Cornarius.
 1. 46. καὶ μῶ ἦπαρ.] Pessimè, pro εἴσφ.
 1. 54. κατ' ἄρῖσιν.] κατ' ἀρ' ἄρῖσιν, procurrentibus seu insulantibus. J. Alexandrinus ex pag. seq. l. 5. Elegans hæc est verbi huius acceptio.
 Pag. 442. l. 1. φορνέμενον] Quidam omittunt hanc vocem.

1. 11. διοικήσεως.] Non est procreatio. An scripserat procuratio?
 1. 16. ὡς ἀδικαῖται.] ὡς ἀδικάπην Legitur in MS. quibusdam, quomodo etiam Calaber videtur legisse.
 1. 27. πνεύματος.] Pro πνεύματος.
 1. 36. διήθον.] διήθων scribi debet,
 1. 45. ὀ μὲ ἀληθῶς.] Depravatum hoc est. Legitur vel τὸ μὲ ἀληθῆς, quomodo Calaber videtur habuisse, vel cum Cornario, λόγος ἀληθῆς, quomodo Revisor.
 1. 47. τὸ πρὸ καρδίας.] πρὸ καρδίας. Alexandrinus post Calabrum.
 Pag. 443. l. 2. εὐπρος.] Sensus vult contrarium, ἀπρος. Idem Alexandro.
 1. 11. πρὸ πᾶσι.] πρὸ, Corn. post Interp.
 1. 12. iterum est πρὸ pro πρὸ.
 Ib. τὸ πρὸ delet Cornarius.
 1. 13. χωρίων.] μορίων, Calaber, cui MS. quædam adstipulantur.

E X L I B. V I I.

1. 36. εὐρυχωρίαν.] Capacitatem duntaxat notat, licet compositio cum εὐρύς videatur aliquid amplius inferre.
 1. 46. κατ' ἄρῖσιν.] Potius κατ' ἀρῖσιν.
 1. 47. ἐν τῷ τὸ τραχίλυ μὴ κειδίσα.] Corruptissima hæc sunt, quæ Cornarius ita corrigit, ἐν τὸς τὸ τραχίλυ μηκύνω. Quæ lectio si vera est, neq; Interpres, neque Revisores vim vocis assecuti sunt.
 1. 48. πρὸ καρδίας.] Jam in Com. confirmavi quidem lectionem, πρὸ καρδίας, refutavi autem explicationem de scarabeis. In utroque consensum habeo Lugd. in priori etiam auctoritatem MS. ut idem observat.
 Pag. 444. l. 6. τὸ πνεύμονι.] Iterum, pro πνεύματι.
 1. 10. ἐν τῆς.] πῶς debebat ὁ πνοθέτης scribere.
 1. 12. ὀκβολῶν.] ὀπφολῶν ἢ εἰσβολῶν potius.
 1. 25. κινούμενον.] Error unius literæ, κινούμενον.
 1. 43. καὶ μὲ γε καὶ.] ἐν πῶς πρὸ πρὸ ἐνεργειῶν λόγους, addunt MS.
 1. 45. καὶ πρὸς τῇ φωνῇ.] Corrupta sine ullo dubio. MS. legunt, & legit ita quoq; Interp. καὶ πρὸς τῇ φωνῆς.
 Pag. 445. l. 40. χιτῶνα.] χιτῶνος.
 1. 41. ἐχ' αὐτὸ.] ἐχ' αὐτὸ.
 1. 43. κηλόνεια.] Debet esse ultima vocalis, κη, ni fallor.
 1. 51. ἔτω μὲ γδ ἔ δ' ὀκείνων.] MS. habent, ἐδ' ὀκείνων. Sic enim nec illis.
 1. 53. ἔσποπῆ γυμένος.] ἔσποπῆ γυμένος.
 1. 56. εἰ φύσας.] Corn. legit δὲ φύσας. Libri quidam habent φισκῶς,
 Pag. 446. καλῶ γδ ἔτω.] Quid possit esse corruptius hoc loco? Ego subsidiantè in quibusdam Cornario, ita lego. καλῶσι γδ ἔ τως ὀκείνῳ τ. χ. κ. αὐτὸ πρὸ γ καὶ ὄλλω μὲ ἄρτηριαν, βράχον: τὸ δὲ αὐτὸ αὐτῆς πύσης, λέρυσα φῶσθ δὴ καὶ φάρυγγ ἕνομα. Vide initium lib. 8.
 1. 23. ὀκφέται.] Interpres legit ἐμφύεται, nondum tamen satisfacit. Vide, quæ super hoc loco commentatus sum supra.

APPENDIX

ὡς περὶ πνευματικῶν οὐκ οὐλοῦν, εἰ δὲ ἀδρόως τε ἑσφοδράς, τὸ καλεῖται σπασμὸν ζιγνόμενον.

68. ἢ αὖ ὅταν ἰσχυρῶς δέξωται πᾶν τὸ καλεῖται πῦρ φερόμενον, εἰ δὲ ἰσχυρῶς δέξωται ἡ δὲ πῦρ πᾶν τὸ καλεῖται πῦρ φερόμενον, εἰ δὲ ἰσχυρῶς δέξωται ἡ δὲ πῦρ πᾶν τὸ καλεῖται πῦρ φερόμενον...

69. ἢ αὖ ὅταν ἰσχυρῶς δέξωται πᾶν τὸ καλεῖται πῦρ φερόμενον, εἰ δὲ ἰσχυρῶς δέξωται ἡ δὲ πῦρ πᾶν τὸ καλεῖται πῦρ φερόμενον...

70. βιασμένη τὴν ἐνέργειαν πνευματικῶν ὡς περὶ πνευματικῶν οὐκ οὐλοῦν, εἰ δὲ ἀδρόως τε ἑσφοδράς, τὸ καλεῖται σπασμὸν ζιγνόμενον...

71. εἰς ταυτὸν γὰρ αὐτῆς ἔρχεται τὰ μέτρα, τὸ τ' οὐκ ἔστι ἀελεσθῆναι καὶ τὸ ἔστι δέξωται, ὡς συμποσὶν ἀλλήλοις ἀελεσθῆναι...

72. πρῆμα καὶ ἑκάπερον μέρος τὸ γλωττίδος ἐν ἐργασίᾳ πνευματικῶν οὐκ οὐλοῦν, εἰ δὲ ἀδρόως τε ἑσφοδράς, τὸ καλεῖται σπασμὸν ζιγνόμενον...

73. φερόμενος τὸ πῦρ φερόμενος τὸ πῦρ φερόμενος τὸ πῦρ φερόμενος τὸ πῦρ φερόμενος τὸ πῦρ φερόμενος...

74. πληρωθείσων τὸ πνεύματος ἢ ἢ ἐν τῇ γλώττῃ τὸ πνεύματος οὐκ οὐλοῦν, εἰ δὲ ἀδρόως τε ἑσφοδράς, τὸ καλεῖται σπασμὸν ζιγνόμενον...

75. αὐτὴ μὲν ἢ πᾶν τὸ πνεύματος οὐκ οὐλοῦν, εἰ δὲ ἀδρόως τε ἑσφοδράς, τὸ καλεῖται σπασμὸν ζιγνόμενον...

76. μείλιον γὰρ αὐτῶν εἶπερ ὁππότερος ζιγνόμενος πνεύματος οὐκ οὐλοῦν, εἰ δὲ ἀδρόως τε ἑσφοδράς, τὸ καλεῖται σπασμὸν ζιγνόμενον...

77. οὕτως ὅταν πᾶν τὸ πνεύματος οὐκ οὐλοῦν, εἰ δὲ ἀδρόως τε ἑσφοδράς, τὸ καλεῖται σπασμὸν ζιγνόμενον...

78. καὶ ὅταν πᾶν τὸ πνεύματος οὐκ οὐλοῦν, εἰ δὲ ἀδρόως τε ἑσφοδράς, τὸ καλεῖται σπασμὸν ζιγνόμενον...

79. ὅταν ἢ ὅταν πᾶν τὸ πνεύματος οὐκ οὐλοῦν, εἰ δὲ ἀδρόως τε ἑσφοδράς, τὸ καλεῖται σπασμὸν ζιγνόμενον...

πᾶν τὸ πνεύματος οὐκ οὐλοῦν, εἰ δὲ ἀδρόως τε ἑσφοδράς, τὸ καλεῖται σπασμὸν ζιγνόμενον...

80. πληροῖται αὖ, ὡς περὶ πνευματικῶν οὐκ οὐλοῦν, εἰ δὲ ἀδρόως τε ἑσφοδράς, τὸ καλεῖται σπασμὸν ζιγνόμενον...

81. ἢ αὖ ὅταν ἰσχυρῶς δέξωται πᾶν τὸ καλεῖται πῦρ φερόμενον, εἰ δὲ ἰσχυρῶς δέξωται ἡ δὲ πῦρ πᾶν τὸ καλεῖται πῦρ φερόμενον...

82. τὸ μὲν γὰρ λεπτὸν καὶ ὑδατῶδες ἢ αὖ ὅταν ἰσχυρῶς δέξωται πᾶν τὸ καλεῖται πῦρ φερόμενον...

83. πᾶν τὸ πνεύματος οὐκ οὐλοῦν, εἰ δὲ ἀδρόως τε ἑσφοδράς, τὸ καλεῖται σπασμὸν ζιγνόμενον...

84. ὡς περὶ πνευματικῶν οὐκ οὐλοῦν, εἰ δὲ ἀδρόως τε ἑσφοδράς, τὸ καλεῖται σπασμὸν ζιγνόμενον...

85. ἀλλὰ πᾶν τὸ πνεύματος οὐκ οὐλοῦν, εἰ δὲ ἀδρόως τε ἑσφοδράς, τὸ καλεῖται σπασμὸν ζιγνόμενον...

86. θαυμαστὸν γὰρ αὖ ἢ ἢ δέξωται, εἰ δὲ ἀδρόως τε ἑσφοδράς, τὸ καλεῖται σπασμὸν ζιγνόμενον...

87. εἰς τὸν ἦν καὶ ἀνὰ τὴν σφοδρῆν πῦρ φερόμενον, εἰ δὲ ἀδρόως τε ἑσφοδράς, τὸ καλεῖται σπασμὸν ζιγνόμενον...

88. ἐν δὲ ἦν ὡς περὶ πνευματικῶν οὐκ οὐλοῦν, εἰ δὲ ἀδρόως τε ἑσφοδράς, τὸ καλεῖται σπασμὸν ζιγνόμενον...

89. ἀρχὴ μὲν γὰρ αὖ ὅταν ἰσχυρῶς δέξωται πᾶν τὸ καλεῖται πῦρ φερόμενον, εἰ δὲ ἰσχυρῶς δέξωται ἡ δὲ πῦρ πᾶν τὸ καλεῖται πῦρ φερόμενον...

90. καὶ μὲν δὴ καὶ πᾶν τὸ πνεύματος οὐκ οὐλοῦν, εἰ δὲ ἀδρόως τε ἑσφοδράς, τὸ καλεῖται σπασμὸν ζιγνόμενον...

91. ἀναγκαστὸν δὲ ἢ ἢ δέξωται, εἰ δὲ ἀδρόως τε ἑσφοδράς, τὸ καλεῖται σπασμὸν ζιγνόμενον...

VARIARVM LECTIIONVM.

T.108. αὐτὸ πὶ σκέλη.] πὰ σκέλη in quibusdam MS. stationem reliquit.

T.111. ἐκλέξασθαι.] Omnino commodius est hoc, quam ἐκλέξασθαι, quod habent quidam.

T.118. ὁπτι γὰρ οὐκ ἐστὶν ἰσοψηθῆ.] Ita distinguit, legit- que Caius. Rectè: Nam sic fit sensus ille con- g. uas, quem Marginalia Latina habent.

T.120. αὐθις αἰασρέφει.] αἰασρέφει habent MS. quidam, melius, ut cenſeo.

T.123. αὐτῆς οἰ.] Hinc clarum fit, πὸ Tertia, quod Latinis Cod. pertinacissimè adhæsit, adul- terinum esse. Ubi enim vel primæ vel secundæ causæ mentio est? Sed neque debent esse, quan- do quidem solam illam causam dat, cur ner vi re- currant.

Atque heic iterum incipiunt Græca impressa.

Pag. 447. lin. 13. πῶ ἴσθι ὀρθίω.] ἴ ὀρθίω vult Corn. rarius.

l. 30. ἴσθι αὐ ἴσθι.] MS. addunt, αἰπῶντων.

1170. l. 58 ἴ γλωηίδος.] ὁπτι γλωηίδος, debet esse.

l. b. χεῖρας.] χεῖρας Corn. leg. cenſet ex cursu ora- tionis. Opumè.

Pag. 448. l. 11. πὸ λαρυγγος.] ἴ φάρυγγος, MS. & ra- tio. Tu puta, quatenus diversum quid à larynge significat.

l. 21. πὸ πῶμα.] Miror quibusdam placuisse πὸ πῶμα! Repugnat enim sensus.

l. 54. πρὸς τὸ λαρυγγα.] Alexandrinus (& ante illum Calaber) addit negativam ἕ, deletque π. sed reverà, frustra, siquidem cum Gadald. ita veritas, Tum ad laryngem, tum ad epiglottida. Idem Costæus ita interpretatur seq. ex MS. Multisq; etiam animalibus per musculos, non ad epiglottida solùm, verùm etiam ad stomachum, in quibus mox ipsi stabili- menta quedam sunt connexa ad caput, quibusdam ossa magis, quibusdam cartilaginea, ob musculorum, ab eo ex- orientium, magnitudinem.

Pag. 449. l. 26. αἰ φλέβες.] Nihil hæreo, scrib. esse φρένες.

l. 36. πλευρῶν αἰτία.] Desiderari aliquid in omni- bus Exemplaribus videri, aiunt Marginalia u- triusque Codicis Basil. Latini. Cornarius adserit, nihil deesse, quàm articulum ἡ. Itaque sensus e- rit, Cur septem numero sint costæ, causa hæc est.

l. 52. ὅχι τὸ πῶ.] In Latinis aliquam multa sunt, quibus carent Græca. Ea Cornarius hæc esse vo- luit. πῶ γὰρ οἱ δὲ στήθεσσι τὸ συστῆλαι δὲ ὄστων ἕξ ὅσων πρὸς στή- μιναν. εἰ δὲ τὸ πῶ ἀληθές, πρὸς πῶν ἕδὲ συλλαμβάνειν οἶόν τι πῶ.

Pag. 450. πῶς ἂν πολλοίκοις.] Rectè hoc noster: non illi, qui Facundis vertunt.

l. 23. παρὰ τὸν ἰσθμὸν τὸ καρδίαν.] Non est, per cor iter fa- cit, sed præterit cor, ἕ ad mammæ pervenit. In quas quia descendit, κάτω leg. est in lin. seq. non αἰώ.

l. 45. πῶ ἐκχρησας.] In Græcis defunt, ex MS. ad- denda, ἴ πὸ σώματος ὁμοιότητα.

l. 49. πὸ πνεύμονος.] πνεύματος heic inferendam est.

l. 50. τὸ σωματιῶν.] Malè pro τὸ μαδῶν.

EX LIB. VIII.

1171. Pag. 451. l. 6. καχεξίως.] Locustis, ut supra.

l. 4. αὐθις, & mox ὄρπεκῶν.] Deleo hæc: illud muto in αὐθις.

Pag. 452. l. 26. δὲ πλεγεγμένον.] Intertextum, non Contextum, ut alii.

l. 53. παμπούλω μαῖεον.] Malim Insigniter magnam, quàm Permultam.

Pag. 453. l. 10. ἐκείνων πάλιν.] Lugd. damnat, le- gitque ἐκείνοι, quod probat Cornarius, & sensus loci.

l. b. pro τὸ, scribe ἴ.

l. 12. πῶ ἴ ἐκείνω, εἰ μήτ'.] sic Interp. & Cor- narius.

l. 22. ἴ ἴσσοθεσοι υἱοσι.] Miror Lugd. arrogare sibi hanc lectionem.

l. 25. μὴ ἐγκεφάλου.] μῆτε πὸ ἐγκεφάλου. Cor- narius.

l. 27. ἴσσοθεμένους ἔν αὐτῶν, ἕτω χεῖ ἴσπεῖν.] Ita cum Interp. Cornarius.

l. 29. ἴδῆ ἴ φάλαγμα.] Squilla, ut supra. Calaber omittit.

l. 31. ἴ ἴκ ἀνάλογον ἐγκεφάλω χεῖ καλέν.] Lego, ἴ πῶ, & explico, An hoc oportet analogum cerebro dicere? Ita per interrogationem interpretari oportet. Hoc enim vult Gal. Cum ibi sit principium sensus & motus in his: cur principium illud appel- letur non cerebrum, sed analogum cerebro?

l. 44. πὸ ἀνάλογον ἔκ ὀφθαλμοῖς.] Interpres, quem Corn. sequitur, πῶς ὀφθαλμοῖς.

l. 55. ἴ πρὸς αἰσθήσεως: & mox, πρὸς αἰσθησιν.] Leg. est, αἰσθησεως καὶ αἰσθησιν, ut in princip. cap. & mox seq.

Pag. 454. l. 10. καὶ φαλαίνας, καὶ καχεξίως.] Squillis ἕ locustis, ut alias.

l. 20. καὶ αὐτῶν ὄστροκαδέρμοις.] Tam in Græcis, quàm Latinis Exemplaribus irrepit hoc ver- bi, loco μαλακωσράκοις, de quibus agitur.

l. 27. ἕ μὲν ἕδὲ αὐτῶ.] Latini Cod. omittunt heic negativam, quomodo ad sententiam Gal. nun- quam aspirarint. Vide Com. h. l.

Pag. 455. l. 5. ἔν ἐγκεφαλίδαι.] Costæus rectè pro- 1172. bat, non tantum ex MS. sed & ex Oribasio, quin Gal. ipso, cap. 11. seq. leg. esse ἐγκεφαλίδαι καὶ παρεγ- κεφαλίδαι, coalitis scilicet vocibus duabus in u- nam.

l. 9. πυκνότερα πῶτως.] Res ipsa loquitur pro Calabro & MS. leg. esse μὲν πῶς. Confirmare li- cet amplius ex seq. quibus dicitur, non esse νεδρον ἀκελῶς. Non igitur Prorsus similes dicendum est, sed Aliquo modo.

l. 20. ἴ πῶ πιπιλημένως.] Una hæc vox duabus est reddita, quarum neutra vim illius exprimit. Est enim sumta Metaphora ab operibus coactilitiis, de quibus mihi dicitur in Com. l. 12. c. 3.

l. 23. καὶ πλατυθῆντων.] Lacuna heic est procul dubio. Deest enim quod alibi docet, quomodo ex dilatata utraq; meninge fiat utraq; oculi tunica, cornea & uvea. Vetusissimam esse, do- cuerit aliquis, non ex Calabro tantum, sed & ex Paraphrase Arabe, qui l. 9. de Juvam. membr. c. 3. ita quoq; loquitur.

l. 28. ἴδῆ ἴ δὲ μῆρ'.] Detrita litera μ. mutatoque spiritu, ὀδῶν.

l. 30. ἀλλὰ μαλακόν.] Hoc cum bis legatur in eâ- dem lineâ, Calaber primo loco omittit, & jure. seq. ita legisse videtur, ἴδῆ ὅπτι πῶ γλωηίαν, ἀκελῶς μὲ νεδρόν ὄστω, ἀλλὰ μαλακόν. Sic Corn. quoque.

l. 41. ἀλλοιοθῆναι αὐτὸ ἐκ πῶ μὴ γινῶναι αὐτῶ πῶ ἀλ- λοιοσιν.] Ita hæc quoque concinnat Cornarius, non ulque quaque feliciter, nisi ὅπως scriptis.

A P P E N D I X

Tum enim sensus fit ille, quem Gal. voluit, Nihil proderat sensorum alterari, nisi alteratio ad sensum communem peringeret. Calaber videtur eodem modo habuisse in suo MS.

1173. 1.42. ὁ ἄσφρ ὡπνοα.] τὸ ὄσφρ procul dubio petitum est ex anterioribus. Delendum igitur heic. Pro ὡπνοα Cornarius cum Interprete legit, ἔξίτενε. Planissimè.

Pag. 456. 1.15. εἰ ἄσφρ.] ὡπνοα requiri Interpres quoq; viderat.

1.19. ἦ ἢ μικράν.] Omnino : non autem ἦ ἢ σκληράν.

1.28. τὸ σῆμα.] Quid videatur sequi debere, & quomodo quatuor lineæ integræ ad sensum redigi possint, in Com. dixi, nec repeto.

1.40. πόροις.] constructio vult marginale πόρων.

Pag. 457. 1.2. ταῦτα.] ταῦτα. ΕΓΓΟΙ τὸ πνεῦμα.

1.5. ἀθροῖς.] Uno potius verbo, *Conferam*.

1.14. οἱ ἱθμοὶ.] ἡθμοὶ, & ita consequenter in totâ oratione. De Latinis idem est iudicium.

1.15. μή τι ἔξ ἐυθείας ἀλλήλοισ ἦ ἢ πόρων κειμένων.] Ita Cornarius. sed ante illum Interpretes.

1.17. ὡς ἄλλω.] Ita profus: non autem ἄλλω, ut priora pleraq; cum Calabro.

1b. ἀπερελθεῖν.] Abiectâ primâ præpositione, περελθεῖν, Cornarius.

1.25. διεκπίπτεν δὲ τὰ χέρια.] Locus, non mutilus tantum, sed & depravatus. Ita putem ego, διεκπίπτεν κελύει δὲ τὰ χέρια. Quod sequitur τὸ ναττιόν, deleo, & pergo. ἀλλ' εἰ καὶ οἱ ἀτμοὶ ἕσονται, κελύει τὰ χέρια. Vis scire conatum Cornarii? Post διεκπίπτεν inserit hec, ἀλλὰ τὸ τὸς ἀτμὸς κελύει ἵνα.

1.29. κρεπῆτι.] Hoc frustra mutatur in κάτι.

1.31. ἔπε δὲ ὀκκαθαίρεσθαι τὰ π.] ἔπε δὲ ὀκκαθαίρεσθαι τὰ π. Corn.

1.56. πῶς ἐκ ἀποθήμενοι.] In Latinis fugit negativa, quæ revocanda est.

1174. Pag. 458. 1.2. αὐτὰς.] Omnino, pro κατ' αὐτὰς.

1.12. ἦ ἢ ἄσφρ.] ἦ ἢ ἄσφρ, Cornarius, rectè.

1.13. αὐτὸ.] αὐτὸ, Idem, rectè heic quoque.

1.15. αὐτὸς.] αὐτὸς, Idemmet.

1.22. ἢ ἄσφρ.] Benè: non ἢ ἄσφρ, ut Aldus.

1.25. ἄσφρ.] Debet esse adverbium, ἄσφρ.

1.28. ἕσονται καὶ ἡ ἐγκέφαλον.] Post ἕσονται, libri quidam habent πνεῦμα. Mendosè: sed ita, ut inde ad veritatem lectionis via sit. Leg. enim est τὸ ὄσφρ, ut Lugd. norat. Sed & τὸ ἕσονται in ἕσονται ἕσονται mutandum est, & τὸ καὶ in αὐτῶν, ut Corn. animadvertit.

1.29. κατὰ τὸ δέρμα.] Ut cutis quadam in animal. Lugd. benè.

1.40. ὡς ἐμὴ διεκπίπτεν.] Interpres ablegat τὸ μὴ, quod J. Alexandrinus assertum it, quo jure, viderit ipse.

1.51. ὅτι περικεφαλίδα.] Jam in Com. dixi, videri locum esse corruptum, simulque, quæ medicina possit esse mali.

Pag. 459. 1.6. ἢ περιγεφαιλίδος.] Et heic, & alibi sæpè, vertitur *Posterius cerebrum*. Malè Cerebelli enim vox usitatio est, & minus abducit animi lectoris, ut dudum in Com. admonui.

1.7. βλαστάνειν βλαστάνουσ, sensus vult. Tum verò subsequi debet, ἀλλ' ἐπι. Corn. cum Interp.

1.10. εἰς τὰ π.] In hunc: sed Interpres addidit, *Posteriolem*.

1.17. ἀπὸ τὸ περιγεφαιλίδος.] Ita debet esse.

1.26. τὸ δὲ ἄσφρ.] Magnam linearum aliquot permutationem, in Com. indicatam, nolo heic repetere.

1.42. πόροις.] *Alyeis*, malim quam *Meatibus*.

1.43. ἀλλὰ δὲ τὰς.] Hoc δὲ reddidit nobis Alexandrinus ex Interpp.

1.44. ἀπὸ φούσας.] Post hoc in Latinis sunt, *Propterque illorum, quibus firmantur, contactum*. Hæc in Græcis desiderantur.

1ult. δὲ ζώσματος.] *Cingulo* Interp. vertit, melius facturus, si *Tegumento*, aut *Munimento*. At chitecti quomodo utantur voce (familiarior est illis *ζώμα*) videre licet apud Baldum in Vitruvianis.

Pag. 460. 1.2. ἦ ἢ ἐγκέφαλον.] Nihil hæreo, scrib. esse cum Interprete τὸ ἐγκέφαλον.

1.20. αὐτὸ ἢ ἢ ἀθροῖς.] Ineptissima: pro quibus accipe tu illa, αὐτὸς ὁμοῖος ἀθροῖς.

1.23. ἀκρῆσια.] Scribe contrarium, εὐκρῆσια.

1.54. & 55. ὀπίσθια.] Utrobiq; ἀπὸ φούσας (ut probò in Com.) debet esse.

1.56. μῆροισ ἀθροῖς.] Interpres non satis comòdè transformat. Naticulæ enim illæ benè representant unius hominis nates cum femotibus.

1.57. & 58. διδύμα.] An διδύμα? Nam τὸ ἕσονται nondum vidi.

Pag. 461. 1.4. ἢ πάντι.] πάντι melius foret.

E X L I B. I X.

1.55. ὁ πῶς τέτυ λόγι.] Quid videatur errâsse Interpres, in Com. dico.

Pag. 462. 1.15. δὲ πῆρεσθαι.] Redde illi augmentum, διεπέρεσθαι.

1.10. ὀκρῆσιας.] Deest heic aliquid sensûs integritati, de quo in Com.

1.27. ἦ ἢ μορίων.] Omnino, *Partium* potius, quàm, ut in Latinis, *Excrementorum*.

1.38. διαρρηώσας.] Scribe *συναρρηώσας* ex lin. 34.

1.39. ἀερότων.] Ineptissimus foret, qui non amplecteretur τὸ αερίον.

Pag. 463. 1.14. φαίνεται.] φαίνεται leg. est cum Interprete.

1.15. ἐγκέφαλον.] Rectè vox hæc inducitur, si modò vel substituatür πόρον, vel subintelligatur.

1.18. πιπασμένη.] Interpres, *Ampla*. Hinc, uti reor, nata est Cornario suspicio, annon leg. sit, *πιπασμένη*? Certè i. in 6. Epid. 3. cum dixisset, caput esse simile σφαῖρα σφαιμῆκει, explicat per πιπασμένη εἰς ἐξάπερον. Utrunque autem compressum, dilatatur.

1.19. ἢ ἢ μῶδε ἵνα.] Apud me dubium non est, leg. esse ἢ ἢ μῶδε. Rursus autem moneo, ne admittatur in principio tertia vocalis. Fuchsum, qui volebat substituere σφῆλι, refuto in Com. extremo lib. 11.

1.20. τὸ λόγι.] τὸ λόγι, λεγέσθω. Ita ex Interp. continnant.

1.34. ὅτινα.] ὅτινα vult analogia.

Pag. 464. 1.13. & 14. corruptissimè legitur σφῆμα τὸ σφαιροειδές, pro πλῆγμα τὸ κροσσείδές,

Pag. 465. 1.35. ἕσονται ὁμοῖοτάτων.] De interpretatione huius loci in Com. actum est.

1.41. ἢ ἢ

VARIARVM LECTIONVM.

l.41. ἀπιίνου.] Litera initialis abundat: contra deest in fine κ. Debet enim esse πινίσευκε.

Pag. 466. l. 11. ἐξόπισθεν.] Rectè. Olim autem ἄωδον legebatur, quod mansit in Latinis.

l. 16. πῖς ἀθηλοῖς.] Interpres πῖς πῶς, & re- cte!

l. 17. εἰ πῖς.] εἰ πῶς MS. significantissimè. Emen- detur igitur interpretatio vulgaris.

l. 33. κ' π' ἀθεῖα.] Potius ἀεσεῖα, aut, si malu- mus Interpretem sequi. κ' π' ἐπεσε.

177. Pag. 467. l. 6. πάντων.] MS. addunt τῶτων.

l. 34. ἢ ἀμ' αὐτὸς μοῦν.] Cum alterum illud sensum non faciat, sine dubio ita fuerit legen- dum.

l. 39. Ἐμ' ταῦτα.] μετ' αὐτῶν habent MS. quod laudo.

Pag. 468. l. 18. ἀσφαλῆς.] Ita Interpres quoque. Sed J. Alexandrinus ex loci sensu evincit, leg- esse ἀφανῆς.

l. 22. κ' π' τὸ σῶμα.] σῶμα Interpres legit, & meri- τῶ. Nam postea vocula repetitur.

l. 29. εἰ δὴ.] εἰς ὅδῃ, Cornarius.

Pag. 469. l. 2. λεχθήσῃ.] In Latinis sunt quæ- dam ultra hæc, quæ hæctenus ne quidem in MS. comparuerunt. Lugd.

l. 27. ἀπαρχῶ.] ἀπαρχῆ leg. esse vidit Alexan- drinus. Calaber omisit.

l. 35. ἢ εἰρησμένον.] Ita Latini legunt, loco ἢ εἰρη- μένον. Mihi Græca lectio probatur. Refert e- nim se ad ea, quæ cap. 9. dixerat de tertiâ & quartâ coniugatione. De explicatione loci, in Com. egi.

l. 56. ἀκατάστητον.] Huius vocis possessionem asserui in Com. Jana video, Calabrum quoque ita legisse.

Pag. 471. l. 55. πῶς μῆκας.] Oblongum esse πῶς- μῆκας, probò in Com.

Pag. 472. l. 1. πῶς ἰσπαχεάτης.] Ita potius, quam πῶς ἰσπαχεάτιω.

l. 10. πῶ χ.] Frustranea est cura de ψ. ut ostendi. Sed neque Gal. de illo unquam somniavit, ut quidam somniant.

l. 34. καὶ βαθείαν.] Quia sensus Calabro, Revi- soribusque obstabat, Cornarius addidit μὴ. Sed consultius est, autoritatem sequi MS. quæ habent ἀλαφῆ, sine profunditate.

EX LIB. X.

178. Qui in Com. videtur mihi esse ἀκέφαλος, sine initio.

Pag. 473. l. 1. φρυρεῖσθ.] stipare. Rectè: sed vide Com.

l. 2. δρυῖ.] Quæ sequuntur, & integram line- am constituunt, defunt in Aldino.

l. b. συμφοῖ.] διπλὰ substituit Cornarius ex In- terprete.

l. 11. ἡμιμόνονται.] Absurdissimè, pro λυόμεναι.

l. 15. πῶς δὲ χ. δύντα.] Calaber legit πῶς δὲ χ. δύντα. Hunc meritò sequimur. Debet autem post hanc vocem esse πλεία σιγμῶν.

l. 33. κ' π' ἴσο.] Aliàs εἰς ἴσο, quamvis in sensu discrimen non sit.

l. b. δὲ π. τ. γ. μένον.] δὲ π. τ. γ. μένοναι poscit cursus o- rationis.

Pag. 474. l. 18. αὐτὸ δ.] Multa hæc sunt men- dosa, quæ ex Calabro (sic cenfeo) Cornarius ita

restituit, αὐτὸ δ' αὐτὸ τῆ ἀμφιβλησσοειδέει, καὶ πάλιν αὐτὸ τῆ ὑλοειδέει καὶ κρυσταλλοειδέει, τῶ μὲ κα. θ. ὅλον ἑαυτῶ, τῶ δὲ κ'. Quod sequitur τὸ μαλακώτατον τῆ σκληροτάτω expofui in Com. confistoque in vestigio, licet Lugd. ostendat mihi Gorgona. Quo enim mo- do Iris dici potest vel mollis vel dura, quæ cor- pus non est?

l. 22. κινόντων.] Præponendum cum Interprete nostro ὅν ὧ (non ὧ, ut quidam antiqui Cod. ha- bent) scribendumque ἀπνευρώσης.

l. 38. ἢ συμπαθεῖαν.] Quis non videt, locum vel- le συσπασθεῖαν?

l. 42. ἢ σκληρόν.] τὸ σκληρόν μὲ, λεπίῶν δ. Cornarius.

l. 55. ἄρ' ἔν, εἰ ἔ.] Locus corruptus, & ideo ob- scurus, cui Cornarius mederi voluit, additâ in fine paragraphi voculâ ἡμῖν. Ego detractâ etiam illâ διωαπῖ, & insuper mutatis quibusdâ in hunc modum succurrere tentavi. ἄρ' ἔν, ὡς ἄρ' (transpo- suit Interpres quoque) πῶς μνησθῆναι τὰ πρῶτα ἢ φύ- σις, ἔπῳ ἔ ἡμῖς ἱκανοὶ ποτε (ita lego) ὁππῆσθῆναι, ἔ μὲ μ- ψαδῶν ἢ γερνόντων, ὡς ἂν ἀμεινον ἐπίρωσ αὐτὸ πῶς σκευάσθ. Ut sit sensus. An igitur, quemadmodum Natura potuit ista talia Promethei instar antea prævidere: nos Epimethei possumus excogitare aliquid melius, quàm fa- ctum est, itaq; reprehendere, quod factum est?

l. 57. ἔγῳ ὅ νομίζω.] Hæc responsio non minùs vitiosa est illâ, quàm Cornarius sarcivit addi- tâ voce δυνάσθ. Hanc ego meliori jure accepto, quam ille dedit. Nam ex malo διωαπῖ facio bo- num δυνάσθ, & huc colloco. Deleo etiam τὸ ἔν, & fit sensus: Ego verò puto, ne hoc quidem multos no- strorum posse.

l. b. ἔ πάντως.] τὸ καὶ Cornarius jure mutat in ἐπῖ. Quo dato, τὸ ἐθαύμασον in Opratium mo- dum transdandum erit, θαυμάσων.

l. 58. ἢ εἰ καὶ μὴ.] Hæc sunt eiusdem conditio- nis cum prioribus. Cornarius legit, εἰ δὲ καὶ μὴ, q. d. sin admirari illam volebant. Confectarium igitur est, ut legatur, μὴ δὲ ψέγῃ αὐτῶ ἐχθρῖ, πῶ ορστέβαν et- iam calumniari. Horum pleraq; in animũ habuit Interpres quoque, nisi omninò meliorem Co- dicem habuit.

Pag. 475. l. 3. καὶ σοὶ δοκέι.] Locus iterum obscu- rus non minus, quam corruptus. Mihi primum videtur, negativam posse neutiquam expungi. Deinde, pro πῶ, cum MS. & Corn. leg. ἀπὸ. Ita plana sunt omnia. Hoc enim Gal. vult, si autem hoc non potes, ἔ τamen perstas in sententiâ, non posse ἔ τ.

l. 5. ἔ μαλακόν.] Interpres substituit λευκόν.

l. 11. ἀλλ' οἶδε.] ἀλλ' οἶδε, idem, cum quo Corn. stat.

l. 25. εἰς ὅσον ἐβλάσσαν.] Tam ineptum est hoc, quam stultum est alterum, ἐβλεψαν, nisi scribere debuit ille, ἐβλαψαν. Sed neq; hoc locum habet, cum passivum desideretur. Cornarius igitur leg- it ἐβλάσσαν.

l. 29. ἐπυφρῆν.] Aldus habet ἐπυφρῆν. E quo Cornarius coniectatur leg. esse ἐπυφρῆν.

l. 33. ἀπὶ πύγῃ.] Error unius literæ, ἀπὶ πύγῃ.

l. 44. αὐτῖς.] αὐτῖς. Minutum enim γ. faciliè de- generat in τ.

l. 54. βραχύτητα.] Villositatem rectè verteris, si quidquam video. Tu vide Com. si placet.

l. 55. ἐπεα γδ.] ὕψα γδ.

Pag. 476. l. 8. ἀθερώδης.] an ἀθερώδης? Malim e- nim hoc, quam ἀερώδης.

A P P E N D I X

1180. Pag.477.l.10. versus Homericus est, de quo in Com. quod sufficit.

l.29. καὶ πάντα ἔσικεν.] Jamq; omnia: aut, Ομνιάζομαι.

l.38. πῶ μάνος.] Perit litera γ. πῶ γ μάνος. Alexandrinus.

l.46. ἔστανε.] ἔλαυε vult esse.

Ib. ὡς ὄκ.] ὡς ὄκ. Cornarius.

Pag.478.l.31. Quia in præced. fuit ἔστω, Cornarius post ἦδε ponit ἔξω, & mox post alterum ἦδε, ὄκω, legendoque ὡς ὄκω, tandem post tertium ἦδε κάτω ponit. Ita olim Calaber quoque: cui cur paritum non fuit?

l.38. καὶ π.] καὶ κάτω, MS. Neq; Calaber, neque Revisorum quisquam agnovit.

l.41. ἦ ἔπερον.] In MS. ἔπερον non est, idèd Corn. ὄκω ἐλίγει.

Pag.479.l.21. ὄκω ἔνδον μερών.] ὄκω ἔξω. MS. quidam & Calaber.

l.37. στωε κτείνουται ὡ πὶ.] Extenduntur unà cum. At in Latinis, Extenduntur à tendimibus. Nam ita potius, quam nervosas tenuitates vertere oportet.

l.42. ὄλος.] πλάγιος est legendum, ut in margine scriptum.

l.45. πᾶξέως.] πᾶσεως.

l.54. τὸ λοιπὸν.] τὸ λοιπὸν.

l.24. εἰς τὰς ῥίνας.] Addit Calaber, malè, στόμα καὶ ὀφθαλμοὺς.

l.32. καὶ πὸς σύλκας.] σύλκας debet esse.

l.34. καὶ καλῶσι τὸ πάθημα μὲν, ῥυάδα.] Ita debet legilocus.

l.44. ὁσὺσ κλος.] ὁσὺσ κλος scribi debet.

Pag.481.l.35. ὄκω δαμόθω.] ἔγκλινομένως, ἔπε κλωμένως ex MS.

Pag.482.l.16. ἀλλ' εἰ ὄκω ἔστέρων.] Non ἔστέρων, ut Aldus. Mireris autem, cur Alexandrinus heic culpet Basileenses nostros?

Pag.483.l.13. μακροστέριν.] Adde cum Cornario, δει.

l.16. ἔστω μὰς ἐν θείας.] In uno plano. Calaber habet.

l.37. ἄλλοις.] ἀλλήλοις, potius.

l.46. ἡ οὐδὲν τε.] ὡς οἶοντε volunt quidam incaute.

l.49. εἰ μὴ.] ὡ, εἰ μὴ. Cornarius.

l.50. πρεσβυνομένως.] Hoc melius est quam alterum, πρεσβυνομένως.

l.51. πλανώδη.] Consentit in hanc vocem Aldus. At Calaber, καταιτή.

Pag.484.l.13. ἦ ἔστω μνημάτων.] τῶτων addunt MS.

l.15. ὄκω δὲ ὡς.] τὸ ὄκω delet Cornarius.

l.18. γραμμικαῖς θεωρήμασι.] Mathematicis, ait Revisor: at Calaber, Linealibus, non satis manifesto sensu, quamvis verbali.

E X L I B. X I.

1181. l.44. ἦ ἔστω κειμένον.] Vide Com. de vi vocis in hoc loco.

l.48. κορώνου παρομήκη.] Oblongam, ut alibi quoque.

l.53. ὡς ὄκω πὶ πληθὸν σκέπασμα.] De vero sensu iam dixi.

Pag.485.l.1. λυγγεῖς.] καὶ ἕες, addit Interpres, κη-βω, Revisor.

l.5. καὶ πὸς λυκιδόντας.] Ignotum vocabulum.

Substituendum igitur est notum, omnibusque familiare, κωνόδοντας.

l.42. τὸ ἔστω κρύπτεν αὐτὸ.] τὸ ἔστω φαίνεν factum est ad mentem Interpretis. Cornarius mavult ἔστω κρύπτεν, quod legitur mox cap.5. de re eadem. Idem Corn. rectè αὐτὸ mutat in αὐτὸ.

l.51. & 52. ὡς πληγῆ.] Jam in Com. dixi, leg. esse πληγῆ: & postea καρύσαι.

Pag.486.l.7. τῆ κορώνη.] Revisor ostendit heic ἀκρυσίαν suam, dum præter mentem auctoris addit Curvo.

l.17. γνάθων.] Buccarum seu Genarum est: non Maxillarum, ut Revisor, nisi scribæ culpa est.

l.27. καὶ τὸ μήκος αὐτῶ.] αὐτῶς: subaudi, τὸ κάτω γένυος.

l.50. ὄκω δὲ καὶ ἕνα.] Cornarius mavult cum Interprete, ut parèt, ὄκω τὸ ἕνα.

Pag.487.l.4. ὡς βραχὺ.] πὶ, addendum censet idem Cornarius.

l.5. τῶτων μὸς.] Ita Aldus quoque: sed malè. Leg. enim pro μὸς, μοί. Calaber omittit.

l.8. ἔ γδ δὴ λέγεται.] ἔ γδ δὴ ἄλλο μέρου ἐνταυτοῦ δέσπ. Ita Interpres legisse videtur. At Cornarius, ἔ γδ δὴ λέκτεον, ὅτι μόνον ἐνταυτοῦ. In reliquis Cornario adstipulor, qui tria ista in Nominativos mutat, ὀφθαλμοί, ῥίνας, ὠτα.

l.29. ἠ μήτ' ἀρτημελῶν.] J. Alexandrinus. Hoc est, quod Interpres ait, Alioquin.

Pag.488.l.5. εἰδὲ σὺρ.] εἶγε σὺρ. Cornarius.

Ib. διενέτηλω.] MS. addunt, μάταιον.

l.6. ὄκω.] Corn. αὐτὸ ex Revisore: Nam Interpres retinuerat ὄκω.

l.14. ἐμφυσῆσ.] Ut crebrò pro ὀκφυσῆσ, ὀκφύσῆσ scribitur: ita heic ἐμφυσῆσ scribere oportet pro illo ἐμφυσῆσ.

l.19. ὄκω δὲ δικάως.] Aldus non habet negativam, incuriâ fortè hominis sui.

l.29. ἔ.] Debet esse ὄκω, ut quis videt.

l.33. εἰς ταύτῶ.] τῶτων, Cornarius.

l.34. μήτ' ἀρ.] μήτ' ἔ γδ. Idem.

Ib. τὸ στόμαλος.] τὸ στόμαλος, MS. Vitium hæsit in Calabro quoque.

Pag.489.l.8. δὲ δεικ.] An διειχθήσ? Sed alioquin hæc indifferenter dicuntur, ut aliquoties monui.

l.9. ὀκφυσῆσ.] Quomodo cavitates, quibus dentes infident, dici possunt ὀκφυσῆσ? Leg. mihi videtur esse δὲ ἀρτησῆσ ἢ ἀν ἀρτησῆσ. Alioquin quomodo dici soleant, non est obscurum cuiquam.

l.41. ἔ.] Intolerabile: ἴνα, omninò.

Ib. καὶ αὐτὸ.] Quo pacto non id quod. Ita Revisor. Quamobrem legit duas voces, quæ in Græco non sunt, ὄκω τὸ ὄκω.

l.58. ἀ.] Cornarius abigit.

Ib. οἱ πατέρες.] Venustissimè! Et servavit Calaber. At Revisor aliquis corruptit in bonam quidem, sed minus suavem vocem. Et alioquin modus hic loquendi non est infrequens apud bonos auctores.

Pag.490.l.1. εἰ δὲ κεν ὄκω.] ἔγγιντο, Costæus ex MS. In Calabro deest totum hoc, πῶς ἔστω, &c.

l.43. αὐτῶ.] & mox τέπις.] Cornarius cum Revisore inducit utramque. Calaber priorem mutarar in αὐτῶ, frustra.

l.45. αὐτῶ.] εἰς αὐτῶ, Cornar. Calaber delet. l.52. ἔκω.

VARIARVM L E C T I O N V M.

152. ηκειν.] *ἠχῆν* iure legitur.
 1183. Pag. 491. l. 8. *καθ' ὅτι τὰ πάλαι.*] Vide Com. ne frustra repetam.
 l. 27. *ὡς ἔχουσιν ἕως τούτου.*] Hæc Cornarius ex Interprete supponit illis suspectis.
 l. 48. *κίνησεντας.*] Transpositæ sunt literæ, pro κίνησεντας.
 Ib. debet esse Dativus τῶν, non τῷ.
 Pag. 492. l. 16. *καὶ τέτοιον ἔτω.*] ἔτω, MS. habent. Corrigendum igitur in Latinis quoque.
 l. 35. *ἕμιονον.*] Alexandrinus ex Revisore addit ἕκ. Et sensus hoc vult.
 Ib. *ἀριανός.*] *ἁριανός.* De hac varietate multa dixi in Com.
 Ib. *ῥωμαίων ὑπατος.*] Aliud agens, an studio, *Græcorum Imperator* verterat Calaber.
 l. 52. *καὶ τὸ δ' ἔθνη κλέιθρον.*] Alexandrinus heic culpat Revisorem, ipse culpandus. Non enim viderat, illū delēsse τὸ δ' ἔθ. Et id omninō faciendū.
 Pag. 493. l. 11. *καὶ τὰ ῥύσια.*] Non est *Ad gentes*, ut Revisor. sed *secundum barbaras*, si commodè ita diceretur. Quid si legatur *καὶ τὰ γέλια?* Ita enim non laborarem de vocabulo Latino.
 l. 19. *ἰλιόπης.*] Ita scribi debet. l. 43. *ἰκαγόν.*] Ita.
 l. 44. *καὶ τὰς.*] Ita.
 lult. *αἰδὲ δεδοκίμα.*] Ita heic quoq; cum Corn.
 Pag. 494. l. 3. *φυλάσσοντες.*] Debet mutari in *καλλίοντες.*
 Ib. *ἐν ἀπασι.*] Vitiosa hæc sunt, ut apud Aldum quoq; Interpres delevit posterius πῶς, & vertit, *In universis aut omnibus generabilibus.* Ita enim leg. est *αἰνὴ τῶν Generalib.* Cornarius longè abiens ita mutat, *ἄσπερ ἐν πῶς ὁμοίως ὁμοίως.* Ego cum Interprete maneo. Nam illud *ὁμοίως μωσῶ,* est, *Quomodo Moyses.*
 l. 26. *ἔα τὸ χωρίον.*] Regio aut locus *constitus.* Nam totum *prædium* non habet locum.
 l. 31. *ὁμαλέσι.*] Ex Interprete leg. est, ἔτε γὰρ ὁμαλή ἢ ῥύσια.
 1184. Pag. 495. l. 9. *τὰ μὲν ἐξηγησάμεθα.*] Hæc quidem *explucimus*, putā, quæ de coniunctione cutis cum labiis dixit. Vide Com.
 l. 14. *ὅπως ἐν τῷ πῶσι ἕως ἀρχῆ.*] Ita locum hunc corruptum concipit Cornar. secutus Interpretis lectionem.
 l. 16. *ὁμόνος.*] Distinctionem cum seq. ἔτε tollit idem Cornarius.
 l. 17. *περὶ σταρτῶ μέν.*] Idem, & rectè.
 l. 18. *τὰ μέρη.*] Syntaxis non fert. Scrib. igitur *πῶς μέρησι.*
 l. 22. *εἰδὸς ἀν.*] Monstra hæc sunt, pro quibus rectè legitur, *ἰδιάν.*
 l. 51. *τὸ κλειδόν.*] *τὸ χλαδόν,* ex MS. Costæus. Mutandum itaq; hoc in Latinis quoque.
 Pag. 496. l. 9. *πῶς ἕμιωσεν ἀπασι.*] Pro ἀπασι scrib. est *φαίνεται.* Cornarius.
 l. 19. *ἴσον.*] Adverbium ἴσως vult sensus.
 l. 46. *πυλαποδ ἐν ῥύσια.*] *Ἐ* ἢ *πυλαποδ*, addunt MS. quædam. Malè.
 l. 48. *καὶ στυγέσεως.*] *Θέσεως* habent quidam, iterum malè.
 l. 51. *βαδύ.*] Error literæ unius, pro *βαρύ.*
 P. 497. l. 23. *ὀπίφισον.*] Revisoris pessimo consilio mutarūt in *ἀπόφισον*, ut plurib. ostendi in Com.
 l. 33. *ἢ ἐμφύσιως.*] *σμφύσιως*, MS. & benè. Cor-

rige igitur Interpretem quoque.
 l. 52. *τὰς αἰομοιοτήτας.*] Vide Com. si vim vocis rectè capere voles.
 Pag. 498. l. 52. *μασσείδης.*] ἢ vertendum in *εἰ.*
 l. 53. *εὐλόγησθε δὲ τὸ πῶς ὅτι ο. μ. ὀκνησάτω δ' ἄθρον.*] Ita MS. habent. Ut sensus sit, *Merito autem hunc quidem articulum ex posterioribus partibus habuit corona. Qui quantum absit ab Interpretis, vide quæso!*
 E X L I B. X I I.
 Pag. 499. l. 20. *ὀπι μὲν.*] Interpres fuit heic paulò liberior : sed sine iniuriâ Gal. quam imponere illi Costæus vult.
 l. 34. *συνδιδῶς.*] Non *συνκινεῖδῶς*, sed simplex *κινεῖδῶς.* Cornarius.
 l. 42. *ἢ ἀπλάτες.*] Sensus est hiulcus. Interpres videtur legisse, *εἰδὲ πὶ τῶν.* Quod valdè probo. Alii pro *ἢ* legunt *ἢ*, quod non probo.
 Ib. *πυχῶσι* est scrib. reddita literâ fugitivâ.
 Pag. 500. l. 10. *ἀπὸ τῶν ὑσιών.*] Interpres legit, *αὐτὸ τῶν ὑσιών*, ut adnotatum est.
 l. 42. *ἢ τὰς παρήσεις.*] Locus apud me penè desperatus. Calaber legit olim, *τὰ πῶσι*, quod valdè quam probo. Revisor aliquis pro *παρήσεις* scripsit *ἀπὸμας*, fortè quia ἢ *ἀπὸμα* desiderabat illud. Sed quid profecit? Ut maior sit obscuritas. Ausus est etiam aliquid Cornarius, cum mutavit Accusativum *τὰς παρήσεις* in Nominativum *αἱ παρήσεις*, & cum Aldo delevit τὸ φέρετ. Vetum is tantundem effecit. Mihi febriculosa hæc videntur profus omittenda esse, & contextus erit, *ἀρχὴ μὲν γὰρ αὐτῶν ὁ ἐγκέφαλος. ἔκφισις δ'.* Si violentum hoc videbitur nimis, ibo in Calabri sententiam.
 l. 43. *μὲν τ.*] *εἰς τ.* Cornarius.
 Pag. 501. *ἰκανὰς χῶρας.*] *χαλαρὰν* MS. habent, ut Costæus adscribit. Optimè. Sublucit, credo, tale quid Calabro, idèd legit *ἰκανῶν*, sufficientem.
 l. 48. *ἐρωτῶν.*] Calaber olim *Querere*, non *Considerare*, ut Revisor.
 Pag. 502. l. 13. *μητ' ἀλλ' ἀρχῶν.*] Jure hunc exculpat Alexandrinus, inq; eius locum dat Protagoram.
 l. 24. *ἐκπύρωθον.*] *ἰπύρωσι*, iterum Costæus, non minus benè. Nam *μία ἀπόφισις ἀνάτης ἢ περὶ μίχης*, est dens Hipp. dictus, qui neutiquam dici potest esse *Alterutrinq;* vel *Utrinq;*. Est igitur *ἰπύρωσι*, id est, *contrà*, seu *contrario modo*, quam sunt *binæ illæ, ἔτε.*
 l. 27. *ὀπί τὸ πλάγια.*] *Ad obliqua*, Interpres: at melius Costæus, *Ad latera*.
 l. 55. *τὸ περὶ τ.*] *τὸ δευτέρω.* Idem Costæus cum Revisore.
 Pag. 503. l. 9. *ἢ ἔκρον ἰνά περὶ τὸ πῶς ἐχέσει ἐνυχωρίας.*] Hæc Calaber non habet. At Alexand. pro *ὅπως* legit *ὅπως*.
 l. 18. *καθ' ἑκάστην.*] *ἕτερον* debet esse.
 l. 36. *εἰκοσιν.*] Latina etiam vetera addunt *ὀκτώ.* Esse aliquid supra numerum vicenarium necessarium, probat Cornarius ex fine cap. ubi dicitur, *Plures esse viginti musculos.* Ne igitur τὸ πλεῖες ibi sit vitiosum, legit heic *εἰκοσιν ἕξ.*
 Pag. 504. l. 2. *τὴν κεφαλῶν.*] Post hæc desunt nonnulla in vetustissimis etiam MS. si fides Lugd. est. Hæc fortè, *πάντες ἐν οἱ πῶσι μῦες ἀνένυσι τὴν κεφαλῶν.*
 Pag. 505. l. 3. *ἐκκαδέκα.*] *ἑπτακάδέκα* leg. esse probo in Com.

A P P E N D I X

L. 16. κτ' ἢ ἀρχῶν.] ῥάχυν habent MS. meliora.
L. 19. εὐθείας.] εὐθείας cum Interp.
L. 40. ἢ ὄρον.] ἢ ὄρον MS. quædam, sed tum scribere oportebat, τὸ πλῆθος. Verum, non loquitur Gal. de articulis: sed de partib. Ideo nihil mutandum censeam.

1187. Pag. 506. l. 5. εἰς ἐκάτερον.] εἰς ἐκάτερον.
L. 11. ἐκλεσε.] ἐλασε alii. Tum vero non respondebunt Latina, vertendumq; erit, Divisit in ipso progressu, ramosq; etc. Costæus totum locum ita emendat. Nam hæc quoq; perinde atq; spinalis medulla à proprio principio singula enata, magnum velut truncum progrediendo produxerunt, ac dum propè singula membra accesserunt, ramos mittunt, id quod à principio.

L. 21. ἐγκλίψαι.] Aldus habet ἐγκύψαι, nullo sensu.

L. 39. τίωτε φύσιν ἀαμνηδείας.] Sensus est, non quem Interpres esse iussit, sed hic, Quod oporteat spinam consistere ex multis ossib. parvis, clarè demonstratum est, siquidem recordati fuerimus eorum, quæ dicta sunt, tam de naturâ spinalis medullæ, quam de symptomatis superveniens.

L. 46. ἑνωθέν.] Vitium natum ex minusculo γ. Debet enim esse ἑνωθέν.

P. 507. l. 30. μήτε τὰς ἀλλας.] Alii ἀπλὰς, quos Alexand. impugnat.

Pag. 508. l. 12. εὐσπεπής ὁδός.] Via bene vertibilis, ut Calaber, aut Via indivertibilis, ut Revisor, quid est: Manifestum hinc est, utrumque mutâsse lectionem, illum quidem in εὐσπεπής, hunc autem in ἀσπεπής. Sed nihil est mutandum, nisi penitissimè fallor. Commoda seu oportuna dici potest.

L. 46. ὁσπύν.] Ineptum hoc est, pro φύσιν.

Pag. 509. l. 4. τὸς τεραχίλους.] Deest heic integra linea, quam Costæus hunc in Græco sensum ait habere, Spondyliis quinque inferioribus, septem verò in duobus primis, sicuti sanè septem in omnib. thoracis spondyliis. Posteriora Calaber quoq; habet.

L. 11. ὅ] ἡσθὲς δένδρα.] Alex. meritò hæc aspellit, quemadmodum multò antè Calaber quoque fecerat.

L. 16. ἠύκροισι τε ἄμα.] Hoc verbi requirit aliud. Id in MS. est, ὅ παχίαι, ἢ crasse. At Calaber cum hæreret, delevit ἄμα.

L. 36. ἡσθὲς δέν.] Sen est superfluum, ut distinctio quoq; sequens.

E X L I B. X I I I.

1188. Pag. 510. l. 8. ἀλλ' ἐχ' ἀπαύτων.] ἀλλ' αὐτὰ μὲ. MS. Ita erit sensus contrarius, quem video Interpreti quoq; placuisse. Et meritò.

L. 15. χωεὶς ἢ ἡσθὲς.] χωεὶς μέσης ἢ ἡσθὲς, MS. quale Calaber quoq; habuit. At Revisori placuit altera & prior lectio.

L. 24. ὁμοίως τῆς.] Adde cum Cornario, ἐν τῷ, & lege postea cum eodem βραχίς τε ἄμα καὶ πλάτεις. Hoc prior ostenderat Calaber.

Ibid. ἐκαστος.] δέκατος, Alexandr. cum Interprete.

L. 27. ἢ ἰσολεπιμένων.] Malim, ἰσοπεπαμένων, quamvis sensus parùm discreper.

L. 48. ὅ τότε τὸς ἀλλας.] Hoc malim, quam quod quidam Codices habent, καὶ τότε καὶ. Absunt enim hæc à vero sensu.

Pag. 511. l. 33.] ἢ ὄρον ἐκάτερον. Sic componit ista Corn.

Pag. 512. l. 15. τὸς δέκα.] ἢ ἀλλοις. Cornarius utrumque vult, ἐν τῷ τὸς ἀλλοις δέκα. Calaber τὸ δέκα non legit.

L. 53. ἀλλ' ἢ τ' ἀσφαλῆς.] Quomodo locus hic videatur sanandus, in Com. dixi.

P. 513. ἢ δένδρον.] δένδρον abundat. Caput enim seu capitæ corωῆς non attingunt secundū spondylum. Et alioquin loquitur Gal. de primâ nervorum cōiugatione, quæ secundum spondylum non attingit. Dum hæc dico, accepto τὸ καρῶν, quod quibusdam suspectum est. Credo, propter τὸ δένδρον. Accepto etiam Calabri, Cornariique sententiam, qui pro ἀδελφῶν legunt διωαπῶν. Præcesserat enim μήτε.

L. 47. κατὸ πίνω μόνον ἢ διωαπῶν.] Ita Revisor, quem sequitur Cornarius.

Pag. 514. l. 14. ἢ ἐδέρμης.] ὄγδὸς legerat Interpres, & rectè.

L. 15. εἰς τ' πῆχυν.] Ita etiam Aldus. Quidam malunt βραχίονας, quorum iudicio non refragor.

L. 22. ἀλλὰ.] MS. addunt ἢ ἕσθιν, quod videntur velle sequentia Lugd.

L. 40. μὲ ἢ ἐπὶ α.] ἐδέρμων, Revisor, cui Corn. asfentitur.

L. 41. μῦλα.] Malè, pro νεύρα. 1189.

Ib. τὰ κατ' αὐτῶν.] ἢ κατ' αὐτῶν νομαίων. Cornarius, autoritate eiusdem.

L. 45. ἐπειδὴ.] Heic, quemadmodum in Calabro quoq; deest linea integra, quæ, Cor. emendante, apud Aldum talis est, ὅτω πάντα καὶ ταῦτ' ἐκ τῶ πλῆθους νομαίων, τεραχίλου πλῆθους ὄντος, ἴσθιν τὰ νεύρα. τὰ δ' ἡσθὲς ἢ δένδρα.

Pag. 515. l. 35. σμῦείδης.] Perit littera σ, σμῦείδης.

L. 39. λευκίς.] Ita potius cum Aldo, quam παχύς. De crassitie enim in seq. est, & Gal. non solet ταυτολογεῖν.

L. 57. νευρόδης.] MS. addunt παχύς.

Pag. 516. l. 23. αἰτίαις.] ἀγγείαις, Alexandrinus cum Interprete.

Pag. 517. l. 7. ἐδέν ὄστων.] Interfere τ.

L. 11. τὰ τ' ῥάχους.] Lego τὰ δες, & accipio versionem, quæ in Marginalibus Latinis tam Basiliensibus quam Venetis. In Antiquis nullus est sensus.

L. 28. ἐγίνετ' αὐτῶν ἡμῶν.] οἶμαι, MS. Sed neque alterum, ἡμῶν, damnandum esse, Cornarius censet.

L. 54. ἐπαμφοτερίζει τοιδρόν.] Ita Alexandrinus, quem vide lapsūq; Revisoris corrige. Interpretem enim Calabrum ego planè exculpo.

Pag. 518. ἐστὶν ἢ ἀπὸ μάλλον ἢ ἀσφαλῆς χεῖρα.] ὅδε ἢ ἀμ. ἢ ἢ ἀ. χ. Sic Alexandrinus, ductu Revisoris. Interpretes enim heic excusari non potest, quippe, qui damnatam lectionem sequitur.

L. 54. ἕσθιν ἢ.] Malè Cod. quidam habent ἕσθιν, cum quibus tamen Calaber stat.

Pag. 519. l. 8. ἐκπεφυκῆα.] Rectè: non autem ἐμπεφ. ut Aldus iuxta & Interpretes.

L. 11. θείας.] Incuria omisit typographus primam syllabam, εὐθείας.

L. 12. εἰκότως αὐ.] αἰήκωτος, MS. & Calaber.

L. 14. ῥάχους.] Quidam subiungunt εἰς, contra omnem sensum.

L. 27. ἐκατέρωθεν.] Et heic inculcant quidam ἐνα.

A P P E N D I X

E X L I B. X V.

Ib. *ῥῆσθ*.] Revisor legit *παντός*. Consentit Cornarius, legitque pro *διωάμενος*, (quod sequitur) *διωάμενος*.

1.12. *πῶς ἐν πῖς ἀδενοειδέσι*.] Ita enim scribend. est. Lacunam heic esse magnam, Cornarius suspicatur, & jure. Quis enim transitus à femine fœmineo ad alterum illum humorem?

1.13. *ὅτι ῥῆσθ δέ*.] Deleatur hoc δέ, & substituaturs *ῥῆσθ*, propter seq.

1194. Ib. *πῶ ἀσπίμαλι*.] Lacuna alia, quam Cornarius ex Revisore ita supplevit, *εἰς τὴν μῆτραν, ὅτι δὲ ῥῆσθ γήλειον ἔξω, καὶ εἰς τὸ ἀδίδιον*.

Ib. *αὐτῶν*.] *αὐτῶν* debet esse.

1.14. *πόρον*.] Lacuna quatuor versuum, ut ex Latinis paret.

1.16. *περὶ σάτας*.] Lege *περὶ σάτας* ex MS. & Calabro.

Ib. *περὶ σάτας*.] Lacuna octo penè versuum.

1.21. *καὶ ἰκανὰ*.] Interpres legit *λεπία*. At Cornarius *ἰκανότα*, quod paulò mox sit vox *σωληνῶδες*.

1.24. *ὅτι σάτας*.] Hoc melius est altero, *ὅτι σάτας*. *σάτας* enim neutrum est.

1.32. *παρεσκευασμένοι*.] Aldus habet, & melius, *παρεσκευασμένοι* (ἔ).

1.45. *ἐν τῷ δὲ τῷ λόγῳ*.] An, in hoc ipso sermone? Ut respiciat τὸ *ἐμπροσθεν*. Vide Com.

1.53. *καὶ τὸ*.] Debet esse Dat. *τῷ*. Idque bis in eadem hæc.

Ibid. *πολλὰ πλάσια*.] *πολλὰ πλάσια* ῥῆσθ. Cornarius.

1195. Pag. 528. 1.4. *τὸ μέγιστον*.] In Com. volui ostendere, leg. esse ἢ *δύο τῶν*.

1.28. *ἀποφύσσειν*.] An ὅτι φύσσειν? Vide Com.

1.46. *ὄν*.] ὄντος, Cornarius.

1.53. *ἐν εἰδήτῳ*.] ἢ εἰδήτῳ legere vult Lugd. Quo concessio, totus loci sensus mutatur. Costæus longè feliciter ita, sed sine autoritate MS. ut puto, ὅτι ἢ τὸ *μὲ*, &c. *περὶ γὰρ ἐν εἰδήτῳ, τὸ δὲ πρὸς τὸ γρέφειν, καὶ ἀλλὰς ἰνας*, &c. Sic dicemus, Gal. hoc velle, *Quod autem illud quidem venarum & arteriarum jugum, quod nutriendi duntaxat gratiâ ad partes genitales fertur, non debebat continere sanguinem impurum & excrementitium: illud autem, quod præter nutritionem alias etiam præbaturum erat utilitates, illas dico, quas paulò ante de vasiferum dixi, debebat continere sanguinem serosum, acrem & non undiquaque laudabilem, omnibus clarum est.*

Pag. 529. 1.26. *ὄξνη γέμειν*.] *ὄξνη γέμειν*, Cornarius ex Interp.

1.28. *περὶ ῥῆσθ τὸ δέ*.] *περὶ ῥῆσθ τὸ δέ*, potius. Et mox, pro *ὅς πάντες*, legit *πάντες* idem Corn. iterum ex Interp.

1.39. *ὅδε ἔστωθεν*.] *ἔξωθεν* legere nos jubet ipsa evidentiâ.

1.41. *κλέπει σωδεί*.] *καλύπτει* & *σωδεί*, Interpres.

1.43. *παντῶν*.] Quædam MS. habent *πλανωμένων*. Hoc ad veterum opinionem de uteri per corpus erroribus pertinet.

1.49. *ῥῆσθ ἢ κύνεως χροῶν*.] Corruptissima, pro *ῥῆσθ κύνεως χροῶν*.

Pag. 530. 1.11. *μυγῶν*.] Ita Interpp. quoque. At MS. habent alterum, *μύσσω*, quod sensum facit hunc, *Non indigebant medio colligante.*

1.29. *αὐτῶν*.] *αὐτῶν* scrib. est. Ib. in fine, ex Aldi-1196 dicio adde *τὸ ὑγρὸν*. Facit enim is notam lacunæ.

1.37. *πεταμένον*.] *Abieετο γ. πεταμένον*. Ita post duas lineas *περὶ πεταμένον*.

1.40. *τὸ ὅτι γινῶν*.] *ἐπίσιον* aut potius *ὅτι σιν* scribi debet ex cap. seq. ut ex Ruffo quoque.

Pag. 531. 1.9. *διωάμεθα*.] *διωάμεθα*, Cornarius vult, frustra. Nam τὸ *διωάμεθα* sensum facit obivium.

1.15. *ἡδὴ*.] Scribe *ἡδὴ* cum Cornario. Interpres *ὄιδας* legerat, & pro *πῖς*, *ἡν*. Ideò delet illa, *εἰδὲ μῆ*, legitque in seq. *θεάσαι*. Qui sensus huic loco valdè quam commodus est.

1.30. *τὸ ἐπίσιον*.] *ὅτι γαστριον* Calaber habet. Malè, Costæo giudice.

1.32. *ὅτι ῥῆσθ ἀειρεῶν*.] Alterum debet esse, *ὅτι ῥῆσθ ῥῆσθ*: addi verò etiam ex Interprete, *ὅτι ταῦτα μαθήση*.

1.42. *ἀειρεῶν ἐδξ*.] *εὐζύνεδξ* MS. habent.

1.52. *τὸ περὶ λουαίου*.] *περὶ λουαίου*, Revisor, quem sequor.

Pag. 532. 1.3. *ὅτι φύσσει*.] Prorsus *ἀποφύσσει*, ut in Com. doceo.

1.13. *ὄν ἄριον*.] Ita Aldus quoque: reliqui constanter, *ἀμυιον*.

1.18. *ἔχοντων ἀγρίων*.] *ἀφιμέντων ἀγρίων*, Interpres.

1.25. *ὅτι ἔνδρον*.] *Ὅμνινδ, δένδρον*.

1.26. *ῥῆσθ σωδασμῶν*.] Rectè: nullatenus autem, *σωδασμῶν*.

Pag. 533. 1.11. *ῥῆσθ ὄμφαλον*.] Hoc quoque rectè: 1197 non autem *μῆσθ ῥῆσθ*, ut MS. quædam & Calaber.

1.16. *ῥῆσθ ἔστωθεν*.] Cornarius ubique *ἔστωθεν*, τὸ *τὸ ἄγειν τὸ ὑγρὸν*.

1.49. *εὐπορα*.] *Facilia imitatu*: non autem, *Oru- lenta*, ut Revisor, aut *Adinvenibilia*, ut barbarè Calaber.

Pag. 534. 1.5. *συμπαθείας*.] *Nullò modo*: sed *συμπαθείας*.

1.34. *τάπ*.] *δῆσθ*, Interpres.

1.47. *καὶ νεὰ κρηπίδα*.] Hoc scribæ in Latinis transilierunt.

1. ult. *συμμέτρησης*.] Inepète: scribi enim oportet *σωτήρησης*.

Pag. 535. lin. 4. *λεπλῶ*.] *λευκλῶ*, cum Interp.

1.3. *ἐπρῆσαι*.] *ὀπρῆσαι* mault ἐπιβίκει.

1.23. *πρωλεῖται*.] *πρωλεῖται*, Idem cum Interp.

1.30. *πνεύματος*.] *Non*: sed *πνεύματος*.

1.32. *κεκλήθηται*.] *κείνηται* cum MS. leg. est.

1.40. *περὶ ῥῆσθ*.] Scribe *περὶ ῥῆσθ* ex Com.

1.45. *ἀπαξ ὁκωλύετο*.] *Consentienter* Aldo: sed alii, *ἐπὶ γὰρ*, non malè. At pessima est negatio, quæ in Latino Basil. Cod.

Pag. 536. 1.9. & 10. corruptas esse literas numerales jam in Com. monstravi.

1.20. *μυμήματα γδ*.] Hoc γδ addit Cornarius ex Interp.

1.34. *ὄνο αὐτίς*.] *τελειῶν αὐτίς*,

Pag. 537. 1.11. *περὶ ῥῆσθ*.] *Adducunt*, Interp. At Scaliger in 10. Hist. mallet *Propellunt*, seu *Propropvent*. An legendum est *περὶ ῥῆσθ*, extendunt, ut supra lib. 5.

VARIARVM LLECTIONVM.

l.19. ἀποσώδης.] αἰσώδης, Cornarius ex Revisore.

l.20. ὑπερῶς.] Adverbium ὑπερῶς desideratur, item.

l.23. ἐκ τῆς ὀπίσθιας ῥάχης.] Interpres habebat, Ex dextro dorso, quasi legisset ἐκ τοῦ ἰσθίου. Revisor & Gal. & rei ipsi consulturus, Cum ex rectâ spinâ ossis illum oriatur, vertit. Rectissime.

EX LIB. XVI.

1198. Pag.338.l.32. ὀλίγος ῥ.] Adde cum Calabro, quo Cornarius, ἀγέλιος &.

Pag.339.l.2. ῥόνος.] ῥόνος scribe cum eodem Calabro, quo Alexandrinus.

l.12. ἢ ἄλλωσιν.] ἢ ἄλλωσιν, Corn.ex Interp.

l.14. μεγάλα.] Non, sed, μαλακά.

l.19. αἰσθητῶν.] αἰσθητῶν, vult sensus, quem Calaber quoque sequitur.

l.27. καὶ μαλακοτέρων.] μαλακοτέρων potius, propter antecedens μεγίστων, quod Interp. quoque vidit. Sed & l.50. idem superlativus est.

l.32. εἰς γέμει.] Benè licet Calabro τὸ εἰς γέμει arripserit.

l.34. ἢ τὸς μῦς.] πῶς τῶν μῶν, Calaber, quod vehementer probò.

l.39. ἀεὶ βάλεις.] ἀεὶ βάλεις. Nimis quam frequens est hæc permutatio in aliis quoque autorib. ut ex Casaubono monui supra.

l.40. ἔχοντα.] ἔχοντα poscit ratio.

l.48. ἔπεσε πῆσιν κινεῖσθαι μίλλωσιν ὡσὶν ὀπτιμίαις σκληραῖς.] Alios nervos duros mittens, qui auriculas moverent. Hic est verus sensus Gal. non ille, qui in Interpretib.

l.52. συμφωνίας.] συμφωνίας, cum Interp. juxta & Revisore.

Pag.540.l.2. ἀπασιών.] ἀπασιών, Cornarius, qui cum eodem Interpret. amplectitur adscriptum ἀπασιών.

l.9. πῶς ὀπτιμώπιδες.] γλωπιδες, MS. quoque.

l.23. ἔγκαρσις.] Interpp. legunt λοξός.

l.41. θίστων.] Idem melius fecissent, si retinissent vocem Græcam.

l.52. κερωνῶν.] Non heic tantum, sed & alibi ita scribitur, pro κερωνῶν.

Pag.541.l.4. ὄπ.] Adde, ἄμα, Cornarius.

Ib. ἐκάπερον.] Benè jacet hoc verbi, ut loco moveri non debeat.

l.17. μήτ' ἐγκαλῶ.] Alexandrinus, Interpretem secutus, ita legit, cum quidem antea ἐγκαλῶς legeretur.

l.43. ὅτι αἱ ἀποφύσος.] Finis hic cap. 4. quemadmodum initium quoque cap. 5. defunt in Aldino.

l.45. τὸ ὄξ.] τὸ ὄξ. Cornarius.

l.52. ὅτι τὰ σέρνα.] Ita Aldus quoque. Melius ὅτι τὰ γαστέρα cum Interp.

l.57. σάματος.] σάματι, Interpres, & mox παχυπέρον, ut sit responsum.

l.58. ἐσφαρωμένον.] Rectè: at non rectè additur negatio in quibusdam.

1199. Pag.542.l.41. ὅτι μηδ.] Nisi quod. Alexandrinus animadvertit hunc Interp. lapsum.

Pag.543.l.6. τὸ ὄργάνον.] ἔργον debet esse.

l.10. καὶ ἔπερον.] Potius ἐκάπερον.

Ib. νεύρος.] Debet esse νεύρις.

l.13. παρ' τῶν ζώνων.] ἰναρ' τῶν νεύρων.

l.19. κτ' ῥ.] κτ' ῥ., MS.

l.30. ταύτην.] ταύτην.

l.33. φορῶν.] Apage istud ἀφ' φορῶν.

l.36. τέττις.] τέττις. Corn.

l.37. βάρης.] Mutatâ unâ literulâ, βάρης.

l.43. ὄνη.] Nolimutate in πόνω, quamvis Calaber faveat illi.

l.49. Ἐπεὶ γὰρ αἰτ' ἔκτ'.] Ἐπέτων γὰρ αἰτ' ἔκτ' τὸ σιμά. Cornarius.

Pag.544.l.37. ἐχέσος.] Sit Nominativus ἐχέσος. Interp.

Ib. μέγιστον μῦν.] Revisor legit μεγίστος μῦς, & inde, ὑπ' οἷς. Quæ lectio omnino præferenda est alteri.

Ib. πῶς δὲ ἐπ' ἐκείνου.] Interpres delevit δὲ, & scripsit ἐκείνος, propter antecedentia. τὸ σκέλος, quod Calaber habet, alienum est à sensu.

Pag.545.l.3. πόνος.] Melius Revisor, πόρος.

l.9. τὸ ἄρχον.] Rectè: non autem μήτραν, ut Aldus.

l.10. Ἐπὶ αἰδοῖον.] Ita Aldus quoque: rectè. Malè contrâ alii, τὸ ὄργαν.

Ibid. πῶς πύλαιον.] Corruptè, ut aliâ quoque πῶς πύλαιον.

l.27. πῶς ἰσχυρότατα.] ἰσχυρότατα, Cornarius. Quamvis autem & τὸ ἀσφαλίσματα huic loco incongruum non esset: placet tamen illud, quia facilius est lapsus ab illo in ἰσχυρότατα.

l.32. εἰς ὑποσπασίον.] Turpissimè (ausim dicere) id ideò quia in omnibus Cod. ita est, quâ Græcis, quâ Latinis. Lego ὑποσπασίον ἢ ἀσπασίον. Vide Com. huius loci.

Pag.546.l.33. ἔνα μὴ ὄσθρ.] ἴνα μὴ ὄσθρ, Cornarius cum Marginalib.

Ib. φύσος.] Idem substituit πῶς φύσιν, quomodo & Revisor legit. Idem totum textum ita videtur informasse, πῶς φύσιν καθόλου, καὶ κτ' πάντα.

l.57. ῥάχης μωάν.] μωάν, Revisor Venetus quod probat Costæus.

Pag.547.l.5. κτ' ἔπε τὸ χωρίον.] Locus mendosissimus, cui ut succurrere voluerim, antequam Cornarii emendationes ad me perferrentur, in Com. videre est. Cupin' intelligere, quid Cornarius fecerit? Post τὸ χωρίον inserit ὑποσπασίον. Post τὸ φλέψ, ἢ, quod sequor. Lin. seq. post μῦν, cum Aldo addit ἀσπασίον, quâ in parte etiam sequor. Post ἄρχος, μῦν, ubi iterum sequor. Lin. 9. pro μὴ ὑποσπασίον, legit δὲ ὑποσπασίον, ubi desero, propter causas ibi dictas.

l.14. αὐχένος.] Deesse ἔπε μωάν, doceo in Com.

l.15. τυτίσιν, ὅτι κατ' ὄσπρω.] Costæus non admittit, Calaber dudum repudiavit.

l.24. κτ' ῥ βεβάνη.] De vocis interpretatione vide iterum Com.

Pag.548.l.32. τὴν λεπτήν μελένην.] ἢ λεπτὴν μελένην habet Calaber cum quibus Revisor Venetus stat. Inconsultè! De plexu enim choroide est sermo.

l.47. ἐπε βρόχους.] ἔργα, Alexandrinus, qui meritò incessit somnolentiam Interpretum.

Hoc enim vult Gal. Vasa non sentire, si nervos, qui in illâ parte sunt, laqueis intercipient.

EX

APPENDIX VARIARVM LECTIONVM.

EX LIB. XVII.

1201. Pag. 550. l. 10. καὶ τέτον.] τέτον, Cornar. ex Interp.

l. 11. ἀλλὰ καὶ δημιουργῶ.] Revisor habet negativam, Non huius, sed effectoris: at Calaber, quod heic scribitur, volebat, Et huius ἔ' effectoris. Ego cum Revisore sto.

l. 22. τὴν θεωνομαίαν.] θεωνομαίαν scribere oportet.

l. 28. τὴν ἐν ἡμῶν.] πῶς ἐν, Corn. ex Interp.

l. 34. θεωρημένοις.] θεωρημένοις, qui sibi proprio sunt, Interpres.

l. 37. ἐπὶ ἔ.] ἐπὶ ἔν scribe.

l. 39. ἢ αἰμάτων.] αἰμαρίτων debet esse, repugnante etiam Calabro.

l. 54. ὁπίσκεπαι.] Mutatâ literâ, ἐπίσκεπαι.

Pag. 551. l. 4. πολλῶν.] Fædè, pro ποδῶν.

l. 7. τὰς πῆς.] τὰ ἔ.

l. 8. πῶς.] πῶς, aut χῶς, ut Interp.

l. 9. ἀζευπνίας.] ἀζευπνίας, Corn.

l. 33. ἢ φλεβῶν.] Potius βλεφάρων. Quod sequitur, βλεφαρίδων, in quibusdam omittitur.

l. 47. ὁπίσθεντα.] ὁπί πάντα, cum Interp. Revisorum aliquis addidit εἰς, ultra sensum, Alexandrinus.

Pag. 552. l. 1. αὐτῆς.] παύτης, idem Alexandrinus.

l. 5. καὶ τὸν οὐρενόν.] Planè cum Revisore legitur, τὸν οὐρενόν.

Ib. αὐτὸ σμικρόν.] αὐτὰς, Corn.

l. 8. τὴν πλεντῶν.] τὴν πλετίων, Alexandr. ex Revi-

fore. Calabro deest penè totum hoc.

l. 9. ἀπαντας.] ἀπαντας.

Ibid. ἀνθρώπους.] ἀνθρώποι.

Ibid. εἰαυτῆς.] ἑαυτῆς.

l. 18. ἐλογείτω.] ἐμολογείτω.

l. 21. ζῶντος τε αὐτῆ.] ζῶντος τε αὐτῆς, καὶ προφομένως, καὶ αὐξανομένως ἄλλη. Ita hæc omnia Cornarius, quia ad τὸ ἄλλης retulit. At enim si ad τὸ σκέλις referas, non opus est ullâ mutatione.

l. 22. δὲ φυλάξεν.] δὲ φηλάξεν, Interpres.

l. 25. πῶς χεῖρας.] πῶς φύσας, Cornar. At Marg. vellent δημιουργῶ.

l. 26. ἄλλο ε. ὃ β.] Lacunam hanc Corn. ita explet, ἐγὼ ε, aut, ἔπρον ὃ καὶ. Frustrâ, nisi fallor. Ego ita puto, ἄλλο ὃ (ut respondeat τῶ ἐν) καὶ σιεύπρον, pro quo piger scriba notam numeralem β. fecerit. Hâc in opinione confirmavit me postea Calaber, à quo cur discesserit Revisor, causâ non fuit.

l. 27. ἔτω πῶς.] ὅσον πῶς, Cornarius. Cur?

l. 36. ὅσα.] Ἄλλῃ ἔπος. Sed utrumque est leg. cum Interp. ὅσα ὅσα πάθη.

l. 43. ὅσον ἔκ ἔσας.] Revisor perdidit.

Ibid. ἀιαιρέσιν.] ἀιαιρέσιν ἐν, Cornarius.

l. 46. καὶ.] καὶ, & postea πῆς Interp.

l. 51. ἀλλῆ.] ἀλλὰ.

Ibid. ὀνομάξουσιν.] Revisor addit de suo, In choris.

l. 52. ὅς ἐσάμενος.] Lege ὄν ἐσάμενος.

l. 53. ὑμνοῦντες.] Benè habet.

τὸ πρῶτον πείρω συγνήμην.

INDEX

INDEX GRÆCUS.

In quo

Additi numeri respondent marginalibus.

A.		ἀνταγία.	130	βαρβαρος.	452. 495
Βλεψία.	416	ἀντασράπια.	ibid.	βαρυδμεία.	464
ἀγάλματα	νευρόσπα-	ἀντίθεσις.	63	βασαίζεν.	1155
σα.	56	ἀντίστροφος.	1140	βέβηλοι.	482
ἀγγεία.	1096	αἰτίχρ.	63	βλήττει ἢ βλίττει.	228.533
ἀγγυόν.	75.95	αἶνω ἱερῶν ποταμῶν.	785	βραχυκελή.	519
ἀγροκοπυρρώνιος.	1000	αἰοικίτες.	884	βρόχος.	433.1167
ἀγρῶνες μουσικοί.	1129	ἀορ τεγλωνῶν.	386	βροντιῶν.	445
ἀδελφεία παθήματα.	1007	ἀπαίδευτοι.	896	βυβῶν.	1117
ἀδελφίξεις & ἀδελφότητες.	ibid.	ἀπαυθισμοί.	1107.1123	βυλευπκόν.	231
ἀδράστιας θεσμός.	374	ἀπαντή.	1148	βυτροφιδόν γασφέν.	451
ἀέρως.	555.856	ἀπέρασος.	884.		
ἀδωάδων.	1142	ἀπήχημα.	690		
ἀεί ζωοματρῆν.	785	ἀπόκαυμα.	136	Γ.	
ἀεροβαλκόν.	538	ἀπολεαμμένος.	912	Γ' ἄγγλιον.	1108
ἀμα ἰχωροειδές & λεπτόν.	243	ἀπολεμμένος.	853	Γ' γαμψόνουχα.	138
υδαρές.	ibid.	ἀποληψίς φλεβῶν.	1118	γαργαρέων.	750
ἀϊτος.	153	ἀποσκέλισις.	169	γαστήρ.	210
ἀϊσθισις ψιλῆ.	331	ἀπονεύρωσις μυῶν.	1058	γαστραμμένα ὄν τ' ἰσθρίαίς.	1
ἀϊτία φυσική.	268	ἀπόσθασις ἢ ἀπόσχισις.	209	γαστήρ ἢ γαστρίαις, ἢ γαστρίαις.	450
συμπιωμαμαλική.	ibid.	ἀποφύαδες καὶ ὀμφυάδες.	848	γῆρας ὀκνῶσις.	697
ἀκκέτε λαοί.	895	ἀπόφισις.	209	γλαύκωμα ἢ γλαυκῶσις.	731
ἀκρεα.	209	ἀπόφισις καὶ ἀποφύαδες.	848	γλαῦτα τῆ καρδία ἀντίστροφος.	26
ἀκρεα.	870	βελουοειδής.	495	γλαῦτις ἢ γλαῦτα τῷ λαρυγγίος.	473
ἀκρίς.	161	καρδίας.	336	γλασπόμεμον ἢ γλασποκόμεμον, &c.	479
ἀκροβαλκόν.	538	γασφιοειδής.	90.491	γνῦς.	166
ἀκρόδρουα.	1132	ευλοειδής.	495	γροφή τ' ἀργίας.	419
ἀκρόπολις εὐφύλακτος.	337	δάρτημα τῷ μεσεντερίῳ.	216	γρίφος.	1142
ἀκρωλεῖον.	95	δάρτημα λιθαρική & ἀποπληκτική.	1118	γυάλι σταν πῦν.	1137
ἀκρωμῶν.	104			γυμνασία ὅππ' ὀφθαλμίου.	8
ἀλλανθῶειδής.	1065	ἀσπῆρα γχοί.	416		
ἀλλοκῶν.	1149	ἀσκαί.	539	Δ.	
ἀλλοσγάπτος.	1151	ἀσραγαλος.	139	Δ' Διμών.	761
ἀμνιος.	1065.1067	ἀσρηλικόν.	884	Δ' δασίτης.	724
ἀμύελος.	864	ἀτμίζεν.	1164	δέλφιν.	963
ἀμφίδεα.	964	ἀτμῶδες.	1156	δέσμος.	1058
ἀμφοσγάπτος.	1150	ἀτράχλος.	846	δημήτεια.	482
ἀναγχαία πύχ.	961	αὐλός.	518	διγγραφαί ἀναπημαί.	1
ἀνααθισία.	416	αὐπλοξεί.	110	διγζωμα, ἢ διγζωσμο. 201.238.1175	
ἀνακλῶν.	1147	αὐξήσις καὶ τ' ὑπόφισιν.	45	διγλύαδες καὶ πνευματῶδες. 965.966.	
ἀναπαλιν.	859	αὐτοματα.	978	1015	
ἀναπνοή.	230.305.311	γαστεκιά.	120	διγπεπηγμένους, διγπεπληγμένους, διγ-	
ἀνατομαί.	2.869	αὐτὸς ἔφα.	35	πεπληγμένους, ἢ διγπεπληγμένους.	
ἀνατομικὰ ἐγγρήσις.	2.11.901				
καρπύραι & λευτέραι.	80	B.			
ἀνατομικὰ ὑπομήματα.	869	Β' αθμῖς.	94	147	
καρπύραι.	961	βαγίλια.	193	διγπνοή.	230.305.311
		βαλβίς.	480	διγρδρωσις πελονοειδής.	658
				Ccc	

G R Æ C U S .

κατακλιθῆναι.	1084
καταμα.	280
καταπέσειν.	160
καταπέσειν.	1025
καταπέσειν.	1143
καταπέσειν.	736
καταπέσειν.	25
καταπέσειν ὅτι βίβλιον.	430
καταπέσειν.	92.95
καταπέσειν.	1067.1071
καταπέσειν.	145
καταπέσειν.	20

Λ.

Λάβει μισθόν, καὶ κρατῆ καλῶς.	
970	
λαβροδύνη) & λαίπαρσι.	27
λαβροδύνη) & λαίπαρσι.	26.816
λαμπύρι.	38
λαβύριτες.	280
λέγα.	964
λεπιδόμοιοι.	824
λεπιδόμοιοι.	137
λεπιδόμοιοι.	214
λέξις διωρισμένη.	227
λευκά λέγειν.	443
λευκός ἐπιλάττειν.	503
λευκός ἢ λευκός.	209
λευκός.	231
λέγεται ὁπίσθιος.	73
λέγεται ὁπίσθιος.	716
λέγεται ὁπίσθιος & ἀποφθεῖναι.	26
λέγεται.	1051
λευκομαχία.	248

Μ.

Μαθήματα παιδικά.	897
μακροσκελή.	519
μαλ' ἄπειν.	1154
μαλακία.	45
μαλακιδόμοιοι.	534
μαλακιδόμοιοι.	161.520.524.538
μαλακιδόμοιοι.	1064
μαλακιδόμοιοι.	1021
μάζα.	37.63
μεγαλοζωφία.	249
μεγαλοζωφία.	248.979
μείρον.	1155
μίλη.	9
μίρη.	ibid.
μισοίνοιοι.	72
μισοκαρπιον.	109
μετεμψύχωσις.	18.19.65
μετεωρία.	416
μετόπη.	658
μηκύνειν.	1167
μη πάντα ῥητὰ πῶς πῶς.	761
μηρός.	109
μητέρα ἢ μήτρα.	962
μηχανική.	477
μηχανικοί.	58.249.477.979
μικροκόμος.	157
μικροζωφία ὀνόμασι.	227
μιμῶ.	168
μισοίνοιοι, μισοίνοιοι, μισοίνοιοι.	506

μονοφαγία.	ibid.
μορτά.	327
μόσα.	9
μορτά, γυμνά, ἀσπιδόμοιοι.	814
μορτά, γυμνά, ἀσπιδόμοιοι.	1129
μορτά, γυμνά, ἀσπιδόμοιοι.	1147
μορτά, γυμνά, ἀσπιδόμοιοι.	533
μορτά, γυμνά, ἀσπιδόμοιοι.	1126
μορτά, γυμνά, ἀσπιδόμοιοι.	112
μορτά, γυμνά, ἀσπιδόμοιοι.	1155

N.

Νακτά.	883
νευρόσπασμα.	56.57.1064
νευροσπασμα.	168
νεφέλη.	1142
νόμος ἢ νόμος.	418
νόμος παιδευτικοί.	761
νόμος Anaxagora.	1133
νοκπεύς.	129
νόστα.	481
νώροψ, χαλκός.	44
Νυκτίδες.	58
Νύκτις μία, &c.	34.401

O.

Ὀβελισκολύχιον.	248
Ὀβελισκολύχιον.	188
Ὀβελισκολύχιον.	386
Ὀβελισκολύχιον.	166
Ὀβελισκολύχιον.	1144
Ὀβελισκολύχιον.	1064
Ὀβελισκολύχιον.	641
Ὀβελισκολύχιον.	401
Ὀβελισκολύχιον.	1162
Ὀβελισκολύχιον.	75
Ὀβελισκολύχιον.	898
Ὀβελισκολύχιον.	380
Ὀβελισκολύχιον.	336
Ὀβελισκολύχιον.	659
Ὀβελισκολύχιον.	480
Ὀβελισκολύχιον.	551
Ὀβελισκολύχιον.	757
Ὀβελισκολύχιον.	551.731.758
Ὀβελισκολύχιον.	1059
Ὀβελισκολύχιον.	1096
Ὀβελισκολύχιον.	523
Ὀβελισκολύχιον.	25.113.114
Ὀβελισκολύχιον.	139
Ὀβελισκολύχιον.	494
Ὀβελισκολύχιον.	778
Ὀβελισκολύχιον.	160
Ὀβελισκολύχιον.	539
Ὀβελισκολύχιον.	964
Ὀβελισκολύχιον.	408
Ὀβελισκολύχιον.	288
Ὀβελισκολύχιον.	336
Ὀβελισκολύχιον.	129
Ὀβελισκολύχιον.	281
Ὀβελισκολύχιον.	181.196.281

Π.

Π' ἄγκρας.	263.1072
Π' ἄγκρας.	539

πάθη συμπίωματικά.	267
παίδεια.	373
παίδευτικοί νόμοι.	761
παίδεια.	1155
παίδεια & παιδικός.	ibid.
παίς ἐκατονταετής.	862
παῖς ὁ παντὶ μέμικ).	401
παιδαγωγία.	1
παιδαγωγία, & παιδαγωγία.	1114
παιδαγωγία.	1151
παιδαγωγία.	229
παιδαγωγία.	218
παιδαγωγία.	2
παιδίων.	109.110.141
παιδευμένοι.	901
παιδευμένος.	1172
παιδαγωγία.	1166
παιδαγωγία.	322.338
παιδαγωγία, καὶ μάττω καὶ παιδαγωγία.	247
παιδαγωγία.	316
παιδαγωγία.	1150
παιδαγωγία, & παιδαγωγία.	213.214
παιδαγωγία.	331.1162
παιδαγωγία.	112
παιδαγωγία.	92
παιδαγωγία.	66
παιδαγωγία.	1141
παιδαγωγία.	332.883
παιδαγωγία.	883
παιδαγωγία.	147
παιδαγωγία.	782.837.838.
παιδαγωγία.	509
παιδαγωγία.	441.447
παιδαγωγία.	147
παιδαγωγία.	301
παιδαγωγία.	533
παιδαγωγία.	506
παιδαγωγία.	479
παιδαγωγία.	1044
παιδαγωγία.	974
παιδαγωγία.	1142
παιδαγωγία.	539
παιδαγωγία.	76
παιδαγωγία.	677
παιδαγωγία.	1126
παιδαγωγία.	9
παιδαγωγία.	89. 934. 1177.
παιδαγωγία.	1126
παιδαγωγία.	496. 1169
παιδαγωγία.	763
παιδαγωγία.	775
παιδαγωγία.	139
παιδαγωγία.	209.750
παιδαγωγία.	108.109
παιδαγωγία.	229
παιδαγωγία.	336
παιδαγωγία.	189.190
παιδαγωγία.	204
παιδαγωγία.	495
παιδαγωγία.	697
παιδαγωγία.	157

INDEX GRÆCUS.

P.		T.		φαλλός διψ.					
Ρ	Αἰσίοι.	146.147	Τ	Αρός.	109.139	φαλλοί.	57		
	ροίας.	750		πέλιται, & πελειται.	482	φάρυγξ.	ibid.		
	ρῆικαί.	146.147		πίνοντες.	1058	φῶσις in oculo.	1167		
	ρυπαρογραφία.	249		πέρατα διφυή και περιφυή.	118	φιλανθρώπων λαλῶν.	729		
Σ.				τέρμα.	480	φιλόσοφος καταρτικός.	533		
Σ	& C. indifferens.	384		τίμια και ἑπαίνετα.	1061	φιλοπρεπὴν.	40		
	σαεράποδες.	147		τίμη.	153	φλέβες κάτω ἀναλάπτοντες.	908		
	σημειώσις.	2		τίς τῆ δε.	ibid.	φλεβῶν ἀρχὴ triplex.	1116		
	σῆμα ἑλληνικόν.	94.383		τόδευ.	895	φλέψ μεγάλη ὅππ᾽ ἀύλαις.	194		
	ῥωμαϊκόν.	303		τὸ πίπαι.	967	φλέως.	190		
	σιδηρὸς νεωκόος.	44		τραχύτης.	884	φλέως.	431		
	σκέλος.	108.133		τραχωμάτω.	724	φλέως.	693		
	σκιμπόδιον.	1150		πριβάδες.	750	φρένες.	231.238		
	σκινδαψός.	228.533		πρωτεύειν.	1064	φρυγεία.	704		
	σκοπός.	377		ἔσπας.	481	φυσική.	4		
	σκώψ, σκώπια, σκώπιμα.	169		ἔσπας ὅππ᾽ ἡμικ.	905	φυσική.	1144		
	σπάδων.	1062		ἔσφῆ ἡγεμονική.	3.37.42	φυσική βίος.	230		
	σπασμός.	1018.1061		ἔσφῆ.	359	φανή λευκή και μελαινα.	443		
	σπασματικός λόγος.	965		ἔσφῆ.	653	X.			
	ῥγκος.	ibid.		ἔσφῆ δὴ.	94	Χ	Αλκεία.	280	
	σπόνδυλος μέγας.	915		πυλίοι.	750	χαλκός ἑσφ.	44		
	ἀσφαλίτης.	ibid.		πυφλόν και ὄγκωδες.	257	χαιεσίον.	450		
	σπαστάζειν ὄν τοῖς ὀστέμασι.	227		Υ	740	χέλις.	338		
	σταδιοδρόμοι.	480		Δατίδες.	495	χείρ.	108		
	σταφυλή.	750		ὑδωρ.	494	χίμαρ.	539		
	σταυρόποδες.	519		ὑοειδὲς ὄσεν.	11	χιάζειν.	694		
	στῆθος.	109		ὑπαίτικοὶ ἀνδρες.	144.1152	χιαστ.	ibid.		
	σπῆλη.	495		ὑπερπείραξ.	190	χιασμός opticorum.	756		
	στισαί, σσιβασί, & σσιβή.	431		ὑψο-καρυφώσις.	1062	futurarium.	693		
	στόμα ἀγαθὸν ἀνθρώπου.	26		ὑψο.	ibid.	nervorum, &c.	684		
	στόμαχος.	188.1037		ὑψοβρέχω.	238	χίμαθλον.	136		
	στοματικόν.	838		ὑψοζάμα.	1062	χορὸς est σίφανος ἢ κύκλος.	790		
	στροφή.	1140		ὑψολευκος.	869	χορίον.	1067		
	σύλος.	495		ὑψομνήματω.	1061.	χρεία.	8		
	σύμα.	961		ὑψοσασπίδατος, & ὑψοσασπιδας.	1062.	χρησμομάθαι.	2		
	συκφόσις.	750		ὑψοσπόνδυλος.	1062	χίμαθλον.	136		
	σύμπηξις εἰς ὄνουχα.	658		ὑψοσπάζιον, ὑψοσπαξ.	1114	χορίον.	1067		
	συμπίδησις.	592.594		ὑψοσπάζιον, ὑψοσπαξ.	705.727	Ψ.			
	συμπεριδάνεαξ.	1103		ὑψοσπάζιον, ὑψοσπαξ.	1062	Ψ	Αἰσίοι.	640	
	συνδυσμός.	1058		ὑστερα.	1068	ψ	ἡφοπεμπτικῆν ἢ ἀλήθειαν.	990	
	συρμημία, συρμαῖσμος, συρμαίζειν.	277		ὑστερα ἢ ὑστεραί.	962.963	ψ	χρῆ, animal.	161	
	συστολή & διαστολή.	316		ὑστερα αὐχλὸν ἢ σόμα.	963	ψ	χρῆ, ἐπέρα λαλιά.	26	
	σφαγή.	104		ὑστερα σπαστροφῆ, ἀσπασρομή, παρέγ- κλισις.	1049	ψ	δρα, animal.	161	
	σφαίρα περιμήκης.	691		ὑψοαυχλὸν.	130	Ω.			
	σφαιροειδὲς.	692		Φ	157	Ω	δῆον.	1119	
	σφινγίτηρ.	258.297		Φ	161.1153.1171	Ω	ἀλέκρανον.	95	
	σφυγμός.	316		Αἰσίοι ἀσπῆρ.		Ω	ῥμος.	105	
	χαστήριον.	450		φάλαγγα.		Ω	ψ	ποπῆ.	75
						Ω	ῥμα.	204	

INDEX LATINUS.

In quo pariter

Additi numeri respondent marginalibus.

A. Aedomen cur totum musculosum. 180. 504 Abdominis partes sunt duum generum ad individuum, ad speciem. 952. 178 actiones duplices ob partium duplicatatem. <i>ibid.</i> partes, quae ad individuum, unamedunt actionem. 178 tres edunt actiones. <i>ib.</i> musculi quot, & quo ordine locati. 297. 298. 301. 302 musculi cur tot. 299 musculi recti cur habeant intersectiones. 784 musculi pyramidales, seu Falloppiani. 297 musculorum an quidam descendant. 300 viscera nervos habent etiam à spinâ. 1107 in Abdomine cur tantus partium acervus. 178 Abrahami aetas cum Isaacum gigneret. 919 Absenti. 896 Acarnania, regio. 482 Achilles in Hectorem crudelitas. 151 Daemon. 755 Actio differt ab usu. 5. 1125 Actionum divisio. 4 Actiones aut sunt publicae aut privatae. 178. 198. 220. 288 aut sunt activae aut passivae. 951 ad actionem omnem quae partes requirantur. 955 Adonibefek, regis, sevitia. 68 Adrastæ seu Adrastis, Dea lex. 374 Adrastæ Gal. inimica. 375. 400. 404. 411. 918. 1023 Adversaria. 869 Aegilops, oculi morb. 748. 752 Aegop-potamos. 69 Aegyptii primi Anatomici. 234 singulis mensibus purgabant se. <i>ibid.</i>	Aelianus, Rom. Cos. 820 Aeneæ Damon. 755 Aër, per os & nares attractus, non ad pulmones tantum, sed & ventriculum it. 402 etiam ad cerebrum, de sententia Gal. 561. 566 per quas vias id fiat. 572. 573. 604. 663. 665 quomodo dicatur calidus. 529 ad pulmones cur eat. 320 per quod instrumentum. 456 coquitur in pulmonibus. 368 est materia vocis. 230. 519 an ad spiritus vitales, animalesq; faciat. 424. 464. 570. 575. 627. 629 an in dextrum etiam ventriculum eat. 436. 437. 459 Aër auribus implantatus. 771 Aes Germanicum. 44 Aeschylus, Eleusiniorū proditor. 483 Affectus in nobis cui rei sint similes. 58 Agallochum. 155 Agon Capitolinus. 1132 Ahalod. 155 Albania, regio. <i>ibid.</i> Alia ad speciem sunt talia, alia revera. 654 Alimentum & excrementum sunt contraria. 241. 359 Alimenti necessitas. 232 vehiculum, eiusq; usus. 196. 314 Aloë. 155 Aloide. 380 Amasis, regis Aegypti lex. 417 Ambulatio est actio cruris. 108. 110 in Ambulando, an in stando maior sit labor. 177 Anacharsis dictum de simiis. 64 Analogistica ratio, elis. 859 inter Analyticam & Dialecticam differentia. 892 Anatomiam qui exercuerint primi. 234 Anatomice historiae, seu exercitia. 1 olim non scribebantur. <i>ib.</i> quis primus scripserit. <i>ib.</i>	figura seu pictura. 2. 6. 60. 430 diffensiones. 4 Anatomia commendatio. 60. 67. 421. 429. 1105. 1138 Anatomicorum librorum divisio ventus. 1. ordo. 3. 9. usus. 429. 430 Anatomici veteres multa ignorarunt. 34. 35 in Anatomico modestia desideratur. 345 in Anatomia pueri olim exercebantur. 317 Anatomia utilis & inutilis. 1127. 1141 humana abominabilis. 8 difficilis. 345 nostra qualis. 1127 Anaxagoras ab Aristotele & Gal. refutatus. 21 Anaxagoræ mens. 121. 1133. 376 Ancon. 75 proportione respondet rotula. 167 Angina cur tam periculosa. 784 Ani musculi, eiusdemq; proci dentia. 258. 297 utrum Anima sit corpore prior, an contra. 18. & seq. utrum Anima sit talis, quia corpus tale, an contra. <i>ib.</i> Anima in homine duplex secundum quosdam. 995 hominis qualis. 13 Anima hominis triplex apud Platonem. 230 apud Galenum. 666. 1115 Anima hominis una apud Aristotelem. 53. 232. 3. 9. 225. 409. 411 524. 533. 858 quomodo apud Gal. sit una. 233. 1105 Anima apud Plat. quae quod corpus meant. 65 Anima ibi est, ubi primum eius instrumentum. 308 ubi spiritus. 615 Anima nostra nascitur nuda artib. 25. 792

I N D E X

- Anima princeps facultas. 550
 Anima vegetativa Stoicis dicitur Na-
 tura. 225.310
 non est in solo hepate. 230
 Anima est alter sermo. 26
 Anima in corde est radicaliter. 54
 Anima quid sit, Gal. ignoravit. 466
 est questio Logica in
 Medicina. ib.
 Anima mundi Platonica. 1133
 Animus humanus quomodo dicatur
 Aegyptiis. 816
 Animal est unum. 16
 Animal omne indiget refrigeratione.
 230
 cur indigeat. 320
 cur mobile. 906
 parvus mundus. 158
 Animalia cur è terrâ non nutriantur,
 ut planta. 201
 lactantia cur sint ferociora.
 976
 uncunguia quid melius ap-
 prehendant. 138
 quadam cur collum habe-
 ant longum. 519
 quadrupedia omnia habent
 collum tale. 124
 qua pedes habent fissos, non
 habent collū longū. 798
 qua habuerint robustos
 dentes. 797
 per sensum an per motum
 constituantur. 887
 calidiora sunt perfectiora.
 365
 bruta cur sint prona. 126
 perfecta distinguuntur in
 sexus. 1054.1056
 quadam loquuntur. 781
 qua sint multipara. 974
 qua generare unâ possint.
 114.115
 in Animalib. oportet distinguere per-
 fecta ab imperfectis. 531
 in Animali mortali est aliquid im-
 mortale. 958
 Animalium actiones propriae saepe ad
 primum intuitum patent. 1127
 arma. 22
 Annodotus. 118
 Antidotus ad hydrophobiam. 517
 Aorta. 313
 Apella. 824
 Apelles post tabulam. 722
 Apoplexia causa. 550.564.566.
 583.696.1118 (650)
 Appendix & processus quid differant.
 Appetitus animalis. 199.200
 Apprehensio est actio manus. 14.28
 Aqua non nutrit. 197
 Aquaduct⁹ ofis petrosi. 553.681.684
 Aquaductibus similes sunt vene &
 arterie. 188.1098
 Aquilarū moi in quæredâ pradâ. 534
 Aquila volantis signum. 193
 Aquileia, urbs. 11
 Arabicus paraphrastes horum libro-
 rum. 257
 Arcadum calcei quales. 385
 Archimedes speculo incendit Rom. na-
 ves. 733
 Archimedis machina tractoria. 479
 Archilochi versus emendati. 146
 Architectura tres partes. 477
 Architecti Mechanici. ib.
 Area vel areola hortorum. 677
 Argivi, fures. 949
 Argumentum ab Etymologia, & mo-
 do loquendi. 580
 Aristophanes, homo festivissimus. 896
 Aristoteles est melior Anatomicus Ga-
 leno. 470.476.771.1084
 discipulus Hipp. 1
 agnoscit providentiam. 833
 novit musculos. 55.412
 & Gal. quare legendi sint.
 373
 Aristotelis scripta sunt ultra homi-
 nem. 36
 ratio docendi. 387
 inter Aristot. & Plat. philosophiam
 discrimen. 1137
 Arist. sententia explicatur. 519.521
 560
 excusatur. 33.78.328
 342.344.345
 reprehenditur. 133.674
 Arist. locus corrigitur. 95.141.188.
 201.248.545
 Arist. nō debet ob stare imperitia Ana-
 tomie, si alioquin bene sentiat. 529
 Arist. librorum divisio. 869.893
 librorū de animalib. differētia. 2
 libri de Hist. agunt etiam de mo-
 ribus. ibid.
 lib.10. de Hist. non est Arist. ib.
 Arist. interpretum consuetudo. 1
 Arrianus, seu Adrianus, seu Arrius,
 Rom. Cos. 817.820
 Arrogantia vituperium. 491
 Arteria, simpliciter, quid Veteribus.
 433.517
 Arteria à venis ut differant. 378
 sunt sextuplo crassiores venis.
 1116
 Arteriarum & venarum αωαωαω-
 μωωω. 307.358
 Arteria magna ex corde est. 1100
 eius usus Galenicus. 147.306.
 312.1121
 Arteriarum motus qualis. 589
 est à naturâ. 411
 nō est in nostrâ po-
 testate. 1057
 ubi evidens. 579
 Arteriarum numerus. 1113
 Arteriarum & cordis motus an sit i-
 dem. 424
 Arteria an distendantur, quia imple-
 tur, an contra potius. 424
 Arteria que cōiux sit cuius vene. 1122
 Arteria trahunt chylum. 255
 lisa, que. 1118
 Arteria magna cōiunctio in factu cum
 venâ arteriosâ. 414.416
 Arteria venosa cōiunctio in factu cum
 venâ cavâ. ibid.
 Arteria laves pulmonum que sint.
 438.457
 Arteria venosa cur tam magna. 361
 cur tam tenuis. 348
 cur duas tantum val-
 vulas habeat. 350
 393.469
 est minor arteriâ ma-
 gnâ. 389
 Arteria venosa substantia. 456.457
 usus. 312.348.457.
 460
 in Arteriâ venosâ spiritusne sit, an san-
 guis. 348
 Arteria venosa unde hauriat sangui-
 nem. 423
 cur habeat sanguinem.
 352
 Ars imitatur naturam. 474
 Artes quid pepererit. ib.
 Artium finis. ib.
 & in Arte & in Natura sunt quadam,
 qua nec scribi, nec dici possunt. 60
 Artificum differentia. 742
 μετεργία. 824
 Articulationum differentia. 98
 Articulationibus cur intericiatur
 cartilago. 849
 in Articulationibus quid spectant
 Natura. 98
 duo sunt modi securi-
 tatis. 99
 duo sibi invicem con-
 trarii scopi. 100
 Artus sunt propter τὸ εἶναι tantū. 1076
 Asclepiadis moles. 765.786.1127
 Aspera arteria. 433
 est viscus. 439
 quando ita vocata sit.
 433
 cur tunicam habeat cū
 gulâ communem.
 449
 & pulmo sunt simul.
 517
 cur rotunda. 448
 Aspera arteria substantia cur duplicis
 natura. 439
 cur alternatim posita. 440
 partes. 433
 membranea corpora. ibid.
 cartilaginee, earumq; figu-
 ra. 433.438
 cartilaginee cur anteriores nō
 sunt integra. 448
 membrana interior & ex-
 terior. 33.448
 membra-

L A T I N U S.

membrane interioris substantia	451	cur promineant.	815	Brachium & humerus sunt idem.	101
usus.	449	quibusdam mobiles.	1110	Brachii os maximum omnium, excepto femore.	96
origo.	449.689	inum seu lobus cui bono.	827	cur unum.	98.100
Astera arteria usus.	441.457	maiores signum stultitia.	822	cur cavu intrinsecus, gibbu extrinsecus.	29.96.130
pulmonum quem situ habeant cum levibus, seu arteria venosa, & cum venis arteriosis.	365	Aures movere, arrigere quid non facile persuadentur.	1110	musculi.	96.97.105
quomodo coniuncta sit cum corde.	457	de Autore libri an sit quaerendum.	9	articulatio cu scapula.	104
in Asteram arteriam illabitur aliquid potus.	493	B.		cur ita differat ab articulatione coxae.	890
Astacus.	516	Babylas, Episcopus, martyr, ob prophetiam.	895	circumactio ut fiat.	106
Astasc.	ibid.	excludit Numerianum Imp. ib.		affectus ex affectu aure.	681
Astragalus eiusq, usus.	109.139.142	Bacchi sacra.	482.484	Bronchia.	433
Astronomia laus imminuta.	131	Baculis cur utamur.	135.177	Bronchus.	ibid.
Athenaeum.	1130	Balana.	539	Bubo & bubones.	1117
Atheniensis, mechanicus.	538	Balare.	446	C.	
Athenaei Dipnos. locus correctus.	209	Balaneum aquae dulcis contrarios habet effectus.	49	Cabiri.	487
Atheniensium clades ad Aegos potamon.	69	Balnea quotidiana.	278	Caii Voltieni seu Voltieni poena.	
lex in otiosos.	417	Barba usus.	825	Calcaneum.	109. (70
immanitas in Aeginenses.	69	Barbam veteres non radebant.	827	Calcanei usus.	142
stultitia in jocularios homines.	57	vellere ignominiosum.	ibid.	Calcaneo insertus tendo.	151
Athleta tantum intelligitur, quantum belluae.	66	per Barbam jurabant veteres.	ibid.	Calce recens illitarum domorum virus.	465
suffocantur aliquando a pulvere.	812	Barbarissimus.	495	Calcei veteribus non ita erant in usu.	136
Atomi Epicuri quibus nominibus dicerebantur.	786	Barbarus quis dicitur.	ibid.	Romanorum & Arcadum quales.	385
Atrochidis sacra.	489	Bee.	446	Calenda lunaria.	720
Audita minus efficiunt.	420	Beelare.	ibid.	Calidi nativi origo.	966
Auditus sensorii eiusq, descriptio.	553	in Bello manibus est opus.	229	Calidum nativum dicitur Natura.	24
quomodo fiat.	554	Bellum Atheniensium cum Philippo.	483	est thesaurus Natura.	305
ostacula tria, eorumq, usus.	771	Germanicum seu Marcomanicum.	10.11	est in utroq, cordis ventriculo.	362
Auditoris meatus quod pertingat apud Gal.	771	Peloponnesiacum propter triasforta.	149	& calefactum distinguere oportet.	528
Aves cur coquant semina integra, quam non coquunt quadrupedia.	207	Troianum propter unum.	ib.	Callimachi versus de simia.	65
cum pullos habent, cur sint pugnaces.	976	Bestia se ipsam comedens.	961	Calor omnis in animante est a corde.	990
cur ova possint parere absq, maris accessione, gressilia nil tale possint.	999	Bibliorum versio in Gracum Iudaeis molesta.	893	est primu natura instrumentu.	54. 233.308.983.990.1087
aquatica cur longum habeant collum, &c.	798	Bicongi.	222	totius vitae principium.	308
cur sedere non possint, cum bipeda sint.	125	Bigae veterum.	59	efficiens sanguinis.	307
loquaces quae sint.	781	Bilis duplex, sincera & insincera.	219	a calore ut differat.	858
Arium differentia ab homine bipede.	125	non potest nutrire.	279	remissus dicitur frigus.	982
Avicenna humores secundarii commentitii.	49	non recipitur in vasa.	ibid.	quem faciat sensum.	522. & seq.
Auricularum historia.	767.771	vacuatio in intestina.	219	Caloris attemperatio est usus cerebri.	515
magnitudo.	821	cur vacuetur in intestina.	272.274	Calva in infantibus duplex.	861
ficus.	542.821.822	cur non in ventriculum.	274	Cammari.	517
motus.	821.1110	an fiat in omnibus.	272	Camerati corporis in cerebro us.	640
musculi.	1110	Bilis, quae tingit urinam, unde sit.	285	Cancellare.	694
usus.	820	causa violentorum morborum.	179	Cancellarius.	ib.
Auriculae cur antorsum spectent.	822	cordem non appropinquat.	ibid.	Cancris.	434
cur cartilaginosa.	814	Bilarii pori cur medii sint inter ramos vnae cavae & portae.	223	marini.	517
		an ita sit.	ibid.	veri.	539
		substantia eadem cum vesica sua.	296	quale caput habeant.	525
		in intestina insertio, & an vulva ibi sit.	ibid.	Candaulis stultitia.	420
		Bilaria vesica. Vide Vesica.		Canon Polycleti.	1128
		Blasitatis causa.	803.805	Cantores amant humores.	493
		Blityri.	228	Caput in quibus differat a spinâ.	872. 877.878
		Boerhus, cui dedicati sunt hi libri, quis?	11	est simile recto calida domus.	656
		Boni non sunt invidi.	898	— cucurbita Medica.	ib.
		Botanicarum picturarum usus.	430	est pituita metropolis.	ib.
		Boves ut ambulent.	172	cur sit in sublimi.	534.541
				cur musculos non habeat.	504

I N D E X

<i>Capitis partes.</i>	872.879	<i>Causa quing. apud Gal.</i>	377	<i>tre.</i>	596.644.663
<i>figura naturalis.</i>	692	<i>Causarum naturalium seu fata-</i>		<i>ex Cerebri ventriculis qui praestantior.</i>	638
<i>figura praternaturales.</i>	693	<i>lium ordo.</i>	375	<i>Cerebri tertius ventriculus an Gal.</i>	
<i>figura quarta p. n. an detur.</i>	698	<i>Cauteria cui capitis parti inuri so-</i>		<i> fuerit notus.</i>	635
<i>ossa, eorumq; numerus.</i>	842	<i>leant.</i>	574	<i>quarti ventriculi usus.</i>	633.636
	862.869.903	<i>Celsi error.</i>	104	<i>Cerebri, vasa Aristot. ignoravit.</i>	674
<i>ossa an moveantur.</i>	946	<i>Centauri cur gigni non possint.</i>	114.	<i>sunt vena arteriosa, & ar-</i>	
<i>usus.</i>	520		119.122	<i>teria venosa.</i>	382
<i>cum spina articulationi quo-</i>		<i>Cerberus triceps.</i>	386	<i>Cerebri venis quomodo provideris</i>	
<i>modo à Natura consult-</i>		<i>Cerebrum quid dicatur.</i>	548	<i>Natura.</i>	670
<i>tum fuerit.</i>	170.873	<i>est duplex, seu bifidum.</i>	512.	<i>arteria cum dura matre con-</i>	
<i>quot modis consultum fuerit.</i>	887		563.860	<i>funduntur.</i>	578
<i>cur tantum studium adbibue-</i>		<i>cur sit divisum in cerebrum &</i>		<i>arteria pulsant, non substantia.</i>	574
<i>rit.</i>	885	<i>cerebellum.</i>	544.682	<i>qua arteria pulsant.</i>	578
<i>motus quales & quot.</i>	888.891	<i>cur sit alius substantia à cere-</i>		<i>sinus, hodie dicti.</i>	ibid.
<i>motus super vertebrae ut fiat.</i>	889.899	<i>bello.</i>	545	<i>sinus, à Fallopio ostensi.</i>	665
<i>vertebrae illa cur maiores non</i>		<i>quatenus sit pars princeps.</i>	54.	<i>ductus, hodie dicti.</i>	578.673
<i>sint.</i>	904	337.669		<i>Cerebri dura mater an distet à cra-</i>	
<i>motus recti ab obliquis cur</i>		<i>cur ita sit conformatum.</i>	530	<i>nio.</i>	583
<i>distincti fuerint.</i>	888.891	<i>cur tot habeat gyros.</i>	646	<i>processus vermiformis, ipsiusq;</i>	
<i>articuli ligamēta.</i>	887.900	<i>cur sit factum.</i>	521	<i>usus.</i>	649
<i>musculi.</i>	900.902	<i>est principium sensitiuum.</i>	201	<i>processus vermiformis cur tam</i>	
<i>remedia cui parti applicanda.</i>	616	<i>quo respectu sit frigidum.</i>	527	<i>durus, & cur sulcos habeat</i>	
<i>vacuum quid sit Arist.</i>	771	<i>quomodo calidius aere.</i>	528	<i>transversos.</i>	650
<i>Capillorum usus.</i>	830.831	<i>an respiret, & cur.</i>	568	<i>processus mammillares.</i>	558
<i>ad Capras sylvestres.</i>	399	<i>an moveatur.</i>	ibid.	<i>nates, earumq; usus.</i>	649
<i>Carbonum venenum.</i>	465	<i>an sentiat.</i>	592.594	<i>ligamenta, ipsorumq; usus.</i>	ib.
<i>Caro est instrumentum tactus.</i>	989	<i>an distet à dura matre.</i>	580	<i>Cerebri excrementa. Vide Excrementa.</i>	
<i>Carnium esus improbat.</i>	66.67	<i>à spinali medulla quid disse-</i>		<i>Cerebri emunctoria.</i>	1117
<i>Carpī ossa cur multa.</i>	81. & seq.	<i>rat.</i>	947.995	<i>Cerebro quatenus indigeamus.</i>	338
<i>quot.</i>	89	<i>quomodo cohaereat cum senso-</i>		<i>in Cerebro excrementa cur tam co-</i>	
<i>cur tot.</i>	87	<i>riis.</i>	529	<i>piofa.</i>	655
<i>an sint dura & solida.</i>	85	<i>cur tanto intervallo sit seuun-</i>		<i>puncta, qua apparent, quid</i>	
<i>in infantib. cartilaginosa.</i>		<i>ctum ab officina sanguinis.</i>		<i>sint.</i>	674
<i>ibid.</i>		542		<i>Cerebellū dicitur cerebrum posterius.</i>	
<i>oculorum os.</i>	88.89	<i>cur absq; corde non possit sen-</i>		637	
<i>nonum.</i>	91	<i>sus obire.</i>	531	<i>quid differat à cerebro.</i>	645
<i>articulatio cum cubito, & ra-</i>		<i>Cerebri usus non est obvius.</i>	531.533	<i>quis ita appellarit.</i>	636
<i>dio.</i>	88	<i>actio.</i>	515	<i>Cerebris sacra.</i>	482
<i>Cartilago cur interiecta articulatio-</i>		<i>respiratio.</i>	565	<i>Cerebrista diversitas in eodem loco in-</i>	
<i>nibus.</i>	882.944.949.1101	<i>actiones sintne similes an</i>		<i>de.</i>	444
<i>Cartilaginum usus.</i>	99	<i>disimiles.</i>	615	<i>Cerletani.</i>	1017
<i>Cartilago cur nō habeat nervos.</i>	110.	<i>principatus qualis.</i>	516.524	<i>Cerva cornuta.</i>	119
<i>Cartilago ensiformis. Vide Mucro-</i>		<i>motus perpetuus.</i>	382	<i>Charonia barathra.</i>	464
<i>nata.</i>		<i>qualis sit.</i>	574.588	<i>Charybdis.</i>	118
<i>Casīa, seu Casia.</i>	155	<i>cui parti praecipue debeatur.</i>	574	<i>Chimera.</i>	ibid.
<i>Castor & Pollux.</i>	487.489	<i>substantia an moveatur.</i>	566	<i>Choros quis instituerit.</i>	790
<i>Cataracta, oculi morb.</i>	705	<i>motus nihil aliud est, quam</i>		<i>quo sine, & quid fuerint.</i>	ibid.
<i>Catarrahi ut fiant.</i>	267	<i>pulsus.</i>	948	<i>Christiani nominatim arcebantur à</i>	
<i>suffocativi.</i>	696	<i>motus in infantibus, & vulne-</i>		<i>sacris gentiliū.</i>	895
<i>Catarrorum, ut aliorum quoq; p. n.</i>		<i>ribus.</i>	574	<i>Chylificatio.</i>	180
<i>non est finis.</i>	ibid.	<i>vulnera insignia cur stuporem</i>		<i>Chylus per quas venas eat ad hepar.</i>	
<i>Catena aurea Homeri.</i>	156.375	<i>afferant.</i>	625	188	
<i>Cati sylvestris vellus.</i>	211	<i>usus Aristotelicus incidit cū</i>		<i>vaporis specie à Mesaracis ca-</i>	
<i>Causa prima, causa caussarum.</i>	375.	<i>Gal.</i>	516.524	<i>pitur.</i>	216
	376	<i>Cerebri pars princeps qua sit.</i>	622	<i>Chylo an nutriatur ventriculus.</i>	
<i>prima & potissima in omnib.</i>		<i>ventriculorum usus.</i>	513.614.	<i>Cibus & potus cur non incidat in</i>	
<i>querenda.</i>	376	623.661.667		<i>asperam arteriam.</i>	492.497
<i>accidentaria nō est causa.</i>	379	<i>ventriculorum superiorum u-</i>		<i>tam calidior, quam frigidior</i>	
<i>nostri efficiens Natura dicitur.</i>		<i>sus.</i>	623	<i>nocet dentibus.</i>	795
	24	<i>ventriculi superiores cur duo.</i>	630	<i>Cicindela.</i>	161
		630		<i>Cucoma, instrumentum mechaur-</i>	
		<i>ventriculi cur sint rotūdi.</i>	642	<i>cum.</i>	410
		<i>ventriculi antegatur pia ma-</i>			Cicuta

L A T I N U S.

Cicutæ potus.	427	absolutâ.	987	ventriculus sinister tantum est se-	
Cilicium mores.	136	Conarium, eiusq; usus.	648	des calidi nativi, secundum	
Ciliorum usus.	737.741	Conceptio quando fiat in feminis.	998	quosdam.	468
Cilo.	694	Coniuratio adversus Neronem dete-		ventriculus dexter est forinsecus	
Circæ poculum.	1136	cta.	427	adsitus.	362
Circuli commendatio.	641	Conopsea alba obsunt oculis.	718	ventriculi sinistri usus.	343.348
Circulatorij quorundam fraus.	628	Conradus Celtæ, primus Poeta Ger-		ventriculi dextri usus.	364.365.
Circus.	480	manus.	1131		367
Circus maximus Romæ.	488	Conradi Gesneri σφαλμα χρυσοῦν.	817	ventriculus dexter tam calet, quã	
Cisterna Arantij nota fuit prisca.	631.	Consuetudo cur dicatur lex.	826	sinister.	858
637		in Consultationibus veniendum est ad		etiam pulsat.	367.
Clangere de quibus avib. dicatur.	452	ultimum finem.	376	406	
Claves seu clavicula.	101	Contracti qui dicantur.	888	etiã refrigeratur ab	
an moveantur.	107	Contradicere adversariis promovet		aère.	437.458
Clavicularum usus.	102	sententiam propriam.	82	paries dexter cur variet à sinistro.	
Cleon, Cõsiliarius Atheniensium.	149	Conversio simplex propositionum er-		396	
Clinodia cur auriculis appendantur.		roris causa.	987	septum non est perviũ.	396. & seq.
Chloridis usus.	1064.	Coræ, hoc est Proserpina.	482	an per illud sanguis eat.	367
Chysteres cur aliquando ad ventricu-		Coracesium seu Coracisium.	138	sanguis per quas vias de ventriculo	
lum ascendant.	215	Cor est pars absolute princeps.	54.337.	in ventriculum eat.	373.400.
Coactiliarij.	883	465.516.990.1115		408.423	
Coagulatum cum semine masculino com-		cur solum & absolute sit princeps.		septi fovea cui bono.	368. & seq.
paratum.	966	524.1088	(1087)	vasa cordis unde sint denominan-	
Coctio prima, secunda, tertia.	180.181	est primũ vivens.	422.522.1086.	da.	354
Coctionis omnis excrementa sunt du-		est focus ignis naturalis.	305	valvularum usus.	364.383
plicia.	181	est principium anime vegetative.		non exacte clauduntur.	393.394.
prima excrementa.	181.189	308		422	
secunda & tertia excrementa.		est sedes calidi nativi.	468	Cordis partium in dignitate diversi-	
ib. & 195		est sanguinis officina.	219	tas.	336
Coctio quadam fit in corde.	315	quatenus faciat omnem sangui-		micro quomodo vergat ad fini-	
Coda di rondine.	657	nem.	308	stra.	326
Cacitas ab obiectu corporis calidi &		facit sanguinẽ ap. Gal. quoq;	221	os, usus, differentia.	412.413
fici.	732	est venarum principium.	1071.	fibra, earumq; actio.	341
ab aliis causis.	734	1078.1079		ligamenta, eorumq; usus.	342
Cacitatis pœna quam vetusta.	732	quos nervos habeat ap. Arist.	342	nervus.	412
à quib. frequentata. ib.		quomodo refrigeretur.	528	vasa nutritoria.	371.389.410
quibusdam levis vide-		an sit musculus.	340.341.412	emuntoria.	1117
tur.	733	cur sit ineptũ sensib. perficiendus.	531	Cordis mor? à natura.	343.411.589
Caelum tueri quid sit.	131	an serviat respiratori.	321	& arteriarũ motus an sit idẽ.	424
cur sit rotundum.	203	an sit exacte in medio thorace.		& pulmonis œconomia quomodo	
ubi tres pateat, non amplius,		322.326		differat in editis & non editis.	
ulnas.	721	an sit in medio homine.	1076	413. & seq.	
Cæna an prandium liberalius esse de-		cur absq; cerebro non sentiat.	531	nutritio.	371.390.410
beat.	506	an cerebrũ sit primũ sensorium.	521	in Corde sit coctio pro toto corpore.	
Cogno.	1130	an dici possit in imperfectis id, è		221.362.408	
Coitus est parva Epilepsia, à quo sit		quo sensus prodit.	531	Corinthiorum lex in otiosos.	419
dicitur.	1018	est in causa, cur partes dextrae sint		Cornea tunica. Vide Oculus.	
in Coitu voluptas. Vide Voluptas.		calidiores sinistris.	857	Coræbo stultior.	152
Collum cur tam longum nobis.	518	est pars omnium fortissima.	1004	Corpus totum est geminum.	300.861
est loco manuum quibusdam.		est duplex.	362	utrum Corpus sit prius animã, an	
519.798		ratione mediastini.	861	contra.	13.17
que animalia longum habeant.		magnum desiderat magnum tho-		utrum Corpus sit tale, quia anima	
774		racem.	943	talis, an contra.	ib.
Colli usus & abusus.	231.517.518.519	cur habeat figuram conicam.	335	Corpora quomodo de loco in locum	
Columba lignea mobilis Archita.	192	in piscibus quale.	362	moveantur.	133.134
Columella. Vide Gargareon.		Cordis substantia.	340	Corporis affectus apud Gal. quid sit.	
Columna differt à pilâ.	495	auricula cur ita dicta.	392	339.356	(1181)
Column dicitur aliquando venter infe-		auricula sunt partes cordis.	388	Corone in ossib. qualis processus.	889.
rior.	257	auricula processus sunt.	ib.	Coronopesta, Aristophanis fabula.	
cur tam amplum sit.	ib.	auricula dextra quid sit.	329	Corybantum sacra.	489 (896)
Coli valvula.	1106	auricula cur moveantur seor-		Corycaeus auscultavit.	136
Colicæ rheumaticæ exemplum.	1105	sim.	391	Cosmetica, pars Medicina.	7
Commentaria.	869	auricularum usus.	388.391	Costæ quot sint.	502.503
Commotica, Med. pars.	7	ventriculorum numerus, &		hominis præ aliis sunt curvissima.	
Comparata locutio multum differt ab		qui variet.	344	ibid.	

INDEX

- Costarum quedam articulantur
 sterno, quedam non. *ibid.*
 pars cartilaginosa. *ibid.*
 inter Costalium musculi. 300
 inter Costalium musculorum $\chi\alpha\sigma\mu\acute{o}\varsigma$.
 500
 Cranium unde dicatur. 611
 Cranij usus. 611.657
 fractura ex parte opposita. 690
 Cranium cur non sit foraminosum,
 sed cavernosum. 658.659
 Cranio quomodo alligatum sit cere-
 brum. 611
 Cremasteres uteri. 1038
 Cribra $\theta\epsilon\kappa$ quâ materiâ fierent olim.
 730
 Crista galli. 603
 Crisis debet fieri $\alpha\alpha\tau$ $\tau\epsilon\tau\iota\nu$. 859.1003
 Crucis figura. 694
 Crus. 108 (109)
 Crus dividitur in tres partes magnas.
 comparatur cum manu. 132
 est instrumentum ambulato-
 rium. 110
 cur extorsum vergat. 132
 quare & quomodo fiat breve.
 172
 Cruris actio est ambulatio. 108.110
 Crura cur homini talia. 108.132
 Crurum actio, una an plures? 177
 de Cruribus cur agatur post manus.
 108.110
 Crystallinus humor. Vide Oculus.
 Cubitus. 92.112
 Cubiti usus. 92
 Cubitus & radius cur mediâ su-
 re-gione depresti, extrema lati. 93
 Cubitus cui motus serviat. 92.100
 Cubiti & radij differētia in positu. 93
 articulatio cum bra-
 chio. 94
 Cubiti articulatio cum brachio &
 carpo. 99
 extremum superius est maius,
 inferius minus. 93
 Cubiti processus tenuis. 90
 in Cubito cur duo ossa. 92
 Cupiditas triplex in homine. 961
 quæ ex illis vehementissima.
ibid. & 1008
 Currus qui junxerint primi. 949
 Curruum axes ungere unde habue-
 rint homines. *ibid.*
 Cursus est ambulatio vehemens. 177
 Cutis differentie. 79
 pars omnium debilissima. 1004
 quot modis uniatur subiectis
 corporibus. 688.768.835
 an habeat arterias. 1123
 Cutis volæ manus an sit subiectum
 sensus. 159
 pedis sensus. 112
 Cybeles sacra. 498
 Cyclopum fabrica. 613
 Cycilus Epicus quale scriptum. 130
- D.
- Dædali opera, ex se mobilia. 192.
 193
 Dædalea argumenta. 193
 Dædalus quando vixerit. *ibid.*
 Dardania, insula. 486
 Debutades Sicyonius. 156
 Decidentes super caput, ut moriantur.
 886
 Definitio causalis. 409
 Deglutitio quomodo fiat. 206.449.
 496
 Democritus omnia temerè fieri vult.
 883
 quomodo se excæcavit. 732
 Demonstrationes cogunt. 375
 Dens Hippocratis. 899
 Dentes quâdo producat Natura. 1092
 an sentiant, & quatenus. 793.
 1104
 an augeantur quotidie. 787
 quis primus exemerit. *ibid.*
 auro cur vinxerint Romani.
 774
 incisorij cur acuti & lati. 789
 canini cur ita dicantur. *ibid.*
 caninos cur tam paucos habeat
 homo. 799
 oculares qui sint, & cur evul-
 sio illorum aliquando peri-
 culosa. *ibid.*
 robustos qua animalia habeant.
 797
 genuini, & eorū nomina. 800
 Dentium historia. 765
 usus. 774
 positus. 789
 numerus. 786.800.801
 conformatio, ususq; singulo-
 rum. 786
 radices. 791
 præsepiola. 792
 nervi. 793
 cum maxillis commissura. *ib.*
 incisiorum numerus variat,
 800
 molarium numerus variat. *ib.*
 molarium proportio inter se. 791
 molarium conformatio. 787
 durities, magnitudo, latitu-
 do. 788
 superiorum responsus cum in-
 ferioribus. 793
 dextrorum cum sinistris. 794.
 797
 dolores qui desinant evulso den-
 te, qui non desinant. 795
 doloris curatio per narcotica. *ib.*
 in Dentium doloris curatione moni-
 tum. 800
 Dentibus qui ferre possint magna o-
 nera. 773
 Dentibus tam calidiora, quàm frigi-
 diora nocent. 795
 Deus est causa finalis apud Philoso-
 phos. 381
 quid faciat in caelo. 785
 omnibus finit lucere solem
 suum. 898
 non malè vult hominibus. *ib.*
 ex machina apparet. 121
 Deos solemus vocare, qui boni aliquid
 nobis præstiterunt. 36
 Dextra sinistris sunt similia. 853
 calidiora sunt sinistris. 1003
 robustiora & maiora sinistris.
 853.857
 Dextri lateris arteria duplo sunt ma-
 iores sinistris, secundum Valesium.
 856
 morbi sunt periculosiores. *ib.*
 Dextrum latus totum differt aliqua-
 do à toto latere sinistro, ratione
 habitus. 862
 inter Dialecticam & Analyticam dif-
 ferentia qua. 892
 Diana tricorpor. 386
 Diane sacra. 484
 Diaphragmatis substantia & usus. 501
 usus apud Platonem. 231
 descriptio pulcherrima. 940
 nervi. 940.951
 Diaphragma est musculus. 300
 cur non regat costas totas. 502
 quis primus ita vocavit. 338
 Dicaarchi liber de certaminibus Mu-
 sicis. 1129
 Digni cur quinque. 67
 cur inæquales. 171
 manuum cur longi. 28
 pedum cur ita longi. 155
 cur partim carni, partim ossi.
 32.47
 cur carnem non habeant in o-
 mnibus partibus æquabili-
 ter. 47
 cur flectantur ad eorum. 28
 cur tria habeant internodia. 86
 Digitorum quot sint motus differen-
 tia. 46
 musculorum usus duplex. 48
 primum internodium quo-
 modo moveatur. 74.77
 articulatio cum metacarpo
 & inter se. 104
 Digitus sextus an obstit apprehensio-
 ni. 71 (45.46)
 Digitorum ossa quem usum habeant.
 cur articulata sint, &
 & ter. 46.50
 cur inferius semper sit
 maius. 50
 cur rotunda. *ibid.*
 cur, quæ se invicem re-
 spiciunt, minus ro-
 tunda sint. 51
 quomodo inter se arti-
 culentur. *ib.*
 cū metacarpo.
 52
 quomodo

L A T I N U S.

quomodo securitati illorum provisum. 52	Epicuri atomi. 765.786.833.1172	Exsufflatio ut fiat. 474
flexio an extensio magis sit se- cundum naturam. ibid.	Epicurus negat providentiam. 833	duplex est. 605
cur tam solida. 53	Epicuri sententia de tenuitate & cras- situdine partium. 62	Extispices. 189
Dijboni magni potentes. 486.487. 488.489	eadem Asclepiadis fuit. 378	F.
Samothracis. 488	Epiglottis non est pars princeps laryn- gis. 473	Fabula aniles, proverbium. 166
Dioles Carystius primus scripsit Ana- tomiam. 1	an decidat in deglutiendo. 497	Fabula de genitalium olim situ. 963
quando vixerit. ib.	Epilepsia causa ignota est. 597	de Centauris. 117
Diodori Siculi locus corrigitur. 276	in Epilepsia paroxysmo semen effluit. 1018	de Prometheo & Epimetheo. 714.715
Dionysius Siculus quomodo excæc- avit, quos volebat. 717	Epilogistica ratio qualis. 809	Fabulas cur admiremur. 120
Dioptra Belgica. 727	Epirus, hodie Albania. 482	Facies hominis cur non tota sit pilosa. 829
Dioptram Belgicam quis invenerit. 719	Epithemata cordialia cui lateri sint applicanda. 326	Facultas attractrix non differt à sepa- ratrice. 222
Disputationes hodie usitate quales. 374	Equus funalis seu habenalis. 59	circumpressoria seu peristalti- ca. 213. & seq.
Distributio chyli & sanguinis. 181	Equi pes an careat omni apprehensio- ne. 138	vitalis quid sit. 230. 305. 310. 411
Doctrina elementaris veterum. 871.883	Equorum jungendorum apud veteres ratio. 59	non est peculiaris anime species. 54
Dolla ex se mobilia. 193	Equisones cur considerent musculos temporales in equis. 773	est vegetativa exaltata. ibid.
Domuum, recens calce illitarum, virus. 468	Equites, in quem scripserit Aristopha- nes. 149	an sit peculiaris facultas, & quatenus. 312
Donariorum suspensio. 1141	Erasistrati inconstantia. 239	Facultates principes. 515
Dormire aperto ore an cõducatur. 402. 813	Estonium. 1130	quot sint. 615
Draconis lex contra pigros. 417	Eunuchi, in barathro quodam illæsi. 446	an distinguantur sedibus. 616. & seq.
in Dubiis rebus nihil novandum. 756	ad Venerea nõ incitatur. 1029	pendeantne à temperie ce- rebri. 614
Dura cur non sentiant. 160	semen habent, & incitantur. 1034	quatuor naturales. 199
Duro col duro non fit muro. 850	Euripus, homo. 363	qua corpus gubernant. 24
Dux exercitus qualis esse debeat. 146	Excerpta. 2	Fœdus arcanum Barbarorum. 71
Dysenteria exedit intestinorum tuni- cam anteriorem. 256	Excommunicatio in Ecclesiã unde cœ- perit. 895	Fœmina à mare quã in re differat. 980. 984
E.	Excrementi vox ὀμώδου. 241	mare est imperfectior. 981
Brj ad generandum inepti sunt. 806	Excrementa ut gignantur in animali. 268.269.652	quã in re consistat imperfectio. 983.996
Eclipsis quid sit. 409	car necesse sit vacuari. 652	est mare frigidior. 509.954
non habet finem. 266	aut sunt propria, aut commu- nia. 281	non ita discutit sanguinem, ut mas. 982
Eclipses multorum dierum. 721.722	prima & secunda coctionis. 270	cur corpore sit adeo molli. 829
tata, ut lucernis opus esset. 720	Excrementum est alimento contra- rium. 359	est quasi mas sterilis. 980
in Eclipsibus solaribus quidam excœ- cantur. 721	non alit ullam partem. ibid.	sine mare non gignit. 993.995
Elementaris doctrina veterum. 871. 883	Excrementa alvi quorum musculorum ope vacentur. 297.302	non est monstrum. 985
Elephas, animal sapientissimum. 27	cur aliquando sursum eant. 215	Fœmina habent semen, sed sterile. 991
profoscidem habet loco manus. 28.1126	Excrementa cerebri quot & qualia. 513.654	993.996.1019. & seq.
ratione utitur. 28	duplicia. 830	quadam sine voluptate concipiunt. 972.1033
Eleusis & Eleusinia sacra. 6.482.1137	quomodo vacentur. 563.	Fœminarum circumcisio ubi sit usita- ta. 1064
quotuplicia, & in cuius hono- rem. 482	565	Fœtus in utero prima constitutio intra quod tempus fiat. 971.998.
ab Eleusiniis qui arcebantur. 483	crassa quomodo vacuen- tur. 661	1000.1005.1087
in Eleusiniis quid monstrabatur. 485	tenuia quomodo vacuen- tur. 658	quo sanguine in utero alatur. 1088
Eloquentia officium. 1136	tenuium abusus. 804	non adheret toti utero. 1001.
Embrosia cui parti capitis debeantur. 574	per palatum quomodo eant. 659.662.663.863	1002
magis refrigerant, quàm epi- themata. 366	Excrementa oculorum per quas vias cant. 751	urina cur eat per urachium. 1085
Empusa ludus. 169	Exsanguia animalia non habent distincta visera. 531.989	ut edatur in lucem. 1092
Emulgèria vasa cur tam magna. 282	Exspiratio quomodo fiat. 474.475	editus manum ori admovet. ibid.
Encantibus, caruncula in oculo. 742. 750		Fœtus grandes cudent, qui latos ha- bent humeros. 1013
Enverum & invisibile. 131		in Fœtu
Ephialtes. 380		
Epicus cyclops, quid. 130		

I N D E X

- in Fatu humores quot, & cur distincti.*
 1082
usus ipsorum. 1082.1083
Fatum involventes membrana quot.
 1065.1067.1082
unde oriuntur. 1065
qua sit illarum materia. 1023
 1066
cur multa & tenues. 1084
usus illarum. 1066.1082
in Fœtu vasorum cordis αἰσθητικῶν.
 956
quæ pars sit omnium prima.
 1086
Fallopii unde nomen habeat. 160
Fames duplex, animalis & naturalis.
 198
Febres ardentes seu πυρετοὶ. 804
Femora homini cur tam carnosâ. 126
Femoris os. 111.143
cur maximum omnium. 143
cur ossi sacro oblique articuletur. 143.144
Femoris ossis cervix proportionè respondet claviculari. 144
Femoris musculi, cur tam magni. 112.
 172.176.177
utri sint fortiores. 176
motus uter sit principalior. ib.
motus obliquus quomodo fiat. ib.
nervi cur per interiora eant. 112
Femoris articulatio cum osse sacro, qualis. 170
quæ re differat à dearticulatione humeri. 170
habet peculiare quid in homine à brutis. 125
Femoris luxatio. 145.171
fractura. 173
prognosis de eadem. ibid.
Ferdinandus, Magni Ducis Hetruriae, poculum. 366
das Fernglas. 719
Ferrum fragile quomodo fiat. 44
arofum, Indicum, Germanicum. ibid.
Fibrae sunt triplices. 293
imo quadruplices. 300
singula quid agant. 293
Fibrarum usus. 342.1048
à Fibris obliquis fieri potest & flexio & extensio. 914
Fibula. 112 *Fibula usus.* 162
cur musculos non habeat. 148
quæ in re differat à radio. 162
articulatio cum tibiâ. 164
Fidij simulacrum. 386
Figura partium media qua. 58
Figura rotunda commendatio. 641
est aliis tutior, & cur. 44.50.
 58.922
Figuram rotundam habent quodammodo omnes in corpore alvei seu cavitates. 642
Finem non habent omnia. 266.1112
veteres prorsus tollebant. 267
Finis duplex est primarius & secundarius. 249
est divinum quid. 382
Fissum. 1077
Flores à quibus causis fiant. 267
Fluvij sursum, proverb. 785
Fons pulsans, Fontanella. 574
Forma seu essentia partium consistit in temperamento. 1005
Forma dat esse rei. 990
est divinum quid & bonum. 959
an sit causa tantum rerum fierium. 377
Formane an materia sit prior. 18.19
Formam an Gal. habeat in censu causarum. 377
Forma alius alia materia. 18
Forma εὐλογοῦντα καὶ ἀλογοῦντα. 967
Forma duplex in homine, secundum quosdam. 995
Franciscus Petrarcha. 1131
Frigus amburit artus, oculos. 316
eius rei remedium. 717
Frigus quid cõferat sensui. 522. & seq.
ut urat. 136
Frõs cur depilis & mobilis. 768.830
Frontis motus. 836
musculi & fibrae quales sint. 837
Frontis ossis usus ad vocem. 446
foramina. ibid.
vermes. ibid.
Fulminum tria genera. 386
 G.
Galenus quando sit natus. 819
 quando sit mortuus. 817
 quot annos vixerit. 818
 sub quibus Imp. 817
 quando Romam venerit. 818
 quamdiu ibi fuerit. 11
 ob pestem abiit Romam. 10
 revocatur ab Imp. 11
Galenus pietas in Deos suos. 6
pietas in Hippocratem. 35.75
impietas in Aristotelem. 35.965
comendatio ex Athenæo. 969
certamen gloriae cum Arist. 1023
facilitas in distinctionibus. 482
in nominibus. 212.
 394.494
Galenus quando scripserit hos libros.
 10.819
 quos facessere jubeat lectores.
 893.896
 non est invidus. 898
 agnoscit providentiam. 833
 quatenus agnoscat omnipotentiam Dei. ibid.
 vexat Moysen. 833.1009
Galenus non solet relegere sua. 137
 utitur coniecturis. 78
 juveniles habet demonstrationes. 53
 incurrit vindictam Adrastæas.
Vide Adrastæa. docet αἰσθητικῶν.
 240
est inconstans. 524.544
profugit in castra Arist. 320.
 241.1055
nescivit, quid sit anima. 466
quid verè senserit de anima. 647
non habet fidem τῶν φαρμακῶν.
 971
non respondit ad rationes Arist. 53
suscitavit difficultates in Medicinâ. 35
aliorum Anatom. fidem sequitur.
 260.1045.1158
Galenus non distinguit demones à diis. 761
an habuerit proprium demonem. 756
Theriaca fecit Severo Imp. 11
& Aristoteles quare legendi sint. 373
contentus est uno sapiente lectore. 898
Galenus loca (extra hos libros) corriguntur. 60.105.258.297.332.
 356.431.433.475.1154
Galenus loca explicantur. 265.174.
 288.298.325
Galenus excusatur. 262.274.413.
 471
defenditur. 90.503
Gallus gallinaceus habet peculiare quid in corde. 362
Gammari nostri. 434.517.539
Ganglium. 1108
Gargareonis usus. 447.810.811
de Gargareone præceptum practicum. 811
Gebenna est Geneva Allobrogum. 714
Generatio quid sit. 971
est res divina. 958
opus omnium maximum. 971
maximè secundum naturam uniuscuiusque. ibid.
omnium partium non fit simul. ibid.
est successiva. ibid.
quomodo fiat, unde sciatur. ib.
Genitalium partium census. 1026
utriusque sexus εὐφροῖα. 985
Genitalia in utroque sexu sunt eadem, positu tantum differunt, secundum Gal. 982.984
pra aliis eximie sentiunt. 1011
in fœtu sero apparent. 1000
differunt ratione sexus. 955.
 962
super Genu scribebant veteres. 122
Genuinum frangere. 801
Geryon. 118
Glacie potum refrigerandi ratio. 366
Gladiatori omentum exciditur. 211
Gladius Delphicus quid. 248
Glandula pinealis. 6.8
Glandula pituitaria figura, locus, usus. 662
 qua

L A T I N U S.

qua sentiant. 1101
 lingua. 804
 Glandularum asus. 648
 Glaucoma quibus ex causis fiat. 731
 Glottis est pars princeps laryngis. 473
 est primum vocis instrumentum. 942
 Golfo di Negroponte. 461
 Gonorrhœa à flatibus. 1018
 Græcorum modernorum chorea. 790
 supplicium familiare. 732
 Gravidæ cur quarantur de fetuorum dolore. 1039
 Grues, machinarum genus. 450
 aves turbulentæ. 453
 Grunni vigilantia & ordo. ib.
 Gula cur rotunda. 448
 cur sit post asperam arteriam 518
H.
Hæmorrhagia ex arteriis lethales. 405
 hæmorrhœis, serpens. 427
 Halepo, olim Hierapolis. 464
 Harpocratis inscriptio. 383
 Haruspices. 189
 Hecata sacra. 489
 Hecatomba taurorum, duplex. 154
 Helvetiis artus frigore pereunt. 716
 eius rei remedia. 717
 Hemicycli. 385
 Hepar & lien non sunt eiusdem dignitatis. 202
 quatenus sit pars princeps. 337
 quatenus faciat omnem sanguinem. 307
 an sit primum omnium in fetu 956. 1086
 an habeat naturam eandem cum venis. 194
 an sit principium venarum. 218. 1078
 in causâ est, cur dextra sint sinistris calidiora. 857
 calorem habet flammeum præ corde. 859
 an sit divisum in lobos. 208
 utrinum. Vide Vterina placenta.
 Hepatis forma. 237
 capita. 209
 caro est pars princeps. 218
 lobi. 209
 ligamenta. 234
 dolor ob complicatum lobum. 208
 tunica. 237. 292
 nervus. 225
 arteria paucæ. 224
 venæ tenues. 222
 sensus cur tam exilis. 291
 nutritio. 224. 244
 usus apud Platonem. 232
 emunctoria. 1117
 in Hepate quomodo fiat *αιασιουοις* venarum. 223. 1077
 cur Natura non fecerit cisternam. 221
 Hepata verè duplicia nunquam sunt visa. 209

Hercules movebat aures. 1110
 Hermetis *ιατρομαθηματικα* non sunt Trismegisti. 158
 Herophilus quot corpora secuerit. 636
 secabat etiam vivos. ib.
 Hesiychij autoritas qualis. 110
 locus correctus. 189
 Hippocampus, locusta genus. 160
 Hippocampi Arantij. 559
 Galeno etiam notum. 643
 Hippocrates omnium bonorum nobis autor. 36
 cum Trojano Imp. comparatus. 35
 quid & quantum in Medicina præstiterit. ib.
 Hippocratis aphorismorum laus. 36
 vox, quasi Dei vox. ib.
 methodus in investigandis partium usibus. 34. 41
 Hippocratis loca correctæ. 37. 95. 145. 146. 655. 656. 775. 1142.
 Hippocrati quatenus credendum sit 35
 Histonium. 1130
 Historia pragmatica. 121
 Philosophica non est Gal. 1001
 Homo quid propriè dicatur. 1135
 est *μικροζωος*. 157. 158
 est animal divinum. 21. 22. 104. 127. 158
 est optimum rerum. 22
 est ludus Deorum, & similia. 63
 est omnium animalium quam ornatisimum. 68
 est animal sapiens & politicum 22. 23
 est maximè dispositus secundum naturam. 127. 854
 est omnium animalium calidissimus. 127. 647
 solus est erectus, & cur 127. 128
 solus inermis & mers. 24
 lutum. 1133
 solus est bipes. 110. 113
 solus habet nates. 126. 824
 solus sedet, & cur 126. 133. 824
 solus in tergum jacere potest. 502
 solus delectatur floribus odoratis. 577
 Homo est bifidus seu duplex. 853.
 861. 1134
 thoracem habet amplissimum. 127. 468. 502 (508)
 cur mammæ in pectore habeat cur vasa spermatica brevia, testes tam longe abductos. 1044
 cur libidinosior reliquis. 809
 generat hominem, & sol. 1133
 est subjectum horum librorum. 8
 Hominis natura est divina. 126 (974)
 in qua re consistat divinitas illa. 127
 præstatiâ, & contra miseriâ. 23
 arma. ib.
 commensus. 1128
 generatio prima qualis. 806

comparata cum plantarum ratione. ib.
 Homines moribus aprugnis. 800
 mollissimi, & delicatissimi. 153
 falsarii. 26. 27 (831)
 sine gratiis. 117
 Horion, seu Orion. 380
 Humerus. Vide Brachium. (1013)
 Humeri lati fecunditatem significant
 Humor oleosus, articulationibus interjectus. 99
 Humores oculorum. Vide Oculus.
 Humores fetus. Vide Fœtus.
 Hymen. 1064
 Hymeneum manu canere. ib.
 Hymni ut differant à laudibus. 153
I.
Iacere. 123
Iaculatores distinctius vident. 729
 Iconium. 1130
 Icteri remedium. 38
 Idoneum. 1146
 Ignis Ioannis unde. 1141 (127)
 Ignis, quod major, ed latius se explicat. naturalis in omnibus viventibus indiget refrigeratione. 305. 311
 hoc in plantis fit per *δραμολω* solam, in animalibus sanguineis, & per hanc, & per *αιαμολω*. ib.
 Ignorantiam sateri præstat, quam falsa docere. 530
 Imaginatio est functio *της ηγεμονικης*. 550. 615 (593)
 à sensu communi ut differat
 Imp. nomismata quis ediderit. 385
 vitas quis ediderit. ib.
 Imp. Adrianus aluit barbam. 829
 voluit fieri *αιαμολω*. 237
 Alagabali, qui vulgo Heliogabalus, mollities. 828
 Augusti severitas. 70
 Caligule impiissimum factum. Caracalle mollities. 828 (130)
 Commodus, adhuc puer. 819
 Constantini VII. pena talionis 721
 Domitiani institutum. 1130
 Friderici III. factum. 1132
 Ioviani seu Iovianiani mortis genus. 465
 Iulij Caesaris consuetudo. 278
 Marci triumphus Romæ superstes. 59
 an barbam aluerit. 828
 Marci & Veri expeditio in Germaniam. 10
 Maximiliani I. factum. 1132
 Numeriani exclusio à sacris nostris. 895
 Tiberius noctu vidit. 729
 Imperfectio saminarum est perfectio illarum. 982
 ab Imperfectis ad perfecta arguere non licet. 131. 541
 Impilia. 883

I N D E X

- Individuorum sunt differentiæ quedã,
qua sub sensum non cadunt. 444
Insudibili usus. 662
Ingenij excellentia divinitas quadã. 36
Ingeniorum delectus apud Veteres.
761. 893. 898
Initia. 482
Institutionis ordo quidam est, ut la-
nificij. 897
Insula sacra. 486
Intellectus perficitur quiescendo. 523
Interstitium ciliare. 711
Intestinum significat aliquando vel om-
nia tenuia intestina, vel omnia
crassa. 265
Intestina duplicia, tenuia & crassa.
246 (264
cur non statim convolvantur.
habent tres actiones. 246
que inter illas precipua. 250
etiam coquunt. 211
cur habeant tot gyros. 251. 253
quot sint. 265. (257
quomodo nutriantur, & quo.
259. 260
habent nervos à spina etiam.
1107
sensum habent exactum. 291
tunicas habent duas proprias,
unam communem. 206
216. 255. 256
Intestinum primum quod sit. 270
dodecadactylon cur non cir-
cumvolvatur. 264
cur ad spinam convertatur. 265
jejunum cur sit vacuum. 266
269 (258
cæcum quem habeat usum. 257.
rectum cur aliquando non nu-
meretur. 270
quem habeat usum. 258
Intestinorum fibra. 205
motus peristalticus. 213
Inventio rerum sæpè est fortuita. 413
Ioannis Chrysostomi dictum de Rom.
spectaculis. 64
Iris in oculo. 727
Ironia Socratica. 40
Isehiadici qui facile fiant. 880
Isidis sacra. 489
Isocrates tres fuerunt. 417
Italos quo suggillet Ammianus. 70
Iude proditoris marsupium. 479
Iudei excluderant quosdam à sacris.
896
agrè ferebant versionem Biblio-
rum. 893
Iudicium aliud facit sapiens, aliud
vulgus. 65
Iudicij inopiam qui prodant. 588
Iudicandi libertas de aliorum scriptis. 34
Iugulum. 104
Iupiter, stella. 157 (156
Iupiter Olympicus quando corruerit.
cum fulmine tricuspide. 386
Iustitia est duplex, Arithmetica &
Geometrica. 1096. 1098
Ixionis cum Nube, serva, congressus. 117
K.
Keziam, Keziot, Kitta. 155
L.
Labiorum muscoli. 769. 837
nervi & vasa. 838
Lac est accensus. 1092
menstruo germanum. 1007
ad mammas quando accedat. 975
Lacte cur Natura alat fœtum. ib.
Laconica iuventutis lecti. 432
Lacrymalia puncta, eorumq; usus. 752
Lacrymarum fluxus involuntarius. 751
Lasio plurimum est facilius, quam pau-
corum. 50
Lampyrises. 161 (471
Larynx, cur cartilagineus. 433. 470
quot cartilagineas habeat, &
cur tot. 471. 472
quot musculos. 301. 472
cur sit mobilis. 471
est primum vocis instrumentum.
942 (493. 494
quomodo cedat in digestionem.
Laryngis pars princeps que sit. 473
usus. 453
Laterna ex corio olim fiebant. 730
Latronis Pamphylij atrox factum. 135
Latrones quomodo puniant Aegyptij.
234 (trum.
Latus dextrum & sinistrum. Vide Dex-
Laudes ut differant ab hymnis. 153
Lebetes ex se mobiles. 191
Lebuli lucubrationi & tricliniarum ve-
terum. 122
Legio fulminatrix. 10
Lentudinis dica. 419
Leonis ossa an medullam habeant. 845
Leucania, insula. 486
Lex quid sit. 826
de puniendis pigris. 417
Libri de Vsf. part., qua occasione Gal.
nati. 34. 35
quãdo scripti, & quo æta-
tis ipsius anno. 10. 819
agunt de solo homine, pri-
marium. 8
de quibus partibus agant
primario. 9. 14. 17
de quibus actionibus agant. 4
non agunt de historia, seu
exercitiis Anatom. 3. 73
sunt principium perfectæ
Theologie. 1137
sunt logiores, ob Sophista-
rum impudentiam. 1127
ad quam Medicina perti-
nent. 13
Librorum de Vsf. part. scopus. 3
agere de homine sano. 8
divisio. 12. 73
commendatio. 6. 7. 1137
us^o triplex. 5. 6. 112. 4. 1139
Theologicus. 6. 1137
Philosophicus. 6. 1060
Medicus. 6. 1139
Libros de Vsf. part. qui legere volet, quid
præscire debeat. 3. 4. 12. 187
librum de Ossibus. 901
historiam seu exercitia. ibid.
actiones cuiusq; partis. 4. 53.
187
in Libris de Vsf. part. non dicuntur om-
nia, qua dici poterant. 12. 80
92. 265
non explicantur, qua necessariis
seq. 266
omittuntur demonstrationes. 761
an nihilominus sint perfectæ.
762
de Libris Gal. de locis aff. iudicium. 7
de causis respirationis.
319. 499
Liber Hipp. de Anatomia non videtur
ipsius esse. 190
de sacro morbo aliquibus non
videtur genuinus. 567
de Libri autore an sit querendum. 9
Lien ex adverso respondet vesicæ felleæ
apud Gal. 219
est expurgatorium hepatis. 202
ad vesicæ hepatis. & quasi spurium
hepar apud Arist. 238
expressa hepatis effigies Platon.
202
non est ejusdem cum hepate digni-
tatis. 202. 1060
inter partes coquen-
tes, & excrementa ducentes. 243
est officina quadam sanguinis. 240
quãdiu retineat excrementum.
292
cur propendeat in sinistra. 203
Lienis figura. 245
ligamenta. 246
tunica. ib.
nervus. ib.
arteria cur tam numerosa. 243
arteria & vena per sima ingre-
diuntur. 245
pars princeps. 241. 243
cavo cur tam laxa. 242
sanguis qualis. 243. 244
nutricio. 285. 241. 244
Ligamentum ciliare, eiusq; usus. 711
rotundum ut differat à
nervo. 56
Ligamenta vocantur etiam nervi. 1058
sunt ex corde ap. Gal. 342
cur non sentiant. 1101
Ligamentorum in singulis articulis
differentia. 95
usus. 879. 880
Lignum aloës. 155
Ligures septicoestes. 503
Lina cer reprehenditur. 481
Lineæ non parallela ad unam partem
minus, ad alteram plus semper di-
stant. 83
Lingua historia. 767
os. 496
magnitudo. 803
figura. 804
usus.

L A T I N U S.

usus. 447.780.781.1125	Manus tota dividitur in tres partes	Maxilla inferior sine tam dura. 850
glandale. 804.1036	magnas. 14.75	cur cava sit. 851
musculi. 803	quantum singula conferant. 28	an sit divisa, & cur. 870
linea. 803	Manus inferior seu summa. 14.110	aliquando solvitur per vim. ib.
ligamentum. 805	dividitur iterum in tres partes. 14	quomodo articuletur cum superioriori. ib.
motum juvenantes musculi. 782	est illa, per quam homo est homo. 13.22.27	duplicem habet processum. ib.
Lingua est gemina, sed unita, ut una videatur. 679.803.861	est instrumentum instrumentorum. 25	cur appendicem non habeat. 848
Lingua quomodo fiant, & an sint à natura. 229	est data homini propter sapientiam. 21	Mediastinum, ejusque usus. 327.328
Lippi cur oculis pratendant colores virides. 718	propter sermonem. 25	Medicina decidit de fastigio scientia. 3.8
in Lippitudine non oportet uti limetis albis. 718	an sit instrumentum tactus. 29	quomodo considerat res. 13.1060
Lira. 677	Manus cur sint divisa in digitos. 29	non habet subjectum demonstrationis, sed operationis. 53
Livius explicatur. 22	cur cava, & introsum flectantur. 28.30	quatenus sit conjecturalis. 882
Loci muliebres. 962	cur numero dua. 30	aut est prudentia, aut non sine prudentia. ib.
ad Locum affectum non oportet ducere. 1005	cur tam longè à thorace discedant. 132	Medicina subjectum est homo. 3
Locusta, piscis. 160. ejus effigies. 434	cur non habeant quadrupedes. 124	quatenus id verum sit. 466
Logice quaestiones apud Gal. quales. 1060	Manus pars princeps, seu ea, per quam agit. 15.41.43	difficultas. 881
Logica regula de contradictoriis. 334	per quid agat, quod agit. 29	Medicus bonus est naturae minister. 252
de locutionibus comparatis. 336	actio est apprehensio. 14.28	malus est ejusdem hostis. ib.
Loquendum non nisi parcissime. 815	Manus cur sit excarnis, & de qua carne id sit accipiendum. 47.58	est imitator Naturae. 860.1139
Loqui civiliter, & humano modo. 533	musculi. 73. à Gal. inventi qui. 74	est occasio in inventor. 881
Lucani, poetae, mors. 427	musculorum numerus. 62	cur aliquando agat de anima. 647
Lucerna sub sole, aut ad ignem cur extinguatur. 723	musculi obliqui non faciunt χιαιροδον. 61.78	anima substantia ignorat. 466
Luci veterum, sacrificiis dicati. 1099	sunt triplices. 61	Medici proprium. 2
L. Pisonis, & L. Veteris cum suis mors. 427	quorum musculorum ope tollat parva. ib.	Aegyptii ejusmodi stultitia. 959
Ludus Empusae & Vulcani. 169	arteriae, vena & nervi cur per interiora eant. 1112	Organici. 478
Luna est altera terra. 118	Manus vola est quodammodo sensorium. 290	Ocularij. 752
monstrorum parens. ib.	cur tam exquisitè sentiat. 74	Medicum Geometricum & Arithmeticum. 1076
Lupi frigore excecati. 716	quomodo corrugetur. 74.77	Medulla est ομορρομορ. 847
Luscina non loquitur. 782	quare sit depilis. 74	quatenus sit alimentum ossium. 846
Luxata quot modis reponantur. 478	Manum cur apponant fronti, qui longius volunt prospicere. 719	est omnium ossium succus. 847
Luxationes qui facile patiantur. 880	à Manu cur incipiat Gal. 17.27	Medulla spinalis est quasi alterum cerebrum. 872.907
Luxatio femoris. tibia. prima vertebra an sit impossibilis. 886	sine Manu, nati quidam. 1076	est verè gemina. 634
Lysander, Lacedaemoniorum dux. 70	M. Ant. Sabellius de nocte videbat. 729	est germen cerebri. 917
M	Martinalia unde. 1141	in quibus differat à cerebro. 945.947
Machina Tragicorum poetarum quales. 978	Mars, stella. 157	habet ventriculum. 947
cujusmodi bellica descriptio. 538	Masfinissa dictum de simiis. 64	est duplex. 860
Machinarum αὐτομάτων ratio. 978	Mas à feminâ quâ re differat. 980. 984	an pulset. 578.947.948
Machometes se vocat ὁδὸς φαιρον. 641	Mares an semper generentur in dextris, feminae in sinistris. 976	cur superius crassior. 875.917
Mahomedani sunt apella. 824	Masticatio ciborum quam necessaria. 793	Medulla spinalis ortus. 638.645
Malarum cutis ut moveatur. 738.837	Masticatorij musculi. 780	tertia membrana. 946
Malleoli eorumque usus. 165	Materiane an forma sit prior. 18.19	an sit actio aliqua. 878
Maltensium equitum solertia. 534	Materia alia alius formae. 18	usus. 907
Mammae duplicem habent usum. 508	est malum in natura. 959	nutritio. 950
509.1031	causa mortis. 957.959	Medulla spinali quomodo providerit Natura. 921
quando lac habeant. 975	Maxilla superior & inferior. 769. 770	Medullam spinalem cur praeter cerebrum fecerit Natura. 908
in viris cur tam exiles. 988	superior cur medullam non habeat. 857	cur ita muniverit. 908
in quibus conspectiores, in quibus non. 510	Maxilla superioris ossium differentia, numerus, suturae. 852	Melancholia abusus. 279
Mammarum differentia ratione sexus. 510		Membranae fetus. Vide Fetus. 615
diversus situs in animalibus. 507		Memoria est functio τὸ νῆμα μνηστῆ. 550
diversus numerus. 508		615
inter Membras & uterum consensus, & unde. 975.977.978.1006		Mendacium desiderat suum, ut metretrix. 629
τὸ manus est ομορρομορ. 14		Meningas duas cur fecerit Natura. 609

I N D E X

- finus quod sint. 673
 finus quartus Gal. notus. 674.
 675
 Meningis tenuis usus triplex. 607
 Crasse usus duplex. 609
 Mens quando floreat. 523
 Anaxagora. 376
 Galeni, & Stoicorum. 1133
 Mensa Italica & Syracusana. 505
 Menses quando incipiunt habere femina. 975
 cur habeant. 982
 Mensibus eumibus cur facile refrigerentur femine. 972
 Mensch unde dicatur. 1136
 Mesenterium seu Mesaraū. 261.608
 Mesenterij vertex 1115
 suspensorium. ib.
 Mesaraica vasa sunt radices. 250
 quomodo Natura muniverit. 263
 Mesaraica cur tam sint numeroſe, & tamen colligantur poſtea in unum truncum. 261
 truncus ille quā parte hepatis inferatur. 262
 arteria ubi colligantur. ib.
 duplices. ib.
 Metacarpij ossa cur multa. 81.87
 ossium motus. 83.88
 quī fiat, cum tendines non habeant. 83
 quomodo sibi articulentur. ib.
 quot. 86.88. cur rot. 87
 Metalla cur facile caleſcant, & frigeſcant. 796
 Metamorphoſis practica. 1136
 Metapedium. 110
 Metatarsium, & quot ossibus conſtet. 109.110.140
 Metatarsij comparatio cum metacarpio. 111.142
 in Meteorologicis non est finis. 266
 Methodus Hipp. in explicando partiū usu. 34.41
 Miliaria. 280
 Milites caesarij. 70
 nominetenus. 229
 Milenſis robur. 379
 Minerva est demon Achillis. 755
 Miſſa Pontificia. 1141
 Michra sacra. 489
 Modestia commendatio. 744.760
 Modus conſiderandi facit diſciplinās diverſas. 1060
 Mola an sine mare concipi poſſit. 999
 Monoculi quomodo plura videant. 729.760
 Monſtrum quid ſit. 987
 Moſtra duplicis aut triplacis figuræ. 118
 Montembanci. 1017
 Morbi non habent finem. 267
 per conſenſum quando ſiant. 775
 dextri lateris ſunt periculoſiores. 856
 ad Morbos impediendos magnum est natura nomen. 292
 Moriones quanti ſint faciendi. 64
 Mors Philoſophica quid. 1135
 Mortis cauſa. 959
 genus ſub Nerone Imp. 427
 Moſen ſuggillat Gal. 833.1009
 Motacilla. 107
 Motus eſt triplex. 387
 permutativus, quotuplex. 476
 477
 reſtus, quotuplex. 477
 tonicus. 62
 localis quī fiat. 133
 localis cur homini inſit. 201
 cur ſit verſus anteriora. 704
 eſt à dextris. 853.854
 an ſit de ſubſtātia animalis. 887
 amitti poſteſt ſalvo ſenſu. 290
 Motus obliquos quando diſtinguat Natura à reſtis. 888
 ex Motibus duobus obliquis quando faciat unum reſtum ib.
 Motus utroſq; quando Natura committat uni articulo. 890
 pro Motuum ſecuritate, quid moliantur Natura. 949
 Moveri voluntariū quid ſit. 319.588
 Mucronata, & ejus uſus. 503
 Mucronata procidentia. ib.
 Muleaſis Timetani ſavitia in fratres. 733
 Mulieres Medica qua veteribus. 1068
 Multipara in quibus diſferant ab aliis. 1044
 Mundi conſtitutio Platonica. 610
 dependentia à ſuperſis latioribus. 1133
 dextrum & ſiniſtrū ubi. 1140
 Murci, Murcidi, Murricidi, Murrili. 70
 Murcia & Murtia. ib.
 Muretus τειδ' ἐπ' αὐτοῦ fuit. 1110.
 movebat aures. ib.
 Muſca volantis figmentum. 193
 Muſ tot habet cordis ventriculos, quot elephas. 344 (193)
 Muſa poetica indiget miraculo. 119.
 Muſculi ſunt partes ſimilares. 1102.
 partes conſtituentes. 341.882
 pars princeps, nervus. 1102
 unde habeant robur. 341
 ſunt inſtar veſtis. 341
 unius-cujusq; actio. 900
 quid faciant ad motum. 290
 habent ſerè unum fibrarum genus. 342
 omnes an habeāt tendines. 884
 Muſculorum motus eſt quadruplex. uſus. 55.73. 106 (745)
 nervi. 290 (845)
 proportio ad oſſa movēda. 844
 Muſculos novère Plato & Ariſt. 55.
 Myrtia. 70 (412)
 N.
 das Nabelverrueten. 503
 die Nachgeburt. 1068
 Narium hiſtoria. 767.769
 ſirus. 543
 ſubſtātia, cur carniſaginosa. 840
 muſculi. 840
 nervi. 841
 tunica interior, ejusq; origo. 841
 nervus, ex quo ſit tunica. 689.
 tunica uſus. 841 (841)
 uſus. 171.571.751.812.813
 motus. 839.840
 Narium foramina duplicia, alia in orbita oculi, alia in palatum deſinentia. 842
 foraminum, quæ in palatum uſus. 571.751.769.812
 qua in orbitam oculi. 750
 Nares ſunt primum reſpirationis inſtrumentum. 812.813
 Naſiridinus, Paraphraſtes Arabicus Euclidis. 83
 Nates & femora cur homini tam carnoſa. 126
 ſolus homo habet. ib. (177)
 pulcritudinis cauſā facta ſunt. Natium uſus. 125.824
 & Natura multa ſignificat. 24
 Naturale quid dicatur. 692
 Natura Stoicis dicitur anima vegetativa. 225.310
 quomodo ſit indocta & caca. 23.
 792.793
 eſt juſta, imò juſtiſſima. 58.67.
 330.774
 nihil facit fruſtrā. 1125
 eligit ſemper, quod potius eſt. 134
 ſpectat id. quod melius eſt. 55
 non facit ſaltum. 254
 eſt Prometheus. 714 (490)
 eſt ſimilis prudenti patriſimiliās
 Natura facit alia primā ratione, alia ſecundā. 88.825
 duos habet ſcopos, actionem & ſecuritatem. 906
 uſum & abuſum. 658.955
 actionē & pulcritudinē. 823
 individuū & ſpeciem. 952
 tres habet ſcopos, ideo triū ordinū partes fabricat 952.957.960
 Natura non facit per plura, quod efficere poſteſt per pauciora. 658.955
 quando unam rem deſtinet pluribus. 248.301.888
 neq; abundat in ſuperſuis, neque deficit in neceſſariis. 68
 nihil ſine ſtabilimento relinquit. 265
 quod magni momenti eſt, non collocat in ſuperficie. 77
 facit omnes partes diſſiculter partibiles. 85
 ita providit animali, ne corpus illi faceſſat multum negotii. 831
 coquēdo procedit ad albedinē. 70
 facit nobis ficum in lacte. 975
 diſtinguendo procedit in generatione. 1069
 Natura coſiliū in motib; parādīs. 949
 in iis, in quibus aliquid coquere vult. 221.666
 in vaſis duobus ſanguineis. 348
 349 in par-

L A T I N U S.

<i>in partibus prominentibus.</i> 44.	<i>opticorum Anatomia.</i> 548	<i>cur tunicas habeat tam diver-</i>
104.502	<i>quis illos appellarit</i> <i>trōpos.</i> 549	<i>fas.</i> 292
<i>in electione figura rotunda.</i>	<i>habent sensibilem cavitatem.</i>	<i>cur sensum tam obscurum.</i>
44	552.756	289. & seq.
<i>Natura solertia, nondum omnis in-</i>	<i>qua parte cerebri orientur.</i> 552	<i>Nymphae usus.</i> 1064
<i>venta.</i> 757	759.1105	O
<i>exacta industria.</i> 881	<i>utrum decussatim commu-</i>	O <i>Ames.</i> 118
<i>sapientia.</i> 24	<i>tetur, an confundatur.</i> 756	<i>Obstetrices quomodo antiquitus</i>
<i>cū Vulcani operibus collata.</i> 193	<i>cur uniantur in cerebro, iterūq;</i>	<i>dicitur.</i> 1068
<i>cum artibus comparata.</i> 60.	<i>separentur.</i> 703.754.758	<i>Obstetricum priscarum dexteritas.</i>
1128.1132.1138	759.760.762	1083
<i>cum urbis conditore.</i> 960	<i>eius rei ratio vera an sit asi-</i>	<i>Occiput in pueris cur sit multifidum.</i>
<i>cum aqueductus faciente.</i> 1098	<i>gnata à Gal.</i> 762	887
<i>& in Natura & in arte sunt quadam,</i>	<i>Nervorum cerebri secunda coniuga-</i>	<i>Oculorum actio qua sit.</i> 701
<i>qua ad solum sensum pertinent.</i> 60	<i>tio.</i> 553.679	<i>ivopia, & in quare sita.</i> 41.
<i>in Natura quod superfluum, idem &</i>	<i>tertia, vulgo.</i> 554	706
<i>frustra est.</i> 247	<i>tertia Bauh, octava Fall.</i> 785.	<i>tutele varie.</i> 534
<i>Navis quomodo distinguenda, κατὰ</i>	841	<i>positus in loco edito.</i> 534.538.
<i>τὸ μικρὸς, an κατὰ τὸ ὕψος.</i> 73	<i>quarta.</i> 554.680.681	543
<i>Naufragi depixgebantur ad sciendam</i>	<i>quinta.</i> 482.611.681	<i>in anteriori corporis parte.</i> 704
<i>miseri cordiam.</i> 421	<i>sexta.</i> 612	<i>musculi quot sint.</i> 744
<i>Nauta in malo vident terram, prius-</i>	<i>cur deorsum feratur.</i> 682.683	<i>musculus septimus non est in</i>
<i>quam in navi.</i> 534	1105	<i>homine.</i> 744.760.
<i>ex libro.</i> 430	<i>in thorace cur conglobetur.</i>	<i>glandula & adeps, cum utrius-</i>
<i>Necessitas naturalis pra se fert artem</i>	1108	<i>que usu.</i> 753
<i>maximam.</i> 978	<i>septima.</i> 684	<i>Oculi cur duo sint.</i> 705
<i>Necessario sequuntur quadam & abs-</i>	<i>Nervi recurrentes, Gal. inventum.</i>	<i>cur mobiles.</i> 742.743
<i>que usu.</i> 247.834.1084.1112	476.479	<i>profundi longius vident.</i> 719.
<i>Necessaria fortuna.</i> 961	<i>ad qua corpora se firmet.</i> 476.	721
<i>Nemo velius ad fullonem portat.</i> 897	1101.1105.1106	<i>exstantes plura vident.</i> 39
<i>Neptunus tricorpor.</i> 386	<i>an id fiat propter causam, à</i>	<i>Oculi humor crystallinus est pars prin-</i>
<i>cum tridente.</i> ib.	<i>Gal. allatam.</i> 431	<i>ceps.</i> 705
<i>Nervi omnes sunt sibi similes.</i> 549	<i>viscerum & vocis.</i> 1105.1106	<i>qua solertia à natura custodia-</i>
<i>non differunt invicem.</i> 708	<i>Nervorum in cerebro χιασμός.</i> 1119.	<i>tur.</i> 701
<i>singuli sunt parvum cerebrū.</i> ib.	1120	<i>cur non ledatur à cornea.</i> 712.
<i>sunt cerebrum ex porrectū.</i> 548	<i>Nervi spinales serviunt & sensui &</i>	724
<i>eiusdem cum cerebro substan-</i>	<i>motui.</i> 917	<i>cur sit rotundus.</i> 762
<i>tia, natura, speciei.</i> 708	<i>quot sint.</i> 918	<i>cur non exactè.</i> 725
<i>nulli oriuntur ex cerebro, sed</i>	<i>ad diaphragma.</i> 940	<i>an sit in centro oculi.</i> 704
<i>ex cerebello.</i> 548	<i>Nervorum spinaliū ortus.</i> 875.876.	<i>quomodo defendatur.</i> 713
<i>quomodo ex cerebro orientur.</i> ib.	936	<i>quomodo nutriatur.</i> 701.706
<i>quatenus sint ex cerebro.</i> 55	<i>quomodo ijs cōsuluerit ibi Na-</i>	<i>Oculi humor vitreus quomodo nu-</i>
<i>an ullo modo ex cerebro.</i> 1100	<i>tura.</i> 931	<i>triatur.</i> 706
<i>quomodo sint ex corde.</i> 342.	<i>prima, secunda, &c. conjuga-</i>	<i>Oculi humor aqueus seu albumineus.</i>
621.1100	<i>tio.</i> 938. & seq.	702.726
<i>Nervi differunt substantia & usu.</i> 61.	<i>Nilil accipe, & caute tene.</i> 970	<i>quē usum habeat.</i> 715.731.732
544.547	<i>Nivis splendor excæcat.</i> 716	<i>compuncto oculo effluit.</i> 729
<i>sunt aut molles, aut duri.</i> 514.	<i>eius rei remedium.</i> 717	<i>poteest restitui.</i> 732
544.545.682.685.687.	<i>Noa quamdiu in arca fuerit.</i> 919	<i>Oculi tunica retiformis, cur ita dica-</i>
1102.1103	<i>Noctu vident quidam.</i> 729	<i>tur.</i> 701.707
<i>omnes vehunt & sensum &</i>	<i>Nominum inanis cura, precipue Me-</i>	<i>an sit tunica, & quid revera sit.</i>
<i>modum.</i> 547.548.1102	<i>dico.</i> 226	548.553.707
<i>sunt tubi tantum facultatis u-</i>	<i>possessio neminem facit divi-</i>	<i>Oculi tunica crystallina, ejus nomina</i>
<i>triusq; 1104.1106.1108</i>	<i>tem.</i> 312	<i>& usus.</i> 734
<i>non sunt cavi ad sensum.</i> 290	<i>neglectus.</i> 392	<i>ciliaris, eiusq; usus.</i> 711
<i>cur misceantur.</i> 1110	<i>proprietas quatenus sit sectan-</i>	<i>innominata Columbi.</i> 712
<i>quomodo nutriatur.</i> 680.708	<i>da.</i> 226	<i>Oculi tunica choroides unde dicatur.</i>
<i>quam solerter à natura ducū-</i>	<i>Numeros integros frequentius usur-</i>	710
<i>tur.</i> 1112	<i>pamus.</i> 918	<i>eadem cur urea seu uviformis,</i>
<i>quot scopis ad partes mittan-</i>	<i>Nutritionis materia.</i> 306	<i>item caerulea appellerur.</i> ib.
<i>tur.</i> 289	<i>Nutritio quomodo fiat.</i> 195.197.358	<i>cur sit perforata foramine tam</i>
<i>Nervus ubi est, ibi sensus est: at non u-</i>	363.709.1121.1123	<i>angusto.</i> 725
<i>bi nervus, ibi motus quoq; 290</i>	<i>non sit à solo sanguine venoso,</i>	<i>ejus colores varij.</i> 715
<i>Nervi odoratorij an nervi dici possint.</i>	<i>sed arterioso etiam.</i> ibid.	<i>usus.</i> 702.710.715
557.558.679.680	<i>Nutritoria partes qua dicantur.</i> 296	<i>origo.</i> 548
<i>Nervorum cerebri prima coniugatio.</i>	<i>alia sunt prima ratione, alia se-</i>	<i>Oculi tunica cornea quam originem</i>
552.679	<i>cunda.</i> 297	<i>habeat.</i> 548
<i>an nervus sit accensenda.</i> 558	<i>cur sint tam multa.</i> 178.187	D d d 3

I N D E X

cur ita dicatur. 713
 eius varia nomina. 713.725.
 usus. 702.713.725. (728
 dividit potest in duas. 713
 qua habeat praesidia. 737.741
 cur nō sit exacte spherica. 727
 quomodo vocetur ab Arist. 728
 succedens facit debilem visionē.
 728
 inter Corneam & crystallinā est spa-
 cium. 715.727.728
 Ocularia medicamenta aliquando in
 naribus sentiuntur, aliquando in
 ore. 751
 in Oculo septē sunt circuli. 701.712
 colorum diversitas unde. 712
 Odūm. 1129
 Odor quid sit. 562
 Odores quomodo eant ad cerebrum.
 571.577.606
 Odoratus cui elemento debeat. 562
 instrumentum quale. 560
 operculum apud Arist. quale.
 ubi fiat. 558.566 (560
 Oesophagus quid proprie significet. 332
 an sit musculus. 206
 Oesophagi via per thoracem cur sit ob-
 liqua. 333
 tunica. 206
 Oestro percitus. 1008
 Officium partium. 8
 Omasum. 217
 Omentum, eiusque usus. 210.217
 per qua vasa nutriatur. 285
 aliquando eximitur. 211
 unde sit. 217
 Omnia in omnibus. 401
 Opiniones falsa comparantur pravīs in
 corpore humoribus. 511
 aliorum refutare est confirma-
 re suam. 82
 Optici nervi. Vide Nervorum prima
 coniugatio.
 Opticorum ἀπὸ τοῦ ὀπίου. 1107.1123
 Oratio est super picturam. 60
 Oratorum mos. 715
 Orion. 380
 Oscilla. 451
 Os (oris) quomodo in hac doctrina
 accipitur. 810
 Oris magnitudo respondet robori den-
 tium. 802
 utriq; respondet ventriculus ib.
 positus. 765.767.785.802
 tunica. 206.810
 Ore aperto dormire quam sit incom-
 modum. 813
 per Os cur aliquando exeat, que per
 animum debeant. 215
 Ossa in recens natis rubent. 970
 cur cava sine. 769
 aut manifeste cava sunt, aut
 spongiosa. 53
 cur id sit. 846
 plura cur sint facta in animali.
 843
 cur componat Natura. 769
 quomodo belle inter se unian-

tur. 849.850
 cur venas tam exiles habeant.
 1123
 cur nervos prorsus non, adeoq;
 non sentiant. 1101
 qua medullam habeant, qua
 non. 847
 qua appendices habeant, qua
 non. 844
 Ossium appendicum usus. 844
 ad motum compositio qualis
 esse debeat. 879
 proportio ad musculos. 844.
 845
 fractura facilior, ubi appen-
 ces sunt. 173.849
 nutritio qualis, & ex qua ma-
 teria. 847
 usus. 1101
 Os basilare. 863
 Os cartilagosum manus. 89
 Os cuneiforme seu sphenoides. 863
 est perforatum, ut cribriforme.
 non est solidum. 863 (864
 Ossis cuneiformis foramina qualia.
 662.689
 sella est in quibusdam ad sen-
 sum perforata. 864
 processus aliformes. 868
 processuum usus & cavitas. ib.
 Os cribriforme. 603
 est perforatum, ut cuneiforme.
 864
 Os spongiosum seu spongiosides. 603.
 604
 Ossis spongiosi usus ad vocem. 446
 Os hyoides. 494
 unde ita dicatur. ibid.
 an iungatur alijs ossibus. 498
 Ossis hyoidis usus. 494
 ligamenta. 498
 Os iugale cur ita dicatur. 778
 Ossis jugalis durities. 778
 usus. 764.774.778.870
 Os palati quod dicatur. 513.661.
 662.863
 Ossa petrosa quomodo vocet Aristote-
 les. 545
 Os naviforme seu scaphoides, ejuq;
 usus. 109.142
 Os sacrum. Vide sacrum os.
 Ossa sesamoidea, eorumque usus. 92
 τῶν ὀστέων ἁγνοῦται, turpe est τὸ δῖον qua-
 rere. 697
 Otus. 380
 Ova subventanea & urina. 999
 incubata ostenderunt nobis or-
 dinem partium in generatio-
 ne. 971
 P
 Paches, Atheniensium dux. 149
 Palaphatus de Incredibilibus. 118
 Palati usus. 445
 tunica, ejuq; origo. 449.689
 Palilia. 1141
 Palladis sacra. 484
 Palpebra cur consistit ex tali substan-
 tia. 738

includunt corpus quoddam
 viscosum. 740
 Palpebra inferior an immobilis. 747
 Palpebra superioris musculi. 746
 motus. 748
 inferioris musculus. 747
 Palpebrarum connexio cum crano.
 739
 motus qualis sit. 745.749
 usus. 737.749
 Pamphyliorum mores. 136
 Pancreatium Volvulatorium. 812
 Pancreatis usus. 262
 Paralysis alterutrus lateris cur fiat.
 547.634.860
 dextra cur fiat affecta sinistra
 capitis parte. 756
 Pars quid sit. 16
 princeps in organo aliquo qua
 sit. 218
 aliqua quomodo sit princeps vel
 ministra. 337
 nulla excremento nutritur. 359
 qualibet quo respectu dicatur
 fortis aut debilis. 1004
 Partis cuiusque forma qua in re con-
 sistat. 1005
 dissimilans est actio, partium
 simularium, eam constitu-
 entium, conspirare ad actio-
 nem. 14
 Partes omnes ita sunt facta, ut melius
 fieri non possint. 41
 omnes norunt officium suum.
 1092
 omnes aluntur sanguine. 847
 qua moveantur. 1102
 corporis principes quot sint, &
 an omnes eodē respectu di-
 cantur. 54
 exstantes, cartilagine sunt in-
 crustata. 44.502.814
 Partes alia sunt propter esse, alia pro-
 pter bene esse. 43.45.247.337
 aut ad conservationem specu-
 rum. 957
 qua sunt propter esse, aut usum
 habent aut abusum. 247
 alia facta prima ratione,
 alia secunda. 178
 duplices requiruntur ad omni-
 actionem. 955
 Partes sunt geminae, ut totum corpus.
 1060
 quadam revera sunt geminae,
 quadam linea tantum di-
 stincta. 860.861
 & haec collocatur in medio. 973
 aut sunt spermatica aut san-
 guinea. 965
 spermatica rubent in recens na-
 tis. ibid.
 Partium usus explicatio quid neces-
 se sit. 3741
 cōformatio quomodo fiat. 966
 figura media. 58 (1053
 Partibus quot & qua insunt. 14.15
 Partus

L A T I N U S.

Partus naturalis qui dicitur. 1092	Phaëthomis fabula unde. 157	reprehenditur de unguinum usu. 33
in Partu an luxetur os sacrum. 1092	cum quatuor equis suis imago. 1138	inter Platonis & Arist. philosophiam discrimen. 1137
Patella. Vide Rotula.	Pharus Alexandria Aegypti. 719	Plauti. 137
Paullina, Seneca uxor. 427	Pharynx est aspera arteria. 517	Pleura. 501
Pecuniam gestabant veteres in Zonis. (479)	Philo ματρίων. 806	Pleuritides. 479
Pelyis in cerebro usus. 662	Philocles, Atheniensium dux. 69	in Pleuritide cuius lateris vena fit scanda. 860
Penates. 488	Philotimus, Medicus. 530	Plexus choroides ubi sunt. 608. 1119. 1120
Penicilla. 883	Philosophia Socratica. 150	Pluvia ut fiat. 267
Penis virilis substantia. 1057	quomodo sit meditatio mortis. 1135	Pœna, hominibus pigris irrogata. 417
oritur & situs. 1059	quousque progredi debeat. 883	Pœta officium. 120. 121
musculi. 1061	Philosophia Aristotelica & Platonica discrimen. 1137	nomen commune cum Deo. 119
frenū seu vinculū. ib. & 1062	Phthisis, oculi morbus. 729	quanta sit potestas. ib.
vasa. 1043	Physica est obscuritas natura. 882	herouci. 1132
usus & abusus. 955. 1063	quomodo differat à Medicina. 13	lyrici seu melici. 1140
cur non semper sit tentus. 1057	quomodo consideret res. 1060	Pœtarum coronatio quam sit vetusta. 1130
Penis muliebris. 1064	Pictores cur oculis apponant colores fuscus. 718	corona qualis. 1132
Perfecta sicut distinguenda ab imperfectis. 531	Pictorum linea inconspicua. 1123	Politici versus qui dicantur. 118
à Perfectis ad imperfecta non valet argumentum, & contra. 531. 541	Pietas quā in re consistat. 154	Pollicis etymologia. 63. 86
Pericardij ortus. 397	Pigrorum pena. 417. 419	prestantia. 86
figura. 398	Pila differt à columna. 495	usus. 30. 31. 37. 86
distantia à corde. ib.	Pili alij congeniti sunt, alij postgeniti. 768. 834	ossa quot, cur variant in pede. ib. & 141
alligatio. 399	certum crescedi terminum habent, alij non habent. 852	Polletrunci. 70
substantia. 398	cur recti sint, alij non sint. 833	Pollex cur magnus dicatur. 31
humor. 328	Pilorum adulteria. 828. 831	Pollex in pede cur non sit abijunctus, ut in manu. 138
usus in homine. ib.	Pilosi qui sint. 834	surrectus quid significet. 70
usus in brutis. ib.	Pindari versus de Centauris. 116	Pollices qui sibi praecebebant, ne militare cogerentur, rei erant laeso Martestatis. 70
differentia in homine & brutis. 328. 399	de simia. 63	Pollucis autoritas qualis. 110
Pericranij ortus & usus. 611	Pinguedo est calida. 210	Polydamantis robur. 379
Peripatetici statuum providentiā. 833	cur non sentiat. 1101	Polyypus piscis. 45
Peritoneum unde dicatur. 213	ejus usus. ibid.	Polyypus, morbus. 446
unde oriatur. 216	Piscis, quo Tobias patris cæcitatē curavit. 129	Ponere. 123
Peritonei substantia. 212	Piscium quidam pulmones habent, quidam non habent. 346	Popa. 189
usus. ib.	qui non habent, quomodo refrigerentur. 521	Popul ⁹ Rom. quo plurimū valuerit. 22
vulnus. ib.	Pisces cur sub glacie moriantur, & cur subsiliant in aqua. 347	Porta eburnea & cornea Virgilij, quid. 421
productiones. 1045	an respirent. 346	Potestas triplex de tribus Imp. 819
Pernio. 136	neque collum, neque pedes habent. 798	Pothinus, neurospastes. 57
Pes magnus. Vide Crus.	Pisistrati lex. 417	Potus quis simpliciter dicatur, eiusque usus. 197
Pes. 108. 109	Pitacus fuit ματρίων. 147	aliquid illabitur in asperam arteriam. 493
Pedis actio. 112. 131. 132	Pituita est calida Prodicō. 580	refrigerandi rationes. 366
Pes per quid ambulet. 111. 132	per os sphenoides vacuatur. 864	Practica, ad Gal. mentē conformata. (871)
humani cur articulatus. 136	salsa. 449	Præputij usus. 824. 1063
cur adeo latus. 133. 134	Pituita metropolis est caput. 656	Prandium, an cœna liberalior esse debeat. 506
cur longus. 135	multa in vetriculo indicia. 273	Prestigianus, qui nobis Presbyter aut un Prete, d Preve, piscis. 129. (1064)
cur cavus. 30. 137. 138. 139.	Planci. 137	Priapus erat secretū illud in Eleusinijs. (485)
cur gibbus. 139 (142)	Planta vita quid dicatur. 1086.	Principium esse, quid sit. 990
Pedis humani comparatio cū manu. 138	1088	Principia in corpore coniuncta esse oportet. 233. 411
pede equi. 134	cur vireant. 267	Proboscidis Elephanti usus. 1126
pede simia. 111. 143	cur tam diverso tempore florent. 268	Processus & appendix quid differant. 650
pectus seu pectusculū. 136. 109	Platonis locus correctus. 195	Prodicus sectabatur nomina. 228
Pedustria peculiaria ossa. 109. 111	Plato, Hipp. imitator. 33	Profani à sacris arceantur. 894
obliqui motus ut fiat. 167. 148	quando vixerit. 1	Promanus seu Pro-manu. 63
à quibus musculis. 148	quandog ² semel tantum de die comedebat. 505	
musculi. 112. 148	novit musculos. 55	
quibus differat à musculis manus. 148		
digni. 141		
cutis sensus. 112. 141. 159		
Pedes quorundam animalium sunt illis loco manus. 110. 798		
in Pede Gal. non omnia explicat, quæ in manu. 111. 139		
Pestis, in imos pedes grassans. 135		
jumentorum idem faciens. ib.		
Phanareta, obsterrix, Socratis mater. 40		

I N D E X

Prometheus & Epimetheus qui fuerint.	714	ad spiritus vitales.	368	Respirationis necessitas, quâ Gal. excusat sententiam suam.	339.386
Promethei ara & cultus.	ib.	ulcera cur non doleant.	432	usus apud Arist. duplex.	572
Promuscius & Pronomæa.	1126	Pulsus à qua causa fiat.	425	sine Respiratione non loquimur.	497
Proprietates individualis.	443	est motus successivus.	425	an quidam vivant.	339
Propter quod unumquodque tale est &c.	596	cur nō sentiatur in dextro thoracis latere.	858	Rete mirabile.	513.664.665.1119
Proteus, Sophista Ægyptius.	58	quantum nutritioni commo-		an detur in homine.	665
Providentiam & Peripatetici & Stoici statuunt.	833	det.	495	differat à plexibus choroidefi.	664.668.1119
Psaltria historia apud Hipp. suspecta.	971	Pupilla cur amplior & strictior.	730	Retis mirabilis usus.	666
Protolomai speculum.	719	Pupilla inversio quid faciat.	758	Revisere.	489
liber de Optica Ms.	551	Pylorus seu os ventriculi inferius.	204	der Riß.	137
Puella sine pedibus.	1076	Pyrrhi Ligorij descriptio circi maximi.	59	Romani cur auro dentes vinciverint.	774
Puelle cystifera.	484			quos calceos gestaverint.	385
Puerperis cur tam diu fluant n̄a λο- χαια.	1051	Q		Rotula, ejusque usus.	165.172
Pulcer, piscis.	129	Qvadrigæ veterum.	58	Ructus qui facile sentiant.	295
Pulchritudo quid sit.	825	Quedam neque scribi, neque di- di possunt.	444	S	
omnium rerum quid sit.	3	Questionarij.	374	Acrosanctæ Trinitatis adumbratio.	386
est scopus Natura.	768.823	Qualis causa, talis effectus.	568	Sacrum os.	108.112.113.915
quatenus pertineat ad Medi- cum.	7	Quid sit. cælum intrueri.	131	ex quot partib. constet.	113.910
Hippocratica, & Socratica.	37	Quidquid genitū est, corrūpitur.	959	in sceminis latus patet, quam in viris.	942
Pulmo sive pulmones dicat, non refert.	318	Q. Luciatij Catuli mors.	465	an in partu luxetur.	1092
& aspera arteria sunt simul.	517	R		Sacri scis eadem ratio, qua scapula- rum.	112.174.175
non potest esse continuus cum o- re.	518	Radius cur magis ad dextrum in- clinat.	93	usus.	174.915.923.942
quibusdam adnascitur pleura.	399	cui articuletur.	100	pelvis.	1045
cur tā latus & amplus sit.	468	Radij extremum inferius est majus, & contra, superius est minus.	93	Saletus, Lacedamoniorū dux.	149
est quasi vastus quidam ven- ter.	ibid.	Ramista exagitantur.	892.898	Salenitro refrigerandi potum ratio.	366
in quibus est, in ijs sanguis plu- rimus.	365	Ratio est homo.	223.1134	Saliva materia.	804
definit copiā caloris nativi. ib. cujus temperamenti, calidi an frigidī.	224	Ratio & sermo quomodo sint idem. seu ratiocinatio cuius functio.	25 615	Sambuca Vitruvij.	538
spongiosus.	322	Rationes aut sunt Analogistica aut E- pilogistica.	859	Samij duplices.	486
alius coloris in editis & non e- ditis.	1089	aut Dialectica seu Rhetorica seu Topica aut Analytica seu Apodictica.	892.10001	Samothracia, insula.	ib.
Pulmo dividitur in lobos, & cur.	470	in Rebus obscuris dicat quod quisque volet.	905	Samothracia sacra, à quo instituta.	6
humanus non dividitur, & cur.	331.470	dubijs nihil mutandum.	756	486.1137	
unde habeat motus principii.	319.356	Recumbendi mos in convivij veterū. 124		comparantur cum Natura sa- cris.	6
an moveatur animaliter, sive, utrum thorax det pulmo- ni motum, an contra.	ib. 355.356	Refractio, vox Optica.	83	Sanguis cum dicitur, quid intelligen- tur.	338
per quæ vasa nutriatur, & quo sanguine.	244.348.352. 395.454.1089	Refrigeratione indiget omne anima- tum.	230	duplex, quorum alter in corde fit, alter in hepate.	307
Palmonis quintus lobus, ejusque usus.	330	quot modis illa fiat.	365	quatenus à corde, quatenus ab hepate fiat.	308
an sit in homine.	331	in nondum editis qui fiat.	422	uterque sit à corde, sed non in corde.	306.307
vasa, quem positum habeant.	432.435.457	Regula Polycreti quid.	1128	omnis est à corde.	307.990
ejus rei causa duplex.	ib.	Rei in foro depingebantur.	421	cur in vasis diversis eat.	403.
nervus.	432.470	Remi in triremibus qui longiores.	72	414	
caro ejusque usus.	431.461	Remissam remittit inensum.	527	est materia fet⁹ in utero.	1087
tunica.	432	Renes cur substantiam tam densam habeant.	285	est materia omnium partium.	1056
usus duplex.	429	cur inaequalem positū habeant.	283	quomodo nutriat.	306.403
generalis & specialis.	318.320.	cur numero duo sint.	284	per collisionem albescit.	970
321		per quæ vasa nutriatur.	285	Sanguinis fibræ per lotionem fiunt al- bæ.	ibid.
ad vocem.	318	exilem habent nervum.	286	Sanguis ex hepate ad cor cur ascendat.	235.309
		coquunt.	285	ut coquatur.	221
		Respiratio quid sit.	230	è dextro ventriculo elatus qua- lis sit, collatus ad sanguinē sinistri.	244.355
		& vita pari passu ambulat.	338	è dextro ventriculo elatus qua- lis sit, collatus ad sanguinē venosum.	244.304
		an sit mere animalis.	338.355	per quas	
		an sit mere naturalis.	ib.		
		est medium quid.	ib.357		
		sublimis.	840		
		præter naturam parva.	457		

L A T I N U S.

per quas vias eat is sanguis. 353	Seculariorum mores. 150.648	amitti potest salvo motu. 290
367.455	Secunda seu secundina. 1068	cur non sit in duris. 160
de viis illis non constat sibi Gal. 373.400.408.423	Securula seu securicula. 657	est supra orationem iuxta & picturam. 60
qui in arteria venosa, unde sit 395 arteriosus, an venosus dici debeat ib.	Sedigiti. 71 (1012)	quando dicatur deficere. 685
Sanguis arteriosus quem usum habeat apud Gal. 360. nutrit, non minus, quam venosus. 55. 235. 243. 310. 362. 403. 1121. 1123	Semen quid sit, seu seminis definitio. masculi a quibus partibus fiat 1013 quod perfectissimum 964. 966. 991 ubi perfectissimum. 1028. 1030 1033. 1035	an motus sit de essentia animalis. 887
imò est alimentum principale. 359 ne Galeno quidem differente. ib. aperto vase cur tãdiu fluat, quãdiu sanguis superest. 405	cum naturaliter se habet, quale sit. 1013 cum praternaturaliter. 1012 ut differat a blemã & pituitã. ib.	cur Sentiamus nos sentire. 550
Sanguinis distributio comparatur aqua ductibus. 187. 196	Seminis masculi generatio. 1014 emissio. 954. 1015. 1018. 1061 in uterum receptio. 1018	Septizonium Severi Imp. 504
fluxionis tres cause. 439 color. 195. 196	Semen masculum in utero manet, etiam apud Arist. 965. 1025 quid ibi faciat. 1014 ineptum est gignendis ex illis partibus quibusdam. 969. 1055 habet vim activam tantum. 966. 1014 etiam apud Gal. habet vim activam. 1087 comparatur cum coagulo. 966	Sericum. 44
Sanguis mēstruus sit ex necessitate 296 abutitur tamē illo Natura. 964 est aptus gignendis partibus. 969	Semen femineum dicitur de duabus distinctis rebus. 1019 in quibus differat a masculo. 1015. 1030 quoddam est simile masculo, secundum Hipp. 1020. 1026 est imperfectum. 991 quomodo in uterum perveniat. 1018. 1028. 1037. 1082 effunditur foras. 1032. 1039 quot usus habeat apud Galen. 1019.	Sermo & ratio quã re differant. 25
Sanguificatio duplex. 178. 307. 311 rudior cur fiat in abdomine. 179 in thorace fit quadam. 304. 310 per quas partes fiat. 312 qualis sit, comparata cū alterã. 313 cur non habeat peculiare cloacas. 313	in quibus differat a masculo. 1015. 1030 quoddam est simile masculo, secundum Hipp. 1020. 1026 est imperfectum. 991 quomodo in uterum perveniat. 1018. 1028. 1037. 1082 effunditur foras. 1032. 1039 quot usus habeat apud Galen. 1019.	Sermonem quomodo adumbrare Ægyptij. 816
eius excrementa per quas vias abeant. ib.	non habet vim activã. 993. 1014 non est alimentum masculi. 1020 1021 non oblitit uterum, nec tribuit ortum membranis factum involventibus. 1023. 1040 incitat tantum ad Venerem. 1010. 1030	Serum. 314
crassum, tenue, & commune e jusdem excrementum. 314	Semen utriusque sexus quomodo ad generationem moveatur. 998 non potest confundi. 992. 997	Sexus alteruter cur generetur. 991. 1000. 1002
Sanguificatione lasã hepatis asserere oportet medicinam. 310	Seneca mors. 427	Sexu cur distinguantur quadam animalia. 1054. 1056
Sapientia veterum in delectu ingeniorum. 761	Senectus ex morbo. 697	Sibylle. 22
Sappho poetria libidinosa. 1064	Sensibile unumquodque cur afficiat hoc sensorium. 550	Sibyllina nostra carmina sunt ficta 919
in Scabie pruritus qui fiat. 1009	Sensibilium scientia non est. 131	Sigma, forma mensuræ. 385
Scaligeri duo per noctem viderunt. 729	Sensoria habet maximos nervos. 189 cur sint gemina. 631. 705	Sileni Alcibiadis. 37
Scala conspexor. 538	Sensorium an recte dicatur agere. 951	Silij Italici mors. 765
Scammonij usus facit morbos rheumaticos. 1005	Sensus quinque exteriores. 516 tres interiores. 550 communis aliquando sub imaginatione est. 615 aliquaudo ab illa distinguitur. 593 fit patiendi si proprie loqui velis. 544. 687. 1104 imperfectis cur non edi possint a solo corde. 531 principium in imperfectis, cor an cerebrum dici debeat. 531	Simia est homini similitimum animal. 773 dicitur xaxivus. 64 est ridicula hominis imitatio 66 ridiculum habet corpus 62. 65. 829 & ridiculam animam. 21. 65 apud pueros semper est pulchra. 63 ridiculum puerorum spectaculum. ib. habet clavículas, non tamen eum ex illis usum, quem nos. 103 ex pane aromatico mortua. ib.
Scapula. 101 musculi. 106 nervi. 1109	Seminarium scientia non est. 131	Simistra dextris sunt similia, minus tamen distincta. 853 sunt debiliora & imperfectiora.
Scapularum ea est ratio, qua obis sacri. 102. 112. 174	Sensoria habet maximos nervos. 189 cur sint gemina. 631. 705	Simistra manu cur utatur quidã. 857
conformatio. 102	Sensorium an recte dicatur agere. 951	Sinus pudoris mulierum abusus. 1063
articulatio cum clavicularibus. ib.	Sensus quinque exteriores. 516 tres interiores. 550 communis aliquando sub imaginatione est. 615 aliquaudo ab illa distinguitur. 593 fit patiendi si proprie loqui velis. 544. 687. 1104 imperfectis cur non edi possint a solo corde. 531 principium in imperfectis, cor an cerebrum dici debeat. 531	Socrates qualis Philosophus. 41 quale Philosophia proficeretur 150 quo genere doctrine uteretur. 40 766 pulcherrimum se dicebat, cum & simus esset, & pinnulis oculis 38. 39 erat ciper. 39. 40
articulatio cum humero. 104	Seneca mors. 427	Socratis scientia. 41
musculi an moveant etiam brachium. 106	Senectus ex morbo. 697	obstetricia. 40
an serviant respiratori. ib.	Sensibile unumquodque cur afficiat hoc sensorium. 550	Musa. 39
Scarabæus. 161. 434. 516	Sensibilium scientia non est. 131	Dæmon. 754
der Schwälbenschwanz. 657	Sensoria habet maximos nervos. 189 cur sint gemina. 631. 705	mater obstetrix. 40
Sciëntia est recordatio apud Platonem 25	Sensorium an recte dicatur agere. 951	Sol cur semper moveatur. 156 (723 potest obtenebrascere absque Eclipsi Solares maculas quis ostenderit. 720 Solenander tactus. 61 (722 Solouis lex. 417 Somnus quomodo fiat apud Arist. 521 Sophistice initium. 227 Sophistica quaestiones apud Gal. quaes. 1060 (6.7 Sophista fecerunt hoc opus longius. 4.5. Spadones sunt libidinosi. 1034 an habeant semen ib. Specula bellatorum. 534 Sphærica figura commendatio. 641 Spina est σπονδυλον. 907 unde habeat nomen. 921
Sciëntias quid pepererit. 474	Sensus quinque exteriores. 516 tres interiores. 550 communis aliquando sub imaginatione est. 615 aliquaudo ab illa distinguitur. 593 fit patiendi si proprie loqui velis. 544. 687. 1104 imperfectis cur non edi possint a solo corde. 531 principium in imperfectis, cor an cerebrum dici debeat. 531	
in Sciëntiis veniendū est ad ultimum Scindapsus. 228 (finem. 376		
Scipionis Aemilianæ mors. 465		
Scopuli repentes. 120		
Scorta bellorum causa. 149		
Scribendi ratio apud veteres. 122		
Scutra. 280		
Scylla, monstrum. 118 (820		
Scythe quid faciant auriculis amissis. Sectarij ob quas causas ad veritatem non perveniunt. 150. 240		

INDEX

- cū medullā est alterū caput. 872
 cur sit facta ex multis ofibus. 874.909.911
 cur constet ex quatuor partibus magnis. 924.937
 fingula cur tot habeant vertebrae. 941 (634)
 quadrupedibus est defensor aculeum
 Spina processus eorumque usus. 921.
 923.924
 ratio diversitatis eorundem. 925.929.933
 eorumdem numerus. 929
 musculi. 904.936
 quot sint, & quas fibras habeant. 904
 in fibris cur Natura mutarit aliquid. 874.913
 ligamenta. 927.933.936. 944.946
 his interjectus est humor quidam. 945.948
 Spina vertebrae quomodo inter se articulentur. 926.928.933.944
 positus. 922
 figura. 921
 motus circularis est, non angularis. 904.912
 usus. 874.905.909.920. 933
 Spinalis medulla. Vide Medulla spinalis.
 Spiritus instrumenta quid appellet Gal. 321
 sublimis Hipp. quid. 107
 Stoicorum. 1133
 Spiritus sunt proximum animae instrumentum. 615
 quatenus unus & plures. 669
 quare differat à se invicem. ib.
 non indiget aere, t̄quam materia. 368.424
 Spiritus animalis definitio. 409
 quid sit apud Gal. 465
 sit in cerebro. 515
 materiam præbente corde. 409
 629.666.115
 licet id negare velit Gal. 627
 in ventriculis, an in corpore fiat. 573.614.616.622
 in ventriculos non illabitur. 573.621.668
 quomodo differat à vitali. 668
 Spiritus in oculo necessitas. 731
 in oculo esse quomodo probetur. 729.760
 Spirituum potentia apud Pythagoræos.
 Spondylus. Vide Vertebra. (754)
 Squilla. 161
 Stadium cuius longitudinis. 480
 in Stando, an in ambulando major sit labor. 177
 dey Staar. 705
 Statio est pars ambulationis. 177
 Statue ex se mobiles. 193
 loquentes. 445
 Stele. 495
 Stella apparent aliquando ex puteis.
- 719.721
 in Eclipsi solari. 720
 Sternon ex quot ofibus sit factum, & cur. 503
 Sternutamentum ut fiat, incognitum nobis. 597
 Stibadium. 385
 Stoici nussiam se explicant. 356
 concedunt providentiam. 833
 Stoicorum mens, & spiritus. 1133
 Strabo quidam è Sicilia in Africam visu peringere poterat. 719
 Stultitia exemplum. 152
 Stulta operose refutare est stultitia altera. 1024
 Stylus. 495
 Subscudes & Suscudes. 657
 Sudor quibusdam tantum in alterutro lateri. 862
 Sudoris & urinae eadem est materia. 1082
 Suffusio quā parte oculi sit. 705.706
 Superbi descriptio. 130
 Superciliorum usus. 737.741
 Sura, & os sura. 112
 Sutura quid sint, & unde dicantur 657
 alia sunt vera, alia notha. 691. 699
 vera seu propria cur tot. 691
 notha cur tales. 700
 aliquando obliterantur. 695
 quae symptomata sequantur. 696
 an aliquando faciāt χλαμὸν. 695
 Sutarum singularum nomina qui posuerint. 658
 usus. 657. 659. 690. 843
 Sylva currentes. 120
- T
- Taciturnitatis commendatio à Naturā. 1815
 Tactus instrumentum. 29.989
 Talas seu Talos. 380
 Talpa an oculos habeant, & quatenus. 988
 Talus. 109.110.139
 Tali. 165
 Tarsus in pede, ejusq; nova acceptio. 109.111.139
 Tarsi comparatio cum carpo. 111.142
 Tarsus in oculo, ejusq; usus. 740.746
 Tauri temperantia. 809
 initio spinalis medulla vulnerati, cur concidant. 886
 Temerè quedā existisse quo respectu dicatur. 361
 & præter naturā, & ambitione sunt equipollentia. 247
 Temperamentum complet essentiam partium. 15.41.42
 est forma partium. 15.42
 an sit anima. 42
 quo sensu? Medico. ib. & 466
 Temperantia quantum conferat ad sapientiam. 505
 in Venere laudatur. 806
 Tempora, quae pars Latinis dicatur. 777
 Temporales musculi cur ita varient magnitudine. 773
- cur ita absconditi. 774.778
 lesi quae symptomata pariant. 774.776
 quot nervos habeant. 772.775
 quae parte tendinem habeant. 775.782
 quae usum habeant. 779.780
 Temporalis musculo dextro laeso cur convellatur sinister. 777
 Tendines quid vocet Hipp. 1058
 Tendo est pars musculi. 55
 ejus usus. 55.785
 an in omnibus musculis. 884.
 latus in manu. 74
 Tenebrae sunt, etiam alio, quam Eclipsium tempore. 720
 Terra qui dici possit rotunda. 643
 Testis oculatus est potior aurito. 421
 Testes in feminis cur tam parvi. 988
 ubi siti. ib.
 Theatra temporalia & aeterna. 440
 Themidis sacra. 498
 Theologia Arist. & Gal. 1137
 Varronis triplex. ib.
 Theonis demonstratio. 203
 Theophrasti locus explicatur. 431
 Therites τριδινχομορφος. 66
 Thesauri Goltz. ij. 385
 de Thefibus nostris iudicium. 374
 Thorax pro toto trunco. 231
 quā re differat ab abdomine. 327
 cur tam bene munitus præ abdomine. 305
 cur partim offensus, partim musculosus. 504
 cur utring; habeat alium ventrem. 1076
 homini latissimus. 127.468.102
 quam latè pateat. 318
 duos habet ventres. 327
 duplex est, imò triplex. 399.861
 est arx corporis. 305
 est murus quidam. 322
 Thoracis partes omnes ut vocet Gal. 304.311
 duum generum sunt. 334
 quot sint. 318
 actiones duae. 305.311.405.406
 motus quot principia. 500
 animalis, an naturalis sit. 469
 non est animalis seu voluntarius. 257
 quae sit pars illa, ad cuius magnitudine in reliquis vel magne vel parva sunt. 943
 musculi. 300.301
 usus. 943
 vulnera non sunt lethalia. 328
 utrum Thorax det motum pulmōni, an contrā. 355
 Thucydidi locus. 149
 Thymus, ejusq; usus. 332.1114.1117
 Tibia est χλαμὸν. 112
 pro toto, constat duob; ofibus. 163
 pro parte, significat majus ei.
 164
 Tibia

L A T I N U S.

<i>Tibia muscoli dicuntur aliquando femoris.</i>	112	<i>Vatia.</i>	146	<i>Ventriculi nomine intelliguntur aliquando intestina quoque.</i>	210
<i>musculi quot.</i>	167	<i>Venas quid vocarint veteres.</i>	433	<i>situs in animali toto ubi.</i>	201
<i>utri fortiores, flectentes an exte- ndentes.</i>	168 (165)	<i>Venarum principium triplex.</i>	194	<i>in abdomine ubi.</i>	201
<i>articulatio cū femore.</i>	112.125.		1078	<i>an contingat diaphragma.</i>	202
<i>cum fibulā.</i>	164	<i>ex corde.</i>	55	<i>forma.</i>	203
<i>cum astragalo.</i>	165	<i>ex hepate.</i>	194	<i>Ventriculus poterat esse continuus cum ore.</i>	518
<i>luxatio.</i>	145	<i>Arteriarum cū venis.</i>	307.358.1094	<i>cur inclinet versus sinistra.</i>	202
<i>Tobias quo piscis felle sanavit patris inquisitionem.</i>	129	<i>Vena qua cuius arteria sit coniux.</i>	1122	<i>solus habet peculiare quid.</i>	198
<i>Tolleron Vegetij.</i>	538	<i>Venā vel arteriā incisā, cur exeat omnis sanguis.</i>	427		199
<i>Tollomones & Tollones.</i>	450	<i>Venarum numerus.</i>	1113	<i>cur habeat illud.</i>	200
<i>Tonsilla.</i>	1036	<i>motus.</i>	671	<i>cur appetat cibum.</i>	198
<i>Tonsoris Basilienfis mors.</i>	465	<i>actio & usus.</i>	1122	<i>est instar lebetis cuiusdam, & vicina viscera instar foculorum.</i>	210
<i>Torcular Heropnili.</i>	514.673	<i>Vena mutant situm suum.</i>	1116	<i>est animalibus id, quod terra plantis.</i>	200
<i>Tori polymorum in hortis.</i>	677	<i>cava, porta, umbilicalis coherentia.</i>	1077	<i>an chylo nutriatur.</i>	ibid.
<i>Tractio quot modis fiat.</i>	392	<i>Vena sectio fieri debet & cetera.</i>	860.	<i>Ventriculi pars princeps.</i>	295
<i>Tragicorum poetarum machine.</i>	120.		1003	<i>caput & fundum ubi.</i>	205
<i>Tremor quomodo fiat.</i>	46. (978)	<i>quos scopos habeat.</i>	284	<i>fundum quomodo sentiat.</i>	683
<i>Tricongij.</i>	222	<i>Vena arteriosa substantia.</i>	454	<i>tunica propria.</i>	206
<i>Trochilus Argivus dicitur junxisse curru.</i>	949	<i>cur talis sit.</i>	343.348.858	<i>communis.</i>	216
<i>Tropis.</i>	905	<i>magnitudo.</i>	361.367	<i>fibra.</i>	205.206
<i>Truba & Trulla.</i>	280	<i>aiasouabgs cum arteriā venosā.</i>	353.372	<i>ligamentum.</i>	216
<i>Tuccia Itolorum.</i>	366	<i>aiasouois cum arteriā magnā.</i>	414.416	<i>actiones gemine.</i>	199
<i>Turca super genu scribunt.</i>	122	<i>valvula, & earū usus.</i>	363.364	<i>motus peristalticus.</i>	213
<i>cur fontes habeant ad templorum fores.</i>	1099	<i>sanguis qualis.</i>	244.350	<i>Ventriculi duo orificia.</i>	200.204
<i>Turni Damon.</i>	755	<i>usus.</i>	312.348.454	<i>cur alterū altero sit maius.</i>	204
<i>Tympanum in aure cui proportione respondeat.</i>	553	<i>pulsus.</i>	397	<i>superius cur vergat ad sinistra.</i>	205
<i>an Gal. fuerit notum. ib.</i>		<i>Vena arteriosa & arteria venosa in cerebro.</i>	382	<i>est portā quaedam.</i>	1106
<i>V.</i>		<i>Vena cava est ex hepate secundum Gal.</i>	1100	<i>est quodammodo sensorium.</i>	290
V <i>Algi & Vari.</i>	146	<i>ex corde secundum Arist.</i>	329.380	<i>inferius ubi sit.</i>	204
<i>Vasa quid appellēt Medici.</i>	1096	<i>imò secundum Gal. quoque.</i>	1115	<i>in hoc sunt glandosa quaedam corpora.</i>	205
<i>sunt rivis similia.</i>	188	<i>an pulset.</i>	397	<i>Venus est Damon Aenea.</i>	755
<i>de Vasis cur bis agat Gal.</i>	1093.1096	<i>est maior venā arteriosā.</i>	389	<i>lignea mobilis.</i>	192
<i>a quibus sit ordiendum.</i>	1093.	<i>Vena cava securitati in thorace quomodo consultum.</i>	329	<i>Veneris stella quo intervallo absit à Sole.</i>	720
	1097	<i>aiasouois in arteriam venosam.</i>	414.416	<i>Verba canticorum.</i>	1017
<i>Vasa duo sanguinea cur Natura seceris.</i>	348.349	<i>vulnus quam periculosum.</i>	237	<i>Verisimile non subito est verum.</i>	686.
<i>spermatia.</i>	1117	<i>Vena porta.</i>	181.187.189.261		689
<i>virorū quot modis differant à mulierum.</i>	1015.1026.1041	<i>Vene porta usus.</i>	189.1106	<i>Veritas opprimi non potest.</i>	375
<i>dextra sunt ex trunco, sinistra ex emulgente de Gal. mente.</i>	1002	<i>Vena umbilicalis usus in editis.</i>	234.	<i>non est deserenda.</i>	82
<i>circa Vasa spermatia lusus Natura.</i>	1009		1078	<i>Veritatis sermo est simplex.</i>	629
<i>Vasorum aiasouois in toto corpore.</i>	358.403.405.407.423	<i>& arteria in cerebro an sibi mutuo occurrant.</i>	670.	<i>amor.</i>	845
<i>cordis in sive aiasouois.</i>	414		1119	<i>est potior Gal.</i>	919
	956.1090	<i>Vena aōois.</i>	1114.1123	<i>Versus politici qui dicantur.</i>	118
<i>quid de illa fiat in editis.</i>	428.1091	<i>spermatia dextra aliquando ab Emulgente est.</i>	1005	<i>Vertebra colli prima cur non habeat processum acutum.</i>	931
<i>cur fuerit instituta, & quamdiu duret.</i>	ib.	<i>qua Vena possint dici ire ad pancreas, qua tamen non desinant in truncum porta.</i>	260	<i>Vertebra prima luxatio qua pariat symptomata.</i>	885
<i>Vasorum in palmonibus permutatio cui bono.</i>	343.348	<i>Venter crassus nō gignit tenuē spiritū.</i>	54.	<i>duae primae cur tam exiles.</i>	875
	nulla est. 352.354			<i>superiores cur minores.</i>	914.
<i>umbilicalii origo.</i>	1069.1070	<i>Ventres omnes in animali sunt rotundi.</i>	643		916
	1077	<i>Ventriū triū cōparatio inter se.</i>	207	<i>Vertebra thoracis decima habet peculiare quid.</i>	916.922.929.930
<i>tutela.</i>	1072			<i>habet & undecima cum duodecima.</i>	929.930
<i>numer⁹.</i>	1075.1080			<i>Vertebrarum articulatio.</i>	876.926.
<i>infectio.</i>	1077.1080				928
<i>securitas.</i>	1077.1081			<i>Vesalij morbus obtrectandi aliis.</i>	34.
<i>usus.</i>	1082				256
<i>in editis.</i>	428			<i>Vesalio adscripta chirurgia, Falloppij est.</i>	690
					Vesica

INDEX LATINUS.

- Vesica biliaria cur tam exilis sit.* 287
quamdiu retineat excrementum. 292
cur tot poros habeat. 288
que sit illorum substantia ib.
sunt ad usum emulgentibus. 287
quemadmodum porus alter, in intestinum desinens, ureteribus. ib.
per quæ vasa nutriatur. 288
sanguine, non bile nutriatur. ib.
quos nervos habeat. ib.
quas tunicas. 289
- Vesica urinaria cur sit facta.* 283
cur tam magna. 286
quibus vasis nutriatur ib.
quos nervos habeat. ib.
quas tunicas. 287
eiusdem musculus 302
 258.259
ad uterum proportio. 977
- Vesica utriusque tunica quales.* 292
in Vesicae ad ignis erat perpetuus. 656
- Veterum excusatio, quod quadam ignorarint.* 697
mos in delectu ingeniorum habendo. 893
in doctrina de animalibus. 1
in sumendo cibo. 124.505
in scribendo. 122
in vomitu singulis mensibus. 274
- Veteres cum iudicio legendi & referendi.* 529
- Victimarii.* 189
- Vir est calidior femina.* 509
- Virgilii locus explicatur.* 488
- Virtutis commendatio.* 22
- Virtute præditi sunt divini.* 36
- Visa magis afficiunt auditus.* 420
- Viscera cur levem habeant sensum.* 225
 291.682.1104
cur nervos habeant è cerebro. 1105
quomodo generentur. 220
- Visio fit in directum.* 704.743
- Visus sensorium.* 552
- Vita & respiratio pari passu ambulat.* 230.338
planta quid sit apud Arist. 230.
 416.1085.1086.1088
& nutritio non differunt. 360
quomodo differant, si differant. ib.
- Vitellio, Opticus, est furunculus.* 551
 743
- Physicis consultatio.* 236
- Umbilicus quomodo sit medium hominis.* 1076
- Vngues quare hunc situm habeant.* 43
duri sint, & quid sit sic. ib.
rotundi. 44
semper crescant. 45
- Vnguium usus.* 32.43.797
- Vnivoca quæ dicantur.* 596
- in Brechten schlundt kommen* 498
- Vnum, quæ unum, non agit in se.* 967
 1055
- Volcatus sedigitus poeta.* 71
- Voluntarium quid sit.* 319.588
- Voluptas tanta in Veneris unde.* 1009.1034
facit, ut species sint æterna 961
quam aliè nobis impacta. ib.
sine Voluptate quædam concipiunt. 1037
- Vomitus veteribus usitatus.* 275
quæ Vomitu rejiciuntur, quomodo non incidant in laryngem. 492
- Vox alba & nigra.* 443
clangosa, & huic opposita rauca. 452
quale corpus velit. 440.451
us fiat. 475
in quibus est. 318
- Vocis materia.* 320.441
diversitas cur tanta. 442
- Vrachus an sit in homine.* 1081
- Vrbes qui condunt, quid præ oculis habeant.* 960
- Vreterum in vesicam insertio.* 296
eadem substantia cum vesica. ib.
- Vrina, quale excrementum.* 281.282
 314
quomodo ingrediatur vesicam. 296.1085
quorum musculorum ope excernatur. 302
- Vrina contentum cuius coctionis excrementum sit.* 315
& sudoris eadem est materia. 1082
- Vrinarii meatus figura tortuosa.* 303
- Vrina fetus. Vide fetus.*
- Vsus differt ab actione.* 5.1125
quæ Vsum non habent, habent tamen abusum. 269
- Vterus an uteri dicas, non refert.* 962
 963
quæ alia habeat nomina. 1067
an sit animal in animali. 1050
an possit hinc inde oberrare. 1049
ubi sit. 963.1057
- Vterus humanus an habeat sinus seu cornua.* 973.1037
an habeat cellas. 975
habet lineam, quæ di-
- stinguatur.* 973
fertur ad semen, ut gula famelici ad cibum. 972
post conceptum clauditur. 964.1091
quam proportionem ad vesicam habeat. 977
est receptaculum excrementorum. 1005
- Vteri partes duæ, fundum & cervix seu collum.* 963
fundum an tot habeat sinus, quot animal habet mammas. 975
collum naturaliter contortum est. 964.972
colli substantia, & ruga. 964
 972.973
substantia in fœtis. 1051
vasa. 1046
nervi. 1047
musculi. 1038.1053
ligamenta duplicia. 1038.1049
tunica propria, quæ constat tantè omnis generis fibris. 1048
communis. 1049
acetabula. 1073.1074.1084
- Vteri placenta.* 608.1068
unde dicatur. 1072
non adhaeret toti utero. 1001
 1024
an sit in omnibus animalibus. 1072
an Gal. fuerit nota. 1073
quando generetur. ib.
quem usum habeat. 1081
- inter Vterum & mammas consensus.* 977.978.1006.1092
- Vterus & mamma cur ante ætatem non augeantur equaliter cum reliquis partibus.* 977
- de Vtero humano excusatur Gal. & Arist.* 973
- Vulcani officina.* 190
ludus. 169
opera ex se mobilia. 191
folles ex se mobiles. ib.
- Vulcania vincula.* 613
- Vulgo non omnia sunt propalanda.* 761
- Vulturis pellis.* 211
- X.
- X** Enophontis milites, à nive excicati. 716
- Z.
- Z** Edekia regis Iuda cecitas. 733
 Zeno motum negabat. 1020
 Zenobia castitas. 809
 Zenodorus Mathematicus. 203
 Zoili. 898
 Zonam perdidit. 479
 die Zunge lesen. 805

FINIS.

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante

Page manquante